T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KAVSÎ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DÎVÂNI (İNCELEME-TENKİTLİ METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Mümine ÇAKIR

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Filiz KILIÇ

Ankara – 2008

Mümine Çakır tarafından hazırlanan "Kavsî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)" başlıklı bu çalışma 06. 03. 2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan…………………………………………………..

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

İmza

Üye……………………………………………………..

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

İmza

Üye………………………………………………………

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

İmza

Üye………………………………………………………

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

İmza

Üye………………………………………………………

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖN SÖZ

17. asırda yaşayan, Tebrizli şairler arasında önemli bir yeri olan Alican Kavsî; Isfahan'da eğitim görmüş, devrin ileri gelenleriyle dostluk kurmuş Türkçe ve Farsça şiirler yazmış bir şairdir.

Şair bir aileye mensup olan Kavsî; gazel, tercî-i bend, terkîb-i bend, muhammes, müseddes, murabba ve rubaîlerden oluşan bir Türkçe divan sahibidir. Farsça şiirleri olmakla birlikte bir Farsça divanının olup olmadığı belli değildir.

Çalışmamızın gayesi Türkiye'de üzerinde yeterince durulmamış ve hâlâ önemi fark edilememiş Azerbaycan ve Türk Edebiyatı'nın önemli bir şairi olan Kavsî'nin Türk Edebiyatı camiasına tanıtılmasıdır.

Türkiye'de Kavsî ile ilgili olarak birkaç ansiklopedi maddesi ile Yavuz Akpınar'ın bazı çalışmaları dışında pek bir çalışma yapılmamıştır.[1] Azerbaycan'da ise Kavsî tanınmış bir şairdir. Onun hakkında kitaplar yazılmış, çeşitli araştırmalar yapılmış ve makaleler kaleme alınmıştır.[2] Tespit edebildiğimiz kadarıyla, İran'da da birkaç araştırma yayınlanmıştır.[3] Ancak hemen belirtmek gerekir ki bu çalışmalarda metne ait eksiklikler mevcuttur. Zira, öncelikle sağlam bir metin oluşturmak için yapılmış tenkitli metin çalışması yoktur. Çalışmalarda nüshalar arasında karşılaştırma yapıldığı söylense de bizim araştırmalarımız sonucunda her nüshaya ulaşılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca nüshalar arasındaki farklar belirtilmemiş ve en önemli nüshalardan biri olan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüsha araştırmacılar tarafından görülmemiştir. Bu nüshadaki diğer nüshalarda olmayan gazellerin ve rubailerin varlığı bunu göstermektedir. Ayrıca geniş kapsamlı bir tahlil

---

[1] Yavuz Akpınar, **Azerî Edebiyatı Araştırmaları**, Dergah Yay., İstanbul 1994, s. 29; Yavuz Akpınar, "**Kavsî Tebrîzî**" İslam Ansiklopedisi, c.25, TDV Yay., s. 69-70; Yavuz Akpınar, "Kavsî Tebrîzî, Alican", c. 5, **TDEA**, s. 229; Azade Rüstemova, "Azerî(Doğu Oğuz) Sahası XI-XVIII Yüzyıllar", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi,** c. 6, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2004, s. 473-475.

[2] Hamit Araslı, **Gövsî Tebrîzî**, **Seçilmiş Eserleri**, Bakı, 1958; Hamit Araslı, "Gövsî Tebrîzî", **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi ve Problemleri** (Seçilmiş Eserleri 1. cilt) Bakı, Gençlik 1998, s. 569-586; İsmail Hikmet, "Kavsî", **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi**, c. 2, Bakü, 1928, , s. 196-209; Paşa Kerimov, **Gövsî Tebrîzî Divan**, Nurlan, Bakı, 2005; Paşa Kerimov, **Qövsi Tebrizi Seçilmiş Eserleri**, Lider Neşriyat, Bakı 2005; Feridun Bey Köçerli, "Kavsî", **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi Materyalları**, c. I, Bakü 1925, s. 175-187; Mirali Seyidov, **Gövsî Tebrîzî**, Bakı, 1963; Süleyman Mümtaz, "Kavsî", **Azerbaycan Edebiyatı** , sayı 5, Üçüncü Beynelmilel Matbaası, 1925, s. 3-79

[3] Seyide Hamide Reiszade, **Dîvân-ı Kavsî**, Hûşe Matbaası, Tahran 1376; Cevad Hey'et, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihine Bir Bakış**, Tahran 1358, s. 63-66

çalışmasının da bulunmadığını görülmektedir. İşte bütün bu eksiklikler, bizi Kavsî Dîvânı'nı çalışmaya yönelten sebepler arasında yer almaktadır.

Çalışmamızın sınırları; Kavsî'nin hayatı, edebî yönü, dil ve anlatımı hakkında bilgi vermek, Dîvânı'nın nüshalarını tanıtmak ve nüsha ailesini çıkararak tenkitli bir metin ortaya koymak, bu metnin şekil ve muhteva yönünden incelemesini yapmak, metin üzerinde bir tahlil çalışması yaparak Kavsî'nin duygu ve düşünce dünyasını, yaşayışını belirlemek şeklinde çizilmiştir. Araştırmamızın "Giriş" kısmında 17. asır Azerbaycan Edebiyatı'nın genel bir görünüşü ele alınmıştır. Bu bölümden sonra çalışmamız dört bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde "Kavsî-i Tebrîzî" başlığı altında şairin "Hayatı", "Edebî Kişiliği ve Dîvânı" alt başlıkları yer almaktadır. "Hayatı" başlığında ilgili kaynaklar değerlendirilerek hayatı, "Edebî Kişiliği ve Dîvânı" başlığı altında da Dîvânı tetkik edilerek edebî kişiliği, dil ve anlatım özellikleri ortaya konulmuştur. Kavsî Dîvânı; sanatlar, ahenk unsurları, nazım şekilleri, kullanılan atasözü ve deyimler yönüyle değerlendirilmiş ve şairin yazdığı nazireler incelenmiş ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Kavsî'nin kullandığı edebî sanatlar örneklendirilmiş, beyitler söz ve ses tekrarları ile vezin ve kafiye yönüyle incelenmiştir. Kullandığı nazım şekilleri hakkında bilgi verilmiş ve bu nazım şekilleriyle ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır.

İkinci bölüm "Dîvân'ın Muhteva Yönüyle İncelenmesi" başlığını taşımaktadır. Bu bölümü hazırlarken daha önce yapılan çeşitli tahlil çalışmalarını[4] örnek aldığımızı belirtmek gerekir. Tahlilde şu aşamalar izlenmiştir: Çalışmamızın en önemli bölümlerinden biri olan bu bölüm için önce bütün divanı tek tek fişledik. Bu fişleme neticesinde oluşan "Din- Tasavvuf", "Cemiyet", "İnsan" ve "Tabiat" ana başlıkları altında Kavsî'nin beyitlerinde ele aldığı konuları, unsurları hangi anlamlarda kullandığını, diğer şairlerden farklı olarak neler söylediğini, bu unsurları ele alış şeklini, şairin duygu ve düşünce dünyasını ortaya koymaya çalıştık. Bu bölümdeki amacımız *"…ilmî ve objektif bir inceleme sonucunda sanatçının his ve*

---

[4] Bkz. Ali Nihat Tarlan, **Şeyhî Divanı'nı Tetkik**, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1964; Harun Tolasa, **Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası**, Akçağ Yay., Ankara 2001; Mehmet Çavuşoğlu, **Necati Bey Divanı'nın Tahlili**, Kitabevi, İstanbul 2001; Cemal Kurnaz, **Hayâlî Bey Dîvânı Tahlili**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987; Nejat Sefercioğlu, **Nev'î Dîvânı'nın Tahlîli**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990.

hayal dünyası ile fikrî muhtevasını meydana getiren unsurların tespiti"[5]nin yapılabilmesidir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Kavsî Dîvânı'nın değişik coğrafyalarda nüshaları vardır. Çalışmamızın üçüncü bölümü olan "Dîvân'ın Nüshaları ve Tenkitli Metin"de nüshalarla ilgili yaptığımız çalışmaları, şecere ailesi çıkarma yöntemimizi anlattık ve nüsha ailesini çıkardık. Buna göre bu nüshaları elde edebilmek için Ankara Millî Kütüphane kanalıyla girişimlerde bulunduk. Bu sayede Bakü Fuzûlî Adına Elyazmaları Kütüphanesi ve Medine Melik Abdü'l-Aziz Kütüphanesi nüshalarına ulaştık. Bunun dışında İngiltere British Museum'da bulunan nüshanın Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki mikrofilmini edindik. Gürcistan Tiflis'te İlimler Akademisi Kekelidze Adına Elyazmaları Enstitüsü'ndeki nüshaya ve Tebriz Temeddün Kütüphanesi nüshasına da ikili ilişkiler neticesinde ulaştık. Bu şekilde yurtdışında değişik ülkelerdeki nüshaları getirttik. Yalnızca Pakistan Pencap Üniversitesi ve Tahran Melik kütüphanesindeki nüshalara bütün girişimlerimize rağmen ulaşamadık. Yurt içinde ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde, Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Ankara Millî Kütüphane'de ve Malatya İl Halk Kütüphanesi'nde (Daha sonra Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'ne taşındı) bulunan nüshalarla birlikte dokuz nüshayı elde ettik. Nüshaların elde edilmesinden sonra bunların özelliklerini ortaya koyarak nüsha tavsifi ve değerlendirmesini yaptık. Bunlara bir tablo halinde çalışmamızda yer verdik. Bu çalışma neticesinde istinsah tarihlerine, okunur olmalarına, içindeki şiir sayısının fazlalığına, nüshalar arasındaki ortaklık ve farklılıklara göre bir nüsha ailesi ortaya koyduk. Nüsha ailesini çıkarmamızın sebebi en sağlıklı ve en doğru metni ortaya koyabilmek için kullanacağımız nüshaları belirleyebilmekti. Nüsha tavsifi ve değerlendirmesi neticesinde oluşan nüsha ailesine göre Londra, Tiflis, Tebriz ve İstanbul nüshalarını metin tenkidi yapmak üzere tespit ettik. "Tenkitli Metin" başlığı altında Kavsî Dîvânı'nın tenkitli metnini verdik. Metin tenkidi ile metnin istinsah edilmesi aşamasında oluşan hataları düzeltme, metni anlama ve sağlam bir metin ortaya koyma amaçlanmıştır. Bu işlem sırasında metin tenkidinde kullandığımız dört nüshadaki imlâ, ibare, mısra, beyit, sıralama farklılıkları, eksiklik ve fazlalıklar

[5] Cemal Kurnaz, a.g.e., s. 11

değerlendirilmiş ve doğru olduğunu düşündüğümüz metinde verilmiş, farklılıklar ise dipnotta belirtilmiştir. Dipnotta önce şiirlerin nüshalardaki varak numaraları belirtilmiş, daha sonra beyitlerdeki değişiklikler gösterilmiştir. Bu şekilde Kavsî Dîvânı'nın en sağlam, doğru ve tam metni kurulmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmalarımız ve incelemelerimizden elde ettiğimiz sonuçlar "Sonuç" başlığı altında sunulmuş ve ardından da "Bibliyografya" verilmiştir.

Sonda "Kişi ve Yer Adları Dizini" ve "Sözlük" yer almaktadır. "Sözlük" hazırlamaktaki amacımız Azerî sahasına ait bir metin olan Dîvân'da bugün Anadolu sahasında kullanılmayan bazı kelimelerin anlamlarını verebilmektir. Metnin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla sözlük hazırlanmıştır.

Daha sonra "Ekler" bölümünde ise nüsha ailesi sonucunda metin kurarken esas aldığımız nüshalardan örnek sayfalar konulmuştur.

Çalışmamızda verilen örneklerin sonunda kullanılan kısaltma ve rakamlardan (G) gazel, (TC) Tercî-i bend, (TB) Terkîb-i bend, (MH) muhammes, (MS) müseddes, (MR) murabba; rakamlardan ilki şiir sayısı, ikincisi ise beyit numarasıdır. Metni verirken genel kabul gören transkripsiyon harfleri tercih edilmiştir.

Nihayet araştırmamız boyunca bize yardımcı olanlara teşekkür etmek zevkli bir görev olacaktır. Zira, erbabının malumu olduğu üzere çok değişik ülkelerde bulunan bir dîvânın nüshalarını bir araya toplamak oldukça güçtür. Ancak biz bu güçlükleri aldığımız çeşitli yardımlarla kısa denebilecek bir sürede aştık. Bu bağlamda Azerbaycan ve Suudî Arabistan'daki nüshaların temininde yardımcı olan Ankara Millî Kütüphane yetkililerine, İran'daki tezkirelerdeki bilgileri bizimle paylaşan İsrafil Babacan'a, Tebriz nüshasının teminine vasıta olan Kaan Dilek'e, Gürcistan nüshasını getiren Kemalettin Deniz'e, bilgisayarla ilgili güçlüklerin giderilmesi hususunda Hakan Yaman'a çok teşekkür ederim. Öte yandan, elindeki bilgileri bizimle paylaşan Mustafa Erdoğan ile çeşitli vesilelerle hep yardımlarını gördüğüm Kazım Çandır'a ve elindeki kitabı verme lutfunda bulunan Doç. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a da teşekkür etmeliyim.

Malzeme toplandıktan sonra onun işlenmesi ve son şeklini alması ise başta danışmanım olmak üzere tez izleme komitesindeki hocalarımızın rehberliği sayesindedir. O sebeple tez çalışması boyunca bir çok meselenin hallinde her zaman yardımlarını gördüğüm hocam Prof. Dr .Filiz Kılıç'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Ayrıca tez izleme komitesindeki hocalarım; Prof. Dr. Ahmet Mermer ve Prof. Dr. İsmet Cemiloğlu'na ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum. Son olarak tez boyunca hep desteğini gördüğüm eşim Yrd. Doç. Dr. Ömer Çakır'a da teşekkür ederim. Onlara yeterince vakit ayıramadığım için tezin bir an önce bitmesini dört gözle bekleyen çocuklarım Hüma Gül ile Hüseyin Avni'ye de "tez bitti" diyebilme sevinciyle…

Mümine Çakır

Çanakkale 2008

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

DİVAN'IN MUHTEVA YÖNÜYLE İNCELENMESİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİVAN'IN NÜSHALARI VE TENKİTLİ METİN

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
Ank. : Ankara
Ans : Ansiklopedisi
AKM : Atatürk Kültür Merkezi
B : Bakü Nüshası
Bkz. : Bakınız
Blm. : Bölümü
Bsk. : Baskı
c. : Cilt
Çev. : Çeviren
Fak. : Fakülte(si)
G : Gazel
Haz. : Hazırlayan
İ : İstanbul Nüshası
İst. : İstanbul
KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı
Ktp. : Kütüphane(si)
L : Londra Nüshası
Mat. : Matbaa/Matbaası
MD : Medîne Nüshası
MEB. : Millî Eğitim Bakanlığı
MH : Muhammes
MK : Millî Kütüphane Nüshası
ML : Malatya Nüshası
MR : Murabba
MS : Müseddes
Nu. : Numara
P : Pakistan Pencap Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası
s. : sayfa

TB : Tebriz Nüshası
TC : Tercî-i Bend
TDK : Türk Dil Kurumu
TDEA : Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TF : Tiflis Nüshası
TH : Tahran Melik Kütüphanesi Nüshası
TTK : Türk Tarih Kurumu
Ün. : Üniversite(si)
v. : Vefatı
vr. : Varak
Yay. : Yayınları
YB : Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası
Yz. : Yazma

GİRİŞ

XVII. ASIR AZERBAYCAN EDEBİYATI'NA GENEL BİR BAKIŞ

Tezimizin girişi çerçevesinde XVII. asır Azerbaycan Edebiyatı ile ilgili genel olarak bilgi vermeden önce, devrin siyasî ve sosyal olaylarından birkaç cümle ile de olsa bahsetmekte yarar vardır. Zira, XVI ve XVII. asırda meydana gelen siyasî gelişmeler dönemin kültür ve edebiyat hayatına da tesir etmiştir. Bu cümleden olarak, Şah İsmail zamanında devlet başkenti Tebriz iken daha sonra Şah Abbas'ın devlet merkezini Isfahan'a taşıması ile Şah İsmail'in Türkçeye önem vermesine karşı Şah Abbas'ın Farsçanın öne geçmesi yönünde çalışmalar yapmasından bahsedilebilir. Devlet merkezinin değiştirilmesi ile kültür, sanat ve edebiyat hayatı Tebriz'den Isfahan'a kaymıştır. Öyle ki, zamanın hükümdarı Şah Abbas buna büyük önem vermiş; hatta kimi sanat ve edebiyat mensubunu Isfahan'a gitmeye zorlamıştır. Dolayısıyla zaman içinde Isfahan, bilim, sanat ve edebiyat açısından yeni çekim merkezi hâline gelmiştir. Değişiklik bununla da kalmamış ordu ve devlet işlerini Farslaştırmış, Azerî unsurları merkezden uzaklaştırmıştır.[6] İşte bütün bu gelişmeler sanatçıları da etkilemiş, devrin edebiyatçıları kaleme aldıkları eserlerde Türkçe yerine daha çok Farsçayı tercih etmeye başlamışlardır. Aşağıda anlatılacağı üzere kimi Türk şairlerin yazdığı Farsça şiirler Türkçe olanlardan daha fazladır. Ancak bir kısım şair ve yazarlar ise adeta buna bir aksülamel olarak Türkçe yazmaya özen göstermişlerdir ki şair Kavsî-i Tebrîzî'nin bunların başında yer aldığı söylenebilir.

XVII. Asır Azerbaycan Edebiyatı, önceki asrın yetiştirdiği biri aynı zamanda devlet başkanı olan iki zirve şairin gölgesinde gelişmeye başlar. Bunlardan biri şair-hükümdar Şah İsmail(Hatâî, ö.1624) diğeri de Fuzûlî(ö.1556)'dir. Zira, yaşadığı asırda "*Azerbaycan Türkçesi'ni bir devlet diline, hatta uluslararası diplomatik münasebet diline çevirdi*"ği[7] kabul edilen Hatâî, ortaya koyduğu çeşitli türlerdeki edebî eserlerle de hem kendi dönemine damgasını vurmuş hem de bu suretle kendinden sonraki nesle büyük bir edebî miras bırakmıştır. Şairin, özellikle

---

[6] Bkz. Nizami Xudiyev, **Azerbaycan Edebi Dili Tarihi**, Ankara, 1997, s. 201-203, 272; Hamit Araslı, **XVII-XVIII. Asr Azerbaycan Edebiyatı Tarihi**, Bakı 1956, s. 92; M, Seyidov, **Govsî Tebrîzî**, Bakı 1963, s. 3-5, 12

[7] Vilayet Muhtaroğlu, "Azerbaycan Edebiyatı", **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi,** c. 1, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992, s. 155

"Dehnâme" adlı eseri özgün bir üsluba sahiptir. Fuzûlî ise Azerbaycan Edebiyatı'nda olduğu gibi Anadolu sahasında gelişen Türk edebiyatı için de devrin en önemli şairlerinden biridir. Azerî araştırmacılar Fuzûlî'nin kendinden sonraki Azerî Edebiyatı için önemini şöyle vurgulamaktadır: *"Fuzûlî'den sonra Azerbaycan Edebiyatı'nda ana dilinde eserler yaratmak hem kolay, hem zordu. Kolaydı çünkü, ortada Fuzulî örnekleri vardı; zordu, çünkü, ortada yine Fuzûlî örnekleri vardı. Fuzûlî'den daha güzel yazmak mümkün olsa, dil açısından artık geriye dönüş yolu kapatılmıştı."* [8]

Bu tespitlerden de anlaşılacağı gibi, XVII. asır Azerî şairlerinin işi bir hayli güçtür. O sebeple bu asrın şiiri adeta kaçınılmaz bir şekilde Fuzûlî'nin etkisinde vücut bulmaya başlamıştır. Öte yandan, bir de halk edebiyatı tesirinde gelişen halk şiirinden söz etmek gerekir ki XVII. asır Azerbaycan Edebiyatı işte bu iki unsur üzerine bina edilmiştir; denilebilir. Dolayısıyla söz konusu asrın edebiyatını Yavuz Akpınar'ın bir makalesinde tasnif ettiği üzere[9], "âşık edebiyatı" ve "klâsik edebiyat" şeklinde iki ana başlık altında değerlendirmek mümkündür:

Âşık Edebiyatı

Şah İsmail'in Şiîlik propagandası için bir araç olarak kullanması ve teşviki ile XV. asırda saray muhitinde de ilgi görmeye başlayan âşık edebiyatı, XVII. asırda daha geniş bir halk kitlesinin sempatisine mazhar olur. Bunda söz konusu siyasî şartların dışında Şah Abbas'ın Farslılaştırma çabasına karşı halkın kendi kültür ve edebiyatına olan yönelişinin de payı vardır. Bu devirde yaşamış halk şairleri arasında Sarı Âşık ve Hasta Kasım'ın ismi öne çıkmaktadır. Sarı Âşık, halk edebiyatının eski türlerinden biri olan bayatıları(manileri) ile dikkati çekerken, Kasım Dede, daha ziyâde, dinî-ahlakî nasihatler veren şiirleriyle, lirik koşmalarıyla, "Üstatnâmeleriyle" tanınmıştır. Öte yandan, XVII. asırda Kerem ile Aslı, Âşık Garib, Abbas ve Gülgez gibi sırf aşkı ele alan halk edebiyatı mahsulleri de gelişme göstermiştir. Âşık edebiyatı sonraki yüzyılda da gelişmesini sürdürmeye devam edecektir.[10]

---

[8] Vilayet Muhtaroğlu , a.g.e., s. 156.
[9] Yavuz Akpınar, **Azerî Edebiyatı Araştırmaları**, Dergah Yay., İstanbul, 1994, s. 29.
[10] Yavuz Akpınar, a.g.e., s. 28-29.

Klâsik Edebiyat

Yukarıda dikkat çekildiği üzere XVII. asır Azerî Edebiyatı'nın klâsik edebiyat kanadı büyük ölçüde Fuzûlî tesirinde gelişme gösterir. Ancak bazı araştırmacıların dikkat çektiği üzere bu unsura Ali Şir Nevayî mektebinin tesirini de ilave etmekte yarar vardır.[11] İşte bu iki güçlü etkinin tesirinde şekillenen XVII. asır Azerî sahası klâsik edebiyatı, aralarında Kavsi'nin de bulunduğu belli başlı şu isimlerin ortaya koyduğu ürünlerden oluşur: Sâib Tebrîzî, Ağa Mesih Şirvanî, Derûnî, Rıza Kuli Han, Mirza Salih Tebrîzî ve Melik Beğ Avcı. Bunlara aynı devirde yaşamış olmakla beraber haklarında pek fazla bilgi bulunmayan Mevcî, Mirî Beg, Avare Beg adları da ilave edilebilir.[12] Bununla beraber edebiyat tarihlerinde ismi öne çıkanlar ise şunlardır: Sâib Tebrîzî, Mesihî ve Kavsî.

Adı geçen şairlerden Sâib Tebrizî(1601-1676), klâsik edebiyatta Sebk-i Hindî'nin en önemli temsilcisi olarak kabul edilmekte, hatta bu üslubun "zirve noktası"nı Sâib'in yaratıcılığında bulduğu vurgulanmaktadır.[13] Kaynakların verdiği bilgiye göre, eserlerinin toplamı 300.000 beyti bulmakta olan şairin özellikle, 25 bin kadar beyti ihtiva eden 800 şairden seçerek derlediği "Beyaz" adlı eseri Doğu edebiyatının en güzel kaynakları arasında zikredilmektedir.[14] Kendi anadili Azerî Türkçesi ile yazdığı şiirlerden sadece 18 gazeli ele geçebilen Sâib'in şiirlerinin çoğu Farsça'dır. Bununla beraber Sâib, Anadolu sahasında da şiirleri ile oldukça şöhret bulmuştur; ve Osmanlı şairleri tarafından şiirlerine nazireler yazılmıştır.[15]

Mesihî(1578/1580-1655), geleneksel bir konuyu işlediği "Varka ve Gülşah" adlı manzum roman niteliğindeki eseri ile tanınmıştır. Varka ve Gülşah'ın konusu özü itibariyle Arap folkloruna bağlıdır. Türkçe'de ilk Varka ve Gülşah adlı eseri XIV. Asırda Yusuf Meddah kaleme almıştır. Mesihi ise bu tarzın yüksek değerde bir örneğini ortaya koymuştur. Zira, *"Mesihî bu eserinde kendinden evvelki Varka ve Gülşah'lardan farklı olarak daha dolgun karakterler kaleme almış, karakterin psikolojik durumunu açmak, hakkında bahsedilen hadise ve epizotlar arasındaki*

---

[11] Yavuz Akpınar, a.g.e., s. 29.
[12] Yavuz Akpınar, a.g.e., s. 29-31.
[13] Azade Rüstemova, "Azerî(Doğu Oğuz) Sahası XI-XVIII Yüzyıllar", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi**, c.6, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara, 2004, s. 475.
[14] Azade Rüstemova, a.g.e., s. 474-475.
[15] Yavuz Akpınar, a.g.e., s. 30; Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergah Yay., İstanbul 2004, s. 341-342.

mantıki tahkiyedeki çatışmaları manalı şekilde kurma başarısını göstermiştir."[16] Mesihî, ayrıca "Dane ve Dam" ile "Zembur ve Esel" adlı allegorik manzum hikâyelerin de müellifi olarak bilinse de söz konusu eserleri ele geçmemiştir. [17]

İşte, Saib ile Mesihî'den sonra devrin önemli şairlerinden biri de bizim bu araştırmamıza konu alan Kavsî-i Tebrîzî'dir. Kavsî, "*Fuzûlî mektebinin önemli bir temsilcisi*" ve "*Türkçenin lirik şiir üstadı*"[18] olarak bilinmektedir. Azade Rüstemova'nın ifade ettiği gibi "*Kavsî, zamanın geçici çağrısına uymamış, şiirini kendi ana dilinde yazmıştır*." Şiirlerinde vatan teması önemli bir yer tutar. Bunda Şah Abbas'ın zoruyla ömrünün büyük bir kısmını Tebriz'i bırakıp Isfahan'da geçirmesinin etkisinin olduğunu belirtmek gerekir. Kavsî'nin gazellerinde duygusal tesir gücü kuvvetlidir. Şiirlerinde halkın söz hazinesinden geniş ölçüde yararlanmıştır. Kavsî, özellikle gazellerindeki sadelik, âhenk ve canlılık XVII. asır Azerbaycan edebî dilinin gelişme tarihinde önemli bir merhale olarak kabul edilmektedir.[19]

---

[16] Azade Rüstemova, a.g.e., s. 473.
[17] Yavuz Akpınar, a.g.e., s. 30.
[18] Azade Rüstemova, a.g.e., s. 477.
[19] Azade Rüstemova, a.g.e., s. 477-478.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVSÎ-İ TEBRÎZÎ

I- HAYATI

A- Adı ve Mahlası

Tebrizli şairler arasında önemli bir yere sahip olan Kavsî-i Tebrîzî'nin asıl adı Alican'dır.[20] Alican Kavsî'nin hayatı hakkında birkaç Hint ve Fars Tezkiresi dışında bilgi yoktur. Son zamanlarda Azerbaycan'da Kavsî ile ilgili olarak bazı çalışmalar yapılmış; ancak onlarda da bu kısa bilgilerin dışına çıkılamamıştır.

Hamit Araslı eski tezkirelere dayanarak 16. asırdan itibaren Kavsî mahlasıyla yazan üç şairden bahsetmektedir. Bu kişilerin Alican Kavsî'nin babası, dedesi ve kendisi olduğunu, bunların içinden Alican Kavsî'nin daha çok şiirle ve sanatla ilgilendiğini söyler. Dede Kavsî XVI. asırda yaşamış, Farsça şiirler yazmıştır. Diğer Kavsî ise baba İsmail Kavsî'dir.[21] Kavsî mahlasını seçen Alican Kavsî ve atalarının bu mahlası seçmeleriyle ilgili olarak Mirali Seyidov, Kavsî ile ilgili çalışmasında "Govs" kelimesi ile ilgili bilgi verir ve bir anlamı da "yay" olan bu kelimenin ok ile alakasını kurarak şairin şiirlerinin ok gibi tesirli ve delici olduğunu, bu sebeple şiirlerinin kuvvetini göstermek için bu mahlası seçtiklerini söyler. Yine bu kelimenin felekte bir burç olduğunu, bu burcun özelliğinin yerini değiştirmeyen, hiçbir gök cisminin etrafında dönmeyen bir burç olarak şairlikte de başkasının etrafında dönmeyen, başkasının şiir sofrasına göz dikmeyen bir şair olduğunu ifade etmek için bu mahlası seçtiğini söyler.[22] Ayrıca yine Hamit Araslı'dan öğrendiğimize göre, Alican Kavsî'nin dedesi, ağaçtan kaşık, yay gibi eşyalar hazırlayan biridir. Öte yandan Gülzâr-ı Câvidân'da Mahmud Hidâyet onun kemângerlik yaptığını ifade eder.[23] Buna göre onun ilgilendiği işe uygun bir mahlas aldığı düşünülebilir.

---

[20] Hamit Araslı, **Gövsî Tebrîzî: Seçilmiş Eserleri**, Bakı, 1958, s. 3; Hamit Araslı, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi ve Problemleri** (Seçilmiş Eserleri 1. cilt) Bakı, Gençlik 1998, s. 573; Mirali Seyidov, **Gövsî Tebrîzî,** Bakı 1963, s. 3; Cevad Hey'et, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihine Bir Bakış**, Tahran, 1358, s. 63; Yavuz Akpınar, **Azerî Edebiyatı Araştırmaları**, Dergah Yay. 1994, s.29; Paşa Kerimov, **Gövsî Tebrîzî Divan**, Bakı , Nurlan 2005, s. 3.

[21] Hamit Araslı , a.g.e., 1958, s. 3.

[22] Mirali Seyidov, a.g.e., s. 19.

[23] Mahmud Hidâyet, **Gülzâr-ı Câvidân**, c.2, s. 1146.

Öte yandan Türk şiirinde Kavsî mahlasıyla şiirler yazan başka şairler de vardır. Kâmûsu'l-A'lâm'da Bağdatlı bir hattat olup, 999'da vefat ettiği zikredilen Kavsî[24], Alican Kavsî değildir. Zira, yaşadığı yer ve tarih bizim çalışmamıza konu olan şaire uymamaktadır. Gavsî mahlasıyla şiir yazan bir diğer şair ise Bursalı Mevlevî Ahmed Dede olup 1109'da vefat etmiştir.[25] Bunların dışında hiçbir Türk tezkiresinde adına rastlayamadığımız Kavsî ile ilgili olarak Azerbaycan'da yapılan çalışmalardan öğrendiğimize göre bazı Fars ve Hint tezkirelerinde bir takım kısa bilgilerin varlığını öğrenmek mümkündür.[26] Bu çalışmalara göre Kavsî ile ilgili bilgi veren tezkireler şunlardır:

- Tezkire-i Rûz-ı Rûşen, Matbaa-i Şah Cihan, hicrî 1339, s. 564[27]
- Sam Mirza, Tuhfe-i Sâmi, Tahran 1313, s. 139[28]
- Nur Hasan, Nigaristân-ı Suhan, s. 84
- Mehmet Ali Terbiyet, Dânişmendân-ı Azerbaycan, Tahran, 1314, s. 310-311[29]
- Derviş Hüseyn, Ravzatü'l-Cinan, Ravza-i Devvom, s. 163

B- Doğum Yeri ve Tarihi

Alican Kavsî, Tebrizlidir.[30] 17. asrın ikinci yarısında yaşadığı sanılan Kavsî'nin kesin olarak doğum tarihi bilinmemektedir. Kaynaklarda onbirinci hicrî-

---

[24] Şemseddin Sâmi, **Kâmûsu'l-A'lâm**, (Tıpkıbasım), c. 5, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, s. 3740.

[25] Esrar Dede**, Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye**, (Haz. Dr. İlhan Genç), AKM , Ankara 2000, s. 400 .

[26] Hamit Araslı, a.g.e., 1998, s. 572-573; M. Seyidov,a.g.e., s. 20-24, Seyide Hamide Reiszade, **Dîvân-ı Kavsî**, Hûşe Matbaası, Tahran 1376, s. 11-14.

[27] Hamit Araslı, Azerbaycan Edebiyatı Tarihi ve Problemleri isimli eserinde sayfa 573'te buradaki bilgiyi şu şekilde tercüme etmiştir: Tebrizli Gövsî ilim ve marifet sahiplerindendir. İlmi Isfahan'da Aga Hüseyn Hansârî'den kesb etmiştir. Ekber Şah zamanında Hindistan'a geldi ve Han-ı A'zam'ın sohbetiyle şereflendi." Not: Hamit Araslı'nın verdiği bilgiye göre Ekber Şah 1606 yılında vefat etmiş olduğu için burada bahsedilen Kavsî'nin bilgilerinde bir karışıklık vardır.

[28] Hamit Araslı, Azerbaycan Edebiyatı Tarihi ve Problemleri isimli eserinde sayfa 572'de buradaki bilgiyi şu şekilde tercüme etmiştir: Tahallüsünden Govsî Tebrîzî'nin sanatı malumdur. Gara cemaatındandır ve herden şe'r deyir. Amma galat gafiyeler çoh işledir." Not: H.Araslı'nın verdiği bilgiye göre burada bahsedilen kişi Alican Kavsî değildir. Çünkü Sam Mirza tezkiresini 1550 yılında bitirmiştir. Alican Kavsî ise bu tarihten sonra yaşamıştır. Dedesi veya babası olabilir.

[29] Mirali Seyidov Gövsî Tebrîzî isimli eserinde sayfa 24'te buradaki bilgiyi şu şekilde tercüme etmiştir: Molla Govsî Tebrîzî ilimleri öğrenmek için Isfahan'a gelip allâme Ağa Hüseyn Hansârî ile mubâhaseye girişti."

[30] Hamit Araslı, a.g.e., 1958, s. 3; Hamit Araslı, a.g.e., 1998, s.573; Mirali Seyidov, a.g.e., s.3; Cevad Hey'et a.g.e., s. 63; İsmail Hikmet, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi**, c. 2, Bakü, 1928, , s. 196; Yavuz Akpınar, a.g.e., s.29; Paşa Kerimov a.g.e., s. 3; Charles Rieu, **Catalogue of The Turkish Manuseripts in The British Muzeum**, London, 1888, s. 209; Ömer Bayram, **Azerbaycan Sahası**

kamerî asrın bilginlerinden olarak zikredilir.[31] Kavsî'nin divanına baktığımızda Vahîd mahlaslı Mirza Tâhir Vahîd-i Kazvînî'ye yazdığı nazire ve onun bağını tasvir ettiği tercî-i bendi yaşadığı devir hakkında bize bilgi vermektedir:

Ne yaḫşı söylemiş Ḳavsī Vahīd-i pāk-gevher kim
Beni yandurdı bir āteş ki düşmenden ıraġ olsuñ G272/10

Beytiyle sona eren gazel Vahîd'e bir naziredir. Yine aşağıdaki beytin bulunduğu terci-i bentte de Kavsî, Vahîd'in bağını tasvir eder:

Ol bāġda ki eyledi Mirzā onı ẓāhir
Mirẓā ki anuñ Ḥaḳḳ laḳabın eyledi Ṭāhir TC2-5/1

Mirza Tâhir Vahîd Kazvînî, İkinci Şah Abbas'ın müverrihi ve Şah Süleyman'ın veziridir. Türkçe, Farsça, Hind ve Arapça dillerinde doksan binden ibaret şiirleri vardır. Devrinin ileri gelen şairlerindendir.[32] Kavsî ile ilgili çalışması bulunan Paşa Kerimov, Azerbaycan Sovyet Ansiklopedisi'nden aktardığı bilgide Vahîd'in 1606 yılında Kazvin'de doğduğunu 1701 yılına kadar yaşadığını, II. Abbas'ın vakanüvisi olarak "Abbasnâme"yi yazdığını, 1689-1697 yılları arasında önce I. Süleyman'ın sonra İ. Şah Hüseyin'in başveziri olduğunu söyler.[33] Burada verilen tarih 17. asrın ikinci yarısını işaret etmektedir.

Kavsî, bir beytinde Sultan Süleyman'dan bahsetmekte ve kendisinin Uğurlu Han'ın kulu, onun da Şah Süleyman'ın bendesi olduğunu belirtmektedir:

Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāhib rūzigārında
Ki biz anuñ ḳulı ol bende-i Sulṭān Süleymāndur TC3-5/6

Beyitte bahsedilen Süleyman, Şah Süleyman adıyla tahta çıkmış, diğer adıyla Sefî Mirza, 1666-1694 yılları arasında hakimiyet kurmuştur.[34]

Tezkireleri ve Seyyid Azim Şirvânî'nin Tezkiresi, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Ank. 2005, s. 188.
[31] Azîz Devletâbâdî, **Suhanverân-ı Azerbaycan**, c. II, İntişârât-ı Sütûde, Tahran 1377, s. 602.
[32] İsmail Hikmet, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi,** Bakü 1928, c.2, s.197; Süleyman Mümtaz, "Kavsî", **Azerbaycan Edebiyatı,** sayı 5, Üçüncü Beynelmilel Matbaası, 1925, s. 6; Mirali Seyidov, **Gövsî Tebrîzî,** Bakı, 1963, s.20.
[33] Paşa Kerimov, a.g.e., s. 4
[34] Hamit Araslı, a.g.e., 1958, s. 3; Hamit Araslı, a.g.e., 1998, s. 568

Beyitte zikredilen diğer isim olan Uğurlu Hān Ziyâd oğlu Musâhib ile ilgili olarak Yavuz Akpınar, 1666-1667 tarihlerinde Gence'de hakimiyet sürdüğünü belirtmektedir.[35] Ayrıca Suhanverân-ı Azerbaycan isimli eserde "*Onun 1076 hicrî kamerî tarihinde kendisine Karabağ beylerbeyliği verilen Ziyad Oğlu Muhammed Kalı Han'ın evladı Uğurlu Han Gencevî övgüsünde terci-i bendi de vardır ki bu şiirdeki ipuçlarından, II. Abbas'ın ölümünden sonra, Sultan Süleymân-ı Safevî cülûsunda (1077) hicrî-kamerî yazılmıştır.*" denilmektedir.[36] Süleyman Aliyarlı Kavsî'nin bir müddet Uğurlu Han'ın sarayında yaşadığını kaydeder.[37] Kavsî bir tercî-i bendinde Uğurluhan'dan bahsederken onun Gence havası taşıdığını söyleyerek Gence ile bağlantısını ortaya koymaktadır:

Hevā-yı Gence ol Firdevs-i s̱ānī var başumda
Fiġān kim nā-tüvānlıġ māni' u cem'üm perīşāndur TC3-5/5

Kavsî Isfahan'da Aga Hüseyin Hansârî'den eğitim almıştır. Onun hocası olan Zü'l-cemaleyn lakablı Ağa Hüseyin Hansârî, hicrî 1077 (miladi 1666)'da Şah Süleyman'ı Safevî tahtına oturtmuştur.[38] Kavsî, Şah Süleyman devrinin meşhur müctehidi olan Hansârî'nin müridi olmuştur.[39]

Kâmûsu'l-A'lâm'dan aldıkları bilgiler ışığında İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda ve Tuhfe-i Nâilî de rastladığımız Kavsî ile ilgili bilgilerde Kavsî'nin Bağdatlı bir hattat olduğu yazılsa[40] da tespitlerimiz doğrultusunda bu bilginin doğru olmadığını söyleyebiliriz.

Bütün bu bilgiler ışığında Kavsî'nin kesin olarak doğum tarihi bilinmemekle birlikte Hicrî 11. asır, Milâdî 17. asrın ortalarında yaşadığı açıktır. Dîvan'ının Tebriz nüshasındaki istinsah tarihinin 1086 olması, bu tarihin de 1675 tarihine karşılık gelmesi, Kavsî'nin 17. asrın ortalarında yaşadığını göstermektedir. Onun

---

[35] Yavuz Akpınar, a.g.e, s.29.
[36] Azîz Devletâbâdî, a.g.e., s. 604.
[37] Süleyman Aliyarlı, **Azerbaycan Tarihi, Uzak Geçmişten 1870-ci İllere kadar**, Bakı 1996, s. 432.
[38] S. Mümtaz, a.g.e., s. 6.
[39] Charles Rieu, a.g.e., s. 210.
[40] **İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu,** İstanbul 1947, c. I, s. 175, 176; Nâil Tuman, **Tuhfe-i Nâilî**, Tıpkıbasım (Haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), c. II, Bizim Büro Basımevi Dağıtım 2000, s. 832.

yaşlandığını söylediği aşağıdaki beyit de Kavsî'nin saçı sakalı ağarana kadar yaşamış olabileceğine bir delil olabilir:

Tük aġardı vü ḳaradur rūzigārum ʿışḳdan
Geçdi eyyām-ı bahār u ben hemān dīvāneyem G307/5

C- Ailesi

Kavsî'nin ailesi ile ilgili en geniş bilgiyi Hint tezkirelerini tetkik etmiş olan Hamit Araslı'dan öğreniyoruz. Tuhfe-i Sami tezkiresi sahibi Sam Mirza (1517-1567), eserinde Kavsî mahlaslı bir şairden bahseder; fakat Sam Mirza Alican Kavsî'nin yaşadığı devirden önce yaşamıştır. Tezkire-i Rûz-ı Rûşen'de ise Kavsî'nin Ekber Şah zamanında Hindistan'a gittiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca Araslı, Ravzatü'l-Cihan müellifi Derviş Hüseyin'in iki tane Tebrizli Kavsî'den bahsettiğini, bunların oğul Alican Kavsî ve baba İsmail Kavsî olduğunu söyler.[41] Hindistan'a giden Kavsî'nin baba Kavsî olabileceğini kaydeder. Ekber Şah'ın 1556-1605[42] yılları arasında hüküm sürdüğü düşünülecek olursa bu bilgi doğrudur. Araslı, Tuhfe-i Sâmi'den tercümesini yaptığı "*Tahallüsünden Kavsî-i Tebrîzî'nin sanatı malumdur. Gara cemaatındandır ve herden bir şiir diyer. Amma sehv kafiyeler çoh işleyir.*" ifadelerinden yola çıkarak Alican Kavsî'nin babasının ağaçtan kaşık, yay gibi eşyalar yapan şehir sanatkarlarından olduğunu, şiirler yazdığını söyler. Araslı bir de Kavsî mahlaslı bir dededen bahseder; ama hakkında bir malumat vermez.[43]

Babasının ve dedesinin de Kavsî mahlasıyla şiirler yazdığını öğrendiğimiz Alican Kavsî'nin ailesine ait bunun dışında fazla bir bilgi yoktur. Fakat bundan başka Tuhfe-i Sâmî'de iki tane daha Kavsî mahlaslı şairden bahsedilmektedir. Bunlardan biri Nâmî-i Tebrîzî diğeri ise Nûrî-i Tebrîzî'dir. Farsça olan bilgilerde Nâmî'nin Kavsî'nin biraderi olduğu, birçok kaside yazdığı belirtilmektedir. Nûrî-i Tebrîzî için de Kavsî'nin kardeşi olduğu, onuncu asırda doğduğu, yazın suculuk yaptığı, kışın ise bal sattığı ifade edilmiştir. Birer farsça beyit örnek verilmiştir.[44] Bu kardeşler muhtemeldir ki Baba İsmail Kavsî'nin kardeşleridir; çünkü Tuhfe-i

[41] Bu bilgiye rastladığımız diğer bir kaynak şudur: **Ferheng-i Suhanverân**, (Haz. Dr.A. Hayyampûr), İntişâhât-ı Tılâî, c. II, Tahran 1372, s. 750
[42] Azade Rüstemova, "Azerî(Doğu Oğuz) Sahası XI-XVIII Yüzyıllar", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi,** c.6, AKM Yay., Ankara 2004., s. 475
[43] Bkz. Hamit Araslı, a.g.e., 1958, s. 3; Bkz. Hamit Araslı, a.g.e., 1998, s. 572-573
[44] Seyide Hamide Reiszade, a.g.e., s. 11

Sâmî'de bahsedilen Kavsî, Alican Kavsî'nin babası İsmail Kavsî'dir. Onuncu asırda yaşadığının belirtilmesi de bu fikrimizi kuvvetlendirmektedir.

Ailesine dair bilgi çerçevesinde Kavsî'nin evlenip evlenmediği, çocuğunun olup olmadığı ile ilgili olarak beyitlerinden yola çıkarak şunları söyleyebiliriz:

Kavsî aşağıdaki beyitte, bir insanın rahat hareket edebilmesi için pervane gibi bir yere bağlı olmaması gerektiğini söyler. Buradan da onun ya evli olmadığı ya da evli ise bu bağlılıktan hoşlanmadığı sonucunu çıkarmamız mümkündür:

Rāḥat istersen muḳayyed olmayup pervāne teg
Her nefes bir āteşīn ruḫsāre yalvarmaġ gerek G267/4

Aşağıda zikrettiğimiz beyitlerde ise çocuksuzluktan başının eğildiğini, nesil gamı çektiğini anlamaktayız:

Her naḫl egerçi başın eger berg ü bārdan
Bī-berg ü bārlıġ benüm egdi nihālümi   G479/2

Ayrıca Kavsî, çocuğu olmamasının tesellisini şiir yazmakta bulmuştur:

Ḳavsī yaḫardı nesl ġamı cāvidān beni
Yandurmasaydı mıṣraʿ-ı rengīn çerāġumı   G490/9

Babası, dedesi ve amcaları hakkında kısaca bilgi sahibi olduğumuz Alican Kavsî'nin kendi ailesi hakkında şimdilik başka malumat yoktur. Nasrabâdî (1083-1095) Tezkiresi'nden alınan bilgiye göre Kavsî, Farsça bir beytinde fiziksel özelliği olarak boyunun kısalığının tabiatına aksettiğini söylemektedir:

Tabiatımdaki za'f boyuma aksettiğinden
Bu iki başlı keman zor kavuşmuştur uç uca[45]

Ç- Öğrenimi ve Hocaları

Tebriz, Safevî Devletinin önemli başşehirlerinden birisidir. 15. ve 16. asırda hem siyasî hem de ticarî bir başşehir olan Tebriz, I. Şah Abbas'ın bu şehrin ilim ve medeniyet merkezi olma unsurlarını ve devlet merkezini Isfahan'a götürmesi

---

[45] Aziz Devletâbâdî, a.g.e., s. 602

üzerine, 17. asırda da önemli bir şehir olmakla birlikte giderek önemini yitirmeye başlamıştır. I. Şah Abbas'ın kimisini zorla, kimisini ikna ederek Isfahan'a götürdüğü âlimler ve sanatkarlar bu şehrin bir medeniyet merkezi olmasına katkıda bulunmuşlardır.[46]

Tebriz'de doğan ve ilk eğitimini burada alan Kavsî, gençliğinde devrin ilim ve sanat merkezi olan Isfahan'a gitmiştir. Orada devrin büyük âlimlerinden olan Ağa Hüseyin Hansârî'nin öğrencisi olmuştur.[47]

Aga Hüseyin Hansârî, Zü'l-Celâleyn lakabı ile meşhur olmuş, hicrî 1077'de Şah Süleyman'ı Safevî tahtına oturttuğu söylenen kişidir.[48] Şah Süleyman devrinin meşhur müctehidi olup[49] 1098 yılında vefat etmiştir.[50]

Yine Isfahan'da devrin önemli devlet adamı ve sanatkârı Vahîd ile de dostluk kurmuş ve ona nazire yazmıştır.

Tebriz'den tahsil için Isfahan'a gelen Kavsî, hep Tebriz hasretiyle yanmış, Isfahan'ı benimseyememiştir. Zira, beyitlerinde bunu görmek mümkündür. Şu mısralarında Isfahan'da kalması gerektiğini, ama Tebriz cezbesiyle yandığını söylemektedir:

Tebrīz cezbesi yaḥamı dutmuş aparur
Ḳavsī egerçi dāmenümi Iṣfahān dutar G45/7

Şair için ancak Tebriz gönül açıcı bir yerdir. Isfahan'ın cennet gibi güzel yerleri gönül açıcılık yönünden Tebriz'e yetişemez:

Tebrīz açar göñlümi Ḳavsī ger açılsa
Her çend ki firdevs-i Ṣıfāhāne yetişmez G220/11

---

46 Bkz. Nizami Xudiyev, **Azerbaycan Edebi Dili Tarihi**, Ankara, 1997, s. 201-203, 272; Hamit Araslı, **XVII-XVIII. Asr Azerbaycan Edebiyatı Tarihi**, Bakı 1956, s. 92; Mirali Seyidov, a.g.e., s. 3-5, 12.

47 Hamit Araslı, a.g.e., 1958, s. 4; Hamit Araslı, a.g.e., 1998, s. 573; Süleyman Mümtaz, a.g.e., s.6; İsmail Hikmet, a.g.e., s. 198; Carl Rıoe, a.g.e., s. 210, Yavuz Akpınar, "Kavsî Tebrîzî" **İslam Ansiklopedisi**, , c.25, TDV Yay., s. 69-70; Mahmud Hidâyet, a.g.e., s. 1146 ; Aziz Devletâbâdî, a.g.e., s. 602.

48 S. Mümtaz, a.g.e., s.6.

49 Carl Rıoe, a.g.e., s. 210.

50 **A Catalogue Of Persian Manuscripts**, Compiled By Ahmad Monzavı, Publication No: 33, Regiomal Cultural Instıtute, c. 3, s. 2488 (Toplam 5 cilt).

Kavsî sürmesi ile meşhur Isfahan şehrinin toprağını Tebriz için sürme yapmıştır. Isfahan toprağı göz aynasında gam pasıdır:

Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı sebzin sürme-i çeşm itmişem Ḳavsī
Baña ol tūtiyā Tebrīz şehrin Iṣfahān itmiş G237/7

Zengār-ı ġam göz āyinesin dutdı Ḳavsīnüñ
Ey ḫāk-i sürme-ḫīz-i Ṣifāhān haray hāy G486/9

Kavsî, Kabe'ye benzettiği Tebriz'e Isfahan'ın bile tâbî olması gerektiğini söyler:

Ḳavsī gerek ki Kaʿbe diyüp iḳtidā ḳıla
Tebrīz ḳullesine Ṣıfāhān didükleri G532/7

Tebriz öyle bir cennet bahçesidir ki Isfahan'ın sürmesi, onun pak toprağıdır ancak:

N'ola Tebrīzi ger Ḳavsī behişte iḫtiyār itse
Kim anuñ ḫāk-i pāki sürme-i çeşm-i Sifāhāndur TC3-5/4

Beyitlerinde "Şâh-ı Horâsân" olarak bahsettiği Tebriz şehrini hep özlemle anmış, oranın arzusuyla ağlamıştır:

Ravża-i rıḍvān hevāsı mende yoḫ ammā meni
Ārzū-yı ravża-i şāh-ı Ḫorāsān aġladur G167/7

Kaynakların verdiği bilgiye göre, Aga Hüseyin Hansârî'nin yanında eğitim gördükten sonra Hindistan'a gitmiş olan Kavsî, burada Ekber Şah'ın sarayında bulunmuştur.[51] Tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber bir süre sonra Tebriz'e geri dönmüş ve bir din adamı olarak hayatını sürdürmüştür.[52]

[51] Y. Akpınar, a.g.m., TDV, s. 69; Vilayet Muhtaroğlu, **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, Azerbaycan Edebiyatı**, c. 1, Kültür Bak. 1993, s. 157.
[52] Y, Akpınar, a.g.e., s. 29; Yavuz Akpınar, a.g.m., TDV, s. 70.

D- Mesleği

Tuhfe-i Nâilî de bir beyti örnek olarak verilmiş olan Kavsî, Bağdatlı bir hattat olarak zikredilmektedir.[53] Nail Tuman'ın Kâmûsu'l-A'lâm'dan[54] aldığı bu bilgi başka hiçbir yerde bulunmamaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere Kavsî-i Tebrîzî'nin babası ağaçtan yay, kaşık gibi eşyalar yapan, şiir yazan bir sanatkardır. Kavsî'nin ilk eğitimini babasından aldığı daha sonra ilim tahsil etmek için Isfahan'a gittiği bilinmektedir. Bunun dışında babasının mesleğini sürdürdüğüne dair bir bilgi yoktur. Onun bir ilim merkezi haline gelmiş Isfahan'a gelmesi, devrin önemli ilim ve din adamı olan Hansârî'den ders alması, devlet büyükleri ve şairlerle dostluk kurması ilmî bir çevrede olduğunu göstermektedir, fakat hangi mesleği yaptığı belli değildir. Yalnız bir beyitte geçen "kethuda" kelimesi, hane sahibi manasının yanında devlet adamlarının ve varlıklı kimselerin işlerini gören kahya, muhtar anlamlarını da taşır.[55] Sıkıntı çeken bir kedhuda olduğunu söylediği beyitte kedhuda kelimesini gerçek anlamında kullanmış olabilir:

Būriyā ferşem ü ivüm mescid
Ne güzel kedḫudālıġum vardur G169/6

Öte yandan yukarıda ifade edildiği gibi Yavuz Akpınar'ın tespitine göre Kavsî, Tebriz'e geri döndükten sonra bir din adamı olarak hayatını sürdürmüştür.[56] Tezkire-i Rûz-ı Rûşen'de verilen onun ilim ve marifet sahibi olduğu bilgisine göre hayatını bir din adamı olarak sürdürmesi doğaldır.

E- Mezhebi

Kavsî, şiirlerinde tasavvufî ifadelere yer vermekle birlikte mutasavvıf bir şair değildir. Bazı tasavvufî tabirleri başarıyla kullanır; ama bu kullanışları doğrudan tasavvufî anlamlar içermez. Kavsî'nin münâcât ve nât türünde birkaç gazelin dışında dînî mahiyette şiirleri yoktur.

---

[53] Nâil Tuman, a.g.e., s. 832
[54] Şemseddin Sâmi, Kâmûsu'l-A'lâm, (Tıpkıbasım), c. 5, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, , s. 3740
[55] Mütercim Âsım Efendi, **Burhân-ı Katı**, (haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), TDK Yay., Ankara 2000, s.410**, Mehmet Kanar, Farsça-Türkçe Sözlük**, Deniz Kitabevi, İst. 2000, s. 902, Raif Necdet Kestelli, **Resimli Türkçe Kamus**, (haz. Recep Toparlı…), TDK Yay., Ankara 2004, s. 251
[56] Yavuz Akpınar, a.g.m., TDV, s. 70

Gazellerde onun hangi tarikata bağlı olduğu belli değildir. Bazı beyitlerinde ehl-i hâl, ehl-i hakîkat ve derviş olduğunu söyler. Dünya ile irtibatının görünüşte olduğunu, manada bu alemden bîgâne olduğunu belirterek bir derviş tanımı yapar:

Gerçi Ḳavsī ʿālem-i ṣūretde dervīşem velī
Pādişāhem kişver-i maʿnā musaḫḫardur baña G21/8
Dünyā ile ṣūretde var ülfetimüz ammā
Maʿnāda bu ʿālemden bī-gānelerüz bizler G154/2[57]

Kavsî hangi mezhepten olduğunu şiirlerinde açık bir şekilde ifade etmez; ancak onun Mevlevîliği hissettiren bir beyti vardır. Bütün uzuvlarının sema ettiğini söyleyen Kavsî bu beytin dışında başka bir yerde semâdan bahsetmez. Bu beyit ona Mevlevî dememiz için yeterli değildir:

ʿUżv ʿużvum her biri bir perdede eyler semāʿ
Tā ḥabībüm nāle-i zār ile olmış āşinā G22/3

Ayrıca Mevlana soyundan olan Afyon Mevlevîhânesi şeyhlerinden Semâî mahlaslı Derviş Mehmet Çelebi'nin[58] meşhur mısraı olan "*Gönüldendir şikayet kimseden feryâdımız yoktur*"a yazdığı nazire onun Mevlevîlik ile ilgili bir yakınlığı olabileceğini düşündürmektedir; ama bu iki nokta onun Mevlevî olduğunu söylememize yetmez.

Kavsî, bazı beyitlerde Hz. Ali'den bahsetmektedir. Onu övdüğü bir gazeli vardır. Bu gazelde Kavsî, Hz. Ali'nin padişah olduğunu, büyüklüğün ona yaraştığını, herkesin ona muhtaç olduğunu, mürüvvetin lutfun ona munhasır olduğunu, evliyaların mertebesinin onunla tamama erdiğini, peygamberin silsilesinin onunla kaim olduğunu söyler:

Senden kemāl-i mertebe-i evṣiyā tamām
Ḳāyim niẓām-ı silsile-i enbiyā saña G4/2

---

[57] Feridun Bey Köçerli bu beytin içinde bulunduğu gazele dayanarak Kavsî'nin Mevlevî olduğunu söyler. Fakat bu gazelden bu sonucu çıkarmak mümkün değildir. Bu gazel Kavsî'nin ehl-i hakîkatı anlattığı gazellerinden biridir. Bkz. Feridun Bey Köçerli, a.g.e., s. 180

[58] Amil Çelebioğlu, **Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı**, MEB Yayınları, Ankara 1994, s. 76

Topraḳdan götür men-i bī- ḳadri yā ʿAli

Ey münḥaṣır mürüvvet ü luṭf u ʿaṭā saña G4/6

Yine bazı beyitlerde "şâh-ı velâyet, Haydar-ı Kerrâr, Şâh-ı Merdân, Haydar-ı Safder, Sultân-ı Kerbelâ, şehîd-i Kerbelâ, Hasan" ifadeleri onun Hz. Ali'ye bağlılığını göstermektedir. Haydar-ı Kerrâr'ın kölesi olan gam çekmez. Kim sıdk ile O'nun eteğini tutarsa felek ona zarar vermez. Kavsî'ye hisar olarak Şâh-ı Velâyet yeter:

Hīç yoldan çekme ġam Ḳavsī eger bīnā isen

Ġam niçün çeksüñ ġulām-ı Ḥaydar-ı Kerrār olan G382/7

Dutabilmez etegin çarḫ-ı muʿallā Ḳavsī

Kim ki ṣıdḳ ile dutar Ḥaydar-ı Kerrār etegin G405/9

Sipihr-i nā-civān-merdüñ sitīzinden ne ġam Ḳavsī

Ki luṭf-ı Şāh-ı Merdān Ḥaydar-ı Ṣafder ḥiṣārumdur G140/7

Bu ve buna benzer beyitler Kavsî'nin Hz. Ali'ye olan bağlılığını açıkça göstermektedir. Ayrıca Şah İsmail'den sonra Tebriz şehrinde ve Güney Azerbaycan'da Şia mezhebi oldukça yaygın hale gelmiştir.[59] Bu sebeple onun doğduğu ve ilk gençliğini geçirdiği yerin mezhebi onu da etkilemiş olabilir. Yukarıdaki beyitlerden ve yaşadığı yerlerin özelliklerinden dolayı onun Şiî olması muhtemeldir.[60]

F- Vefatı

Kavsî'nin doğum tarihi bilinmediği gibi vefat tarihi de bilinmemektedir. Yalnız, Yavuz Akpınar Kavsî'nin Tebriz'e geri döndüğünü ve hayatını orada sürdürdüğünü söylediğine[61] göre muhtemelen Tebriz'de vefat etmiştir.

Bütün bu bilgilerin neticesinde Kavsî'nin 17. asrın ortalarında yaşadığını söyleyebiliriz. O, şair bir ailenin çocuğu olarak Tebriz'de doğmuş, Isfahan'da iyi bir eğitim görmüş, devrin ileri gelenleriyle arkadaşlık kurmuş, bir din adamı olarak hayatını sürdürmüş, vefat yeri ve tarihi kesin olarak bilinmeyen fakat muhtemelen Tebriz'de vefat etmiş, Türk edebiyatının önemli bir şairidir.

---

[59] Mirali Seyidov, a.g.e., s. 47.
[60] Carls Rıeu, a.g.e., s. 210; Süleyman Mümtaz, a.g.e., s.5.
[61] Yavuz Akpınar, a.g.e., s. 29.

II- EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DÎVÂNI

Çocukluğundan itibaren şiir yazan bir babanın oğlu olarak, ilk eğitimini babasından aldığı düşünülürse, onun şiir tekniğini erken yaşta geliştirdiği söylenebilir. Kavsî'nin şiirdeki ustalığı gazel alanındaki başarılı söyleyişinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple Kavsî'nin edebî kişiliğini tespit edebilmek için onun gazellerine bakmak gerekir. Kavsî, şiirlerinde klâsik anlayışın yanında halk söyleyişini esas almış bir şairdir. Divan'ında Fuzûlî'ye yazdığı nazireler de onun kişiliğini ortaya koymamızda belirleyici olacaktır. Ayrıca onun şiirlerinin önemini ondan bahseden çalışmalarda da görmek mümkündür.

Azerbaycan Edebiyatı ile ilgili çalışmalarıyla tanınan Hamit Araslı, Fuzûlî'nin gazelleri tesirinde şiir yazan ve Saib-i Tebrîzî'yi çok okumuş bir şair olarak nitelediği Kavsî hakkında "*yaratıcılığı çok zengin, bedîî sözün kuvvet ve tesirini bilen, aruzun en oynak bahrlerini seçen, işlenmemiş kafiye ve redifler kullanan, dili son derece canlı, teşbihleri tabii ve samimî*" [62] ve "*bedîî dilin inkişafına büyük hizmet etmiş, dilim sadeleşmesinde, kütlevîleşmesinde büyük yardım göstermiştir.*"[63] ifadelerini kullanır. Âzâde Rüstemova da Kavsî'yi "*Fuzûlî mektebinin önemli bir temsilcisi*" ve "*Türkçenin lirik şiir üstadı*"[64] olarak niteler. Yine Azerî sahası ile ilgili çalışmalarıyla tanıdığımız Yavuz Akpınar'ın fikri de şu şekildedir: "*Klâsik yazı diliyle konuşma dilini başarılı bir şekilde birleştiren ve düşüncelerini açık biçimde ifade etmesiyle dikkati çeken Kavsî'nin bu şiirlerinde halk deyimleri, atasözleri sıkça görülür.*"[65]

Kavsî, Türkçe şiirlerinin dışında Farsça şiirler de yazmış bir şairdir. İran Melik Kütüphanesi 1116 tarihli bir mecmuada bir çok şairin şiirlerinin yanı sıra Kavsî'nin Türkçe ve Farsça şiirleri de yer almaktadır.[66] Ayrıca bir Farsça katalogda Melik kütüphanesi dışında Kavsî Divanı'nın Pakistan Lahor'da da bir nüshasından bahsedilmekte ve divanın başlangıcındaki bir Farsça mısra zikredilmektedir.[67]

---

[62] Hamit Araslı, a.g.e., 1958, s. 3-11.
[63] Hamit Araslı, a.g.e., 1958, s. 11.
[64] Azade Rüstemova, a.g.e., s. 477.
[65] Y.Akpınar, a.g.m., TDV, s. 70.
[66] Bu mecmuaya uğraştığımız halde ulaşamadık. Bu bilgi için Bkz. Seyide Hamide Reiszade, a.g.e., s. 10.
[67] **A Catalogue Of Persian Manuscrıpts**, Compiled By Ahmad Monzavı, Publication No: 33, Regiomal Cultural Instıtute, c. 3, s. 2488 (Toplam 5 cilt).

Şirvânî, tezkiresinde yine Kavsî'nin bir Farsça beytine yer vermiştir.[68] Aşağıda aslı Farsça olan beyitler Kavsî'ye aittir ve tercümesi verilmiştir:

Hakkı arayan için kilise ve harem iddiası birdir
Her ne kadar iki el vursa da sesin bir olduğu gibi

O kadd-i ra'nâ tâ kucakta dahi hayaldir bana
Âlem-i bâlânın eşiğini öpmek uzaktan nasiptir bana

Öpmek ve dudağını emmenin onunla ne ilgisi var
Gonca gülünde gül suyunun olmayacağı gibi[69]

Kavsî bir beytinde kendisinin Türkçe ve Farsça yazdığını ama halini anlatmaya bunların biraz bile olsa yetmediğini ifade ederek her iki dilde de yazdığını bize haber vermektedir:

Türk naẓmı Fārisī lafẓ ile sözler söyledüm
Āh kim bir şemme Ḳavsī şerḥ-i aḥvāl olmadı   G551/6

"*Divan şairleri duygu, düşünce ve değerlendirmelerini Divan şiirinin kendine özgü hayal sistemi ve sanatlı bir anlatım içerisinde ortaya koymaya çalışmışlardır.*"[70] Kavsî de gazellerinde kendi şiirini bu şekilde değerlendirmiştir. Kendisini "*suhan-sâz*" olarak nitelemiş ve kendisini sevgilinin söz bilen gözüne feda etmiştir:

Men ki bir böyle suḫan-sāz ḥarīfem Ḳavsī
N'ola yā Rab olım ol çeşm-i suḫan-dāne fidā   G20/7

O, şiiri ahbaba başından geçenleri anlatmak için söylemektedir. Yoksa onun istediği âşikâne gazel yazmak değildir. Aslında bu beyitte gazel yazmasının amacını da belirtmekte ve ayrıca kendi gazellerini "*âşikâne*" olarak nitelemektedir:

Aḥbāba ser-güẕeştini Ḳavsī beyān ider

---

[68] Ömer Bayram, **Azerbaycan Sahası Tezkireleri ve Seyyid Azim Şirvânî'nin Tezkire**si, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Ank. 2005, s. 409
[69] Aziz Devletâbâdî, a.g.e., s. 603
[70] Ahmet Mermer, **Karamanlı Aynî ve Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 24

Sanmañ ki maṭlabı ġazel-i ʿāşıḳānedür G63/6

Kavsî için sevgilinin gül yüzü bakılacak yerdir. O bu güzelliğe renkli şiirler söyleyerek dünyayı gül bahçesine çevirir. Burada yine kendi yazdığı şiirler için "*naẓm-ı rengīn*" ifadesini kullanır:

Ola ger Ḳavsīye manẓūr gül-i ruḫsāruñ

Naẓm-ı rengīn ile dünyānı gülistān eyler G65/8

Sevgilinin kaşının ucundan işaretler taşıyan mısraları o kadar tesirlidir ki bu mısralar sert taşın ciğerini bile delip geçmektedir. Mısralarını güzellik ve şekil itibariyle kaşa; delicilik, tesirlilik yönüyle de kirpiğe benzetmiştir. O halde Kavsî kendi mısraları için delicilik ve tesir edicilik özelliğini vurgulamıştır:

Müjgān gibi deler cigerin seng-ḫārenüñ

Her mıṣraʿum ki ḳaşuñ ucından işāredür G80/10

Yine aşağıya aldığımız beyitte de sevgilinin kaşını vasfetmek için yazdığı şiirlerin her mısraının bir divanın başlangıcı olacak derecede olduğunu söylemektedir:

Ḳavsīni unutma ki senüñ ḳāşuñ ucından

Her mıṣraʿı bir maṭlaʿ-ı dīvān olacaġdur G87/10

Kavsî şiirlerinde sevgiliyi ve aşkı anlatmanın yanında dert ve âhı da çok işlemiştir. O âhlarını ve dertlerini şiir etmiştir. Bu şiirler, hem kendisi için ağlar hem de başkalarını ağlatır. Bu beyitte şiirlerindeki hüznü ve bu hüznü şiirle ifade edişinin etkisini anlatmaktadır:

Ḳavsī bu derd birle ki āhuñ şiʿr ider

Hem ġayri aġladur özi içün hem aġlar G97/11

Kavsî'nin mısraları servi boylu sevgilinin gül yanağını vasfeder. Bu mısralar mana evinin çerağıdır. Kendi mısraını değerlendirirken onun mana evini aydınlatma özelliği olduğunu söyleyen Kavsî mısralarını çerağa benzetmiştir:

Vaṣf-ı gül-ʿiẕārıdur ol serv-ḳāmetüñ
Bir mıṣraʿum ki maʿnā ivinüñ çerāġıdur G107/4

Kavsî, sözlerini gönül kanıyla renklendirir. Sözden anlayan âşıklar bilirler ki söz, âşığın sözüdür. Burada sözlerinin "*rengîn*" olduğunu söyler:

Gerçi Ḳavsī ḫūñ-ı dilden öz sözin rengīn ider
Söz bilen āşıḳ bilür güftār anuñ güftārıdur G123/10

Kavsî, mısralarının "*rengîn*" olduğunu ifade ettiği diğer bir beyitte, eğer renkli mısraları çerağını yandırmamış olsaydı nesil gamıyla sonsuza dek yanacağını söylemektedir. Aslında buradan onun çocuğu olmadığı için sönük geçen ömrünün şiir yazarak aydınlandığını anlıyoruz. Şiirleri ona yoldaş olmuş, yalnızlığını gidermiştir. Sıkıntılarından şiir yazarak uzaklaşmıştır:

Ḳavsī yaḫardı nesl ġamı cāvidān beni
Yandurmasaydı mıṣraʿ-ı rengīn çerāġumı   G490/9

Kavsî, mısralarını bir divan ile karşılaştırır ve âh dolu mısralarının bir divan değerinde, onunla yan yana gelebilecek nitelikte olduğunu söyler. Şiirine olan güvenini hissettiğimiz bu beytinde şair, mısralarının bir divanda söylenebilecek kadar çok mana içerdiğini ifade etmektedir. Bunun sebebi aşkın, şairi kıyamet divanından seçmiş olmasıdır. "*İntihab*" sözünün bir manası da "en güzel"dir. Bu beyitten mısralarının güzelliğinin aşk sayesinde olduğunu anlamaktayız:

Benüm her mıṣraʿ-ı āhum urur dīvān ilen pehlū
Ki dīvān-ı ḳıyāmetden beni ʿışḳ intiḫāb itmiş TC3-3/3

Bu beyitlerden yola çıkarak Kavsî'nin kendi şiirlerini değerlendirirken kullandığı "*nazm-ı rengîn, mısra-ı rengîn, mana evinin çerağı, gazel-i âşikâne, intihâb*" ifadeleri önemlidir.

Kavsî, Fuzûlî'nin "söz" redifli gazeline yazdığı naziresinde güzel söz ile ilgili fikirlerini söyler. Bu gazel onun söze, sanata bakışını gösteren önemli bir gazeldir. Bu gazelinde içinde çok söz olduğu halde sözünü, sanatını paylaşacak, onu anlayacak

bir arkadaşının olmamasından yakınmaktadır. Ona göre doğru söz, herkese tesir eder. Sözü yeri geldikçe sarfetmek gerekir. Yoksa kıymeti olmaz:

Ṣarfesizdür gevheri isrāf ile ṣarf eylemek
Tā żarūret düşmeyince söyleme zinhār söz G222/3

Bu gazelde Yunus Emre'nin "söz"ü anlattığı meşhur şiirini de hatırlatan ifadeleri olan Kavsî, sözün hikmetlisinin değerinden bahsetmektedir. Ona göre tesirsiz söz nursuz göze benzer. Zaman zaman da dilsizlikten şikayet eden şair, bu durumun kendisini alemlere rezil ettiğini söyler. Ehli olmayan kişilerin gevheri, çamurdan yapılmış çanak çömlekten ayıramayacağını yoksa aslında bir katrenin içinde deryalar dolusu söz olduğunu söyler. Ona göre sanat eserinin kıymetini ancak sanatçı anlar:

Gevher-i sīr-ābı itmezler ḫaẕefden imtiyāz
Yoḫsa deryālarca Ḳavsī ḳaṭrelerde var söz G222 /12

Kavsî de diğer bütün divan şairleri gibi klâsik benzetme unsurlarını ve mazmunları kullanmıştır. Bütün anlattıkları aşkı anlatmak içindir. Lirik bir şairdir. Onda sevgili klâsik anlayışa uygundur:

Yüzüñ ḫurşīd-i tābān ṣubḥ-ı ṣādıḳdur binā-gūşuñ
Lebüñ gül yapraġıdur dişlerüñ ḫod ʿıḳd-i şebnemdür G195/4

Sevgilinin kaşı, gözü, gamzesi, kirpiği, hattı, hali, boyunu anlattığı beyitlerinde bildiğimiz sevgilinin özelliklerini görürüz.

Âşık da bildiğimiz âşıktır. Sevgilinin yolunu gözleyen, onun ayağının toprağı olan, aşkından ah eden, feryad eden, beli bükülmüş, yüzü sararmış, sevgilinin ayağının altına yüz süren âşık:

Ayaġuñ altına yüz ḳoymak isterem ammā
Meger sen üz viresen kim benüm yüzüm yoḳdur G150/4

Kavsî'nin şiirleri kendi söyleyişiyle ve beyitlerindeki manaya göre "*âşikâne*"dir. Ona göre aşkın yaşı yoktur, gençlikte de yaşlılıkta da aşk vardır:

Pīr ü civānı ʿaşḳuñ yoḫ farḳı bir birinden

Peyveste bu çemende dört faṣl bir hevādur G44/8

Aşk onun için başka bir âlemdir. O, aşktan başka bir şey tanımaz:

ʿIşḳ ile var benüm daḫi bir özge ʿālemüm

Ḳavsī cihān ü ḫalḳ-ı cihān bilmenem nedür G153/9

Kavsî'ye göre herkesin bu dünyada kendisine düşen bir payı vardır. Rindin rızkı bade, zahidin ki süt, âşığın ise gönül kanıdır:

Rind cām-ı bāde zāhid şīr ü ʿāşıḳ ḫūn-ı dil

Pīr-i çarḫuñ sofrasından her kimüñ bir payı var G168/4

Rind bir havayla söylediği beyitlerde de onun dünyaya bakışını görürüz. O şarap içip, mutrip dinlemek ister:

Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it

Çeküp bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it   G33/1

Aşkını şarap ile artırmak ister:

Şarāb-ı nāb ile teşvīş-i dāġ-ı ʿışḳ artar

Ki her ḳadar su içer lāle-zār tāzelenür   G64/2

Sevgiliyle gül bahçelerinde yaptığı gezintilerini hatırlamak ister. Bu sebeple gül bahçesinde her gonca ona kadeh, her serv mina görünür:

Lebüñ ẕevḳi ḳadüñ yādıyla seyr-i gülşen itmeġde

Baña her ġonçe bir peymānedür her serv mīnādur G115/2

Kavsî için cennet, meyhane köşesi, Kevser ise bir dolu kadehtir:

Ol ki cennetdür adı kūşe-i meyḫāne imiş

Āb-ı Kevs̱er didügüñ bir dolu peymāne imiş   G235/1

Herkes bezmin eğlencesini görünce meye, sakiye, kadehe heves eder:

Kimdür ki mey ü sāḳī vü ṣahbā heves itmez

ʿAyş u ṭarab-ı bezmüñi devrānuñı görgeç   TB2-6/3

Bu şekilde rindane ve âşıkane beyitleri çoktur. Ama bütün bunların yanında o, zaman zaman Fuzûlî gibi ıstırap ve hüzün içine de girer. Bir yandan sevgiliye kavuşmak isterken bir yandan da kavuşmanın sonunun ayrılık olmasından dolayı kavuşmayı istemez. Bu sebeple gazellerde gam, dert, âh, kan, hicran kelimeleri sıkça kullanılır.

Âşığın sevgiliyi beklemekten günleri gece olmuştur. Gözlerinin karası ağlamaktan ağarmış ve dolayısıyla kör olmuştur Âşık daima ayrılıktan efgan etmektedir:

Fiġān ki ṣubḥumı şām itdi intiẓār ile āḫir
Gözüm ḳarasını aġ eyleyen giden gül-i ra'nā G23/7

Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neylim
Özüm teg 'andelībüñ baġrını ḳan itmeyim neylim G316/1

Sonu olan kavuşmayı beklemek ayrılıktan daha beterdir. Çünkü susamışlara serabın dalgası tufandan daha çok zarar verir:

Beterdür intiẓār-ı vaṣl-ı bī-encām hicrāndan
Serābuñ teşneye her mevcesi ṭūfāndan artuḳdur G46/6

Kavuşma günleri çabuk sona erer. Bu günler hayal gibi, uyku gibidir:

Tīz yeter encama rūz-ı vaṣl ki ben dostlar
Yaḫşı günler görmüşem ammā ḫayāl ü ḫāᵛb teg G290/4

Kavsî, bütün bunlara rağmen Fuzûlî kadar ümitsiz ve karamsar değildir. Bir gün kavuşacağını, kötü günlerin geçeceğini bilir. Tahammül edilirse bahar yetecektir. Şairin bahara ait ümitleri vardır:

Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter
Taḥammül it ki bu gün danla nev-bahār yeter G120/10

Egerçi göñlümi açmaz behişt-i cāvidān
Velī ümīdlerüm vardur ey bahār saña G16/2

Kavsî beyitlerde sabrı tavsiye eder. Çünkü sabrın sonunda kan denilen şey, mey olur ve sabrederse hicran akşamı kavuşma sabahı olur:

Ṣabr eyle ʿāḳıbet mey olur ḳan didükleri
Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri G532/1

Kavsî şiirlerde yaşanılan muhitin özelliklerini de verir. Müslüman olmayan unsurlarla Müslüman unsurların bir arada yaşaması şiirlere yansımıştır. Kavsî firenk güzellerinden bahseder. Kendisini sık sık bir kafir kızına aşık olan Şeyh San'an'a benzetir:

Baña teklīf-i zünnār imdi eylerler Birehmenler
Ne bilsüñler bu cāhiller ki Ḳavsī pīr-i Ṣanʿandur G78/8

Ey büt-i ḫūn-ḫᵛār niçün tanımazsan sen henūz
Kim bilür bu şehrde her kāfir ü tersā beni G539/3

Kavsî, Vahîd'in bağını anlatıp övdüğü tercî-i bendinde bağın özelliği olarak mümin ve kafirin bir arada bade çektiğini, mescit ile meyhanenin bir arada bulunduğunu haber verir:

Bir vaḳtde kim ebr-i bahār ola güher-bār
Ol bāġda kim bāde çeker mü'min ü kāfir TC2-5/6

Hem maʿbedi hem mey-gedesi var bu bāġuñ
Kim özgeye mescid bize mey-ḫāne gerekdür TC2-8/2

Kavsî'nin gazellerinde işlenen aşk genellikle maddî aşktır, ilahî aşka fazla yer verilmemiştir. Kavsî'nin şiirlerinde tasavvuf, bazı tabirlerin kullanılması ve birkaç şiirle sınırlıdır. Tasavvufî tabirler onun devrin geleneğine uygun olarak diğer bir çok mutasavvıf olmayan şairde görülebilecek nitelikte özellikler taşır. Yeri geldikçe tasavvuftan faydalanılmıştır. Divanın başında yer alan bir tevhid, iki nât ve Hz. Ali'yi konu alan gazelden başka divanda münâcât türünde birkaç gazel daha vardır. Şair, baştaki tevhidde Allah'ın Kuran mucizesini yaratışından, âlemleri var edişinden, insanoğlunu bir katreden halk edişinden bahsetmekte ve Allah'tan söz icat

edilen yerde kendisi için mana nutkunu icat etmesini dilemektedir. Natlarda ise peygamberimizi över ve ondan rahmetini esirgememesini diler. "*Yâ Rab*" redifli gazellerde ise Allah'a yalvaran şair, aşk yolunda Mecnun ile yol arkadaşı olmayı diler. Duası sevgiliye kavuşma amaçlıdır. Bunların dışında tasavvufî mahiyette birkaç gazel vardır. Tasavvufî terimler beyitlerde aşkı anlatmak için kullanılmıştır.

Kavsî için bakmayı bildikten sonra mescit, harem, büthane, meyhane fark etmez. Hepsi hakikat nuruyla doludur:

Kūy-ı muġān u büt-gede vü mescid ü ḥarem
Nūr-ı ḥaḳīḳat ile doludur naẓar gerek G263/2

Kavsî, bazı beyitlerinde kendisini "*derviş, harabat ehli, ehl-i hal*" olarak niteler. Kavsî, bu dünyada derviş gibi görünse de mana ülkesinin kendisine musahhar olduğu bir padişahtır:

Gerçi Ḳavsī ʿālem-i ṣūretde dervīşem velī
Pādişāhem kişver-i maʿnā musaḫḫardur baña G21/8

Harabat ehli olanlarda akıl olmaz:

Gerçi yoḫdur nāle-i mestānemüz bülbül kimi
Biz ḫarābāt ehliyüz olmaz bizüm huşyārımuz G212/6

Kavsî bu dünyaya önem vermez:

Tökmenüz yüz suyını dünyā vü māfīhā içün
Sikkemüz vardur eger yoḫdur bizüm dīnārımuz G212/4

Kavsî kendi şiirlerindeki aşkın mecazî sanılmamasını, mana aleminde marifet kazanabilmek için hakikat bezmi beklediğini, yani mecazî aşkı anlatmak için daha marifet kesbetmediğini söylemektedir:

ʿIşḳımuz şuġlın mecāzī sanma kim maʿnāda biz
Maʿrifet kesb itmeye bezm-i ḥaḳīḳat beklerüz G225/2

Her şeye rağmen Kavsî Allah'tan gönlünü Allah aşkıyla dopdolu etmesini dilemektedir:

İlāhī gōñlümi öz ʿışḳuñ ile it leb-ā-leb kim

Usandum ḳadrbilmezler ġam u derd ü belāsından G386/3

Kavsî, devrinde Türkçenin yöneticiler tarafından Farsça karşısında ikinci plana düşürülmesinden oldukça rahatsız olmuştur. Onun şiirlerinde halk söyleyişlerini, deyimleri, atasözlerini kullanması bu rahatsızlığına bir delildir. Ayrıca beyitlerde sık sık "dilsizlik"ten şikayet eder. Hamit Araslı'nın tesbitine göre bu dilsizlikten, bî-zebanlıktan şikayet Türkçeye yeterince önem verilmemesindendir.[71] Kavsî, dilsizlik sebebiyle alemlere rezil olduğunu, başkalarının sırlarını sözlerle açık ettiklerini söyler:

Bī-zebānlıġ eyledi ʿālemlere rüsvā beni

Ol reviş kim özgeler rāżın ḳılur iẓhār söz G222/11

Kavsî dili anlaşılmadığı için yakınmaktadır. Onun içi ney gibi figanla doludur, ama dili olmadığı için onu anlayan yoktur:

Harāy kim ne dilüm var ne bir dil anlayanum

Egerçi ney kimi cismüm fiġān ilen doludur G108/2

Kavsî her zaman dilsizdir. Ama içi el-eman ile doludur:

Herçend bī-zebānem lebrīz-i el-emānem

Ben mest-i cāvidānem huşyār sen bilürsen G413/2

Kavsî, şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimelerden ziyade Türkçe kelimeleri, tamlamaları tercih etmiştir. Bu sayede sade ve anlaşılır şiirler yazmıştır. Çok sık olmamakla birlikte şiirdeki mana ile müzikaliteyi hissettirebilmek için zincirleme tamlama kullanmıştır:

Pāymāl eyler kemend-i zülf öz ṣaydın velī

Dest-bord-i nāvek-i ḫūn-ḫᵛār-ı müjgān özgedür G118/3

---

[71] H. Araslı, a.g.e., 1958, s. 6-7

Sade bir dille yazdığı halde vezin kusurları çok değildir. Aruz vezninin karışık olmayan bahirlerini gazellerinde kullanmış ve bu kullanımlarda Türkçe kelimeleri başarılı bir şekilde vezne uydurmuştur. Aruzu kullanmadaki kolaylığı hissedilmektedir.

Kavsî'nin önemli bir özelliği de halk söyleyişlerini, atasözleri ve deyimleri tercih etmesidir. Bu kullanımlarda deyimleri hem gerçek hem de mecaz anlamlarını kastedecek şekilde başarıyla kullanmıştır.

Kelimelerle ilgili başarıyla uyguladığı diğer bir özellik Arapça veya Farsçasını kullandığı kelimenin aynı beyit içinde Türkçe eş anlamlısını da kullanmasıdır. Bunu yaparken sehl-i mümteni hissedilir. Aşağıdaki beyitte "pinhan" kelimesiyle aynı anlamda kullanılan kelime "yaşurmak"tır. Yaşurmak da "saklamak, gizlemek" anlamındadır:

Göñül bir ḳaṭre ḳandur ʿışḳ bī-dādın yaşursuñ mı
Gözüm bir ḳaṭrede bir baḥr pinhān eylemek olmaz G215/5

Geh vaṣl beni saḫlar geh hicr ḳılur pinhān
Bu odlaruñ içinde ol küller arasında G425 /4

Bîm ile korku kelimeleri aynı anlamdadır:

Iżṭırābum ḳayd-ı bīminden degül ḳorḫum budur
Kim çıḫa cān olmaya āgāh ṣayyādum benüm G314/4

Seng ve taş kelimeleri eş anlamlıdır:

Sanurlar seng-i sevdāyem görenler peykerüm bes kim
Gögerdüm taʿne daşından sefīd oldum siyāh oldum G358/5

Tîre ve kara, karanlık kelimeleri eş anlamlıdır ve karavul (gözcü, nöbetçi, karakol) kelimesiyle de bağlantı kurulmuştur:

Ey şām ider ḳara ʿalemüñ tīre ʿālemi
Sen hicr leşkerine ḳaravul mısan nesen G387/3

Harami ve uğrı bir arada kullanılmıştır:

Müjgān dimeñ aña ki men sāde uġradum
Bir çalıcı ḥarāmīye bir egri uġrıya   G427/3

Cuma ve âdîne, aynı anlama gelen birisi Arapça diğeri de Farsça olan iki kelimedir:

Her-çend şeb-i cumʿa gerek ṭāʿate maḫṣūṣ
Her-çend ki ādīne güni rūz-ı duʿādur   TC2-1/6

Kavsî diğer nazım şekillerine göre, gazellerinde daha sade bir dil kullanmıştır. Zaman zaman beyitlerde artık kullanımdan düşmüş veya Anadolu Türkçesinde kullanılmayıp Azerî Türkçe'sinde kullanılan sözcüklere başarıyla yer vermiş, halk söyleyişini öne çıkarmıştır:

"Yaşurmak, ötmek, danmak, yaşınmak, çulkaşmak, yığmak, sorag, aparmak, küymek, daldalanmak, yegin, haray, dözmek, tapşırmak, tikan, dükan, çapmak, sancılmak, sınmak, ötürmek, bir havur, yügürmek, yünül, yavancımak, ütüzmek, ütmek, çalkamak, kırag, iye, tük, gözgü, karavul, danla, anul, bir havur, buhag, dustag, ilkar, kırak " gibi kelimeler buna örnektir.

Halk arasında kullanılan bir takım kalıplaşmış ifadeleri de başarıyla kullanan Kavsî bu yönüyle de dikkat çekmektedir:

Bir özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvāneyem
Ey igitler isterem bir mest-i bī-pervā igit   G30/5

Yoḫ dilüm yalvarmaġa ez bes ḫumār-ālūdeyem
El ayaġuñ ṣadḳası ey sāḳī-i ḫun-ḫᵛār işit   G32/2

Bir yol dimedüñ kim göñül ey yār kimüñdür
Ey kāş bileydüñ ki bu bīmār kimüñdür G68/1

Zāhid baña gel söyleginen dīni seversen
Tesbīḥ senüñ ḥalḳa-i zünnār kimüñdür   G68/7

Boyuñ belāsın alım ḥāl ivinde sözlerümi

Ne maʿnāya ki sen anlarsın āferīn yeridür   G77/6

Ben teg hevā-yı Kaʿbe-i kūyın ṣafāsını
Ḳurbān olım saña saña ḳurbān olan bilür   G116/5

Ḥaẕer it başuñ içün olmayasan ʿāşıḳ kim
Görebilmem seni maẓlūm u sitem-kerdür ʿışḳ   G250/4

Her gice ol serv-ḳad yādile şemʿüñ başına
Bir havur dönmek gerek bir pāre yalvarmaġ gerek   G267/5

Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm
Seni ey Kaʿbe-i maḳṣūd hoş gördüm ṣafā gördüm   G338/1

Ondan nigār-ḫāne-i Çīn oldı gözlerüm
Peh peh ne āb u renglü gül-zār imiş yuḫu G469/2

Cemal Kurnaz'ın dikkat çektiği üzere, "*Divan şairleri zaman zaman çok orijinal tablolar çizerler. Bunlar, onların çevrelerine dikkatlerini göstermesi bakımından önemlidir. Bazı tablolar renklidir, şair ustaca renk vurur. Bazıları siyah beyazdır. Bazıları ise kamera ile tespit edilmiş gibi ses ve hareket unsurunu ön plana çıkarır. Bu bakımdan yer yer modern resim çalışmalarını hatırlatan beyitler insanı hayrette bırakır.*"[72] Bu düşüncenin ışığında incelediğimizde gazelleri oldukça renkli ve hareketli olan Kavsî'nin beyitlerinde zaman zaman siyah-beyaz, sarı, yeşil, kırmızı renkler dikkatimizi çekmektedir. Baharda güllerin açması kırmızının, çimenlerin, yaprakların açması ise yeşil rengin hakimiyetine sebep olmaktadır. Bir de âşığın ateşli ahı ve dertten sararmış yüzü tam bir renk cümbüşü oluşturmaktadır. Ayrıca hazan mevsiminde sararan yapraklar bu renkli tabloyu tamamlamaktadır:

Ḳılur cihānı musaḫḫar livā-yı aḥḍar-ı ḫaṭ
Egerçi zülf bu gün-danla hīç-ḳārelenür   G66/6

[72] Cemal Kurnaz, "Divan Şiirinde Resim Temâyülü", **Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler**, Akçağ Yay., Ankara 1990, s.139

Ne güller dermedüm her berg-i zerd ü sürḫden sāḳī
Ḫazān bāġında yāduñla senüñ seyr-i bahār itdüm G326/2

Fiġānumdan ḳızardı laʿl teg ol sebz-i teh-gülgūn
Şerār-ı āhile ebr-i bahārı şuʿle-bār itdüm G326/6

Reng-i zerd u eşk-i ālim gör mey-i gül-reng içün
Āh-ı āteş-bārumı ey ebr-i güher-bār işit   G32/5

Ayaġdan çek elin lāleden ḳıyās eyle
Ki yüzi ḳırmızı olduġca içi ḳarelenür   G66/8

İçi kara, dışı kırmızı olan lalenin dışında beyitlerde karşımıza çıkan diğer renkler ise siyah ve beyazdır. Aşığın gece ve gündüz çektiği çileler ona bu iki vakti temsil eden siyah ve beyaz arasında bir dünya oluşturmuştur:

Fiġān kim tā men-i nādān ḳaradan aġı farḳ itdüm
Ne doġrı ṣubḥdur ṣubḥum ne bellü şāmdur şāmum   G333/2

Şairin saçı sakalı beyazlamıştır. Fakat kaderi bir türlü karalıktan kurtulamamıştır:

Tük aġardı vü ḳaradur rūzigārum ʿışḳdan
Geçdi eyyām-ı bahār u ben hemān dīvāneyem G307/5

Şairin ömrü geçmiştir ama o gün yüzü görmemiştir. Ancak aşk mektebinde ak ve karayı öğrenmiştir:

Şenbe vü ādīne çoḫ gördüm velī gün görmedüm
Tā bu mekteb-ḫānede farḳ itdüm aġ u ḳare men   G422/8

Yine renkli ve hareketli bir beyitte de ellerinde meşalelerle eğlenceye giden halk çok güzel bir şekilde tasvir edilmiştir:

Bir ḫıyābān gibi kim ḫalḳ çerāġān eyler

Cigerüm pāreleri her ser-i müjgānda yanar G121/5

Kavsî'nin beyitlerinde gerçek hayatın hareketliliği hissedilmektedir. O şiirlerinde günlük hayatta karşımıza çıkan olayları çok güzel resmetmiştir. Mesela sarhoş olup evinden topallayarak, sendeleyerek dışarı çıkan gencin görüntüsü aşağıdaki beyitle birlikte gözümüzün önüne gelmektedir:

Mey içüp çıḫmış şel-āyīn ivden ol ra'nā igit

Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit G30/1

Meydanda oynanan çevgan oyunu aşağıdaki beyitte resmedilmiştir:

Başuñ oldı gūy-ı meydān ḳāmet-i ḫam-geşte çevgān

İmdi Ḳavsī eyle cevlān 'arṣa-i meydān senüñdür G69/9

Aşağıdaki beyitte de günlük hayatımızda her zaman karşılaşabileceğimiz bir manzara yer almaktadır. Mahallenin delisi oynamaya başlamıştır. Mahallenin çocukları da ona eşlik ederler. Onlara genç ve yaşlılar da katılır:

Nice eṭfāl ile dīvāne hem-raḳṣ olmasuñ yā Rab

Ki ẕevḳinden nesīm-i nev-bahāruñ şeyḫ u şābb oynar G131/3

Sevgilinin birbirine yakın kaşlarının tasvir edildiği ve iki hilale benzetildiği aşağıdaki beyitte de bir resim çizilmiştir:

Ey mühendis ḳaşına ruḫsārına anlına baḫ

Kim muḳārin evc gūne iki hilālüñ seyri var   G94/5

Kavsî, Fuzûlî'ye yazdığı bir naziresinde oldukça hareketli bir tablo çizmektedir. "oynar" redifli gazelde redif etrafında oluşturulan hayal dünyası oldukça ilginçtir. Bir yanda bahar yelinin zevkiyle oynayan genç ve ihtiyarlar, bir yanda oynayan deliler, bir yanda sarhoş olmuş, defsiz oynayan mestler, diğer yanda ateş üstünde oynayan kebaplar, bir yanda bir dane başında yıllarca dönen değirmenler, diğer yanda yerinden oynayan çadır ipi. Bu kadar canlı bir tablo şairin bir çok beytinde bulunmaktadır:

Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar
Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar G131/1

Aşağıda aldığımız beyitte ise Kavsî, günlük hayattan bir manzara karşımıza çıkarmaktadır. Nemlenen eşyalar güne serilir. Âşığın gözü daima yaşlarla doludur. Bu şekilde gözleri nem olmasın, göz yaşı kurusun diye güzellere bakmaktadır. Çünkü güzeller güneştir. Burada sevgilisinden başkasını görmeyen klâsik âşık tipi yerine her güzele göz dikip bakan bir kişinin resmi vardır:

Nem yerde nemlü perde çürür sermedin güne
Vechi budur ki göz tikerem dil-rübālara G429/7

Kavsî, arkadaşı Vahîd'in bağını tasvir ederken o kadar canlı tasvirler yapmıştır ki bağdaki fıskiyelerin su fırlatışlarını, küçük göllerin hareketini, bağdaki renk renk çiçekleri, insanların mümin-kafir demeden birlikte eğlenişlerini gözümüzün önüne getirebiliriz:

Fevvāreleri çeşme-i ḫurşīde töker su
Deryāçeleri reşkile deryāya virür ḳan TC2-6/3

Mīnā-yı mey ü lāle vü ḫaşḫāş u şaḳāyıḳ
Bir reng bular itdiler ol bāġı çerāġān TC2-6/4

Bir vaḳtde kim ebr-i bahār ola güher-bār
Ol bāġda kim bāde çeker mü'min ü kāfir TC2-5/6

Bütün bu örneklere bir çok beyit daha ekleyebiliriz. Kavsî'nin şiirlerindeki bu renklilik, bu hareketlilik onun başarısına bir işarettir.

Kavsî bütün bunların ışığında diyebiliriz ki deyimleri, atasözlerini, halk söyleyişlerini kullanmada, Türkçe kelimeleri vezne uygulamada, hayatı şiirlere katmada kendine özgü bir şairdir. Etkilendiği ve bir çok gazeline nazire yazdığı Fuzûlî'ye söyleyiş olarak benzemektedir; fakat deyimleri ve kelimelerin eş anlamlılarını kullanmada, hayata bakışında, âşıklığı algılayışında ve sehl-i mümtenînin hissedildiği söyleyişinde kendine özgü bir tarzı vardır.

A- Şiir ve Şair Hakkındaki Görüşleri

Kavsî, Dîvân'ında zaman zaman şiirle ve diğer bazı şairlerle ilgili görüşlerini dile getirir. Şairlerle ilgili değerlendirmelerine genellikle nazirelerinde yer veren Kavsî, o şairin bir mısraını zikreder ve onun şiiriyle ilgili birer kelimelik değerlendirmelerde bulunur.

Genel olarak şiirle ilgili değerlendirmelerinde mısraları "*mevzûn kamet*"e benzetir ve bir mısra-ı mevzûnun bin serviden daha iyi geldiğini söyler. Mısra-ı mevzun ile vezinli, ölçülüp biçilmiş mısraı kastetmiştir:

Tā ki manẓūruñ olupdur Ḳavsī ol ḳāmet senün
Yeg gelür biñ servden bir mıṣraʿ-ı mevzūn saña G7/7

Yine mısraın, sevgilinin boyuyla bir arada kullanıldığı bir beyitte "*mısra-resâ*" tabiri kullanılmıştır.

Mısralar güneş ışığına benzetilmiştir. Her söz sevgilinin yanağından doğmakta ve güneş ışıkları gibi cihanı tutmaktadır. Sevgilinin hattını, halini vasfeden mısralar mana aleminde bir divandan fazladır.

Kavsî, sevdiklerine, dostlarına kendi başından geçenleri anlatır. Bunu âşikâne gazel sanmamak gerekir. Şair "*nazm-ı rengîn*" ile dünyasını gül bahçesine çevirir:

Ola ger Ḳavsīye manẓūr gül-i ruḫsāruñ
Naẓm-ı rengīn ile dünyānı gülistān eyler G65/8

Yine bir beyitte "*mısra-ı sencîde*" ifadesi yer alır. Sencide tartılı, ölçülü, yerinde anlamındadır. Mısraın özelliğini belirtir. Mısra-ı sencidenin özelliği tekrara muhtaç olmamasıdır:

Saña ol ḳāmet-i mevzūn ile mümkün degül hem-tā
Belī muḥtāc olur mı mıṣraʿ-ı sencīde tekrāre G452/2

Ona göre tesirsiz söz, nursuz göz bebeğidir:

Dīde-i bī-nūrdur teʾs̱īrsiz güftār kim
Gevher-i ġaltān es̱erdür ebr-i gevher-bār söz G222/6

Diğer şairlerin şiirleri için de çeşitli ifadeler kullanır. Fuzûlî'nin ve Nevâyî'nin gazelleri için "*ra'na*" ifadesini, yine Fuzûlî'nin gazeli için iyi, hoş, güzel anlamında"*naġz*" kelimesini kullanır:

Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Nāle ile başum aġrıtdı bu bīmār benüm G308/14

Bütün bunların neticesinde Kavsî şiirler ve mısralar için "*mısra-ı mevzûn, ra'na gazel, mısra-ı sencîde, gazel-i naġz, nazm-ı rengîn*" gibi ifadeler kullanmıştır.

B- Etkilendiği ve Etkilediği Şairler

Kavsî, babasının şiir yazan bir kişi olması sebebiyle küçük yaştan itibaren şiirle aşina olmuştur. Bulunduğu topraklar ve devrin özelliği olarak Fuzûlî, Hatâî ve Nevâî gibi şairleri okumuş olmalıdır. Bu kaynaklardan beslenen Kavsî, ilim yapma uğruna Tebriz'den Isfahan'a gelmiş; fakat memleketi olan Tebriz'e olan hasreti onun gurbet duygusunu tatmasına sebep olmuştur. Beyitlerinde "şâh-ı Horâsân" dediği Tebriz'le Isfahan'ı karşılaştırmış ve Tebriz'in üstünlüğünü, ona olan hasretini belirtmiştir. Bunun yanında Divan'da örnek aldığı, beğendiği bazı şairlere yazdığı nazireler onun bu şairleri iyi okuyup tanıdığını göstermektedir. Özellikle 16. asırda Anadolu ve Azerî sahalarında büyük etkisi olmuş Fuzûlî'ye yazdığı nazireler ve tazminleri oldukça dikkat çekicidir. Fuzûlî dışında Ali Şir Nevâyî'ye ve Vahîd'e yazdığı nazireler de vardır.

Fuzûlî ile birbirine yakın çevrelerde yaşamış olmaları, Fuzûlî'nin Azerî sahasında tanınmış önemli bir şair olması Kavsî'nin ona nazire ve "*nazirenin uzantısı*"[73] sayılan tazminler yazmasına sebep olmuştur. Nazirelerinin dışında Fuzûlî'nin şiirlerinden etkilendiği bazı beyitlerinde hissedilmektedir. Zaman zaman onun kullandığı redifleri kullanmıştır. Ama bu gazelleri, taklit değildir. Kavsî'nin kendine özgü buluşları vardır ve söyleyiş olarak başarılıdır. Aşağıya aldığımız Fuzûlî'nin nât türündeki gazelinin ilk beyti ile Kavsî'nin iki gazelinin ilk beyitleri arasındaki ortaklık bu benzerliklere örnektir:

Fuzûlî'nin beyti:

---

[73] Cemal Kurnaz, **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007, s. 59

Ey olup Mi'râc burhân-ı uluvv-i şân sana
Yere inmiş gökten istikbâl için Furkân sana[74]

Kavsî'nin beyitleri:

Ey itmiş medd-i bismi'l-lāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā
Ānuñ bir noḳṭası żımnında Ḳur'ān-ı mübīn peydā G1/1

Ey olup Ḳur'ān-ı i'cāz-āferīn burhān saña
Medd-i bismi'llāh mīzān-ı 'uluvvi-şān saña G2/1

Yine Fuzûlî'nin

Gönlüm açılur zülf-i perîşânını görgeç
Nutkum tutulur gonce-i handânını görgeç[75]

beyti ile Kavsî'nin

1 Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı görgeç
Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç G36/1

beyitleri arasındaki benzerlik de dikkat çekicidir.

"*Fuzûlî bir âşıktır. Güzelliklere karşı fevkalâde hassatır. Hassâsiyeti, daha doğrusu uzviyeti ile derin kültürü bir mücadele halindedir. İslâmî esaslar üzerinde yükselen metafizik tefekkürü onu mecazdan uzak tutmak isterken beşerî hassâsiyeti onu mâsivâya çekmektedir. Dikkat edilirse o, daha ziyade beşerî güzellikler üzerinde durmuş ve oradan hakikata atlamıştır. Devrin büyük âlimlerinden olan Fuzûlî, mütedeyyin bir insandır*"[76] Kavsî de Fuzulî gibi âşıktır. Beyitlerinde aşkı anlatır, güzellikleri ele alır. Fuzûlî gibi aşk derdinden yakınır. Fakat onun gibi tasavvufî derinliği yoktur. Gazellerinde onun dinî unsurları ele alışı yüzeyseldir. "*Fuzûlî bir ıztırap şairidir. Aşkı hep hüzün, keder ve acı yönüyle görür. Ayrılık, dert ve üzüntüyü arar, kavuşmayı, neşeyi, mutluluğu istemez. Acı çekmekten hoşlanır. Her kavuşmanın*

[74] Fuzûlî, **Fuzûlî Divanı, (**Haz**.** Kenan Akyüz v.d.,) , Akçağ Yay. , Ankara 1990, s. 133
[75] Fuzûlî, a.g.e. s. 156
[76] Ali Nihat Tarlan**, Fuzûlî Divanı Şerhi**, Akçağ Yay., Ankara 2001, s. 13

sonunda dayanılmaz bir ayrılık olduğu için kavuşmayı istemez."[77] Kavsî ise Fuzûlî'den farklı olarak aşk derdinden kurtulup sevgiliye kavuşmayı ister. Hicran akşamının sona erip, kavuşma sabahının gelmesini sabırla bekler. Neşeden, eğlenceden, sevgiliyle yapılacak gül bahçelerindeki gezintiden hoşlanır. Aşk derdinden zaman zaman memnun olsa da genel itibarıyla memnun değildir.

Fuzûlî ve Ali Şir Nevâyî dışında Azerî sahasının önemli şairlerinden Sâib-i Tebrîzî'nin şiirlerini okumuş ve muasırı olan bu şairden etkilenmiştir.[78]

Kavsî, Şah İsmail'in halk diline önem vermesinden ve Türkçe'nin kullanımını teşvik etmesinden etkilenmiştir. Onun etkisiyle; halk söyleyişlerinin, deyim ve atasözlerinin kullanılması geleneğini devrindeki Farslaşmaya karşı çıkma duygusuyla şiirlerinde başarıyla uygulamıştır.

Kavsî; Fuzûlî, Nevâyî, Vahîd ve Saib Tebrîzî gibi büyük şairlerden etkilendiği gibi Kavsî'nin dili, atasözleri ve deyimleri kullanışı da kendisinden sonra gelen Vâkıf isimli şairi etkilemiştir. Vâkıf, Kavsî'nin:

Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm
Seni ey Kaʿbe-i maḳṣūd ḫoş gördüm ṣafā gördüm G338/1

Beytiyle başlayan gazeliyle:

"Men cihan mülkünde mutlak doğru görmedim" mısraıyla başlayan muhammesine tesir etmiştir.[79]

Bunun dışında birbirine çok yakın coğrafyalarda bulunan Ermeniler ve Azerîler arasında bir yakınlaşma olmuştur. Kavsî'nin şiirleri Ermeniler arasında okunmuş, meclislerde bestelenmiş şekliyle söylenmiştir. Kavsî'nin sağlığında veya belki de ölümünden hemen sonra 1721 tarihinde mecmuasını tamamlamış olan Elyas Muşeg Astvasaturyan isimli kişi, mecmuasında Alican Kavsî'den de örnekler almıştır.[80] Ermenilerce bestelenip söylenen şiirinin matla beyti şudur:

Ruʿūnet şāḫ-ı gül ey serv-i bālā senden ögrendi
Ḫırām ey nāzenīn āhū-yı raʿnā senden ögrendi G520/ 1

---

[77] Haluk İpekten, **Fuzûlî, Hayatı, Sanatı, Eserleri**, Akçağ Yay., Ankara 1991, s. 26
[78] H. Araslı, 1958, s. 3
[79] Mirali Seyidov, a.g.e., s. 41
[80] Mirali Seyidov a.g.e., s. 39; Mirali Seyidov, **Azerbaycan Ermeni Edebî Alakaları(Ortaasrlar)**; Bakü 1976, s. 146-147

C- Nazireler ve Tazminler:

Nazire, bir şairin manzum bir eserine diğer bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yazılan benzer şiirdir.[81] "*Nazirecilik geleneği, şairlerin yetişmeleri, şiirlerini olgunlaştırmaları ve eksikliklerini tamamlamaları bakımından önemliydi... Gelenek, tam manada bir söz meydanı idi. Bu karşılıklı şiirleşmeler aynı zamanda bir mektep vazifesini icra ediyordu.*

…Gerçek sanatkar, taklitle, öykünmeyle başladığı numunelerin zamanla aslından da üstününü ortaya koyandır ve bu bağlamda nazirecilik, şüphesiz çok önemli ve faydalıdır

…Klâsik şiirimizin daha kuruluş yıllarından itibaren görülmeye başlayan nazire yazıcılığı , geçen her asırda daha da yoğunlaşarak varlığını sürdürmüştür.[82]

Fatih Köksal, nazire tanımlamasında üzerinde durulan özellikleri üç maddede toplamıştır:

a- Örnek alınan şiirle yani zemin şiirle veya model şiirle vezin birliği,

b- Zemin / model şiirle kafiye, varsa redif birliği

c- Zemin/model şiirle söyleyiş (eda), anlam veya hayal benzerliği[83]

Şairler genelde zikredilen özelliklere uymuşlardır. Bu geleneği takip eden şairlerden birisi de Kavsî'dir. Kavsî en çok Fuzûlî'ye nazire yazmıştır. Yalnız Kavsî'nin nazireleri genellikle tazmin özelliği göstermektedir. Nazirelerinde model aldığı şairin bir mısraını zikrederek onu tazmin eder ve o şaire nazire yazar. Cemal Kurnaz'ın "*nazirenin uzantısı*" kabul ettiği, Fatih Köksal'ın da "*adeta bir tür nazire görünümünde olduğunu*"[84] söylediği tazmin, Kavsî'nin baş vurduğu bir yöntemdir. "*Başka bir şairin bir mısraını ya da bir beytini kendi şiiri içine yerleştirmek demek olan tazmin de, bir şiiri beğenme, model alma gibi bir noktadan hareket ettiği için nazire ile akraba bir faaliyet sayılabilir.*"[85] Bu sebeple biz de Kavsî'nin yazdığı tazminleri nazire kategorisinde değerlendirdik. Fuzûlî'den başka Ali Şir Nevâyî ve

---

[81] Tahirü'l-Mevlevî, **Edebiyat Lugati**, Enderun Kitabevi, İst. 1973, s. 114

[82] Fatih Köksal, **Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire**, Akçağ Yay., Ankara 2006, s.9-10

[83] Fatih Köksal, a.g.e., s.31. Yazar eserinde zemin şiir ile o kafiye ve redifle yazılan ilk şiiri, model şiir ile de o kafiye veya redifle yazılan ilk şiir olup olmamasına bakılmaksızın bir şairin tanzir ettiği şiiri ifade etmektedir.

[84] Fatih Köksal, a.g.e., s. 54

[85] Cemal Kurnaz, **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007, s. 59

Vahîd’e de yazdığı nazire ve tazminleri vardır. Kimin şiirini tazmin ettiğini makta beytinde söyler ve onun bir mısraını zikreder. Bir de kimin şiirini tazmin ettiğini tespit edemediğimiz gazelleri vardır. Bu gazellerinde bir “ehl-i dil”in mısraını zikreder ve onun vezni ve kafiyesinde gazel yazar. Aşağıda “zemin şiirler” ile Kavsî’nin o şiirlere yazdığı nazireler ve tazminler verilecek, bunların karşılaştırması yapılacaktır.

1- Fuzûlî’nin gazeli
Feilātün(fāilātün) feilātün feilātün feilün(faʻlün)

1 N’ola ger kocsa miyānın kemer-i zer güstāh
Getirip çokları ortaya zer eyler güstāh

2 Hāk-ı sāġar Cem ü Cemşiddir ey pīr-i mugān
Haber et sākiye kim tutmaya sāġar güstāh

3 Reşk oduyla yakılır rişte-i cānım ki niçin
Değer ol ārıza gisū-yı muʻanber güstāh

4 Revzeninden koma kim düşe halvet-gehine
Harem-i şāha ne layık gire çāker güstāh

5 Sakla ey eşk edep gitme ser-i kuyına çok
Ki düşer gözden ü yüzden sürülür her güstāh

6 Hevesim bāde-i gülgūna bu ümīd iledir
Kim olam mest dutam dāmen-i dilber güstāh

7 Benzedirsin özünü itlerine her sāʻat
Ey Fuzūlī olabilmez sana benzer güstāh[86]

[86] Fuzûlî, **Fuzûlî Divanı**, (Haz. Kenan Akyüz v.d.), Akçağ Yay., Ankara 1990, s. 159

Kavsî'nin gazeli

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Gerçi gün kimi olur pāk naẓarlar küstāḫ
Ḳarşu durmaz saña āyīne kimi her küstāḫ

2 Düşse göz yaşı kimi mey naẓārumdan ne ola
Görebilmem ki lebüñle ola sāġar küstāḫ

3 Nola cemʿiyyetini tīġ ile ger daġıdasan
Çehre olmış yüzüñe ḫaṭṭ-ı muʿanber küstāḫ

4 Aġladurlar beni mīnā gibi güldürmeġ ara
Girmesüñ ḫūblaruñ bezmine kāfir küstāḫ

5 Beni ḳan terledür ol laʿl ne yüzden yā Rab
Ki tebessümle açup ġonceni eyler küstāḫ

6 Virdi gül-berk teg āhum yeline reşk beni
Ki ṣabā çulḳaşup ol zülf ile oynar küstāḫ

7 Ey ḫoş ol mest ki bilmezken özini sözini
Yalvarup sāḳīye cām u meze ister küstāḫ

8 Nice sāḳīnüñ ayāġını öpüm yā elini
Ki ḥayādan öpebilmem leb-i sāġar küstāḫ

9 Beni mest itdi Fużūlī kimi bu söz Ḳavsī
Kim olım mest dutım dāmen-i dilber küstāḫ

Kavsî, en çok Fuzûlî'ye nazireler yazmıştır. Bunlardan birisi olan "küstah" redifli gazelde Fuzûlî, bu redif etrafında hayaller oluşturmuş ve zikrettiği bütün unsurların "küstah" olan yönlerini konu etmiştir. Dilberin eteğinden küstahça tutabilmek için mest olmak gerektiğini, altın kemerin sevgilinin belini sarabilmek için ortaya küstahça altınlar serdiğini, şairin bile kendisini sevgilinin kapısındaki köpeklere benzetecek kadar küstah olduğunu beyitlerde anlatır. Kavsî de insanı olduğu gibi gösterdiği için aynanın küstah olduğunu, sevgilinin yüzünü hatların küstahça kapladığını, yelin sevgilinin zülüfleri ile oynayacak kadar küstah olduğunu, mestin sarhoşluğu sebebiyle sakiden küstahça şarap ve meze isteyebildiğini, küstah olan leb-i sagarı utancından öpemediğini söyler. Bu iki gazelin "küstah" redifi çevresinde muhtevası aynıdır ama hayallerin bire bir benzerliği yoktur. Kavsî, Fuzûlî'nin hayallerine eklemeler yapmış, farklı hayaller bulmuştur. Bu yönüyle başarılı bir nazire yazmıştır. Her iki gazel arasında vezin ve kafiye ortaklığı vardır. Fuzûlî'nin gazeli yedi beyitken Kavsî'ninki dokuz beyittir. Nazirelerindeki beyit sayısı genellikle model aldığı gazellerin beyit sayılarından fazladır.

2- Fuzûlî'nin gazeli
Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Sabādan gül yüzünde sünbül-i pür-piç u tāb oynar
Sanasın per açıp gülşende bir müşgīn gurāb oynar

2 Hayāl-i ārızın cevlān eder bu çeşm-i pür-nemde
Niçün kim mevclenmiş suda aks-i āftāb oynar

3 Ruhun görgeç olur sūz-ı derūn u dūd-ı dil hāsıl
Bahār eyyāmı sıçrar berk-i rahşende sehāb oynar

4 Irak olsun yaman gözden ne hoş sā'attır ol sā'at
Ki uşşāk ile ma'şūk eyleyip nāz u itāb oynar

5 Riyāyī zāhid-i huşkun semā'ından n'olur hāsıl

Hoş ol kim rind-i mey-hāre içip cām-ı şarāb oynar

6 Bu gamlar kim benim vardır ba'irin başına koysan
Çıkar kāfir cehennemden güler ehl-i azāb oynar

7 Kılar göz perdesin hūn-āb-ı hasret çāk her dem kim
Ruhunda lezzet-i dīdār zevkinden nikāb oynar

8 Fuzūlī reşkten titrer dil-i pür-hūnu uşşākın
Benāgūşunda yārın her zamān kim la'l-i nāb oynar[87]

Kavsî'nin gazeli
Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar
Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar

2 Uşaḳlar teg senüñ ḳapunda çarḫ-ı pīr illerdür
Bu ümmīd ile kim bir gün olur bir fetḥ-i bāb oynar

3 Nice eṭfāl ile dīvāne hem-raḳṣ olmasuñ yā Rab
Ki zevḳinden nesīm-i nev-bahāruñ şeyḫ u şāb oynar

4 Beni reşk āteşi mey teg ider bir şu'le od sāḳī
Sipend-i şūḫ çün mestāne raḳṣ eyler kebāb oynar

5 Göñül sen çarḫ-ı bī-zinhārdan zinhāra tiz geldüñ
Ki her bir dāne başında yüz il bu āsyāb oynar

6 Özüñçün sāye-bān fikr eyle çıḫ gerdūnuñ altından

---

[87] Fuzûlî**, Fuzûlî Divanı**, (Haz. Kenan Akyüz v.d.), Akçağ 1990, s.164-165

Ki bir gün öz yerinden āḫir ol zerrīn-ṭınāb oynar

7 N'ola ger bī-ḳarār olsam sipihrüñ pīç ü tābından
Ki başumda felāḫen teg bu aġır āsyāb oynar

8 Bu ol söz pertevidür kim Fużūlī söylemiş Ḳavsī
Niçün kim mevclenmiş suda ʻaks-i āftāb oynar

Her iki gazelde de oldukça hareketli tablolar yer almaktadır. Fuzûlî'nin gazelinde sevgilinin yüzünde oynayan zülüfler ve kaküller bahçede kanat açıp oynayan kargalara benzetilmiştir. Sevgilinin hayali âşığın gözünde suya aksi vurmuş güneş gibi oynamaktadır. Bahar aylarında bulutlar oynamakta, âşık ile maşuk nazla oynamaktadır. Zâhidin seması yerine, oynayan şarabın camı ve sarhoş olmuş rindin oyunu daha makbuldür. Yine sevgilinin yüzündeki nikab ve kulağındaki küpe oynamaktadır. Bütün bunlara karşılık olarak Kavsî'nin gazelinde oynayan insanlar vardır. Müzikle, ıztırap dolu gönül; müziksiz sarhoş oynar. Oynayan delilerin yanında baharın gelişiyle sevinen genç ve yaşlılar da oynar. Mest raksederken kebap oynar. Çarh bir çocuk gibi sevgilinin kapısı önünde kapı oyunu oynarken, altından yapılmış tınab yerinden oynar. Görüldüğü gibi muhtevada birlik ve söyleyişte de bazı benzerlikler olmakla birlikte Kavsî'de kendine özgü hayaller ve farklılıklar vardır. Her iki gazelin yine vezin ve kafiye benzerliği vardır. Her iki gazelin beyit sayıları eşittir.

3- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ol perī-veş kim melāhat mülkünün sultānıdır
Hükm anun hükmü bana fermān anun fermānıdur

2 Sürdü Mecnun nevbetin şimdi benim rüsvā-yı aşk
Doğru derler her zaman bir āşıkın devrānıdır

3 Lahza lahza gönlüm odundan şererlerdir çıkan

Katre katre göz döken sanman sirişkim kanıdır

4 Çākler cismimde tīg-i aşktan ayb etmeniz
Kim cünūn gül-zārının bunlar gül-i handānıdır

5 Ey Fuzūlī ola kim rahm ede yār efgānına
Ağlagıl zār anca kim zār ağlamak imkānıdır[88]

Kavsî'nin Gazeli

156

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur
Her zamān bir sāḳī-i nāz-āferīn devrānıdur

2 Ol leb-ā-leb cām kim çeşmüñ baña teklīf ider
Mey degül yā Rab bu hansı bī-günāhuñ ḳanıdur

3 Çün kebāb olmış cigerler rızḳıdur ʿışḳ ehlinüñ
Her kimüñ mihmānı olsa ʿāşıḳ öz mihmānıdur

4 Ṭurfe rūşendür ʿiẕāruñ ḫoş uzundur kākülüñ
Hansınuñ şemʿi kimüñ yā Rab şeb-i hicrānıdur

5 Rişte-i mihr ü vefādur ʿāşıḳı zencīr iden
Kākülüñ teg öz özinüñ zār u ser-gerdānıdur

6 Vardur neẓẓārede bir raḥm bir īmān velī
Çeşm-i mestüñ teg firengüñ bende-i fermānıdur

7 Çāk-ı sīnemden benüm bilmez midür peykān çeken

[88] Fuzûlî, a.g.e., s. 172

Kim bu ol ebrū-kemānuñ nāvek-i müjgānıdur

8 Bağlamış bes kim ḥicāb-ı ʿışḳ Ḳavsīnüñ gözin
Günde yüz ḳurbān olur bilmez kimüñ ḳurbānıdur

9 Bu hemān raʿnā ġazeldür kim Fużūlī söylemiş
Doġrı dirler her zamān bir ʿāşıḳuñ devrānıdur

Bu iki gazel arasında hayaller ve fikirler açısından bir ortaklık olmamakla birlikte Kavsî, Fuzûlî'nin bir mısraını şiirinde kullanmıştır. Kafiye, redif ve vezindeki ortaklık bize Kavsî'nin gazelinin nazire olduğunu düşündürmüştür. Fuzûlî'nin gazeli beş, Kavsî'ininki ise dokuz beyittir.

4- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Halka azgın sırrını her dem kılar izhār söz
Bu ne sırdur kim olur her lahza yoktan var söz

2 Artıran söz kadrini sıdk ile kadrin artırır
Kim ne mikdār olsa ehlin eyler ol miktār söz

3 Ver söze ihyā ki tuttukça hāb-ı ecel
Ede her sāʿat seni ol yuhudan bīdār söz

4 Bir nigār-ı anberīn-hattır gönüller almaġa
Gösterir her dem nikāb-ı gaybdan ruhsār söz

5 Hāzin-i gencine-i esrārdır her dem çeker
Rişte-i izhāra bin bin gevher-i esrār söz

6 Olmayan ġavvās-ı bahr-i maʿrifet ārif degil

Kim sadef terkib-i tendir lü'lü'-i şeh-vār söz

7 Ger çok istersen Fuzūlī izzetin az et sözü
Kim çok olmaktan kılıptır çok azīzi hār söz[89]

Kavsī'nin gazeli

222

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Görmenem bir hem-nefes tā eyleyem iẓhār söz
Yoḳsa kim ney teg benüm sīnemde hem çoḳ var söz

2 Doġrı söz her kimseye te's̱īr ider nāṣiḥ velī
'Āşıḳı mest eyler ü 'āḳilleri huşyār söz

3 Ṣarfesizdür gevheri isrāf ile ṣarf eylemek
Tā żarūret düşmeyince söyleme zinhār söz

4 Ḥikmet ögren uyma her efsāneye zinhār kim
Hem yuḫunı artuḳ eyler hem ḳılur bīdār söz

5 Ben onuñçün göz götürmem çeşm-i mestinden anuñ
Kim mükerrer andırur imā ile bīmār söz

6 Dīde-i bī-nūrdur te's̱īrsiz güftār kim
Gevher-i ġaltān es̱erdür ebr-i gevher-bār söz

7 Bü'l-heves neẓẓāresinden men de feryād itmenem
Söz bilen yanında hemvār olsa nā-hemvār söz

[89] Fuzûlî, a.g.e., s. 188

8 Acı aġız yeg bilür ḳand-i mükerrer ḳadrini
İtmesün menden dirīġ ol laʿl-i şekker-bār söz

9 Her nigāhından gözün bir özge maʿnā anlanur
Kim perīşān u müşevveş çoḫ diyer bīmār söz

10 Hīç dil ile şemʿ başdan eylemez pervāneni
Eyleme żāyiʿ baña ey āteşīn ruḫsār söz

11 Bī-zebānlıġ eyledi ʿālemlere rüsvā beni
Ol reviş kim özgeler rāżın ḳılur iẓhār söz

12 Gevher-i sīr-ābı itmezler ḫaẕefden imtiyāz
Yoḫsa deryālarca Ḳavsī ḳaṭrelerde var söz

13 Hān sözin sencīde ḳıl Ḳavsī Fużūlīden işit
Kim ne miḳdār olsa ehlin eyler ol miḳdār söz

Kavsî bu gazelde bazı hayalleri Fuzûlî’den almıştır. “İzhār söz” ifadesini birinci beyitte aynen kullanmıştır. İkinci ve üçüncü beyitlerde ifade ettiği doğru sözün tesir ediciliği, kıymeti, akıllıları huşyâr etmesi, Fuzûlî’nin ikinci beytinde ileri sürdüğü fikirleri andırmaktadır. Fakat bu bire bir bir kopyalama değildir. Fuzûlî ikinci beytinde sözün kıymetinin artmasından ve insanın kıymetinin doğru söze bağlı olduğundan bahsetmektedir. İnsanı uykunun tesirinden uzaklaştırıp, uyanıklaştıran sözden söz etmekte, Kavsî ise hem uykuyu artıran hem de insanı uyandıran uykudan bahsetmektedir. Fuzûlî altıncı beytinde marifet bahrine dalmayanın ârif olamayacağını, sadefin âşığın vücudu, sözün ise o sadefte kıymetli bir inci olduğunu söylerken; Kavsî gevherler saçan yağmurun söz, bu yağmur tanelerinden meydana gelen gevherin onun eseri olduğunu söylemektedir. İncinin meydana geliş serüvenini iki şair farklı sebeplerle anlatmaktadır. Yine Fuzûlî’nin yedinci beytinde söylediği izeetli olmak isteyenin az söz söylemesi gerektiği çünkü çok sözün insanı hor duruma düşürdüğü fikrine karşı bir fikirle Kavsî de dilsizlikten âlemlere rüsvâ

olduğunu belirtmektedir. Bunun dışında Kavsî, Fuzûlî'den farklı olarak tesirsiz sözün nursuz kalmış göz gibi olduğundan bahseder ve sevgilinin şeker dolu ağzından çıkan sözleri kendisinden esirgememesini ister. "Söz" redifi etrafında oluşan muhteva birliğini Kavsî farklı hayallerle zenginleştirmiştir. Vezin ve kafiye ortaktır. Yedi beyte karşılık Kavsî naziresini on üç beyitle yazmıştır.

5- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ham kad ile ağlarım ol tura-i tarārsız
Gerçi derler çengden çıkmaz terennüm tārsız

2 Sīne-i çākimden eksik etme tīr-i gamzeni
Ey gül-i rana bilirsin kim gül olmaz hārsız

3 Saklamazdım nāvekin gözde belāsın çekmesem
Su verip ol nahli beslerdim mi olsa bārsız

4 Yol azarsın zulmet-i hayrette ey dil vākıf ol
Zinhār ol kuya varma āh-ı āteş-bārsız

5 Girye-i zār ile hoş-hālim ki bahr-ı aşkta
Eşksiz göz bir sadeftir lü'lü'-i şeh-vārsız

6 Cāna āzār-ı hadengin hoş gelir ey kaşı yay
Bir sifāriş kıl ki bizden ütmesin azārsız

7 Zühdden geçmez Fuzūlī eylemez terk-i riyā
Pend çok verdim işitmez ārsızdır ārsız[90]

Kavsî'nin Gazeli

[90] Fuzûlî, a.g.e., s. 187-188

224

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dildārsız
Bī-tekellüf dostlar gün görmek olmaz yārsız

2 ʿIşḳsız ārām-ı dil hergiz baña mümkün degül
Öyle kim taʿmīr ṣūret baġlamaz miʿmārsız

3 Şemʿsiz pervāne gülsüz bülbülüñ ārāmı yoẖ
Gör nedür ḥālüm benüm ol şemʿ-i gül-ruẖsārsız

4 Derd ü ġam ḳadrin bilen ʿārif bilür kim dehrde
Āh-ı āteş-bārsız bir naẖle oẖşar bārsız

5 Ṣāf dillerden eger çeksem ẖacāletler nola
Men ki bir gün görmedüm āyīnemi zengārsız

6 Sīne bī-dāġ u gözüm bī-eşk mümkündür ḳala
Ḳalsa gerdūn ṣafḥası s̱ābitsız ü seyyārsız

7 ʿĀşıḳ-ı ser-geşteyiz hercāyīdür maʿşūḳ kim
Bī-gümān ẖaṭ istiḳametsiz düşer pergārsız

8 Pādişāhem dāġ-ı dil ṭuġrā-yı fermānum benüm
Sikkesiz sanmañ beni her çend olam dinārsız

9 Ḥālümi cānān ne bilsüñ kim onuñ bezminde ben
Ḳalmışam ṣūret kimi güftārsız u girdārsız

10 Dostlar taḳrīre sıḳmaz rāz-ı pinhānum benüm
İsterem bir dil bilen derd anlayan iẓhārsız

11 Her kimüñ hīç olmasa öz göñli öz ġam-ḫᵛārıdur
Yoḫ benüm teg ġam güni ālemde bir ġam-ḫᵛārsız

12 Gör budur hicrān odı kim Ḳavsīnüñ cānındadur
Hīç kāfir ḳalmasuñ ʿālemde yā Rab yārsız

13 Bu hemān raʿnā ġazeldür kim Fużūlī söylemiş
Pend çoḫ virdüm işitmez arsızdur arsız

Fuzûlî'nin gazeli yedi beyit, Kavsî'nin gazeli ise on üç beyittir. Kafiye, redif ve vezin aynıdır. Fuzûlî gazelinde sevgilinin gamze okunu sinesinden eksik etmemesini, çünkü gülün dikensiz olmayacağını, sevgiliden gelen nâveki gözündeki su ile beslediğini, ateş yüklü âhı olmadan sevgilinin kuyuna varılmayacağını söylerken Kavsî de dertsiz, âhsız olanın bu dünyada meyvesiz fidana benzediğini söylemektedir. Fuzûlî aşk denizinde gözyaşı dökmeyen gözü, incisi olmayan sadefe benzetirken Kavsî gökyüzü yıldızsız ve gezegensiz kaldığında ancak gözünün yaşsız kalacağını söylemekte ve yaşsız göz ile yıldızsız, gezegensiz gökyüzü arasında bağ kurmaktadır. Kavsî, Fuzûlî'nin hayal dünyasına bağlı kalmamış ve birçok yeni benzetmeler ve mazmunları beyitlerinde işlemiştir.

6- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nice illerdir ser-i kūy-ı melāmet bekleriz
Leşker-i sultān-ı irfānız velāyet bekleriz

2 Sākin-i hāk-ı der-imey-hāneyiz şām u seher
İrtifaʿ kadr için bāb-ı saʿadet bekleriz

3 Cīfe-i dünyā değil kerges kimi matlubumuz
Bir bölük Ankālarız Kāf-ı kanāʿat bekleriz

4 Hāb görmez çeşmimiz endişe-i agyārdan
Pās-bānız genc-i esrār-ı mahabbet bekleriz

5 Sūret-i dīvār edipdir hayret-i aşkın bizi
Gayr seyr-i bāğ eder biz künc-i mihnet bekleriz

6 Kār-bān-ı rāh-ı tecrīdiz hatar havfın çekip
Gāh Mecnun gāh ben devr ile nevbet bekleriz

7 Sanmanız kim geceler bī-hūdedir efgānımız
Mülk-i aşk içre hisār-ı istikāmet bekleriz

8 Yattılar Ferhād u Mecnun mest-i cām-ı aşk olup
Ey Fuzūlī biz olar yattıkça sohbet bekleriz[91]

Kavsî'nin Gazeli

225

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz
Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz

2 ʿIşḳımuz şuġlın mecāzī sanma kim maʿnāda biz
Maʿrifet kesb itmeye bezm-i ḥaḳīḳat beklerüz

3 Geh viṣālinden bahāristān-ı ṣoḥbet gūşesin
Geh ḫayālinden nigāristān-ı ḫalvet beklerüz

4 Nām içün biz geçmişüz nāmūsdan anḳā kimi
Gūşe-i bī-tūşe-i Ḳāf-ı ḳıyāmet beklerüz

[91] Fuzûlî, a.g.e., s. 190

5 Ger ġubār-ālūddur āyīnemüz ʿayb itme kim
Āsiyā-yı çarḫ-ı pür-gerd içre nevbet beklerüz

6 Biz anuñçün zaḫm-ı bī-dāduñla feryād itmenüz
Kim kemīn-i ruḫṣat u meydān-ı fırṣat beklerüz

7 Bir nigāh ilen bizi raḥm it götür topraġdan
Çün ser-i rāhında biz ḫāk-i meẕellet beklerüz

8 Ḫᵛāh kūyuñ ḫᵛāh ḫāk-i āstānuñ kim yüz il
Her yere ḳılsan işāret cāne minnet beklerüz

9 Şemʿ teg her çend birdür vaḥdet ü kes̱ret bize
Virseler tevfīḳ bir gün künc-i ʿuzlet beklerüz

10 Naḳşdur āyīne-i iḫlāṣa kim āḫir nefes
Āsitān-ı ḥażret-i şāh-ı velāyet beklerüz

11 Ḳavsī ol raʿnā ġazel keyfiyyetindendür bu kim
Ey Fużūlī biz olar yatduġça ṣoḥbet beklerüz

"Bekleriz" redifiyle yazılan bu gazellerde de vezin, kafiye, redif ortaktır. Yedi beyite karşılık Kavsî on bir beyitlik bir nazire yazmıştır. Tasavvufî gazel olan her iki gazelde de bir sâlikin beklentileri üzerinde durulmuştur. Fuzûlî'nin başta beklediği melamet kuyuna karşılık Kavsî de sevgilinin kapısında mezellet toprağı beklemekte, yine bir bölük Anka olarak kanaat Kaf'ı beklerken, Kavsî de namusundan geçmiş Anka'lar olarak kıyamet Kaf'ının bir köşesini beklemektedir. Fuzûlî, aşk mülkünde istikamet hisarı ve velâyet beklerken Kavsî de bezm-i hakîkati, halvet bezmini ve velâyetin şâhını beklemektedir. Farklı hayallerin bulunduğu Kavsî'nin gazelinde ilginç buluşlar vardır. Fuzulî'nin gazeli kadar güzel bir gazeldir.

7- Fuzûlî’nin Gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ayş için bir turfa menzildir bahar eyyāmı bāg
Anda tutsun gonca-veş her kim ki ayş ister otag

2 Gonceler açıldı seyr-i bāġ edin ey ehl-i dil
Kim görüp güller gönülleraçılan çaġdır bu çag

3 Senden ey bülbül füzūndur bende mihnet fasl-ı gül
Sensin ü bin taze gül hālā ben ü bin tāze dāg

4 Bāġa servim geldigin bilmiş seherden şāh-ı gül
Rūşen etmiş reh-güzārı üzre her yan bin çerāg

5 Çekseler zencīr ile gülzāre gitmen kim bana
Sünbül-i zülfün firākından müşevveştir dimāg

6 Mevsim-i güldür velī gitmen çemen seyrine kim
Ravza-i kūyun bana ol seyrden vermiş ferāg

7 Mahrem olmaz rindler bezminde mey nūş etmeyen
Ey Fuzūlī çek ayaġ ol bezmden ya çek ayag[92]

Kavsî’nin gazeli

245

fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sīnede gōñlüm serāyın rūşen eyler şem‘-i dāġ

[92] Fuzûlî , a.g.e., s. 200

Öz ayaġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ

2 Tā açarsan aġzuñı güftāre göñlüm açılur
Ġonçeni şebnem gibi bir ḳaṭre eyler ter dimāġ

3 Sāḳiyā mestem elüm dutmaz ne tedbīr eyleyem
Ol ki ḳısmetdür yeter ammā gerekdür el ayaġ

4 ʿArşdan ötmek gerek tā kūyına yetmek gerek
Saʿy ḳıl ey nāle kim yol ṣaʿbdur menzil ıraġ

5 Baġlamañ zühd ehline ḳapusını mey-ḫānenüñ
Ḥürmeti lāzım gerek her çend kāfirdür ḳonaġ

6 Sanma kim bīhūde otlandum ser-ā-pā şemʿ teg
Vāriṣem yandurmışam ḳabrinde Mecnūnuñ çerāġ

7 Tā dilüm var bu çemende ey bahār-ı ārzū
ʿAndelīb ü gül kimi menden fiġān senden ḳulaġ

8 Gülsitāne tā nesīm-i kūyuñ ey gül gitmeye
Ġonçe-i āteş-zebānuñ aġzını açmaz bıçaġ

9 Ben ötürdüm derd-i serlü nāleni seyl-ābdan
Arḫa luṭfuñdur baña seyl-āba daġlardur dayaġ

10 Nāle bir dem yandırur bir dem saçar ḫākisterüm
Gāh olur ḫāmūş gāhī otlanur yelden çerāġ

11 Nergis-i taṣvīr ḥayrāndur saña çeşmüm kimi
Lāle teg reşk āteşinden olmayım mı seng-i dāġ

12 Var ümīdüm ḳoymaya peymāne-i çeşmüm tehī
Ol ki ḫᵛān-ı raḥmetindendür felek bir boş çanaġ

13 Ḳavsī ol raʿnā ġazālidür Fużūlīnüñ bu kim
Ey Fużūlī çek ayaġ ol bezmden yā çek ayaġ

Fuzûlî'nin yedi beyitlik gazeline on üç beyitlik nazire yazan Kavsî, gazelini Fuzûlî'den farklı bir konuda yazmıştır. Fuzûlî, gazelinde bahar ayında yapılan gül bahçelerindeki, bağlardaki eğlenceyi anlatırken, Kavsî her beytinde farklı bir konuyu ele almıştır. Kavsî, Fuzûlî'den farklı olarak gazelinde atasözlerine ve bol bol deyimlere yer vermiştir. Vezin, kafiye ve redifin aynı olduğu bu iki gazelde muhteva farklıdır. Bu farklılık Kavsî'nin model şiire bağlı kalmayıp yenilikler aradığını göstermektedir.

8- Fuzûlî'nin gazeli
Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Şemʿ-i ruyun āftāb-ı ālem-ārādır senin
Nūr-ı Hak hurşid-i ruhsārında peydādır senin

2 Sensin ol gevher ki dürc-i mümkināt içre bu gün
Mümkün olan aybdan zātın müberrādır senin

3 Can verir laʿlin temennāsında bin āb-ı hayāt
Feyzine leb-teşneyü Hızr u Mesīhādır senin

4 Serv ü gül nezzāresin n'eyler sana hayrān olan
Kim kadin serv-i ruhun gül-berg-i raʿnādır senin

5 Rāz-ı aşkın halktan kılmak nihān mümkün degil
Āşıkın ol vechten ālemde rüsvādur senin

6 Kıldı şevkin eşk gavvāsı gözüm merdümlerin
Ey dür-i ter menzilin gūyā bu deryādır senin

7 Barça āfāk ehliden çekmiş ta'alluk damenin
Tā Fuzūlī hastaya vaslın temennādır senin[93]

Kavsî'nin gazeli

280

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āb-rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ
'Āşıḳuñ yüz perdede ey şem' rüsvādur senüñ

2 Gözlerüñ iḥyā virür emvāta her neẓẓāreden
Ol Mesīḥāsan ki bīmāruñ Mesīḥādur senüñ

3 Ser-be-ser 'ālem göñül bir kāse ḳandur şükr kim
Her yana 'azm eylesen rızḳuñ müheyyādur senüñ

4 Bilginen zinhār erbāb-ı başīret ḳadrini
Ey dür-i ter ḳıymetüñ çün çeşm-i bīnādur senüñ

5 Kākülüñ teg baş çekir yüz ol ḳadar āhum benüm
Medd-i serv-i ḳāmetüñ her çend ra'nādur senüñ

6 Daġdan çıḫmaz ṣadā tā bir hem āvāz olmaya
'Āşıḳa kūyuñda itler nāle-fermādur senüñ

7 Ol ġazel feyżinden üz virmiş baña Ḳavsī bu kim
Tā Fużūlī ḫasteye vaṣluñ temennādur senüñ

---

[93] Fuzûlî , a.g.e., s. 212-213

Birinci beyitlerde ortak kelimeler bulunmaktadır. Yüz ve mum benzerliği, birinde yüzsuyunun, diğerinde alemleri süsleyen güneşin sevgilinin yüzünde peydâ olması iki gazel arasındaki benzerliklerdendir. Bunu dışında Fuzûlî'nin beytinde, sevgilinin dudağı Mesîh gibi can verirken Kavsî'nin ikinci beytinde sevgilinin gözleri Mesih gibi ölüye can verir. Bunun dışında fazla bir benzerlik yokur. Vezin, kafiye redif aynıdır.

9- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Cāna basdım gonca-veş peykānını ey tāze gül
Dözmek için hercine düzdüm demirden bir gönül

2 Veh ne sāhirsin ki oddan su çıkardın sudan od
Terletip ruhsārunugül gül kılanda tāb-ı mül

3 Yandırıp eczā-yı terkībim külüm versen yele
Yok yolundan dönmegim varım senindir cüz'ü kül

4 Merdüm-i çeşmim yıgar naveklerin mümkün sanar
Ol aġaçlar birle tutmak eşk deryāsına pül

5 Ey gönül levh-i emel nakş-ı bekādan sādedir
Fāni etme ömrün ol sevdāda kim bāki degil

6 Sūret-ārā olma tahsīl-i kemāl-i ma'ni et
Kim bahāyim nev'in etmez ādemi zer-beft cül

7 N'ola dersem kadr ile efzūn Mesīhādan seni
Yer ve gök mīzān olup fark olmuş agırdan yünül

8 Āteş-i dil oyle sūzāndır ki basmaz hiç kim
Rahm edip nāveklerinden özge zahmım üzre kül

9 Hāsılın evvel gam-ı cānāndır āhir terk-i cān
Bu imiş kısmet Fuzūlī hāh ağla hāh gül [94]

Kavsî'nin gazeli

303

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Zaḫm-ı tīġuñ ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül
Mümkin olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb göñül

2 Şemʿ teg zinhār od yandurmañ ey ḫurşīd ü māh
Kim ider tedrīc ile her aḫteri eflāk kül

3 Bī-tekellüflerden ol bī-bāk ötmez ser-girān
Bilse kim inṣāf mīzānında ağırdur yüñül

4 Özge ḫūblar hem dutar çeşmümde ol servüñ yerin
Bülbül-i mehcūr eger şemʿ isteye pervāne gül

5 Gelme ey Mecnūn benüm ardumca ʿaḳluñ var ise
Āhūdan ḳaṭʿ-ı naẓar ḳıl kim yaman çöldür bu çöl

6 Sensiz ey serv-i sehī-ḳāmet bu ağlar ol güler
Göñlümi almaġdan ötrü gāh bülbül gāh gül

7 Ḳāmet-i ḫam nola ger eşküm ʿinānın dutmasa
Bağlamaġ mümkün degül deryā-yı bī-pāyāne pül

---

[94]Fuzûlî, a.g.e., s. 217

8 Ol ġazel feyżinden üz virmiş saña Ḳavsī bu kim
Bu imiş ḳısmet Fużūlī ḫᵛāh aġla ḫᵛāh gül

Fuzûlî'nin gazeli dokuz, Kavsî'nin gazeli ise sekiz beyittir. Muhteva olarak birbirinden ayrı gazellerdir. Fuzûlî; "gönül, mül, kül, yünül, pül, cül" kelimeleriyle kafiye yapmışken Kavsî de "mül, cül" hariç diğerlerini gazelinde kullanmış ama bu kelimelerle Fuzûlî'ninkilerden farklı hayaller bulmuştur. Vezin ve kafiye aynıdır.

10- Fuzûlî'nin gazeli
Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Fāş kıldın gamım ey dide-i hunhār benim
Eyledin merdüme nem olduğun izhār benim

2 Dehenin isterim ey aşk yok et varlığım
Ki yok olmakta bugün bir garazım var benim

3 Çıkmış aġyār ile seyr etmeye ol merdüm-i çeşm
Bu acep merdümi çıkmış gözüm aġlar benim

4 Bu temennāda kim ol şem ile hem-sohbet olam
Dūd-ı āh etti dünüm tek günümü tār benim

5 Mevc ile gönlümü ey eşk kopar yanımdan
Nāle ile başım aġrıttı bu bīmār benim

6 Çıkmış ol şūh bu gün dökmege kanın görenin
Girme ey göz kerem et kanıma zinhār benim

7 Ey Fuzūlī der ü dīvāra gamım yazmaktan

Şāhid-i hāl-i dilimdir der ü dīvār benim[95]

Kavsî'nin gazeli

308

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm
Bāde-i nāb senüñ sāḳì-i ḫun-ḫᵛār benüm

2 Çemenüñ servleri varı saña erzānì
Ol nihāl-i ḳad ü ol şīve-i reftār benüm

3 Ser-be-ser ravża-i rıḍvān senüñ olsuñ zāhid
Bir avuc ḫāk-i der-i yār u vefā-dār benüm

4 İltifāt eyle gözüñ ṣadḳası göñlüñ ḫayrı
Sil gözüm yaşını al göñlümi ey yār benüm

5 Her bilür bilmeze ezbes ki beni yalvardur
Aparur ʿırżumı āḫir dil-i bīmār benüm

6 Ḫod-nümālıġ yeter ey nāle ne ġavġadur bu
Ġamumı her yetene eyledüñ iẓhār benüm

7 Her öten kimse güler gül kimi sensiz günüme
Giceme şemʿ kimi her yeten aġlar benüm

8 Ne ḳadar uymış ola düşmen-i dīrīn yegdür
Ḳara baḫtum yuḫudan olmaya bīdār benüm

[95] Fuzûlî, a.g.e., s. 231

9 Nola ger aġzumı şīrīn ide bir gün yā Rab
Bir iki ḥarf ile ol laʿl-i şeker-bār benüm

10 Eridür daġları dūd-ı nefesüm şemʿ kimi
Kāş aḥvālümi hīç ṣormaya dil-dār benüm

11 Ney-i bī-berg ü berem gerçi vücūdum yoḳdur
Ne ḳadar derd disen yoḳ dimenem var benüm

12 Ḳorḫaram kim dönüp insāf virüp yār olalar
Ġam-ı pinhānumı ger bilseler aġyār benüm

13 Ḳara baġrum su olar göñlüm açılmaz Ḳavsī
Dilümi ḫāme kimi açmasa güftār benüm

14 Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Nāle ile başum aġrıtdı bu bīmār benüm

Yedi beyitlik bir gazele karşılık on dört beyitlik bir nazire yazan Kavsî, redif olarak kullanılan “benim” kelimesi etrafında çeşitli hayaller oluşturmuştur. Gözün ağlaması dışında her iki gazelde konu olarak pek fazla ortak yön yoktur. Bu yönüyle de başarılı bir naziredir. Farklı buluşlar vardır.

11- Fuzûlî’nin gazeli

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Zülfü kimi ayaġın koymaz öpem nigārım
Yoktur anın yanında bir kılca iʿtibārım

2 İnsāf hoştur ey aşk ancak beni zebūn et
Ha böyle mihnet ile geçsin mi ruzigārım

3 Bildi tamām-ı ālem kim derd-mend-i aşkım
Yā Rab henüz hālim bilmez mi ola yārim

4 Vaslından ayrı n'ola kanım dökülse gül gül
Ben gülbin-i firākım bu fasldır baharım

5 Tasvīr eden vücūdum yazmış elimde sāgar
Ref olmaga bu sūret yok elde ihtiyārım

6 Dur istemen zamanı mey neşesin başımdan
Toprağ olanda yā Rab dürd-i mey et gubārım

7 Rusvālarından ol meh saymaz beni Fuzūlī
Divāne olmayam mı dünyāda yok mu ārım[96]

Kavsî'nin gazeli

325

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum
Bir nāle ile yetdi encāma rūzgārum

2 Geldi vü gitdi sāḳì eyyām-ı nev-bahārum
Bir sāġar ile ẓālim sındurmaduñ ḫumārum

3 Tā iltifāt odına yandurmaġ ola mümkün
Lāyıḳ degül teġāfül ey āteşīn 'iẕārum

4 'Işḳ içre āfitābem ammā senüñ yanuñda
Ey kāşki olaydı bir ẕerre i'tibārum

[96] Fuzûlî, a.g.e., s. 224

5 Ben handa şehr handa ey Leylī aç ayaġum
Kim āhūlar çekerler çöllerde intiẓārum

6 Başum alup çıḫardum dünyā-yı bī-vefādan
Olsaydı öz elümde bir laḥẓa iḫtiyārum

7 Bir ʻömr ben yanınca odlare miḥnet ile
Bir gün n'olurdı yā Rab yansaydı rūzgārum

8 Ey nāle tār u pūdum ol bezmde daġıtma
Kim başa savururlar pervāneler ġubārum

9 Sen virmeyince sāḳī bir sāġar öz elüñden
Deryālar ile dolmaz peymāne-i ḫumārum

10 Ol rūzigārdan kim Mecnūn salup gidüpdür
Deşt-i cünūn çeküpdür peyveste intiẓārum

11 Ben bilmenem tekellüf her kim ḳonaġum olsa
Meyḫāneler ivümdür vīrāneler ḥiṣārum

12 Ḳavsī bu ol ġazeldür kim söylemiş Fużūlī
Ha böyle mihnet ile geçsüñ mi ruzgārum

Fuzûlî birinci beytinde sevgilisinin, ayağını öpmesine izin vermediğini, onun yanında kılca itibarının olmadığını söylerken Kavsî de buna benzer bir ifadeyle dördüncü beyitte aşk içinde güneş olduğunu ama sevgilinin yanında bir zerrece itibarının olmadığını söylemektedir. Mihnetle geçen zamanını anlattığı ikinci beytine benzer olarak Kavsî de birinci beytinde nâle ile geçen zamanından bahsetmektedir. Fuzûlî beşinci beytinde kendisinin elinde kadeh ile kaderinin yazıldığınından söz etmektedir. O, bu sebeple tasvir edilen bu durumun dışına çıkamamaktadır. Çünkü

tasvir olduğu için iradesi yoktur. Kavsî ise altıncı beytinde elinde ihtiyarı olmadığı için vefasız dünyadan alıp başını çıkamadığından bahsetmektedir. Burada kudreti olmadığı için gidemeyen iki âşığı anlatan iki farklı beyit söz konusudur. Bu benzerliğin dışında Kavsî'de benzerlik yoktur. Bu yönüyle önemli bir naziredir. Beyit sayıları aynı değil ama vezin, kafiye ve redif aynıdır.

12- Fuzûlî'nin gazeli
Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Eşigin taşını kan ile yudu çeşm-i terim
Bes ki pākim taşı laʿl eyledi feyz-i nazarım

2 Cigerim dağına merhem bulmadım senden
Nice āh eylemeyem āh yanıptir cigerim

3 Dedi ol yār seher vakti gelem līk ne sūd
Vakt malum degil şām ile birdir seherim

4 Ey hoş ol şām ki bī-hod gidemol kūya vü subh
N'eyledim anda deyu ġayrdan alam haberim

5 Düşmezem gönlüne yaʿni olubam öyle zaʿif
Derd-i aşkınla ki gözgüde görünmez eserim

6 Nice bin āşıka ancak bir ot attın demedin
Ki düşer birbirine bir nice üftādelerim

7 Ey Fuzūlī dura benden ala taʿlīm-i vefā
Nā-geh er merkad-i Mecnūna düşerse güzerim [97]

[97] Fuzûlî, a.g.e., s. 232

Kavsî'nin gazeli

329

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erüm
Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberüm

2 Ġonçe-i lāle kimi baġlıdur aġzum ammā
Görünür perdede ḫūn-ı dil ü dāġ-ı cigerüm

3 Yandırur nālem ü hīç vechile taḳṣīr itmez
Ḫār u ḫas mı bilür ol şuʿle benüm bāl ü perüm

4 Cüst ü cūyında anuñ gerçi itürdüm özümi
Benüm ol gevher-i yek-dāne itürmez naẓarum

5 Gitdüm ü bir yere yetdüm ki bu ṣāḥrālarda
İsteyenler beni Mecnūndan alurlar ḫaberüm

6 Gerçi aḥvāl-i ḫarābum saña pūşīde degül
Göñlümüñ ḥālini bir ṣorginen ey dīdelerüm

7 Ser-i sevdā-zede efsūnile gelmez özine
Yeri ey dāġ-ı cünūn virmeginen derd-i serüm

8 Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Nece āh eyleyim āh yanupdur cigerüm

Fuzûlî, gazelinin ikinci beytinde söylediğine göre ciğerinin dağına merhem bulamamaktadır. Kavsî'nin de ilk beyti dağlanmış ciğer ile ilgilidir. Fuzûlî yabancılardan haberinin alınmacağını söylerken Kavsî, haberinin Mecnun'dan alınacağını ifade etmektedir. Ayrıca Fuzûlî, Mecnun'un mezarına düşen yolundan

söz ederken Kavsî de Mecnun'un bulunduğu sahralara yolunun düştüğünü söyler. Bu gibi benzerliklerin dışında konu itibariyle benzerlik yoktur. Yedi beyitlik gazeli Kavsî, sekiz beyit olarak tanzir etmiştir. Vezin ve kafiye aynıdır.

13- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Her habāb-ı eşkime bir aks salmış peykerim
Şāh-ı mülk-i mihnetim tutmuş cihānı leşkerim

2 Ehl-i kadrim yanalı aşk oduna pervāne veş
Sürme-i çeşm eylemişler şemʿler hākisterim

3 Cismimi yakdınsa pāmāl etme gönlümden sakın
Külhānım eksik değil hākisterimde ahkerim

4 Aşk sergerdānıyım gögsümde bin bin daġlar
Bir sipihr-i sā'irim sābit cemʿ-i ahterim

5 Çeşm tār-ı cismime düzmüşdü eşkim gevherin
Āh kim çarh üzmüş ol tārı daġılmış gevherim

6 N'ola her sāʿat od üstünde durursam ūd tek
Ūd-ı bezm-i aşkım āteştir bisāt u bisterim

7 Ey Fuzūlī çok melāmetten beni men etme kim
Ben nihāl-i gülşen-i derdim melāmettir berim[98]

Kavsî'nin gazeli

334

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

---

[98] Fuzûlî, a.g.e., s. 231-232

1 Nā-tüvānlıġlar benüm ez bes eritmiş peykerüm
Eyler aġırlıġ baña ser-bār teg bāl ü perüm

2 Ben daḫi ʿuşşāḳ içinde nola ger mümtāz olam
Dil-rübālar arasında çün ʿalemdür dilberüm

3 Şemʿ-i her pervāneyem tā şemʿüñe pervāneyem
Tūtiyā-yı dīde-i ahbābdur ḫākisterüm

4 Ben muḥaḳḳar zerreyem ey māh sen ḫurşīdsen
Olmasa ger pertev-i ḥüsnüñ görünmez peykerüm

5 Kevkeb-i iḳbālümi sanmun ḳaradur çarḫda
Kim olur perverde ol ḫākister içre aḫkerüm

6 Gün fürūġından olur teg s̱ābit ü seyyār maḥv
Cism ü cānum ʿışḳdan yanmış daġılmış leşkerüm

7 Sengsār eylerdi çarḫ-ı teng-çeşm āyīnemi
Şükr kim sīm-āb teg gözden nihāndur cevherüm

8 Āh bilmem n'eyleyem bir böyle kāsid mülkde
Kim göz örtüp hīçe hem satmam girāndur gevherüm

9 Ḳavsī ol raʿnā ġazelidür Fużūlīnüñ bu kim
Şāh-ı mülk-i mihnetem dutmış cihānı leşkerüm

Bu iki gazelde ortak kafiyeli kelimeler vardır. "peykerüm, leşkerüm, hâkisterüm, ahkerüm, gevherüm". Kavsî'nin üçüncü beytinde şem'e pervane olduğunu ve külünün ahbabın gözüne sürme olduğunu söylemektedir. Fuzûlî'de ise ikinci beyitte pervane gibi aşk ateşine yandığını, mumların kendi külünü gözlere

sürme eylediklerini söylemektedir. Mana olarak bir yakınlık söz konusudur. Bunun dışında Kavsî'nin gazelinde Fuzûlî'nin gazelini mana olarak benzer beyit yoktur. Yedi beyitlik bir gazel dokuz beyitlik bir gazelle tanzir edilmiştir.

14- Fuzûlî'nin gazeli
Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Çerāġ köydüricek āteş-i nihānımdan
Fetīlesin kılarım maġz-ı üstühānımdan

2 Açıldı girmege ġam cān evine revzenler
Çekende oklarını cism-i nā-tüvānımdan

3 Okun tasarruf edip cismi kasd-ı cān etti
N'olaydı rahm kılıp geçse idi cānımdan

4 Bir igne etti beni zaʿf riştem ol kandur
Ki muttasil dökülür çeşm-i hun-feşānımdan

5 Edā-yı şükr-i hadengidir ol sadā ki çıkar
Zaman zaman dökülen katre katre kanımdan

6 Okun musāhabetiyle geçer hoş evkātım
Helāk olurdum eger depreneydi yanımdan

7 Gam-ı nihānımı eyler Fuzūlī ellere fāş
İyen azabdayım nāle vü figānımdan[99]

Kavsīnin gazeli
418

[99] Fuzûlî, a.g.e., s. 233

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Çıḫanda cān-ı ḫazīn cism-i nā-tüvānumdan
Ḥadengi çıḫmaz onuñ maġz-ı üstüḫᵛāumdan

2 Ne ḫᵛāb-ı nāze uyupsan çemende ey gül kim
Uyandı ġonçe-i taṣvīr el-emānumdan

3 Fiġān ki bi-per ü bī-bāllıġ ġamında iken
Zamāne eyledi āvāre āşiyānumdan

4 Gider ki eyleye dermānum artırur derdüm
Meger ṭabībüm usanmaz menüm fiġānumdan

5 Ümīd ü bīm ile bülbül teg ötmez eyyāmum
Eger bahārumı farḳ eylesem ḫazānumdan

6 Şeb-i viṣālümi zinhār dostlar ṣormañ
Bu gün ki şemʿ kimi od çıḫar zebānumdan

7 Naṣīb-i düşmen-i ḫūn-ḫᵛārum olmasun yā Rab
Bu ġam ki yetdi maña yār-ı mihribānumdan

8 Bu ol ġazel ki Fużūlī beyān ider Ḳavsī
Zamān zamān tökülen ḳaṭre ḳaṭre ḳanumdan

Fuzûlî'nin birinci beytinde kullandığı "maġz-ı üstüḫᵛāumdan"ı Kavsî de kullanmıştır. Üçüncü beyitte Fuzûlî'nin okun cismi geçip cana kastettiği ve merhamet edip candan geçmesi isteğine benzer bir istek Kavsî'de de vardır. O da birinci beyitte canın zayıf cisimden çıktığını ama okun kemiğin özünden çıkmadığını söylemektedir. Mana olarak bir yakınlık olmakla birlikte hayaller farklıdır. Diğer beyitlerde şekil benzerliğinin yanında manada benzerlik yoktur.

15- Fuzûlî’nin gazeli

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Gitti elden sanemin sünbül-i müşg-efşānı
Yine devr etti perīşān men-i sergerdānı

2 Öyle mu‘tād olubam āteş-i hicrānına kim
Görmesem yandırır elbette beni hicrānı

3 Gökte āhım yeli söndürdü çerāğın güneşin
Yerde eşkim ayağa urdu dür-i galtānı

4 Göz beyāzına çeker la‘l-i nābın sūretini
Dem-be-dem hāme-i müjgān ile bağrım kanı

5 Çıktı cān kimseye izhār edebilmem derdim
N’ideyim āh bu derdin ne ola dermānı

6 Ey sitem taşını bī-dertlere zayi‘ eden
Yapagör bir nice taş ile dil-i virānı

7 Verse cān yetmese cānāne Fuzūlī ne acep
Her kişi kim sever öz cānı için cānānı[100]

Kavsî’nin gazeli

472

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Göz ü göñlüm gibi sāķī severem mīnānı

[100] Fuzûlî, a.g.e., s. 261

Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳanı

2 ʿÖmrlerdür iderem dāne-i ḫālüñ vaṣfın
Men ki bir noḳṭada tefsīr iderem Ḳurʾānı

3 ʿIşḳ bir şuʿle-i oddur ki anuñ her şereri
Baş virür ḫırmenüme berḳ-i sebük-cevlānı

4 Gerçi aġyār muḥabbetden olurlar māniʿ
İltifāt eylemeyüp öldüre gör şeyṭānı

5 Dolanup yanmaġa pervāneden eksük degülem
Dolanım başuña ḳurtar men-i ser-gerdānı

6 Çekdi mīzān-ı naẓar bir ser-i mū farḳ itmez
Zülf ü ḫāl ü ḫaṭ ile dīn ü dil ü īmānı

7 Bü'l-heves teg es̱er-i dāġ degül sīnemde
Yıġılur lāle kimi bir yere baġrum ḳanı

8 Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Yene devr itdi perīşān men-i ser-gerdānı

Seçilen bazı ortak kelimelerin dışında bu iki gazel arasında bir ortaklık yoktur. "men-i ser-gerdānı, bağrım kanı" gibi. Veznin ve kafiyenin ortaklığı yalnızca şekil benzerliği meydana getirmiştir. Kavsî muhtevayı değiştirmemekle birlikte muhtevanın farklı yönlerini ele almıştır.

16- Fuzûlî'nin gazeli
Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Hayret ey büt sūretin gördükde lāl eyler beni

Sūret-i hālim gören sūret hayāl eyler beni

2 Mihr salmazsan bana rahm eylemezsen bunca kim
Sāye tek sevdā-yı zülfün pāymāl eyler beni

3 Zaʿf-ı tālī māniʿ-i tevfīk olur her nice kim
İltifātın ārzū-mend-i visāl eyler beni

4 Ben gedā sen şāha yār olmak yok ammā n'eyleyim
Ārzū ser-geşte-i fikr-i muhāl eyler beni

5 Tīr-i gamzen atma kim bağrım deler kanım döker
Akd-i zülfün açma kim āşufte-hāl eyler beni

6 Dehr vakf etmiş beni nev-res cevanlar aşkına
Her yeten mah-veş esīr-i hatt u hāl eyler beni

7 Ey Fuzūlī kılmazam terk-i tarīk-i aşk kim
Bu fazīlet dāhil-i ehl-i kemāl eyler beni[101]

Kavsî'nin gazeli

506

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Böyle ger ṣūretde bārīk ol nihāl eyler beni
Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni

2 İsterem her gāh ḥālim söyleyim cānānuma
Bilmenem yā Rab ne maʿnādur ki lāl eyler beni

---

[101] Fuzûlî, a.g.e., s. 275

3 Hīç ʿāḳil öz özin dīvāne iẓhār eylemez
Çöllerüñ ser-geştesi ol nev-ġazāl eyler beni

4 Her ḳadar kim yengi aylar bedr olur ḫurşīdden
Ol ḳadar ḫurşīd-i tābānum hilāl eyler beni

5 Gözden aġlar ḫalḳ ammā ben göñülden aġlaram
Pāymāl ol ḳaṭre-i deryā-mis̱āl eyler beni

6 Sen özüñ ḥükm it ki ben ey nāle-fermā neyleyem
Ḫalḳa rüsvā nāle-i bī-iʿtidāl eyler beni

7 Böyle ger sevdā-yı zülfüñ cismüm eyler nā-tüvān
Vara vara ol kemer teg bir ḫayāl eyler beni

8 Ġonçe teg bülbül baña bād-ı ṣabā ḥācet degül
Kim nesīm-i nāle hem āşüfte-ḥāl eyler beni

9 Ol ġazeldendür bu Ḳavsī kim Fużūlī söylemiş
Sāye teg sevdā-yı zülfüñ pāymāl eyler beni

Birinci beyitlerdeki kafiye ve redif ortaktır: "hayāl eyler beni" kafiye ve redifi etrafında oluşturulan hayaller ise bire bir aynı olmamakla birlikte birbirine yakındır. Fuzûlî beytinde şöyle söyler: Sevgilinin put gibi güzelliği karşısında lal olan âşığın halini görenler onu hayal sanmaktadırlar. Kavsî ise surette incelikten bir fidan gibi olduğunu, zayıflıktan kim görürse onun aslında hayal olduğunu düşündüğünü söylemektedir. Ayrıca Kavsî ikinci beytin ikinci mısraında halini yare anlatmak istediğini fakat lal olup anlatamadığını ifade eder ki bu "lal" ifadesi de Fuzûlî'nin birinci beytine benzemektedir. "Pâymâl olmak" da Kavsî'nin kullandığı ortak ifadelerden biridir. Fuzûlî'nin dördüncü, Kavsî'nin altıncı beyitlerinde kullanılan ortak manada Fuzûlî, kendisini kul, sevgiliyi de şah olarak düşünmekte ve bunun gerçekleşmeyeceğini bilmektedir, ama bu arzusunun onu muhal fikrin

sarhoşluğu ve perişanlığı içine taşıdığını ifade etmektedir. Kavsî de sevgilinin ona hükmetmesini, kendisinin inlediğini bu durumun onu halka rüsva ettiğini söylemektedir. Burada söyleyiş benzerliği de vardır. Bunun gibi ufak benzerlikler dışında fazla bir benzerlik yoktur. Vezin ve kafiye ortaktır.

17- Fuzûlî'nin gazeli

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Hoşdur irmek ol beden vaslına pirāhen kimi
Geh el öpmek āstin tek geh ayag dāmen kimi

2 Aks salmaz peykerim gözgüye baksam zaʿftan
Ālem-i sūrette bir şeydā bulunmaz ben kimi

3 Bu çemen gül-ruhlarına derd-i dil kılmaz eser
Yüz dilin var ise hāmūş ol gönül sūsen kimi

4 Ger dilersen edesin nezzāre-i dīdār-ı yār
Kendözün görme arada dide-i rūşen kimi

5 Dāmenin doldursa gerdūn dürr ile dök ebr tek
Dürr için telh etme kāmın bahr-i ter-dāmen kimi

6 Sal nazardan laʿl hem görsen sirişk-i āl tek
Laʿl için her taşa urma başını maʿden kimi

7 Kār-gāh-ı sunʿda bir sūret et nakş-ı zamīr
Bin hayālin tutmagıl ser-riştesin sūzen kimi

8 Göz yaşıyla dāne dāne cemʿ-i esbāb etme kim
Yele verir dehr anı pāmāl edip hırmen kimi

9 Bahrlar seyr eylesen mutlak ter olmaz dāmenin
Ger hevā-yı aşk ile memlū isen yelken kimi

10 Kanda olsan kapı levhi tek gözet ismet yolun
Açma göz dīvārlardan her eve revzen kimi

11 Ey Fuzūlī menzil-i maksūda yetmek istesen
Hīç rehber yok durur etvār-ı müstahsen kimi[102]

Kavsî'nin gazeli

515

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳam ʿālemde bir ʿāşıḳ bulunmaz ben kimi
Çünki ṣūret baġlamaz maʿnāda bir büt sen kimi

2 İtmenem endīşe çarḫ-ı seng-dilden çün benüm
Ṭaʿne daşuñdan gögermiş peykerüm cevşen kimi

3 Dostsan ey dost ammā çeşm-i ḫūn-ḫᵛāruñ senüñ
Tīġ-i müjgān ile doġrar baġrumı düşmen kimi

4 Çarḫ urur daşdan daşa herçend feryād eylerem
Ḳarlu daġlar içre seyl-āb eyleyen şīven kimi

5 Gerçi göñlüm bād-bān ü sīne ḳan deryāsıdur
Her hevādan her yana meyl eylemez yelken kimi

6 Ger sen iḳbāl itsen ey Yūsuf ıraġlıġdan ne ġam
Öz işin işler muḥabbet būy-ı pīrāhen kimi

[102] Fuzûlî, a.g.e., s. 271

7 Ḳoymaduñ elden ʿinānum tā dolanım başuña
Dostlar hergiz yol urmazlar gözüm düşmen kimi

8 Boynum olmış ḳıl kimi yā Rab niçün zencīrden
Çünki incitmez bu āhen bend-i pīrāhen kimi

9 Perde-i çeşmümde ārām itse ol ḫurşīd-veş
Bes ki maḥv olmış göñül görmez gözüm revzen kimi

10 Olma her dem çarḫ ile ey tīr-i āhum rū-be-rū
Kim yüzi ol dil-siyāhuñ berkdür āhen kimi

11 Ben daḫi bir nāle imdād eylerem bülbüllere
Tīre-dil kec naġmeler lāl olsalar sūsen kimi

12 Ḳavsī ol raʿnā ġazālidür Fużūlīnüñ bu kim
Geh el öpmeġ āstīn teg geh ayaġ dāmen kimi

Kavsî'nin kendisi gibi âlemde bir âşık bulunmayacağı ifadesi Fuzûlî'nin ikinci beytinde geçen bu sûret âleminde kendisi gibi bir şeydâ bulunmayacağı ifadelerine benzemektedir. Şeydâ, âşıklık alametidir. Bunun dışında Fuzûlî'nin duvarlardaki pencereye benzettiği gözü, Kavsî de dokuzuncu beytinde pencereye benzetmiştir. Ama pencere etrafında oluşturulan mana farklıdır. Bir beyitte de Kavsî, Fuzûlî'nin hâmuş olan sûsenine benzer bir ifadeyle lal olmuş susenden söz etmektedir. Bunun gibi benzerliklerin dışında büyük bir benzerlik yoktur. Vezin ve kafiye ve redif ortaktır. Beyit sayıları birbirine yakındır.

18- Fuzûlî'nin gazeli

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Yıktı sākī bir ayaġ ile ten-i efgārı

Bir tepük eyledi viran bu kühen dīvārı

2 Gāh maʿmūr kılar bāde beni gāh harāb
Görünüz gāh yapıp gāh yıkan miʿmārı

3 Gün çıkınca saçarım gevher-i eşk encüm tek
Geceler yādıma geldikçe meh-i ruhsārı

4 Dil yakar dāg gözün fikri ile hecr günü
Bu çerāg ile mi saklar gece ol bīmārı

5 Yok özünden haberi kim ki gelir dünyāya
Bezmden taşra komaz pir-i mugan huşyārı

6 Bize çün kadr bulunmaz çıkalım dünyādan
Müşteri yok nice bir bekleyelim bāzārı

7 Kayd-ı taklīd Fuzūlī sana bir āfettir
Bir hisār edegör andan özüne zünnārı[103]

Kavsî'nin gazeli

524

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 İkidür gerçi perī-çehrelerüñ güftārı
Bir imiş bunlaruñ iḳrārı ile inkārı

2 Fikr taʿmīre göñül baġlamayan vīrāne
Çekmez endīşe eger seyl aparur miʿmārı

[103] Fuzûlî, a.g.e., s. 262

3 Ḳafesi kūşe-i Cennet bilür ol bülbül kim
Doludur sebze-i bīgāne ile gülzārı

4 Şeb ü rūzum nola yeksān ola bir mülkde kim
İmtiyāz olmaya yārından anuñ aġyārı

5 Bize tuş gelmedi bir Yūsuf-ı pākize-güher
ʿÖmrlerdür ki ʿabes̱ beklemişüz bāzārı

6 Derd-i dil şerḥine bir derd bilen yār gerek
Çün sevād ehli bulunmaz ne açım ṭumārı

7 Ḳavsī bu ol ki Fużūlī dimiş öz ḥāline kim
Müşterī yoḫ nice bir bekleyelim bāzārı

Bu iki gazelde ortak olan "mimar"ın yapıcı olması, diğer bir benzerlik ise Kavsî'nin gazelinde zikrettiği "Müşterī yoḫ nice bir bekleyelim bāzārı" mısraına benzer olan "ʿÖmrlerdür ki ʿabes̱ beklemişüz bāzārı" mısraını kullanmasıdır. İkisinde de istediğini elde edememiş ve bu dünyaya boş yere geldiğini düşünen bir âşık vardır. Bunun dışında dikkat çekici bir benzerlik bulunmamaktadır.

19- Fuzûlî'nin gazeli
Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Beni candan usandırdı cefādan yār usanmaz mı
Felekler yandı āhımdan murādım şemʿi yanmaz mı

2 Kamu bīmārına cānān devā-yı derd eder ihsān
Niçin kılmaz dermān beni bīmār sanmaz mı

3 Gamım pinhān tutardım ben dediler yāre kıl Rūşen
Desem ol bī-vefā bilmem inanır mı inanmaz mı

4 Şeb-i hicrān yanar cānım döker kan çeşm-i giryānım
Uyadır halkı efgānım kara bahtım uyanmaz mı

5 Gül-i ruhsārına karşu gözümden kanlı akar su
Habībim fasl-ı güldür bu akar sular bulanmaz mı

6 Degildim ben sana mā'il sen ettin aklımı zā'il
Bana ta'n eyleyen gāfil seni görgeç utanmaz mı

7 Fuzūlī rind-i şeydādır hemīşe halka rüsvādır
Sorun kim bu ne sevdādır bu sevdādan usanmaz mı[104]

Kavsî'nin gazeli

502

Mefāīlün mfāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Teẓallümden usandum ẓulmden dildār usanmaz mı
Cefā vü cevrden aġyār usandı yār usanmaz mı

2 Usandı bāde-i gül-rengden mey-ḫāne evbāşı
Meger maẓlūmlar ḳanından ol ḫūn-ḫᵛār usanmaz mı

3 Tutuşdı şem'-i göñli dem-be-dem pervāne yaḫmaġdan
Bu ma'nādan meger ol āteşīn-ruḫsār usanmaz mı

4 Sipihr-i āhenīn-dil āteşīn āhumla mūm oldı
Senüñ göñlüñ sitemden āḫir ey dildār usanmaz mı

5 Çemende cāne yetdi bāġ-bān bülbül nevāsından

[104] Fuzûlî, a.g.e., s. 260

Benüm feryād u āhumdan meger aġyār usanmaz mı

6 Olur āḫır mükerrer ger ḥayāt-ı cāvidān olsa
Bu bī-encām işden ʿāşıḳ-ı bī-ār usanmaz mı

7 Yuḫu ʿālemlere telḫ oldı Ḳavsīnüñ fiġānından
Bu ʿāciz nāllıġdan yā Rab ol bīmār usanmaz mı

Kavsî genellikle nazire yazdığı şairlerin şiirlerinden birer mısra nazirelerinde zikretmiştir. Fakat bu nazirede Fuzûlî'nin herhangi bir mısraını kullanmamıştır. Fakat bu gazel Fuzûlî'nin gazeliyle aynı vezin ve aynı kafiye ve redife sahiptir. İkisi de yedişer beyitten oluşmuştur. Kavsî birinci beytinde Fuzûlî'inin birinci beytine benzer bir mana oluşturmuştur. Fuzûlî gibi o da sevgilinin zulmünden, cefasından usandığını sevgilinin cefa etmekten usanmadığını söylemektedir. Bunun dışında belirgin bir benzerlik göze çarpmamaktadır. Kavsî farklı hayallerle naziresini yazmıştır.

20- Ali Şir Nevâyî'nin Gazeli
Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Tökti kanımnı miniñ sarı çu açtı yār köz
Tökmeyin kan n'iylesün ol kātil ü ḫūn-ḫᵛār köz

2 Köz ü köñlümdin belālarġa yoluḳtum kāşkī
İtse bī-sāmān köñül kūr olsa yıġlap zār köz

3 Tīġ-i hecriñ birle urma ançа kim körsün sini
Her ni ḳılsañ ḳıl çu taptı devlet-i dīdār köz

4 Veh niler bolġay yana tüşse közüm ol közge kim
Ol biri ḫūn-rīz közdür bu bir ḫūn-bār köz

5 Köz ü köñlüñge diseñ ol yitkeç āfet yitmesün
Saʿy itip toḫtat köñülni asraġıl zinhār köz

6 Köz uçıdın vaʿde-i vaṣl iylep ammā aldı cān
Gūyiyā bāzī birip cān aldı ol ʿayyār köz

7 Bir yüz açıp çāk itip köñlümni közge urdı nīş
Boldı bu iştin köñül memnūn u minnet-dār köz

8 İsteseñ kim sürme-i maḳṣūd ile köz yaruġay
Sürme-gūn tünlerde hicrān şāmı tut bīdār köz

9 Ey Nevāyī tūtiyā-yı vaslġa ḳābil bolur
Ġam yime ger bolsa hicrān ḫārıdın efgār köz[105]

Kavsî'nin gazeli

221

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Aldı menden ʿāḳıbet cān naḳdin ol ʿayyār göz
Ẓālim-i ḫūn-rīz müjgān kāfir-i ḫūñ-ḫᵛār göz

2 Öyle kim ben bir zamān senden götürmem göñlümi
Luṭf ḳıl menden götürme sen daḫi zinhār göz

3 Ey diyen kim ḫalḳ ile ḫandān gerekdür ādemi
Ben dutım kim güldüm açıldum velī aġlar göz

4 Neylesüñ ger girye-i pinhāne meşġūl olmasuñ
Çünki ḳalmış sensiz ey göz merdümi bī-kār göz

---

105 Ali Şir Nevâyī, **Bedâyiu'l-Vasat**, Haz. Kaya Türkay, TDK Yay., Ankara 2002, s. 158

5 Derd çekmişler bilürler ehl-i derdüñ ḥālini
Vechi oldur kim ṭabībümdür benüm bīmār göz

6 Ṭurfe kim efzūn olur meyli vü artar raġbeti
Bī-günehler ḳanını içdükçe ol ḫumār göz

7 Gitmenem mey-ḫāneden tā cām-ı mey gerdişdedür
Olmanam huşyār sāḳī olmadın huşyār göz

8 Kimse olmaz böyle ḳan serḫoş şarāb-ı nābdan
Ḳan ile gūyā siyeh-mest olmış ol ḫumār göz

9 Bir işāretdür sipihrüñ s̱ābit ü seyyārı kim
Ṣāmlar Ḳavsī gerekdür ṣubḥadin bīdār göz

10 Bu hemān raʿnā ġazeldür kim Nevāyī söylemiş
Sürme gün tünlerde hicrān şāmı tut bīdār göz

Nevâyî, gazelinde gözün kan döken, hunhar bir katil olduğunu söylemektedir. Kavsî de birinci beytinde buna benzer olarak müjganların kan dökücü olduğunu söylerken gözün hunhar bir kafir olduğunu belirtmektedir. Diğer beyitlerde ise bu derece belirgin bir benzerlik yoktur. Vezin ve kafiye ortaklığı, özellikle de "göz" redifi bu kelime etrafında çeşitli tasavvurlar oluşturulmasına sebep olmuştur.

Kavsî'nin bu nazirelerinin dışında kimin olduğunu bilemediğimiz nazireleri de vardır. Gazellerin sonunda söylediği "*bu ol ġazel ki dimişdür bir ehl-i dil, bu ol şīrīn ġazeldür kim dimiş bir sāhir-i māhir, senüñ mi ḫālüñe bir ehl-i dil demiş, Bu ol şīrīn ġazeldür kim dimiş bir söz bilen*" gibi ifadeler onların nazire olduğunu düşünmemize sebep olmuştur.

Kavsî'nin yazdığı nazirelerde dikkat çeken bir nokta nazirelerin basit birer taklit eseri olmayıp küçük benzerliklerin dışında oldukça kendine has ifadelerle dolu, başarılı birer nazire olduğudur. Kavsî, model aldığı gazeller ile genel olarak aynı

muhtevada nazireler yazmıştır. O aynı muhtevayı kullanmış fakat aynı mazmunları ve hayalleri kullanmamıştır. Bu durum onun nazire yazmadaki başarısını göstermektedir. Nitekim Yusuf Çetindağ'ın "*İdeal bir nazire nasıl olmalıdır?*" sorusuna verdiği cevap bize Kavsî'nin nazirelerinin başarısını göstermektedir: "*Tezkirecilerin ve araştırmacıların yaklaşımından anladığımız kadarıyla ideal bir nazireci iki farklı yolu takip edebilir: 1. Bir nazireci dış yapı açısından zemin şiiri taklit eder. Hatta iç yapı açısından da ona benzeyebilir. Ancak bir şartla: iç yapıda zemin şiirden aldığı muhtevatya ait unsurları geliştirip inceltmelidir. Yani nazireci zemin şiirde kullanılan bir mazmunu ya da hayali alabilir, ancak olduğu gibi kullanamaz. Ölçü, kafiye ve redifle beraber aldığı mazmunu ya da hayali geliştirir, farklılaştırır, dolayısıyla şahsileştirir ve adeta kendi mührünü vurur. 2. ikinci ideal nazire tipinde ise nazireci zemin şiirden dış yapıya ait unsurları alır, ancakiç yapıya ait unsurlara mümkün olduğu kadar dokunmaz. Onun yerine yepyeni bir muhteva bulur. Yani bir nazireci ölçü, kafiye ve redifi zemin şiirden alırken; mazmunu, hayali yada işlenen konuyu değiştirir(…) Sonuç olarak her iki durumda da önemli olan, nazirecinin malzemeyi şahsileştirmesi, ona kendi damgasını vurabilmesi ve orjinalliği yakalayabilmesidir diyebiliriz.*"[106]

Ayrıca Mevlana soyundan olan Afyon Mevlevîhânesi şeyhlerinden Semâî mahlaslı Derviş Mehmet Çelebi'nin[107] meşhur mısraı olan "Gönüldendir şikayet kimseden feryâdımız yoktur"a yazdığı nazire onun Anadolu'daki edebî faaliyetlerden de haberi olduğunu göstermektedir.

Ç- Dil ve Anlatım

Kavsî, yaşadığı topraklarda siyasî gelişmelere paralel olarak Farsçaya ilginin artması sebebiyle tepki olarak Türkçeye, ana diline önem vermiş bir şairdir. Dili konuşma diline yakındır. Arapça ve Farsça terkiplerden uzak durmuş, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Bu sebeple atasözlerini ve deyimleri sık sık kullanır.

Kavsî'nin divanı dil ve imlâ yönünden 17. asır Azerî sahası özellikleri taşımaktadır. 17. asırda Azerbaycan edebî dili millî özellikler taşımaktadır. 16. asrın

---

[106] Yusuf Çetindağ, **Ali Şir Nevâyî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 2006 s.31-32

[107] Amil Çelebioğlu, **Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı**, MEB Yayınları, Ankara 1994, s. 76

sonu, 17. asrın başından başlayarak Azerbaycan Safevîler Devleti'nde aydınların merkez şehirlere göçmesi ile birlikte buralarda millî hususiyetler özelliğini yitirmekle birlikte ters orantılı olarak onların bu şekilde gitmesiyle kalanlar arasında millîleşme artmıştır. Hatta Türklerle birlikte Ermeni ve Gürcüler bile Türkçe yazmışlardır.[108] Farsça şiirler yazmış olmakla birlikte divanı Türkçe olan Kavsî'de de bu millîleşme açıkça görülmektedir.

Kavsî'nin dilinde devrin bir özelliği olarak paralelleşme[109] söz konusudur. Paralelleşmeden kastettiğimiz, sözcüklerin bazı şekillerinin aynı metinde bir arada kullanılmasıdır. 17. asırda artık terk edilmeye başlanan paralellik Kavsî'nin şiirlerinde hala devam etmektedir. Bu devir bir geçiş devridir. 17. asrın sonunda artık bu değişimler yerleşecek ve tek şekil kullanılacaktır.

- b ve -m farklılığı

"b ve m" bazen bir beytin içinde bile birlikte kullanılmıştır. Ama metnin genelinde "m"'ye doğru bir eğilim vardır. Özellikle "ben ve men", "kibi ve kimi" kullanımlarında bu paralellik görülmektedir. Daha çok "kimi" tercih edilmiştir:

Gerçi men ṣūretde dervişem velī dānā bilür
Pādişāhem kişver-i maʿnā musaḫḫardur baña G9/8

Ger evc-i devlet ister isen menden iste kim
Ol serv saldı sāye-i bāl-i humā baña G13/8

Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar
Ḳalanı şemʿ gibi dīde-i giryānda yanar G121/1

Unutma bülbüli ey bāġbān getür ele göñlin
Ki yüz senüñ kimi gül-çīni nev-bahār unudupdur G139/5

- k ve -h farklılığı

[108] Nizâmi Xudiyev, **Azerbaycan Edebî Dili Tarihi**, Ankara 1997, s. 271-272
[109] Nizâmi Xudiyev, a.g.e., s. 278

Kanı- hanı, artuḥ- artuḳ, yoḳ-yoḥ değişimleri metinde bir arada kullanılmıştır:

Gözümde luṭf idüp eglenmesün gözüm yoḳdur
Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḳdur G150/1

Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür
Derd goncāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür G173/1

-p ve -b farklılığı

Pīç u tāb-ı nāleden maʿlūmdur kim Ḳavsīnüñ
Bir pozulmuş cism içinde bir üzülmüş cānı var G88/7

Çoḫ itdüm şekve hīç şükr itmedüm yā Rab ki maḥremler
Onı bir pāre pozsunlar bunı bir pāre yazsunlar G187/5

Kavsî Divanı'nda eklerin kullanımı da devre uygun bir özellik taşımaktadır. I. Çokluk şahıs ek-fiilin geniş zamanı olan "-ız, -iz" yerine zaman zaman "ık, -ik" kullanılmıştır. Bunda da bir paralellik söz konusudur:

Yoḳ ṭāʿatimüz ammā fāriġ degülük Ḳavsī
Ol māh büt-i Çīndür büt-ḫānelerüz bizler G154/5

Biz diyār-ı ʿışḳda çeşm ü çerāġ-ı ʿālemük
Biz cihān endūh ile bī-bāk ü rind ü bī-ġamük MR 1-4/1

Yine istek kipi I. Çokluk şahıs ekinin kullanımında da paralellik vardır:

İkimüz ol meh-veş ile bir ḳadeḥden mest olak
Bir nihālün sāyesinde eglenüp pā-best olak MR 1-2/1

Sāḳi getür şerāb içelüm hāy hāy ilen
Geçsüñ bahārımuz nice bir āh u vāy ilen TC1-5/1

Bazı eklerde "k"sesi yerine "ġ" tercih edilmiştir.

Aġladurlar beni mīnā gibi güldürmeġ ara

Girmesüñ ḫūblaruñ bezmine kāfir küstāḫ G36/4

Lebüñ ẕevḳi ḳadüñ yādıyla seyr-i gülşen itmeġde
Baña her ġonçe bir peymānedür her serv mīnādur G115/2

Emir kipi eki olan "-gınan, -ginen" paralel bir kullanımla bazen kullanılmış bazen de bu günkü şekli tercih edilmiştir. İstanbul nüshasında ise "-gilen" şekli kullanılmıştır.

Ben dimem kim durginen aḫşamadin yā ṣubḥadin
Böyle ammā itme ey serv-i ḫırāmān ıżṭırāb   G27/4

Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it
Çeküp bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it G33/1

"kadar" yerine bazı beyitlerde de "–din" tercih edilmiştir:

Ben dimem kim durginen aḫşamadin yā ṣubḥadin
Böyle ammā itme ey serv-i ḫırāmān ıżṭırāb   G27/4

İstek kipinin olumsuzunda da iki farklı kullanım vardır. İkinci kullanımın olduğu yerlerde İ nüshasında "gitmezem" tercih edilmiştir:

Öyle kim ben bir zamān senden götürmem göñlümi
Luṭf ḳıl menden götürme sen daḫi zinhār göz   G221/2

Gitmenem mey-ḫāneden tā cām-ı mey gerdişdedür
Olmanam huşyār sāḳi olmadın huşyār göz G221/7

Zaman zaman bildirme eki olarak " durur" yardımcı fiili de kullanılmıştır:

Her kimse ṭabl-ı göçüñ işitmez sesin ki gül
Dārı ḳulaġ durur aña yetmez ṣabā sesi   G473/4

Osmanlı sahasında pek kullanılmamış, zamanla Azerî sahasında da kullanımdan düşmüş bir ek olan ve "-ınca, -ince" eki yerine kullanılan "-geç" eki bazı kelimelerde karşımıza çıkmaktadır:

Günde bin söz eylerem meşḳ ü velī yetgec saña
Bir söz ile aldadur çeşm-i süḫan-dānuñ meni G549/2

Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı görgeç
Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç G36/1

Kelime başlarındaki "y" sesi bazı kelimelerde "*igit, itürmek v.b.*" hiç kullanılmazken "yüz ve yıldız" kelimelerinde zaman zaman kullanılmıştır:

Mey içüp çıḫmış şel-āyīn ivden ol ra'nā igit
Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit G30/1

Ḳudretüm yoḫ çarḫ ivinden başum alup çıḫmaġa
Bir üzi baġlu gözi baġlu şikārem āh āh G437/3

Ayaġuñ altına yüz ḳoymak isterem ammā
Meger sen üz viresen kim benüm yüzüm yoḳdur G50/4

Cihānda görmelü üz çünki virmez üz Ḳavsī
Bu yüzden āyīnesi dīdemüñ ġubār ister G70/7

Ẕekāt-ı ḥüsnüñi ey māh menden itme dirīġ
Bu gün ki yeddi felekde bir ulduzum yoḳdur G150/2

Kesme benden mihrüñ ey ḫurşīd iḳbāl eyle kim
Ben kimi şebnemleri yandurmaġa yulduz yeter G86/2

Kavsî, gazellerinde bugün kullanımdan düşmüş veya Anadolu Türkçesi'nde bulunmayan kelimeleri de kullanmıştır[110] : yaşurmak, ötmek, danmak, yaşınmak, çulkaşmak, yıġmak, sorag, aparmak, küymek, daldalanmak, yegin, haray, dözmek, tapşırmak, tikan, dükan, çapmak, sancılmak, sınmak, ötürmek, bir havur, yügürmek, yünül, yavancımak, ütüzmek, ütmek, çalkamak, kırag, iye, tük, gözgü, gıya v.b.

Bazı kelimelerin imlası Anadolu Türkçesi'nden farklıdır: Otlanmak (odlanmak), tük(tüy), konak(konuk), uymak(uyumak), dükan(dükkan), savuġ (soğuk), tikan(diken), pozmak(bozmak), neste(nesne) , kâġız (kağıt), yalḳuz(yalnız), aḳac(ağaç) v.b.

"Temyîz, taġyîr" kelimeleri gazellerin tamamında "temîz, taġyir," şeklinde, "mürüvvet" ise bazı gazellerde "mürvet" şeklinde kullanılmıştır:

Ḫūn-ı dil virmedi taġyir benüm ṣūretüme
Bāde bī-derdlerüñ rengini gül-gūn eyler G101/5

Haçan temīz ḳılur ʿaşḳ küfri īmāndan
Bu ḫayra berḳ ile Ḳavsī ḳara vü aġ yanar G189/8

Baḫa baḫa ḳaluram şemʿ teg ḳıyāmetedin
Eger benüm dilümi mürvet ile yār açmaz G207/20

Kavsî'de ilginç bir kullanım da "men" zamiriyle ve "her" sıfatıyla yapılan Türkçe- Farsça terkiplerdir. Başka kelimelerle bu terkip yapılmazken bu kelimelerle yapılması ilginçtir:

Āyīne almaġ ele Ḳavsī ne lāyıḳ ʿāşıḳa
Ger özüñ görmek dilersen baḫ men-i ḥayrānı gör G60/8

---

[110] Bu kelimelerin anlamları ile ilgili olarak baş vurduğumuz kaynaklar şunlardır: **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara 1983; **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü**, C. I-II, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992; Yaşar Akdoğan, **Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesi'ne Büyük Sözlük**, Beşir Kitabevi, İstanbul 1999

Egerçi ol gül-i raʿnā iki dünyā ilen başlar
Ben-i yek-reng ile bin reng istiġnā ilen başlar G106/1

Tamām ʿālem ile sīne-ṣāf u yek-rengem
Daḫi benümle olur mı ḥarīf-i her düşmen G401/3

Bir diğer imla özelliği "gündeyem" kelimesinde kullanılan şahıs eki "-em"in hemze ile yazılmış olmasıdır. Yalnızca bu kelimede görülen bir özelliktir. Biz "gündeyem" şeklinde okumayı tercih ettik:

Bir gündeyem belā-yı şeb-i tār-ı hicrden
Kim öz özine geldigi yoldan belā döner G117 /4

Āh kim Ḳavsī teg ey şemʿ-i belā bir gündeyem
Kim nefes hem şām-ı hicrān bād-ı ṣarṣardur baña G9/9

Kavsî şiirlerinde dili güzel bir şekilde işlemiştir. Kelimelerin hem Türkçe hem de Farsça veya Arapçasını bir beyit içinde birlikte kullanmıştır. (Bkz. Edebî Kişiliği)

Bir nigāh ilen bizi raḥm it götür topraġdan
Çün ser-i rāhında biz ḫāk-i meẕellet beklerüz G225/7

Bugün kullanımdan düşmüş çokluk, fazlalık ifade eden bir karşılaştırma eki[111] olan -rak ekinin kullanımı sık olmamakla birlikte metinde devam etmektedir:

İlāhī gün-be-gün artuḳ-raḳ olsuñ āb u rengüñ kim
Yüzüñ neżżāresinden gözlerüm dāmān-ı gül-çīndür G76/7

Eşk-i gül-gūn ʿāşıḳuñ rūşen-raḳ eyler göñlüni
Kim çerāġuñ pertevi öz çeşm-i giryānıncadur G126/4

[111] Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım-Yayım, İstanbul 1989, s. 163

D- Edebî Sanatlar

Şiirlerinde sade ve akıcı bir dil kullanan Kavsî edebî sanatları da başarıyla uygulamıştır. Hem mana itibariyle hem de şekil itibariyle güzelliği arayan bir şair olan Kavsî'nin bu anlamda bir çok sanatı kullanmış olması doğaldır. Bu sanatları şiirin tabiî akışı içinde kullanmıştır. Biz burada edebî sanatlardan bazılarına örnekler verdik. Bu sayede Kavsî'nin dili kullanmadaki becerisini ve hayal dünyasının genişliğini de görmek mümkün olacaktır. Edebî sanatların tanımlarında çeşitli kaynaklardan faydalandık.[112]

1- Teşbih:

Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki varlıktan zayıfını kuvvetlisine benzetme sanatıdır. Kavsî şiirlerinde sıkça kullanmıştır. Aşağıda zikrettiğimiz beyitte sevgilinin etrafında dönüp duran âşığın bir ayağı sabittir. Diğer ayağı ile pergel gibi dönmektedir. Dönme yönüyle âşık pergele benzetilmiştir.

Dutginen bir yerde sen ey merkez-i temkīn ḳarār
Hā dönim perkār teg ben hā dolanım başuña G11/4

Bu beyitte de zahidin nurlu görünen yüzü ve kararmış içi laleye benzetilmiştir:

Zāhidüñ çehresi nūrānī diyüp aldanma
Ḳaradur içi eger lāle gibi ḳırmızıdur G52/6

Yine aşağıya aldığımız beyitte şair gönlünü küçüklük ve kırılma özelliği sebebiyle kum saatinin şişesine benzetmiştir:

Ger kiçikdür şīşe-i sāʿat kimi göñlüm benüm
Gel ki deryālarca mey sāḳī bu mīnādan gelür G79/4

---

[112] Tahirü'l-Mevlevî, **Edebiyat Lugatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973; İsmail Hakkı Aksoyak, "Edebî Sanatlar" **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara 2002, s.267-181; İsa Kocakaplan, **Açıklamalı Edebî Sanatlar**, MEB Yay., İstanbul 1992; Kaya Bilgegil, **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989; Ali Nihat Tarlan, **Edebiyat Meseleleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1981

Aşağıdaki beyitte de bir teşbih-i beliğ yapılmış ve güzellik hazineye, aşk ejderhaya ve cihan da viraneye benzetilmiştir:

ʿĀşıḳ-ı bī-tāb seyl-āb ü taḥammül ḫār u ḫas
Ḥüsn genc ü ejdehā ʿışḳ u cihān vīrānedür G172/6

Bu beyitte de şair tesirsiz sözü nuru kalmamış göze benzetmiştir. İkinci mısrada ise sözü gevher yüklü yağmura, onun tesirini de kıymetli inciye benzetmiştir:

Dīde-i bī-nūrdur te's̱īrsiz güftār kim
Gevher-i ġaltān es̱erdür ebr-i gevher-bār söz G222/6

Saf ve sade yüzün sebzesiz çemene benzetildiği beyitte yüzdeki hattı sebzesiz çemene tercih ettiğini hissettirmektedir:

Devr-i ruḫuñda ḫaṭṭuñ var özge āb u tābı
Kim sebzesiz çemendür ruḫsār-ı ṣāf u sāde G441/2

2- İstiare:

Teşbihle birbirine yakın olan istiare; teşbihin benzeyen ve kendisine benzetilen unsurlarından yalnızca birisi ile yapılan benzetmedir. Beyitlerde çok sık kullanılan bir sanattır.

Servi boylu sevgiliyi kasdedilerek söylenen "serv" bir açık istiaredir:

İsterem kim gāh ḳurbān geh belā-gerdān olım
Gāh ey serv-i sehī-bālā dolanım başuña G11/2

Sevgilinin dudağı renk ve kıymetlilik yönüyle la'le benzetilmiş fakat benzeyen dudak söylenmemiştir:

Gerü alur mıyam ol naḳdi laʿl-i nābuñdan
Nola göñül aparup ṣoñra danmaġa bāʿīs̱ G35/5

Yine aşağıdaki beyitlerde sevgilinin boyu servi, dudakları gülen gonca olarak düşünülmüştür.

Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı görgeç

Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç G36/1

Sevgili çift renkli bir güldür. Bir öyle bir böyle davranması sebebiyle bu benzetme yapılmıştır. Benzeyen sevgili zikredilmemiştir:

Ey gül-i raʿnā baña sensiz nedür tedbīr kim
Teng-nā-yı gül-sitān sındurdı şāḫ u bālümi G541/3

3- Tezat:

Ortak yanları bulunan iki zıt kavramı bir arada kullanma sanatıdır. Şair aşağıdaki beyitte sık rastlanan yahşı-yaman zıtlığına yer vermiştir:

Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün
Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yaman bu gün G420/1

Aşağıdaki beyitte kelime anlamı deli olan Mecnun kelimesi ile "aklın var ise" denilerek tezat oluşturulmuştur:

Gelme ey Mecnūn benüm ardumca ʿaḳluñ var ise
Āhūdan ḳaṭʿ-ı naẓar ḳıl kim yaman çöldür bu çöl G303/5

Gül saçmak ve gül toplamak bir tezat içinde kullanılmıştır:

Şeb-i hicrān asılmış her müjemden bir ciger laḫti
Belī gül-çinliġümden bu gül-efşānlıġ baña ḳalmış 234/3

Bu beyitte de gülmek ve ağlamak tezat içindedir:

Ey diyen kim ḫalḳ ile ḫandān gerekdür ādemi
Ben dutım kim güldüm açıldum velī aġlar göz G221/3

Yavuk kelimesi yakın demektir. Bu beyte yavuk ve ırak bir arada kullanılmıştır:

Kenār dutmaginen ʿışḳdan yavuḳ gel kim
Yanarsa āteş-i ḫurşīdden ıraġ yanar G189/5

4- Tevriye:

Birden fazla gerçek anlamı olan bir kelimeyi herkesçe bilinen anlamında değil de uzak anlamını kastederek kullanmaktır.

"Uç" kelimesinin bilinen anlamının dışında "sebep" anlamı da vardır. Bu beyitte "ucundan" denilerek kaşın ucu söylenmişse de kasdedilen mana "sebepten, yüzden"dir. Yakın anlam değil de uzak anlam kasdedilerek tevriye yapılmıştır:

Ḳavsīni unutma ki senüñ ḳāşuñ ucından
Her mıṣraʿı bir maṭlaʿ-ı dīvān olacaġdur G87/10

"Kan" kelimesi ilk olarak şarap anlamında kullanılmış gibi görünse de aslında "içip kanmak" anlamı kasdedilmiştir.

Ey ki dāyim bāde-i gül-rengden sīr-ābsan
Neşʾe istersen benümle içginen kan bir nefes G231/3

"Hezar" kelimesi bülbül demektir. Fakat burada "bin, pek çok " anlamı kastedilmektedir:

Yoḳdur s̱ebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf
Bir göz yumup açınca geçer nev-bahār ḥayf G249/1

5- İham:

Beyitte bir kelimenin iki yahut daha fazla anlamı beytin konusu ile ilgili ise iham sanatı meydana gelir. İki anlam da kastedilir. Aşağıdaki beyitte "geçme" kelimesi "vazgeçme ve delip geçmek" anlamlarında kullanılmıştır:

Geçme benden böyle tīz ey nāvek-i ḫūn-hᵛār-ı yār
Çünki gitdüñ bir zamān eglen dolanım başuña G15/3

Yine aşağıdaki beyitte "sürme" kelimesi "göze sürülen sürme ve yerinden etme, gönderme" anlamlarına gelmektedir:

Raḳībe görme revā sürme ḫāḳ-i rāhuñdan
Ki gözlerine ziyāndur boyuñ belāsın alım G317/2

"Dilmek" kelimesi "dilemek" ve "dilimlere ayırmak" anlamlarına gelecek şekilde kullanılmıştır:

Gözlerüñ cān dilerdi ammā ben
Ḳaşlaruñdan işāre isterdüm G349/2

6- Hüsn-i Ta'lil:

Anlatıma hoşluk, incelik katmak amacıyla gerçek bir olayın oluşunu, aslında daha değişik hayalî ve şairce kesin bir nedene dayandırılması sanatıdır.

Şair bahar aylarında çokça görülen gök gürültüsü sesinin aslında âşığın nalesi ile feryat eden gökyüzünün sesi olduğunu söyleyerek gökgürültüsü sesini güzel bir sebebe bağlamıştır:

Bahār faṣlı onı ṣavt-ı raʿd sanmaginen
Ki nālem ile benüm eyler āsumān feryād G42/10

Güneş çıkınca çiğ tanesinin buharlaşması, onun âlemi aydınlatan güneşe ulaşmaya çalışması sebebine dayandırılmıştır:

Yetişmez mihr-i ʿālem-tāba çıḫsa göklere şebnem
Viṣālinden gülüñ ger olmasa dil-serd dünyada G426/6

Sabah olunca yıldızların kaybolmasının sebebi olarak şair güneş karşısında yıldızların gökyüzünün gözünden düşmesini göstermektedir:

Tā sen ey ḫurşīd-i tābān rūşen itdüñ yer yüzin
Düşdi gerdūnuñ gözinden gökde ulduz ḳalmadı G550/4

Aşağıdaki beyitte de sevgilinin yüzünde oluşmuş kabarcıkların sebebinin âble(uçuk, sivilce) olmadığını onların sevgilinin eleğinden geçen tutuklular olduğunu söylüyor:

Çehresinde dāne dāne āble sanmañ anuñ
Şimdi ġırbāl ile ol nev-ḫaṭṭ giriftār aḫtarur G53/6

Şair, çemende fidanların boylarının iki büklüm olmasının sebebi olarak utancın yükünü göstermektedir:

Veh ne raʿnāsın ki bār-ı şermden Ḳavsī kimi
Bu çemende bir nihālüñ ḳāmetin düz ḳoymaduñ G255/6

Aşağıya aldığımız beyitte de sevgilinin rüzgarla havalanan zülüfleri sabayı avlamak kasdıyla havalanmış olarak tasavvur edilmiştir. Sevgilinin saçlarının havalanması güzel bir sebebe bağlanmıştır:

Her bir giyāha daldalanur ḳorḫudan ṣabā
Çün ṣayd ḳaṣdına ḫam-ı zülfüñ hevālanur G58/2

7- Kinaye:

Gerçek manayı düşünmeye engel olacak bir karine bulunmamak şartıyla, bir sözü gerçek manasına gelebilmek üzere, onun dışında kullanmak sanatıdır. Her iki anlam da uygun düşer ama asıl anlam mecazî anlamdır. Deyimlerde Kavsî bu sanatı çokça uygulamıştır.

Putlar taştan veya topraktan yapılır. "Taş bağırlı" demekle şair gerçek anlamı ifade etmiştir. Fakat "taş bağırlı" ile kastedilen merhametsiz sevgilidir:

Eylemez Ḳavsī es̱er bu daş baġırlu bütlere
Tīr-i āhuñdan ne ḥāsıl kim semālardan geçer G56/5

Göz yaşı gözden akar. "Gözden salmak" bir deyimdir ve "anlamı unutmak, ihmal etmek"tir. Gerçek anlamına uygun düşmekle birlikte kastedilen, deyim anlamıdır:

Salur eşküm kimi şebnem güli gül şebnemi gözden
Senüñ ger āb u rengüñ şerḥini gül-zāre yazsunlar G187/6

"Ayak" bir kadeh çeşididir. Bu beyitte "ayağa durmak" deyimi kastedilmiştir.

Eger şarāb virürsen ayaġa dur sāḳī
Ki nā-güvār çoḫ u āb-ı ḫoş-güvār azdur G171/8

Sel sularının yükselip baştan aşması söylenmiştir; ama kastedilen sel gibi gelen belaların fazlalığıdır:

Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşupdur
Ki mevc-i eşk hem zencīr-i āhen teg dolaşupdur G119/5

8- Mübalağa:

Bir şeyin niteliğini, şiddetini veya zayıf yönünü olduğundan çok veya eksik göstermektir.

Sevgilinin ayağının toprağından sakınmak için yüz el bile yetmez denilerek mübalağa yapılmıştır:

Zülf teg āḫir yeter bir yerde her bī-bāk kim
Yüz el ile başını ol ḫāk-i pādan saḳlamaz G205/5

Âşığın ciğeri sevgili tarafından parçalanmış ve kirpik başlarına takılmıştır. Çok olduğu için halk çerağan var sanmaktadır:

Bir ḫıyābān gibi kim ḫalḳ çerāġān eyler
Cigerüm pāreleri her ser-i müjgānda yanar G121/5

"Göz yumup açınca geçen bahar" ifadesinde zaman olduğundan çok az göstererek mübalağa yapılmıştır:

Yoḳdur s̱ebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf
Bir göz yumup açınca geçer nev-bahār ḥayf G 249/1

9- Tecâhül-i Ârif:

Bilinen bir şeyi bilmemezlikten gelmektir. Şair aşağıdaki beyitte feleğin kanını şişeye tuttuğunda olacakları merak etmektedir:

Nola dutsam şīşeye mīnā-yı gerdūn ḳanını
Nīm-mestem sāḳī-i ḫūn-ḫ ̌ ārdan ayrılmışam G335/6

Aşağıdaki beyitte zayıf cisim üzerindekilerin damar ve kemik mi olduğu yoksa hasır üzerindeki bir kabarcık mı olduğu sorulmaktadır. Şair hangisi olduğunu bilmemezlikten gelmektedir:.

Ol cism-i nā-tüvān bu reg ü üstüḫ̌ān mıdur
Ya bir ġubār ḳonmış ola būriyālara G429/6

Soru yoluyla yapılan bir tecahül-i arifte görünen şeyin sünbül mü yoksa ahın dumanı mı olduğu sorulmaktadır. Yine bir sonraki beyitte de soru yoluyla âşığın bükülmüş belinin ne olduğunun bilinmediği ifade edilmektedir:

Her bir nefesde tāzelenür nükteñle cān
Ey dūd-ı āh deste-i sünbül misen nesen   G387/8

Ḳaddüñ büküldi olmadı kem yaşı gözlerüñ
Ḳavsī bu ḳanlu çaylara sen pül misen nesen G387/9

10- Cinas:

Özellikle halk edebiyatında sıkça rastlanan cinas; söyleniş ve yazılışları bir, anlamları farklı iki veya daha fazla kelimeyi bir araya getirmektir. Aşağıdaki beyitte geçen "kılıç-kılıcı" kelimelerinden ilki savaş aletidir, diğeri ise "etmek, eylemek" anlamında kullanılmış bir kelimedir:

Ḳaralur göz üregüm titrer ü ḳanum ḳaynar
Ele ḳanlu ḳılıcın çün alur ol ḳan ḳılıcı   G488/2

"Dağ" kelimesi iki farklı anlamda kullanılmıştır.

Bī-tāb olup fiġanlar idüp yalvaram nola
Kim dözemez bu bil büküci dâġa dâġlar G97/4

Rüzgar, "zaman" ve "yel" anlamlarında kullanılmıştır:

Bu ṭāḳat ile beni virme rūzigār eline
Gözüm ʿinānumı çün virdi rūzigār saña G16/7

Yüz kelimesi birinde "surat" anlamında birinde ise "sebep" anlamında kullanılmıştır:

Luṭf ile ey āteşīn ruḫsār āb itdüñ beni
Bes ki yüz virdüñ bu yüzden hem kebāb itdüñ beni G497/1

11- Leff ü Neşr:

Bir beyitte birden fazla kavramı söyledikten sonra bunlarla ilgili özellikleri belirtmeye veya kavramlarla karşılaştırmak üzere yeni kavramlar söylemeye denir.

Aşağıdaki beyitte göze karşı meyhane, kaşa karşı mihrap zikredilerek leff ü neşr yapılmıştır:

Göz ü ḳaşuñ eger İslām u küfri itmemiş yeksān
Bu ne meyḫānedür bes ol ne miḥrāb-ı imāmetdür G47/4

Bu beyitte ise dişe karşılık "sin", ağza karşılık "mim" ters olarak kullanılmış ve müşevveş leff ü neşr yapılmıştır:

Yol hīç bulmanam diş ile aġzı sırrına
Maḥv olmuşam ki "mīm" ara "sīn" ġarībdür G55/3

La'l, kan içirten; tâb u ârız, kan içen; çeşm, kan ağlatan ve nigâh kan eyleyendir:

Laʿl ü tāb u ʿārıż u çeşm ü nigāhuñdur senüñ
Ḳan içürden ḳan içen ḳan aġladan ḳan eyleyen G410/8

Aşağıdaki beyitte de yine birbiriyle ilgili kavramlar karşılıklı mısralarda yer almaktadır.

İstesem bāġ u bahārı cūy-bārı lālezārı
Sebz-ḫaṭṭum serv-ḳaddum gül-ʿiẕārum bes degül mi G491/3

12- Teşhis:

İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkları insana ait niteliklerle anlatmaktır. Aşağıdaki beyitte şair ilginç bir kişileştirme yapmış ve bayram hilâlinin tırnağı ile dudak mührünü açtığını söylemiştir. Hilâl kişileştirilmiştir:

Cām-ı meyden rūze ger mühr-i leb olsa ġam degül
Kim onı bir gün hilāl-i ʿıyd açar dırnaġ ilen G384/5

Kirpikler kullukta duran insan olarak düşünülmüştür:

Gelür ol merdüm-i çeşm ey bu çemen servleri

Yıġıluñ bir yere müjgān kimi ḳulluġda duruñ   G273/2

Aşağıdaki beyitte de bahar ve şebnem kişileştirilmiş bahar şebneme yatak hazırlayan bir kişi, şebnem ise o yatakta yatacak kişi olmuştur:

Göz yaşum ḫāk ile yeksāndur benüm feryād kim
Şebneme gül yapraġından bister eyler nev-bahār G185/2

Pervane, sergüzeştini şerh eden insan olarak düşünülmüş ve teşhis sanatı yapılmıştır:

Gel ey pervāne şerḥ it ser-güẕeştüñ şemʿ yanında
Ki bizler bir biriyle āşināyuz yādımuz yoḳdur   G144/5

13- Telmih:

Söz arasında meşhur bir vaka yada bilinen bir fıkraya işaret etmektir. Kavsî'nin gazellerinde Leyla ve Mecnun, Ferhat ile Şirin, Hz. Yusuf kıssası, Şeyh San'an hikayesi gibi olaylara telmih vardır.

Aşağıdaki beyitte divane, sahra zikredilerek Mecnun'un divane olup çöllere düşmesine telmih yapılmıştır:

Bir birinüñ ḥālini ṣormak gerek dīvāneler
Vir ḫaber Ḳavsīden ey ṣaḥrā dolanım başuña   G11/9

Züleyha'nın Hz. Yusuf'un gömleğini yırtması hadisesi hatırlatılmıştır:

Yūsufuñ dutmaz Züleyḫā teg girībānın daḫi
Elleri her pāk-dāmānuñ ki dāmānuñdadur   G136/5

Bu beyitte de Ferhat ile Şirin hikayesine telmih vardır:

Şūrlar Ferhād teg ben hem ṣalardum ʿāleme
Ger baña yüz virse idi laʿl-i Şīrīnüm benüm   G353/7

Bir kafir kızına âşık olup dinini terk eden Şeyh San'an'ın hikayesine telmih yapılan beyit ilginçtir:

El götürdüm sübḥa vü seccādeden Ṣanʿān kimi

Ey firengī-zādeler bil baġladum zünnār içün   G416/4

14- Tenâsüb:

Manaca birbirine münasip kelimeleri bir arada zikretmektir. Aşağıdaki beyitte geçen Nuh, tufan, lenger, derya, umman kelimeleri birbiriyle ilgili olarak tenasüp içinde kullanılmıştır:

Felek peymālıġı ey Nūḥ ṭūfān menden ögrendi
Girān lengerliġi deryā-yı ʿummān menden ögrendi   G517/1

Gonca, gül, lale-zar tenasüp içinde kullanılmıştır. Bir bahçe tasavvuru vardır:

Ġonçe çāk eyler girībān görse gül teg zaḫmumı
Sīne-i pür-dāġum açsam lāle-zār elden gider G84/3

Aşağıdaki beyitte bir eğlence meclisinin unsurları bir arada zikredilmiştir:

Sāġar u sāḳī vü ṣahbā minnetinden fāriġam
Men ki her bir dāne-i engūr mīnādur baña   G8/3

Şerh, tahrir, tumar ve hâme yazı ile ilgili unsurlardır. Tenasüp içinde kullanılmıştır:

Āb u rengüñ şerḥini gülşende taḥrīr itmege
Ġonçe bir ṭumārdur minḳār-ı bülbül ḫāmedür G142/4

Aşağıdaki beyitte geçen semûm(sam yeli), bâd, nesîm, dem kelimeleri bir arada kullanılarak tenasüp yapılmıştır:

Ben semūm-ı hicrden ber-bādem ey bād-ı bahār
Yā nesīm-i ṣubḥ-ı maḥşer yā dem-i ʿĪsā gerek   G261/4

15- Tekrir:

Sözü etkili kılmak için aynı kelime veya ifadeleri tekrarlamaktır.

Mīzān-ı ḥüsn meyl ide bir yana ḥayfdur
Vir laḥẓa laḥẓa derdüme dermān nefes nefes G232/3

Her ne itdüñ itdüñ ammā hīç bildüñ neyledüñ
Dinmedüñ dindürmedüñ yüz virmedüñ söz ḳoymaduñ G255/2

Ger lāle lāle göz yaşuma baḫmasan nola
Kim öz özin ayaġuña eyler nis̱ār gül TC1-1/3

Ṣabā sen ʿarż ḳıl bir rengile aḥvālümi yāre
Velī yavuncaya yavuncaya yalvare yalvare G452/1

E- Âhenk Unsurları

"*Mimarlık, nasıl taşı ve mermeri kesip yontarak, onlara türlü geometrik biçimler vererek, yatay ve dikey konumlarda dengeli ve simetrik yapılar kurma sanatı ise; şairlik de kelimeleri seçip ayırarak, dizip düzenleyerek, onlarla eşit ve karşıt anlatım biçimleri oluşturarak söz söyleme sanatıdır. Bu açıdan bakıldığında divan şiiri bir tür söz mimarlığı, divan şairleri de hiç kuşkusuz birer söz mimarıdır*."[113] Kavsî de bu söz mimarlarından birisidir. "*Denge, paralellik ve simetri*"[114] onun şiirlerini güzelleştiren önemli unsurlardır. Bu unsurlar şiiri güzelleştirdiği gibi ahengi de sağlar. "*Âhenk, bir bütünü teşkil eden parçaların veya unsurların estetik ölçüler içinde birbiriyle uyuşması anlamına gelen, çeşitli ilim ve sanat dallarında kullanılan terimdir*."[115] Divan şiirinde âhengi sağlayan bir çok unsur vardır. Muhsin Macit'in tasnifini esas alarak[116] Kavsî'nin şiirlerine baktığımızda ahenk sağlamak için başvurulan unsurları aşağıdaki gibi tasnif ettik:

1- Söz Tekrarları:

Kavsî beyitlerinde çoğunlukla ikili söz tekrarlarına başvurmuştur. Genellikle aynı kelimenin tekrar edilmesi şeklinde karşımıza çıkan tekrarlar anlamı güçlendirmek ve dikkat çekmek için yapılmıştır. Bazı beyitlerde birden fazla tekrarlar karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda verdiğimiz örnekler âhengi sağlamak için başvurulan söz tekrarlarına örnektir:

---

[113] Cem Dilçin, **Studies On Fuzulî's Divan**, Harvard Üniversity 2001, s. XVII
[114] Cem Dilçin, a.g.e., s. XVII
[115] Muhsin Macit**, Divan Şiirinde Âhenk Unsurları**, Akçağ Yay., Ankara 1996, s. 13
[116] Bkz. M. Macit, a.g.e. s. 128

Ḳavurdı baġrumı reşk āteşi budur derdüm
Ki ġayr ġayr oluban yār yār ola ne ola G453/5

Aşağıdaki tekrarda kısa cümle tekrarı yapılmıştır:
Dün başuña dönerken ḫᵛāb u ḫayāl içinde
Ey kāş uyanmasaydum ey kāş uyanmasaydum G361/2

Aşağıya aldığımız örnekte de birinci mısraın başındaki ifadeler ikinci mısraın sonunda tekrar edilmiş ve değişik bir söz tekrarı örneği verilmiştir:

Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erüm
Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberüm   G329/1

Zāhidem Ḳavsī men ü göñlüm ividür mescidüm
Ol yıḫılmış mescidüñ ḫam ḳāmetüm miḥrābıdur G163/7

Aşağıdaki beyitte üç ayrı söz tekrarı yapılmıştır:
Aç deste deste kākül-i müşkini mū-be-mū
ʿUşşāḳ cemʿin eyle perīşān nefes nefes G232/4

Bir diğer tekrar çeşidi cinaslı kelimelerle yapılandır. Aşağıdaki örnekte "rüzgar" kelimesi cinaslıdır:
Bu ṭāḳat ile beni virme rūzigār eline
Gözüm ʿinānumı çün virdi rūzigār saña G16/7
Aşağıda verdiğimiz beyit, bir başka söz tekrarına örnektir:
Cihān cihān elemüñden cihān cihān efġān
Zamān zamān sitemüñden zamān zamān feryād   G42/5

2- Ses Tekrarları:

Şiirde âhengi sağlayan diğer bir unsur da ses tekrarlarıdır. Bu tekrarlar şiirde müzikaliteyi meydana getirir. Kafiye ve vezin bu tekrarları oluşturmaya sebeptir. Ses tekrarlarında birbirine yakın sesler bir beyit içinde kullanıldığı gibi birbirine yakın

heceler de tekrar edilebilir. Özellikle fiil çekim ekleri veya fiillerin sonundaki kişi ekleri tekrar edilebilir. Ayrıca aynı kökten gelen kelimelerin kullanımı ve söyleyişleri birbirine yakın kelimelerin kullanımı ses tekrarı meydana getirir. Bazı kelimelerin tekrarıyla da ses tekrarı meydana gelebilir. Bu tekrarlarla sesler arasında paralelizm meydana gelir.

Ahenk oluşturmak için şair zaman zaman "assonans"a başvurmuştur. Assonans, şiirde teşekkül bakımından benzeşen ünlülerin bir mısradaki kelimelerin bünyesinde veya önceki yahut sonraki mısraların hecelerinde âhenk oluşturacak şekilde arka arkaya tekrarlanmasına denir.[117] Aşağıdaki beyitlerde âhengi sağlamak için tekrarlanan "â" sesi assonans oluşturmuştur. Ayrıca aynı kökten olan sözcüklerin tekrarı ve ek tekrarı da söz konusudur:

Yāduñla yādlandılar aḥbāb u dostum
Bīgāneler meger olalar āşinā baña G13/7

La'l-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür
Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür G118/1

"â ve î" seslerinin tekrarı ve pâre-perî, özge kelimeleri ile âhenk sağlanmaya çalışılmıştır:

Āyīne özgedür dil-i dīvāne özgedür
Her şīşe-pāreye bu perī-ḫāne benzemez G227/6

Ses tekrarlarıyla ilgili diğer bir durum da "aliterasyon"dur. Aliterasyon, bir mısra içinde veya devam eden mısralar arasında aynı ünsüzlerin tekrarlanmasıdır.[118] Aşağıdaki beyitlerde gördüğümüz bu durum sözcüklerin beyitlerin manalarıyla da uyumunu sağlamıştır. Aşağıdaki beytin birinci mısraındaki "d" sesi, ikinci mısradaki "k" sesi dikkat çekicidir:

Dön başıña ayāġına düş di döne döne
Ol ḳaşları kemāne ki ḳurbān olım saña G14/2

---

[117] M. Macit, a.g.e., s. 73
[118] M. Macit, a.g.e., s. 71

“s ve r” sesleri aşağıdaki beyitte de şimşek sesini hatırlatmaktadır:

Bahār faṣlı onı ṣavt-ı raʿd sanmaginen
Ki nālem ile benüm eyler āsumān feryād   G42/10

“m” sesinin tekrarı ve “-um, -üm, -ün, -ın” eklerinin tekrarı aşağıdaki beyite inleme sesini kazandırmıştır:

Her gice kim oldı mihmānum ḫayāl-i merhemüñ
Dāġ ile ḳıldum der ü bāmın çerāġān göñlümüñ G254/3

Yine “s” sesinin tekrarı bu beyitte de söz konusudur:

Bir sebūdur bir sudur itdüm mükerrer imtiḫān
Kim senüñle bāde-i gül-reng ü sensiz ḳan imiş G240/5

Beyitlerde benzer hecelerin bulunması yukarıdaki bazı örneklerde de gördüğümüz gibi âhengi sağlamaktadır. “-ün, -un” “-dun,-dün” seslerinin sağladığı âhenk de bu şekildedir:

Ḳavsī senüñ ḫarābuñ içmiş senüñ şerābuñ
Olmış senüñ kebābuñ ḫūn-ḫᵛār sen bilürsen G413/7

Her ne itdüñ itdüñ ammā hīç bildüñ neyledüñ
Dinmedüñ dindürmedüñ yüz virmedüñ söz ḳoymaduñ   G255/2

Aşağıdaki beyitte geçen “kadd, kıyam, kıyamet” kelimelerinin kullanımı ilginçtir. Hem söz hem ses tekrarı bir karmaşa ortamını çağrıştırmaktadır:

Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ü ne ḳāmetdür
Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür   G47/1

Aynı kökten gelen kelimeler veya söyleyişi birbirine yakın kelimeler de beyitlerde âhenkli bir şekilde zikredilebilir. Mûr ile mâr kelimelerinin benzerliği, 190. gazelde redif olarak seçilmiş olan “lazım u melzum”, “Âzâr- bî-zâr”, “gülmek, gül, gün”, “uğramak, uğrı, eğri” kelmeleri kimisi aynı kökten türedikleri, kimisi de birbirine benzer seslerden oluştukları için ses tekrarına örnek olmuştur:

Mūr u mār ile düşüpdür ser ü kārum neylim
Göñlümi ḫāl yıḳar zülf perīşān eyler G65/2

Tīr-bārān-ı ḥavādiṣ ḳarşu vācibdür siper
Devr-i sāġar devr-i devrān lāzım u melzūmdur G190/2

Cism ü cāndur bir birile ʿışḳ u ḥüsnüñ nisbeti
Olsa ger āzārlıġ mümkün degül bī-zārlıġ G246/6

Her öten kimse güler gül kimi sensiz günüme
Giceme şemʿ kimi her yeten aġlar benüm G308/7

Müjgān dimeñ aña ki men sāde uġradum
Bir çalıcı ḥarāmīye bir egri uġrıya G427/3

Ses tekrarlarında beytin anlamı ile de sesler arasında bağlantı kurulabilir. Kavsî bunu başarıyla uygulamıştır. "Yâ Rab" redifli gazelinde Kavsî dua ederken yumuşak ünsüzleri sıkça kullanır ve tekrar ettiği sesler de yine aynı şekilde "y, ğ,n,m,l,d" gibi yumuşak ünsüzlerdir:

Diler göñlüm ki yār aġyār ile yār olmasuñ yā Rab
Cihān tā var olsuñ yār u aġyār olmasuñ yā Rab G26/1

Göñül bin derde dermān itmek içün bir nigāh ister
Senüñ bīmār çeşmüñden ki bīmār olmasuñ yā Rab G26/3

Yine sevgilinin kirpiğinin ok olup âşığın bağrını deldiği beyitte şair beyitteki sertliği, şiddeti sesle ifade edebilmek için sert ünsüzler olan "t, ḳ, ż, p, ş, ḫ, s, ç" seslerinden meydana gelen kelimeleri tercih etmiştir:

Tīġ-i ḳażādur nedür kiprigüñ ey şūḫ kim
Sīne-i ṣad-çākden ḳan aḫar u yāre yoḫ G39/2

Verdiğimiz bu örnekler Kavsî'nin âhengi sağlamadaki başarısını göstermektedir.

3- Ritm:

Hecelerin belli sayıda öbekleşmesiyle, vurgulu ve vurgusuz, uzun ya da kısa hecelerin düzenli dizilişiyle şiirde ritm sağlanır.[119] Ritmi sağlayan unsurlar vezin ve kafiyedir.

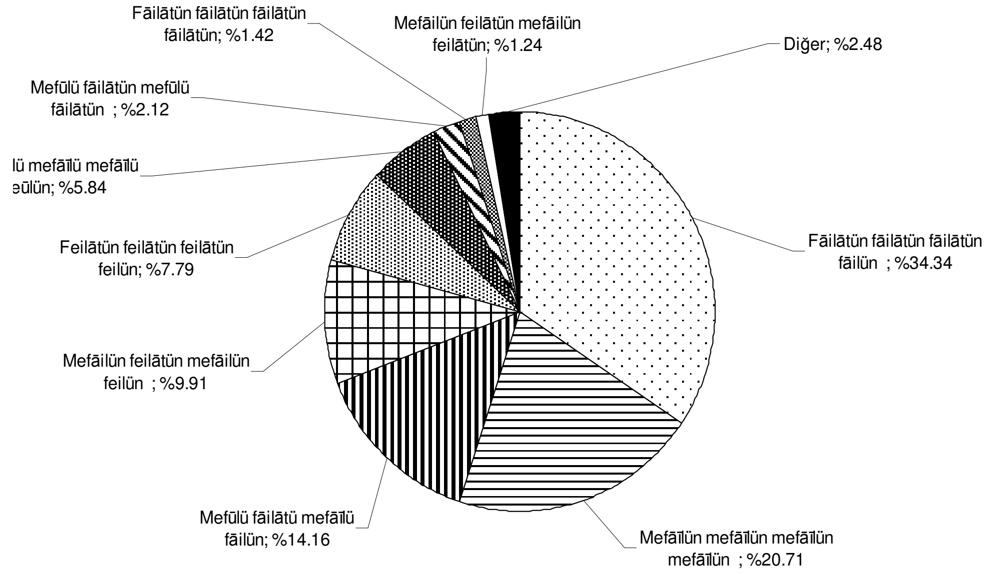
a- Vezin:

Kavsî'nin Dîvânı'nı şekil bakımından incelediğimizde onun aruz veznini başarıyla uyguladığını görürüz. Genellikle aruzun sık kullanılan vezinlerini tercih etmiş ve şiirlerinde veznin sağladığı hareket unsurunu kullanmıştır. Kullandığı vezinler sırayla şunlardır:

Vezin	Gazel	Terkîb-i bend	Tercî-i bend	Murab-Ba	Muham-mes	Müsed-des	Toplam şiir	Oran %
Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün	192			1	1		194	34,34
Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün	114		1		2		117	20,71
Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün	79		1				80	14,16
Mefāilün feilātün mefāilün feilün	56						56	9,91
Feilātün feilātün Feilātün feilün	42				1	1	44	7,79
Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün	29	2	1		1		33	5,84
Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün	12						12	2,12
Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün	8						8	1,42
Mefāilün feilātün mefāilün feilātün	7						7	1,24
Mefūlü mefāīlün mefūlü mefāīlün	3						3	0,53
Feilātün mefāilün feilün	3						3	0,53
Feilātün feilātün feilātün feilātün	2						2	0,35
Müfteilün mefāilün müfteilün mefāilün	2						2	0,35
Mütefāilün mütefāilün mütefāilün	1						1	0,18

[119] M. Macit, a.g.e., s. 75

mütefāilün								
Mefāīlün mefāīlün feūlün	1						1	0,18
Müfteilün fāilün müfteilün fāilün	1						1	0,18
Mefūlü mefāilün feūlün	1						1	0,18

Yukarıdaki grafikte vezinlerin oranları verilmiştir.

Sık kullanılan kalıplardan ilk ikisinde kapalı hece çoktur. Kapalı hecelerin çokluğu ritmi yavaşlatır. Ayrıca vezinde tek bir tefilenin tekrarlanması veya son tefilede bir hecenin azaltılarak meydana getirilmiş olması ritmin ağırlaşmasına sebep olur. Ama Kavsî, bu vezinlerin yanında diğer vezinleri de kullanmıştır. Sık kullanmadığı vezinlerde ve yukarıda sıraladığımız ve sık kullandığı diğer vezinlerde dikkat edilirse açık heceler de oldukça fazladır. Tefileleri karışık bir şekilde sıralanmış vezinleri de sıklıkla kullanması onun ritimde değişkenliği ve bir çok gazelinde ritmi hızlandırmaktan hoşlandığını göstermektedir.[120] Buna göre Kavsî'nin

[120] Vezinlerdeki ritm için bkz. M. Macit, a.g.e., s. 81-82

aruzun yeknasak kalıpları yanında karışık vezinlerini de bolca kullandığı bu sebeple gazellere ayrı bir ritm ve renklilik kazandırdığı söylenebilir.

Şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimeler yerine daha çok Türkçe kelimeleri tercih eden Kavsî, uzun hecesi olmayan Türkçe kelimelere aruz veznini başarıyla uygulamıştır. Fakat yine de imâle ve zihaflara rastlamaktayız.

b- Kafiye ve Redif

Kafiye ses tekrarlarının, redif ise söz ve ek tekrarlarının mısra sonlarında kullanılması ile oluşur. Şiirlerde bir mûsikî unsuru gibi kullanılan kafiye ve redif Kavsî'nin şiirlerinde de âhengi sağlayan önemli unsurlardır. Kavsî, kafiye ve rediflerin son harfleri olan "c, ḥ, ẕ, ṣ, ẓ ' " dışında her harfle gazel yazmıştır . En çok şiiri "r" harfinde yazmıştır. Gazellerde kafiye teşkil etmek üzere Farsça, Arapça kelimelerin yanında önemli bir ölçüde Türkçe kelimeler kullanmıştır. Divanda her kafiye türünde örnekler bulmak mümkündür.

Kavsî şiirlerinde konu bütünlüğünü sağlamak ve anlamı zenginleştirmek için redifi bir araç olarak görmüş ve çokça redife yer vermiştir. Ek halinde redifler ve kelime halinde redifler vardır. Kelime halinde redif ek halindekine göre daha çoktur. Prof. Dr. Cemal Kurnaz'ın "*belge redif*"[121] dediği redifler ile gazellerini yazmış olan Kavsî bu rediflerde hem Türkçe kelimeleri iyi kullanmış hem de devriyle ilgili bize ipucu vermiştir.

"Peydâ" redifli gazeliyle Allah'ın yaratıcılığını ifade eden şair, "yâ Rab" redifiyle Allah'a yalvarmaktadır. "igit" redifli gazel ile ete kemiğe bürünmüş, hayatın içinden bir kişiyi anlatmakta, "küstah" redifli gazel ile de sevgilinin özelliklerini söylemektedir. "Dolanım başına, elden gider, yolun gözler, boyun belasın alım, başın sadkası" deyimlerinin redif olduğu gazeller yazmıştır.

Redifler gazelin konu bütünlüğünü sağlamak adına önemli bir görev üstlenirler. Gazellerin anlamları ile seçilen redifler birbiriyle ilişkilidir. "Aşk, âşık, söz, göz, bahar, nev-hat, gönlümün, sakinün, bülbül, sünbül v.b" redifli gazellerde bir konu bütünlüğü vardır ve redifte zikredilen unsur çevresinde yek-âhenk gazeller yazılmıştır. Aynı redifi kullanarak farklı gazeller de yazmıştır. "bana, sana, benüm,

[121] Cemal Kurnaz, **Divan Edebiyatı Yazıları**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 264-265

senün, itdi, oldı, eyledi, gönül” gibi her divanda kullanılabilecek redifleri de kullanmıştır.

Kavsî’nin gazellerinde redif olarak en çok fiiller karşımıza çıkmaktadır. Fiiller çeşitli zamanlara göre çekimlenmiştir ve özellikle olumsuzları önemli bir yer tutar. Ayrıca manaya hareket kazandırmaktadır. “eylemek olmaz, saklamaz, olmaz, açmaz, olmaz,eylemez, yerin dutmaz, eylemek olmaz, idebilmez, virmez, sormaz, yetişmez, esirgemez, istemez, benzemez, kalmaz, nefes çağ eylemez, imiş, bulunmaz imiş, kalmadı, olmadı v.b.” Bu tür redifler şairin gurbette oluşu ve devrin siyasi olayları ile ilgili sıkıntılarını hissettirmektedir. “Feryad, handadur, bir zaman, böyle mi olur, dutar hayf hayf, harây, âh âh, garibdür v.b.” redifli gazeller çekilen sıkıntıyı göz önüne sermektedir.

Kavsî’nin redif olarak seçtiği veya kafiyeli kullandığı kelimeler genellikle Türkçedir. Fiilerin dışında seçilen isimlerin de Türkçe olması Kavsî’nin Farsçanın egemenliği karşısında duruşunun önemli bir göstergesidir.

Fiiller: Ne bilür, işit, it, görgeç, bah, neyler yeter, geçer, ahtarur, gör, yandırur, tazelenür, ister, çeker ,görinür, yetür, gelür, artar, aparur, yeter, olacakdur, reşk eyler, ider, disünler, bilür, olur, olan bilür başlar, sever, döner, yanar, bilür, gelür, sever, virür, içer, oynar, olandan sor, virür, unuduptur, gözler, yazsunlar, başlar, gel gör, kıldılar, yanar, gizlenür, ağladur, nedür, yetincedür, kılıcı, gör, sor, eylemek olmaz, saklamaz, olmaz, açmaz, olmaz,eylemez, yerin dutmaz, eylemek olmaz, idebilmez,virmez,sormaz, yetişmez, esirgemez, beklerüz, istemez, benzemez, kalmaz, nefes çağ eylemez, imiş, bulunmaz imiş, itmiş, eylemiş, koymadun, virsün, sorun, görün, gitsün, çıkmasun, olsun, bolmasun, neylesün, oldu gel, bilmenem,isterem, oldum, nelemişdüm, eylemeseydüm, olım, tuş geldüm, itmeyim neylim, yanaram, yalvardum,geldüm, düşdüm, ola ne ola, böyle kalur mı bağlardum,eylerem, olmanam, ayrılmışam, gördüm, yetmişem, benzettüm, itmez midüm, olmadum, tapşurdum, isterdüm, görmüşem, anmanam, oldum, virmenem, kalmışam, bilmenem, eyledüm, isterem, kurbanun olım, mısan nesen, eyleyen, kılursan, oldugın, olmasa, ne bilsün, düşersen, sen bilürsen, iden,sen ne sızlarsan, isterem senden, gelince, gel gör gele, olsaydıı görseydi,örgendi, yetmez mi, var idi, yetseydi, didükleri, kalmadı, olmadı, yandurdı.

İsim veya isim soylu kelimeler: Yoh, ya nedür, bilmenem nedür kimindür, çohdur, yeridür, var, bendindedür, seyri var, vardur, senündür, yahşidur doludur, bellüdür, var, çağıdur, özgedür, intizar, azdur, yahşıdur, ile birdür, hiç karedür, lazım u melzumdur, yar özidür bir demdür, bes degül mi eyler bahar, hayf, hey, ilen beraberdür, yokdur, kandadur, değer, nedür, nevbahar, layıkdur, aşk, âşık, gönlümün, dünyada, kamumca, olan yerde, kaşki, emaneti, sensiz, göz, söz, henüz, bir nefes, nefes nefes, nedür garaz, garaz, nev hat, senün , sana bana, gözün, gerek, sakinün, teg, olsa yeg, bu il, hayal, gönül, olur sünbül, bülbül, degül, benüm, müştakıyam, benüm, hiç kim, dustakıyam, ey hekim, ilen, bir yandan, yüzünden, elinden, düşmen, etegin, yüzin, vallah billah, içün, niçün, bu gün, yanında, olan yerde, libasında, ilen bile, kaş ki.

F- Nazım Şekilleri

1- Gazeller:

Gazel, divan şiiri nazım biçimlerindendir. Beyitlerle kurulan tek kafiyeli kısa bir biçimdir… Başka türlerde bir tek beyti bile bulunmayan kimi şairler, âşikâne duyguların anlatılmasına uygunluğu dolayısıyla gazel türünde pek çok şiir söylemişlerdir. Bu nedenle gazel, Türk edebiyatının her sınıf şairince en çok sevilen ve öteki nazım biçimlerinin yanında en çok tutulan bir nazım biçimi olmuştur. [122]

Kavsî, gazellerle başlayan divanında kasidelere yer vermez. Mürettep bir divanda bulunması gereken bütün nazım şekillerini barındırmayan divan, gazellerle başlamaktadır. Nüshalara göre farklılık göstermekle birlikte tenkitli metinde 552 gazel vardır. Bu gazellerin beyit sayıları çeşitlilik göstermektedir. Beyit sayılarının tek olması genel bir kabul iken Kavsî çift sayılı beyitleri olan gazeller yazmıştır. 138 gazel; 6, 8, 10, 12, 16 ve 24 beyitlidir. Özellikle 6 ve 8 beyitli gazeller çoktur. 415 gazelin ise beyit sayısı genellikle 5, 7, 9'dur. Daha fazla veya eksik beyit sayısı olan gazeller de vardır.

Kavsî'nin gazellerinin konusu aşk, sevgili ve ayrılıktır. Tasavvufî derinliği olmasa da tasavvvufî terimleri kullandığı gazelleri vardır. Bütünüyle bir konuyu ele

---

[122] Cem Dilçin, "Divan Şiirinde Gazel", **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),** c.LII, Sayı 415, 416, 417, TDK Yay., 1986, s. 78

aldığı yek-âhenk gazelleri oldukça fazladır. Kavsî için gazel sayısının çokluğu ve gazel yazmadaki başarısı ona "gazel şairi" dememizi gerektirir.

Divanda musammat gazeller vardır. Musammat gazel, matladan sonra gelen beyitlerin ilk ve ikinci mısra ortalarının ilk mısraın sonu ile kafiyelendiği gazellerdir.[123] Aşağıya aldığımız gazel musammat bir gazeldir.

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Öyle kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür
Her ne itsen pādişāhum eyle kim fermān senüñdür

2 Teşne-i dīdāruñam ben ey gül-i ter ḫāruñam ben
Bir emānetdāruñam ben dil senüñdür cān senüñdür

3 Göñlümi evvel alursan āḫiri gözden salursan
Ḳıblegāhum sen bilürsen iv senüñ mihmān senüñdür

4 Ey benüm çeşmüm çerāġı göñlümüñ ümmīdi sāḳī
Ḳan ile doldur ayaġı kim bu gün devrān senüñdür

5 Dīn ü dilden geçmeyem mi ḥāṣılumdur biçmeyem mi
Ḳana ḳana içmeyem mi kāse kāse ḳan senüñdür

6 Gerçi vaṣluñ oldı müşkil bes ki var ortada ḫāyil
Olmuşam hicrāna ḳāyil çün şeb-i hicrān senüñdür

7 Gel beni ey ḳātil öldür kim benüm maḳṣūdum oldur
Ḫᵛāh aġlat ḫᵛāh güldür dīde-i ḥayrān senüñdür

8 Çoḳda cevre māyil olma düşmen-i cān ü dil olma
Ḥāl-i dilden ġāfil olma çünki ol vīrān senüñdür

---

[123] Haluk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri**, Birlik Yay., Ankara 1985, s. 20

9 Başuñ oldı gūy-ı meydān ķāmet-i ħam-geşte çevgān
İmdi Ķavsī eyle cevlān ‘arṣa-i meydān senüñdür

Bu gazelin dışında 413., 455. gazeller de musammat gazeldir.

2- Terkîb-i bend:

Aynı vezinde 8-20 mısralık bendlerin birleştirilmesiyle yapılan nazım şeklidir. Bendler beyit beyit kafiyelenir. Her bendin vasıta beyti bendden ve öteki vasıta beyitlerinden ayrı kafiyelenir.[124]

Kavsî Divanı'nda iki terkîb-i bend vardır. Her iki terkib-i bend aa ba ca…xx şeklinde kafiyelenmiştir. İkinci terkibde vasıta beyitlerinin kafiyelenişinde farklılık vardır. Bu beyit kendi arasında kafiyelidir. Bendler arasında da kafiye aynı değil ama redifler aynıdır. Birinci terkib-i bend beş, ikincisi ise yedi benden oluşur. Birinci terkib-i bendin bendlerinde on sekiz mısra, ikincininkinde on altı mısra vardır. Terkib-i bendlerin konusu aşk, sevgili ve bahardır.

Her iki terkibin vezni de "Mefūlü mefā'īlü mefā'īlü feūlün"dür.

3- Tercî-i bend:

Tercî-i bendler de terkîb-i bende benzer. Farkı ise vasıta beyitlerinin her bendin sonunda tekrarlanmasıdır. Bu sebeple konu bütünlüğü sağlanmış olur.

Divanda 3 tane terci-i bend yer almaktadır. Birinci terci-i bendin konusu bahar ve felekten şikayettir. On dört mısralık beş benden oluşur. Vezni "Mefūlü fāilātü mefā'īlü fāilün"dür. İkinci tercî-i bendde bir bezm meclisi anlatılmakta ve beşinci benden itibaren Mirza Tâhir Vahîd'in bağı tasvir edilip övülmektedir. Sakî-nâme türünde bir terci-i bendir.[125] Tasvirler oldukça canlıdır. Bu terci-i bend on dört mısralık dokuz benden oluşmuştur. Vezni "Mefūlü mefā'īlü mefā'īlü feūlün"dür. Üçüncü terci-i bend de sâkî-nâme türünde bir tercîdir. Devrin yöneticilerinden Gence Hanı Uğurlu Hān Ziyād oğlu Musāhib'e yazılmış olan ve onun devrini öven tercî-i

---

[124] H. İpekten, a.g.e., s. 150
[125] Sakiname türü için bkz. Metin Akkuş, **Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebî Türler ve Tarzlar**, Fenomen Yay. , Erzurum 2006, s. 219-227; Mustafa İsen, "Türler", **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2002, s. 256

bend ondört mısralık beş bendden oluşmuştur. "Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün" vezniyle yazılmıştır.

4- Murabba:

Değişik sayıda bendlerden oluşan ve her bendi aruzun aynı kalıbıyla yazılıp kuralına göre kafiyelendirilen dörder mısradan meydana gelen nazım şeklidir.[126] Kavsî Divanı'nda " Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün" vezniyle yazılmış yedi benden oluşan bir murabba vardır. Murabba-ı mütekerrir olan murabbanın birinci bendi kendi arasında kafiyelidir. Diğer bendlerin ilk üç mısraı kendi arasında kafiyelidir. Dördüncü mısralar ise birinci bendin son mısraının tekrarlanması ile oluşmuştur.

5- Muhammes:

Her bendi beşer mısradan oluşan bir nazım şeklidir. Diğer musammatlarda olduğu gibi mütekerrir ve müzdeviç olmak üzere iki şekli vardır.[127] Kavsî Divanı'nda beş muhammes vardır. Birinci muhammes "mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün" vezniyle yazılmış yedi benden oluşan mütekerrir bir muhammestir. Her bendin sonunda birinci bendin son mısraı tekrar edilmiştir. "Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh" mısraının tekrar edildiği muhammesin konusu tekrar edilen mısradan da anlaşılacağı gibi sevgilinin cevr ü cefası ve çekilen aşk acısıdır. İkinci muhammes beş benden oluşan müzdeviç muhammestir. Müzdevic muhammeste ilk bendde bütün mısralar birbiriyle kafiyeli, diğer bendlerde ilk dört mısra birbiriyle, son mısra ise ilk bend ile kafiyelidir. Bu tür muhammeslerde hiçbir mısra tekrarlanmaz.[128] "Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün" vezniyle yazılmıştır. Konusu sevgilinin özellikleri ve aşktır. Üçüncü muhammes "Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün" vezniyle yazılmış beş benden oluşan bir mütekerrir muhammestir. "Gitdüm elden ey dolanım başuña dil-dār hey" mısraı bendlerin sonunda tekrar edilmiştir. Dördüncü muhammes "feilātün feilātün feilātün feilün" vezniyle yazılmış dokuz bentlik bir müzdeviç muhammesdir. Beşinci muhammes "mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīün" vezniyle

---

[126] H. Erdoğan Cengiz , "Divan Şiirinden Musammatlar", **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),** c.LII, Sayı 415, 416, 417, TDK Yay., 1986, s. 295

[127] H. Erdoğan Cengiz, a.g.m., s. 340

[128] Mustafa Erdoğan, **Türk Edebiyatında Muhammes**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 2002 , s. 11

yazılmış beş bendlik mütekerrir bir musammattır. "Günāhum ne dolanım başuña cānān günāhum ne" mısraı tekrar edilmiştir.

6- Müseddes:

Aynı vezinde altı mısralık bendlerin birleşmesiyle meydana gelen musammatlara denir.[129] Kavsî'nin bir müseddesi vardır. "Feilātün feilātün feilātün feilün" vezniyle yazılan ve yedi benden oluşan müseddes mütekerrirdir. Kafiyeleniş aaaaAA bbbbAA şeklindedir. Birinci bendin son iki mısraı her bendde tekrar edilmiştir. Tekrar edilen iki mısra şudur:

İçelim bir nice gün bāde vü ser-şār olalım
Bize yār olmasa sāḳi biz aña yār olalım

Bezm aleminden, şarap içmeden, dünyanın geçiciliğinden bahseder.

7- Rubâî:

Dört mısralık bir nazım şekildir. aaxa şeklinde kafiyelenir. Rubâî nazım şeklinin en belirgin özelliği sadece kendine özgü sayılan 24 vezinle yazılabilmesidir. Şairler her mısraı isterlerse ayrı vezinde yazabilirler.[130] Şairler genellikle rubailerde mahlas kullanmazlar.

Kavsî'nin on bir rubaisi vardır. Yedisinde mahlasını zikretmiştir. Rubailerde hangi kalıpların kullanıldığı aşağıda verilmiştir:

1. rubai : Ahreb
Mefūlü mefāilün mefāīlün fa'

2. rubai : Ahreb – Ahrem
1. mısra Mefūlü mefāīlün mefūlün fa'
2. mısra Mefūlün mefūlü mefāīlün fa'
3. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün fa'
4. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün fa'

3. rubai : Ahreb – Ahrem
1. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün fa'
2. mısra Mefūlün mefūlü mefāīlün fa'

[129] H. İpekten, a.g.e., s. 136
[130] H. Erdoğan Cengiz, a.g.m., s. 416-419

3. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlün faʿ

4. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

4. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

2. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlün faʿ

3. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlü faūl

4. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlün faʿ

5. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

2. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

3. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlü faūl

4. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

6. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

2. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

3. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlün faʿ

4. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

7. rubai : Ahreb

Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

8. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

2. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlün faʿ

3. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

4. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlün faʿ

9. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

2. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlü feil

3. mısra Mefūlü mefāīlü mefāīlün faʿ

4. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlü feil

10. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlü feil

2. mısra Mefūlü mefāilün mefāīlü feil

3. mısra Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilün fa‘

4. mısra Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilü faūl

11. rubai : Ahreb

1. mısra Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilü faūl

2. mısra Mefūlü mefāilün mefā̄ilü feil

3. mısra Mefūlü mefāilün mefā̄ilü feil

4. mısra Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilü faūl

Kavsî yukarıda görüleceği gibi genellikle "ahreb" vezinlerini kullanmıştır. Yalnızca iki rubaide "ahreb ve ahrem" vezinlerini birlikte kullanmıştır. Bununla birlikte bir rubaide "ahreb"in farklı vezinlerini kullanmıştır. Rubailerin kafiyelenişi de genel kalıba uygun olarak aaxa şekilindedir.

G- Divandaki Atasözü ve Deyimler:

Kavsî, 17. asır Azerî sahasında Türk dilininin devlet tarafından geri plana itilmesine tepki olarak sade bir Türkçe ile şiirler yazılmış, bunun yanında dilin zenginliğinin bir göstergesi olan deyim ve atasözlerini şiirlerinde bol bol kullanmıştır. Türkçenin inceliklerini, mecazlarını deyim ve atasözleriyle birlikte başarılı bir şekilde beyitlerinde yansıtmıştır. Deyim ve atasözlerini oluşturan kelimeleri ve anlam özelliklerini, onların hem gerçek hem de mecaz anlamları uygun düşecek şekilde beyitlerde ifade etmiştir.

1- Atasözleri:

Kavsî şiirlerinde atasözlerini bir çok şekilde kullanmıştır. Bazı beyitlerde atasözünü olduğu gibi almış, bazılarında ise vezne uydurmak için yer değişikliği yapmıştır. Bunun dışında atasözünün anlamını hissettirecek şekilde telmih yoluyla kullanımlar vardır. Bazı beyitlerde atasözü mü yoksa bir veciz ifade mi anlaşılmayan sözler de vardır.

"Meyveli ağaç başını eğer" atasözünü değiştirerek kullanmıştır:

Tā her nihāl başın eger berg ü bārdan
Ḳavsī yeter ḫacālet-i ḳadd-i dūtā baña   G13/9

"Özünü bilmeyen sözünü bilmez"

Kim ki bilmez özini öz sözini hem bilmez
ʻArż-ı maṭlab nesaḳın Ḳavsī-i ḥayrān ne bilür G67/7

"Ölümden başka her derdin çaresi vardır."
Ben anuñçün intihāsız ġamlara şükr eylerem
Kim ölümdendür beter her derd kim dermānı var G88/4

"Altın kıymetini sarraf bilir" atasözü "Satıcısı olmasa kara taş ile gevher birdir" şeklinde söylenmiştir:

Ḫarīdār olmasa gevher ḳara daş ile yeksāndur
Eger erbāb-ı ḥācet olmaya ḥācet revā neyler G48/5

"Arha virme varına bel bağlama dünyaya"
Arḫa virme varına bil baġlama dünyāya kim
Ḫırmeni vardur velī berḳ-i sebük-cevlānı var G88/6

"Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur" atasözünün zıttı beyitte söz konusu edilmiştir ve yarısı söylenmiştir:

Ḳavuşdı daġ daġa ṭabībüm ḳavuşmadı
Sīnemde merhemüñle senüñ ḳanlu dāġlar G97/6

"Tok acın halinden anlamaz"
Beni bülbül görende ġonçe teg ḫāmūş gülşende
Nola ger itmese iḳbāl kim toḫ tanımaz acı G511/7

"Kırık testide su durmaz"
Sınıḳ sebūda su dutmaz ḳarār u mey durmaz
Şikeste göñlüme maḥvem ki ḳan ilen doludur G108/5

"Deliye hergün bayram"
Dīvāne ol ki ʻıyd ola her ḳara gün saña
Geç ʻaḳldan ki mātemi ʻaḳluñ toyıncadur G130/5

“Kanı kan ile yumazlar”

Şerāb ḫūn-ı ciger def‘ine ne fāyide sensiz
Boyuñ belāsın alım ḳanı ḳan ile yumaḳ olmaz   G206/2

“Su uyur düşman uyumaz” atasözü aşağıdaki beyitte “Düşmanın iyisi uyuyanıdır.” anlamında kullanılmıştır:

Ne ḳadar uymış ola düşmen-i dīrīn yekdür
Ḳara baḫtum yuḫudan şükr ki bīdār olmaz   G208/2

“Allah bir kapıyı kapanırsa başkasını açar” sözü yine değiştirilerek beyitte kullanılmıştır:

Bir ḳapu baġlayan birini bī-gümān açar
Sāḳī şerāb esirger ise ḳan esirgemez G223/2

“Gün çıkar görür alem”

Egerçi ḫalḳ diyer gün çıḫar görür ‘ālem
Baña göz açmadı hīç kim ger āfitāb oldum   G306/4

“Pul kadar değeri yok”

Fiġān ki dehrde bir pul behāma virmediler
Egerçi ḫūn-ı ciger birle la‘l-i nāb oldum   306/5

“Nasipten öte yol yok” atasözü bu beyitte hissettirilmiştir.

Cehd ile naṣībinden kimse geçemez zāhid
Ben mescide ‘azm itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm G313/2

“Beyaz üstüne beyazla yazılmaz.”

Her kimüñ kim göñli rūşen rūzigārı ḳaradur
Terk-i ‘ādetdür sözi aġ üste yazmaġ aġ ilen   G384/2

Ḳaradur rūzigārı her kimüñ kim göñli rūşendür
Bilür her ṭıfl-ı mekteb kim yazılmaz aġ aġ üste   G435/2

"Doğruya zeval olmaz" ve "Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar" anlamına gelen bir atasözü bu beyitte kullanılmıştır:

Egerçi doġruya meşhūrdur zevāl olmaz
Fiġān ki dostları doġrı söz ider düşmen G401/2

Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġrıya
Doġra ki yoḳ zevāl iki ʿālemde doġrıya G427/1

"Ne ekersen onu biçersin."

Cihānda her kişi öz ekdügin biçer āḫir
Nedāmetini yaman sözlerin çeker düşmen G401/4

Ben tāk tiküp mey yerine ḫūn-ı dil içdüm
Sözdür bu ki her kimse ne ekdi onı biçdi G475/2

Her kim bu gün ne ekse biçer danla bī-gümān
Zinhār itme yaḫşılar ile yaman bu gün G420/5

"Bir gül ile bahar olmaz"

Ḫaṭādır ol ki diyer bir gül ile yaz olmaz
Ki oldı bir nefes ol nev-bahār kāmumca G431/5

"İnsan arkadaşından belli olur."

Refīḳinden olur yaḫşı yamanı her kimüñ ẓāhir
Ki zencīr ile eglenmez melek şeyṭān olan yerde G434/6

"Yag yag üste"

Bi-ḥamdi'llah yatupdur sīnem içre dāġ dāġ üste
Belī meşhūr sözdür ol mes̱el kim yaġ yaġ üste G435/1

"Her derdin dermanı var."

Diyerler ḫalḳ kim dermānı var ʿālemde her derdüñ

Ṭabībüm bes nedür dermān göñül bīmār olan yerde G439/4

“Helva demek ağzı tatlandırmaz.”

Yetmeyen söz sūzına şūrın ne bilsüñ maʿnānuñ

Aġzı şīrīn eylemez ḥelvā dimek ḥelvā kimi G482/8

“Her gecenin sabahı vardır.”

Ṣubḥ-ı viṣāldür şeb-i hicrān nihāyeti G519/2

Dāġ işledükce ʿāşıḳuñ işler sitāresi

“Mum dibine ışık vermez” atasözünün geçtiği bu beyitte ilginç bir kullanım vardır. Şair atasözünü zikretmektedir. Fakat beyitte bu söze tezat oluşturacak bir düşünce yer almaktadır:

Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ

Öz ayaġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ G245/1

“Dolu bardaktan yüksek ses çıkmaz”

Ṣadā egerçi dolu cāmdan bülend olmaz

Viṣāl ider beni lebrīz el-ʾemān feryād G42/8

“Güzelliğine güvenme bir sivilce yeter, malına güvenme bir kıvılcım yeter.” Sözünü hatırlatan ifadeler aşağıdaki beyitte yer almaktadır.

Ḫaṭ u ḫālüñize çoḳ maġrūr olmañ ey güzeller kim

Bu gün danla ḳoyar küller sizüñ başuñıza kākküller G62/3

“Özge eliyle yılan tutar.”

Tesḫīr-i zülf-i yārı ṣabādan diler göñül

Oḳşar aña ki özge eliyle ilan dutar G45/6

“Gülü seven dikenine katlanır” atasözünü hatırlatan bir söyleyiş bu beyitte vardır.

Sözdür bu ki yāruñ dili aġyār ile birdür

Hīç ebleh inanur mı ki gül ḫār ile birdür G179/2

“Adı var kendi yok”

Beni maʿẕūr dut ger olmışam mest isterem senden
Vefā kim adı var yoḫdur özi ʿālemde ʿanḳā teg TC3-2/3

“Rūzigār yahşılara az behā virür”
Kem dutma bī-nevāları Yūsufdan it ḳıyās
Kim rūzgār yaḫşılara az behā virür G135/8

“Su çeşmenin başından bulanır.”
Ey gözüm nūrı bulanur su velī ser-çeşmeden
Göñlümüñ ḥālin ṣorunca çeşm-i ḫūn-efşānı gör G60/4
“Güzel söz kulakta küpedir.”

Ḳābil ḳulaġda gevher olur yaḫşi söz ki ben
Bu nükteni ṣadefden işitdüm ḳulaġ ilen G393/10

Bu atasözlerinin dışında divanda veciz sözler de vardır. Bu sözlerin atasözü olup olmadığı belli değildir. Bir çoğunun başında “dirler, ne sözdür” gibi ifadeler yer almaktadır. Bu sözlerin sadece nerede geçtiklerini söylemeyi uygun gördük

Yahşi niyet yahşidür G99/9, Şaha kulunu nasıl ağırladığı sorulmaz G35/6, Avcı ne kadar zayıf olsa da av onu unutmaz G40/1, Sultan ne buyurursa cellad onu işler G40/3, Bir kuş iki yuva tutmaz G45/4, Gevher kendi kıymetini bilmez G67/ 6, Bahar ayı şeker-hab artar G83/3, Mest kebebın tuzun sever G112/7, Daġ ulduzından bellüdür G111/9, Aczden dem-i tīġ-i ḳażā döner G117/6, Libāsı her kişinüñ öz boyıncadur G130/6, Gül deren gül ḳadrini bilmez G133/4, Dünyā doludur lāfile ammā hüner azdur G181/6, Endīşe-i tūfān çoh olur bahrde G181/8, Güvenme maluña aldanma i’tibāruña G182/7, Özi öz dāmına sayyād giriftār olmaz G208 /1, bahr-i pāk-gevher seyl-ābdan bulanmaz G214/2, Güle hār ile yār olmaġ zarar virmez G217/6, Doġrı söz her kimseye te’sir ider G222/2, Tā żarūret düşmeyince söyleme zinhār söz G222/3, Raiyyet yatsa ayb olmaz eger sultān uyaġ olsuñ G272/8, Bir söz ü bin harf birdür anlar isen G297/3, Nimetden ol ḳalur ki virürler gedālara G429/3, Ömr-i müstaʿcel gider gelmez G444/5, Hüsnüñ çaġı beş gündür G457/3, Güllerin hemīşe bülbüldedür kulaġı G500/2, Dirler ki yavuḳdur ola on dört gicelik ay TC2-9/6

2- Deyimler:

Divanda deyimler oldukça sık kullanılmıştır. Kelimelerin gerçek manaları ile deyim manalarını ustaca bir arada kullanmış olan Kavsî, halk söyleyişini başarıyla şiirlerine uygulamıştır. Deyimler tevriye ve cinas sanatı ile karşımıza çıkmaktadır. Bazı deyimler kullanılırken vezne uydurulmak için birtakım değişiklikler yapılmıştır. Kavsî bugün artık kullanımdan düşmüş veya Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılmayan bir çok deyime yer vermiştir. Bu deyimlerin manaları çalışmamızın sonunda bulunan Sözlük kısmında verilecektir.

Ağız açmakG213/7
Ağzına kilit vurmak: G108/3
Ağzını bıçak açmamak: G245/8
Ağzını yumup göz açmak: G97/10
Araya almak: G5/6
Arka vermek: G214/4,G356/3:
Ayağa durmak: G171/8
Ayağa düşmek: G141/5,G251/10, G403/1
Ayağa salmak: G266/7, G55/2
Ayağına düşmek: G14/2
Ayağını bağlamak: G44/4
Ayağını çekmek: G31/4
Ayak çekmek: G81/9
Ayak tutmak: G498/8
Ayaktan düşmek: G346/1, G503/5, G11/6, G155/5, G278/4, G345/7, G381/9, G477/6
Ayrı düşmek: G48/1
Bağrı kan olmak: G17/1
Bağrı su olmak: G212/9
Bağrına basmak: G10/8
Bağrını kan etmek. 32/3
Bağrını kan eylemek: G209/1
Bağrını su eylemek: G50/3
Bahtı uyanmak: G25/5
Baş çıkarmak : G315/5
Baş eymek G271/5
Baş indirmek: G154/1 G353/10
Baş koymak: G451/9, G462/3, G472/3, G78/4
Başa aparmak: 74/6
Başa çekmek: G28/1
Başa düşmek: G29/7
Başın ayaga yetirmek: G476/9
Başın için: G210/8, TB2-7/7
Başın sadakası: G296/1
Başına dolanmak : G11/1-9, G15/1-7, G106/3, G124/6, G137/6, G169/3, G182/4, G214/1, G296/1, G526/7, G99/1
Başına dönmek: G10/4; G14/2, G23/6, G114/4, G30/6, G361/2, G494/4, TB1-5/3, G98/2
Başından aşmak: G119/1, G119/5
Baştan aparmak: G320/2

Baştan eylemek: G222/10
Bel bağlamak. G212/1, G88/6, G451/3, G60/1, G97/9
Boyun belasın almak: G182/4, G206/2 G42/3, G120/7, G129/2, G132/1, G262/4, G317/1-5, G5/5, G6/1
Boynunu eğmek: g59/9
Can çekmek: G359/7, G42/14, G90/2
Can pazarı: G123/3
Can tazelemek: G5/4
Cana doymak: G34/3
Cana yetirmek: G471/2
Cigerini kan etmek: G216/1
Çin vurmak: G288/1
Dağa taşa düşmek: G24/7
Damenin tutmak: G260/4, G266/4
Daşa çalmak: G104/3
Daştan daşa çalmak: G261/7, G29/1
Dem vurmak: G195/9
Dert almak: G345/5
Dest u giriban olmak: G170/5
Dil açmak: G206/3
Dil bilmez: G104/5
Dil dökmek: G103/5, G319/5
Dil götürmek: G483/2
Dilden düşmek: G255/3, G36/1
Dilden salmak: G17/1, TB1-1/8
Dile düşmek: G323/2
Dile gelmek: G352/4
Dilini açmak. 207/20-21, G75/3
Dillere salmak: G210/2
El ayağın yitirmek: G33/6
El ayak bağlamak: G52/4
El ayak çalmak: G302/7
El ayaktan düşmek: G53/8
El bağlamak: G435/4
El çekmek: 147/2, G99/8
El el üste bağlamak: MH3-3/4
El el üste dayanmak: G66/9
El götürmek. G330/8, G115/1, G143/4, G210/8, G347/5, G416/4, G44/2, G464/4:
El vermek: G75/6
Elden aparmak: G21672
Elden ayaktan aparmak: G17/3
Elden ayaktan gitmek: G219/2, G23/4, G537/1, G60/7
Elden gitmek. G15/2, G76/3, G173/2, G36/1, G460/7, G68/5, G82/1, G83/6, G84/1-12, TB1-1/1
Elden koymak: G11/1
Elden koymamak. G84/4
Elif çekmek: G155/3
Elinden gelmek: G31/1
Elini ayağını bağlamak: G119/8
Elini verip kolunu kaptırmak G393/8
Endişe çekmek: G466/5
Eser eylemek: G16/3
Eteğini çekmek: G208/6
Eteğini koymamak: G12/6
Eteğini tutmak: G182/5
Etek çekmek: G114/7
Feryada yetmek: G33/3
Fikrine düşmek: G323/1

Kavsî, şiirlerinden ve hakkında yazılanlardan yola çıkarak edindiğimiz bilgilere göre Tebriz'den Isfahan'a göç etmiş, iyi eğitim almış bir şairdir. Şiirlerinde zaman zaman genel şiir anlayışını da ortaya koyan şair, âşıkâne ve rindâne gazelleriyle dikkat çekmektedir. Fuzûlî takipçisi olan ve ona nazireler yazan şair, onun kadar derin ıztıraplar çekmez. Âh ve inleyiş dolu beyitleri olmakla birlikte hayata bağlıdır, sevgiliye kavuşma ümidiyle doludur. Karamsar değildir. Şiirlerinde maddî aşkı işlemiş, tasavvufa pek yer vermemiştir.

Gazellerinde Türk dilininin imkanlarını başarıyla kullanmış, halk söyleyişlerine, deyim ve atasözlerine önem vermiştir. Beyitlerde âhengi sağlamak amacıyla ses ve söz tekrarlarına sıkça baş vurmuştur. Vezni başarıyla uygulamış, aruzun karışık olmayan bahirlerini kullanmıştır. Rediflerde Türkçe kelimeleri ve özellikle de fiilleri tercih etmiştir. Beyitlerde zaman zaman kelimelerle resim çizmiş, hareketli tablolar oluşturmuştur. Edebî sanatları başarıyla uygulamış, ilginç benzetmeler yapmıştır. Nazım şekli olarak gazelleri tercih etmiş, diğer nazım şekillerinden az sayıda örnek vermiştir. Hiç kasidesi yoktur. Bu sebeple "bir gazel şairidir" diyebiliriz. Nazire ve tazminlerinde model aldığı gazele şekil yönüyle bağlı kalmış, ama kendine has buluşlarıyla ve farklı mazmunlarla başarılı gazeller yazmıştır. Bütün bunların ışığında diyebiliriz ki Kavsî, dil ve anlatım yönüyle, kendine has buluşlarıyla bugünkü nesillere tanıtılması gereken başarılı bir gazel şairidir.

İKİNCİ BÖLÜM

DÎVÂN'IN MUHTEVA YÖNÜYLE İNCELENMESİ

I- DİN-TASAVVUF

A- Din

1- Allah

Divanda başta tevhit türünde bir gazel yer almaktadır. Ayrıca divanda tamamı münacat özelliği taşıyan bazı gazeller de vardır. Kavsî bu gazellerinde Allah'ın özelliklerini zikrederek O'na yalvarır. O'ndan yardım ister. Allah'ın adıyla her şey başlar, dinin tuğrası bismillah ile çekilir. O'nun bir noktasıyla Kuran peyda olur. O'nun emriyle dünya yaratılır. Felekler onun emriyle döner, âlem onun emriyle aydınlanır. Allah'ın sunʿuyla bir katreden insan, yağmur damlasından da inci yaratılır. Âdemin kalbinde aşk O'nun emriyle peyda olur. O kudret kalemiyle kamet-i mevzun çeker, kara topraktan ateşîn yanaklar yaratır. O'na şükürler olsun ki ne istersek bize verir. Gönül, Tanrı evidir.

O Rab'dır. Hak'tır. Hudâ'dır. Tanrı'dır. Ezel nakkaşıdır. İlahî'dir. Âlemlerin mimarıdır, hâme-i kudrettir, kerîmdir, Kirdgar'dır. Hazîne-i hikmettir, nur-ı hakikattir, ezel muharriridir, dihkân-ı ezeldir. Derya-yı rahmettir. Padişahtır. O öyle bir padişahtır ki Kibriyalık ancak O'na yaraşır.

Allah olmazları oldurandır. Can alıp can veren O'dur. Yoktan var eden, varı da yok edendir. Her şeyi bilendir. Bu yüzden O'ndan incinmek olmaz.

Senüñ yanuñda eger öz sözini bilmeye Ḳavsī
Anuñladur Ḥaḳ u doġrısı Ḥaḳdan incimek olmaz G206/5

Bütün zorlukları aşan O'dur. Allah, rahmet hazinesi olduğu için, günahkar kullarına rahmet eder. Bu yüzden insanlar ondan ümitlerini kesmezler:

Günehkārem men ammā sen teraḥḥum kānısan kesme
Teveccüh bābını ey Kaʿbe-i emn ü emān menden G407/12

O, her müşkili âsân edendir. Derya-yı rahmet olan Allah ne eylerse güzeldir. Dualar O'na, şükür O'nadır. Gönüller O'nun aşkıyla dolmalıdır:

İlāhī göñlümi öz ʿışḳuñ ile it leb-ā-leb kim
Usandum ḳadr bilmezler ġam u derd ü belāsından G386/3

Tasavvufī özellik taşıyan gazelleri çok olmamakla birlikte bu gazellerde Allah sevgilinin özellikleri ile anlatılır. Ayrıca hitap amaçlı "yâ Rab, ilahî" kelimeleri kullanılır.

2- Melekler

Divanda melek olarak Cebrail (Rûh-ı Kutsî, Rûhu'l-Emîn), Kiramen Katibîn ve şeytandan bahsedilir. Sevgili, güzelliği sebebiyle melek ile birlikte anılır. Meleğe benzeyen sevgili huri gibi güzellerle gelmekte ve kıyametler kopmaktadır:

Gelür sāḳ u solunda ḥūr-veşler ol melek Ḳavsī
Ne olmuşsan dur ey bī-derd gör kim ne ḳıyāmetdür G47/9

Şair, Ruhu'l-emîn ile Mesîhâ'yı bir arada zikrederek Hz İsa'nın Cebrail'in nefesiyle hayat bulmasına telmih yapmış ve Cebrail'in nefesini sabah yeline benzetmiştir.

Bahār-ı feyżüñ aṣḥābdan kılmaġçün Mesīḥā-teg
Nesīm-i ṣubḥdan ḳılmış dem-i rūḥu'l-ʾemīn peydā G1/4

Divanda karşılaştığımız diğer melekler ise Kiramen Katibīn melekleridir. Bu melekler insanların hata ve sevaplarını yazmaları sebebiyle söz konusu edilir.

Divanda şeytan birkaç yerde geçer. Ağyar ile birlikte kullanılır. Bir kişi arkadaşından belli olduğu için melekler şeytanın olduğu yerde zincirle bile eğlenmez.

3- Kitaplar

Dîvânda kitap olarak yalnızca Kuran-ı Kerim'den bahsedilmektedir. Kuran-ı Mübîn'in bir mucize, bir delil olduğundan söz edilir. Vaiz minberde Kuran okur ve vaaz verir. Şair ise bir noktada Kuran'ı tefsir etmektedir. Sevgilinin beni, zülüf ve kakülü Kuran'daki nokta ve yazılara benzetilmiştir:

Çıḫuban minbere Ḳur'ān oḫuyup vaʿẓ viren
Ḫoş uzatduñ meger ol zülf ile kākül sözidür G52/3

ʿÖmrlerdür iderem dāne-i ḫālüñ vaṣfın
Men ki bir noḳṭada tefsīr iderem Ḳur'ānı G472/2

Ayrıca sevgilinin güzelliğini varak varak şerh eden gönül ile Kuran'da geçen Hz. Yusuf'un hikayesi birbirine benzetilmiştir:

N'olur ki şerḥ-i ḥüsnüñ ola dil varaḳ varaḳ
Ḳur'ānda s̱ebtdür meh-i Kenʿān ḥikāyeti G522/2

4- Ayetler

Bir beyit dışında Divan'da ayet kullanılmamıştır. Bu ayet "Allah'tan yardım ve yakın bir fetih" anlamına gelen Saf suresi 13. ayette geçen "nasrun min'allah"tır.[131]

Ey sebz naḫl-i naṣru min'allāh livā saña
Sen pādişāhsan yaraşur kibriyā saña G4/1

Bir beyitte de mısra-ı ra'na Kuran'daki surelere benzetilmiştir.

Mıṣraʿ-ı raʿnā süver teg ṣāḥib-i ṭabʿ-ı bülend
Ḳāmet-i mevzūnuñ ey serv-i ḫırāmān isterem G305/14

5- Peygamberler

a- Âdem:

Hz. Âdem ilk yaratılan insan olması, su ve topraktan (ab u gil) yaratılması, Cennet'te rahat içinde yaşaması yönüyle konu edilmiştir. Şair Cennet'e giriş beratını Âdem ile birlikte almıştır.

Hz. Âdem Cennet bağından göz yumarsa onda artık Âdemlik kalmaz. Çünkü sevgilinin ravzasını terk eden artık insan bile değildir:

Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül
Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül G302/1

[131] **Kuran-ı Kerim**, TDV Yay., Ankara 1993, s. 551

Şeytan Cennet'te Âdem'in bulunmasını istemez. Bu söyleyişle de Şeytanın Âdem'i Cennet'ten kovdurması olayına telmih vardır. Bü'l-heves şeytana, Âşık Hz. Âdem'e benzetilir:

İtmek ister bü'l-heves āvāre kūyından beni
Öyle kim şeyṭān diler Cennetde Ādem bolmasuñ G282/2

b- Nuh:

Hz. Nuh beyitlerde Nuh tufanı sebebiyle anılmaktadır. Nuh'un gemisi ile ilgili benzetmeler yapılmıştır. Sevgilinin çene çukurunu gören Nuh dahi olsa girdaba düşer. Gönül zevrakı da bu tufana tutulup girdaba düşmüştür:

Dil zevraḳı netsüñ ki eger Nūḥ özi olsa
Gird-āba düşer çāh-ı zeneẖdānuñı görgeç   G36/6

Aşığın gözyaşıyla tufan meydana gelir.

c- İbrahim:

Hz. İbrahim bir beyitte "halîlu'llah" olarak zikredilmiş ve misafir yolunu gözlemesi konu edilmiştir.

ç- Davud:

Hz. Davut bir beyitte güzel sesi sebebiyle konu edilmiş ve sesi ney sesi ile karşılaştırılmıştır:

Eṡerde 'ışḳ sözi 'aḳla oḳşamaz Ḳavsī
Bir odlu nāle-i ney yüz terāne-i Dāvūd   G43/7

d- Süleyman:

Hz Süleyman beyitlerde özellikle mur(karınca) ile birlikte anılır. Ayrıca yüzüğü, mührü, padişahlığı, hayvanların dilini bilmesi, insanlara, cinlere, devlere hükmetmesi münasebetiyle söz konusu edilmiştir:

İns ü cinn ü dīv ü ded varı muṣaẖẖardur aña
Ẓāhiren kim Ḫātem-i mülk-i Süleymāndur ẖayāl   G294/8

Aşık çaresizliği, küçüklüğü yönüyle karıncaya, sevgili ise ona hükmetmesiyle Hz. Süleyman'a benzetilmiş ve ondan merhamet istenmiştir.

Hz. Süleyman ile birlikte anılan karınca şekil olarak Hz. Süleyman'ın karşısında küçüktür ama manevi olarak bir derviş kadar değerlidir. Süleyman da onun değerini bilir. Aşk diyarında ikisi arasında fark yoktur. Kuran'da bile Süleyman ile mur birlikte zikredilir:

Dervīşe ḫār baḫma ki Ḳur'ānda s̱ebtdür
Mūr-ı żaʿīfüñ adı Süleymān ilen bile   G450/4

Hz. Süleyman'ın hâtemi, mührü de sevgilinin dudağı ile birlikte anılmaktadır. Bu hâtemin üzerinde İsm-i A'zam vardır. Dudağın üzerindeki tüyler yazı olarak düşünülmüş, siyahlığı ve küçüklüğü ile de karıncaya benzetilmiştir. Ayrıca sevgilinin benleri şekil itibariyle karıncaya benzetilmiş ve zamanın yöneticisinin bu zayıf karıncayı rızıklandırması istenmiştir:

Gözüm merdümleri peyveste ister dāne-i ḫālüñ
Bu mūr-ı nā-tüvān rızḳın Süleymān-ı zamān virsüñ G 256/6

e- Yakup:

Hz Yakup, pîr-i Kenan olarak geçer ve beytü'l-hazen ile birlikte kullanılır. Yusuf kıssası ile birlikte anılır. Yusuf'un ardından ağlamaktan kör olan gözleri çeşitli münasebetlerle beyitlerde geçer. Yusuf'un gül kokulu ve gül renkli gömleği şiirlerde zikredilir.

Aşık kendisini Yakup'a sevgilisini de Yusuf'a benzeterek Yakup'un gözünün kör olması olayına telmih yapar:

Ben senüñ Yaʿḳūbuñam ey Yūsuf-ı gül-pīrehen
Kim batar sensiz göze her kiprigüm bir ḫār teg   G274/5

Yakup peygamber gözünün görmemesinden başka bir de hüznün ve bekleyişin mekanı beytü'l-hazen ile de anılır. Beytü'l-hazen âşığın mekanı, beklenen mah-ı Kenan sevgili ve şair da pir-i Kenan'dır:

Aġlayan Ḳavsī midür yā pīr-i Kenʿān kim onı
Kūşe-i beytü'l-ḫazende māh-ı Kenʿān aġladur G167/8

f- Yusuf:

Yusuf peygamber beyitlerde mah-ı Mısr, mah-ı Kenan, Yusuf-ı pâkize-daman, Yusuf-ı gül-pirehen, Yusuf-ı Mısr olarak anılır. En çok anılan peygamberlerdendir. Sevgilinin güzellik yönünden Hz. Yusuf'a benzetilmesi sıkça kullanılan bir teşbihtir. Ayrıca küçükken gördüğü rüya, kuyuya atılması, kuyudan çıkarılıp pazarda satılması, satıcısı, alıcısı, Zeliha'nın eteğini yırtması, zindana atılışı, rüya tabir etmesi, Mısır'a sultan oluşu, babası Yakup'un beytü'l-hazende ağlamaktan kör oluşu, Yusuf'un kanlı (gül renkli) gömleği, gömleğin kokusu beyitlerde söz konusu edilir. Ayrıca bir beyitte de Yusuf kıssasının Kuran'da hikaye edildiği belirtilir.

Bu motiflerden en çok pazarda satılışı, değeri, satın alıcısı konu edilmiştir. Şair kendisini alıcı olarak görür ve pazarı boşa beklediğini, kendisine bir pâk ve temiz Yusuf gibi bir güzelin denk gelmediğini belirtir.

Bize tuş gelmedi bir Yūsuf-ı pākize-güher
'Ömrlerdür ki 'abeş beklemişüz bāzārı G524/5

Sevgiliyi güzelliği yönünden Yusuf peygambere benzeten şair bir beyitte de kendisini pazarda satılan Yusuf'a benzetir ve "beni alan bir daha satmaz" der.

Kavsī Züleyha'ya seslenerek aşkın ne olmadığını söyler ve Züleyha'nın Yusuf'un eteğini yırtmasına işaret eder. Şaire göre nefsin hevasına uymak aşk değildir:

Hevā-yı nefse zinhār ey Züleyhā ķoyma 'ışķ adın
Ki ḥüsn-i pāk çekmez dāmenin bī-müdde'ālardan G396/6

g- Musa:

Beyitlerde Musa peygamberin ismi zikredilmemekle birlikte Tur dağı ve Musa Peygamberin Tur dağında, Allah'ın tecellisine mazhar olduğu yer olan Vâdî-i Eymen söz konusu edilmiş ve şair sözün icat olduğu yerde kendisine de manalı sözler söylemenin nasip olmasını dilemiştir:

Nihāl-i vādī-i Eymende söz īcād iden yerde
N'olur Ķavsīde ķılsan nuṭķ-ı ma'nā-āferin peydā G1/11

Hz. Musa'nın mucizesi olan yed-i beyza bir beyitte sihir ile birlikte kullanılmıştır.

h- Hızr:

Kavsî, dîvânında ab-ı hayvan, âb-ı Hızr, Mesîhâ, yolculuk ifadeleriyle anılır. Hızr, ab-ı hayvanı içtiği için ölümsüzdür. Hz. İsa gibi o da hayat verir, ölümden kurtarır. Hızr ile yol arkadaşlığı ömrün uzamasına sebepdir.

Hızr ayrıca sevgilinin dudağı ile birlikte de anılır. Dudak da onun gibi hayat vericidir. Bir rivayete göre Hızr'ın ayağını bastığı yer yeşil çimen olurmuş.[132] Bu sebeple beyitlerde sevgilinin yeşil olan hattı ve bahçe yeşilliğiyle birlikte anılır.

Şair o kadar talihsizdir ki Hızr ile yollarını bile ayırmayı düşünür. Çünkü ab-ı hayvan onun talihsizliğinden ateş-i suzan olur.

Ülfetüñ zinhār menden kesginen ey Ḫıżr kim
Āb-ı ḥayvān ṭāliʿümden āteş-i sūzān olur G148/2

ı- İsa:

İsmi en çok zikredilen peygamberlerdendir. O'nun Cebrail'in nefesiyle hayat bulması, ölüleri diriltme mucizesi, nefesinin can verici ve hastalıkları iyileştirmesi mucizesi, dördüncü kat gökte güneş ile kalması, göğe çıkan Mesih'in göklerden geri inmesi ve vadi-i tecrit vesilesiyle beyitlerde yer alır. Alemi aydınlatan güneşle hem-inan olan İsa'ya ulaşmaya çalışan âşık tecrit vadisinde tek kalmıştır.

Oldı Īsā hem-ʿinān ḫurşīd-i ʿālem-tābile
Vādī-i tecrīd ḳaṭʿ itmekde ferdem men henūz G228/4

Beyitlerde en çok onun can vericiliği ve hastalara derman olması mucizesi ele alınır. Sevgili Mesîhâ'dır, hasta olan âşığa ve ayrılık ölüsüne nefesiyle, sözüyle, dudaklarıyla ve gözleriyle can verir. Şair Allah'tan öyle bir yâr ister ki nefesi ölüye can versin:

Gözüm bī-eşk ü dil bī-ġam beden āsūdedür yā Rab

---

[132] Agah Sırı Levent, **Divan Edebiyatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s. 119

Yetür bir yār-ı Īsā-dem ki bu emvāte cān virsüñ G256/6

Hz İsa yeryüzünden kaçıp göklerde gizlenmektedir, bir gün inecek ve aşığın halini sorup gözyaşını silecektir:

Bīmārem öyle günde ki gökden inüp Mesīḥ
Aḥvālümi ṣorup gözimüñ yaşını silür G200/4

Bir beyitte de Hz. İsa, miraç hadisesi konu edilerek Hz. Meryem ile birlikte anılır.

i- Muhammed:

Hz . Muhammed; Nebî, zât-ı bî-şübhe-misâl, rûh-ı pâk, Kâbe-i ümîd, Ahmed-i Muhtar gibi isimlerle anılmaktadır. Peygamberimizi anlatan müstakil iki gazel mevcuttur. Bu gazellerde şair, Kuran'ın kendisine bir delil olduğunu, Miraç'ta Allah'a yakınlığını, insanların O'nun ayağını öpmeye muhtaç olduğunu ifade etmektedir. Onun zatına yakın olmak için miraç gerekmez:

Ẕātuña ol ḳurbile ḥācet degül miʿrāc kim
ʿÖmrler muḥtāc idi pā-būs içün keyvān saña G2/2

Günde bin defa arş-ı berîn O'na iman tazeler. Bütün ihsan umanlar için O ihsan kaynağıdır. Şair O'ndan rahmet diler.

Bütün âlem ve insanlık O'nun yoluna fedadır. Şair de kendini onun yoluna feda eder.

Miraçta diğer peygamberlerle görüşmüş ve Allah ile yakın olmuştur. O'nun ayağının şekli de bir beyitte miraç hadisesi ile birlikte anılır:

Başum yetişse ʿarşa degül çoḳ ıraġ kim
Miʿrāca yetdi Kaʿbe-i kūyuñda naḳş-ı pā G12/3

Hz .Peygamberle ilgili olarak bazı gazellerde dua mahiyetinde ifadeler vardır.

6- Dört Halife:

Kavsî, dîvânda yalnızca Hz. Ali'den bahseder. Hz. Ali'yi anlatan müstakil gazel vardır. Bunun dışında bazı beyitlerde Ali, şâh-ı velayet, zülfikar, Haydar-ı Kerrâr, Haydar-ı Safder, Haydar, Şâh-ı Merdân, Betûl'ün hanedanı ifadeleri ile Hz. Ali'den bahsedilir.

Hz. Ali'den kemâl-i mertebe-i evliyâ tamam olmuş, nizâm-ı silsile-i enbiyâ kâim olmuştur. O'nun kapısında büyük küçük eşittir. O'na bende olanda ümitsizlik yoktur.

Felek karşısında Hz. Ali bir hisardır:

Sipihr-i nā-civān-merdüñ sitīzinden ne ġam Ḳavsī
Ki luṭf-ı Şāh-ı Merdān Ḥaydar-ı Ṣafder ḥiṣārumdur G140/7

O, yiğitlik timsalidir. O'na kul olan sıkıntı çekmez. O'nun eteğinden yapışan feleğin karşısında yenilmez:

Dutabilmez etegin çarḫ-ı mu'allā Ḳavsī
Kim ki ṣıdḳ ile dutar Ḥaydar-ı Kerrār etegin G405/9

Hz. Ali'nin kılıcı olan Zülfikar da bir beyitte kesiciliği ile konu edilmiş ve rakibin ağzını onun bile açamadığı belirtilmiştir.

Hz. Fatıma ve Hz. Meryem'in lakabı olan Betûl bir beyitte Hz. Fatıma'nın nesli anlamında kullanılmış ve şair bu nesilden ümidini kesmediği ifade etmiştir.

Ayrıca Kerbela olayından bahseden beyitler ile Hz. Hasan'dan bahseden beyitlerde de şehitlerden ümitli olduğunu, şairden teveccühlerini kesmemelerini, her iki alemde de ondan nazarlarını esirgememesini istiyor:

Ümīdüm var şehīd-i Kerbelādan bir naẓar Ḳāvsī
Ṣaf-ı maḥşerde her yaḫşı yaman mümtāz olan yerde G436/11

Şair Kerbela ile ilgili benzetmeler de yapmıştır. Ona göre deşt-i cünûn havasının suyunun odlu, toprağının kanlı oluşu sebebiyle Kerbela'ya benzediğini, bir diğer beyitte de aşkın zulmü sebebiyle sultān-ı Kerbela olduğunu söylüyor:

Bu hamı ḳudret ile teşne-i taẓallümdür
Sözüñ ḥaḳīḳati sultān-ı Kerbelādur 'ışḳ G 251/12

7- Kaza ve Kader

Kaza, olacağı ezelden Cenâb-ı Hak tarafından takdir olunan ve değiştirilemeyecek şeylerin gerçekleşmesidir. Kader ise insanların başlarına gelecek olan işlere dair Allah'ın takdiri, ezelî hükmüdür. Divanda kaza; tîg, tîr, bela ile birlikte anılır. Kaza karşısında insanın ihtiyarı yoktur. Ondan kurtuluş da yoktur:

Ḳavsī cefāya sīne siper ḳıl ferāġat it
Kim dönmesen belā-yı ḳażādan belā döner G117/7

Kader divanda takdir kelimesi ile ifade edilmiştir. Ayrıca feleğin, gökyüzünün, yıldızların de insanın kaderini etkilediği şiirlerde sıkça işlenmiştir. Şair kaderinin iyi olmamasını yıldızının olmamasına bağlar:

Ẕekāt-ı ḥüsnüñi ey māh menden itme dirīġ
Bu gün ki yeddi felekde bir ulduzum yoḳdur G150/2

8- Ahiret ile İlgili Mefhumlar

a- Ahiret:

Divanda ahiret; ukba, iki cihan, iki dünya, iki alem, ahiret daşı, ifadeleriyle söz konusu edilir. İki dünyadan kasıt dünya ve ahiret hayatıdır. Şair peygamberimize iki alemin feda olduğunu söyler. Dünya ve ahiret ifadelerini ikileme olarak kullanır ve sevgilisi karşısında mekan genişliğini ifade eder. Ukba muradı ile kastı ise sevgiliye kavuştuğunda dünyada olduğu gibi ahirette de saadettir. Sevgiliden iki dünyada da aşığın gönlünü alması istenir. Aşığın asıl isteği aslında dünya ve ahiret saadeti değil muhabbettir:

'Āşıḳa ni ni'met-i elvān ne cennetdür ġaraż
İki 'ālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż G243/1

Divanda ahiret ile ilgili bir de ilginç bir deyim kullanılmıştır: "*Ahiret daşını atmak*". Bu deyimin beyitten yola çıkarak ahireti önemsememek, ahiret ile ilgili kaygı taşımamak anlamlarında kullanıldığını düşünmekteyiz:

Ḫalḳ yā Rab āḫiret daşını atmışlar niçün
Dīn ü dil naḳdin fenā dünyāya satmışlar niçün G419/1

Görüldüğü gibi ahiret ve iki dünya ifadelerinde dînî bir bakış açısından ziyade her iki tarafta da sevgilinin kendisiyle ilgilenmesi halinde kavuşulacak mutluluk kastedilmektedir. Yalnızca bir beyitte zahit için iki cihanda da meyin haram olması söz konusu edilmiştir:

İki cihānda zāhide çün mey ḥarām imiş
Cennet hevāsınuñ hevesinden ne fāyide TC1-4/2

b- Kıyamet(Haşr-Mahşer)

Kıyamet; mahşer, mîzân, kıyamededin, sahrâ-yı mahşer, ye'cüc, şûr-ı mahşer, kıyamet alametleri, haşredin, herc ü merc-i haşr, subh-ı mahşer kelimeleriyle beyitlere konu olmuştur.

Kıyamet kelimesi "*kıyamete kadar, haşre kadar* " söyleyişiyle vaktin uzunluğuna işaret eder. Yağmur âşığın susuzluğunu gidermek için kıyamete kadar yağsa yeridir. Âşık sevgiliden haberi olan sabanın eteğini kıyamete kadar bırakmamakta kararlıdır. Kıskançlık ateşiyle âşık kıyamete kadar yanar.

Mahşer günü şehitlerin özel bir konumu olacaktır. O gün herkes onlara bakacak ve onların gölgeleri yere düşmeyecektir. Şehitlerin yarası mahşerin mumu olarak aydınlık verecektir.

Fürūġ birle gül-i zaḫmı şem'-i maḥşer olur
Ānuñ ki tīġ-i şehādetle başı yārelenür G66/7

Kıyamet gününde günahsızlarda utanma olmaz. O gün herkes kendi başı derdine düşeceği için kimse birbirine bakmaz. O gün kimsenin kimseye faydası yoktur. Büyük bir kargaşalık vardır. Aynı sevgili yüzünü açtığında ortalığın karıştığı gibi:

Nigāh u dīde bir birin unutdı sen niḳāb açgec
Belī maḥşer güni kimdür baḫan her yāre yoldaşa G 432/2

Beyitlerde ayrıca kıyamet alametlerinden olan fitnenin baş göstermesi ve Yecüc'ün ortaya çıkışından da bahsedilir. Heves Yecüc'ü sabır evini viran edecek buna karşılık âşık, haya seddi ile ona karşı durulacaktır.

İtse ye'cūc-i heves her-çend vīrān ṣabr ivin
Perde-i şerm ü ḥayā sedd-i Skenderdür baña G21/2

Bu söyleyişlerin dışında beyitlerde kıyamet kelimesi ile sevgilinin boyu kastedilmiştir. Bu konu ile ilgili ileride açıklama yapılacaktır. Fakat kısaca söylemek gerekirse sevgilinin yürümesi, boyunun uzunluğu ile âşıkların gönlünde meydana gelen karışıklık kıyamet günü yaşananlara benzetilmiştir:

Ne ḥācetdür baña zāhid ḫaber virmek ḳıyāmetden
Kim itmişdür ḳıyāmetler ḳıyām ol serv-i ḳāmetden G383/2

c- Cennet:

Dîvânda cennet ile ilgili olarak Firdevs, ravza-i Rıdvan, behişt, behişt-i câvidân, Kevser, bâġ-ı cennet, Tûbâ, cennet kapısı, sekiz cennet ifadeleri kullanılmıştır.

Sevgilinin kuyu cennettir. Bazen de sevgilinin kuyu cennetten daha üstündür. Aşık bezm-i visali cennete tercih eder. Cenneti zahide verir. Çünkü âşığa yarin kapısının bir avuç toprağı yeter. Sevgilinin kuyunun havası öyle güzeldir ki cennetin havası ile beraberdir. Sevgiliye kavuşmak cennet, ondan ayrılmak ise cehennem gibidir. Cennette âşığın gönlü açılmaz tâ ki yar açılana kadar.

Benüm herçend göñlüm ravża-i rıḍvāndan açılmaz
Eger sen açılursan açılur va'llāh bi'llāh G444/4

Şair uzlet ve halvet köşesini cennete benzetir. Ehl-i hal için ise cennet; meyhane kapısı, cennet kapısı ve meyhane köşesidir. Buradaki tasavvufî söyleyiş genel anlayışa uygundur.

Bazı beyitlerde de sevgilinin yüzü cennete benzetilmiştir. O cennetin havasını ancak ateşe düşen anlar. "Cennete isyan aparmak" ilginç bir ifadedir:

Böyle kim men görürem zāhid anuñ iḥsānın
Çoḫları cennete maḫşer güni 'işyān aparur G 85/5

Cennette her dilek gerçekleşir. Fakat şair niçin cennet olan sevgilinin kuyunda kavuşma isteğinin gerçekleşmeyip onun yerine ayrılığın olduğunu merak

eder. Şair bir beyitte ise Horasan şâhı diye nitelendirdiği Tebriz bahçelerini cennete benzetir.

Şeytan Hz. Âdem'i cennette istemez. Şeytan ile kastedilen rakiptir. Âdem de eğer cennetten göz yumarsa Âdem sayılmaz. Bu güzel yeri terk eden insan sayılmaz. Âdem'den kasıt ise âşıktır. Vahîd'in bağını tasvir ettiği tercîde de şair bu bağı sekiz cennete benzetmiştir.

Cennet ile ilgili bir diğer unsur âb-ı Kevser'dir. Kevser sevgilinin dudağıdır. Âb-ı Kevser, uzlet köşesi cennet olan âşığın kanaat sahrasının toprağıdır.

Kevser aynı zamanda cennet olan meyhanedeki dolu peymânedir. Saki de Kevser taşıyan kişidir. Felek dünyada Kevser vereceğine âşığa kana kana içsin diye kan vermiştir. Güzellik şeker ise aşk da çeşme-i Kevser'dir:

Ḥüsn her çend ola şīrīn ü şeker-bār velī
Teşne-i derd olana çeşme-i kevs̱erdür ʿışḳ   G250/8

Cennette bulunan bir ağaç olan Tûbâ servi ile birlikte sevgilinin boyunun benzetilenidir.

ç- Cehennem (Dûzâh):

Cehennem, ayrılık ateşinin yakıcılığı münasebetiyle anılır. Ayrılık, cennet ile karşılaştırılarak cehenneme benzetilir. Zahit, cehennem ateşinin duman gibi kara olduğunu anlatır:

Āteş-i dūzaḫ diyer zāhid ḳaradur dūd teg
Doġrı söyler Ḫaḳḳ diyer gördüm şeb-i hicrān imiş G241/5

9- Diğer İtikâdî Mefhumlar

a- Ölüm:

Beyitlerde küşte, kefen, can nakdi, şâm-ı ecel, meşhed, şehitlik gibi kavramlarla ilgili olarak kullanılan ölüm, Hz. İsa'nın ölüyü canlandırması mucizesi, sevgilinin dudağının ölüyü canlandırması, sevgilinin hunhar oluşu ve âşığın canına kastetmesi münasebetiyle kullanılır.

Şair sîneyi bir sahra-yı mahşer olarak düşünüp arzuları da kefenlenmiş ölü olarak ifade eder. Aşık, Hz. Yusuf'un gül renkli (kanlı) gömleğini kefen yapmak ister. Ölülerin kefenlenmesi beyitlerde değişik vesilelerle söz konusu edilir.

Küşte-i gül-gūn kefendür eşkimüñ her ḳaṭresi
Kim dutarlar her biri maḥşerde dāmānuñ senüñ G269/8

Ölümden başka her derdin çaresi vardır. Bu yüzden şair tüm gamlarına şükreder. Ölenlerin yüzünü Kâbe'ye döndürürler. Ömür, göz açıp kapanıncaya kadar geçer ve ölüm gelir.

b- Ruh-Peri:

Ruh, rûh-ı revan şeklinde sevgilinin boyu için kullanılır. Ayrıca rûh-ı revan ifadesiyle ruhun gerçek anlamı da kastedilir. Miraçta bütün ruhlar hazır bulunup Hz. Peygamber'i karşılarlar.

Peri ise beyitlerde güzellikleri ve perihaneleri vesilesiyle anılır. Sevgili bir peri kadar güzeldir. Aşık da onun güzelliği karşısında aklını kaybetmiştir. Periler görünmezler. Delilik ile birlikte anılır:

Ey perī boynumda zencīr-i cünūnumdur benüm
Rişte-i mihr ü vefā vü ʻahd ü peymānuñ senüñ G275/3

Periler bir arada perihanede bulunurlar. Şair bazı beyitlerde de peri kelimesini şişe ile birlikte kullanır.

10- Din ile İlgili Mefhumlar

a- Din-İman:

Din ve iman, gönül ve küfr ile birlikte beyitlerde geçer. Beyitlerde iman tazelemek, dinini seversen, din ü dilden geçmek, din demez iman esirgemez, iman getirmek gibi deyimler kullanılmıştır.

Sevgili kafirdir. Aşığın din ü dilinden geçmesini ister. Saki âşığın aklını, dinini, imanını almıştır. Âşık din ve dili zahide verir çünkü kendisine dildar yetecektir. Sevgilinin zülüfleri rengi sebebiyle kafir olarak düşünülür ve iman ile bir arada olamayacakları söylenir. Bir diğer beyitte ise zülüfler dini, hat ise imanı ifade

eder. Aşk küfrü imandan ayırır. Zahit sürekli âşığa mescidi teklif eder ama âşıkta iman olur mu?

Ey dem-ā-dem eyleyen teklīf-i mescid Ḳavsīye
ʿĀşıḳ-ı bī-tābda īmān ne ister bilmenem G365/14

b- Mümin-Müslüman:

Mümin, Müslüman ve İslam kelimeleri na-müselman, küfr, tersa, zünnar gibi kelimelerle tezat içinde kullanılmıştır.

Sevgili kafirdir. Bu sebeple âşık da şeyh San'an gibi Müslümanlığı terk edip sevdiğinin dinini seçer. Tesbihi bırakıp zünnar kuşanır.

O Müslüman olmayan sevgili bilmez ki Müslümanlıkta ne maceralıklar vardır:

İstemez dīn ü dilin ol nā-müselmān Ḳavsīnüñ
Gör ne kāfir mācerālıġlar müselmānlıġdadur G72 /7

Kafir olan sevgili ağyarın yolunu bekler. Fakat bu bekleyiş maalesef onu Müslüman yapmaz. Çünkü kafir Müslüman olmak istemez. Bazı beyitlerde de "Müslümanlar" kelimesi seslenme sözü olarak kullanılmıştır.

c- Küfr- Kafir:

Dîvânda Hıristiyanlıkla ilgili birçok unsura yer verilmiştir. Bu durum birlikte bir hayat yaşandığının işareti olsa gerektir. Küfür, kafir, tersa, fireng, sanem, put, büthane, deyr, Brehmen, zünnar, kafir-giş kelimeleri tenasüp içinde kullanılır. Kafirin ridası zünnar, kıblesi büt-hanedir.

Sevgili kafir olarak nitelendirilir. Daima âşığı ağlatır. Merhametsizdir, hunhardır. Sevgili, kendisi Müslüman olmadığı gibi âşığın da elinden dinini, imanını alır. Bu yüzden âşığın sevdiği daima fireng, kafir, tersadır. Şair firengî-zadeler tutsağı olduğu için kendisinin de fireng olmasının ayıplanmamasını ister. Şehirde onu tanımayan kafir yoktur. Şairin Müslüman olmayan topluluklarla arası iyidir ve kendisi herkes tarafından tanınır. Beyitlerde söylediklerine göre onun gerçek hayatında da bir firenge âşık olmuş olabileceğini düşünebiliriz:

İmām-ı şehre uyup iʿtiḳād ḳılmaz iken

Fiġān ki ʿışḳ fireng ile itdi yār beni   G536/2

Göz İslam'ı, kaş küfrü temsil eder. Sevgilinin zülüfleri ve hattı için de siyah olduklarından küfr sıfatı kullanılır.

Zahit, Müslüman görünmekle birlikte elinde tesbihle kafirlik yapar. Allah böylelerinden herkesi korusun.

Rakibin sinesi küfr ve kin yeridir. Burada ise küfr rakibin özelliği olmuştur.

Şairin kiliseden dönen bir fireng çocuğuna benzettiği şehla gözün mest bakışı oldukça ilginç bir tespittir:

Her nigāh-ı mest kim ol çeşm-i şehlādan gelür
Bir frengī-zādedür gūyā kilīsādan gelür   G79/2

Bir beyitte gönlünü bir kafirin yıkması üzerine ona köle âzâd etme cezası verilmesinden bahsederek devrin adalet sistemiyle ilgili ipuçları verir:

Yıḫduġıçün göñlümi küffāre vācibdür gerek
Yā beni āzād ide yā bin ḳul āzād eyleye   G 445/2

Bazı beyitlerde berehmen, berhemen kelimesi geçer. Hind ve Mecûsîlerin başkanı, Brahma dininde olan, puta tapan demektir. Daha çok puta tapan anlamında kullanılmıştır.

Küfr ile ilgili olarak şiirlerde sıkça Şeyh San'an'dan bahsedilir. İleride üzerinde durulacaktır.

Bir beyitte de ateş-perest ve ateşhaneden bahsedilmiş; sevgilinin yüzü şule-i ateş, âşık ateş-perest ve âşığın gönlü ateşhane olarak tasvir edilmiştir.

ç- Put-Zünnar-Büthane-Kilise-Deyr:

Put genellikle sevgilinin güzelliğini ifade etmek için kullanılır. Sevgilinin yüzü put kadar güzel ve kusursuzdur. Sevgilinin merhametsiz oluşu ve putun taştan yapılması arasında ilgi kurulur. Put, büthanede ve kilisede bulunur. Büt-i Çin denilerek Çin putlarının diğerlerinden farkı ortaya konur. Zünnâr ile birlikte kullanılır. Zünnâr, papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşaktır. Beyitlerde sevgilinin saçının benzetileni ve tesbihin karşılığı olarak kullanılmıştır.

Aşığın ridâsı zünnâr, kıblesi büthanedir. Aşık Kabe'den büthaneye, tesbihten zünnâra sevgili için dönmüştür. Şairin sevdiği daha küçüktür; onun için Kabe, büthane fark etmez o hepsini viran eder. Âşığın gönlü aynı zamanda büthanedir sevdiği ise büt-i Çin. Ama onda bin nakş yoktur. Tek bir nakş vardır. Büthanede mum yakılır.

Zahit elinde tesbih olduğu halde bunda samimi değildir. O ridasını perde etmiş, zünnar ile halka sübha falı bakmaktadır.

Âşık sevgilinin zünnâra benzeyen zülüflerinin halkalarının esiridir. Can ipini o zülüflere bağlamıştır. Bu sebepten tesbih ile zünnâr onun için birdir. Tesbih tanesine benzeyen kakülünün kıvrımını aşk zünnâra döndürmüştür:

Sen müselmānsan göñüller birle tār-ı kākülüñ
Sübḥa-i ṣad-dānedür kim ʿışḳ zünnār eylemiş G238/5

Bütün bu söylenenlerin neticesi olarak şair aslında Kabe'den, büthaneden, meyhaneden kastının canan olduğunu söyleyerek meseleye noktayı koymaktadır.

Kaʿbeden büt-ḫāneden mescidden ü mey-ḫāneden
Ḫaḳḳ bilür kim hamı yerde maṭlabum cānān imiş G241/7

11- İbadet ile İlgili Mefhumlar

a- Namaz:

Secde etmek, tesbih, seccade gibi unsurlar namaz ile ilgili ifadelerdir. Âşık put gibi güzel olan sevgilinin karşısında herkesi secdeye davet eder. Kendisi de sevgili ne yana dönse ona secde eder. Aşığın namazı yare niyazı, kıblesi ise sevgilinin kaşlarıdır. Onun namazdan kastı taat değil sakidir:

Niyāzumdur namāzum ḳıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur
Baña ol ṭāʿat-i maḳbūl ezel başdan müsellemdür G195/1

Tesbihinin taneleri dertlerinin şahididir. Tesbih ile zamanında arkadaş olduysa da daha sonra nöbeti zünnâra bırakmış, sübha ve seccadeden San'an gibi vaz geçip zünnâr bağlamıştır.

b- Cami, Mescid:

Cami ile ilgili olarak, kıble, kıble-gah, mihrab, minber ifadeleri beyitlerde geçer. Cami ve mescitte ibadet ü taat yapılır. Vaiz burada vaazlar verir. Mescit ve bütgede nur-ı hakikat ile doludur. Zahidin yeri camidir.

Âşığın gönlünün evi mescittir. Bu yıkılmış mescidin mihrabı ise âşığın boyudur:

Zāhidem Ḳavsī men ü göñlüm ividür mescidüm
Ol yıẖılmış mescidüñ ẖam ḳāmetüm miḥrābıdur G163/7

Âşık mihraba döner ve ağlayarak dua eder. O mescide azm etmiştir ama meyhaneye yenilmiştir. Mihrap aşığın iki büklüm boyuna ve sevgilinin kaşına benzetilmiştir. Âşığın gönlü, sevgilinin kaşı arzusuyla mescide çerağ olur. Burada da mescitlerde aydınlanma amacıyla yakılan kandillere işaret vardır.

Devrin ileri gelenlerinden Tahir Mirza'nın bağını tasvir ettiği tercî-i bendinde şair bağın mabedi ve meyhanesi oluşuna işaret eder. Bunlar bir aradadır:

Hem maʿbedi hem mey-gedesi var bu bāġuñ
Kim özgeye mescid bize mey-ẖāne gerekdür   TC2-8/2

Camide kıbleye dönülerek ibadet edilir. Sevgili daima ümit kıblesidir. Kıblegah sevgilinin bulunduğu yerdir, bu sebeple âşığın yönü daima ona dönüktür. "*Kıbleden dönsün yüzi her kim döner dildardan*" diyerek âşığın yönünü göstermektedir. Âşığın ibadeti başkalarınkine benzemez. İbadetlerinde daima karşısında Kabe'yi görür. Burada şair âşığın gözü önünde daima sevgilinin yüzünün belirdiğini, onun hayalini sürekli gördüğünü anlatmaktadır.

Özge ṭāʿatlere oḳşatma benüm ṭāʿatümi
Ki baña muttaṣıl ol Kaʿbe muḳābil görinür G 71/6

c- Dua:

Dîvânda dua mahiyetinde birçok beyit vardır. Bu beyitlerde şair sevgiliye kavuşmak ve belalardan kurtulmak için dua eder. Ayrıca dertlerine, sevgiliden gelen belalara şükreder. Allah'a o melek yüzlüyü nazarlardan koruması için yalvarır.

Sevgilinin kaşları duacılara kıble-i duadır. Saba selamı ve duayı iletir. Sevgili için edilen dua yare bir mektuptur.

Ey peyk-i ṣubḥ bizden aḥvāl ṣorsa cānān
Peyġāmımuz selām u mektūbumuz duʿādur G44/7

O taş kalbli sevgiliye nale de dua da kar etmez. Mestin nalesi âşığın gözünde müstecab bir duadır. İbadet için en uygun gece cuma gecesi, dua için de en uygun gün cuma günüdür:

Her-çend şeb-i cumʿa gerek ṭāʿate maḫṣūṣ
Her-çend ki ādīne güni rūz-ı duʿādur TC2-1/6

ç- Oruç:

Oruçla ilgili olarak bir beyitte imsak bir beyitte ise bayram hilali geçmektedir. Oruçlu iken dudaklar mühürlenir. Bu mührü bayram hilali tırnağı ile açar. Burada Ramazan ayının bitişi ve hilalin görünüşüyle bayram yapmak anlatılmaktadır. İlginç bir beyittir:

Cām-ı meyden rūze ger mühr-i leb olsa ġam degül
Kim onı bir gün hilāl-i ʿıyd açar dırnaġ ilen G384/5

d- Zekat:

Beyitlerde güzelliğin zekatı, dilin zekatı, gözün zekatı, berg ü ber zekatı, bağın zekatı ifadeleriyle bahsedilen zekat, sevgili tarafından verilmesi gereken bir unsurdur. Şair; sevgiliyi, hasta olan âşığı bağın zekatı olan bir deste gülle anmaya davet eder.

Tabipten dilin zekatı istenirken güzellerden de güzelliğin zekatını vermeleri istenir:

Ẕekāt-ı ḥüsnüñi ey māh menden itme dirīġ
Bu gün ki yeddi felekde bir ulduzum yoḳdur G150/2

Sadaka ile ilgili olarak da elin ayağın sadakası, belâ-gerdân, gözün sadakası, başın sadakası gibi ifadeler kullanılır. Sevgiliden merhamet istemek amacıyla kullanılan sadaka ile ilgili olarak, sadaka redifli üç gazel vardır. Sadaka kelimesi

genellikle deyim içinde kullanılır. Sadaka belaları def eder. Aşık belalardan kurtulmak için canını sadaka olarak verir.

Nola olsa cān-ı şīrīnüm belā-gerdān saña
Kim belālardan ser-i kūyuñ penāhumdur benüm G377/3

e- Hac:

Hac ile ilgili beyitlerde zikredilen kelimeler Kâbe, kıble, kıble-nüma, zemzem suyu, tavaf, kurban ve hacıdır.

Kâbe, âşığın kavuşmak istediği sevgilinin kuyu, semtidir. Buranın tozu bile insana safa verir. Kabe-i maksuttan kasıt Leylâ'dır. Sevgili emn ü emân Kâbesidir.

Âşığın gönlü Kâbe'den daha azizdir. Eger sevgili âşığı şâd eylerse yüz Kâbe tamir etmiş gibi olur.

Kible-nüma Kâbe'nin içinde her tarafı Kâbe olarak gösterdiği için bozulmuş gibi algılanır. Şair bunu kıble-nümanın işi rast gitmez diyerek güzel bir söyleyişle şöyle ifade etmiştir:

Kūyuñda peyk-i bād-ı ṣābā hīç kāredür
Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç kāredür G 175/1

İnsanlar Kâbe'nin etrafını tavaf ederler. Şair ise hala çölleri geçememiş, orada gezmektedir. Hac ibadeti kurban bayramında yapılır. Bu sebeple şair kurban bayramı için "*hacılar bayramı*" der. Şair tavaf etmeyi dilemektedir. Allah da ona bayram yeri olan sevgilinin kuyunu tavaf etmeyi nasip etmiştir. Kabe'de kurban kesilir. Aşk Kâbe'sinin kurbanı âşıktır:

Ka'be ṭavfın 'ömrler bir gün dilerdüm Tengriden
Şükr kim kūyuñda her gün 'ıyd imiş ḳurbān imiş G241/8

Peygamberimiz Miraca Kâbe'den yükselmiştir. Hacla ilgili diğer bir unsur zemzemdir. âşığın gözyaşı zemzeme benzetilir. Hac vazifesini yapan hacı Kâbe'yi tekrar görmek ister.

Kâbe'de İslam'dan önce putların varlığı da sevgilinin put gibi güzel olması ilgisi ile beyitlerde işlenmiştir. Görünüşte Kâbe ve büthane ayrı gibi algılansa da mana âleminde ikisi ikiz gibidir.

f- Kurban:

Beyitlerde Kâbe’de kurban kesme konu edilmiştir. Âşık sevgilinin Kâbe olan kuyunda daima onun kurbanıdır. Sevgiliye her gün kurban olur. Kurban bayramında kurban kesildiği için de bazı beyitlerde bayram ile birlikte anılır. Aşk hicabı, âşığın gözünü kurbanlıkların gözünün bağlanması gibi bağlamıştır. Bu sebeple âşık kimin kurbanı olduğunu bilemez:

Baġlamış bes kim ḥicāb-ı ʿışḳ Ḳavsīnüñ gözin
Günde yüz ḳurbān olur bilmez kimüñ ḳurbānıdur G156/8

Kurban’da koç veya kuzu kesilir. Bunları kasap keser. “Kurbanın olayım” deyimi de sıkça kullanılmıştır.

g- Günah-Tevbe:

Günah, Allah’ın yasakladığı işleri yapmak, tevbe ise bundan pişman olmaktır. Şair sık sık ne kadar günahkar olduğunu, taksîrinin çokluğunu, deryalar kadar olduğunu ifade eder. İstiğfar etse ömrünün yetmeyeceğini ama yine de ümidini yitirmediğini söyler. Allah merhametlidir. “*Günah benden atâ senden*” der; çünkü O terahhum kânıdır.

Zâhit, insanlara günahlardan tevbe etmeleri için tevbe verdirir. Fakat kendisinin bin kat pişman olacağı işleri vardır. Tevbe vermek deyimi birkaç beyitte kullanılmıştır:

Yüz şīġa ile tövbe virür özgeye zāhid
Ammā özi bin ḳatla peşīmān olacaġdur G 87/8

Bahar ayı gelince insanlar tevbelerini unuturlar. Günahı olmayan mahşer günü utanmaz. Aşağıdaki beyitte şair tevbenin her zaman yapılabileceğini ilginç bir şekilde ifade etmektedir:

Getür ṣahbā ki bāḳīdür ṣalāḥ u tevbenüñ çāġı
Bu biş gün kim ḳalem yoḫdur bize eyyām-ı mühletdür TC3-1/5

Kavsî, Isfahan'da devrin ileri gelen alimlerinden eğitim almış olmasına rağmen dinî unsurları şiirlerinde bilgi verici mahiyette kullanmamıştır. O herhangi bir Müslüman gibi dinî unsurları algılamış ve ifade etmiştir. Yukarıda örneklendirdiğimiz şekilde, âşık ile sevgili arasındaki durumu ifade etmek amacıyla bunları benzetme unsuru olarak kullanmıştır. O da diğer insanlar gibi Allah'a yalvarmış, peygamberin şefaatini istemiş, ibadet ile, itikat ile ilgili mefhumları günlük hayatın içinde algılamıştır. Yaşadığı toplumun ve klâsik divan edebiyatı anlayışının dışına çıkmadan dinî unsurlardan bahsetmiş ve şiirlerinde bunlara yer vermiştir.

B- Tasavvuf

Kavsî'nin tasavvufa ait kullandığı tabirler onun devrin geleneğine uygun olarak diğer bir çok mutasavvıf olmayan şairde görülebilecek nitelikte özellikler taşır. Bu sebeple çok önemli bazı kavramlar dışında üzerinde durulmayacaktır.

1- Âşık-Derviş

Şair, Hak âşığını ehl-i hâl, aşk ehli, ehl-i dil, evliya, ehl-i safa, ehl-i terk ü tecrid, ârif, erbâb-ı nazar, sahib-nazar, sâlik, derviş gibi isimlerle ifade eder. Hak âşığının aklı olmaz, kendinden haberi yoktur. Ona dünyanın tac u tahtı bir zindandır. Hak âşıkları Bu fena mülke itibar etmezler. Onlar görünüşe dervişseler de mana ülkesinin padişahıdırlar:

Gerçi Ḳavsī ʿālem-i ṣūretde dervīşem velī
Pādişāhem kişver-i maʿnā musaḫḫardur baña G21/8

Tarîk-i aşkta birbirleriyle yol arkadaşıdırlar. Sālikin yolu belalarla, sıkıntılarla doludur. Hak âşığı hasır üstünde yatar. Yastıkları hasır, evleri mescittir. Onlar için mescid ve büthane birdir. Çünkü her ikisi de hakikat nuruyla doludur.

Âşık surette derviş gibi görünse de manada güzellik hazinesini bekleyen ejderhadır:

Ṣūretde gerçi ʿāşıḳ derviş ü bī-nevādur
Maʿnāda ḥüsn genc ü ʿışḳ ehli ejdehādur G44/1

2- Vâiz, Zâhid, Nâsih :

Şiirlerde gerçek âşığın zıddı olarak yer alırlar. Ortak özellikleri, söyledikleri ile yaptıklarının birbirini tutmaması ve samîmî olmamalarıdır. Sözleri yalandır. Zâhit âşığa öğütler verir. Onu meyden men etmek ister. Minbere çıkıp uzun uzun vaaz verir. Kıyamet alametlerini anlatır. Mahşer günüyle korkutur. Ağzı acıdır. Daima efsane anlatır. Onun yüzü nûrânî gibi görünse de içi lalenin içi gibi karadır. İşini istihare ile yapar. Herkese tevbe verdirirken kendisi pişmanlık içindedir. Şair zâhidi haramî göze benzetir.

Zâhide süt, âşığa kan, rinde ise bâde vardır bu dehrde. Burada herkes kendine düşen payı alır:

Rind cām-ı bāde zāhid şīr ü ʿāşıḳ ḫūn-ı dil
Pīr-i çarḫuñ sofrasından her kimüñ bir payı var G168/4

Âşık, cenneti zâhide verir. Ona yârin kapısının bir avuç toprağı yeter.

3- Kavramlar

Şair, şiirlerinde bazı tasavvufî kavramları kullanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Ridâ, dervişlerin omuzlarına attıkları post, şal, hırka demektir. Zünnârın karşılığı olarak kullanılır. Libâs âriyet kelimesiyle tamlama oluşturmuş ve ödünç elbise denilerek insan vücudu kastedilmiştir:

Libās-ı ʿāriyetden ār ider ʿuşşāḳ maḥvem kim
Nice Mecnūn-ı ʿüryān dāmen-i ṣaḥrā ilen başlar G106/12

Tecellî, görünmeyenin kalplerde görünür hale gelmesi, Hak nurunun makbul kulların gönlünde ayan olmasıdır. Şiirlerde mum ile tamlama halinde kullanılmış, sevgilinin yüzü şem-i tecellî olarak tasavvur edilmiştir.

Cezbe ve hal dervişin kendinden geçme hali, coşkunluğudur. Âşık sevgili karşısında cezbe halindedir buna kimse mani olamaz:

Ceẕbe-i ʿāşıḳa aġyār olabilmez māniʿ
Ḫār u ḫas āteş-i sūzāna ne ḥāyil görinür G71/4

Âşık , kendisini ehl-i hal olarak görür. Gizli manaya vakıf olmak için âşığın bî-hûş ve bî-haber olması gerekir.

Tecrid, halvet, uzlet dünyadan alakayı kesme olarak şiirlerde kullanılmıştır. Âşık rıyazet köşesinde ehl-i tecrîd olarak figan etmektedir. Halvet âşığın bağı, uzlet baharıdır. Sevgili varsa kûşe-i halvette âşığın gönlü açılır. Bir beyitte de Hz. İsa tecrîd kelimesi ile birlikte kullanılarak O'nun göğe yükselişine işaret edilir.

Fakr; salikin hiçbir şeye mâlik olmadığının şuurunda olması, her şeyin gerçek sahibinin Allah olduğunu idrak etmesidir.[133] Aşk istenirse fakr dâmeni tutulmalıdır. Âşık kendini fakr mülkünün padişahı olarak görür. Merdüm-i dünya ehl-i fakri kıskanırken basiretsiz kişi de merdüm-i dünyayı kıskanır:

Yeri var ehl-i faḳre reşk iderse merdüm-i dünyā
Başīretsiz kişi kim merdüm-i dünyāya reşk eyler G96/5

Hayret, kalbe giden bir tecellî sebebiyle sâlikin düşünemez ve muhakeme edemez hâle gelmesidir.[134] Çeşm-i hayret, mana-yı hayret ve perde-i hayret şeklinde kullanılır. Sevgilinin güzelliği karşısında düşülen durumdur. Yıldızlar, bağdaki gül çeşm-i hayrettir. Hayret perdesi âşığın gözüne çekilmiştir:

Bes ki yāduñ perde-i ḥayret çeküpdür çeşmüme
Āh kim senden yavuḳdur eyleye ġāfil beni G535/3

Melâmet; beyitlerde seng-i melâmet, melâmet tîgi şeklinde kullanılmıştır. Kınama karalama, kötüleme demektir. Şair sevgiliden gelen melâmet taşlarını iltifat kabul eder. Sevgili melâmet kılıcını âşığa çeker.

Cevher; öz, maya demektir. Varlığı başka varlığa bağlı olmayandır.[135] Şiirlerde ayna ile birlikte kullanılmış, hüsn ayna ise onun cevheri aşk denmiştir:

Ḥüsn eger āyine olsa aña cevherdür ʿışḳ
Ne reviş var ise ḥüsn ile berāberdür ʿışḳ G250/1

---

[133] Süleyman Uludağ, **Tasavvufī Terimler Sözlüğü**, , İstanbul, 1991, s. 171
[134] Süleyman Uludağ, a.g.e. s. 215-216
[135] Cemal Kurnaz, **Hayalî Bey Divânı Tahlîli**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987, s. 102

Hakikat, şiirlerde bezm-i hakîkat, nûr-ı hakîkat, hakîkat alemi şeklinde kullanılmıştır. Şair marifet kesbetmek için hakikat alemini beklemektedir. Orada naz yoktur. Görebilene mescit ve meyhane hakikat nuru ile doludur.

Mana ve suret sıkça kullanılmış ifadelerdir. Mana; hakikat, sır, marifet demektir. Sûret ise şekil, biçimdir. Şiirlerde genellikle tezat halinde kullanılır. Şair kendisinin surette derviş olduğunu mana aleminde ise padişah olduğunu söyler. Allah karşısında ne suret ne mana kalır. Mana evi suretlerle doludur. Şairin bir mısraı mana evinin çerağıdır. Surette dünya ile bağlantısı var gibi görünse de manada bu alem ile ilgisi yoktur. Şair gerçekte aşkının mecazî olmadığını, marifet kesbetmek için hakikat alemini beklediğini söyler:

‘Işḳımuz şuġlın mecāzī sanma kim ma‘nāda biz
Ma‘rifet kesb itmeye bezm-i ḥaḳīḳat beklerüz   G225/2

Râz; sır, esrar demektir. Gönülde bulunan sır sevgilinin ağzı ile bağlantılıdır. Aşk sırrını ancak divaneler bilir. Âşık kaleme sırrını açması için yalvarır.

Bütün bu ifadelerin dışında tasavvufî bir çok kelime geleneğe uygun olarak daha çok tasavvufî anlamının dışında kullanılmıştır. Bu kelimeler; adem, ayne’l-yakîn, bekâ, dîdâr, hâb-ı gaflet, hikmet, kanaat, kevn ü mekân, lâ-mekân, kemâl, genc, belâ gibi kelimelerdir.

Kavsî, şiirlerinde fazla olmamakla birlikte bir takım tasavvufî tabirler kullanmıştır. Bunları gerçek anlamlarına uygun olarak beyitlerde işlemiştir. Fakat şiirlerinden anladığımıza göre mutasavvıf değildir. Tasavvufi mahiyette birkaç şiiri vardır. Bu şiirlerde de ehl-i hal ve harabat ehli olduğunu, dünya için yüz suyu dökmeyeceğini, Hak karşısında varlığının yokluğunu, dünyanın geçiciliğini, değersizliğini ifade eder. Bunun gibi şiirlerinin dışında tasavvufî ibareleri tasavvufî derinliği olmadan, aşk karşısında âşığın durumunu ifade etmek için kullanmıştır. Şiirlerde tasavvufî derinlik yoktur. Tasavvufî unsurları ele alışı devrin klâsik tasavvuf anlayışının dışında kalamaması ile ilgilidir.

II. CEMİYET

A- Şahıslar

1- Tarihî Şahsiyetler

a- Şah Süleyman:

Kavsî bir beytinde Şah Abbas'ın oğlu olan Şah Süleyman'dan bahsetmektedir. Burada Hz. Süleyman ile benzerlik kurarak O'na zamanın Süleyman'ı der:

Nola ger göñlümi ol ḥüsn-i bālā-dest gözler kim
Ne olsa tuḥfesin mūruñ Süleymān-ı zamān gözler G141/7

Şah Süleyman adıyla tahta çıkmış, diğer adıyla Sefî Mirza, 1666-1694 yılları arasında hakimiyet kurmuştur.[136]

Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāhib rūzigārında
Ki biz anuñ ḳulı ol bende-i Sulṭān Süleymāndur TC3-5/6

b- Uğurlu Han Ziyad Oğlu Musâhib:

Uğurlu Han Ziyad Oğlu, Gence Hanlarından Şah Virdi Han'ın Kardeşi ve Cevad Han'ın amcasıdır.[137] Yavuz Akpınar'ın verdiği bilgiye göre 1666-1667 yılları arasında Gence Hanlığı yapmıştır.[138] Aşağıdaki beyitte Gence havası taşıyan ikinci bir Firdevsî'den bahseder ki o da muhtemelen Uğurlu Han'dır:

Hevā-yı Gence ol Firdevs-i s̱ānī var başumda
Fiġān kim nā-tüvānlıġ māniʿ u cemʿüm perīşāndur TC3-5/5

Kavsî'nin, üçüncü tercî-i bendi bir sakî-nâmedir ve Uğurlu Han'a sunulmuştur. Onun devrini över, âhlarının dumanının yağmura dönüştüğünü, onun devrinde bilginin arttığını söyler.

Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāḥib rūzigārında
Ki dāniş gevherile var māl-ā-māl deryā teg TC3-2/6

---

[136] Hamit Araslı, **Gövsî Tebrîzî**, Seçilmiş Eserleri, Bakı, 1958, s. 3; Hamit Araslı, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi ve Problemleri** (Seçilmiş Eserleri 1. cilt) Bakı, 1998, s. 568
[137] Feridun Bey Köçerli, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi Materyalları**, Bakü 1925, c. I, s. 176
[138] Yavuz Akpınar, **Azerî Edebiyatı Araştırmaları**, Dergah Yay. 1994, s. 29

Şiirin devamında ömrünün uzun olmasını, sonuna kadar pâyidâr kalmasını diler. Kendi yaşadığı zorlukları dile getirir.

Kendisinin onun kulu, onun da Şah Sultan Süleyman'ın kulu olduğunu belirtir. Merhametini vurgular.

c- Mirza Tâhir Vahîd-i Kazvînî:

Mirza Tahir Vahîd-i Kazvînî İkinci Şah Abbas'ın müverrihi ve Şah Süleyman'ın veziridir. Türkçe, Farsça, Hind ve Arapça dillerinde doksan binden ibaret şiirleri vardır. Devrinin ileri gelen şairlerindendir.[139] Kavsî ile ilgili çalışması bulunan Paşa Kerimov, Azerbaycan Sovyet Ansiklopedisi'nden aktardığı bilgide Vahîd'in 1606 yılında Kazvin'de doğduğunu 1701 yılına kadar yaşadığını, II. Abbas'ın vakanüvisi olarak "Abbasnâme"yi yazdığını, 1689-1697 yılları arasında önce I. Süleyman'ın sonra İ. Şah Hüseyin'in başveziri olduğunu söyler.[140]

Kavsî, İkinci terci-i bendini Mirza Tahir'in bağını övmek için yazmıştır:

Ol bāġda ki eyledi Mirzā onı ẓāhir
Mirẓā ki anuñ Ḥaḳḳ laḳabın eyledi Ṭāhir TC2-5/1

Bu beyitle Mirza Tahir'i tanıtır. Mirza Tahir, aynı zamanda Vahîd mahlasını kullanmış bir şairdir. Kavsî'nin ona yazılmış nazireleri vardır.

2- Şâirler:

a- Nevâyî:

Kavsî, iki beyitte Ali Şir Nevâyî'nin ismini zikreder. Nevâyî'nin gazelinin "ra'na" olduğunu söyler ve O'nun bir mısraını tekrarlar:

Bu hemān ra'nā ġazeldür kim Nevāyī söylemiş
Sürme gün tünlerde hicrān şāmı tut bīdār göz G221/10

Yine aynı şekilde Nevâyî'nin ismini zikrettiği bir gazeli daha vardır. Burada da şairin bir mısraını zikretmiştir:

---

[139] İsmail Hikmet, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi,** c.2, Bakü 1928, , s.197, Süleyman Mümtaz, **Azerbaycan Edebiyatı, Kavsī**, sayı 5, Üçüncü Beynelmilel Matbabası, 1925, , s. 6, Mirali Seyidov, **Gövsī Tebrīzī**, Bakı, 1963, s.20

[140] Paşa Kerimov, **Gövsī Tebrīzī Divan**, Bakı, Nurlan, 2005, s. 4

Ol kelāmıdur Nevāyīnüñ bu Ḳavsī kim dimiş
Bes ki tofraġ oldı ʿışḳuñ deştīde āvāreler G158/8

b- Fuzûlî:

Kavsî'nin ismini en çok zikrettiği şâir Fuzûlî'dir. Fuzûlî'ye yazdığı nazirelerde genellikle O'nun ismini söylemiş ve Fuzûlî için "*ehl-i dil, sâhir-i mâhir, söz bilen*" gibi ifadeler kullanmıştır. Fuzûlî'nin sözlerinin kendisini mest ettiğini, onun bir söz pertevi olduğunu belirtir:

Bu ol söz pertevidür kim Fużūlī söylemiş Ḳavsī
Niçün kim mevclenmiş suda ʿaks-i āfitāb oynar G131/8

Fuzûlî'nin gazelini "*şîrîn, ra'na, nagz*" gibi kelimelerle değerlendirir.

c- Vahîd:

Vahîd'in asıl ismi Mirza Tâhir Vahîd-i Kazvînî'dir. Kavsī devrinin ileri gelen yöneticilerinden ve şairlerinden olan Vahîd'e nazireler yazmıştır. O'nun "yahşi" söylediğini, "pāk-gevher" ve "ālem-i mana" olduğunu belirtir.

Ne yaḫşı söylemiş Ḳavsī Vaḥīd-i ʿālem-i maʿnā
Nigāh-ı bī-muḥābādur dil-i bītāb dilmacı G511/8

Kavsî ayrıca Vahîd'in bağını tasvir etmek amacıyla bir tercî-i bend yazmıştır. Bu tercî-i bende şairden ziyade bağın güzelliği ile ilgili bilgiler verir. (Bak. Tarihî Şahsiyetler)

ç- Aka Râzî:

Kavsî'nin bir gazelinde Aka Razî ismi geçer. Fakat bu kişi ile ilgili bir değerlendirme yapmaz. Bir mısraını söyleyerek gazelinin Aka Razî'ye bir cevap olduğunu belirtir.

Bu ol ġazel cevābı ki Aḳa Rāżī didi
Bu yolı başa aparuram bir ayaġ ilen" G393/12

3- Sanatkarlar

a- Mani:

Meşhur Çinli nakkaş ve ressamdır. Yaptığı resimler çok güzel olduğu için şiirlerde sevgilinin güzelliği ile birlikte anılır. Kavsî onun ismin iki beyitte kullanmıştır. Tahir Mirza'nın bağını tasvir ederken bağın güzelliğini anlatmak için bağı Mani'nin yüz renkle bile tasvir edemeyeceğini belirtir. Ayrıca diğer bir beyitte ise hayal nakkaşı gözünde nakışlar gösterirken Mani'nin nerede olduğunu sorar:

Gösterür levḥ-i dil ü dīdemde bin bin naḳşlar
Handadur Mani ki naḳḳāş-ı ḫayālüñ seyri var G94/3

4- Tarihî -Efsânevî Şahsiyetler

a- İskender

Kavsî şiirlerinde İskender'i Sikender şeklinde söylemiş ve sedd kelimesi ile tamlama kurmuştur. Sedd-i İskender, Yecüc ve Mecüc'ün etrafa taşmasına mani olmak için İskender'in yaptırdığı Çin Seddi olduğu söylense de Çinlilerin Türkler geçmesin diye yaptırdıkları tarihte sabit olan seddir. Çin Seddi'ni yaptırdığı söylenen ve beyitlerde zikredilen İskender, Zülkarneyn lakabıyla meşhur olan peygamberliği rivayet edilen zattır.[141]

İskender ile ayna tenasüp içinde kullanılır. Aşık için her ayna bir sedd-i İskender'dir. Âşık kuvvetsizken aşk ona sedd-i İskender'dir. Heves Yecüc'ü sabır evini viran etse de haya perdesi şaire sedd-i İskender'dir:

İtse ye'cūc-i heves her-çend vīrān ṣabr ivin
Perde-i şerm ü ḥayā sedd-i Skenderdür baña G21/2

b- Hâtem:

Hâtem, Arap kabileleri arasında cömertliğiyle tanınmış Abdullah b. Sa'd'ın lakabıdır.[142] Beyitlerde onun cömertliği söz konusu edilir. Gerçek Hâtem, alemin malından mülkünden geçen değil, bir günahkarın günahından geçendir. Diğer bir beyte göre ise altın ve gümüş saçan değil kendi gönlünün muradından geçendir:

---

[141] Ahmet Talat Onay, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**,(Haz. Prof. Dr. Cemal KURNAZ), TDV Yayınları , Ankara, 1992, s. 222
[142] İskender Pala , **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü** , Akçağ, s.219

Hemīn niṣār-ı zer ü sīm iden degül Ḥātem
Kim öz murād-ı dilinden geçerse Ḥātemdür   G197/6

c- Kârun:

İki beyitte geçen Kârun, Hz. Musa'nın akrabasından olup delâletiyle toprağı altın yapma sanatı olan kimyayı öğrenmiş ve bu sayede zengin olmuştur. Daha sonra Hz. Musa'nın istediği binde bir zekatı vermediğinden servetiyle yere batmıştır. Zenginlik timsâlidir.[143]

Kârun, hırs ile toprağa gömülmüştür. Dünyayı seven ancak dünyaya sarf olur. Kârun kara yer altında nefesini tamamlayamaz:

Evvel ü āḫir olur dünyā seven dünyāya ṣarf
Ḳara yer altında hem Ḳārūn nefes çāġ eylemez   G230/5

ç- Zâl- Rüstem:

Zâl, Rüstem'in babasıdır. Anasından saç, kirpik ve kaşı beyaz doğduğundan ihtiyar demek olan Zâl ismi verilmiştir.[144] Şair, Zâl-i dünya, Zâl-i çarh şeklinde kullanarak kelimenin gerçek anlamıyla felek ve dünya arasında bağ kurmuştur. Rüstem ise Zâl'in oğludur. Kahramanlığı dolayısıyla söz konusu edilmiştir. Aşk, şaire göre güzelliği mağlup eden zamanın Rüstem'idir:

Maġlūb-ı ḥüsndür ʿışḳ ger Rüstem-i zamāndur
Ferhādı çapdı Şīrīn Ferhād çapdı dāġı   G500/3

Rüstem ve Zâl beyitlerde birlikte tenasüp içinde kullanılmıştır:

Nigār-ı Türk mihri Zāl-i dünyā ile cemʿ olmaz
Eger Rüstem seversen kes bu dīvüñ ülfetin gitsüñ G266/6

d- San'an:

Kavsî, şiirlerinde Şeyh San'an'ı sıkça zikreder. Aşkı için her şeyi, hatta dinini bile terk eden âşığın benzetilenidir. Kaynaklardan öğrendiğimize göre Şeyh San'an, Mekke'de, dervişleri olan âlim bir tarikat pîridir. Rum ilinde bir kafir kızına âşık

---

[143] A. Talat Onay, a.g.e., s. 244
[144] A. Talat Onay, a.g. e., s. 13

olur. Aklı başından gider. Dinini, imanını terk eder. Mey içer, kızın domuzlarına çoban olur. Müridleri onu bu yoldan çevirmek için uğraşırlar. Başaramazlar. Bunun üzerine itikafa girip kırk gün yemeden içmeden dua ederler. Şeyh kendine gelir ve tevbe eder. Kız da sonra Müslüman olur.[145]

Kavsî, beyitlerde sevdiği için San'an gibi zünnâr bağladığını, sevgilinin zülfünün telini tutarak zünnardan, tesbihden geçtiğini, mana ehlinin kendisini San'an'dan fark edemeyeceğini, duayı, tekbiri San'an'ın kendisinden öğrendiğini beyitlerde ifade eder. Bir beyitte ise kendi dini ile San'an'ın âyininin farklı olduğunu söyler:

Bağlaram zünnār ammā merd elinden bağlaram
Özgedür dīnüm benüm āyin-i San'ān özgedür G118/4

e- Eflâtun:

Felâtun şeklinde de söylenen Eflâtun, M.Ö. 430-348 yılları arasında yaşamış, Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun hocası Yunanlı filozoftur.[146] Kavsî şiirlerinde Eflâtun'u hikmet sahibi bir üstât olarak nitelendirir. O âşığın yanında, aşkın ilkokulunda ebced okuyan bir çocuktur. Eflātun'un hikmetini bırakıp mey küpünün eteğini tutmak gerekir. Ancak o zaman her nükte zahir olur:

Ger istersen ola ẓāhir saña her nükte ṣahbā teg
Ḫum-ı mey dāmenin dut ḳoy Felāṭūn ḥikmetin gitsüñ G266/4

Kavsî zaman zaman da Eflâtun'ken okul çocuğu haline geldiğinden yakınır. Aşk karşısında âşık kendi adını bile unutacak hale gelir ve aşk Eflātun'ı çocuk, çocuğu üstât eyler.

Kavsî bir çok beyitte hikmet sahibi, üstâd Eflātun ile ilkokul öğrencisi bir çocuğu bir arada zikrederek tezat oluşturur ve bilgilerini karşılaştırır. Eflatun'un bile anlayamadığı aşk derdi çeken hastanın halini mektep çocuğuna söylemenin gereksizliğini vurgular:

Senün Ḳavsī ne bilsün sözlerin ol ṭıfl-ı mekteb kim

[145] A. Talat Onay, a.g.e., s. 398; Dursun Ali Tokel**, Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar**, Ankara 2000, s.411-414
[146] Dursun Ali Tokel, a.g.e., s.422

Felāṭūn anlamaz bīmār-ı derd-i ʿışḳ her yanın G391/7

5- Masal Kahramanları

a- Leylâ ve Mecnun

Kavsî, bir çok beyitte Leylâ ve Mecnun hikayesine telmih yapar. En önemli aşk hikayelerinden birinin kahramanları olan Leylâ ve Mecnun âşık ile sevgilinin benzetileni olarak kullanılmıştır. Mecnun için Leylâ, Kâbe-i maksuttur. Şair kendisini Mecnun'un yerine koyarak aşkının derecesini anlatırken zaman zaman da aşkının Mecnun'dan daha üstün olduğunu vurgular ve karşılaştırmalar yapar. Mecnun kelimesinin anlamı olan deliyi ve Leylâ'nın kelime manası olan siyahı da hatırlatacak şekilde bunları beyitlerde kullanır.

Mecnun'un çöllere düştüğünde başına kuşlar yuva yapmıştır. O çöllerde âhûlar ile dostluk kurmuş, onlara tutsak olmuştur:

Nāçār dutdı Mecnūn āhūlar ile ülfet
Çün āşinā bulunmaz bīgāne āşinādur G44/6

Mecnun aşkından çöllere düşmüş ve delirmiştir. Mecnun gideli onun gibi bir şeydâ sesi bir daha çıkmamıştır. Âşıklar cünûn sahrasının Mecnun'larıdır. Bir beyitte şair ciğer parçalarını mektuba benzeterek kendisine Mecnun-ı şeydâdan mektup geldiğini söyler:

Laḫt laḫt olmuş cigerler sanma göñlümden gelen
Nāmelerdür kim baña Mecnūn-ı şeydādan gelür G79/5

Âşık Mecnun'un varisi olarak O'nun kabrinde çerağ yakacaktır. Aşkta evvel Mecnun'un sonra kendisinin adı anılacaktır. Onun yeri hiç boş kalmayacaktır. Bu şekilde Mecnun'un varisi olduğunu, onun yolunu takip ettiğini söyleyen şair, bir çok beyitte de Mecnun hikayesinin kendi hikayesi karşısında efsaneden ibaret olduğunu belirtir:

Nisbet baña ḥikāyet-i Mecnūn fesānedür
Nālem yanında şīven-i bülbül terānedür G 63/2

Âşık hiçbir açıdan Mecnun'a benzemez, ondan farkı kendi sözlerinin doğru, onunkilerin efsane olmasıdır. Mecnun kafilenin başıysa âşık da pîr-i cünûndur ve bütün divaneler onun değil çocuklar gibi kendi peşinden gelmektedir:

Eger ser-ḫayldür Mecnūn velī pīr-i cünūnam ben
Uşaġlar teg benüm ardumcadur dīvāneler varı G505/10

Mecnun ile arasında fark vardır. Fakat bunu Mecnun bilemez. Kendisini şair ile bir sanır. Aklı olan bunu bilir. Bu beyitte tezat sanatı vardır:

Mecnūn özin benümle berāber ḫayāl ider
Ammā bilür tefāvütimüz kim ki ʿaḳlı var G157/3

Kavsî, bu hikayeyi zaman zaman tasavvufî manalara gelecek şekilde işlemiş ve vahdet-i vücûd anlayışını bu hikaye ile vurgulamıştır. Yaradılışın sahibi bir gün perdeyi aradan kaldırsa Leylâ Mecnun, Şirin ise Ferhat olacaktır.

Şāhid-i ṭabʿum eger yaşursa yüzden perdesin
Leylīni Mecnūn ḳılup Şīrīni Ferhād eylerem G375/5

b- Ferhad ile Şirin:

Ferhat ile Şirin hikayesi Leylâ ve Mecnun kadar olmasa da sıklıkla yer verilen hikayelerdendir. Ferhat ile Mecnun, Leylâ ile Şirin bazı beyitlerde birlikte kullanılmış, Ferhat da Mecnun gibi âşıklığın timsali olmuştur. Beyitlerde geçen Bîsütun Ferhat'ın tîşesi ile yararak süt getirmeye çalıştığı dağdır. Âşığın sinesi Bîsütun dağıdır. Felek âşığın cigerini tîşe(kazma) ile Bîsutun dağını yardığı gibi yarmaktadır.

Ferhat'a beyitlerde dağları deldiği için Kuhken de denilmektedir. Aşk arka verirse yüz Bîsütun dayanmaz:

Ey Kūhken çoḫ itme iẓhār zūr-ı bāzū
Kim ʿışḳ arḫa virse yüz Bī-sütūn dayanmaz G214 /4

Âşık kendisinin Mecnun'a ve Ferhad'a benzetilmesinden rahatsız olmaktadır. Çünkü onlar başka şeyler istemektedirler.

Men-i dīvāneye ʿışḳ içre her bī-derdi benzetmeñ

Ki Mecnūn vüs'at-i ṣaḥrā sever Ferhāt daġ ister   G89/5

Şirin, sevgilinin kendisi dışında kelime anlamı sebebiyle sevgilinin dudağı ve sözü için de kullanılmıştır:

Āh kim Ferhād teg 'ışḳında ol Şīrīn-lebüñ
Bī-sütūn-ı ṣabrumı sandum dayaġumdur benüm G370/3

Bir beyitte de Ferhat'ın kazması şairin boyuna benzetilmiş ve feleğin onu taştan taşa çaldığı ifade edilmiştir.

Tīşe-i Ferhād teg ḫam buldı Ḳavsī ḳāmetüm
Bes ki daşdan daşa çaldı çarḫ-ı sengīn-dil beni G535/7

B- Kavimler

1- Hindû

Hindû Hintli demektir. Sevgilinin beni için kullanılmıştır. Siyah rengi sebebiyle benzetilendir. Hâl-i Hindûnun âşığın cismini yaktığı ve cisminden dumanların çıktığı anlatılmaktadır. Bir diğer beyitte de Rum içindeki Hindûlardan bahseder ki Rum sevgilinin yüzü Hindû ise o yüzdeki benlerdir. Âşık bu Hindûların göz göre göre tutsağı olmuştur. Yüz, ben göz tenasüp içinde zikredilmiştir:

Ḫāl-i ruḫsārı beni yıḫdı müselmānlar görüñ
Rum içinde göz göre hindūlaruñ dustāḳıyam   G324/4

2- Türk:

İki beyitte geçen Türk kelimesi nigār-ı Türk denilerek güzel sevgili için bir benzetme unsuru olmuştur. Nigār-ı Türk'ün güzelliği ile dünyanın ihtiyarlığı şaire göre bir araya gelemez. Diğer bir beyitte ise cefâ eden bir sevgiliyi nitelemekte ve yiğit kelimesi ile birlikte kullanılmaktadır:

Her biri bir reng āl eyler ben-i yek-reng ile
Gāh bir Türk-i cefā-cū gāh bir mirzā igit   G30/4

3- Ye'cüc:

İskender bahsinde söz konusu edilen Yecüc kavmi, beyitlerde bulundukları yeri viran eden anlamında kullanılmıştır. Heves Yecüc'ü sabır evini viran etse haya ona bir sedd-i İskender olacaktır. İskender, sedd, viran kelimeleri ile tenasüp içinde kullanılmıştır.

C- Ülkeler ve Şehirler

1- Çin, Huten:

Çin; beyitlerde büt-i Çin, büthâne-i Çin, nigarhâne-i Çin, âhû-yı Çin gibi tamlamalar içinde kullanılmıştır. Çin'in özelliği orada çok güzel resim ve heykellerin bulnmasıdır. Şair, sevgiliyi Çin'in heykellerine benzetmektedir. Âşık uykuda kendisini nigarhâne-i Çin'de görmektedir. Âşığın gönlü büthâne-i Çin'dir. Şair bir beytinde ise büt-i Çin'in, sevgilisinin yanında duvardaki bir resim gibi kaldığını ifade eder:

Bir şūḫ-ı sitemkāra esīrem ki büt-i Çīn
Yanında anuñ ṣūret-i dīvār ile birdür G179/3

Çin ayrıca âhûların vatanı olarak da beyitlerde kullanılmıştır. Bir bahçe tasviri yaparken şair, buranın bir cennet olduğunu, burada avın insan, avcının ise âhû-yı Çin olduğunu söyler:

Peh peh bu ne ṣaḥrā bu ne firdevs-i berīndür
Kim avı beşer avçıları āhū-yı Çīndür TB2-VII /8

Huten, bir beyitte geçer. Sevgili gazâl-i Huten gibi kara kara bakmaktadır. Burada şairin Huten ülkesinin âhûlarını hatırlatacak şekilde bir söyleyişi vardır.

2- Mısır, Kenan:

Mısır ve Kenan beyitlerde Hz. Yusuf kıssası ile alakalı olarak kullanılmıştır. Mısır, Yusuf ile Züleyha'nın macerasının geçtiği yerdir. Kenan ise, Hz. Yakup'un memleketidir. Mâh-ı Mısr, mâh-ı Kenan Hz. Yusuf için kullanılır. Pir-i Kenan ise Hz. Yakup'tur. Mısır'ın mâhı, sevgilinin çene çukuruna fedadır. Pir-i Kenan beytü'l-hazende mâh-ı Kenan için göz yaşı döker. Bazen de mâh-ı Kenan âşığı baştan aşağı

göz eder. Mısır kelimesi sevgilinin güzelliğini ifade için kullanılır. Sevgili âşığı göz ucu bakışıyla satın almıştır. Mısır'ın Yusuf'unu satsalar artık âşık onu almaz:

Bir nigāh-i gūşe-i çeşm ile tā aldun beni
Satsalar bin Yūsuf-ı Mışrı ḫarīdār olmanam G330/4

3- Horasan:

Horasan, İran'ın doğusunda kalan bölgedir. Kavsî şiirlerde Horasan'a duyduğu özlemi, orada bulunan şâh-ı Horasan'ı söz konusu etmektedir. Muhtemelen şâh-ı Horasan ile kastettiği Tebriz şehridir. Şâir, oranın arzusuyla ağlamakta, şâh-ı Horasan'ın intizarıyla üzülmektedir. Onun dergahına yüz sürmek istemektedir. Horasan da kendisi gibi gariptir. Orada garip Horasan'ın şehitliği vardır.

4- Isfahan, Tebriz, Gence, Şiraz, Meşhed, Çaç:

Tebriz ve Isfahan, İran'ın sınırları içinde bulunmaktadırlar. Kavsî Tebriz'de doğmuş ve daha sonra ilim tahsil etmek amacıyla Isfahan'a göç etmiştir. Şiirlerinde Tebriz'e duyduğu özlem ve vatan hasreti açıkça hissedilmektedir. Isfahan ile Tebriz'i karşılaştırır.

Tebriz'e özlem, onun cezbesi şairin yakasını bırakmaz. Fakat ne yazık ki eteğinden Isfahan tutmaktadır. Buradan zorunlu bir ayrılış ve Isfahan'da ikametini beyitte hissedebiliriz:

Tebrīz ceẕbesi yaḫamı dutmuş aparur
Ḳavsī egerçi dāmenümi Iṣfahān dutar G 45/7

Isfahan'ın Cennet gibi güzellikleri açılsa bile şairin gönlü ancak Tebriz'de açılır. Isfahan şehri sürmenin imal edildiği yer olması sebebiyle de beyitlerde geçer. Tebriz'in toprağı Isfahan'ın gözüne sürmedir:

Nola Tebrīzi ger Ḳavsī behişte iḫtiyār itse
Kim anuñ ḫāk-i pāki sürme-yi çeşm-i Sifāhāndur TC3-5 /4

Yine bugün Azerbaycan topraklarında bulunan Gence şehri bir beyitte havasının güzelliği ile söz konusu edilmiştir. Şiraz da bir beyitte bade-i Şiraz şeklinde kullanılmıştır. Meşhed ve Çaç şehri birer beyitte geçer.

5- Rum, Bedehşan:

Vahîd'in bağını tasvir ettiği terci-i bende Kavsî, bağın büyüklüğünü, sınırlarını şu şekilde anlatır:

Bir ḥaddi Sehend olmış u bir ḥaddi Urūmī
İki yanı Sürḫābdur ol kūh-ı Bedeḫşān TC2-6 /2

Urûmî: Anadolu toprakları için kullanılmaktadır.

Bedehşan ise bir kısmı Afganistan bir kısmı ise Rusya sınırları içinde kalan dağlık bir memlekettir.

Sehend: Azerbaycan'da Tebriz kurbunda bir meşhur dağdır.[147]

6- Kerbela:

Kerbela, Hz. Hüseyin'in şehid edildiği yer olması, sıcaklığı ve orada susuz kalınması sebepleriyle kullanılmıştır. Delilik çölü, Kerbela sahrasına benzemektedir. Oranın havası, suyu ateşli; toprağı kanlıdır.

Āb u hevāsı otlu toprağı ḳanlu Ḳavsī
Deşt-i cünūn bi-ʿaynih ṣaḥrā-yı Kerbelādur G44/9

Orada çok gözyaşı dökülür. Şair Kerbelā şehidinin kıyamet günü kendisine nazar edeceğini ümit etmektedir.

Ç- Nehirler, Dağlar, Denizler

Vahîd'in bağının tasvir edildiği bir beyitte Surhâb ismi geçmektedir. Surhâb, Kabil yakınlarında bir nehir, aynı zamanda Tebriz cenûbunda şehre muttasıl bir dağ adıdır.[148]

Dağ olarak beyitlerde Sehend, Surhâb, kûh-ı Bedehşân, Tûr, Kaf, Bîsütun isimleri zikredilir.

Tûr dağı Hz. Musa münasebetiyle anılır.

---

[147] Mütercim Âsım Efendi, **Burhân-ı Katı**, (haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), TDK Yay., Ankara 2000 s. 653
[148] Mütercim Âsım Efendi, a.g.e., s. 698

Kaf dağı, anka kuşu ile birlikte anılır, efsanevî bir dağdır.

Bîsütun ise Ferhat'ın süt getirmek üzere deldiği dağdır. Ferhat, Şirin, tîşe ile tenasüp içerisinde kullanılmıştır.

Deniz olarak da Kulzüm ve Umman isimleri geçer. Beyitlerde bu kelimeler özel anlamlarıyla değil genel anlamlarıyla kullanılmıştır. Çokluk ve genişlik ifade etmektedirler. Aşığın gözyaşının bir damlası bahr-i Umman'dan gelmektedir. Âşığın gözyaşı o kadar çoktur ki şair okyanus demek olan Umman ile karşılaştırır. Ayrıca âşığın gönlü de bahr-i Umman'a benzemektedir. Kızıldeniz'i ifade eden Kulzüm, kelime anlamını çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır:

Ḳulzüm-i ḫūn-ḫᵛār-ı çarḫuñ lenger-i teslīmiyem
Öz özine ẓulm ider her kim sitemgerdür baña G9/4

Ç- İçtimâî Hayat

1- Padişah ve Çevresi

Kavsî, şiirlerinde padişah ve çevresi ile ilgili olarak şah, bende, tuğra, tâc-bahş, geda, liva, berat, alem, devlet, hüma, mühür, ferman, leşker, esir, zindan, vezir, taht, hazine gibi kelimeleri kullanır.

Şiirlerde padişah ve şah ile kastedilen sevgilidir. Âşık da kul, dilenci veya gedadır. Bazı beyitlerde ise padişah ile Allah kastedilmiştir. Padişaha Kibriyâ yani büyüklük yaraşır. O'nun kapısında büyük küçük hesapta birdir. Şah ve geda O'na muhtaçtır. Padişahlığın alameti tuğra ve sikkedir.

Pādişāhem dāġ-ı dil ṭuġrā-yı fermānum benüm
Sikkesiz sanmañ beni her çend olam dinārsız G224/8

Padişah ülkeleri yönetir. Âşık da mana ülkesinin padişahıdır. Aşk mülkünde kul, şahtır ve şah da hiç hükmündedir. Padişahlığa güvenmemek gerekir . Çünkü bir demdir. Aslında dünyada akl-ı nâkıs padişahlıktır, kamil aşk ise horluktur.

Padişaha kulunu nasıl ağırladığı sorulmaz. Kullar yollarda yatar. Şah ise onlara gölge olur. Onun hazinesinde altınlar gümüşler vardır. En güzel altın oklar onun hazinesine layıktır. Şahlar sadaka için hazinesinden dağıtır. Padişahın şunu

bilmesi gerekir ki alıcısı olmazsa kara taş ile değerli taş birdir. Bu sebeple padişahı değerli kılan da onun kullarıdır:

Ḳara daş ile güher birdür ḫarīdār olmasa
Pādişāhum bilginen ben teg gedālar ḳadrini G501/2

Padişah ferman sahibidir. Bu sebeple her ne isterse yapabilir. Onun askerleri, kulları vardır. Onun livası ile cihan süslenir. O dünyanın yüzünü tutar. Kıyamet gününde yeşil sancak altında toplanılacaktır.

Padişahlar kendileri cellatlık yapmazlar. Cellatlar ancak sultanın emirlerini yerine getirirler. Şah zalimse askeri de zalim olur.

Ḫāl u ḫaṭṭ bī-dādı ḥüsnüñden hüveydādur senüñ
Ẓulm u cevri leşkerüñ şāhuñ özinden bellüdür G111/5

Bir beyitte padişaha ait unsurlardan asker gam, mihnet alem, delilik vezir, gönül taht, aşk da padişahlık olarak ifade edilmiştir:

Sipāhdur ġam u mihnet nevā-yı nāle-i ʿalem
Cünūn vezīr ü göñül taḫt u pādişādur ʿışḳ G 251/9

Padişahın daima uyanık olması gerekir. Bu durumda halkı yatarsa ayıp olmaz.

Göze noḳsān yetişmez ḫˇābdan bīdār ise göñlüñ
Raʿiyyet yatsa ʿayb olmaz eger sulṭān uyaġ olsuñ G272/8

2- Rezm

Savaşa ait unsurlar beyitlerde sıkça yer alır. Özellikle zikredilen savaş aletleri, savaşı düzenleyen padişaha ve orduya ait liva, alem gibi unsurlar, leşker, düşman, yagı, hisar, sulh, perhaş, ceng, merd, meydan, mareke, siper, şahadet, yağma, çapul, serdar, ilkar, şeh-suvâr, isyan, telâye(keşif kolu) kelimeleri beyitlerdeki rezm unsurunu oluşturur.

Beyitlerde savaş aleti olarak tîr, tîg , nâvek, hadeng, peykan, keman, kalkan, cevşen, şemşîr kullanılmıştır. Ok, nâvek sevgilinin kirpiği, bakışlarının benzetilenidir. Delicidir. Kan döker. Ok saplandığı yerden çıkarılırken çok can yakar.

Çıḫmaz ey ḳātil ḫadeng-i dil-nişīnüñ sīneden

Cān çeker her kim ki zaḫmumdan benüm peykān çeker G90/2

Okun ucundaki demir kuş kanadına benzetilmiştir. Ok yarası göz göz olur. Ok bunun dışında kaza oku, yağmur oku şeklinde de kullanılmıştır. Beyitlerde ok ile birlikte yay da kullanılmış ve sevgilinin kaşının benzetileni olmuştur.

Kılıç diğer bir savaş aletidir. Kan dökücü ve yaralayıcı, hatta öldürücüdür. Şemşîr, hançer kullanılan kılıç çeşitleridir. Kılıcı sertleştirmek için demirine su verilir. Bu sebeple bazı beyitlerde su ile birlikte kullanılır. Kılıçlar çekilince savaş meydanında kanlar kaynaşır, başlar birbirine kavuşur. Kılıçla nice sineler açılır:

Açıldı tīġuñ ile sīneler ne sözdür bu
Ki hīç kimüñ yüzüne ḳapu rūzigār açmaz G207/11

Ok ve kılıç saldırısına karşı kalkan , zırh ve cevşen kullanılır.

Savaş meydanı mertlerin meydanıdır. O mertler meydanın tozunu severler. Nâmerdin orada yeri yoktur. Gülbang çalınır. Padişahın askerleri almak istedikleri hisarı kuşatırlar. Düşmanın iyisi uyuyanıdır. Düşman saldırdığı yeri yağmalar. Savaş sonunda sulh yapılır. Askerler kırılsa o kadar üzülmemek gerekir. Çünkü önemli olan ordunun başındaki serdardır:

Tırāş it her ne var başında ḳoy dursuñ hemān kākül
Ḳırılsa ġam degül leşker gerek serdār saġ olsuñ G272/9

Alem kaldırmak savaş işaretidir. Savaş öncesi düşmanın olduğu yere öncü kuvvetler gönderilir. Savaşta yeşil sancak çekilir. Savaşta ölen şehittir.

3- Bezm

Divanda bezm ile ilgili unsurlar oldukça geniş yer tutar. Şarap, saki, kadeh, şem, eğlence, mûsikî, meze, gülistan, meyhane, afyon etrafında oluşturulan bezm bahar aylarında ya gülistanda, ya meyhanede kurulur. Âşık meyhanenin müdavimidir. Kuludur. Kendisini oradan alamaz. Âşık için bütün âlem aslında meyhanedir. Vahdet şarabını içen de alemi meyhane bilir. Feleğin dönüşü kadehin dönüşüdür. Meyhanede huşyâr olanın işi yoktur. Oranın kapısı cennet kapısıdır. Âşıklar meyhanenin kullarıdır. Diğer bir meclis yeri bahçelerdir. Orada erguvanlar

açmıştır. Bezm-i vasl da bir eğlence yeridir. Orada elde mey, başta gül, yarin seyri yapılır. Mutrip çalar, genç yaşlı oynar.

a- Saki:

Bezmin en önemli kişisi sakidir. Misafirlere içki sunar. Saki sevgilinin benzetilenidir. Âşık ondan daima iltifat bekler. Âşığın gözünün nuru, gönlünün ümididir. O saf ve paktir. Saki de şarap içer. Sarhoş olunca bakışları değişir. Yanakları al al olur. Eğer mecliste her şey var saki yoksa âşığın gönlünü şarap bile açamaz. Saki Mesih gibi meclistekilere hayat verir. Âşıklar onun esirleridir. Saki hunhardır. Onun elinde sert taş mum olur. Pir-i mugan gibi şanı uludur. Bir beyitte de şair sakinin özelliklerini sayarken onu şaraba benzetir:

Senüñ yanında mey-i lāle-gūn nedür sākī
Ki sen ben istedügüm ṣāf u pāk u bī-ġışşsan G406/2

Kavsî, terci-i bend şeklinde bir sakî-nâme yazmıştır. Şair bu terci-i bendde bezmi ve mey sunan sakiyi anlatır.

b- Şarap:

Eğlence meclisinde mey-i gülgûn, mey-i pür-zûr, mey-i nâb, şarab, dürd, şarab-ı nâb, bâde, sahbâ içilip meze yenir. Şarap kırmızı rengi dolayısıyla kan olarak nitelendirilir. Ayrıca sarhoş olanın yüzünün al al olması ile kan arasında münasebet kurulur. Mey gül renklidir. Âşığın göz yaşı da kanlı olduğu için mey gibi kırmızıdır. Ciğer kanıdır. Sarhoşluk verir. Şarap üzümden yapılır. Âşık için bir üzüm tanesi sarhoşluk için yeter. Sarhoşluktan sonra oluşan baş ağrısı da beyitlerde sıkça işlenir. Sarhoşluk neşeyi de birlikte getirir ve bezm-i vaslın neşesini artırır..Âşık şarap için elden ayaktan gider. Sarhoş olanın yürüyüşü de değişir. Topallayarak gider. Pervasızdır. Bunun dışında sıkıntılar ve rahatlıklar şarap ile artar, kimisinde ateş yapar kimisinde de âb u reng olur:

Renc ü rāḥat cām-ı gülgūn ile artar her ne var
Bāde sāḳī mende āteş sende āb u reng olur G194/3

Âşık dürd-keştir. Dürd, şarabın tortusudur. Meyin dibinin toprağa dökülmesi bir gelenektir. Aşık yudum yudum o meyi toprağa döker ama zahide bir piyale vermez. Mehtapta saf meyin safası bir başka olur:

"*Bâde-i vahdet içen alemi meyhane bilir*" diyerek şarabın tasavvufî yönüne işaret eder.

Şarapla birlikte bir beyitte afyon zikredilir. Afyon bâdenin yerini tutmaz.

Meze, kebap ve şarapla birlikte sofrada bulunan unsurlardandır.

c- Kadeh:

Beyitlerde bir çok kadeh çeşidi zikredilmiştir. Câm, ayak, sâgar, piyâle, mînâ, peymâne, rıtl-ı girân gibi. Ayrıca testi, sebu da zikredilen unsurlardır.

Kadeh, beyitlerde feleğin, gönlün, hayatın benzetilenidir. Ayak birçok beyitte bir deyim içinde kullanılmıştır. Ayak çekmek, el ayak sadakası, ayağı başına koymak, ayağa dökmek, eli ayağı tutmamak, ayağa durmak, ayaktan düşmek gibi. Bu beyitlerde ayak-baş tezatı da vardır. Ayak, tevriyeli ve cinaslı kullanılır:

Ayaġdan düşmüşem dutsan elümden bir ayaġ ile
İlāhī başadin eyyām-ı ʿayşuñ pāyidār olsuñ TC2-4/2

Âşığın gönlü meyhane sebu-keşidir. Sarhoş olmuştur ve onu mest gözler bulmuştur.

Kadehlerin şekilleri ile ilgili de benzetmeler yapılır. Sevgilinin boyu mînâ, lebi camdır. Serv mînâ, gonca peymânedir. Bezmde mahmur gözler, büyük bir kadeh olan rıtl-ı girânı gözler. Dolu camdan ses çıkmaz. Kırık sebuda mey durmaz:

Sınıḳ sebūda su dutmaz ḳarār u mey durmaz
Şikeste göñlüme maḥvem ki ḳan ilen doludur G108/5

d- Mum:

Bezmin diğer bir önemli unsuru aydınlatma araçlarıdır. Beyitlerde başta şemʿ(mum) olmak üzere çerağın da ismi geçer. Mum ile birlikte pervane de zikredilir. Pervane mumun etrafında döner ve kendisini ateşe atar. Pervane kendisini şemʿ için feda eder. Sevgilinin gözü, yüzü âşığın etrafında pervane olduğu mumdur.

Âşığın kirpikleri etrafı aydınlatan birer mum olarak düşünülür. Âşığın her kirpiği mum gibi çerağanı aydınlatır. Âşığın göz yaşının damlası da hicran gecesi pervanelere şem' olacaktır. Mum yanınca oluşan damlalar âşığın göz yaşının benzetilenidir.

Aġlamaġda şemʿ teg herçend ihmāl olmadı
Reng-i zerdüm eşk-i gül-gūn kimi hem al olmadı G551/1

Mumun alevi dile benzetilir. Eğer mum dilsizse etrafı aydınlatamaz.

Egerçi ben kimi ey şemʿ-i bezm dilsizsen
Yanup yanup aña sen daḫi bir işāre yetür G75/4

Mumun dili açılmazsa mum asla yanmaz. Bu da mumun başının kesilmesi ile ilgili bir durumdur. Çünkü mumun başı kesilirse daha parlak yanar. Büthanede mum yakılır. Âşığın başında mum gibi od yanar. Mum yanarken yanan şey mumun yağıdır. Ayrıca şair sevgilinin dişini de muma benzetmiştir.

Güneş de etrafında feleğin döndüğü bir mumdur. Yıldızlar çerağ ve mumun benzetilenidir.

Şem-i tecellî, şem-i belâ gibi terimler beyitlerde birer yerde tasavvufî anlamda kullanılmıştır.

Çerağ sevgilinin yüzünün, ay ve güneşin benzetilenidir. Çerağanlar çerağ ile aydınlanır. Sevgili âşığın çeşminin çerağı, gönlünün ümididir. Âşığın vücudundaki dağlar da yarin visalini isteyen çerağlardır. Âşık onları gam akşamında kullanır.

Sevgilinin yanağını vasfettiği bir mısra, şairin mana evinin çerağıdır:

Vaṣf-ı gül-ʿiẕārıdur ol serv-ḳāmetüñ
Bir mıṣraʿum ki maʿnā ivinüñ çerāġıdur G107/4

Türbelere mum yakma geleneğinin anlatıldığı bir beyitte de şair; Mecnun'un varisi olduğu için Mecnun'un kabrinde çerağ yandırdığını söylemektedir. Âşığın sinesi mezardır. O sine üzerindeki dağlar da çerağdır.

4- Mûsikî

Kavsî Dîvânı'nda mûsikî ile ilgili olarak ney, saz, çeng, mûsikâr, def, kanun , tanbur, tar mızrab gibi aletler, bunun dışında da nevâ, mutrib, terâne, eser, perde, sadâ, nağme, raks, terennüm, meşk etmek gibi terimler kullanılmıştır. Bunlarla beyitlerde tevriye ve tenasüp sanatı yapılmıştır.

En çok zikredilen müzik aleti neydir. Ney, âşığın dert ortağıdır. Şair neye seslenerek derdine ortak olup feryâda gelmesini ister. Neyin delikleri âşığın bağrındaki yuvarlak şekilli yaraların benzetilenidir. Âşığın bağrının delik delik olmasının suçu, nalenin değil eserindir:

Sen ey ney baġrımuñ sūrāḫ sūrāḫ olduġı vechin
Nevā-yı nālenüñ taḳṣīri yoḫdur var es̱erden ṣor G183/5

Sevgiliye âşığın derdini ney izhâr eder. Âşığın cismi ney gibi figan ile doludur. Ney dilsizdir.

Gül yaprağı mızrap, gül dalı da çengdir. Çeng, kanuna benzemekle birlikte dik bir şekilde tutularak çalınır. Beyitlerde şekliyle ilgili kullanımlar söz konusudur:

Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur
Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül biʿaynih çeng olur G194/1

Bir diğer alet ise sazdır. Çeng gibi "Kulak burmak" deyimi ile birlikte kullanılmıştır. Sazın kulağını burmak ile kastedilen akort etmektir. Kanun, tanbur, tar, mûsikâr aletleri de birer beyitte geçmektedir. Mûsikâr, birkaç neyin bir araya getirilmesiyle oluşan bir alettir. Def, oyun için gereklidir.

Bir beyitte Hz. Davud'un adı geçmektedir**.** O'nun sesinin güzelliği konu edilmiş ve yüz Davud teranesi ile bir odlu ney karşılaştırılmıştır.

Beyitlerde kullanılan "perde" sözcüğü mûsikî terimi olarak kullanılmıştır. Perde, bir müzik parçasını meydana getiren seslerden her biridir. Gülistanda gonca dudaklı yar geçerken şairin kulağına bir perdeden yüz bin sada gelmektedir. Şair öyle bir meclisten bahseder ki oranın âbidi mutrip, vâizi ise neydir.:

Peh peh bu ne maḥfil bu ne mey-ḫāne ne meydür
Kim ʿābidi muṭribdür anuñ vāʿiẓi neydür TB2-4/8

Bir beyitte de uşşak makamı sözlük anlamı da kastedilerek kullanılmıştır.

ʿUşşāḳ-ı bī-nevāya ḳulāġ dut nevāyı gör
Ney teg bu bī-zebānlara dil vir harayı gör   G59/1

Mutrib, eğlence meclislerinin vazgeçilmez kişilerindendir. Onun ölçülü sadasında çok tesir vardır. O gönülden haber verir. O sakinin adını söyleyince diller tutulur, eller ayaklar tutmaz olur. Onun güzel okumasıyla meclistekiler yanar, yakılır.

Bezm ehlini yandurdı sızıldatdı ḳavurdı
Yaḫşı oḫıdı līk yaman eyledi muṭrib   TC2-3/2

Mutribin âheng tutup def çalması ve mecliste bulunanların oynaması da birkaç beyitte söz konusu edilmiştir.

5- Süslenme

a- Kıymetli Taşlar ve Madenler

Divanda gevher, güher kelimeleriyle değerli taşlar kastedilmiştir. Âşık için gönlünün boğumları değerli taşlardan oluşmuş gerdanlıktır. Âşığın göz yaşı da değerli taşlar saçan yağmurdur. Satın alıcı olmadıktan sonra kara taş ile gevher birdir. Ayrıca bahar ayı su tanesini gevher yapar. Gevher, viranelerde olur ve onu bir yılan bekler. Bir beyitte ter damlası gevher tanesine benzetilmiştir.

ʿAraḳ-ı şerm u ḥayā çehre-i sebz üste gözümdür
ʿIḳd-ı şebnem kimi her ḳaṭresi bir dāne güherdür G134/4

Beyitlerde gevherin dışında zer(altın), sîm(gümüş), laʿl, dürr(inci) gibi kıymetli madenler zikredilir.

Sîm, beyaz rengi sebebiyle göz yaşının benzetilenidir. Hz. Yusuf'un pazarda satılması olayı ile birlikte anılır. Ayrıca sevgilinin göğsü gümüş gibi beyazdır. Hâtem, altın ve gümüş saçan değil, gönlünün muradından geçendir. Bağdaki akar su da rengi sebebiyle gümüş olarak tasavvur edilmiştir.

Zer ve zerrîn altındır. Sarı rengi ve değerli oluşu ile ilgili olarak beyitlerde yer alır. Bahar, gül ile birlikte âlemi altına döndürmüş ve her köşeyi değerli taşlarla bezemiştir. Âşığın rengi altın gibi sarardığı halde yar onu ayaklarına hala

saçmamıştır. Altın kadehle yar zehir içirmektedir. Zerrîn ile altından kelimeleri aşağıdaki beyitte bir arada kullanılmış ve altın kelimesinde iham yapılmıştır:

Özüñçün sāyebān fikr eyle çıḫ gerdūnuñ altından
Ki bir gün öz yerinden āḫir ol zerrīn-ṭınāb oynar G131/6

La'l, kırmızı bir süs taşıdır. Sevgilinin dudağı, âşığın gözyaşı ve şarap için benzetilendir. Sevgilinin dudağı değerli taşlar saçan bir la'ldir. Âşık o la'l gibi kırmızı goncanın tebessümünü görünce kan terler. Gönül yangını âşığın göz yaşını la'l-i nâb etmiştir:

Benüm göz yaşumı zinhār ġavr it ser-girān baḫma
Ki sūz-ı dil anuñ her ḳaṭresin bir laʿl-i nāb itmiş TC3-3/2

İnci; dürr, gevher-i galtan, dâne-i gevher, dürr-i ter, dürr-i semîn, gevher-i yek-dâne gibi kelimelerle ifade edilir. Şekli sebebiyle göz yaşına ve dişe benzetilmiştir. Ağız o inciyi saklayan sadeftir.

İnci, sevgilinin dişi münasebetiyle anılır. Yağmur tanesinin sadefin içine düşmesiyle deryada oluşur. Kulağa takılır. Bir beyitte bu güzel bir şekilde ifade edilmiştir:

Ṣadefde dāne-i gevher dişüñle baḥs̱ ider ammā
Gerekdür kim bunı deryā çıḫarsun öz ḳulaġından G412/3

Âşık inci oluşması için derya kenarında çok göz yaşı dökmüştür.

Ālem sadef olarak düşünülmüş, aşk da o sadefin gevheri olmuştur. Bu âlemde sadef çok, güher azdır.

Elmas, kesiciliği ile söz konusu edilir. Âşığın bağrını imtihan elması yüz yerden delmiştir. Elmas madeni demek olan bâbet kelimesi iki beyitte geçmektedir. Şair, gözün güneş karşısında kamaşmasını elmas madeninin gözü kamaştırmasına benzetmiştir.

Ne bābet kim olur gün pertevinden dīde-i şebnem
Gözüm ol nev ruḫsāruñ gören sāʿat ḳamaşupdur G119/6

Yakut da kırmızılığı sebebiyle kanlı göz yaşına benzetilmiştir.

Beyitlerde yukarıda saydığımız kıymetli madenlerden başka demir, çelik ve civanın adı geçmektedir. Ağıza vurulan demir kilit, dolaşan demir zencir, demir bâzû, mum gibi eriyen demir, çelik pençe beyitlerde söz konusu edilmiştir. Bunun dışında civanın dağılabilir özelliği sevgilinin yüzünü gören âşığın uzuvlarının dağılmasının benzetileni olarak kullanılmıştır.

b- Güzel Kokular

Beyitlerde güzel koku olarak misk, anber ve gülâb geçmektedir. Müşgîn ve anberîn siyah renkleri sebebiyle sevgilinin hal, zülüf ve hattının benzetilenidir. Bâd-ı saba kakülden anber elemektedir.

Ne kāküldür ki ʿanber-bīz olup bād-ı ṣabā andan
Cihān hem ol ṣabā feyżiyle reşk-i bāġ-ı cennetdür G47/2

Çemenin kokusu çok güzeldir. Bahar gelince bu koku duyulur. Reyâhîn (fesleğen) kokusu ateş üstünde garip kalmıştır. Buradan duyulan gül kokusu dimağ ister. Gül dalı sevgilinin mahallesinde her zaman esirken gül kokusu gönül gibi seyyardır:

Ey şāḫ-ı gül senüñ ser-i kūyuñ esīridür
Her çend būy-ı gül kimi seyyārdur göñül G298/5

Müşk ve anber âhûnun göbeğindeki yaradan elde edilir.

c- Diğer Süs Unsurları

Kavsî, dîvânında süs eşyası olarak tarak, yüzük, ayna, sürme ve gerdanlıktan bahsetmiştir.

Yüzük, Hz. Süleyman vesilesiyle zikredilen bir takıdır. Gerdanlık ise gevher, inci ile birlikte zikredilir. Âşığın gönlünün boğumları bir gerdanlığa benzer. Hayadan oluşan ter taneleri, gerdanlığa takılmış incilerdir. Dişler de şebnemden oluşan gerdanlıktır.

Şâne(tarak), sevgilinin zülüflerini taraması münasebetiyle anılır. O tarak zülfü tararken aslında âşığın cigerini yaralamaktadır. Şimşâttan yapılır.

Sürme(tûtiyâ) da önemli süs unsurlarındandır. Âhûların gözü sürmeden dolayı karadır. Yârin ayağının tozu âşık için sürmedir. Birkaç beyitte sürmesiyle meşhur Isfahan şehri zikredilmiştir. Savaş meydanında kara toz sürme, dökülen kanlar ise kınadır. Âşık sevgilinin hattının tozunu özlemektedir. Gubar, âşığın gözünün nurunu almakta ve tûtiyâ vermektedir:

Ḳavsī gözüm ġubār-ı ḫaṭın eyler ārzū
Her çend nūr-ı dīde alur tūtiyā virür G135/9

Diğer bir süs eşyası aynadır. Pasını gidermek için cilalanması gerekir. Sevgilinin yüzü âyinedir. O pak ve saftır. Kırılabilir. Görüntüyü olduğu gibi gösterdiği için aynı zamanda gammazdır.

Âşığın kalbi aynadır. Bu ayna paslandığı için şair Allah'a yalvarır. Bir nazar etmesini diler. Gönül aynasının pası gam ve kederdir. Gönül aynasının parlak olmasını isteyen, dildarı görmelidir. Ayna ölenin nefesini kontrol etmek için de kullanılır. Bu sebeple beyitlerde nefes ile tenasüp içindedir. Ayna nemden paslanır:

Eşkden Ḳavsī ġubār-ı ġam dutupdur çeşmümi
Pākdur zengārdan āyīne tā nem bolmasuñ G282/7

Ayna görüntüden ibaret olduğu için gerçeğin kıymetini bilemez.

Ayna bazı beyitlerde de tasavvufî manada kullanılmıştır. Gönül aynası kime âşık olduğunu bilmez. Murat aynasını zeng tutmuştur. Fakat Kabe toprağı ona safa verir. Sûreti mana erbabının aynasıdır. Âşık-ı bîtâb o aynanın cilasıdır.

Bir beyitte de Sedd-i İskender ile birlikte kullanılmıştır.

6- Giyim – Kuşam:

Beyitlerde giyim ile ilgili nikâb, atlas şal, pirehen, pergâle, câme, damân, serpûş, âstîn, şâl-ı atlas, pîne(yama), külah, destâr-ı zer, bahye(teyel), sebz-pûş, gülgûn-câme, libâs, ridâ, kaba, börk ifadeleri kullanılmıştır. Pîrehen kelimesi genellikle Hz. Yusuf kıssasını hatırlatacak şekilde beyitlerde yer alır.. Damen, gerçek anlamının dışında damen-i dil, damen-i sahrâ, damenin elden koymamak, damen-i himmet, pâk-damen, damenin tutmak, etek çekmek gibi ifadelerde kullanılarak mecaz bir anlam kazanmıştır. Giyimle ilgili diğer ifadeler somuttur.

Sevgilinin düzgün boyuna giydiği gül renkli elbise (câme-i gülgûn) yakışır. Gül renkli gömlek ile kastedilen kanlı gömlektir. Servi boylu, gül yanaklı sevgiliye câme-i elvân gerekmez, ona âşığın gönül kanı yeter. Sebz-pûş, servin özelliğidir. Yeşil giyinmiş servi sevgilidir.

Sevgili nikâb ile yüzünü örter. Ayna bu nikâbı açar. Sevgili nikâbını açınca ortaya çıkan güzellik karşısında her şey unutulur. Vâizin şöhreti bile gider.

Diğer bir kullanım ise libastır. Genellikle tasavvufî anlamda kullanılmıştır. İnsan vücudu libâs-ı âriyettir. Âşık bu ödünç elbiseden utanır. Libâs-ı mert denilerek de mertliğin dünyanın sıkıntısından soyunmakla olacağı söylenmiştir. Herkesin elbisesi kendi boyuna göredir:

Ger devlet arta pāye-i miḥnet bülend olur
Ḳavsī libāsı her kişinüñ öz boyıncadur G130/6

Atlas; üstü ipek, altı pamuk olan kumaştır. Desensizdir. Bu sebeple gökyüzünün benzetilenidir. Âşığın suratının renksizliği bu şalın desensizliğine benzetilmiştir. Bu sebeple sûreti ve sîreti birbirine uygundur:

Şāl-ı aṭlasdur saña Ḳavsī ne giysen yaraşur
Nā-muvāfıḳ düşmeyüpdür ṣūretüñle sīretüñ G286/8

Börk, başa giyilen kalpaktır. Bir beyitte başına börkünü yan takmış bir yiğitten bahsedilmektedir. Yeni ay ona nispet ederek göklerden geçmektedir. Başlığın başa eğri takılması büyük bir ihtimalle dikkat çekmek için yapılan bir iştir:

Nisbet ilen yeñi ayuñ başı göklerden öter
Börkini egri ḳoyanda başa ol raʿñā igit G29 /2

Ridâ, dervişlerin giydiği hırka veya şaldır. Destâr ise sarıktır. Cahil halk hünere bakmaz. Altın sarık ister. Ona önem verir. Āşığın külahı âhının ateşidir. Serpuş da bir çeşit başlıktır. Âşık için felek bir serpûştur.

Bunun dışında kemer ve kemere ayna bağlamak, âstîn(yen), girîbân(yaka), bend-i pîrehen (yaka) giyim unsurlarındandır. Pîne, bahye gibi ifadeler dikişle ilgili terimlerdir.

Āşıḳa temkīn ü istiġnā u ṭāḳat pīnedür

Kim diyüpdür kim gedānuñ ṭabʿı müstaġnī gerek G261/3

Bir beyitte geçen pergâle, kaba ipten yapılan bir çeşit dokumadır. Âşığın cigeri dağlar sebebiyle pergâleye benzetilmiştir. Kefen de beyitlerde geçen unsurlardan biridir. Gülgûn kefen ile kanlı gömlek kastedilir.

7- Yiyecek ve İçecekler

Dîvânda yiyecek ve içecek olarak kebap, kand-ı mükerrer, meze, tuz, azık, dâne, çâşni, süt, şarap, limon, şerbet, yağ, un, helva ve sirkenin isimleri geçmektedir. Bunun dışında acı, tatlı, tuzlu ifadeleri de kullanılmaktadır.

Beyitlerde en çok kullanılan yemek kebaptır. Kebap bazı beyitlerde gerçek anlamında, bazı beyitlerde de âşığın acısını ifade etmek için teşbih unsuru olarak kullanılmıştır. Âşığın bağrı, yanmaktan kebaba dönmüştür. Kebap olmuş ciğerler âşığın rızkıdır. Rindler kebabı kanlı severler. Bu yüzden âşığın çok yanmaması gerekir:

Ḳanlu isterler kebābı rindler mey-ḫᵛāreler

Çoḳ daḫi yandurmagil ey mest-i bī-pervā beni G477/5

Meclisteki eğlencede kebap da mest ile birlikte oynamaktadır. Yaraya tuz basmayı hatırlatan bir beyitte kebapla birlikte tuz da zikredilir. Pişmemiş kebabın yenmesi zordur. Ciğ kebabı insanlar biri bir yandan diğeri bir yandan çekiştirir. Kebabın pişip pişmediği közünden belli olur:

Şāhid-i ḥāl-i dil-i ʿuşşāḳ ruḫsāruñ yeter

Kim kebābuñ ḫām u nā-ḫāmı közinden bellidür   G111/10

Kebap dışında zikredilen diğer bir yiyecek şekerdir. Kand-i mükerrer, iki defa kaynatılmış koyu şeker demektir. Sevgilinin iki dudağının benzetilenidir. Acı ağız, kand-i mükerrer kadrini iyi bilir. Sevgilinin dudağı şeker-feşândır.

Helva, bir beyitte “Aġzı şīrīn eylemez ḥelvā dimek ḥelvā kimi” atasözü içinde geçer. Helva demekle ağız tatlanmaz. Bâde âşığın, süt ise zahidin payına düşen içecektir. Kötü adamın da şerbetini dökerler. Bu şerbet dökme ile kastedilen ölünün arkasından sunulan şerbet olmalıdır. Bu durumda bu beyitte bir beddua söz konusu olabilir:

Eger bir mihr gösterse çeker bin tīğ-i kin gerdūn
Saḳın aġuludur tök bu ḥarīfüñ şerbetin gitsüñ G266/5

Limon bir beyitte geçer. Bu beyitten atıcılık için limonun nişan olarak kullanıldığını anlıyoruz:

Ne ġam ger göñlümi ḳılsam müşebbek dāġ dāġ itsem
Ki ʿāşıḳ-pīşe bir limunı yüz yerden nişān eyler G184/6

Meze, şarap ile birlikte yenilen yiyeceklerdir. Şarap bezmin vazgeçilmez unsurlarındandır. Bir beyitte şarap fiyatına sirke satan bağbandan bahsedilmektedir:

Şarāb narḫına ey bāġbān ki sirke satarsan
Çemen hemīşe bahār u bahār böyle ḳalur mı G489/3

Feleğin değirmene benzetildiği bir beyitte de âşığın vücudu bir avuç un olarak nitelenmiştir. Dâne ile de buğday tanesi ifade edilmektedir.

Sofra-i enʿam, perverde-i nimet, ruzî, çâşni, nâ-güvâr, hoş-güvâr, nimet-i elvân, hân-ı rahmet yiyeceklerle ilgili kullanılan diğer ifadelerdir.

8- Mimârî

Mimarî unsurlar olarak beyitlerde kâşâne, saray, mesken, eyvan, hisar, ev, duvar, bünyad, bina, vîrâne, hânümân, otağ, kilit, kapı, revzen(pencere), hayme kelimeleri geçer. Şair sevgiliden bir gece gözünün sarayını aydınlatmasını ister. Aşk ateşi âşığın sinesi evini yandırmıştır. Yecüc sabır evini viran etmiştir. Āşığın göz yaşı seli de duvarları yıkar, evleri viran eder. Felek de âşığın gönül binasını yıkmıştır. Şair bunu âhın sineden toza bulanmış olarak çıkmasından anlamaktadır:

Göñül bināsını yā Rab sipihr yıḫmış mı
Ki āh sīnem ivinden gelür ġubār-ālūd G43/2

Âşığın gönlü meyhaneye düşkün değildir ama aklı başında bir insan aramak için ev ev gezmektedir.

Mimarî unsurların zikredilmesinin yanında bu eserlerin bir çok sebeple vîrân olması da söz konusu edilmiştir. Mimar bu viran olan yapıları tamir edecektir. Mimarsız tamir olmaz. Mimar sevgilidir.

Evle birlikte misafir, kapı, pencere, duvar da kullanılan diğer unsurlardır. Âşığın halini kapı ve duvar iyi bilir. Hastalar sabahı pencereye gözlerini dikerek beklerler.

Göz tiker teg ṣubḥ içün bīmār olan revzenlere
ʻÖmrlerdür gözlerüm çāk-ı girībānuñdadur G165/2

9- Tabâbet

Tıpla ilgili olarak beyitlerde tabîb, bîmâr, dârü'ş-şifâ, dert, derman, merhem, zehr, tiryâk, hezeyan, nâsur, nüsha, reg-i aʻzâ, ilaç, penbe, tebhâle, nabız, bahye gibi kelimeler kullanılmıştır.

Tabip, sevgilinin benzetilenidir. Hastalara şifa ve acı acı öğütler verir. Hastanın kanlı yaralarına merhem sürer. Derdi iyileştirmesi gerekirken dert verir. Hastanın derdini nabzından, âşığın derdini ise kemiğinden anlar. Usta tabibin kadrini ancak hastası bilir. Korkusuzdur. Hastası ölse bile inanmaz. Tabip neşter kullanır. Beyitlerde nâsur geçmektedir. Nâsur da bir çeşit yaradır. Tabip âşığın peykan yarasına dikiş atar ve merhem sürer:

Baḫye vü merhem cefāsın çekmez idüm ʻömrler
Bilse idüm zaḫm-ı nāsūrumda peykān olduġın G395/2

Bîmâr, gönlün ve âşığın benzetilenidir. Âşık deva isterken ona dil-i bîmâr verirler. Deliler zincire bağlanır. Onların hastalığı bahar aylarında artar. Âşığın vücudu sevgilinin attığı taşlar, kirpiğinin okları ve kılıç darbeleri sebebiyle yaralarla doludur. Yaralara tuz, köz veya kül basılır. Merhem sürülür. Ateşle birlikte dudakta tebhâle(uçuk) oluşabilir. Merhemle birlikte pamuk da zikredilir. Hasta ziyaretine bir deste gül ile gitmek gerekir. Hastaların derdi gece artar. Tedavi sırasında sabırlı olmak gerekir. Hastalar dâru'ş-şifada tedavi olur. Âşığın dâru'ş-şifası uykudur. Yaraları tedavi etmek için kafur merhemi kullanılır. Bu merhem, kafur denilen Uzak Doğu'da yetişen bir çeşit bitkiden elde edilen beyaz ve yarı saydam bir maddedir.

ʻAceb ki merhem-i kāfūr-ı vaṣl ilen bitsüñ

Bu nevʿ kim cigerüm başı yāredür sensiz G202/4

Baş ağrısı ve hezeyan da derman istenen dertlerdendir.

10- Alış-Veriş

Beyitlerde alış-verişle ilgili olarak bâzâr, sermâye, nakd, ayar, sim ü zer, harîdâr, kesat, bahâ, meta, narh, sûd u ziyân(kar zarar), sikke, dinar, erzânî, pul gibi ifadeler zikredilmiştir.

Aşk pazarında âşığın adından dolayı sikke değerlenecektir. Dünya pazarında basiret sahibinin kalmadığı, sahte ve ayarı düşük olmak gerektiği, burada iyilere az baha verildiği, güzellik pazarında bir başka parlaklık olduğu beyitlerde anlatılır.

Âşık hayat nakdini dil-i bîmâra feda etmiştir. Aşk pahalıdır. Aşığın bir pul kadar değeri yoktur.

Alış-verişte satılan mal geri alınmaz. Kalb, gönül anlamının dışında aynı zamanda sahte demektir. Paranın ayarının eksik tutulması, sahte para, dinarın arı olması beyitlerde söz konusu edilir. Alışverişteki kar-zarar ilişkisi bir beyitte şu şekilde dile getirilmiştir:

Ey ḳoyan sūd u ziyān üstüne sermāye-i ʿömri
Żararuñ nefʿdür ammā sen iden nefʿ żarardur G134/7

Narh veya nırh; çarşıda, pazarda satılan mallar için resmî makamlarca gösterilen fiyattır. Bağban âşığa şarap fiyatına sirke satar. Ama bahar vakti hep böyle kalmayacaktır:

Şarāb narḫına ey bāġbān ki sirke satarsan
Çemen hemīşe bahār u bahār böyle ḳalur mı G489/3

Pazarla ilgili olarak Hz. Yusuf'un kıssasına telmih yapılır. Onun pazarda satılması söz konusu edilir. Şair pazarı boşuna beklediğini, bir Yusuf-ı Pākize-güherin bir ömür kendisine denk gelmediğini söyler.

Alış verişle ilgili zikredilen kişi ise harîdârdır. Satın alıcı olmazsa bir taş parçası ile gevherin farkı olmaz. Aşık kendisini bir avuç toprak, başkalarını altın ve

gümüş olarak nitelendirir. Ama onlar gibi her nesne için harc-ı bazar olmayacağını söyler. Basiretsizlerin sevgilinin sözlerinin alıcısı olmamasını diler.

11- Yazı Unsurları

Divanda yazı ile ilgili olarak kalem, evrak, sahife, divan, mühür, rakam, bazı harfler, yeşil, beyaz ve kırmızı renk, nakş, mektup, şerh, nokta, şiraze, meşk tahtası, defter söz konusu edilmiştir.

Kalem için kilk ve hâme kelimeleri kullanılır. Kudret kalemi servlere kamet-i mevzûn çekmiş, suretleri süsleyen kalem, güzellerin yüz levhalarında müşkîn hal ve anberîn hatt peyda etmiştir. Kalem, âşığın kirpiklerinin benzetileni olarak beyitlerde kullanılır. Eğer nakkaşlar âşığın kirpiklerini kalem olarak kullanırlarsa onun renkli hayalleriyle her nakş baharistan olur. Âşığın halini yare ancak kalem iletebilir. Kamış kalemin ucu dile benzetilir. Kalemlerin kalem dili denen kısmı kamışın bir parmak altından kalemtraşla kesilir ve ucuna badem şekli verilirmiş.[149] Bilindiği gibi kalem açılmazsa yani dili kesilmezse yazmaz. Bu dil açılmadıkça âşığın gönlü de açılmaz. Kalemin ucunun kesilmesi "söze başını feda etmek" olarak nitelendirilmiştir:

Söz bilenler arasında ʿalem olmaz Ḳavsī
İtmeyen ḫāme teg öz başını güftāre fidā   G10/11

Âşığın halini arzetmeye kağıt yetmediği için kapı ve duvarlara yazı yazılmalıdır. Güzellik sayfa, sevgilinin yüzü kağıt, yüzündeki tüyler yazıdır. Beni ise yazının noktasıdır. Istırap, âşığı oluşturan yaprakları viran etmiştir. Gönül sayfası şerh ü beyân ile doludur. Sevgilinin güzelliğinin şerhini yazmak için gülşende gonca tomar, bülbülün gagası ise kalem olmuştur.

Beyitlerde "sin, be, elif, mim" harfleri şekil yönünden sevgilinin bazı özelliklerine benzetilmiştir. Yazı ile ilgili olarak "elif çekmek" tabiri kullanılmıştır. Sevgilinin boyu düzgünlüğü sebebiyle eliftir. Âşık sevgilinin siteminden sinesinde elifler çekmektedir. Ağız şekil sebebiyle "mim", diş "sin"dir. Dudak "bâ", hal ise "nokta"dır. "Bismi'llâh"ın ilk harfleri olan "bâ, sin, mim" beyitte şu şekilde ifade edilmiştir:

---

[149] Kalem ve diğer yazı unsurları için bkz. Osman Horata, "Kaynaklar", **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay. Ankara 2002, s. 14-15

Lebüñ bā noḳṭa ḫālüñ dişlerüñ sin mim aġzuñdur
Biʿaynih medd-i bismillāhdur serv-i ḫırāmānuñ   G270/2

Kitapların söz başları da beyitlerde zikredilen unsurlardandır. Şiraze, kitapların dağılmasını engelleyen örülü şerittir. Gönül evrakının şirazesi perişan olmuştur. Âşık gül nüshası gibi perişan olmuştur. Bahar ayı onu gonca gibi şiraze edecektir. Aşk defterinde âşığın adının yazılması için deliliğin meşk tahtası olmak gerekir.

12- Oyunlar

Beyitlerde söz konusu edilen oyunlardan biri tavladır. Nerrâd, çok güzel tavla oynayan kişi demektir. Şeşder, tavlada altı kapının da kapalı olmasıdır.Dav ise oyunda tutulan sıradır. Bir beyitte geçmektedir. Şair, âşığın kapalı kapılarından sakınılmasını çünkü nerrâdın insanın gözünü bağladığını söylemektedir. Nerrâd-ı çarh ile Allah kastedilir. Âşık sevgilinin gamıyla şeşdere düşmüştür:

Ġamında şeş-dere düşdüm adem ḳapusını hem
Baña mürüvvet idüp çarḫ-ı bed-ḳumār açmaz   G207/6

Gûy u çevgan oyunu söz konusu edilen bir başka oyundur. Âşığın başı top, bükülmüş boyu sopa olmuş cevlan etme zamanıdır. Bazen de feleğin karşısında âşık hem gûy hem çevgândır:

Ḳāmetüm Ḳavsī felek bükdiyse budur vechi kim
ʿIşḳ meydānında ben hem gūy hem çevgān olım G311/7

Beyitlerde oyun ile ilgili olarak çocukların oyunlarından da bahsedilir. Bir çocuk yaptığı bir şeyi o saat yıkabilir. Âşığın gönlü de bir çocuğun yapıp yıktığı bir oyun evidir. Çocuklar toprakla oynarlar ve başlarına toprak atarlar. Kapı açma oyunu oynarlar. Çocukların hayal dünyaları geniştir. Yerde toprak ile bir olmuş âşığı görünce onu yerden bitti sanırlar:

Yolında bes ki ʿışḳ ehlin görür topraġ ilen yeksān
Sanur ol ṭıfl-ı bāzī-gūş kim yerden biter ʿāşıḳ   G252/2

Çocukların bir diğer eğlencesi meyve için ağacı taşlamaktır.

13- Bazı Tipler ve Meslek Erbabı

a- Bağban:

Bağban, daima gül bahçesinde düşünülür. Goncanın gül suyunu tutar. Bahar geçince bağa veda eder. Bir gül için dikenlerin nazını çeker. Gülşene girene yan bakar. Mürüvvetsiz bağban bülbülün gönlünü yıkmakta hiç kusur etmez. Şair gül ile bülbül ile ilgili tasavvurlarında hep bağbana seslenir. Gülşendeki meyveyle, yapraklarla övünmemesi istenir. Çünkü bahar bir demdir. Şair gül ve badeyi bağbana verir, kendisi şule-i ruhsarı ve sakiyi alır.Yuvasız kuşlara iltifat etmesini ve ondan bülbüle hor bakmamasını ister. Gül suyunu bağban alır. Bu yüzden bülbül de kanını döker. Bağban gibi nice gül toplayanlar unutulmuştur. Bu yüzden bülbülü unutmamak gerekir.

Unutma bülbüli ey bāġbān getür ele göñlin
Ki yüz senüñ kimi gül-çini nev-bahār unudupdur G139/5

b- Cellat, Katil

Cellat, âşığın bağrını doğrayan sevgilinin gözüdür. Zâlimdir. Âşığın katledilmesi gerektiğini hiç unutmaz. Feleğin zahmet çekmesine gerek yoktur. Çünkü âşık aşk kılcının şehidi olmuştur. Cellada gerek kalmamıştır. Cellat padişah ne buyurursa onu yapar. Celladın kılıcı sert ve şiddetli, eli ve bazusu kavidir. Korkusuzdur.

Tīġi tünd ü dest ü bāzūsı ḳavīdür ḥayf kim
Eylemez pervā öter bī-bāk cellādum benüm G 314/5

Katil sevgilinin benzetilenidir. Âşığa kan ağlatır. Onu avlar, acımaz. Hunhardır.

c- Çocuk, Pir, Civan, Anne, Baba

Çocukla ilgili söz konusu edilen bir unsur beşiktir. Felek beşiktir. Âşık bahtının yıldızını o beşikte uyandırmak ister. Anne çocuğuna süt verir. Çocuklar yaparlar ve yaptıklarını yıkarlar. Toprakla oynayıp başlarına toprak atarlar. Bahar yağmurunda zevkten yaşlısı genci oynar. Çocuk hocanın korkusuyla meşk karalar.

ʿIşḳ fermānile gerdūn tīre rūz eyler beni
Ṭıfl teg kim bīm-i üstād ile meşkin ḳareler G158/2

Çocukların dilini divaneler anlar. Çocuklar rahat duramazlar. Sürekli kıpırdarlar. Yerde yatan âşıgı yerden bitti sanırlar. Efsanelere inanırlar. Ağaç taşlarlar. Okulda ebced okurlar. Delilerin ardından koşarlar. Bir beyitte de anne ve baba geçmektedir. Mürebbîsiz kalan gözyaşı çocuğunun muhabbet atası, mihnet ise annesi olmuştur:

Ḳalurken bī-mürebbī ṭıfl-ı eşküm
Muḥabbet ata mihnet anelenmiş   G239/6

Yaşlı felek gururlananın eline asayı çabuk verir. Aşkın genci yaşlısı yoktur.

Pīr ü civānı ʿaşḳuñ yoḫ farḳı bir birinden
Peyveste bu çemende dört faṣl bir hevādur   G44/8

ç- Misafir-Ev sahibi

Mihman ve konak, misafir demektir. Âşık bin yıl ömür geçirse bile misafirdir. Ayrıca her gece yüz bin gam ve derd âşığın misafiridir. Âşık bir gece de sevgilinin kendisine misafir olmasını ister. Misafire yemek yedirilir. Tanrı misafirine hor bakılmaz.

Görmez özinde sunʿdan özge neẓẓāremiz
Zinhār ḫˇār baḫma ki Tengri ḳonaġıdur   G107/8

Mizbân, misafiri ağırlayan ev sahibidir. Aşk ehli herkesi kendisi gibi âşık olsun ister. Semenderin ev sahibi olduğunda misafirini yaktığı gibi. Ev sahibinin misafiri isteyip istemediği yüzünden belli olur. Misafir dururken ev sahibi baş köşede oturmaz:

Ḫayālüñ sīnede göñlüm ayaġ altındadur sāḳī
Oturmaz ṣadrda iv ṣāḥibi mihmān olan yerde   G434 /2

d- Diğer Tip ve Meslekler

Pasbân gece bekçisidir. Gaflet meyiyle uyuyan bekçi kıyamete kadar uyanmamalıdır. Çünkü o fitnedir. Gayret ejderhası hazineye bekçi olarak yetecektir.

Mühendis bir beyitte geçmektedir. Şair mühendisten sevgilinin kaşının, alnının düzenliliğine bakmasını ister. Sevgili, keman-gerdir. Âşık onun kendisine meyletmemesini, çünkü artık ona vereceği canının kalmadığını söyler. Kemangerin yaptığı ok sert olur ve yüz cana değer.

Kedhudâ bir beyitte geçmektedir. Kavsî hiçbir şeyinin olmadığını bunun ne güzel kethudâlık olduğunu belirtir.

Meyhaneci bu yıl meyhanesinin kapısını kapatmalı çünkü bahar herkesin sarhoşluğunu gidermektedir.

Elçinin dil bilmesi gerekir.

Nâ-Hudâ, gemi kaptanı demektir. Bir beyitte şair kendisinin kaptan, gözlerinin derya, sinesinin sadef, gönlünün ise inci olduğunu ifade etmiştir.

Özüm ben nā-Ḫudāyam gözlerüm deryā-yı bī-pāyān
Ṣadefdür sīne Ḳavsī gevher-i yek-dānedür göñlüm   G354/7

Sâyil, dilencidir. Yollarda yatar. Yüzünü yerlere kor.

Saykalgerlik, cilacılıktır. Şâir güneşin saykalgerliği kendisinden öğrendiğini söylemektedir.

Dihkan, çiftçidir. Toprakla meşgul olur.

Uğrı ve haramîler yol kesip hırsızlık yaparlar**.** Sevgilinin fettan gözü bir uğrudur ve nigah uğurlamıştır.

Pehlivan bir beyitte zikredilmekte ve meydandaki tozdan pehlivanın cüretinin belli olacağı söylenmektedir.

14- Yolculuk

Yolculukla ilgili söz konusu edilen unsurlar; gemiler, mahmil, reh-güzar, pül, kervan ve göç davuludur. Keştî gemidir. Fakat beyitlerde kadeh ve gönül kastedilerek kullanılır. Dil ıstırabından keştî kırılmış, bahr taşmıştır. Âşığın inanı hunhar deryanın çapasız keştisindedir. Bahrde tufan endişesine karşı teslim lengerini almak gerekir. Yelken hava nereden eserse oraya meyleder.

Mahmil, deve üstüne konulan iki kişinin bineceği sepettir. Mecnun, Leyla ve Şirin ile birlikte anılır. Âşık ile maşuk bir mahmilde gitmektedir.

Yolculukla ilgili diğer bir unsur da kervanlardır. Kervanlarda göç davulu vurulur. Kervan nöbetinde uyumamak gerekir:

Bahār ötmeġdedür Ḳavsī gözüñ aç ġonçe teg uyma

Yetişür göçmeġe nevbet saña hem kārvāndur bu   G457/8

İki beyitte pül geçmektedir. Pül köprüdür. Âşığın kanlı göz yaşı çaya, bükülen boyu köprüye benzetilmiştir:

Ḳaddüñ büküldi olmadı kem yaşı gözlerüñ

Ḳavsī bu ḳanlu çaylara sen pül misen nesen   G387/9

15- Mektep, Medrese, İlim, Üstad

Eğitim yeri olarak beyitlerde mektep, medrese ve debistan geçmektedir. Medreselerde üstatlar ders verir. Gerçek üstat kendini üstat görmeyendir:

Ḥüsn bī-sāḫte ra'nā-ter ü gīrā-terdür

Oldur üstād ki bilmez özi özin üstād   G 40/2

Debistân, ilkokul seviyesinde eğitim veren okuldur. Beyitlerde debistandaki bir çocuk ile Eflatun karşılaştırılır ve aşkın debistanında Eflatun'un ebcet okuyan bir çocuk olduğu, çocuğun da allâme olduğu ifade edilir.

Çocuk üstat korkusuyla ders çalışır. Öğrenciler eksikliklerini üstatlarından öğrenirler. Şair şehirde dert ehli bulamadığı için Mecnun'u üstat eylemiştir. cumartesi ve cuma günlerini çok gören ama gün görmeyen şair mektepte ak kara her şeyi öğrenmiştir:

Şenbe vü ādīne çoḫ gördüm velī gün görmedüm

Tā bu mekteb-ḫānede farḳ itdüm aġ u ḳare men   G422/8

16- Av

Eski hayatın önemli bir yanı da av ve avcılıktır. Avla ilgili olarak ok, yay, kılıç, dam(tuzak), kement, dane zikredilen unsurlardır. Sevgilinin saçları âşık için tuzaktır. Sevgilinin zülfü avlanma için havalandığında saba korkudan saklanacak yer arar. Av ne kadar zayıf olsa da avcı onu hatırlar. Kuş avlamak için dane kullanılır. Sevgilinin hal ve hattı âşığı avlamak için danedir. İki av için iki ayrı kement gerekmez. Yarı boğazlanmış avı hemen öldürmek gerekir. Çünkü elden kaçabilir.

Nīm bismil ṣaydı ey ḳātil tiz öldürmek gerek
Sen bu temkīn ile teprensen şikār elden gider   G84/9

Avlanan gönül kuşu zülüf kafesine kapatılır. Av için şahbaz kuşu kullanılır. Baharda akıl avlanır. Avcılık için talim yapılmalıdır. Bunun için âşığın bağrı nişan tahtasıdır.

17- Eşya

Bundan önceki bölümlerde bahsedilen eşyalardan başka beyitlerde pergâr, rişte(ip), micmer(tütsü), sipend, şişe, beşik, ceres, bûriyâ, girbal(kalbur), çanak, kufl(kilit), nemekdan, bister(yatak), hazef, kullab, bute, perde, küre, bâlîn, gözgü, gibi eşyalar zikredilmiştir.

Pergâr, pergel demektir. Bir ayağı sevgilinin beninde olan pergâr, âvâre, ser-geşte gezmektedir. İp; cân, kakül ile birlikte kullanılmıştır. Micmer ve sipend bezmin unsurlarındandır. Güzel koku amaçlı kullanılır. Bezm micmerdir. Orada yanan âşık ise sipenddir. Mehd, beşiktir. Feleğin benzetilenidir. Ceres, çıngıraktır. Dili ile insan dili arasında bağlantı kurulur. Bûriyâ, dervişi çağrıştıran bir unsurdur. Derviş üzerinde yattığında hasırın şekli tenine çıkar. Girbâl, sevgilinin yüzündeki küçük sivilceleri eleyen kalburdur:

Çehresinde dāne dāne āble sanmañ anuñ
Şimdi ġırbāl ile ol nev-ḫaṭṭ giriftār aḫtarur   G53/6

Çanak, komşu çanağı ifadesiyle beyitlere girmiştir. Göz için benzetilendir. Hazef, topraktan yapılan çanak, çömlektir. Gevher ile farkı beyitte konu edilmiştir. Kufl, ağıza demir kilit vurmak ve gonca kilidini dikenin açması ifadeleriyle beyitlerde işlenmiştir. Bâlîn, yastık demektir. Geceleyin mumun baş uç yastığı olması söz konusu edilmiştir. Bahar, şebneme gül yaprağından yatak hazırlar:

Göz yaşum ḫāk ile yeksāndur benüm feryād kim
Şebneme gül yapraġından bister eyler nev-bahār G185/2

Kullâb, çengel demektir. Sünbülün benzetilenidir. Küre ile kastedilen fırındır. Kaynamak ile birlikte kullanılmıştır. Bir beyitte de ayna yerine gözgü kullanılmıştır.

18- Gelenekler ve Yaşayış

Beyitlerde bir çok gelenekten söz edilmiştir. Diğer bölümlerde de bahsettiğimiz gelenekler şunlardır:

Misafirlik beyitlerde geçen önemli geleneklerdendir. Tanrı konağı ifadesi Tanrı misafiri demektir. Misafire hürmet edilir. Misafir olduğunda ev sahibi baş köşeye oturmaz:

Ḫayālüñ sīnede göñlüm ayaġ altındadur sāḳī
Oturmaz ṣadrda iv ṣāḥibi mihmān olan yerde G434/2

Gençler başlıklarını eğri takarlar. İtibarlı kişilerin başından gül dökülür.

Meger pervāne bilmiş iʿtibārın şemʿ-i ḫod-kāmuñ
Ki öz bāl u perinden başa her dem savurur güller G62/2

Bayram, toy eğlence günleridir. Bayramda ele kına yakılır. Bahar aylarında bahçe gezmeleri yapılır. Eğlenceler düzenlenir. Tütsüler yakılır. Atıcılıkta nişan için limon kullanılır. Mezarlarda mum ve kandil yakılır. Deliler kendine ve başkasına zarar vermesin diye zincirlenir. Kurban bayramına "Hacılar Bayramı" denilir.

İnsanlar bir gül ile hatırlanır. Hasta ziyaretine gidilirken bir demet gül götürülür:

Bāde-i gül-gūn içüp gel başuma ey şemʿ kim
Ḫasteñi bir deste-i gül birle anmaġ çāġıdur G114/3

Hayır işte istihareye gerek yoktur. Müslüman, kafir bir arada yaşamaktadır. Bağda meyhane ile mescit yan yanadır. Kafire eman vardır. Kafirler zünnarlarına ayna bağlarlar.

Kapalı kapta yemek tez kaynar. Baş traş edilirken kakül bırakılır. Köle âzâd etmek sevaptır. Gönül yıkınca köle âzâd etmek gerekir.

Nemli eşyalar güneşe serilir ve öyle kurutulur:

Nem yerde nemlü perde çürür sermedin güne
Vechi budur ki göz tikerem dil-rübālara G429/7

19- İnanışlar

Beyitlerde halkın bir çok inanışından bahsedilmiştir. Bunlar diğer bölümlerde dile getirilmiştir. Bunların dışında bu konu ile ilgili şunları söyleyebiliriz:

Bağırınca dağlar ses verir. Hazineler viranelerde bulunur. Bu hazineleri yılanlar ve ejderhalar korur.

Anka kuşu efsanevî bir kuştur ve görünmez. Huma kuşunun gölgesinin düştüğü kişinin başına devlet kuşu konmuş demektir. Semenderin rızkı ateştir. Pervane muma olan aşkından kendisini mumun ateşine atar. Kimya ilmiyle toprak değerli madenlere dönüştürülebilir. İnci , yağmur tanesinin sadefin içine düşmesiyle oluşur.

Sübha falı, remil fal çeşitleridir. Hastalık için muska yazılır. Susuz kalan serap görür.

Bir beyitte de Ramazan ve Recep aylarından bahsedilmiş, Ramazan'ın yakın olduğu Recep ayının da hürmetinin olduğu ifade edilmiştir. Aşağıdaki beyit bu iki aya bakışı gösteren bir beyittir:

Her-çend diyerler Ramażān ayı yavuḳdur
Her-çend ki māh-ı Recebüñ ḥürmeti vardur TC2-2/6

Kavsî beyitlerinde sosyal hayatı bütün canlılığı ve hareketliliğiyle işlemiştir. Devrin geleneklerini, yaşantısını, alış-verişini, giyim-kuşamını, sağlık anlayışını, tedavi yöntemlerini, eğlence anlayışını beyitlerde görmek mümkündür. Zikrettiği mûsikî terimler onun farklı alanlarda bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Yönetim şekli, savaşlar başarıyla kullanılmıştır. Bütün bu unsurları halkın kullandığı dille birleştirmiş ve çeşitli deyim ve atasözleriyle hayatı beyitlere sokmuştur. Bunun dışında devrin tanınmış kişilerini de şiirlerinde görmek mümkündür. Beyitlerinde zikrettiği kişiler yardımıyla bizim Kavsî'nin yaşadığı devri tespit etmemiz mümkün olmaktadır.

Şair, Divan Edebiyatı'nın duygu ve düşünce dünyasını oluşturan unsurları da telmihler yoluyla başarıyla beyitlerinde kullanmış bunları farklı buluşlarla yeniden ele almıştır. Sosyal hayatı, devrin yaşantısını ele alışı başarılıdır. Beyitlerden o devrin geleneklerini, yaşayışına ait ipuçlarını bulmak mümkündür.

III. İNSAN

A- Umûmî Olarak İnsan

Kavsî Divanı'nda insandan bir çok beyitte bahsedilmiştir. Allah insanı bir katreden halketmiştir. İnsanoğlunun kalbine aşkı yerleştirmiştir. İnsan denilen şey bir avuç topraktır. Bahar ayı insana tazelik, canlılık verir. İnsan âlemin göz bebeğidir. Yaradılışında doğruluk vardır. İnsanın yaradılışındaki maksat muhabbettir:

Meyve içün bāġbān her naḫli eyler terbiyet
Ḫilḳatinden nevʿ-i insānuñ muḥabbetdür ġaraż G243/8

Beyitlerde insanın bir çok yönü ele alınmıştır. Arkadaşlığı, sırdaşlığı, gafil oluşu, derd bilmezliği, iyi ve kötü oluşu, dünya malına güvenmesi, kusurları beyitlerde kullanılmıştır.

B- Güzellik

Güzellikle ilgili olarak beyitlerde hüsn, melahat, mihr, hûb, güzel, ân, âb u reng, âb u tâb gibi ifadeler kullanılmıştır. Bazı beyitlerde aşk ile birlikte anılmıştır. Güzelliğin benzetildiği unsurlar nimet, pazar, hazine, yıldız, şah, padişah, bahçe, güneş, ayna, bahr, ateş ve kitaptır.

Şaire göre hüsn aşktan ayrı değildir. Hüsn genc, aşk ise ejderhadır. Hat güzelliği engelleyen bir unsurdur. Hüsne perde tutmak istemektedir. Hatt, güzellik yıldızının gününü kara etmiştir. Fakat yüzün zülfü çerağ ile aydınlatmıştır:

Bes ki ḫaṭṭ ol kevkeb-i ḥüsnüñ günin itmiş ḳara
Zülf-i ruḫsārı çerāġıle giriftār aḫtarur G53/4

Hüsn öyle bir pazardır ki orada bir meta için alıcılar çoktur. Güzellik şahtır, sultandır, hazineleri de gönüldür. Bahara benzer. Güzellik, alemi gülistana çevirir. Güzellik bir sayfadır. O sayfada noktaya benzeyen benler seyredilir. Kitaptır. Âşık bu kitaba çok bakmıştır. Kitaba benzetilmesi yüzdeki unsurların yazıya benzetilmesinden dolayıdır. Güzellik servin boyuna göre olan güzel bir elbisedir:

Ey ben boyın belāsın alım gel ki ḫūblıġ
Bir cāmedür ki serv-i revānuñ boyıncadur G129/2

Güzellik, baharın insana kattığı renkliliği alır götürür. Çünkü âşık aşkından sararıp solmuştur. Alemi aydınlatan, parlak bir güneştir. Âşığın kendini feda ettiği bir mumdur. Ayna olsa gevheri aşktır. Güzelliğin dilinden ancak aşk anlar. Büyük bir derya olan güzelliğin lengeri(çapası) aşktır. Hüsn müslümandır, aşk ise kafir:

Yār eger raḥm ide ʿāşıḳ özine raḥm itmez
Ḥüsn her çend müselmān ola kāfirdür ʿışḳ G250/5

Güzellik, yakıcı bir ateştir. Yerine göre de şirindir ve şeker doludur.

Hz. Yusuf güzelliğin temsilcisidir. Âşığın gözünü bağlayan bir sihirbazdır. Her noktasının mütalaa edildiği bir kitaptır. Güzelliğe güvenmemek gerekir. Güzelliğin çağı beş gündür. Çabuk geçer.

Divanda bu şekilde genel güzellik anlayışının dışında sevgilinin güzelliğini anlatan beyitler de büyük yer tutmaktadır.

C- Sevgili

1- Umumi Olarak Sevgili

Kavsî, dîvânda sevgili ile ilgili bir çok ifade kullanmıştır: Merkez-i temkin, seng-dil, hûb, bilürbilmez, gül-i handan, Süleyman, yar, habib, dildar, sanem, rana yiğit, zalim, Türk-i cefâ-cû, bî-pervâ, canan, dilber, şuh, âşub-ı devrân, mihriban, huri, güzel, kafir, âteşîn cevlân, Mesîh, tıfl, katil, büt, bî-dâd-ger, dil-ruba, şirin, peri, pâk-dâmen, maşuk, mah-veş, bî-derd, bî-haber, hercayî, ra'na, mehlika bunlardan bazılarıdır.

Sevgili, dîvânda üzerinde durulan önemli unsurlardan biridir. Genellikle klâsik anlayışa uygun olarak işlenmiştir. Sevgili, âşık için hayatın merkezidir. Âşık kendisini bir ayağı sevgilide olan bir pergel gibi düşünür ve diğer ayağıyla habire onun etrafında döner:

Dutginen bir yerde sen ey merkez-i temkīn ḳarār
Hā dönem perkār teg ben hā dolanım başuña G11/4

Padişah olan sevgili, zalimdir. Kullarına eziyet eder. Hunhardır. Hunhar sevgili gelmezse onun hayali âşığın başına mestân olur:

Sen eger ey sāḳī-i ḫun-ḫᵛār gelmezsen velī

Öz ayaġılen ḫayālüñ başuma mestān gelür   G82/2

Oklarıyla, kılıç darbeleriyle âşığın bağrını doğrar. Göz göz eder. Âşığın can düşmanıdır. Âşığın kanını içer. Kulları, zülüflerine hapsolmuştur. Kulları ona yalvarır, yakarır. O, yüz vermez. Kapısındaki köpeklere yüz verir. Kullarına itibar etmez. Onların feryadlarına hiç kulak vermez. Katildir. Onun attığı oklar âşığın sinesinden çıkarılırken âşıkla birlikte çıkaran da can çeker:

Çıḫmaz ey ḳātil ḫadeng-i dil-nişīnüñ sīneden
Cān çeker her kim ki zaḫmumdan benüm peykān çeker G90/2

Taş kalplidir. Kalbi ahlarla, inlemelerle yumuşamaz. Merhametsizdir:

Çoḳ yaşasuñ gerçi ẓālimdür teraḥḥüm eylemez
Gözden aḫan ḳaṭre ḳaṭre yaşa ol ra‘nā igit   G29/5

Pervasızdır. Gül-i rana gibi iki yüzlüdür. Hercâyîdir. Vefasızdır. Âşığın halinden anlamaz. Onun ne çektiğini bilmez. Kafirdir. Âşığın dinini, imanını, gönlünü alır:

Bu rengile dil ü dīnüm alursa ol ṣanem elden
Benümle yār olacaġdur fireng ü kāfir ü tersā   G23/3

Elinde kadeh, başında gül, yanında da ağyar ile gezer. Sağ ve solunda huriler bulunan bir melektir. Onun mahallesi de cennetten bir köşedir. Put gibi güzel ve kusursuzdur. Duvardaki resme benzer. Onun meclise gelişiyle ve ayağa kalkışıyla sanki kıyamet kopar. Etrafı yıkıp geçen bir çocuk gibidir. İyiyi kötüyü ayıramaz:

Ṭıfldur sevdücegüm yaḫşı yaman farḳ itmez
Ki eger Ka‘be eger büt-gede vīrān eyler G65/7

Herkes ona gönül verir. Âşığın selamını sevgiliye saba götürür. Her şeyin iyisini o bilir. Peri gibi göze görünmez. Hz. Yusuf gibi güzellikte eşsizdir. Güzelliğiyle dünyayı karıştırır. Hz. İsa gibi insanlara can, hastalara şifa verir.

Boyu başdan ayağa servi gibi ölçülüdür. Gözü âşığı efsunlayan bir sâhirdir. Sevgili ne kadar akıllı olursa o kadar kusur eylemez. Yanağı gibi kırmızı olan güle benzer. Güneş gibi ışık saçar.

Sevgili genellikle kadındır. Fakat bazı beyitlerde erkek özellikleri de zikredilmiştir. "Ra'na igit" redifli gazelde başlığını yan takmış, ufak tefek, bir elinde şişesi topallayarak yürüyen bir yiğitten bahsedilmektedir. Burada anlatılan yiğit, hayatın içinden bir kişidir. Sarhoşluktan topallayan, başlığını yan takmış, bir yiğit.

Ra'na, çift renkli güller için kullanılır. Sevgili de âşığa karşı bazen iyi bazen kötü davranarak iki yüzlü olmaktadır.

2- Sevgilide Güzellik Unsurları

a- Saç:

Dîvânda saçla ilgili olarak zülüf, kakül, girih, çin, sünbül, müşk, anber, turre-i tarâr, zincir, tar, yılan gibi ifadeler kullanılmıştır. Kakül, alna dökülen perçemdir. Zülüf ise yüzün iki yanındaki kıvrımlı saçtır. Zülf ve kakül, şekil, renk ve koku itibariyle çeşitli benzetmelere konu olmuştur.

Saç, rengi itibariyle siyahtır. Bu sebeple sevdâ kelimesi ile birlikte kullanılmıştır. Sevdâ kelimesinin aşk anlamının dışında siyah anlamı da vardır. Sevdalı kakül benzetmesi yapılmış ve saç karışıklığı ile perişan, salınışı ile başı dönmüş olarak tasavvur edilmiştir:

Sevdālu kākülüñ teg ser-geşte ḳalmayım mı
Kim bağlayan ayaġum başumdaki hevādur G44/4

Saç rüzgarla dağılır. Bunu da şair sabânın zülüfle oynaması olarak düşünmüştür. Bu yönüyle saç perişandır. Âşık sevgilinin perişan zülfünü görünce bî-tab kalır. Kakül gibi gönül de perişan olmamalıdır.

Saç şekli itibarıyla yılana benzetilir. Uzundur, kıvrım kıvrımdır ve sevgilinin ayağını öpmek için ayağına kadar uzamıştır. Yılanlar viranelerde hazineleri beklerler. Yılana benzeyen zülüf de bir hazine olan yüzün bekçisidir. Zülüf gönül hevesinden gidince genci bekleyecek yılan kalmaz. Âşığın işi gücü yılan ve karınca ile birlikte olmaktır. Bu sebeple gönlünü sevgilinin hali yıkar, zülfü perişan eder:

Mūr u mār ile düşüpdür ser ü kārum neylim

Göñlümi ḫāl yıḳar zülf perīşān eyler G65/2

Kokusu ve siyahlığı sebebiyle anbere ve miske benzetilir. Sevgilinin anber kokan saçlarının kokusunu saba rüzgarı yare iletir. Zülüfler anber tanelerini elerler. Misk ahusunun göbeğinden elde edilen miskler elenebilecek nitelikte düşünülmüştür. Âşık kakülün tel tel ayrılmasını ister.

Âşıkların gönlü bir kuştur. Bu kuşlar sevgilinin zülüf kemendiyle avlanır. Bu avlanmada sevgilinin beni danedir. Buna kim olsa avlanır. Zülfün ucunda asılı kalan gönül denemeden kimseye bel bağlamaz:

Ol zülf ucından asılu ḳalsa göñül nola
Kimse sınamadın birine bil mi baġlar G 97/9

Zülüfler av kasdıyla havalanır. Bunun üzerine saba saklanmak için bitkilerin arasına gizlenir.

Her bir giyāha daldalanur ḳorḫudan ṣabā
Çün ṣayd ḳaṣdına ḫam-ı zülfüñ hevālanur G58/2

Sünbül de saçın benzetilenidir. Renginin siyahlığı, şeklinin kıvrım kıvrım oluşu ve güzel kokusu sebebiyle benzetme yapılmıştır. Sünbüller eger âşığın gönlünü açsaydı zülüfe gerek kalmazdı. Sünbül zülüf ü kakülün kokusundan tazelenir. Sünbül, perişan kakülüyle gülistandan geçen sevgilinin eteğinden kancası ile tutar:

Perīşān kākül ilen sen gülistāndan giden yerde
Dem-ā-dem dāmenüñden dutmaġa ḳullāb olur sünbül   G300/5

Ayrıca beyaz renkli olan semene de yalnızca kokusu yönüyle benzetilmiştir.

Zülf âşığın ahının dumanıdır. Bu ah kakül gibi baş çekmektedir. Yanan gönüllerin toplandığı yer, ya sevgilinin kakülüdür, ya da esir olan âşığın ateşli âhıdır:

Kākülüñdür yā Rab ol sūzān göñüller mecmaʿı
Yā benüm teg bir esīrüñ āh-ı āteş-bārıdur   G123/8

Zülüf, Hıristiyan din adamlarının bellerine bağladıkları zünnara da benzetilmiştir. Zünnar, küfr, siyahlık ve şekli itibariyle bu benzetmeye konu olmuştur. Kakülünün teli tesbih olmuş ve aşk onu zünnar olarak kullanmıştır:

Sen müselmānsan göñüller birle tār-ı kākülüñ
Sübḥa-i ṣad-dānedür kim ʿışḳ zünnār eylemiş G238/5

Saç halka halkadır. Bu yönüyle zincire benzetilmiştir. Bela zinciri olan kakülün başı beladan kurtulmaz. Eli uzundur.

Bir beyitte başı traş edildikten sonra bırakılan kakülden bahsedilmektedir:

Tırāş it her ne var başında ḳoy dursuñ hemān kākül
Ḳırılsa ġam degül leşker gerek serdār saġ olsuñ G272/9

Zülüf ile birlikte tarak da beyitlerde geçmektedir. Şimşad tarak âşığın bağrını yaralamıştır.

b- Kaş:

Kaş, beyitlerde şekli ve rengi itbariyle bir çok benzetmeye konu olmuştur. Göz, bakış, zülüf, kirpik ile tenasüp içinde kullanılmıştır. Kaşla ilgili olarak, ebru, ebru-yı ham, keman ebru, çin vurmak, tak gibi kelimeler beyitlerde yer almaktadır. .

Kaş, sevgilinin yüzünün Kabe olarak düşünülmesinden dolayı kıble-i dua olarak nitelendirilmiştir. Kıble âşığın yüzünü döndüğü taraftır. Çünkü orada sevgili vardır. Duasını oraya dönerek eder. Aslında âşığın namazdan kasdı ibadet değildir. Kaşlarının kıvrımına bakmak ve yalvarmaktır. Mihrabın kavisli oluşu ve insanların oraya dönerek ibadet etmesi sebebiyle kaş mihraba benzetilmiştir:

Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur
Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur G163/1

Şair canını zahit ve mihrap sanarak aslında haramî olan göz ve kaşa emanet bırakmıştır. Buradan da aynı zamanda kaşın âşığın canına kasdeden, emanete hıyanet eden haramîye benzetildiğini anlıyoruz:

Birin zāhid birin miḥrāb sandum cānı tapşurdum
Emānet mi virürdüm ol ḥarāmī göz ile ḳaşa G432/3

Tak, yapıların en önemli unsurlarındandır. Kaş, şekil ve bulunduğu yer itibariyle taka benzetilmiştir:

Geh girüp mescidlere öz ḳaşuñı miḥrāb iden

Geh şerāb öz ṭāḳ-ı ebrūsın anup nūş eyleyen G394/3

Kaşın benzetildiği diğer bir unsur yaydır. Sevgili, âşığı okla, yayla, kılıçla öldürmek ister. Kaşları da âşığa kirpiklerinin okunu attığı yaydır. Keman olarak nitelendirilen yay ile kaş arasında kavisli oluşu yönüyle benzerlik vardır. Kaş da yüzdeki diğer unsurlar gibi hunhardır. Yayın kuvvetli çekilişi, aşkın pazusunun kuvvetiyle ilgilidir. Âşık kaşları keman olan sevgiliye kurbandır. Şair kaşı hangi yaya benzeteceğini şaşırmıştır. Sonunda kaşın, feleğin çok çekilmiş yayına benzediğine karar vermiştir. Felek kaza okunu kuvvetli atabilmek için yayı çok çeker:

Seni ben oḳşadayım hansı yāye ey ebrū

Ki sen kemān-ı felek teg hemīşe per-keşsen G406/5

Kaş ile kurban ve bayram çoğu beyitte birlikte zikredilmiştir. Bunun sebebi de bayramın geldiğinin hilalin gözlenmesiyle anlaşılmasıdır. Kaş şekli itibariyle hilale benzetilmiştir. Yüzdeki iki kaş iki hilaldir.Yayın iki ucunun yakınlığı ile kaşların benzerliği beyitlerde söz konusu edilmiştir.

Sevgili eğer izin verse kaş ile göz dünyayı birbirine katacaktır. Göz açıp kapama hadisesinde oluşan şekil ile ortalığın karışması arasında benzerlik kurulmuştur:

Göz yumup açınca dünyānı ururlar bir bire

Virse ger ruḫṣat göz ile ḳaşa ol raʿna igit G29/6

Kaşla birlikte zikredilen diğer bir unsur çin vurmaktır. Kaşın çatılmasını ifade eder. Şair sevgilisine seslenerek kaşını çatmasının sebebini sorar:

Niçün menden yüzüñ döndürdüñ ü ebrūya çīn urduñ

Melāmet tīġını çekdüñ teġāfül yāyını ḳurduñ G288/1

Şairin mısraları ile kaş arasında ilgi kurulmuş ve her mısraının sevgilinin kaşının ucundan bir iz, nişan olduğu belirtilmiştir:

Müjgān gibi deler cigerin seng-ḫārenüñ
Her mıṣraʿum ki ḳaşuñ ucından işāredür G80/10

"Ucundan" kelimesi ile aynı zamanda "yüzünden" anlamı da kastedilmektedir. Âşık kaş sebebiyle âvâre olmuştur. Bir başka beyitte tevriyeli bir kullanımla sevgilinin kaşı sebebiyle yazılan mısranın divanın başlangıcı olacağı ifade edilmiştir:

Ḳavsīni unutma ki senüñ ḳaşuñ ucından
Her mıṣraʿı bir maṭlaʿ-ı dīvān olacaġdur G87/10

Kaş bir beyitte de "buyuran" olarak nitelenmiştir.

c- Göz:

Göz ile ilgili olarak dîvânda nezare, nezzâre, çeşm, ayn, mest, cellad, nazar, nigah, füsûn-kâr, bîdâr, nergis, şehlâ, âhû, nîm-hâb, göz yaşı, mahmur, hunhar, fettan, sahir, bulak, sürme gibi kelimeler zikredilmiştir. Kaş, kirpik, gamze ile tenasüp içinde kullanılmıştır. Gözün şekli, uyku hali, güzelliği çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Gözüm çerağı, gözüm nuru gibi seslenmeler vardır.

Sevgilinin en büyük iltifatı dönüp âşığa bakmasıdır. Baktığı zaman âşığın hayatını alır ve yeni bir hayat verir. Göz, Mesih gibi ölüleri canlandırma özelliğine sahiptir. Çeşme-i hayattır. Çeşm ve çeşme kelimeleri arasında bir ilgi kurulmuştur. Bakış, sevgilinin gözünün zekatıdır. Çünkü âşık sevgilinin kuyunda bir kul olarak, fakir, aciz bir şekilde yerlerde sürünmektedir. Bu zekata ihtiyacı vardır:

Gedā-yı mey-gedeyem müflisem ḫumārum var
Yerindedür ki vire gözlerin zekāt baña G5/3

Gözler Huten âhûlarına benzetilir. Bu benzetmenin sebebi ise âhûların gözlerinin güzelliğidir. Çöllerdeki ahular gözleriyle Mecnun'u esir etmişlerdir. Ahuların gözünü işsiz sanmamak gerekir. Bu gözler Leyla'dan Mecnun'a haberler getirmektedir.

Sanma āhūlar gözin bī-kār kim ol perdede
Dem-be-dem peyġāmlar Mecnūna Leylādan gelür G79/6

Göz uykulu oluşu, baygın bakışı sebebiyle sarhoşa benzetilir. Bu mest göz etkileyici bir gözdür. Göz mest olduğu için şarap içer. Bu da gözün kan içmesi şeklinde bir hayale yol açmıştır. Sevgili şarabı içip mest bakar. Fakat sarhoşun davranışları birbirini tutmadığı için bu bakış kah acıyarak, kah acımasızcadır. Her nasıl olursa olsun sevgilinin bakması âşık için bir nimettir. Gözler meyhanedir. Mestin sevdiği meze kebaptır. Bu kebap tuzlu olursa mestin daha çok hoşuna gider. Göz yaşının tuzlu oluşu burada söz konusu edilmiştir:

Göz yaşumı benüm nola isterse gözlerüñ
Meşhūrdur ki mest kebābuñ duzın sever G112/7

Şehlâ göz beyitlerde zikredilen bir göz çeşididir. Şehlalık bir güzellik unsurudur. Bu şehla gözden mest bakışlar gelir. Gözler fettandır. Göz kilise, bakış ise küçük bir fireng çocuğudur:

Her nigāh-ı mest kim ol çeşm-i şehlādan gelür
Bir frengī-zādedür gūyā kilīsādan gelür G79/2

Gözde renk olarak siyahlık söz konusu edilmiştir. Âşığın gözleri, sevgilinin kara gözlerini görünce kararır, dili titrer. Gözlerdeki sürme de gözün siyahlığı ile birlikte zikredilir.

Dil titrer ü gözüm ķaralur ķara gözlere
Ger maġz-ı sürme vü sümügüm tūtiyālanur G58/5

Çeşm-i ter ıslak göz demektir. Ağlayan gözde rahmet deryasının gevheri vardır. Göz yaşları gevhere benzetilmiştir. Göz güneş gibi parlak olan sevgilinin yüzünü gördüğünde kamaşır. Hüsn-i talil sanatı yapılmıştır:

Ne bābet kim olur gün pertevinden dīde-i şebnem
Gözüm ol nev ruḫsāruñ gören sāʿat ķamaşupdur G119/6

Göz, kirpik ve kaş ile birlikte öldürücü özelliğe sahiptir. Yağmacıdır. Elinde kılıç ve okla âşığın bağrını göz göz eder. Bu sebeple cellattır. Sevgili onun sultanı olduğu için sultan ne buyurursa cellat da onu işleyecektir:

Aṣl özüñsen beni her-çend gözüñ öldürdi
Ne ki sulṭān buyırursa onı eyler cellād   G40/3

Can alıcı bakışlara sahip gözler, pençeleri kirpik olan bir şahbazdır. Âşık, gözün daima kendisini hatırlayacağını, çünkü ne kadar zayıf olsa da avcının avını asla unutmayacağını söyler.

Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād
Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād   G40/1

Göz narkoz özelliği ve şekli sebebiyle nergise benzetilmiştir. Göz âşığı bayıltıcı özelliği ile etkiler. Gammazdır. Küstahtır. Gül renkli yüz ile küstahlık eder.

Göz başkalarını hasta eden bir bimardır. Âşık hasta olmamak için onun hasta olan gözünden bir bakış istemektedir.

Göz kabarcık şekli ve ıslaklığıyla şebneme benzetilmiştir. Gül yüzlü sevgilinin yüzündeki ter midir yoksa şebnem mi? Yoksa bu gözlerle bir hayran âşık mı gözlenmektedir? Burada şair ter damlacıklarını yol gözleyen birer göz olarak tasavvur etmiştir:

ʿAraḳ ḳonmış mı şebnem teg gül-i ruḫsārına yāruñ
Bu gözler birle yā bir ʿāşıḳ-ı ḥayrān yolın gözler   G192/6

Göz etkileyiciliği sebebiyle sâhir olarak düşünülmüştür. Âşığa sihr ile tesir eder.

Gözden salmak, nazar salmak, göze komşu çanağı, göz götürmek, göz kulak olmak, gözden ırak olmak gibi deyimler göz ile ilgili olarak kullanılmıştır.

Ahir zamanda fitne çoğalacaktır. Göz bu fitnenin kaynağıdır.

ç- Gamze

Gamze de göz, kaş ve kirpikle birlikte tenasüp içinde zikredilen öldürücü özelliğe sahip bir unsurdur. Yan bakış için kullanılır. Hunhardır. Âşığın kanını döker, kanını içer.

Dil-rubālıġda saña ḥācet-i taʿlīm degül
Sen özüñ bilmeyeni ġamze-i ḫūn-ḫᵛār bilür   G122/2

Beyitlerde ok ve kılıca benzetilmiştir. Âşığın bağrını kaşın yayından attığı gamze okuyla deler. Kuvvetli bir atış olması için yayı çok çeker. O gamzeden uzak durmak gerekir:

Zinhār ġamzesinden anuñ iḫtirāz idüñ
Kim ol belāya ķanum içen olmasuñ duçār G157/7

Aşık o kadar sarhoş olmuştur ki güzellerin attığı gamze okları her tarafını delse fark edemeyecektir:

Eyle ser-mestem ki tīġ-i ġamze ile ḫūblar
Yüz ṭarafdan yarsalar bağrum ḫaberdār olmanam G330/2

Gamze bir beyitte de hırsıza benzetilmiş, çalan gamze, el ayak bağlayan kakül, aldatan hatt, buyuran kaşlar, kanlısı ise gözdür.

d- Kirpik

Kirpik de göz, kaş ve gamze ile birlikte öldürücülüğü ve yaralayıcılığı yönüyle ele alınmıştır. Müjgan, müje diye adlandırılır. Şekil olarak ok ve kılıca benzetilir. Bunun dışında az da olsa başka tasavvurlar içinde beyitlerde yer alır.

Kirpik hunhar bir oktur. Âşığın kanını dökmek ister. Cellattır. Âşığın bağrını kılıç ile birlikte doğrar. Parça parça eder. Ok, taşı delip geçecek kadar kuvvetlidir. "Geçmek" fiili tevriyeli bir şekilde kullanılmıştır. Âşığın sinesi sevgilinin kirpik oklarının hedef tahtasıdır:

Sen oḫlaruñ ey nāle yıġup saḫla ki bir gün
Sīnem hedef-i nāvek-i müjgān olacaġdur G87/4

Ok yarasının sinede oluşturduğu görüntü zırha benzemektedir. Sine, oklardan zırh gibi göz göz olmuştur.

Baġrumı yüz yerde artuķ deldi müjgānuñ senüñ
Sīnemi göz göz zireh teg itdi peykānuñ senüñ G291/1

Ok sineye saplandığında çekmesi zordur. Ucundaki demir kısım çıkışı zorlaştırır.

Kirpik şekil yönüyle pençeye benzetilmiştir. Avını pençesiyle yakalar. Sevgilinin benleri av için danedir. Bu dane ile av yakalanır.

Kirpik kaza okudur. Bu okla âşığın sinesinden kanlar akar ama yara oluşmaz. Burada ok yarasının küçük olması hissettirilmektedir:

Tīġ-i ḳażādur nedür kiprigüñ ey şūḫ kim
Sīne-i ṣad-çākden ḳan aḫar u yāre yoḫ   G39/2

Oktan başka kesicilik yönüyle kılıca da benzetilmiştir.

Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür
Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür G124/1

Kirpik bir beyitte de kullukta duran servilere benzetilmiştir. Servilerin sıra sıra dizilmesi, ibadet edenlerin bir sıra halinde dizilmeleri ve kirpiğin bir sıra halinde sıralanmış olmasının benzetilenidir:

Gelür ol merdüm-i çeşm ey bu çemen servleri
Yıġıluñ bir yere müjgān kimi ḳulluġda duruñ   G273/2

Kirpik şekil itibariyle yağmura benzetilmiştir. Sevgilinin her bir kirpiği bela yağmurudur. Ayrıca damar iğnesine de benzetilmiştir:

Her bir müje bir nīş-i reg ü ebr-i belādur
Ey şemʿ ḫaber ṣormaginen çeşm-i terümden   G415/9

e- Yüz ve Yanak

Yüz ve yanak, diğer güzellik unsurlarını üzerinde taşıması sebebiyle önemlidir. Çeşitli benzetmelere konu olmuştur. 'İzâr, ruhsâr, lika, çehre, ârız, ruy, cemal, dîdar yüz" ile ilgili kelimelerdir.

Yüzün özelliklerinden birisi parlaklığıdır. Bu parlak yüzün kara topraktan yaratılmasına kimse inanmaz.

Yüz yazı yazılan beyaz bir levhadır. Orada suretleri süsleyen kalem, misk kokulu benler ve anber kokulu ayva tüyleri peyda etmiştir. Burada ben ve ayva

tüyleri levha üzerindeki yazılar olarak düşünülmüş beyaz sayfada siyah yazıların bulunması anlatılmıştır.

Yüz parlaklığı sebebiyle muma benzetilmiştir. O mumu görünce âşığın başına gelmedik kalmaz. Çünkü görmemekten gönül evi yerle bir olmuş, bir görse neler olacaktır. Yüzünün mumu felek tarafından aydınlatılınca ay ve güneş bu muma pervane olmuştur. Yüz mumunun parlaklığının hayali gözde canlanmış ve bakış, gözde bu mumun pervanesi olmuştur. Mum ışığının göze yansıması beyitte hissedilmektedir.

Ḫayāl-i tāb-ı şemʿ-i ʿārıżuñdan
Gözüm içre nigeh pervānelenmiş G239/2

Yüz hurşid-i tâbândır. Yüz ve yanak ışık saçması, parlaklığı sebebiyle güneşten üstündür. Güneş sevgilinin yüzü ile iddialaşmaktadır. Güneş zerre zerre yüzün ateşine feda olmaktadır. Burada güneş ve zerre zıtlığı, güneşin çeşitli sıkıntılarla zerre zerre olması şeklinde anlatılmıştır. Sıcaktan yüzde oluşan ter damlaları güneşin zerrelere ayrılmasına benzetilmiştir:

Böyle kim ben görürem tāb u tebin ḫurşīdüñ
Ẕerre ẕerre olur ol şuʿle-i ruḫsāre fidā G10 /10

Güneş ışığında insanın gözü kamaşır. Sevgilinin bir elmas madeni gibi olan ve güneş gibi parlayan yüzünü görenlerin de gözü kamaşır.

Yüz, yuvarlaklık, parlaklık ve beyazlık yönüyle aya benzetilmiştir. Mehtap yüzü hatırlatır.

Yüz ateştir. Âşığın bağrını ayrılıktan daha beter yakar. Ateş onun yüzünü kıskandığından kendini oddan oda atar. Şair kendisini yakan ve küllerinden doğan semendere benzeterek ateşîn ruhsarın kendisini yakmasından memnun olduğunu belirtir:

Ben semender-meşrebem ey āteşīn ruḫsār hey
Yanduran eczā-yı terkībüm beni memnūn ider G100/2

Yüzdeki ter damlaları baharda gül yaprakları üzerinde oluşan şebneme benzetilmiştir. Bahar, güllerin yüzünü şebnem ile yıkamıştır. Bu ter damlaları sevgili için göz olmuş ve o bu gözlerle âşık yolu gözlemektedir:

ʿArak̟ k̟onmış mı şebnem teg gül-i ruḫsārına yāruñ
Bu gözler birle yā bir ʿāşık̟-ı ḥayrān yolın gözler G192/6

Yüz kıyamettir. Çünkü o güzel yüzü görenler karışıklık yaratır. Birbirine girerler.

Didar ile Allah'ın cemali kastedilmektedir. Cennette O'nun didarı görülecektir. Bu sebeble âşıklar onun didarına susamışlardır. Sevgilinin mahallesi bir cennettir. Orada sevgilinin yüzünü görmek mümkündür. Yüz aynı zamanda Allah'ın tecellisinin görüldüğü yerdir.

Yüz gündüzdür. Yüzün yanlarındaki zülüfler ise karadır. Yüzdeki hatlar güzelliği karartmıştır. Zülüfler yüz çerağı ile esir edilecek âşık aramaktadır.

Sevgilinin yüzündeki çiçek bozuğu lekeleri veya sivilceler buğday tanesine benzetilmiş elinde elekle buğday eleyen bir genç tasavvur edilmiştir.

Çehresinde dāne dāne āble sanmañ anuñ
Şimdi ġırbāl ile ol nev-ḫaṭṭ giriftār aḫtarur G53/6

Yüz aynaya benzetilmiştir. Bu yüz ayna gibi parlak ve beyazdır. Kişinin nefesinin var olup olmadığını anlamak için ağzına ayna tutarlarmış. "*Gönlüm ol âyine-rûyı ta nefes var aktarur*" denilerek bu duruma işaret edilmiştir. Yüzdeki saflık ve parlaklık hatt ile bozulmaktadır. Bunu da şair aynanın üzerinde oluşan pas lekelerine benzetmiştir. Yüz aynasına hat veya âşığın âhı toz zerresi koymuştur.

Bilmenem k̟oymuş ġubār āyīne-i ruḫsārına
Yā ḫaṭṭ-ı müşgīn ola yā dūd-ı āhumdur benüm G 377/4

Yüzün yuvarlak oluşu beyitlerde "devir" kelimesiyle ifade edilmiştir. Ruhsar-ı taban da yüzün yuvarlaklığına işarettir. Yüzde bulunan ayva tüylerinin güzelliğe engel olduğu ve diğer güzellik unsurlarının yanında garip kaldığını ifade eden şair "devrinde" diyerek yüzün yuvarlaklığını vurgulamıştır:

Devrinde ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür
Niçün ki āteş üzre reyāḥīn ġarībdür   G 55/1

Şarap içildikçe yüz kızarır. Sarhoş olanın da içi kararır. Bu durumda yüz, içi siyah dışı kırmızı olan laleye benzer.

Yüz kırmızılığı, tazeliği sebebiyle güldür. Gül yüzlüler her zaman güzellikten laf vururlar. Âşığın gül çehreli güzeli hatırladıkça halveti bağ, uzleti bahar olmaktadır. Âlem neşe ile dolmaktadır.

Bahar ayında şekerleme uykusu artar ama ne hikmettir ki sevgilinin yüzünü görünce âşığın gözüne uyku girmemektedir.

Kırmızı yanak aleme kan yutturmaktadır. Âşığın bağrını kan etmektedir. Kırmızılık ile kan arasında bağ kurulmuş ve âşığın bağrındaki kanın şahidi olarak yanağın kırmızılığı gösterilmiştir:

Baġrumı sen ḳan idüpsen ġayre töhmet ḳoyma kim
Handa gitsem çehre-i ālüñ güvāhumdur benüm G377/5

Yüzle ilgili olarak beyitlerde yüz suyu tabiri de kullanılmaktadır. Yüz suyu dökmek şeklinde bir deyim kullanılmakla birlikte daha çok yüz suyu su ile ilgili hayaller etrafında beyitlerde yer alır. Saki yüz suyuyla âlemi sulamış ve gülistana çevirmiştir:

Veh ne rengīn bādedür şerm ü edeb ṣahbāsı kim
ʿĀlem oldı āb-rūyından gülistān sāḳinüñ G 271/6

Yüz ile ilgili bir diğer kullanım Yusuf-yüz ifadesidir. Hz. Yusuf güzelliği ile bilinen bir peygamberdir. Bu sebeple sevgili güzellik yönüyle Yusuf peygambere benzetilmiştir.

Cânânın yüzü cennet bahçesinden bir bahçedir. Bu bahçenin içinde çehre nesrin çiçeğine benzetilmiş ve sünbüller arasında kaldığı ifade edilmiştir. Yüzün yanındaki zülüfler de sünbüllerdir. O ruhsarın olduğu yerde güle ve gül bahçesine kimse bakmaz. Bu beyitte ruhsar gülzardır. Gül ve gülzar ise çer çöptür:

Baḫan kimdür gül ü gül-zāre ol ruḫsār olan yerde
Ḫas ü ḫāṣāke kim iḳbāl ider gül-zār olan yerde   G433/1

Yüzle ilgili bir başka nokta yüze örtülen nikaptır. Bu nikabın kalkmasıyla sevgili, âşığı naz ve işve ile öldürür. Yüzden o örtü kalktığında ay yüzlü güzel yüzünden utanır ve yüzünden terler boşalır. "Yüzünden" kelimesi cinaslı kullanılmıştır:

Eger götürse benüm mehveşüm niḳāb yüzinden
Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzinden G397/1

f- Hâl (Ben):

Hâl, beyitlerde genellikle hatt ile birlikte anılır. Küçüklüğü, siyahlığı çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Bir beyitte hâl-i sabz denilerek yeşil renk de siyahın yanında zikredilmiştir.

Hâl aynı hatt gibi âşığa zulmeder. Adaletsizdir. Bu özelliği sevgilinin yüzünden bellidir. Çünkü askerin zulmü padişahından belli olur. Güzellik padişahtır. Bu padişahın askerleri de hal ve hattır:

Ḫāl u ḫaṭṭ bī-dādı ḥüsnüñden hüveydādur senüñ
Ẓulm u cevri leşkerüñ şāhuñ özinden bellüdür G111/6

Dilrubalıkta hal, hatt, göz, kaş, leb hepsi arkadaştır. Ama hepsini yöneten yarin kendisidir. Güzeller ben ve hatlarıyla kısaca güzellikleriyle çok övünmemelidir.

Ben, ayva tüyleri ile birlikte yüz üzerindeki güzellik unsurlarındandır. Sevgilinin yüzü beyazdır. Bu yüz üzerindeki benler ve ayva tüyleri siyah olduğundan beyaz sayfa üzerindeki yazılara benzetilmiştir. Ayva tüyleri yazıdır benler bu yazının noktasıdır. Şair benin noktasından Kuran'ı tefsir edecektir. Dudak "be" harfi, diş "sin", ağız ise "mim" harfi olduğunda nokta benlerdir:

Lebüñ bā noḳṭa ḫālüñ dişlerüñ sin mim aġzuñdur
Bi-ʿaynih medd-i bismillāhdur serv-i ḫırāmānuñ G270/2

Benin noktası, pergelin bir ayağının sabit durduğu noktadır. Göz bebeği, benlere pergel çekmiş göz yaşlarını akıtmaktadır. Âvâre ve sarhoş gezmektedir:

Noḳta-i ḥālüñden ey göz merdümi pergār çek
Eşk-rīzān olmışam ser-geşte men āvāre men G422/7

Ben küçük ve siyah oluşuyla karıncaya benzetilmiştir. Süleyman peygamberle birlikte anılır. Süleyman ile karınca kıssalarına telmih yapılır.

Ben, şekil itibariyla daneye benzetilir. Bu dane kuş avlamak için konulmuştur. Tuzaktır. O sebeple hal ve hatt seyrine gönül bağlamamak gerekir. Bu daneler onun için tuzaktır:

Ḫāl ü ḫaṭ seyrine zinhār göñül baġlama kim
Dāmdur ol ki onı ehl-i heves dāne bilür G160/4

Ben ile "durum" anlamındaki "hâl" kelimesi arasında cinas ve tevriye sanatı uygulanmıştır:

Ne diyem ḥālümi baḫ zülf ü ḫaṭ u ḥāliñe kim
Kimi şāhid kimi mażmūn kimi ṭumār özidür G199/4

Göz bebeği ile ben de şekil ve renk benzerliği sebebiyle birlikte anılır. Âşığın göz bebeği sürekli sevgilinin beninin hayalini kurar. Sevgilinin hâli cihanı gören gözünün merdümüdür:

Ey ḫaṭuñla ʿārıżuñ reyhān ü nesrīnüm benüm
Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihānbīnüm benüm G353/1

Misk kokulu benler, fettan gözler ve şirin dudaklarla birlikte ahir zaman fitneleridir. Karışıklık çıkarırlar:

Şūr-ı ḥaşr-āşūb-ı devrān fitne-i āḫir zamān
Laʿl-i şīrīn ḫāl-i müşkīn çeşm-i fettānuñdadur G136/3

Ben, aynı zamanda beyaz yüz üzerinde oturan siyah hindûdur. Bu Hindû âşığın cismini yaktığı için âşık ah etmektedir. Od yandığı için de duman tütmektedir. Yüzdeki benler âşığı yıkmıştır. Rum ilinde âşık, Hindûların tutsağı olmuştur. Rum ili ile kasdedilen sevgilinin yüzüdür. Yüz beyaz tenli insanların yaşadığı ve bugün Anadolu olarak kabul edilen Rum diyarıdır. Bu diyarda siyah renkli bir Hindûnun tutsağı olmuştur:

Ḫāl-i ruḫsārı beni yıḫdı müselmānlar görüñ
Rum içinde göz göre hindūlaruñ dustāḳıyam   G324/4

Ben, şekil yönünden tesbih tanesine de benzetilmiştir. Bu bene âşık canını sadaka etmektedir.

g- Hatt (Ayva Tüyleri):

Hatt-ı anberîn, hatt-ı muanber, hatt-ı sebz, hatt-ı binâgûş, nev-hat, ahdar-ı hat, gubar-ı hatt gibi ifadeler hattın özelliklerini ortaya koymaktadır. Yüzdeki önemli unsurlardan birisi olan ayva tüyleri rengi, şekli sebebiyle bir çok tasavvur içinde zikredilmiştir.

Yaratıcı, yüz levhasında suretleri süsleyen kalemiyle anber kokulu hatlar, misk kokulu benler yaratmıştır.

Hatt rengi sebebiyle denizlerden elde edilen anbere benzetilmektedir. Anberin kokusu güzeldir. Bu sebeple hattın anber kokulu olduğu düşünülmüştür. Ayva tüyleri siyahtır. Yüz güzeliğine engel unsurlardandır. Bu sebeple tıraş edilmesi gerekir. Yüzde belirmiş küstah ayva tüyleri kılıç ile kesilmelidir:

Nola cemʿiyyetini tīġ ile ger dağıdasan
Çehre olmış yüzüñe ḫaṭṭ-ı muʿanber küstāḫ   G38/3

Hatt ilk çıktığında yeşil renkli olarak kabul edilir. Bu renk daha sonra siyaha döner. Bazı beyitler de bu sebeple yeşil hattan bahsedilmektedir. Yeşil rengi sebebiyle de bahardaki yeşillikler ile bağ kurulur. Yüz bahar ve gülistan olarak düşünüldüğünde baharı renklendiren bir unsurdur. Gülistanlar onun devrinde renklenir:

Ne reng-āmīzdür yā Rab bahār-ı ḫatt-ı sebzüñ kim
Gülsitānlar anuñ devrinde reng-āmīz-i ḫacletdür   G47 /5

Bu tüyler üzerinde oluşan ter taneleri de güle benzetilmiş, bu güllerle hatt gülistana dönmüştür. Hatt güzelliğin önüne perde çekerek gözleri karartmamalıdır. Hat güzelliğin gününü kara etse de yüzün kenarındaki zülüfler, çerağ ile orayı aydınlatmaktadır.

Nev-hatt ile bıyıkları yeni terlemiş delikanlı kasdedilir. Onun yüzündekiler sivilce değildir. Bu nev-hatt elinde kalbur ile esir olmuş âşıkları elemektedir.

Yüzde güzelliği engelleyen ayva tüyleri garip kalır. Çünkü âşığı cezbeden diğer unsurların yanında hatt çok da istenilen bir şey değildir. Bu tüyler yeni çıkarken güzeldir ama uzadıkça heves ehline şevk vermemeye başlar:

Bü'l-heves şevḳi bulur noḳsān bülend oldıġça ḫaṭṭ
Şükr kim cevher anuñ āyīnesinde zeng olur G194/2

Gecenin perdesinin mum alevini gizleyemeyeceği gibi güzelin yüzündeki ayva tüyleri de bir şey yapamaz. Güzellik devam eder.

Yüzdeki yeşil renkli ayva tüyleri gül yüzlü yarin tazeliğini artırmaktadır. Aynı bahar gelince yağmurun yağıp çemenin tazelenmesi gibi. Burada ayva tüyleri yağmura benzetilmiş, gül yüz de çemen olarak düşünülmüştür:

Ṭarāvet-i gül-i ruḫsārı arturur ḫaṭ-ı sebz
Ki ebr olanda çemen nev-bahār tāzelenür G64/5

Yeşil renkli hatlar sancağa benzetilmiştir. Sancak yeşil renklidir ve üzerinde yazı vardır. Ayva tüyleri aynı zamanda yazıya da benzetilmiştir. Bu tüyler cihanı ele geçirmiş, zülüf ise bu yüzden işsiz kalmıştır:

Ḳılur cihānı musaḫḫar livā-yı aḫḍar-ı ḫaṭ
Egerçi zülf bu gün danla hiç-ḳārelenür G66/6

Yüz bir aynadır. Hat ise bu aynadaki pastır. Âşık kendi gönlündeki tozu temizler fakat hat başkalarında pas olarak kalır.

Hat toz tanelerine benzetilmiştir. Bu toz âşığın gözüne sürmedir. Şaire bu sürmeler Tebriz şehrini Isfahan etmiştir. Isfahan sürmesiyle ünlü bir kenttir. Göz bu toz tanelerini arzulamaktadır. Gubar-ı hat gözün nurunu alıp, sürme vermektedir:

Ḳavsī gözüm ġubār-ı ḫaṭın eyler ārzū
Her çend nūr-ı dīde alur tūtiyā virür G135/9

Hatla ilgili olarak güzel yazı anlamında hüsn-i hat da beyitlerde bahsedilmiştir. Yüz sayfa olarak düşündüğünden üzerindeki tüyler de güzel yazıdır.

Hatt-ı sebz dünyayı teshîr eder ve karıncayı Süleyman'ın mührü kılar. Dudağın üzerindeki tüyler siyahlığı sebebiyle yazıya benzetilmiştir. Ağız da mühürdür. Mührün üzerindeki yazılar karınca gibi küçük ve siyahtır. Hâtem, mühür anlamının dışında Süleyman Peygamber zamanında yaşamış çok zengin bir kişinin de adıdır:

Lebün ḥükmile ḫaṭṭ-ı sebz tesḫīr itdi dünyānı
Fiġān kim mūrı ol Ḥātem Süleymān-ı zamān itmiş G237/3

Baş çıkarmak tüylerin uzamasını ifade eden bir deyimdir. Beyitte sakal ve bıyık unsuru üzerinde durulmuştur. Yakut sözüyle siyahlıktan ziyade tüylerdeki kızıllık kasdedilmektedir:

Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıḫarmaz hīç kim
Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıḫarmaz hīç kim G315/1

Hat rengi ve kokusu sebebiyle reyhana benzetilmiştir. Ayrıca "reyhanî" denilen bir yazı çeşidi ile hat arasında bağlantı vardır.

Hatt-ı binâgûş ile kulak yakınındaki tüyler kasdedilmektedir. Sevgilinin kulağında bir siyah ben vardır. Âşığın siyah bahtının yıldızıdır:

Bilmenem ḫaṭṭ-ı bināgūş içre ol meh-ṭal'atuñ
Ḫāldür yā kevkeb-i baḫt-ı siyāhumdur benüm   G377/3

h- Ağız (Dehan):

Ağız beyitlerde dille ve dudakla bağlantılı olarak kullanılan bir unsurdur.

Ağız gonce-i handan olarak tasavvur edilir. Bunun sebebi kapalı oluşudur. Gonca da daha açılmamış bir gül olduğundan sevgilinin ağzı goncaya benzetilmiştir. İnsanın canı ağzından çıkacağı için şair ömür bahçesini gonca-i handana feda etmektedir. O açılırsa ömür gidecektir. Ağız, içinde gevherlerin bulunduğu bir sadeftir. Bu sadef açılmadığı için gül goncasına benzetilmiştir:

Ṣadef mi aġzuñ u gevher midür dişüñ yā kim
Bu ġonçe-i gül ü ol ḳaṭre ḳaṭre şebnemdür   G197/3

Şair ağzın goncaya benzetilmesinden yakınmaktadır. Gonca ağıza benzemez. Ağız hiç açılmazken gonca her har ile açılır ve güler:

Dehenüñ nisbeti hīç ġonçeye ey gül yoḫdur
Ġonçe her ḫār ile açıldı vü ḫandān oldı G510/6

Ağız gül-i handandır. Gonca açılmamıştır. Açılınca gül olur. Ağız da güldüğü zaman açılmış güle benzer. Sevgili âşıktan tebessümünü esirgemezse âşığın gönlü açılır. Mutlu olur:

Ḥaḳḳā bilürse kim ne ḳadar göñlüm açılur
Menden tebessüm ol gül-i ḫandān esirgemez G223/4

Sevgilinin ağzı âlemi mahvetmiştir. Göz göre göre de âşığı rezil etmektedir.

Ağız küçük olarak düşünülür. Hatta yoktur. Bu sebeple beyitlerde ağızla birlikte "var-yok, hiç, yalan" sözcükleri zikredilir. Ağız, bel gibi o kadar küçüktür ki gerçekte var olup olmadığı hakkında insanların tereddütleri vardır:

Ḫalḳ dirler var dehān ile miyānuñ söyle kim
Aṣlı vardur doġrı sözdür yā yalandur yā nedür G110/3

Ağız yok kabul edildiği için ondan bir iz bulmak da zordur. Onu hayal ile bile bulmak zordur. Fakat şükürler olsun ki onun sözü dudaktan haber verir:

Mümkün degül ḫayāl ile bulmaġ dehānuñı
Yüz şükr kim sözüñ gelüp ondan nişān virür G127/2

Ağız "mim" harfine benzetilir. Şekil olarak kapalı ve yuvarlak oluşu bu benzetmeye sebep olmuştur. Ağız yok olarak kabul edilişi sebebiyle sırdır. Şair "mim" şeklindeki ağzın sırrına yol bulamamaktan şikayet eder. Ağız kapalı olduğu için dişe ulaşmaya yol bulamadığını söyleyerek deyimin hem gerçek hem de mecaz anlamını kasteder:

Yol hīç bulmanam diş ile aġzı sırrına
Maḥv olmuşam ki mīm ara sīn ġarībdür G55/3

ı- Dudak(Leb):

Dudak beyitlerde rengi, güzelliği, iki tane oluşu sebebiyle yer almıştır. Onunla ilgili çeşitli benzetmeler yapılmıştır. La'l-i leb, la'l-i sîr-âb, la'l-i güherbâr, la'l-i dürr-efşân, leb-i sagar, leb-i meygûn, gonca-leb, leb-i handan, teşne-leb, mey-i gül-fâm, leb-i şeker-feşân, mühr-i leb şeklinde kullanılmıştır. "bâ" harfine benzetilmiştir.

Dudak, rengi ve âşık için değerli oluşu sebebiyle la'l isimli kıymetli taşa benzetilmiştir. La'l kırmızılığı sebebiyle dudağın yerine kullanır. Sevgilinin dudağı yakut olduğu için sözü de şuledir. Yanağı ateştir. Yakutun kırmızılığı ile alev arasında bir ilgi kurulmuştur.

Dudak âşığa ölümsüzlük veren bir unsurdur. Âb-ı hayvan olan dudaklar âşığı ölümsüz kılar. Bu sudan içenin ölümsüz olacağı gibi sevgilinin dudağına kavuşan insan da ebedî ömre kavuşacaktır. Beyitte kullanılan, kelime anlamı yeşil olan Hızr ve serv kelimeleri dudakların üstündeki ayva tüylerini hatırlatır. Onlar da ölümsüzlük işaretidir. Bu durum servilerin mezarlıklarda bulunması ile tezat oluşturmaktadır:

Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ
Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i ḫırāmānuñ senüñ G275/1

Dudaklar hayat verir ama canı nefes nefes alır. Can düşmanıdır. Ayrılık ölüsüne sevgilinin dudakları hayat verir . Sonunda artık Mesih'i de bu konuda ihya etmiştir. Burada Mesih'in ölüleri diriltme mucizesi kasdedilerek dudağın onu bile geçtiğini söylenmektedir:

Ḥayāt buldı lebüñden firāḳ küştesi Ḳavsī
Mesīḥ muʿcizine virdi ʿāḳibet lebüñ iḥyā   G23/8

Dudak, tadı ve lezzeti sebebiyle kand-i mükerrere benzetilmiş ve hicran safrasının ağzı acı yaptığı gibi dudağın da ağzı tatlandırdığı söylenmiştir. Tatlı dudaklar ile acı sözler sarfedilmemelidir. Kand-i mükerrer kadrini acı ağız daha iyi bilir. Kand-i mükerrer çifte kavrulmuş şekerdir. Bu sebeple dudağın iki tane oluşu ile bir ilgi kurulmuştur:

Acı eyler aġzumı ṣafrā-yı hicrānuñ velī
Laʿl-i sīr-āb-ı lebüñ ḳand-i mükerrerdür baña   G21/4

Sevgilinin dudağı o kadar güzeldir ki ne gül ne de kırmızı gonca onunla iddialaşamaz. Bülbül bile sevgilinin inciler saçan lal renkli dudağını görünce utancından ağzını açamaz. Açılmış olan güller tekrar kapanır ve gonca halini alır. Dudak aralanınca inci gibi dişler görünür. Ağzın açılması ile bülbülün ağzını açamaması arasında bir tezat söz konusudur:

Bülbül niçe yanuñda ḥayādan aġız açsuñ
Gül ġonçelenür laʿl-i dür-efşānuñı görgeç   G36/7

Dudak, içinde kırmızı ağzın bulunması ve şekli sebebiyle kadehe benzetilmiştir. Kadehin içindeki şarap da sözdür. Söz bilindiği gibi dudakların arasından çıkar. Dudağın tatlılığının bir sebebi işte iki dudak arasından dökülen tatlı sözlerdir.

Âşık sakinin elini ayağını öper ama leb-i sagarı öpmeye utanır . Burada şarap içmeye utandığı da anlaşılmaktadır.

Rengi ve âşığı sarhoş etmesiyle şaraba benzetilen dudak âşığa şarap verir. Dudaklar gül yaprağıdır. Ama bazı beyitlerde de söylendğine göre gül yaprağı mey renkli dudağın yerini tutamaz. Dudak ile birlikte zikredilen sebze kelimesi de güzellik bahçesindeki yeşillikleri yani dudak üstündeki ayva tüylerini ifade etmektedir.

Âşığın cigerini kan eden yine dudaklardır. Fakat âşık güzellik nimetinin tuzu olan dudağı daha tatmamıştır:

Cigerüm ḳan eyleyen laʿl ki leb söylerler
Gerçi ben dadmamışam niʿmet-i ḥüsnüñ duzıdur   G52/2

Dudak âşıkların susadığı, içmek istediği bir sudur. Su hastalar için önemli bir unsurdur. Hastaları ferahlatır. Buna rağmen o suyu sevgili toprağa dökmüştür. Âşık dudaklara susadığı için bu durumdan yakınmaktadır.

Dudakla ilgili bir diğer benzetme tuzlu oluşu ile ilgilidir. Ciğerinin başı kebab olan âşık tuzluk istemektedir. Tuzlukta bulunan tuz da dudaktır. Bu benzetmenin sebebi de tuzun lezzet verici yönüdür. Leff ü neşr sanatıyla dudaklar tuz kaynağı, çene çukuru da tuzluk olarak düşünülür:

La‘l-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür
Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür G118/1

i- Çene(Zenehdân), Gabgab(Buhag)

Çah-ı zenehdân yani çene çukuru beyitlerde Hz. Yusuf'un atıldığı kuyuya ve zindana benzetilmiş ve bu olaya telmih yapılmıştır. Göz yaşı gümüşünün ayarını düşük tutmamak gerekir. Mâh-ı Mısr bile sevgilinin çene çukuruna feda olmalıdır.

Kem dutma sīm-i eşk-i revānum ‘ayārını
Ey māh-ı Mıṣr çāh-ı zeneḫdānuña fidā G18/6

Çene çukurunu gören gönül gemisi Nuh peygamber bile olsa orada girdaba düşer. Gönül sevgilinin çene çukurundan etkilenir . Dudaklar tuzdur. Çah-ı zenehdan ise onun tuzluğudur. Tuz, yemeklere lezzet veren önemli unsurlardandır. Bu sebeple çâh-ı zenehdan tuzluk olarak düşünülmüştür.

Buhag ile gabgab çene altı , gerdandır. Bazı beyitlerde çâh-ı gabgab şeklinde kullanılmıştır. Yüzdeki güzellik unsurlarından olduklarından yüz, ben, dudak ile birlikte anılır. Buhagın besili olanı makbuldur. Onu gören bakışlarını engelleyemez:

Ne maḥv olmışsan ey şebnem gül ü ḫurşīd arasında
Ki görsen göz götürmezsen onuñ semīn buḫağından G412/2

Çâh-ı zenehdan ile buhag daima birbirlerine sırtlarını dayayıp, birbirlerine destek olurlar. Birlikte alemi yıkar, âleme zulmederler. Burada gerçek anlamıyla da uygun düşen “bir evli” ifadesi aynı aileden anlamı taşımaktadır:

Bir ẓālimüñ ki arḫası var ‘ālemi yıḫar
Olmış bir ivlü çāh-ı zeneḫdān buḫaġ ilen G393/3

j- Boy (Kad, Kâmet, Endam):

Sevgilinin boyu ile ilgili olarak beyitlerde kıyamet, kamet, elif, serv, şive-i reftar, serv-i sehî-bâlâ, serv-i hıraman, serv-kad, nahl-i kadd, kamet-i mevzûn, mahv-i kadd, hıram-ı serv, endam gibi ifadeler kullanılmıştır. Sevgilinin boyu uzundur. Sevgili bu narin ve uzun boyuyla salına salına gezer. Bu durum çeşitli benzetmelere sebep olmuştur.

Sevgilinin boyu servi gibi ince ve uzundur. Servi rüzgarın etkisiyle sallanır. Bu sebeple sevgilinin salınarak yürüyüşü de serviye benzetilmiştir. Sevgilinin boyu servi gibi mevzûndur. Onun mevzun boyunu görenler düzgün nefes alamazlar. Onun bu ölçülü boyuna ne giyse yakışır. Hatta çoğu zaman âşık için sevgilinin boyu servinin yanında hiç de mevzûn görünmez:

Mevzūn görünmez ol ḳadd ü ḳāmet yanında serv
Yüz maʿnā-yı bülend bu bir mıṣraʿ-resā G12/2

Sevgilinin boyu güzel, ölçülü bir mısraa benzer. Hatta sevgilinin boyu mısradan daha mevzûndur. Boyun yanında benin, ayva tüylerinin vasfedilmesine gerek yoktur. Mana aleminde mısra olan sevgilinin boyu bir divandan daha fazla değerlidir:

Ne lāzım vaṣf-ı ḫaṭṭ u ḫāl ol ḳamet duran yerde
Bu mıṣraʿ ʿālem-i maʿnāda bir dīvāndan artuḳdur G46/3

Salınarak gezen sevgilinin adı serv-i hırâmândır. O sevgili yeşiller giyinmiştir. Sevgilinin boyu kıyamettir. Kıyamet gününde oluşan kargaşa sevgilinin salınarak yürüyüşü neticesinde de ortaya çıkar. Allah güzelleri yaratarak dünyada kıyamet gününü halka yaşatmıştır. Kıyamet gününde bütün herkes ayağa kalkacaktır. Sevgilinin ayağa kalkmasıyla zaten kıyamet oluşur. Kıyamet alametlerini bize vaiz anlatır:

Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ü ne ḳāmetdür
Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür G47/1

Servilerin ayağının dibinden akarsu geçer. Bu sebeple boyla ilgili beyitlerde su da söz konusu edilir. Servi gölgesini hiç âşığın üzerine salmaz, bir gün yanına gitmez. Burada servinin sabit oluşu kastedilir. "Başa salmak, saye salmak" deyimlerinde servinin gölgesi söz konusu edilir. Boyun muma benzetildiği bir beyitte de sevgilinin ayı beğenmediği için gündüz gölge vermediği anlatılmaktadır. Servi gölgesi sıkça bahsedilen durumlardandır:

ʿĀşıḳ oldum yine bir şemʿ-i sehī-ḳāmete kim
Meh-i tābānı begenmez güne salmaz sāye G442/2

Sevgilinin boyu şimşat ağacıdır. Şimşad sevgilinin salınışı sebebiyle su gibi olmuştur. O damla damla sevgiliye feda olur.

Tûbâ ağacı da boya benzetilen bir başka ağaçtır. Endam servde, gösteriş Tûbâ'dadır. Ama sevgilinin meyvesiz fidan gibi olan boyu onlardan başkadır. Sevgilinin boyu meyvesiz olan fidandır. Tûbâ da serv de sevgilinin boyunu kıskanmaktadır.

Sevgilinin boyu mina isimli kadehe benzer. Bu kadehin özelliği uzun olmasıdır. Sevgilinin boyunu anmak için yapılan gezide servler âşık için minadır:

Lebüñ ẕevḳi ḳadüñ yādıyla seyr-i gülşen itmeġde
Baña her ġonçe bir peymānedür her serv mīnādur G115/2

Fidana benzeyen sevgilinin yanında şair kısa kaldığını söylemektedir. Nahl, ince ve tazedir. Bu sebeple sevgilinin inceliği ve gençliği anlatılmak istenir. Çemende yeni yeşermiş fidanı seyretmeye doyum olmaz.

Âşığın inleyişi sevgilinin servi gibi boyu boyuncadır. Âh ağızdan çıkınca göğe doğru yükselir. Bu da boyun âha benzetilmesine sebeptir. Sevgilinin boyu göğe kadar yükselir. Bu yüzden boy "serv-i sehî-bâlâ" olarak nitelendirilir.

Boyun benzetildiği diğer bir unsur da uzun ömürdür:

Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ-ı revāndur yā nedür
Serv-i ḳaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür G110/1

Boyun kılıca benzetildiği bir beyitte de şair, sevgilinin boyunun halkı doğradığını söylemektedir. Bu benzerlik şekil sebebiyledir:

Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġrıya
Doġra ki yoḳ zevāl iki ʿālemde doġrıya G427/1

k- Diş (Dendân):

Diş beyitlerde şekli, rengi ve parlaklığı sebebiyle bir çok benzetmeye konu olmuştur. En yaygın olarak inciye benzetilir.

İnci değerli bir taştır. Denizlerde sadefin içine bir yağmur tanesinin düşmesiyle oluşur. Diş de sadef olan ağzın içindeki incilerdir. Allah nasıl bir

katreden insan yaratmışsa onun gibi bir damla yağmurdan da kıymetli bir inci yaratmıştır. Diş parlaklık, yuvarlaklık ve kıymetlilik yönünden sadefdeki dane-i gevherle bahse girmiştir. Kendisini ondan üstün görmektedir."Kulağından çıkarmak" sözüyle de incinin kulağa takıldığını anlamak mümkündür.

Ṣadefde dāne-i gevher dişüñle baḥs ider ammā
Gerekdür kim bunı deryā çıḫarsun öz ḳulaġından G412/3

La'l gibi dudaklar inciler saçmaktadır. Dişler bir sıra dizilmiş oluşları, parlaklıkları itibariyle gerdanlığa benzerler. Gül yaprağının üzerindeki çiğ taneleri gerdanlıktır . Dudağın gül yaprağı olarak düşünüldüğü beyitte sevgilinin dişleri bu gül yaprağına gerdanlık takmıştır.

Yüzüñ ḫurşīd-i tābān ṣubḥ-ı ṣādıḳdur binā-gūşuñ
Lebüñ gül yapraġıdur dişlerüñ ḫod ʿıḳd-i şebnemdür G195/4

Diş "sin" harfine benzetilmiştir. "Sin" harfinin dişleri insanın dişleri gibi bir sıra dizilmiştir. Leff ü neşr ile ağız "mim" , diş ise "sin" olduğu ifade edilmiş ve dişin ağızda garip kaldığı söylenmiştir.

Yol hīç bulmanam diş ile aġzı sırrına
Maḥv olmuşam ki mīm ara sīn ġarībdür G55/3

l- Kulak (Binâgûş)

Kulak; kulak vermek, kulak tutmak, kulak olmak, kulağına küpe olmak, kulağından çıkmak(aklından çıkmak) gibi deyimler ile beyitlerde yer almıştır. Deyimlerin gerçek ve mecaz anlamları beyitlere uygun düşmektedir.

Güzel söz kulakta küpedir.

Ḳābil ḳulaġda gevher olur yaḫşi söz ki ben
Bu nükteni ṣadefden işitdüm ḳulaġ ilen G393/10

Kulak şekil itibariyle güle benzetilmiştir. Bülbülün teranesine gül baştan ayağa kulak olmuştur. Dikkatlice dinlemektedir.

Nola fiġānum işit sen ki gül ḳulaġ olmuş
Ayaġdan başadin bülbülüñ terānesine G428/5

Sevgili çemende seyre çıkmıştır. Onun şebnem gözü, gonca dili ve gül de kulağıdır.

Ol maḥv bu çemende ḳılur seyr kim anuñ

Şebnem gözi vü ġonçe dili gül ḳulaġıdur G107/6

Kulağın benzetildiği bir diğer unsur da subh-ı sâdıktır. Yüzün güneş olarak düşünüldüğü beyitte kulak da subh-ı sâdıktır.

m- Bel (Miyân):

Bel, beyitlerde inceliği ve yok oluşu sebebiyle söz konusu edilmiştir. Sevgilinin beli o kadar incedir ki görünmez. Bu sebeple var ya da yok, hayal, görünmez bela gibi ifadeler kullanılır.

Sevgilinin beli inceliği sebebiyle kıl olarak düşünülür. Bu muy-miyan, ağız gibi yoktur. Zandır. Halk bunlara var dese de bu yalandır.

Ḫalḳ dirler var dehān ile miyānuñ söyle kim
Aṣlı vardur doġrı sözdür yā yalandur yā nedür G110/3

Bel görünmez bir beladır. Bu yüzden onun sıkıntısına, ıztırabına aldanmamak gerekir. Kıl gibi ince belin hayali bile âşığı görünmez belalara düşürür:

Āḫir ḫayāl-i mūy-miyānuñ senüñ beni
Uġratdı göz göre ne görünmez belālara G429/5

Bel, zülüf ile birlikte zıtlık oluşturmaktadır. Âşık, zülf gibi belin düşüncesine sarınmış, bürünmüştür. Zülf uzundur. Bel ise ince bir hayaldir. Tezat ve leff ü neşr yoluyla zülf ve bel anlatılmıştır. Uzun sevdâ derken zülfün siyahlığı da söz konusu edilmiştir:

Zülf teg çulḳaşdum ol mūy-miyānuñ fikrine
Saldı bir ince ḫayāle bu uzun sevdā beni G476/2

n- Sîne(Ber):

Sîne, bir beyitte gümüş renkli oluşuyla ele alınmıştır. Sevgilinin sinesi gümüş renklidir. Âlemde âşığın ciğer kanının kıymetini bilen gümüş sineli yar azdır. Âşık gümüş renkli sinesi olan yeni fidanın müştakıdır:

Serv-ḳadler çeşmüme ḫār-ı ser-i dīvārdur
Bes ki ben ol nev-nihāl-i sīm-ber müştāḳıyam G312/5

Sevgilinin sinesi ile ilgili olarak diğer bir kullanım da taş bağırlı oluşudur. Sevgili taş bağırlı, merhametsizdir. âşığa daima cevreder. Sevgilinin taş bağrı o kadar katıdır ki semalardan geçen ah oku ona tesir etmez.

Eylemez Ḳavsī eŝer bu daş baġırlu bütlere
Tīr-i āhuñdan ne ḥāsıl kim semālardan geçer G56/5

o- El, Ayak

El, sakinin eli olarak beyitlerde geçer. Saki mecliste eliyle bade sunar. Onun elinden içilen mey ayrı bir keyfiyet verir.Âşık sakinin elini ayağını öper ama kadehin dudağını hayadan öpemez.

Nice sāḳīnüñ ayāġını öpüm yā elini
Ki ḥayādan öpebilmem leb-i sāġar küstāḫ G38/8

Kendi ayağıyla gelmek, ayağa durmak, baştan ayağa gibi deyimlerle beyitlerde yer ayan ayak, tevriyeli olarak kullanılmıştır. Ayak öpmek isteyen âşık, hem kadehi hem de sevgilinin ayağını kasdeder.

Zülf başdan ayağa kadar uzanmaktadır:

Gelmiş yuḫardan aşaġa saḳla ʿizzetin
Salma ayaġa kākül-i pür-çīn ġarībdür G55/2

Âşığın sinesindeki yaralar ayak izine benzetilmiştir.

Bilmenem ḳanlu dögünler mi küyür sīnemde
Ya senüñ berḳ-i ʿinānuñ ayaġınuñ izidür G52/8

Âşıklar düşkünlüklerinden ayaklar altında kalmışlardır. Âşık, sevgiliye olan aşkından sararmıştır ama sevgili onu hala ayağının altına altın diye saçmaz.

Fiġān ki zer kimi rengüm saraldı ḥasretden
Henūz ayaġına yār eylemez niŝār beni G536/6

ö- Ter(Arak, Huy)

Sevgilinin yüzünde beliren ter taneleri beyitlerde ele alınır. Yanaktaki ter taneleri gülün üzerinde oluşan çiğ tanelerine benzetilmiştir. Bahar güllerin yüzünü şebnem ile yıkar. Sevgilinin yanağındaki de bu şebnemdir:

Her gül ki şebnem ile yumış çehresin bahār
Gül-berg-i ʿārıż-ı ʿaraḳ-efşānuña fidā   G18/5

Yarin yanağındaki şebneme benzeyen ter taneleri âşık-ı hayran yolunu gözleyen gözlerdir. Bu örnekte de ter taneleri şekil yönüyle göze benzetilmiştir:

ʿAraḳ ḳonmış mı şebnem teg gül-i ruḫsārına yāruñ
Bu gözler birle yā bir ʿāşıḳ-ı ḥayrān yolın gözler   G192/6

Sevgili utandığı için terlemektedir. Bu ter taneleri âşığın gözleridir. Her bir ter tanesi gerdanlıktaki kıymetli taşlardır. Burada ter tanelerinin değeri ortaya konulmaktadır. Sevgili eğer yüzündeki örtüyü kaldırırsa güneşin sıcaklığı yüzünden ter boşalacaktır. Burada "âfitâb yüzünden" tevriyeli kullanılmıştır.

Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb yüzinden
Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzinden   G397/1

3- Sevgili İle İlgili Diğer Unsurlar

a- Söz(Güftâr):

Söz, şirin ve tatlı oluşu sebebiyle söz konusu edilmiştir. Sevgilinin boyu mina, dudağı cam ve sözü şaraptır. Âlem, mucize sözlerle ve şirin dudakların sözleriyle doludur. Dudaklar şeker olduğu için çıkan söz de tatlıdır. Sevgilinin tebessümü sözüne akıcılık katar. Âşığı akıldan uzaklaştırır.

Sevgilinin sözleri âlemi mahveder. Onun sözlerinden derd ve dağ akar. Onun sözü yanında ağzı hiç kalır. Sözü ağzından daha üstündür:

Diyār-ı ḥüsnde hem el el üste çoḳdur kim
Sözi yanında ānuñ aġzı hīç kārelenür G66/9

Âşık sevgiliden bir söz alabilmek için canını verir. Bir can pazarı yaşanır. Burada alış verişle ilgili bir hayal de söz konusudur:

Cān virüp ol laʿlden söz çekmek ister ḫāṭırum
Bir nefes ey dil ḫaber-dār ol ki cān bāzārıdur   G123/3

Âşık, sevgilinin dudağını hayalle bile bulamazken söz, dudaktan işaret verir. Böylece sevgilinin ağzının yerini öğrenmiş olur.

Söz demek için doğru sözlü yar azdır. Ateş yanaklı sevgilinin sözü şuledir. Acı sözler ile âşığın canını alır. Söz, âb-ı hayattır. Hızr ve Mesîhâ gibi âşığı ölümden korur:

Fāriġ itdüñ mergden Ḫıżr u Mesīḥā teg beni
Ey ḥayāt-ı cāvidān ser-çeşmesi güftār hey   G485/10

b- Kûy-ı Yâr(Sevgilinin Semti, Köyü, Mahallesi):

Sevgilinin bulunduğu mekan, âşığın ulaşmak istediği yerdir. Dertlerinin şifası oradadır. Orada zahitlerin işi yoktur. Âşığın dârü'l-emânıdır. Orada sevgilinin kapısının itleri vardır. Onlar bile kuya kavuşamayan âşığa acırlar. Sevgilinin kuyundan ayrı düşenlerin ağlayıp inlemeleri arşa ulaşır. Kuya varan âşığın gözü kimseyi görmez. Kuyun yolu inişli çıkışlıdır. Bu sebeple Mecnun'un yolu hiç düşmemiştir. Çünkü Mecnun yerin düzünü sever:

Maʿlūmdur ki kūyına hiç düşmemiş yolı
Mecnūn-ı herze-gerd ki yazı düzin sever G112/6

Sevgilinin kuyunda bulunanlar bir bölük avare, hasta, biçarelerdir. Kuyda artık sabanın bir işi kalmamıştır. Oranın yolunu bulmak için âh- ı sehere sormak gerekir. Âşığın halini anlatmaya kağıt yetmez. Bu sebeple âşığın halini sevgilinin kuyundaki kapı ve duvarlara yazarlar. Âşık sevgilinin kuyundan bir an bile olsa ayrılsa vatanından ayrı kalanlar gibi oradan bir haber bekler. Kuya varanlar deli gider dolu gelir. Diri gidenler ölü gelir. Rakib sevgilinin kuyundan gelmektedir. Ama ne ile karşılaştıysa dili tutulmuştur:

Raḳīb çün gelür ol kūydan ʿacebdür kim
Dutulmış öyle ki aġzını Ẕülfiḳār açmaz G 207/13

Rakip, âşığı sevgilinin kuyunda istemez. Şeytan da zaten Hz. Âdem'in Cennet'te olmasını istememişti. Burada rakip şeytana benzetilmiştir.

Gönül her zaman kuyun esiridir ve orada gül kokusu gibi gezmektedir.

Sevgilinin kuyu Kabe'dir. Kabe-i maksuttur .Kabe'de kıble-nümanın işe yaramadığı gibi kuyunda artık sabaya ihtiyaç kalmamıştır. Kabe'nin havasını orada kurban olan dahi iyi bilir. Âşık için sevgilinin kuyunda her gün bayramdır. Bu sebeple kurban olmaya razıdır. Âşığın aynasını yani gönlünü gam pası tutar amma sevgilinin kuyunun toprağı ona safa verir:

Āyīne-i murādumı ger zeng-i ġam tutar
Ammā ġubār-ı Ka'be-i kūyuñ ṣafā virür G135/5

Sevgilinin kuyu Cennet'tir. Ravza-i rıdvandır. Oraya zahitler ulaşamaz. Orası başka bir Cennet'tir. Âşık sevgilinin kuyunu görmemiştir fakat iştmiştir ki oranın havası Cennet'e benzememektedir. Ya sevgilinin kuyuna ya da Cennet'e gönül bağlamak gerekir. Bir kuş iki çemende yurt yuva tutamaz:

Ol kūya ya behişte göñül baġlamak gerek
Bir ḳuş iki çemende ḫaçan āşiyān dutar G45/4

Sevgilinin benzetildiği diğer bir unsur mahşer yeridir. Orada kimse kimseye ikbal eylemez. Başındaki sevda, âşığı bir ayağı sevgilinin kuyunda olup dönen pergel etmiştir:

Veh ki ser-gerdān idüp başumdaki sevdā beni
Eyledi pergār teg kūyuñda pā-ber-cā beni G 539/2

c- Sevgilinin Ayağı Toprağı:

Sevgilinin ayağının toprağı, onun kuyunun toprağı beyitlerde söz konusu edilmiştir. Aşık, sevgilinin kuyunun toprağından yaratılmıştır. Burası âşığın vatanıdır. Âşık, sevgisiz sevgilinin ayağı toprağına gölge gibi düşmüştür. Onun bir gölge gibi peşindedir. Kullanılan "bî-mihr" sözüyle sevgilinin âşığa karşı sevgisizliği anlatılırken ayrıca gölge ve güneş ilişkisi de kastedilmiştir:

Her çend sāye teg düşerem ḫāk-i pākine
Baḫmaz ayaġı altına bī-mihr yārı gör G180/3

Sevgilinin yolunun toprağı âşığa yetmektedir. İtibarı başkalarına verir. Cennet baştan başa zahidindir. Çünkü ona sevgilinin kapısının toprağı yetmektedir. Âşık her

seher dünyayı aydınlatan güneş gibi sevgilinin kuyunun toprağına yüz sürer. Sevgilinin kapısısının toprağını âşık kendi gözünden bile sakınmaktadır. Düşmanlarına canını verir ama onu vermez.

Âşık düşe kalka sevgilinin ayağı toprağına ulaşmaya çalışsa da sahba âşığı oraya ulaştırmaz. Burada sarhoş olmuş birinin düşe kalka ilerlemesi hissettirilmektedir. "Ayak toprağı" bu anlamda kullanıldığı gibi ayak kelimesinin kadeh anlamı da hatırlanmalıdır:

Düşdüm ü durdum yoluñda her ḳadar mīnā kimi
Bir ayaġ topraġına yetürmedi ṣahbā beni G476/4

Sevgilinin yolunun toprağı âşık için tûtiyâdır. Anneden kör olanlar bunun kıymetini bilmezler. Bu toprakla âşığın gözü aydınlanır.

ç- Naz:

Naz, sevgilide hem beğenilen hem de yakınılan unsurlardan biridir. Naz ile birlikte kenâre, kirişme, niyaz, şive, cilve de zikredilir. Sevgili naz okuyla âşığı öldürür. Âşığın nazı herkese geçerken sevgili de âşığa naz eder. Naz hicran derdine fırsat verir ve bu naz âşığı ihya etmez, öldürür:

Haçān fırṣat virür nāz u teġāfül derd-i hicrāne
Belī iḥyā viren azdur u ger ne öldüren çoḫdur G74/5

Sakinin nazını sadece âşık değil bütün felek çeker. Taş bağırlı güzeller nazla bütün âşıkların bağrını kan eder. Güzellik nazının meydanı gönüllerin fezasıdır. Sevgili sebepsiz naz eder. Eğer bu nazıyla sebep âşığın ciğer kanı ise bunu zaten devran esirgememektedir:

Sāḳī baña sen itmegilen nāz-ı bī-sebeb
Ger ḫūn-ı dil murād ise devrān esirgemez G223/5

Beyitlerde en çok servinin nazı söz konusu edilmiştir. Servin salınışı nazlı yarin nazına benzetilmiştir. Nazlı servinin olduğu yerde diğer yeşillikler ayaklar altında kalır, görünmezler. Binlerce naz servisi sevgilinin yürüyüşünün cilvesine

fedadır. Naz servisi kıyamet gibi geçip âşığın gönlünü mahveder. Fakat gafil gönül hiç uyanmaz:

Gelüp ol serv-i nāz ötdi dil-i bī-tābı maḥv itdi
Ḳıyāmet geldi vü gitdi bu ġāfil hīç uyanmaz mı G526/6

Bir beyitte ise naz mumunun âşığı ömürlerdir yandırdığı belirtilerek sevgilinin de âşığın mumuyla yanmasının güzel olacağı ifade edilmiştir.

Sevgilinin boyunun, yürüyüşünün her cilvesi yüz âşık değerindedir.:

Yā Rab bu ne ḳaddür bu ne reftār kim olmış
Her cilvesi yüz ʿāşıḳ-ı bī-tāb behāsı TB1-2/4

Ç- Âşık

1- Umûmî Olarak Âşık

Âşık ve âşığın içinde bulunduğu haller gazellerde oldukça geniş yer tutar. Onun hem fizikî durumu hem de ruhî durumu çeşitli benzetmelerle ele alınmıştır. Âşık zaman zaman bir bülbüldür, zaman zaman mumun etrafında dönen bir pervanedir. Aşkından deliye dönmüştür. Bazen de bir sudur sevgilinin kuyuna akan. Bütün bunlarla birlikte Klâsik anlayışa uygun bir âşık profili çizilmiştir. Âşığın durumunda çelişkiler olsa bile o, daima sevgiliye kavuşma hayaliyle yaşayan bir kişidir.

Âşık, daima sevgiliye yalvarıp yakaran, yalvarması ile taşı bile eritirken sevgiliyi etkileyemeyen biridir. Hiç iltifat görmez. O bir ayağı sevgilide sabit olan diğeriyle de sevgilinin etrafında dönüp duran bir pergel gibidir. Pervane gibi sevgilinin etrafında döner. Divaneler gibi zencire vurulmuştur. Akıldan biganedir. Aşıklar dilini ancak divane âşıklar bilir. Mecnun gibi çöllere düşer. Divaneler ancak ondan haber verir, onun dilinden ancak divaneler anlar. Çünkü yoldaşları onlar olmuştur:

Bir birinüñ ḥālini ṣormak gerek dīvāneler
Vir ḫaber Ḳavsīden ey ṣaḥrā dolanım başuña G11/9

Âşık sevgiliye karşı daima arzu içindedir. Hatta arzularla o kadar çevrilmiştir ki canana arzusunu iletmeye fırsat bulamamaktadır:

Bes ki Ḳavsī ārzū dört yandan almış çevremi
Fırṣatum yoḫdur idem cānāne izhār ārzū G467/8

Sevgili padişah olduğu için âşık onun kapısında bir kuldur. Ahuların, eli kanlı, gözü kanlıların tutsağıdır. Gariptir. Kimsesi yoktur. Kadrini , kıymetini kimse bilmez. Ona inleyişi, derdi arkadaşlık etmektedir. Ney gibi ciğeri yüz yerden deliktir. Ona dert, mihnet her zaman güzel görünür. Onun rızkı ciğer kanıdır. Ciğer kanı içmek onun için bir âdet olmuştur:

Ne ġam ger her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu
Nola ölsem dirilsem dem-be-dem ḫāṣiyyetümdür bu G465/1

Sevgilinin kirpiklerinin, gamzesinin, bakışlarının okuyla, kılıcıyla yaralanmıştır. Bu yaralar dağ dağ olup sevgilinin okları için hedef tahtası olmuştur. Bu sebeple nişan için kullanılan limona benzer:

Ne ġam ger göñlümi ḳılsam müşebbek dāġ dāġ itsem
Ki ʿāşıḳ-pīşe bir limunı yüz yerden nişān eyler G184/6

Sinesindeki bu kanlı yaralar onun için birer güldür. Gönlündeki boğumlar ise gerdanlıktır:

Zaḫm-ı ḫūn-efşānum ey bülbül gül-i terdür baña
Göñlümüñ her ʿuḳdesi bir ʿıḳd-ı gevherdür baña G9/1

Boyu zayıflıktan iki büklüm olmuştur. Bu iki büklüm boy mescid olan gönülün mihrabıdır. Boyu yaydır. Gönlü yüz taraftan haraptır. Ona sevgiliden başka baht, devran, zaman hepsi zulmetmektedir. Sevgilinin zülfüne can ipini bağlamıştır. Âşık o kadar zayıf düşmüştür ki neredeyse yok olmuştur.

Âşık, kendisini yare fedâ etmiştir. Kurban Bayramı'nda kurban olarak kendisi kurban olur. Sevgilinin avladığı bir avdır. Süleyman gibi kudretli sevgilinin yanında bir karınca kadar zayıf ve güçsüzdür. Yerlerde toprak ile birdir. Çocuklar onu yerden bitmiş sanırlar.

Yolında bes ki ʿışḳ ehlin görür topraġ ilen yeksān
Sanur ol ṭıfl-ı bāzī-gūş kim yerden biter ʿāşıḳ G 252/2

Âşık için sevgiliye kavuşmak zordur. Ama sevgilinin hayali onun hemdemi olmuştur. Sevgilinin renkli hayaliyle eğer kirpikler kalem olursa o kalemin yaptığı her resim baharistan gibi renkli olur. Âşık için hayal hem ümit sabahıdır, hem de hicran akşamıdır. Sevgilinin hayali âşığın gözünde yer ettiği için sevgiliye orada yer kalmamıştır:

Gözümde yer saña hem ḳalmamışdur ez bes kim
Ḫayālüñ onda nihāndur boyuñ belāsın alım G317/4

Âşık, aşkın şarabıyla mest olmuştur. Âşık, aşk ehlinin eli ayağı altında çiğnenmiş olmalıdır ama bir âşık olan pervanenin kanatlarının olması âşığı düşündürür:

El ayaġ altında ʿaşḳ ehli gerek pāmāl ola
Bes niçün pervāne Ḳavsī bāl ü per bendindedür G92/5

Âşık sevgiliyi daima ağyardan kıskanır. Hatta kendi göz bebeği yar ile âşina olmuş diye onu bile kıskanır:

Eglenüpdür gözlerümde reşkden ben yanaram
Kim niçün göz merdümi yār ile olmış āşinā G22/2

Âşığın iradesi yoktur. Halk arasında daima horlanmaktadır. Yerlerde, ayak altındadır. Hatta yerlerde süründüğü için kendi gölgesinden ayırtedilemez. Özünü bilmez, sözünü zaptedemez bir kişidir. Devlet, mal, menal istemez. O itibarlılık, gösteriş veya alçakgönüllülük bilmez. Onun gönlüne yol bulan gönlünün sahibidir:

Ben teʿayyün yā tekellüf yā tevāżuʿ bilmenem
Kim ki vīrān göñlüme yol bulsa ṣāḥib-ḫānedür G172/8

Âşık, aşk hastasıdır. Hastaların karanlık gecede derdinin artması gibi âşığın sıkıntısı da sevgilinin gece gibi siyah olan zülflerini görünce artar. Eğer doktor isterse onun nabzına benzeyen kanlı kirpiklerinden derdini anlayabilir. Âşığın ömrü başkalarından daha uzundur. Çünkü ayrılık acısı gecelerin bir anını yüz yıl eder:

ʿĀşıḳuñ ʿömri uzundur ġayrdan kim dehrde
Bir demi yüz bin il itmek şāmı hicrāndan gelür G124/5

Sevgili âşığa daima eziyet eder. Ama âşık yine de kendi can düşmanını sever. O sevgilinin sitemini ve lutfunu ayıramayacak durumdadır. O sevgiliden ayrı olarak iltifat istemez. Sevgilinin yürüyüşü ona yeter.

Âşıklar aşk okulunda birer allâmedir. Eflatun onun talebesidir.

Âşığa kanlı göz bebekleri ve ateşli ciğer gerekir. Onun mum gibi altın bir taca ihtiyacı yoktur. Zaman onun varını yoğunu yandırmıştır.

Sevgili taş bağırlıdır. Âşık ise bazen farklı düşünür ve bu taş bağırlıdan kendisini kurtaracak başka birini arar. Bu anlayış âşığın çektiği sıkıntıdan memnun olduğu , sevgiliden başkasını görmediği anlayışına terstir:

Göñlümi ol seng-dilden bir zamān ḳurtarmaġa
Yoḳ mıdur ʿālemde bir serv-i sehī-bālā igit G30/2

Tasavvufî anlamda âşık ehl-i hâl ve ehl-i hakikattır. O, ödünç olan bedeninden ar etmektedir. Tıpkı üryan Mecnun’un sahra eteği giymesi gibi. Aşk içinde âşık eli boş bilinir ama onun denizde nice incileri vardır:

ʿIşḳ içre beni gerçi tehī-dest bilürler
Ol baḥrde Ḳavsī kimi dürr-dānelerüm var G81/10

2- Gönül:

Gönül, Kavsî’nin şiirlerinde sıkça dile getirdiği, çeşitli benzetmelere konu ettiği önemli bir kuvvettir. Dil ve hâtır olarak da kullanılan gönül âşığın en önemli unsurudur. Zaman zaman can ile birlikte kullanılan gönül, aşkın Allah tarafından yerleştirildiği yerdir.

Beyitlerde bir ülke olarak düşünülmüştür. Bu ülkede aşk başlara taçtır. Başka bir beyitte de gönül tahttır, aşk ise padişahtır. Bu diyarı ıztırab viran etmiştir. Sevgilinin hayali bu viraneyi hunhar bir eşkıya gibi yağmalar. Virane gönül taşkın selden medet umar gibi aşk derdinden medet ummaktadır. Gönül bir evdir. Âşık göz yaşına yüz vermiştir ama bilir ki bu göz yaşı seli gönül evini viran edecektir. Göz bu

eve gide gele orayı göz göz etmiştir. Gözden akan yaş da gönül deryasına kanlı yaşlar salarak orayı zarara uğratmıştır:

Göz vara vara göñlüm ivin göz göz eyledi
Deryāya saldı raḫneler ol ḳanlu çayı gör G59/2

İçi kinle dolu zahit kendisinin gönlü ile âşığın gönlünü karşılaştırmamalıdır. Âşığın gönül evi Kabe'den azizdir, temizdir. Onu tamir eden yüz Kabe'yi tamir etmiş gibidir. Âşığın gönül evi yıkılmış bir mesciddir. Bu mescidin mihrabı ise âşığın bükülmüş boyudur. Gönül bir çocuğun sürekli yapıp yıktığı bir oyun evidir. Sevgili çocuk olarak düşünülmüştür. Onun âşığına bazen iyi bazen kötü davranması oyuncak evini yapıp yıkması olarak ifade edilmştir:

Bir uşaġuñ yine bāzīçe ividür göñlüm
Ki hemān yapduġı sā'at onı vīrān eyler G65/3

Âşığın gönlü sevgilinin zülflerinde asılı kalmıştır. Âşık onu çok aramış ve haberler sormuştur. Saba onu bulmuştur. Başka bir saçın kıvrımı onu artık perişan edemez. Âşığın gönlünün parçaları sevgilinin kirpiklerinde takılıdır. Âşığın yüz parça olmuş gönlünü kirpikleri halka rüsva etmiştir ama bilinir ki güle dikenin yar olması ona zarar vermez:

Dil-i ṣad-pāremi müjgānlarum rüsvā-yı ḫalḳ itdi
Bu sözdür ki güle ḫār ile yār olmaġ żarar virmez G217/6

Gönül viranedir. Bu viraneyi yılanlar beklemektedir. Aşk o viranenin ejderhasıdır. Bunun dışında da yılanlar sevgilinin zülüfleridir. Âşığın gönlü saftır. Bu deryalar gib saf gönül göz yaşı seli ile bulansa ne olur?

Gönül her şeydir. Bazen katre bazen ummandır. Bazen meyhane bazen de bir avuç kandır. Sine sadefdir. İçindeki kıymetli inci ise gönüldür. Şerh ve beyanla dolu bir sayfadır. Ömürlerdir sevgilinin kuyunda misafirdir. Kendi evini unutmuştur. Gül kokusu gibi seyyardır. Onun kuyundan gidemez çünkü kırık kanatlı bir kuştur. Orada esir olmuştur:

Ḳavsī ayaġ gider mi ser-i kūy-ı yārdan
Ey murġ-ı per-şikeste giriftārdur göñül G298/6

Saki âşığın ciğer kanın mey sanır, kalp atışını da sarhoşun inlemesi bilir. Aşığın feryadı, ağlayıp inlemesi gönülde oluşur. Bu ağlayıp inlemeyle, yanıp yakılmayla gönül büryan kebabı gibi olmuştur. Âhlar gönüldeki ateşin dumanıdır. Bu sebeple oradan bir işarettir, nişandır. Oradaki yangını haber verir. Gözdeki yaşlar gönülde tufan meydana gelir. Gönül binasını felek yıkar. Oradan çıkan âhlar bu yıkıntının tozlarına bulanmış olarak çıkar:

Göñül binâsını yā Rab sipihr yıḫmış mı
Ki āh sīnem ivinden gelür ġubār-ālūd G43/2

Âşığın gönlü kırık bir testi gibidir. Kırık testide su ve mey durmaz ama âşığın kırık gönlü kan ile doludur. Zir u zeber olan bir gönlü tekrar kimse viran edemez. Bir sunanın cilvegahıdır. Göz bahr-i muhit olan gönlün gölüdür.

Gönül semender yaradılışlı ve pervane meşreptir. Yana yana sevgilinin yüzünün alevini arzular. Semender kendi küllerinden doğan ve ateşin onu etkilemediği bir kuştur. Pervane ise kendini ateşe atar. Atşle ilgili unsurlar tenasüp içinde zikredilmiştir:

Çün semender-ṭīnet ü pervāne-meşrebdür göñül
Yana yana şuʿle-i ruḫsāruñ eyler ārzū G463/8

Kimi canını kimi de gönlünü dildara feda eder. Âşık ise sevgilinin gözüne yüzlerce parça olan gönlünü parça parça feda eder. Parça parça olan gönül evrak değildir ki şiraze ile bir araya toplansın. Gönül sevgilinin kılıç ve ok darbeleriyle parça parça olmuştur:

Ānuñ içün severem ben dil-i ṣad-pāremi kim
Çeşm-i bīmāruña her gün ola bir pāre fidā G10/7

Âşık kanla dolu gönlünü sakiye feda edebilmek için onu bağrına basmıştır. Burada “bağrına basmak” deyimi hem gerçek hem de mecaz anlamında kullanılmıştır:

Dil-i pür-ḫūnımı her dem basaram baġruma kim
Ola bir gün ki ola sāḳī-i ḫūn-ḫˇāre fidā G10/8

Âşığın gönlü hastadır. O deva ister. Devayı ancak gide gele verirler. Sevgili derde ve dermana âşığın gönlünü feda eder. Gönül, derdine derman için bir nigah ister. Bu gönül öyle bir inlemektedir ki derman verenler artık ondan usanmıştır.

Âşık, gönlünün halini sevgiliye söylemek ister. Ama âşığın ağzından ancak "kurban olayım sana" sözü çıkar. Sinenin üzerindeki dağ ile söylenmek istenen gönüldür. Bu pervanenin mezarı üzerinde bir çerağın yanmasına benzer. Bu dağlar âşık için bir talim yeridir. Bu yaralardan memnun olan âşık onları gönlünün eğlencesi olarak görür ve tabipden merhem koymamasını ister. Sinedeki yaralar aslında kanlı birer yara değildir. Bunlar gözünü açmış sevgilinin peykanını bekleyen gönlün gözleridir:

Bu hāmı zaḫm-ı ḫūn-efşān degül sīnemde kim göñlüm
Açupdur her ṭarafdan gözlerin peykān yolın gözler G192/4

Sıkıntılı sine gönlün yüküdür. Bu yükle gönül göz eyvanında mesken tutar. Onun ağlaması gönlün yükünü dökmesidir. Gönül âşık için derttir, beladır, âfettir. Sevgilinin yüzünün hatırlanması ile nasıl kıyamet hatırlanırsa gönlün eteği tutulunca da mahşer sahrasının eteği tutulmuş gibi olur. Kanlı kirpikler, ateşli diller, göz bebeği bunların hepsi gönül sırrını açıklamıştır. Gönle gamze okunu atan, kaşın yayını çekenlerin varlığını, gönülde tabın olup olmadığını ancak sevgili bilir:

Ġamzen atanda bir oḫ ḳaşuñ yāyın çeker çoḫ
Göñlümde tāb ger yoḫ ger var sen bilürsen G413/4

Gönül kuşu sıkıntılı beden kafesinden kolu kanadı kırılmadan uçmak istemektedir. Sevgilinin beninin ve ayva tüylerinin seyrine gönül bağlanmamalıdır. Çünkü onlar sevgiliyi avlamak için birer danedir. Felekler gönül kuşunun yuvasıdır. Yıldızlar, gezegenler, ay ve güneş ise bu kuşun yemidir:

Eflāk göñlümüñ ḳuşına āşiyānedür
Seyyār u s̱ābit ü meh ü ḫurşīd dānedür G63/1

Âşığın gönlünü cennet bile açmaz. Ama âşığın bahardan ümidi vardır. Bahar gelince gönlü açılacaktır. Sevgilisiz ise cennet bile âşığın gönlünü açmaz. Çünkü sevgili bahar aylarında ortaya çıkar. Bahar gelince gönlünün açılacağını ümit eden

âşığın o kıl gibi ince belli yari görünce kolu kanadı kırılır. Gönül bir kuştur. Âşık gönlünü iki yere bağlayamaz. Ya sevgilinin kuyuna bağlanmalıdır ya da cennete bağlanmalıdır. Çünkü bir kuş iki çemende ev tutamaz:

Ol kūya ya behişte göñül baġlamak gerek
Bir ḳuş iki çemende ḫaçan āşiyān dutar   G45/4

Sevgili âşığın gönlünü ve dinini alır. Böylece kafir âşık ile yar olur. Bazen de âşık kendisi dil dinden geçer. Kana kana kan içer. Canan gelince âşıkta can kalmaz. Ama onun yerine ömr-i cavidân gelir.

Gönül uyanık olursa gözün uyuması bir eksiklik olmaz. Çünkü bilindiği gibi padişah uyanık olduktan sonra tebasının uyuması ayıp değildir:

Göze noḳsān yetişmez ḫˇābdan bīdār ise göñlüñ
Raʿiyyet yatsa ʿayb olmaz eger sulṭān uyaġ olsuñ G272/8

Gönül bir aynadır. Bu aynayı zaman zaman pas tutar. Âşık bu pastan ancak sevgilinin nazarıyla kurtulur. Bu o kadar sert bir aynadır ki düşse ayna değil aynanın sahibi elden gider.

Gönül bir kum saatinin şişesi gibi küçüktür. Fakat deryalar kadar çok mey yine bu minadan gelir. Tezat ile burada gönlün aslında küçük olmasına rağmen çok şeyler barındırdığı ifade edilmiştir. Gönül, hem küçük bir şişe hem de mina gibi büyük bir şişedir:

Ger kiçikdür şīşe-i sāʿat kimi göñlüm benüm
Gel ki deryālarca mey sāḳī bu mīnādan gelür G79/4

Gönül, bir kayıktır. Bu kayık sevgilinin çene çukurunu görünce içinde Hz. Nuh bile olsa girdaba düşer:

Dil zevraḳı netsüñ ki eger Nūḥ özi olsa
Gird-āba düşer çāh-ı zeneḫdānuñı görgeç   G36/6

Gönül, sinede taze bir goncadır. Bu gonca sevgilinin kirpik oklarındaki bir damlayı görünce şebnem gibi erir. Dağlar oluşur. Gönül bu dağların çerağı ile yare kavuşmayı arar. Aynı lalenin baharı aradığı gibi. Gönül dağlarla dolu bir lale bahçesidir. Gönül kara gözleri görünce titrer.

Saf badenin arzusunda olan bilir ki çarh bir meyhanedir ve gönül kanı ise şarab-ı nabdır. Başka bir şey aramaya gerek yoktur. Âşığın gönlünü açmaya sevgili yoksa şarap yetmez. Gönül aslında meyhaneye düşkün değildir. O ev ev gezerek harabat içinde aklı başında birini aramaktadır. Gönül sinede gül renkli bade için oynar. Çünkü onun âdeti daima kan içmektir:

Sīnemde göñül bāde-i gül-reng içün oynar
Ḳan içmege her-çend anuñ ʿādeti vardur TC2-2/5

Sevgilinin bakışından gönül kanlara boyanmıştır. Göz bu gönül kanıyla dolu bir komşu çanağıdır. İlginç bir şekilde gönül ile göz komşu olarak hayal edilmiş ve komşu olan göz , gönle göz çanağı ile bir kase kan sunmuştur. Göz kasesi ile sunulan kana âşığın gönlü doymaz. Müslümanlardan komşunun açı uzak olsun. Çünkü aç komşunun gözü hiç doymaz:

Göñlüm boyandı ḳanlara Ḳavsī neẓāreden
Ondan bu ḫūn-ı dil göze ḳonşı çanaġıdur G107/11

Aşk padişahı gönlü ele geçirmiştir. Ondan âşığa gelen parça parça ciğerler mektuptur, göz yaşı ise bu mektubun başlığıdır:

Göñlümi itmiş taṣarruf şāh-ı ʿışḳ ondan baña
Eşk ʿünvān laḫt laḫt olmuş cigerler nāmedür G142/3

Gönül tasavvufî olarak aşkın merkezidir. Âşık gönül aynasını aydınlatmak için yüzünü dildara çevirmelidir. Görünüşte bir katre olan gönül basiret ehli için ummanla beraberdir.

3- Âşığa Ait Vücut Aksâmı ve İlgili Durumlar

a- Vücut (Cisim, Ten, Uzv, Beden, Gövde)

Ten, cisim beyitlerde zaman zaman can ile birlikte anılmakla birlikte âşığın âşıklık halini yansıtan somut bir unsurdur. Sevgilinin cevrinden âşığın gönlü kadar bedeni de etkilenir. Beyitlerde kullanılan târ u pûd ifadesi de âşığın cismini ifade etmektedir. Dokumacılıkta kullanılan bir terimdir. Enine ve boyuna atılan iplikler için kullanılır.

İnsanoğlu topraktan yaratılmıştır. Bu durum beyitlerde çeşitli vesilelerle söz konusu edilir. Bundan hareketle bir toz olan âşığın vücudu bazen candan bile değerlidir. Şair, yel ile cisminin bir toz gibi itibarın doruklarına çıkarılmasını ister. Burada rüzgarla tozların havalanmasına işaret edilmiştir:

Götür ġubār kimi cism-i zārumı Ḳavsī
Nesīm-i nāle ile evc-i i'tibāre yetür G75/7

Vücut, gönlün tozu olmuştur. Bu toz sevgili olmadan hiçbir yerde değildir. Toz olduğu için bir yerde karar etmez. Âşık da onun yerini bu sebeple bilememektedir. Âşığın nalesi, cismini göklere çıkarmıştır. Âhın göklere doğru çıktığı düşünülür.

Bir başka beyitte ise şair, zayıf cismini merhamet edip yele vermemesini, çünkü bu toprakta daneleri olduğunu söyler. Zayıf cisim topraktır. Bedeni o kadar zayıftır ki zayıflıktan iki büklüm olmuştur.

Âşığın bedeni pervaneye benzetilmiştir. Pervanenin mumun alevinde yanması gibi âşık da sevgilinin ateşiyle yanıp yakılmaktadır. Güneşin ortaya çıkmasıyla yıldızların mahvolması gibi aşk olduğunda da cisim yanar yok olur:

Gün fürūġından olur teg s̱ābit ü seyyār maḥv
Cism ü cānum 'ışḳdan yanmış dağılmış leşkerüm G334/6

Beden gönül kuşu için bir kafestir. Bu dar yerde kol ve kanat kırılmadan beden kafesinden uçmak gerekir. Dar yer ile kasıt bedendir. Gönül bir kuşa benzetildiği için onun kafesi de bedendir. Âşığın bedeninin göz göz olması da bu benzetmeye uygun düşmektedir:

Bu teng-nāda bāl ü perüñ varı sınmadın
Ey murġ-ı dil beden ḳafesinden sefer gerek G263/3

Âşığın vücudu nevasızlıktan, dostsuzluktan, feryad edememekten dolayı neyi kıskanmaktadır. Çünkü ney rahatça ağlayıp inleyebilmektedir. Ney ayrıca ince ve uzundur. Âşık da sevgilinin aşkından neye dönmüştür. Eğer içinde gönül olmasa beden bir işe yaramaz. Aynı bülbülsüz kafesin bir işe yaramayacağı gibi.

İnleyen cisim kırık bir kayıktır. Ayrılık denen tufan ondan ne ister, âşık bilemez.

Âşık, sevgilinin ayna gibi yüzünü görmediğinde uzuvları bir cıva gibi birbirinden ayrılır. Âşığın uzuvları nale ile âşına oldukları için her biri bir değişik perdeden sema etmektedir. Burada Mevlevîlikteki semaya bir işaret vardır:

ʿUżv ʿużvum her biri bir perdede eyler semāʿ
Tā ḥabībüm nāle-i zār ile olmış āşinā   G22/3

Âşığın vücudu bir ölüyü kıskanacak kadar zayıftır. Hatta yoktur. O demir kalpli ise âşıkta can ve gönül var sanır. Âşığın bedeni gitgide göz göz olmuştur. Güçsüz ve zayıftır. Görünenler kemikler ve damar mıdır, yoksa hasırın üstüne bir toz tanesi mi konmuştur? Zayıf bir insanın vücudunda görülen çıkmış kemikler ve damarlar hasır desenine benzetilmiştir:

Ol cism-i nā-tüvān bu reg ü üstüḫᵛānmıdur
Ya bir ġubār ḳonmış ola būriyālara   G429/6

Vücut bir harman yeridir. Âşık bu harmanın yanmasına razıdır. Onun istediği yardan bir iltifattır. Sevgilinin yakması bile âşık için bir iltifattır. Çünkü böylece âşıkla ilgilenmiş olacaktır.

Cism bir evdir. Bu evde aşksız canı saklamak hatadır. Çünkü mert insandan fanus içindeki mum gizlenmez:

Cism ivinde ʿışḳsız cānı ḫaṭādur saḫlamaġ
Kimse fānūs içre şemʿ merde pinhān eylemez G 209/2

Âşığın teninin rengi altın sarısıdır. Çünkü âşık sevgiliye kavuşmak için ağlamaktan, hasretten sapsarı olmuştur. Bu sarılık altın sarısına benzer. Âşık bu altın sarısı renk ile sevgiliyi kendine bağlamak ister:

Bī-kārdur beden dil-i pür-şūr olmasa
Çün ʿandelīb yoḫ ḳafesinden ne fāyide   TC1-4/4

Sevgilinin oku âşığın cismini kanatları altına almıştır. Başında da devlet kuşu yuva kurmuştur. Bu sayede âşık sevgilinin korumasındadır. Ona talih kuşu konmuş

demektir. Okun ucundaki kısım kuşun kanatlarına benzetilmiş ve sevgilinin attığı oklar aşık için bir devlet olarak değerlendirilmiştir:

Ḳanadı altına almış oḫuñ cismüm biḥamdi'llāh
Hümā-yı evc-i devlet başum üste āşiyān itmiş   G237/6

Tasavvufî bir anlam içeren bir beyitte de ruhların ilk önce yaratılıp sonra da bunların beden içine girdiğine işaret edilir ve Kutsîler ile kutsal bir alemde gezerken topraktan bir vücuda girdiği anlatılır:

Ḳudsīler ile 'ālem-i aḳdesde gezerken
Yā Rab nelemişdüm ki bu āb u kile düşdüm   G323/3

b- Can:

Cisim ile birlikte zikredilen bir unsurdur. Cisim içinde bulunur. Âşığın sevgiliye sunacağı candan başka bir şeyi yoktur. Bu sebeple en önemli varlığıdır. Can çekmek, can vermek, can almak, canı çıkmak, can pazarı, can düşmanı, can ipi gibi deyimler beyitlerde kullanılmıştır.

Can , sevgilinin kapısında hakir bir metadır. Âşık onu canana feda eder. Hatta onun bir tebessümüne feda eder. Canı karşılığında sevgilinin derdini alır. Âşık canı sadaka olarak sevgiliye verir. Pervane de kendi canını muma feda etmiştir. Yalnız âşık canını verdiği cananın bir derd anlayan canan olmasını ister. Canını ona layık görür. Can vermek âşığa göre kolay bir iştir. Kolay işi zorlaştırmamak gerekir. O sebeple sevgili âşığa gelemiyorsa âşık ona canını yetiştirmelidir. Sevgili âşığa iltifat etmez ve onunla ilgilenmez. Bu sevgilinin âşığa ulaşamadığı şeklinde ifade edilmiştir. Burada âşığın sevgiliye canın feda etmesi güzel bir sebebe bağlanmıştır:

Özüñe eyleme āsān işi müşkil Ḳavsī
Saña ger yetmese cānān sen aña cānı yetür G173/5

Âşık dostların yanında hor, hakir kalmaktansa canını vermeyi tercih eder. Mademki sevgili gönlünü almamıştır, o zaman canını almalıdır. Sevgilinin gözleri kan içmek, kirpiği de kan dökmek istemektedir. Âşık bu korkuyla yare canını teslim etmiştir:

Gözleri ḳan içmek ü ḳan tökmek ister kiprigi
Cānumı bu ḳorḫudan teslīm ḳıldum yāre men G422/5

Can bir iptir. Yer yer yıpranmış bölümleri her an kopmaya hazırdır. Can ipi kıl gibi incedir. Âşığın can ipinin her biri bir yana parlaklık verir. Âşık, sevgilinin zülfüne can ipini bağlamadan ne yazık ki zaman geçmiştir. Ömür azalmış ve can da yıpranmıştır:

İtmedin cān riştesin peyvend tār-ı zülfüñe
Cān üzüldi ömr azaldı geçdi devrān ḥayf ḥayf   G248/3

Can ile birlikte nakd kelimesi de zikredilir. Nakd, para demektir. Âşık, sevgiliye nakd olarak canını verir. Gönül canı vererek o sevgilinin lal gibi dudaklarından söz çekmek ister ve böylece bir can pazarı yaşanır. Karışıklık vardır ve canlar tehlikededir. Ayrıca bir alış veriş söz konusu olduğu için pazar kelimesi gerçek anlamını da hissettirmektedir:

Cān virüp ol laʿlden söz çekmek ister ḫāṭırum
Bir nefes ey dil ḫaberdār ol ki cān bāzārıdur   G123/3

Eninde sonunda can nakdi sevgiliye teslim olacaktır. Bu sebeple âşığın katlinde çok ıztırab verilmemelidir:

Naḳd-i cān her vaḳt ola āḫir saña teslīm olur
Eyleme ḳatlümde çoḫ ey nā-müselmān ıżṭırāb   G27/5

Sevgilinin dudakları âşığın can düşmanıdır. O sevgili konuşarak âşığı öldürür ve ona ebedî hayatı verir.

Can sevgiliye saçılacak, onun yolunda verilecek bir nakddır. Bu yüzden âşığın canı yoktur. O yüzlerce canı olup da sevgilinin yoluna feda etmek ister. Can aslında sevgilnin bir emanetidir. Bir gün onu alacaktır. Âşık da zaten onu taşımaktan usanmıştır. Sevgilinin gelip emanetini alması için saklamaktadır:

Cāndan usandum incidüm ezbes ki saḫladum
Gel imdi benden alginen ey yār emāneti G507/7

Gamlı, hüzünlü can, âşığın zayıf cisminden çıkarken canın oku kemiğin içinde kalmıştır. Oradan çıkmaz:

Çıẖanda cān-ı ẖazīn cism-i nā-tüvānumdan
Ḥadengi çıẖmaz onuñ maġz-ı üstüẖᵛāumdan G418/1

Ayrılık ateşi âşığın canını yakmaktadır. Su cisimdeki ateşi söndürür ama can yandığında göz yaşı o alevi söndüremez. Âşık, sevgilinin okunun peykanını ve o peykanın yarasını bağrına basmış ve peykana "gönül" demiş yaraya da "can"adını vrmiştir.

Basmışam baġruma peykānın ile zaẖmın anuñ
Birinüñ dil birinüñ adını cān eylemişem G336/5

Can şirindir ve hayat-ı cavidan çeşmesidir. Şirinliği tatlı oluşundandır.

Canını canana feda eden âşık için artık ömr-i cavidan vardır. Tebessümlü dudaklar, acı sözler ile can-ı şirinimi alsa revadır. Burada tatlılık ve acılık arasında tezat vardır. Ayrıca dudağın can alıcı özelliği söz konusu edilmiştir:

Ol tebessüm-āferīn lebler revādur ger ala
Acı acı sözler ile cān-ı şīrīnüm benüm G353/4

Can tenden çıkınca nabzın ıztırabı olmaz. Çünkü bi-tab kalır . Burada bir kişi ölünce nabzının atmamasına işaret edilmektedir. Ayrıca can çıkar ama derd öyle yerleşmiştir ki kemiklerden çıkmaz.

Âşığın sararmış rengini mey, gülgun ettiği için kadehin bahasına âşık canını verir.

Bahar ayları güçsüz, kuvvetsiz kalmış âşık için ârâm-ı candır. Bu gönül rahatlığı yuvasız bülbül için baharın emin bir yurt olmasına benzer. Baharın insan üzerindeki dinlendirici özelliğine işaret edilmiştir.

c- Yüz, Yanak

Yüz ve yanak beyitlerde âşıklık halinin şahidi olarak yer alır. Âşığın yüzü daima sarıdır. Bunun sebebi sevgiliye kavuşamamanın verdiği ıztırapla sararıp solmuş olmasıdır. Sarı yüz , kırmızı akan göz yaşı ile birlikte zikredilir.

Yüz kelimesi çeşitli deyimler içinde kullanılmıştır. Ayağın altına yüz koymak, yüz vermek, yüzü olmamak, yüz sürmek gibi .

Sevgili padişah olduğundan kulları onun ayağı altındadır. Âşıklar gönüllü olarak onun yoluna canlarını feda ettikleri için yüzlerini sevgilinin ayağı altına koyarlar. Âşığın bunu gerçekleştirmeye yüzü yoktur. Eğer sevgiliden yüz görürse bunu gerçekleştirmek ister. Şair bir beyitte yüz ile ilgili üç deyim kullanmıştır:

Ayaġuñ altına yüz ķoymak isterem ammā
Meger sen üz viresen kim benüm yüzüm yoķdur G150/4

Âşık, mey içtiğinde yüzünün sarı rengi gül renkli olur. Bu sebeple yüzünün sarılığını giderdiği için âşık kadehin değeri için canını uygun görür. Burada sarhoşluk halinde yanakların kızarması kastedilir.Yüzünün renginin gül renkli olması için kadehin kanla dolması gerekir. Âşığın meyden başka ciğer kanıyla da yüzünün rengi kızarır:

Ruḫsār-ı zerd birle rüsvā-yı ḫalķ olurdum
Ḫūn-ı cigerle her dem gül teg boyanmasaydum G361/5

Âşıkların gönlünün halinin şahidi yüzleridir. Bu durum kebabın pişip pişmediğinin közünden belli olmasına benzer. Köz eğer kuvvetli değilse kebap da pişmemiş demektir:

Şāhid-i ḥāl-i dil-i ʿuşşāķ ruḫsāruñ yeter
Kim kebābuñ ḫām u nā-ḫāmı közinden bellidür G111/10

Âşığın yüzü pas tutmuş aynaya benzer. Âşığın çehresinin bu pastan arındırılması gerekir.

Seher vakti güneş ufuktan doğarken önce yeryüzü aydınlanır. Âşık da bu şekilde bir güneş gibi sevgilinin mahallesinin toprağına yüzünü sürmek ister.

Âşığın yüzü sevgilinin ta’ne taşıyla cevşen gibi gövermiştir. Yüzün o renksiz hali zırhın rengine benzetilmiştir. Ayrıca cevşen örme bir zırhtır. Bu da âşığın yüzünün pürüzsüz olmadığına bir işarettir:

İtmenem endīşe çarḫ-ı seng-dilden çün benüm
Ṭaʿne daşuñdan gögermiş peykerüm cevşen kimi G515/2

ç- Göz:

Göz; gözyaşı, gözün şekli ve göz bebeği münasebetiyle beyitlerde yer alır. Gözle ilgili olarak ayrıca kirpikler, yan bakış, göz kenarı, göz nuru da söz konusu edilir. Gözden salmak, göz yummak, gözü yollarda kalmak deyimleri beyitlerde kullanılmıştır.

Göz kelimesi beyitlerde zaman zaman "gözüm" şeklinde bir hitaptır. Gözle dünyanın aydınlanması, gözün hassas oluşu gibi sebepler onu değerli kıldığı için sevgiliye hitaptır.

Âşığın gözleri daima nemlidir. Âşık ayrılık sebebiyle daima ağlar. Geceleri sevgilinin hayali âşığın gözlerinde dalgalanır. Bu durum onun göz yaşı döktüğünü gösterir. Âşık buna ne kadar göz yumsa da mehtabın aydınlığı daha da artar. Göz yumup ortamı karartmaya çalışırken mehtabın aydınlığının artması bir tezat oluşturmuştur:

Mevc urur dīde-i pür-nemde ḫayālüñ giceler
Her ḳadar göz yumaram pertev-i mehtāb artar G83/4

Göz hayat çeşmesidir. Akan göz yaşları hayat çeşmesinden akan sudur. Bu su âşığın canını tazeler. Gözler sınırsız deryadır. Bu deryada âşık bir kaptan, sinesi sadef, gönlü ise kıymetli bir incidir.

Göz yıldızdır, göz yaşı ise gezegenlerdir. Güneş sevgilinin terli yanağını görünce mahv olurken göz, yıldız gibi göz yaşı da gezegenler gibi olur. Göz sabittir, seyyar ise akar.

Göz laleye benzetilmiştir. Âşığın vücudundaki dağlar, lalenin ortasındaki siyahlık, ahının dumanı sünbül, kanlı yarası ise güldür. Bu şekilde âşığın vücudu bir bahçeye dönmüştür.

Beyitlerde gözün yüz üzerindeki yeri sebebiyle kemerli yüksek bir bina olan eyvana benzetilmesi söz konusudur. Kemerler kaştır, yüksek oluşu ise yüzün üst tarafında bulunması ile ilgilidir. Göz bir saraydır. Âşık sevgiliden bu sarayı mum ile aydınlatmasını ister. Böylece ay ile güneşe ihtiyaç kalmayacak ve bunlar ucuzlayacaktır.

Göz parlaklığı sebebiyle muma ve çerağa benzetilmiştir. Göz bebeği mumdur ve kirpikler de onun etrafında bulunan pervanenin kanatlarıdır:

Bu gün ol şemʿi ki ben merdüm-i çeşmüm bilürem
Ṣaf-ı müjgānumı bāl ü per-i pervāne bilür G160/5

Göz nuru söz konusu edilen diğer bir unsurdur. Gözün aydınlatıcılığı nura benzetilmesine sebeptir. Göz nuru ağyar ile aşina olmuştur. Bu canın bir duvar resmine aşina olmasına benzer. Ağyar bir duvar resmi gibi hissiz bir surettir. Âşığın göz nuru ise onun canıdır.

Göz çok ağlamaktan ağarır. Gözün karasının ağarması onun görme özelliğini yitirmesidir. Eğer sevgiliye âşıktan bir mektup yazılırsa onun gözünün halinin ak, göz yaşının ise kara olduğu belirtilmelidir. Âşık sevgiliyi beklemekten sabahları akşam olmuş, gözünün karası ise ak olmuştur. Felek âşığın gününü karartır, gözünü ise ağartır:

Sipihr anuñ gözüni aġ ider gününi ḳara
Biri ki bildi bu mektebde aġ u ḳare nedür G176/8

Göz gevher yüklü bulutlardır. Göz yaşı ile doludur. Gözden akan yaşları silmekle ciğer kanı azalmaz. Çünkü gül bahçesinde gülleri toplarsan goncalar çoğalır.

Göz kan ağlar. Bu gözden akan yaşın çokluğu ile ilgilidir. O kadar çok göz yaşı akmıştır ki artık akacak yaş kalmamış ve kan akmaya başlamıştır. Bu şekilde kan ağlayan göz alemleri de kan ağlatır. Gönlün halini sorunca gözlerden kanlı yaşlar akar. Kanlı yaş bulanık suya benzetilir. Suyun çeşmenin başından bulanması söz konusu edilmiştir:

Ey gözüm nūrı bulanur su velī ser-çeşmeden
Göñlümüñ ḥālin ṣorunca çeşm-i ḫūn-efşānı gör G60/4

Gözün sürekli kan ağlaması onun kan ile dolu bir kadeh olarak tasavvuruna sebep olmuştur. O ağzına kadar dolu bir kadehtir.

Göz yaşı, kanlı olduğu için şaraba benzetilir. Bu sebeple göz de meyhanedir. Sevgiliden bu meyhaneden ayak çekmemesi istenir. Ayak çekmek hem uzaklaşmak hem de kadehi almak anlamında kullanılmıştır.

Ateş üstündeki kapalı bir kap tez kaynar ve taşar. Gönül de öyledir. O da taşar. Ama göz onun taşmasına göz yaşıyla engel olur:

Āteş üzre ẓarf-ı ser-pūşīde tiz ḳaynar daşar
Ḫūb yetişdin havına ey çeşm-i giryān göñlümüñ G254/7

Dünyada olup bitenler ancak gözün gördüğü kadardır. Mesela ayın ve güneşin cilveleri ancak gözün gördüğü kadardır.

Hastalar gece uyuyamadıkları için sabaha kadar pencerelere göz dikerler. Âşık da bir aşk hastası olduğu için ömrü oldukça sevgilinin çâk-ı giribanına göz diker. Çünkü sevgilinin sinesi sabah gibidir:

Göz tiker teg ṣubḥ içün bīmār olan revzenlere
ʿÖmrlerdür gözlerüm çāk-ı girībānuñdadur G165/2

Göz, gönlün tercümanıdır. Göz uyku sebebiyle de söz konusu edilir. Uyku kimseye göz açmak için fırsat vermez. Böylece sabahleyin güneş her gün mumla uyanık bir göz arar:

Bes ki virmez yuḫu göz açmaġa fırṣat kimseye
Ṣubḥ gün şemʿile her gün çeşm-i bī-dār aḫtarur G53/2

Uykuda gözler çok şey görür. Âşığın gözü de uykuda çok renkli bir gül bahçesi görmüştür ve gözleri bir Çin nigarhanesi olmuştur:

Ondan nigār-ḫāne-i Çīn oldı gözlerüm
Peh peh ne āb u renglü gül-zār imiş yuḫu 469/2

Gönüldeki tufanı bir göz açıp bakan görebilir. Gözler ise bu tufanda bir kayıktır ki kuru kalmıştır ve boştur. Burada bir zıtlık söz konusudur.

Kılıcın sertliğini artırmak için demire su verilmesi gözle ilgili zikredilen unsurlardandır. Kirpikler birer kılıç olarak düşünülmüş ve gözden akan yaşlar o kılıcı kuvvetlendirmek için dökülen yaşlar olarak görülmüştür.

Göz, sevgilinin beninin hayaline düşer. Göz bir kuştur ve o daneyi almak ister. Ama bu hayaldir. Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli değildir. Bu sebeple artık onun işi zahit gibi istihareye kalmıştır. Bu ben bazen de karınca olarak tasavvur

edilir. Göz bebeği daima onu ister. Bu daneyi ancak zamanın Süleyman'ı göze verebilir:

Gözüm merdümleri peyveste ister dāne-i ḫālüñ
Bu mūr-ı nā-tüvān rızḳın Süleymān-ı zamān virsüñ   G256/6

Bahar aylarında yağmurların yağıp sellerin aktığı gibi kavuşma isteğiyle göz yaşı artar. Baharda insanın üzerine tatlı bir uyku çöker. Buna "şeker uykusu" denir. Ama sevgilinin yüzünü görünce âşıkta tersi olur ve gözüne uyku girmez. Sevgilinin yüzü bahara benzetilmiştir ve bir tezat söz konusudur:

Yuḫu girmez gözüme tā görürem ruḫsāruñ
Bu ne sözdür ki bahar ayı şeker-ḫᵛāb artar   G83/8

Göz türlü türlü nakışların gösterildiği bir levhadır. Mani, bu hayal nakkaşı karşısında nerededir?

Göz, ateş olan yüzün dağıdır. Güneş de âşığın gözünün ışığı ve çerağıdır. Gözün parlaklığı bu benzetmeye sebep olmuştur. Dağ olması ise kanlı göz yaşı sebebiyledir.

Sevgilinin ter taneleri, aşığın gözü olarak düşünülmüştür. Âşığın gözü, sevgilinin hattının tozunu arzulamaktadır. Bu öyle bir hattır ki âşığın göz nurunu alır, ona tutiyâ verir.

Âşık sevgilinin kurbanıdır. Kurbanların gözleri kesilirken bağlanır. Şair aşk utancıyla gözlerinin bağlandığını ve bu yüzden günde yüz defa kurban olduğunu ve kimin kurbanı olduğunu bilmediğini söyler:

Bağlamış bes kim ḥicāb-ı ʿışḳ Ḳavsīnüñ gözin
Günde yüz ḳurbān olur bilmez kimüñ ḳurbānıdur   G156/8

Gözle ilgili beyitlerde söz konusu edilen bir diğer unsur da Hz. Yakup'un gözlerinin kör olması ve yıllarca oğlunu ümitle beklemesidir. Yakup, gül gömlekli Yusuf'un âşığıdır. Bu âşığın gözüne kirpikler bir diken gibi batmaktadır. Mâh-ı Kenan Hz. Yakup'u gözünden etmiştir ve onun baştan ayağa göz olmasına sebep olmuştur. Baştan aşağı göz olmak, beklemek demektir. Âşık sevgiliyi bekler ve beklerken de gözünden olur:

Geh meni gözden iden gāh ser-ā-pā göz iden
Māh-ı Ken‘ān ki diyer ḫalḳ eger var özidür G199/2

Gözle ilgili olarak sürme söz konusu edildiğinde Isfahan şehri de zikredilir. Bu şehir sürmeleriyle ünlüdür. Âşık, sevgilinin ayva tüylerinin yeşil tozunu gözlerine sürme etmiştir. Bu sürme ona Tebriz şehrini Isfahan etmiştir. Âşığın göz aynasının pasını ancan Isfahan sürmesi siler. Fakat o da şimdi yoktur.

Göz çanağa benzer. Bir türlü kase kase kana doymaz. Aç bir komşu gibidir. Bela olduğu için herkesten uzak olması temenni edilir:

Çanaġ ilen virür herçend göñlüm ḳan gözüm doymaz
Müselmānlar ıraġ olsuñ belādur ḳonşınuñ acı   G511/3

d- Göz yaşı (Eşk, Sirişk):

Göz yaşı beyitlerde akıcılığı, şekil ve rengi sebepleriyle çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Âşıklık halinin bir işaretidir. Bu sebeple gammazdır. Âşık sevgilisi uğrunda daima göz yaşı döker. Göz yaşları aktıkça gözü ağartır. O kadar çok akar ki âşığın ciğerinin kanı artık akmaya başlar. Bu sebeple göz yaşı kanlıdır. Göz yaşı yine çok aktığından dolayı sel olup, dalga olup âşığın başından aşmaktadır. Bu şekilde mübalağa ile göz yaşının çokluğu anlatılmıştır:

Nola başumdan aşsa cūş-ı eşküm şu‘le-i āhum
Ki ḥüsnüñ gün-be-gün efzūn olupdur ḥadden aşupdur   G119/5

Göz yaşı çok aktığı için artık kan rengine dönüşür. Göz yaşı kırmızı akar. Kanlı göz yaşı rengi itibariyle ve değerli oluşuyla yakuta, la’le benzer. Âşık yakut olan göz yaşını dudakları gevher saçan sevgiliye feda etmiştir. Göz yaşı bu kırmızılığı sebebiyle şarap olarak da düşünülür. Ayrıca göz yaşının toprağa dökülmesi ile şarabın dibinin toprağa dökülmesi arasında bir bağlantı kurulmuştur. Bu dökülen kısım şarabın en değerli bölümüdür. Bu sebeple göz yaşının kıymetini bilmek gerekir:

Eşküm güherin bāde kimi tökme ayaġa
Ey ẓālim anuñ ḳadrini bil ḳıymeti vardur   TC2-2/2

Göz yaşı rengi sebebiyle gümüşe benzetilmiştir. Bu gümüşler sevgilinin çene çukuruna fedadır. Âşık göz yaşını değerli inciler gibi saçmaktadır. Ayrıca göz yaşı sevgilinin Kabe olan kuyunda zemzemdir. Bu zemzemden utanılmaz.

Göz yaşı akışı sebebiyle "gözden düşmek" deyimi ile bağlantılı olarak kullanılır. Kendi nazarından göz yaşı gibi düşen âşık için sevgiliye ar gelen şey ona da ar gelir:

Nola ger öz naẓarumdan düşersem eşk kimi
Ki ʿārdur baña hem her ne gelse ʿār saña G16/4

Ciğer kanı dökmeyen göz yaşı kurur. Göz yaşı "kuru, kurumak" kelimeleriyle tezat içinde kullanılır. Âşık göz yaşının dizginlerini tutmaz. Çünkü onun için daha göz yaşı olgunlaşmamıştır. Olgunlaşması için başının taştan taşa değmesi gerekmektedir:

Bu yüzden dutmanam yaşum ʿinānın kim degül kāmil
Biri kim degmemiş ʿālemde başı daşdan daşa G432/4

Göz yaşı su olduğundan cisimde yanan ateşi söndürebilir Fakat âşığın göz yaşı canda yanan ateşe bir şey yapamamıştır:

Su ile defʿ olur ol od ki yanar cism ondan
Neylesüñ göz yaşı ol şuʿleye kim cānda yanar   G121/4

Göz yaşı aşağıya doğru aktığı için toprakla ilgili olarak kullanılmıştır. Toprak ile yeksandır. Ayrıca ehl-i nazar katında toprak ile göz yaşının değeri birdir. Bahar ayı şebnem için gül yaprağından yatak hazırlarken âşığın göz yaşını toprak ile bir tutmaktadır. Burada âşığın göz yaşının toprağa karışması söz konusudur:

Göz yaşum ḫāk ile yeksāndur benüm feryād kim
Şebneme gül yapraġından bister eyler nev-bahār G185/2

Âşığın göz yaşı sele benzetilir. Bu seller çok akarsa bulanık olur. Aşığın göz yaşı, kanlı olması sebebiyle bulanık akan sele benzetilir. Bahar ayında yağmur yağdığı için seller çok olur. Âşığın baharı onun sevgiliye kavuşmasıdır. Bu kavuşma olduğunda göz yaşı artar:

Vaṣldan göz yaşı iy dīde-i aḥbāb artar
Ki bahar ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar G83/1

Hicran gecesinde ise göz yaşının her bir damlası pervaneler için mum olacaktır. Mumun yandıkça kenarına doğru akması, burada oluşan damlacıklar göz yaşına benzetilmiş ve ayrılığın acısıyla göz yaşı dökülmesi söz konusu edilmiştir.

Göz yaşı ile birlikte ele alınan bir diğer nokta Kerbela olayıdır. Kerbela'da susuz kalınması ve çok göz yaşı dökülmesi sebebiyle göz yaşı ile bağlantı kurulur.

Göz yaşı tuzludur. Sevgili âşığın göz yaşını istemektedir. Çünkü zaten mest de kebabı tuzlu sevmektedir. Sevgilinin gözleri mesttir. Bu mest gözler âşığın ciğerini kebap eylemiş ve göz yaşını da tuz etmiştir:

Göz yaşumı benüm nola isterse gözlerüñ
Meşhūrdur ki mest kebābuñ duzın sever G112/7

Âşığın göz yaşı dalgası bir demir zincir gibi dolaşmıştır. Bu söyleyişte göz yaşı dalgaya benzetilmiştir. Bu ikisinin de su olması sebebiyle yapılan bir benzetmedir. Ayrıca bu dalganın bir demir zincir gibi dolaşması da demire su verme ile ilgilidir. Zincirin şekli ile de göz yaşının şekli arasında yuvarlaklık ve birbirine bağlantılı olması açısından bir benzerlik söz konusudur:

Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşupdur
Ki mevc-i eşk hem zencìr-i āhen teg dolaşupdur G119/1

Âşığın bağrındaki dağlar yıldızdır, göz yaşı ise hareket halindeki gezegenlerdir. "Seyyare" kelimesi "gezen" anlamıyla uyumlu olarak da kullanılır. Çünkü göz yaşı çıktığı yerde durmaz, yer değiştirir ve yüze doğru akar. Gezegenler de güneş etrafında dönerler:

Bir felekdür göñlüm ü mihrüñdür anda āfitāb
Odlu dāġum ḳanlu eşküm s̱ābit ü seyyārıdur G123/9

Göz yaşının her katresi gül renkli bir kefendir. Göz yaşının kanlı oluşu bu benzetmeye sebep olmuştur:

Küşte-i gül-gūn kefendür eşkimüñ her ḳaṭresi

Kim dutarlar her biri maḥşerde dāmānuñ senüñ   G269/8

Âşığın parça parça olmuş ciğerleri şahtan birer mektuptur, bu mektubun unvanı ise göz yaşıdır. Sevgiliye bir mektup yazılacaksa bu mektupta gözün halinin ak olduğu, göz yaşının ise kara olduğu yazılmalıdır. Ayrıca âşığın göz yaşının şerhi toprak üzerine kirpiklerin kalem yapılmasıyla yazılır:

Göz yaşum ẖāk ile yeksāndur benüm feryād kim
Şebneme gül yapraġından bister eyler nev-bahār G185/3

Bazı beyitlerde de şair göz yaşını çocuğa benzetmiştir. Göz yaşı çocuğunun kastettiğini akıllı insan anlayamaz. Bu çocukların dilini ancak divane âşıklar bilir. Divanelerin çocuk gibi olduğu söylenir:

Ṭıfl-ı eşküm ġareżin ʿāḳil olan fehmetmez
Bu ʿuşaḳlar dilini ʿāşıḳ-ı dīvāne bilür   G160/2

Göz yaşı ile birlikte serv de kullanılmıştır. Serviler su kenarlarında olduğu için göz yaşı ile serv birlikte kullanılır. Âşık serv-i naz başında dolanıp çok göz yaşı dökmüştür. Bir çocuğun dersinin başında dönüp dolaşıp yapması gibi:

Dolanup başına ol serv-i nāzuñ göz yaşın tökdüm
Uşāẖ teg kim dem-ā-dem tebrenüp dersin revān eyler G198/5

e- Kirpik(Müjgân, Müje):

Kirpik; şekli, sivriliği, sıra halinde dizilişi ve gözü çevrelemesi yönleriyle beyitlerde söz konusu edilmiştir.

Kirpikler şekil itibariyle kılıca ve dikene benzetilmiştir. Âşığın kirpikleri yüz parça olmuş gönlünü halk arasında küçük düşürmüştür. Ama aslında diken ile yar olmak güle zarar vermemelidir:

Dil-i ṣad-pāremi müjgānlarum rüsvā-yı ẖalḳ itdi
Bu sözdür ki güle ẖār ile yār olmaġ żarar virmez G217 /6

Âşığın kirpikleri muma benzemektedir. Bu durum onun göz etrafında oluşuyla ilgilidir. Uçlarında alev bulunan kirpikler bir çerağanı andırır. Pervaneler bu

mumların etrafında döner. Kirpikler bir sıra halinde dizilidir. Saf bağlamıştır. Bu dizili kirpikler pervanenin kol ve kanatlarıdır. Başka bir beyitte de kirpiklerin başında yanan alevin âşığın ciğerinin parçası olduğu ifade edilmiştir:

Bir ḫıyābān gibi kim ḫalḳ çerāġān eyler
Cigerüm pāreleri her ser-i müjgānda yanar G121/5

Sevgilinin renkli hayalini nakşetmek için âşığın kirpikleri kalem olur. Burada kirpikler renk ve şekil itibariyle gözdeki sevgilinin hayalini nakşeden bir kaleme benzetilmiştir:

Bahāristān olur her naḳş anuñ rengīn ḫayālinden
İderlerse benüm müjgānumı ger ḫāme naḳḳāşlar   G95/4

f- Boy (Kad, Kamet)

Âşığın boyu şekli itibariyle çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Âşık, aşk derdiyle zayıf ve bîtâb düşmüş ve iki büklüm kalmıştır. Boyu eğilmiştir. “Dûtâ, ham-geşte, hamide kad, ham kamet, kamet-i ham” sözleriyle ifade edilen iki büklüm oluş sevgilinin cevr ve cefasındandır.

Âşığın başı gûy, bükülmüş boyu ise çevgandır. Bir ucunun kıvrık olması sebebiyle çevgana benzetilen âşığın boyu başı ile oyun oynar. Bu beyitte gûy u çevgân oyuna yer verilir:

Başuñ oldı gūy-ı meydān ḳāmet-i ḫam-geşte çevgān
İmdi Ḳavsī eyle cevlān ‘arṣa-i meydān senüñdür G69/9

Âşığın boyu eğri olsa bile yaradılışının fidanının düz olması ona yetmektedir. O serviyi kendisine örnek almaz.

Âşığın bükülmüş boyu yaya benzemektedir. Bu yay kırıktır. Bu sebeple boyunu sevgiliye arz etmesine gerek yoktur. Ayrıca bükülmüş boy tâka da benzetilmiştir.

Gönlü yıkılmış bir mescit olan âşığın eğri boyu, bu mescidin mihrabıdır. Burada mihrabın kavisli oluşu ile âşığın boyu arasında bağlantı kurulmuştur:

Zāhidem Ḳavsī men ü göñlüm ividür mescidüm
Ol yıḫılmış mescidüñ ḫam ḳāmetüm miḥrābıdur G163/7

Âşığın bükülmüş boyunun benzetildiği bir diğer unsur ise köprüdür. Sınırsız bir derya olan göz yaşı deryasını bu köprüyle bağlamak mümkün değildir. Âşığın göz yaşları kanlı çaya benzetilmiştir. Âşığın beli bükülmüştür, o yaşlanmıştır ama onun göz yaşları hala azalmamıştır. Boy bu kanlı çaya köprüdür:

Ḳaddüñ büküldi olmadı kem yaşı gözlerüñ
Ḳavsī bu ḳanlu çaylara sen pül misen nesen G387/9

Boyun benzetildiği bir diğer unsur da tîşedir(kazmadır). Ferhat'ın dağları deldiği tîşesi gibi âşığın da boyu eğrilmiştir. Bunun sebebi de Ferhat'ın külüngünü taştan taşa çalması gibi feleğin de âşığı taştan taşa çalmasıdır. Felek âşığa çok sıkıntı vermiştir. Bu sıkıntılarla âşığın beli bükülmüştür:

Tīşe-i Ferhād teg ḫam buldı Ḳavsī ḳāmetüm
Bes ki daşdan daşa çaldı çarḫ-ı sengīn-dil beni G535/7

g- Sine:

Âşığın sinesi, içinde gönlü barındırması açısından önemlidir. Sinedeki arzular gül renkli kefenlerdir. Bu kullanım sinedeki yaralarla ilgilidir. Âşığın sinesi sevgilinin oklarıyla ve kılıç darbeleriyle yaralarla doludur. Bu yaralar kanlıdır.

Âşığın dar, sıkıntılı sinesi bir mahşer sahrasıdır. Bu sahrada arzular adalet isteyen gül renkli kefendir. Bu sahra benzetmesi sinenin düz oluşu ile ilgilidir:

Ārzūlar küşte-i gül-gūn kefendür dād-hᵛāh
Teng-nāy-ı sīne bir ṣaḥrā-yı maḥşerdür baña G9/3

Sine, içinde inci gibi değerli gönlü bulundurduğu için bir sadeftir. Âşığın sinesi ayrıca eve benzetilmiştir. Bu evdeki gönül binasını felek yıkmış olmalı ki âşığın sinesinden gelen âhlar toza bulanmış olarak gelmektedir:

Göñül bināsını yā Rab sipihr yıḫmış mı
Ki āh sīnem ivinden gelür ġubār-ālūd G43/2

Âşığın sinesi sevgilinin kirpiğinin okları için hedef tahtasıdır. Âşığın sinesini kitpiğin okları için bitr hedef tahtası yapan sevgili, tegafül yayını iyi kurmuştur. Yay da sevgilinin kaşlarıdır:

Ḫūb ḳurubdur ṭāḳ-ı ebrū teg teġāfül yāyını
Sīnemi āmāc-gāh-ı nāvek-i müjgān iden G417/6

Gönle yerleşen okun çıkması zordur. Sinedeki yaradan ok çıkarılırken âşık can çekişir. Bununla birlikte oku çeken de can çeker. Çünkü oku yaradan çıkarmak zordur:

Çıḫmaz ey ḳātil ḫadeng-i dil-nişīnüñ sīneden
Cān çeker her kim ki zaḫmumdan benüm peykān çeker G90/2

Âşığın bağrı kebap, ciğeri parça parçadır. Bunlar sevgilinin gözüne, kirpiğine fedadır. Cellat olan sevgilinin gözü âşığın bağrını doğrar ve her parçasını kirpiğe feda eder. Sevgilinin kirpiği âşığın sinesini yüz parça yaran kaza okudur. Bu oktan kan akar ama yara yoktur. Bu durum ok yarasının küçük olmasıyla ilgili olabilir:

Tīġ-i ḳażādur nedür kiprigüñ ey şūḫ kim
Sīne-i ṣad-çākden ḳan aḫar u yāre yoḫ G39/2

Âşığın sinesinde ok yarasından başka kılıç yarası da vardır. Şair bunu sinede "elif çekmek" olarak dile getirmiştir. Kılıç yarası "elif" harfine benzer. Sevgilinin kirpikleri âşığın bağrını yüz yerden deldiği için âşığın sinesi göz göz zırh olmuştur. Zırhın delik delik olan örme şekli de vardır. Bu beyitte âşığın sinesi şekil yönüyle zırha benzetilmiştir:

Baġrumı yüz yerde artuḳ deldi müjgānuñ senüñ
Sīnemi göz göz zireh teg itdi peykānuñ senüñ G291/1

Sine dağlarla doludur. Bu dağlarla dolu sine lale bahçesine benzer. Çünkü dağların rengi, şekli laleye benzemektedir. Eğer lale bahçesi âşığın sinesini görse kendinden geçecektir. Bu dağlara merhem sürmek gerekir. Fakat sinede bu dağlarla merhem bir türlü bir araya gelemez:

Ḳavuşdı daġ daġa ṭabībüm ḳavuşmadı

Sīnemde merhemüñle senüñ ḳanlu dāġlar   G97/6

Mumun kendi dibine ışık vermemesine rağmen âşığın vücudundaki dağın mumu onun sinesini aydınlatmaktadır.

Âşığın sinesi Ferhat'ın külüngüyle delmeye çalıştığı Bîsütun dağıdır.

Âşığın bağrı kan olmuştur. Rengi sebebiyle gül bahçesine benzer. Âşığın sinesinde gönül taze bir goncadır. Sevgilinin peykanının katresini görünce şebnem gibi erir.

Âşığın bağrı ayrılık ateşini görünce erir. Onun rızkı semender gibi ateştir. Semender kendisini kanatlarını çırpa çırpa yakar ve kendi küllerinden yeniden doğar:

Her-çend semender gibi rızḳum benüm oddur
Baġrum erinür āteş-i hicrānuñı görgeç   G36/4

Âşığın bağrında kanlı yaralar oluşmuştur. Bu yaralar ayak izine benzetilmektedir:

Bilmenem ḳanlu dögünler mi küyür sīnemde
Ya senüñ berḳ-i ʿinānuñ ayaġınuñ izidür   G52/5

Sevgilinin zülüfleri şimşad ağacından yapılmış taraktır. Sevgili bu tarak ile âşığın bağrını yüz yerden deler.

h- Ciğer:

Ciğer, beyitlerde sine, bağır ve gönül ile benzer şekilde kullanılmıştır. Âşığın ciğeri kan ile doludur. Bu âşıklığın bir işaretidir. Kan dolu olmasının yanında parça parça oluşu da beyitlerde zikredilir. Sevgilinin kılıç ve ok darbelerinin hedefidir.

Ciğer kanı ayağa dökmekle kurtulmaz. Ne kadar fazla içilirse mey o kadar artar. Gözü silmekle de ciğer parçaları azalmaz. Çünkü güller toplanırsa goncalar artar. Eğer âşık ciğer kanını israf ederse yarın perişan olacaktır. Âşığın ciğer kanı toprağı kimya ile değiştirebilir. Bu ciğer kanı şaraptır. Şarabın tortusunun yere dökülmesi ile toprak arasında bir ilgi kurulmuştur:

Āsān yetişmedüm mey-i gül-gūne kim benüm
Topraġum oldı ḫūn-ı ciger birle kīmyā   G12/8

Bahar aylarında ciğer kanı artar. Çünkü bu aylar duyguların coştuğu zamanlardır.

Âşığın ciğeri ney gibi delik deliktir. Bu durum onun da ney gibi her dertten haberinin olduğunu gösterir.

Ciğer yanmaktan kebaba, büryana dönmüştür. Bu kebaba dönmüş ciğerlere tuz getirmek gerekir. Kebap olmuş ciğerler aşk ehlinin rızkıdır. Âşık kendi kendinin misafiridir.

Çün kebāb olmış cigerler rızḳıdur ʿışḳ ehlinüñ
Her kimüñ mihmānı olsa ʿāşıḳ öz mihmānıdur G156/3

Âşığın ciğerleri sevgilinin cellad gözleri tarafından doğranmış ve sevgilinin kirpiklerine feda edilmiştir. Âşığın ciğerinin parçaları kirpik uçlarında yanar. Bu sebeple halk çerağan zamanı sanır. Parça parça olmuş ciğerler sanıldığı gibi gönülden gelmez. Onlar Mecnun'dan âşığa gelen mektuplardır. Demek ki Mecnun'un âşıklik işareti de parça parça ciğerlerdir:

Laḫt laḫt olmuş cigerler sanma göñlümden gelen
Nāmelerdür kim baña Mecnūn-ı şeydādan gelür G79/5

Göz yaşı olmadan ciğerler kurur. Bu sebeple göz ile ciğer arasında bir bağlantı vardır. Gözün kan ağlaması ve ciğerin kanlı oluşu bir biriyle ilgilidir. Ciğeri sevgilinin la'l gibi olan dudakları kan eylemiştir.

Güz mevsiminde parça parça ciğerler bülbül için gül yaprağı yerini tutar. Âşığın sararan yüzü ciğer kanı ile gül rengine boyanmıştır:

Ruḫsār-ı zerd birle rüsvā-yı ḫalḳ olurdum
Ḫūn-ı cigerle her dem gül teg boyanmasaydum   G361/5

ı- Baş (Ser):

Baş, beyitlerde genellikle deyim içinde kullanılmıştır. Başına dolanmak, baş koymak,başa çekmek, başına dönmek, ayağa baş koymak, başa düşmek, baştan geçmek gibi.

Sevda başta olur. Bu sevda aşığın ayağını bağlamaktadır. Âşık, başını yere koyup sevgilinin ayağı toprağına yüz sürer. Şarabı başa çeker. Bu, beyitlerde "ayağı başa çekmek" şeklinde ifade edilir. Ayak kelimesi kadeh anlamında da kullanılır. Ayrıca ayak, baş kelimesiyle tezat oluşturacak şekilde de kullanılmıştır:

Ṣordı ki benüm derdüme Ḳavsī nice düşdüñ
Baş ḳoydum ayaġına ki sāḳì bele düşdüm G323/7

Sevgilinin şahadet kılıcıyla âşığın başı yaralanır. Sevgili ta'ne taşlarını âşığın başına atar.

Baş kelimesi gûy u çevgan oyunu münasebetiyle de söz konusu edilmiştir. Şekil olarak topa benzeyen baş gûydur ve Meydanda eğilmiş boyun çevganı ile oynanır:

Başuñ oldı gūy-ı meydān ḳāmet-i ḫam-geşte çevgān
İmdi Ḳavsī eyle cevlān ʿarṣa-i meydān senüñdür G69/9

Çocuklar oyun oynarlarken başa toprak atarlar. Bela seli âşığın başından aşar. Âşık servinin başına gölgesini salmasını bekler. Fakat servi bunu yapmaz. Âşık sevdası için başından geçer. Kendini feda eder.

Başla ilgili olarak söz konusu edilen diğer bir durum baş derdidir:

Ser-i sevdā-zede efsūnile gelmez özine
Yeri ey dāġ-ı cünūn virmeginen derd-i serüm G329/7

Başın yuvarlak olması sebebiyle güneşe de benzetilmesi söz konusu olmuştur. Yuvarlanan bir insanın başı ile ayağı arasında fark olmaz. Bu şekilde yuvarlanarak gidilecek yere daha çabuk ulaşılır:

Ayaġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd teg başum
Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldaşum G331/1

i- Kemik (Üstühan, Sümük):

Kemik, beyitlerde hüma kuşu ve sürme ile ilgili olarak kullanılmıştır. Hüma kuşunun kemikle beslendiğine inanıldığı için beyitlerde kemikle birlikte zikredilir. Sevgilinin peykanı âşığın kemiğinden çıkmaz. Bu sebeple âşık öldükten sonrası için

hümadan kendisiyle ilgili olarak endişelenmesini ister. Hüma kemikten saadet ister. Çünkü hümanın gıdası kemiktir. Peykan çıkmazsa bu durum hüma için zor olacaktır. Aşkın kadrini güzellik bilmektedir. Bu sebeple hüma âşığın bir avuç kemiğinin başında döner:

ʿIşḳ-ı şikeste ḳadrini ḥüsn-i resā bilür
Bu müşt-i üstüḫᵛānbaşına ol humā döner G117/2

Âşığın kemikleri sürme olarak düşünülmüştür. Sevgilinin gözü içindir. Âşık sevgilinin yolunun toprağı olduktan onra kemikleri de sevgiliye tûtiyâ olacaktır:

Degül āsān benüm teg ḫāk-sār ü pāymāl olmaġ
Ki oldı üstüḫᵛānum tūtiyā tā ḫāk-i rāh oldum 358/2

Âşık sabırlıdır. Bu sayede derdlerine derman bulur. Fakat dert elinde her kemiği bir sada verir.

Âşığın kemiğine sevgilinin derdi öyle yerleşmiştir ki âşığın canı çıkar, fakat dert çıkmaz. Burada kemiğin sertliği söz konusu edilmiştir.

Kemikle ilgili olarak ney de beyitlerde söz konusu edilmiştir. Neyden çıkan dert ile kemiğin dertten çıkardığı ses arasında benzerlik kurulmuştur.

Doktorlar nabızdan hastanın derdini anlarken âşığın derdi kemiklerinden anlaşılmaktadır:

Gerçi her bīmāruñ aḥvālin bilürler nabżdan
Derdümi anlar ṭabībüm üstüḫᵛānumdan benüm G332/5

Âşık aşkından o kadar zayıf düşmüştür ki kemikleri ve damarı görülmektedir. Bu hali ile hasır üzerine konmuş toza benzer. Hasırın desenleri, kabartıları damar ve kemiğe benzetilmiş ve bu kemik üzerindeki zayıf cisim bir toz tanesi oalrak düşünülmüştür.

Ol cism-i nā-tüvān bu reg ü üstüḫᵛānmıdur
Ya bir ġubār ḳonmış ola būriyālara G429/6

j- El, Avuç Ayak :

Elle ilgili olarak dizginleri tutmak ve etek tutmak söz konusu edilmiştir. Elden ayaktan gitmek, elinden tutmak gibi deyimler kullanılmıştır.

Âşığın bir avuç kanı ve bir avuç toprağı vardır. Bunlar sevgiliye feda edilmiştir.

Âşık bir elinde sagar bir elinde kan tutmaktadır. Hayran olan âşığın eli ayağı tutmaz olur. Mutrib sakînin adını söyleyince mecliste eller ayaklar tutmaz olur:

Muṭrib dutanda sāḳī-yi ḫūñ-ḫᵛāruñ adını
Diller dutuldı dutmadı eller ayaġlar 97/3

Âşığın ayağı bağlıdır. Onun ayağını başındaki sevda bağlamıştır:

Sevdālu kākülüñ teg ser-geşte ḳalmayım mı
Kim baġlayan ayaġum başumdaki hevādur G44/4

Âşık garip olduğu için elinden tutmak gerekir. Bunu da sevgilinin kakülü yapabilir. Kakül şekil itibariyle ele benzetilmiştir. Aşk içinde âşığın eli boş bilinir ama onun aşk denizinde kıymetli incileri vardır.

Âşık ihtiyarı olmadığı bir an sakinin eteğini tutar. Bu ayıptır:

Ne ʿayb sāḳī-i gül-çehre dāmenin dutsam
Elümde çünki benüm iḫtiyār bir demdür G182/5

4- Maddî ve Manevî Haller

a- Âh, Feryâd, Figân, Nâle:

Âh ve feryad, sevgilinin cevri ve cefası neticesinde ortaya çıkar. Âşıklık halinin bir nişanıdır. Ağlayıp inleyen âşık bu yönüyle bülbüle benzer. Onun gibi sevdiğine kavuşma ümidiyle ve kavuşamamanın acısıyla gece gündüz figan eder. Nefesten düşene kadar feryad eder. Âşık bade içmeye doyamadığı gibi yanıp yakılmaya da doymaz. Âşığın inleyişlerine artık sevgilinin kapısındaki itler bile merhamet edip feryada gelir. Derd çoktur, ama çare yoktur. Bu sebeple âşık âh

eder.[150] Sevgilinin boyu uzundur, âşığın ise kısadır. Bu sebeple âşığın ahı uzun olur ama tesiri kısa olur. Pervane ah edip kaynamadığı için aslında âşık değildir. Bu sebeple âh edip ağlamak şaire göre âşıklık işaretidir:

ʿAbes pervāneye ʿāşıḳ dimeñ kim ol heves-pīşe
Ne bir gün āh ilen ḳaynar ne bir dem vāy ilen başlar 106/13

Âşık için ahın yeli sevgiliye haber ileten bir sabadır. Âh, âşığın gönlünden çıkarak göğe yükselir. Ateşli veya dumanlı olur. Şekil olarak ince ve uzun olarak düşünülür. "Medd-i âh" ifadesiyle ahın yukarı doğru çekilmesi kasdedilir. Yukarı doğru olması onun bir fidan olarak düşünülmesine sebep olmuştur. Ateşsiz âh meyvesiz bir fidana benzetilmiştir:

Derd ü ġam ḳadrin bilen ʿārif bilür kim dehrde
Āh-ı āteş-bārsız bir naḫle oḫşar bārsız G224/4

Âh dumanlıdır. Çünkü yanmış gönülden çıkar. Onun dumanı çarhı kıvılcımlarla doldurur. Âşığın kıvılcımlar saçan ahı âlemi yandırmıştır. Ahın dumanlı olmasının sebebi gönül binasını feleğin yıkmış olmasıdır. Bu sebeple ah, âşığın sinesinden toza toprağa bulanmış olarak çıkar:

Göñül bināsını yā Rab sipihr yıḫmış mı
Ki āh sīnem ivinden gelür ġubār-ālūd G43/2

Aşkın ateşini ahının dumanından kıyas etmek gerekir. Ahın dumanı aşk ateşinin derecesini bize haber verir. Çünkü pehlivanın yiğitliği cesareti meydanda çıkardığı tozdan belli olur:

Sūz-ı ʿışḳum dūd-ı āhumdan ḳıyās itmek gerek
Pehlivānlar cürʾeti meydān tozından bellüdür G111/2

Ahın dumanı sünbüle benzer. Bu benzerlik renk ve şekil sebebiyledir:

Her bir nefesde tāzelenür nükteñle cān
Ey dūd-ı āh deste-i sünbül misen nesen G387/8

---

[150] Âh ile ilgili çeşitli tasavvurlar için bkz. Cemal Kurnaz, **Türküden Gazele**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 423-432

Âşığın âhı bir oka benzer. Bu ok semalardan geçer ama taş bağırlı sevgiliye bir türlü tesir etmez. Şekil olarak uzun ve ince olarak düşünülmesi sebebiyle oka benzetilmiştir. Göğe doğru atılan bir ok hayali vardır. Bir savaş meydanını anlatan bir beyitte ise âşığın ahı alem kaldırmış, nalesi ise kılıç çekmiştir. Mert olanlar bu meydana çağrılır. Âşığın ahının okunu yavaş sanmamak gerekir. Bu okun ucundaki demir ne kadar mum gibi yumuşak olsa da taşa saplanabilir. Yani o kadar tesirlidir:

Āheste sanma ʿāşıḳuñ āhını kim bu oḫ
Peykānı gerçi mum ise kim daşa sancılur G200/3

Âşığın nalesi de oka benzer. Ağızdan çıkan inlemelerin okları için sine bir hedef tahtası olmuştur. Ah ve nalenin oklarıyla felek delik deşik olmuştur. Bunlara insanlar yıldız ve gezegen demektedir:

Āh u nālem nāvekinden göz göz olmışdur felek
Kim diyer ḫalḳ onlara s̱ābit ü seyyāreler G158/3

Saki, âşığın ciğer kanını şarap bilirken, onun kalp atışlarını da sarhoş nalesi sanır. Burada mest olmuş âşığın kalp atışı nale sesine benzetilmiştir.

Âşık sönmüş olan bahtının yıldızını nalesi ile uyandırmak ister. Bu, ahının ateşinin yıldızı yakması ile olur. Bahar günlerinde duyulan sesi şimşek sesi sanmamak gerekir. O, âşığın inleyişinden gökyüzünün ettiği feryattır:

Bahār faṣlı onı ṣavt-ı raʿd sanmaginen
Ki nālem ile benüm eyler āsumān feryād G42/10

Âşık, derdiyle âh eder ve bu âh şiir olur. Böylece kendi ağlar ve başkalarını ağlatır. Burada söylenen şiirlerin aslında âşığın ahları olduğu belirtilir:

Ḳavsī bu derd birle ki āhuñ şiʿr ider
Hem ġayri aġladur özi içün hem aġlar G97/11

Nâle, figan ve feryat da âh ile birlikte ortaya çıkar. Nale gönül açıcı bir yeldir. Âşık; dağların sese karşılık ses vermesi gibi derdi, sıkıntısı karşısında sada verir. Ama taş kalpli sevgili bundan etkilenmez.

Âşık ney gibi feryat eder. Neyin o gönüllere dokunan sesine benzer şekilde feryad eden âşık bu şekilde de bir karşılık alamaz. Bu sebeple âşık feryadının duyrulması için neyden yardım ister. Sevgiliden karşılık göremeyen âşığın feryadına dağlar karşılık verir. Dağlarda sesin yankılanmasına işaret edilmiştir. Âşık o kadar ahenkli feryad eder ki mutrip yalvarır, yakarır, eman eyler:

Men hem ele āheng ile feryād eyledüm kim
Yavuncıdı yalvardı emān eyledi muṭrib   TC2-3/5

Âşığın inleyen nalesi ile bütün uzuvları tanış olmuştur. Bu sebeple her biri bu nale ile sema eder. Burada Mevlevilerin ney sesiyle sema etmeleri hatırlatılmaktadır:

ʿUżv ʿużvum her biri bir perdede eyler semāʿ
Tā ḥabībüm nāle-i zār ile olmış āşinā   22/3

Hasta tedavi edenler âşığın âh ve inleyişlerinden bıkmışlardır. Fakat o naleler ve figanların neticesi o hastaya merhamet iken ne yazık ki tabib için usanma sebebidir:

Fiġānlaruñ s̱emeri ḫasteye teraḥḥum iken
Fiġān kim oldı ṭabībüm usanmaġa bāʿīs̱   G35/2

Âşığın nalesi ile birlikte bülbüller de feryada başlarlar. Sakinin şarap getirmesi ve mutribin sazını çalması ile meclis tamam olur. Feryad eden âşığa başka delil gerekmez. Bülbülün yuvasını bile onun feryadı gösterir. Aşığın feryadı karşısında bülbülün feryadı bir teranedir.

b- Yara (Dağ, Zahm, Dögün):

Âşığın vücudunda, sinesinde, gönlünde ve ciğerinde aşk acısıyla, sevgilinin sitemiyle, sevgilinin ok ve kılıç şeklindeki kirpikleri ve bakışıyla yaralar oluşmuştur. Bu yaralar kanlıdır. Âşık bu yaralarından memnundur. Çünkü sevgili sebep olmuştur. Âşık bu yaraları bağrına basar. Aşk dağının derdinden gam çekmez ama onun derdi, halini görenlerin sıkıntıya düşmeleridir.

Âşığın vücudundaki yarayı ok açar. Sevgilinin kirpiği bu sebeple bir oktur ve kaza okuyla gönülde yara açılmıştır. Sinedeki yarıktan kan akar ama yara görünmez.

Âşık sinesini çâk ederse gönüldeki yaralar ortaya çıkar. Bu yaraları gören lale bahçesi elden gider. Âşığın tutulmuş gönlünü kılıç yarası dahi açmaz. Çünkü bu gül şeklindeki yaralar suya kanmış peykanın goncasındadır. Gonca açılmamıştır. Bu sebeple içi görünmez. Ayrıca kılıç ve okun temreni demirdendir. Demiri kuvvetlendirmek için su verilir. Gonca da bu sebeple suya kanmıştır:

Mümkin olmaz zaḫm-ı tīġ açsuñ dutulmış göñlümi
Kim bu güller ġonçe-i sīr-āb-ı peykānuñdadur G165/5

Dil kılıcının yarası kılıç yarasına benzemez.

Âşığın sinesinde kanlı yaralar oluşmuştur. Bunlar sevgilinin dizginlerini tuttuğu yıldırımın ayak izidir. Âşığın yaraları, onu sevgilinin kaşının yayından koruyan, rahatlatan birer kızıl kalkandır:

Fāriġu'l-bāl eyledi ebrū-kemānlardan beni
Allah Allah zaḫm-ı bīdāduñ ḳızıl ḳalḫan imiş G240/2

Âşık ne gül, ne lale ne de gül bahçesi ister. Ona sevgilinin dağladığı yaralar yeter. Yara beyitlerde kanlı oluşu ve şekli sebebiyle gül ve laleye benzetilir. Lale bahçesi sulanınca tazelendiği gibi âşığın aşk dağı da şarap ile canlanır. Âşığın yaralarla dolu bağrı göz yaşı suyuyla beslenir.

Âşık, sinesinde elifler çeker. Bu "elif çekmek" ile kasdedilen de yine âşığın sinesindeki yaralardır. Bu yara uzun olduğu için elife benzetilmiştir. Muhabbet divanında bu sebeple falına bakılması gerektiğini söyler. Elif çekmek ile kılıç yarası kastedilmektedir:

Sīnemde elifler çeker oldum sitemüñden
Dīvān-ı muḥabbetde benüm falumı gel gör G155/3

Vücuttaki dağ, kanlı oluşu sebebiyle mum olarak da düşünülmüştür. Mumun alevi kırmızıdır. Âşığın sinesi hicran akşamını karartığı için dağ mumu orayı aydınlatmaktadır. Ayrıca dağlar gam akşamının da çerağıdır. Âşığın gül şeklindeki yarası mahşer günü bir mum gibi ortalığı aydınlatır. Bu yaranın başı şahadet okuyla oluşmuştur. Sinedeki dağ mumu gönül sarayını aydınlatır ama biliriz ki çerağ aslında kendi ayağı altını aydınlatmaz:

Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şem'-i dāġ
Öz ayaġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ   G245/1

Vücuttaki yaralar dikilir ve yaralara merhem sürülür. Âşık için merhemin olması veya olmaması aslında birdir. Çünkü her durumda yar gelince yara tazelenmektedir. Her dikişin deliği bir yaranın gözüdür. Dağ dağa kavuşur ama sevgilinin merhemi ile âşığın dağları bir türlü kavuşamaz. Merhem yarayı bitirmez. Âşığın yaraları dikilmekle biri bin olur ve merhem sürülmekle de tazelenir. Yarayı dikerken oluşan dikiş izleri yarayı çoğaltır:

Fiġāñ ki baḫye ile zaḫmınuñ biri bin olur
Emān ki merhem ile dāġ-ı yār tāzelenür   G64/3

Yaraya tedavi etmek amacıyla kül basılır:

Tā dāġ ḳanlu zaḫmına kül basdı lālenüñ
Reşk āteşi ḳavurdı sızıldatdı dāġumı   G490/5

Âşığın yarası altı kırmızı üstü siyah bir elbiseye benzetilmiştir. Altı kırmızı üstü siyah oluşu yaranın kabuk bağladığını göstermektedir:

Zinhār kem libāsına kem baḫma 'āşıḳuñ
Kim dāġuñ altı ḳırmızıdur üsti ḳaredür G80/7

Âşığın ateşli yaraları gökteki yıldızlar, akan göz yaşı ise gezen gezegenlerdir. Alem sabit u seyyaresiz kalır ama âşığın sinesi dağsız ve göz yaşısız kalamaz. Âşığın sinesi sipihrdir, hayalinin mumu ise ay ve güneştir. Bu sinenin kanlı yaraları ise gökyüzündeki yıldızlardır:

Sīnem ivi sipihrdür şem'-i ḫayālüñ ay ü gün
Ḳanlu dögünlerüm anuñ her biri bir sitāresi   G481/2

Âşığın sinesindeki şeyler, aslında kanlı yaralar değildir. Onlar gönlün peykan yolunu gözleyen gözleridir:

Bu hāmı zaḫm-ı ḫūn-efşān degül sīnemde kim göñlüm
Açupdur her ṭarafdan gözlerin peykān yolın gözler   G192/4

Âşığın gam yaraları şekil yönüyle hayat nakdinin sikkesi olarak düşünülmüştür. Bu benzerlik paranın ve yaranın yuvarlak oluşuyla ilgilidir. Ne kadar fiyata satarsa satsınlar âşık bu yaralarla hayat almak ister:

Dāġ-ı ġamuñ ki sikke-i naḳd-i ḥayātdur
Her narḫa satsalar alıram neylemek gerek G287/4

c- Gam, Dert, Bela:

Sevgilinin hasretiyle devamlı gam, dert, bela içindeki âşık âh ve feryat etmektedir. Âşığın ney gibi her dertten haberi vardır. Onun gibi yüz yerden delinmiştir ve sada vermektedir. Vücudu yaralarla doludur. Bu yaralar gönlündeki derdin işaretidir. Aşık derdine derman için bir bakış ister. Âşığın derdi çoktur ama dermanı yoktur. Dert dermanıyla birlikte âşığın kemiğine öyle yerleşmiştir ki can çıkar ama o dert çıkmaz:

Ṭabīb eger çıḫa cān çıḫmaz üstüḫᵛānumdan
Bu yerlü derd ki dermān ilen berāberdür G132/4

Âşığın dermansız derdinin dermanı yine sevgilinin derdidir. Yakıcı ateş âşık için Kevser suyudur. Âşık gam ve dert içinde mutludur. Bu dertten kurtulmak istemez . Bu sebeple derdine derman olarak yine dert ister. Âşık için dermanı olan her dert ölümden beterdir. Bu sebeple sonsuz dertleri için şükreder. Her ne kadar kavuşma zor ve hayal etme kolay olsa da gören için dert, derman ile ikiz gibidir:

Derd dermān ile tevʾemdür eger bīnā isen
Her ḳadar kim vaṣldur düşvār āsāndur ḫayāl G294/2

Iztırap içindeki âşık, ateşten beter yanar. Âşığın gam ve dert çektiği, ıztırap içinde olduğu vakit genellikle gecedir. O geceleri acıyla feryat eder. Gamını gidermek için devran ona kan verir. Kan şaraptır. Âşık şarap içer. Ama sevgilisiz içtiği için gamı gitmez. Gam âşığın bağrını kan eder, canını yandırır.

Sevgilinin beli görünmez bir beladır. Bu sebeple sevgilinin beline aldanmamak gerekir. Aşktan peyda olan şey yara ve beladır. Gam mumdur. Bu

mum başkasını yandırmaktan fazla kendi yanmaktadır. Âşık eğer dertlere sabrederse çareye kavuşur. Gam akşamında çerağ gerektiği için âşık gönülde sağa sola yaralar yandırmıştır. Âşığın derdini ifade ettiği âhlar şiirleridir. Âşık derdini her zaman izhar eder ama doktor ona ölse dahi inanmaz.

Cihanda bir gam ortağı, arkadaş isteyen kimse onu bulamaz ve gamından ölür. Bu sebeple kimseden vefa beklememek gerekir:

Cihānda resm-i vefā umma kimseden zinhār
Ki ġam elinde ölür kim ki ġam-güsār ister G70/4

Âşık, kavuşmanın derdinin dermanı olacağını sanır, fakat sevgilinin yüzünü görünce derdi artar. Hastalar sabah olunca dermana kavuşur. Âşığın derdinin muskası Mesihten gelir. Gün doğması ile Mesih arasında bir ilgi kurulmuştur. Bilindiği gibi Mesih dördüncü felekte güneş katında kalmıştır:

Öyle kim Ḳavsī gelür bīmāra dermān ṣubḥlar
Nusḫa-i derdüm benüm her gün Mesīḥādan gelür G79/7

Gam ve dert âşığın misafiridir. Bu misafirlik gönül evinde olur. O eve misafir geldiği için de evi sel yıkmaz. İçinde insan olan ve aktif olarak kullanılan bir ev harabe olmayacağı için yıkılmaz.

Âşık derdini gözünden gizleyemez. Çünkü gözde bulunan sevgilinin hayali âşığın göz ve gönlünde olan her şeyi bilir. Gönül bir viran evdir, bu viranenin hazinesi ise dert ve dağdır. Bela gönüldendir, bu yüzden âşık dildardan yakınmaz. Bu âşığın halinin tercümanıdır:

Bu mıṣraʿ tercümānumdur budur vird-i zebānum kim
Belā dildendür ol dil-dār elinden dādımuz yoḫdur G144/8

Murat bir aynadır. Bu ayna üzerindeki pas ise gamdır. Âşığın murat aynası gam ile paslanmıştır. Ama sevgilinin kuyunun toprağı ona safa verir:

Āyine-i murādumı ger zeng-i ġam tutar
Ammā ġubār-ı Kaʿbe-i kūyuñ ṣafā virür G135/5

Bela ve mihnet askerlerinden kaçmak gerekir. Çünkü ümit bağlanacak, arka verilecek hisar azdır. Bela kaküle benzer. Onun gibi siyah ve kıvrımlıdır. Kakülün şekli zencire benzetilmiş ve bu beladan kendi başının bile kurtulamayacağı söylenmiştir. Zencirin bağlayıcı özelliği söz konusu edilmiştir:

Kākülі başında zencīr-i belādur neyleyim
Bir belādur bu ki öz başın belādan saḳlamaz   G205/4

Saba âşığın habercisidir, bela at sürüsü, külahı ise âhının ateşidir. Bir diğer beyitte ise gam askerdir, mihnet alemdir, delilik vezir, gönül taht ve aşk padişahtır. Gam ülkesi âşığın gönlü gibi zir ü zeber olmuş, sevinç askeri içinse sebze karakol olmuştur. Sebze ile ayva tüyleri kastedilmektedir:

Ġam kişveri göñlüm kimi zīr ü zeber olmış
Tā oldı ṭarab leşkerine sebze ḳaravul   TB2-1/2

Gamın oluşturduğu yaralar âşık için hayat nakdinin sikkesidir. Değeri ne olursa olsun âşık almak ister. Âşığın ağlayıp sızlamaktan vücudu neye dönmüştür. Bela şimşeğinden neyistan bile yanar:

Sızıldar üstüḫᵛānum bilmem ey cān sen ne sızlarsan
Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen ne sızlarsan G423/1

ç- Cevr, Cefa, Mihnet:

Cevr ve cefa; sevgilinin gözü, kaşı, bakışı ve sözü ile âşığa uyguladığı eziyetlerdir. Cevr ve cefa karşısında âşık takatsiz kalmaktadır. Âşığa sevgilinin her çeşit cefası, cevri, mihneti güzel gelmektedir:

ʿĀşıḳa her çend derd ü dāġ u miḥnet yaḫşıdur
Ey dolanım başuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur   G99/1

Sevgili cefa eden bir Türk'tür. Âşık, sevgiliden ayrı kalarak ve sevgiliye kavuşmayı bekleyerek cefa çeker. Ama bundan şikayet etmez. Çünkü bilir ki cefa çekmek âşığa ait bir durumdur. Aşk ehli arasında şikayet aslında bir eda, bir tarzdır. Yoksa cevr ve cefa kadrini âşıklar bilir. Bilmeyen de zaten âşık değildir. Bu şekilde şair âşıklar için cevr ve cefanın âşıklığın bir gereği olduğunu söyler:

Şekve hem bir şīvedür ʻışḳ ehli içre yoksa kim
Bilmeyen ʻāşıḳ degül cevr ü cefālar ḳadrini G501/6

Sevgilinin cevr ve cefası âşığa mahsustur. Vefa olarak bu âşığa yeter. Âşık için sonu olmayan lutuftan, sürekli olan cevr daha makbuldür:

Cevr dāyim olsa yegdür luṭf-ı bī-encāmdan
Gözlemezsen çün beni gözden salayduñ kāş ki G480/4

Cevr ağır bir taşa benzer. Âşık bu cefa taşlarına karşı sinesini siper eder. Bu taşlardan âşık göğerir. Gah siyah gah beyaz olur.

Şair, güzellerin cevr ve cefa etmekten usanmadıklarını, onların cefa etmekten usanmaları için kendilerinin de âşık olmaları gerektiğini söyler ve bunu Allah'tan diler:

Bu ḫūblar kim cefā vü cevr ḳılmaġdan usanmazlar
İlāhī ʻāşıḳ it tā özlerinden hem usansunlar G146/6

Âşık sevgilinin siteminden sinesinde eilifler çeker. Elif çekmek sinede oluşan kılıç yarasına işarettir.

d- Ayrılık(Hasret, Hicran, Firak)

Ayrılık, akşam ve gece ile birlikte zikredilen âşığın içinde bulunduğu önemli durumlardan biridir. Âşık ömrünü sevgiliye hasret duymakla ve onu beklemekle geçirir. Aşığa bir lahza ayrılık bin yıl gibi görünür. Ayrılıktan dolayı âşık daima ağlar, feryad eder. Can teslim etmek yardan ayrı kalmaktan daha kolaydır.

Âşık ayrılık acısıyla ölür. Ayrılık ölüsü, sevgilinin Mesih gibi hayat veren dudaklarıyla tekrar hayat bulur. Hz. İsa'nın ölüleri diriltme mucizesi burada söz konusu edilir.

Ayrılık bir ateştir. Bu ateşe kimse dayanamaz. Âşığın canını yakar ve bağrını kan eder. Semender gibi rızkı ateş olanların bağrı ayrılık ateşiyle erir. Hasretle çekilen bir ah âşığın bütün varlığını yakar. Kavuşma Cennet ise ayrılık da Cehennemdir.

Sonu olmayan kavuşma, ayrılıktan daha beterdir. Bu durum susuz kalmış bir kişiye serabın dalgasının tufandan daha fazla gelmesine benzemektedir:

Beterdür intiẓār-ı vaṣl-ı bī-encām hicrāndan
Serābuñ teşneye her mevcesi ṭūfāndan artuḳdur G46/6

Âşığın bağrı gah hasretten su olur gah hayretten kurur. Gam akşamında meyin neşesi bir ganimettir. Aslında her tiryakın manada zehir olması gibi her kavuşmada da bir ayrılık vardır.

Ayrılık en çok akşamları yalnız kalındığında hissedilir. Bu sebeple beyitlerde ayrılık akşamı ve ayrılık gecesi çok zikredilmiştir. Ayrılık akşamı , âşığın bahtı gibi kapkaradır. Sevgili acımasızca ayrılık akşamında âşığın canını alır. Ayrılık akşamında sıkıntılar, ıztıraplar bir sel gibi gelir. Selin özelliği yıkıcılığıdır:

Eşk teg gitmekde ṣubḥ-ı vaṣl bī-ārām olur
Seyl teg gelmekde eyler şām-ı hicrān ıżṭırāb G27/6

Ayrılık akşamının mumu âşığın vücudundaki dağlardır. Hicran, ağızları acı eden safradır. Bu acılığı giderecek olan ise sevgilinin kand-i mükerrer olan dudağıdır. Acı ve tatlı tezatı üzerine kurulmuş bir beyittir. Hicran, çekene acı veren bir duygudur. Bu sebeple acı olan safraya benzetilmiştir:

Acı eyler aġzumı ṣafrā-yı hicrānuñ velī
La'l-i sīr-āb-ı lebüñ ḳand-i mükerrerdür baña G21/6

Hicran gecesinde âşığın döktüğü her damla yaş pervaneler için mum olmuştur. Ayrılık akşamında bir dem bin yıl ettiği için âşığın ömrü başkalarından daha uzundur:

'Āşıḳuñ 'ömri uzundur ġayrdan kim dehrde
Bir demi yüz bin il itmek şāmı hicrāndan gelür G124/5

Hicran, âşığın tozunu yollar üstüne, ayaklar altına atan bir sarsardır. Şiddetli bir rüzgar olan sarsar tozu toprağı birbirne katar. Bu yönüyle âşığı sevgilinin ayakları altına attığı belirtilmektedir:

Yollar üste bes ki pāmāl olmuşam hīç olmuşam

El götür ey ṣarṣar-ı hicrān ġubārum ḥandadur G143/4

e- Kavuşma (Vuslat, Vasl):

Vuslat, âşığın ulaşmaya çalıştığı hedeftir. Beyitlerde ayrılık ile birlikte yer alır. Sevgilinin bütün cevrine, cefasına ona kavuşma hayaliyle katlanır. Sonu olan vasl, ayrılıktan daha beterdir. Âşık feleğin her türlü cefasına razıdır. Yeter ki sevgilinin visalinden mahrum bırakılmasın.

Kavuşma anının neşesi şarap ile iki katına çıkar. Kavuşma sabahında âşık güler, ayrılık akşamında ise ağlar.

Hicranın akşam olarak düşünülmesinin yanında vuslat da sabah ile birlikte düşünülür. Kavuşma sabahı göz yaşı gibi durmadan giderken hicran akşamı sel gibi gelmektedir. Vuslat daima âşıktan uzaklaşır. Hicran ile ağlayıp inleyen, feryad eden âşık visal ile susar. Çünkü dolu bardaktan sesin yükselmemesi gibi visal onu doldurmuştur:

Ṣadā egerçi dolu cāmdan bülend olmaz
Viṣāl ider beni lebrīz el-ʾemān feryād   G42/8

Bahar aylarında yağmur yağıp sellerin artması gibi vasldan da gözyaşı artar. Vuslata kavuşmak için aklın gitmesi gerekir. Vasl oduna yanmayan hicran ateşinde yanar.

Surete aldanıp manayı anlamayan gafiller için vuslat bir körün çerağ istemesine benzer. Çünkü aşkta önemli olan kavuşma değildir.

Gözi ṣūret gören maʿnādan āgāh olmayan ġāfil
Eger vaṣl istese bir köre benzer kim çerāġ ister   G89/7

Kavuşma bir bayramdır. Kurban Bayramı'nda kurbanlar kesilir. Âşık da sevgilinin kuyunda bir kurbandır. Kavuşma bayramının müddeti göz yumup açıncaya kadardır. Aşık için sevgilinin semti Cennet'tir. Âşık bilir ki Cennet'te ne isterse olacaktır. Fakat nasıl bir iştir ki orada âşık vasl istemekte ama onun nasibi hicran olmaktadır.

Kavuşma meclisinde âşık sevgilinin kakülünü istemektedir. Sevgiliye kavuşma meclisinde bile âşık nale kılmaktadır. Bülbül de ne kadar çok gül görse o

kadar fazla feryad eder. Âşık vasl günlerinde hayat naktini sarfetmediği için pişmanlık içindedir. Zira o nakti hicran almış ve ona pişmanlık kalmıştır:

Ḥayātum naḳdini ṣarf itmedüm eyyām-ı vaṣl içre
Elümden imdi hicr almış peşīmānlıġ baña ḳalmış G234/2

Ayrılığın bir demi bin yıl iken, vasl günlerinde ise ay ve yıl bir nefes kadardır. Kavuşma günleri güzel günlerdir. Fakat ne yazık ki hayal ve uyku gibi çabuk sona erer:

Tīz yeter encame rūz-ı vaṣl ki ben dostlar
Yaḫşı günler görmüşem ammā ḫayāl ü ḫāᵛb teg G290/4

Kavuşma âşığın vücudundaki yaralar için merhemdir. Bu merhem kafur merhemidir. Elbette ayrılık gecesinin sabahı vasl sabahı olur. Bunun için sabretmek gerekir:

Ṣabr eyle ʿāḳibet mey olur ḳan didükleri
Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri G532/1

f- Kan (Hun-Dem):

Kan, beyitlerde âşığın vücudundaki yaralar, ciğeri, göz yaşı ve içtiği şarap münasebetiyle söz konusu edilmiştir. Kan içmek, rengi sebebiyle şarap içmek anlamında da kullanılır. Kan ağlamak, kan tutmak, kan yaşı, kanı kaynamak, kanlara boyanmak gibi deyimler beyitlerde geçer.

Âşığın kan saçan yarası, taze bir güldür. Bu benzetmedeki esas kan rengi olan kırmızı ile gülün renginin aynı olmasıdır. Âşığın gönlündeki, sinesindeki kanlı yaşlar ile merhem bir türlü kavuşamaz.

Âşığın gönlü kanla doludur. Gözler bu kanı yerlere döker. Göz yaşını israf eder. Ama bir gün bundan pişman olacağını bilmez. Âşık gönlünü bağrına basar. Amacı ise hunhar, kan dökücü sevgiliye gönlünü bir gün feda etmeyi düşünmesidir. Gönül kanı âşığın suretinde bir değişiklik yapmamıştır ama bade dertsizlerin rengini gül renkli yapar. Burada şarap içilince yanakların kızarmasına bir işaret vardır:

Ḫūn-ı dil virmedi taġyir benüm ṣūretüme
Bāde bī-derdlerüñ rengini gül-gūn eyler G101/5

Âşığın bağrını kan eden aslında belli değildir. Ya sevgilinin kendisidir ya sözü ya dudağıdır.

Âşık gül renkli bade içip kan ağlamaktadır. Kendi gibi âlemleri de kan ağlatmaktadır. Onun bir elinde mey kadehi bir elinde ise kan vardır. Kan ile kastedilen şaraptır. Saki âşığın ciğer kanını gül renkli mey sanır. Gönül atışını da mestin nalesi sanır. Katıksız bade arzusunda olan kişi bilir ki gönül kanı çarh meyhanesinin şarabıdır:

Ārzū-yı bāde-i bī-ġışş ḳılan bilmez mi kim
Ḫūn-ı dil ḫum-ḫāne-i çarḫuñ şarāb-ı nābıdur G163/ 4

Âşık kase kase kanı sevgili olmadan içtiği için bu kan şarab-ı nab gibi damla damla gözünden gelir. Bu beyitte kan kelimesi ile dem bir arada kullanılmıştır:

Kāse kāse ḳan ki sensiz içdüm u dem urmadum
Ḳaṭre ḳaṭre geldi çeşmümden şerāb-ı nāb teg G290/3

İnsan bir avuç kandan ibarettir. Bu kan toprağa düşmüş ve bu hoş olmayan mülkte âşığın gönlü kalmıştır. Bir avuç kanla kastedilen âşığın gönlüdür.

Sevgili daima âşığın kanını içmek diler. Onun gözü kan içicidir. Âşığın ciğerini kan eyleyen la'l olan sevgilinin dudaklarıdır. Dudağın kırmızı olması ile kan arasında bir bağlantı kurulmuştur. Aşığın kanı o hunhar sevgili olmadıktan sonra kaynamaz.

Âşık, gönlünün hali sorulunca ağlamaya başlar. Gözleri ağlamaktan kan saçar. Bu durum suyun çeşmenin başında bulanmasına benzer. Kanlı göz yaşı bulanık suya benzetilmiştir:

Ey gözüm nūrı bulanur su velī ser-çeşmeden
Göñlümüñ ḥālin ṣorunca çeşm-i ḫūn-efşānı gör G60/4

Âşığın kırık gönlü kırık bir testiye benzemektedir. Bu gönül kanla dolu olduğundan kırık testiden suyun sızdığı gibi gönülden de kan sızmaktadır.

Âşığın gönlü kan dolu bir çanağa benzetilmiş ve bu çanağın göze komşu çanağı olduğu ifade edilmiştir. Burada komşunun çanağında gözü olan diğer bir komşu hayali vardır:

Göñlüm boyandı ḳanlara Ḳavsī neẓāreden
Ondan bu ḫūn-ı dil göze ḳonşı çanaġıdur   G107/11

Bağbanın gül goncasının gül suyunu içtiğini sanmamak gerekir. Bu dünya gülşeninde aslında kan içen gül ve lalenin kendisidir:

Sanmañ gül-āb-ı ġonçe-i gül bāġbān içer
Kim dehr gülşeninde gül ü lāle ḳan içer   G128/2

g- Hastalık, Delilik:

Âşık aşk hastasıdır. Hezeyanlar içinde ne dediğini bilmez. Hali perişandır:

Ṭabībüm bilmenem ben öz sözüm vāllāhi bi'llāhi
Belī heẕyān diyer ol ḫaste kim ḥāli perīşāndur G73/6

Sevgili ise onun tabibidir. Tabibinden deva ister. Fakat tabip onun figanlarından usanmıştır. Gönlü hasta olan âşığı gam derdinden başkası şad edemez. Hastaya su vermek gerekir. O kadar susadığı halde sevgili suyu toprağa dökmektedir.

Âşığın ıztırabı sevgilinin yüzünü gördükçe artar. Sevgilinin hasta gözlerinin halini soran çoktur ama âşığın halini sadaka için soran yoktur. Âşık derd-i ser çeker. Âşık için alçaklıktan daha iyi olan şey hastalıktır. Bu sebeple hastalığı için âşık şükreder ve feleğe yalvarmaz:

Ben anuñçün şükr idüp yalvarmanam gerdūne kim
Yeg gelür nā-kes devāsından baña bīmārlıġ   G246/4

Divanelik âşık için önemli bir özelliktir. Aşkından deliye dönmüştür. Delilerde sorumluluk olmadığı için âşık her şeyi yapabilir. Âşık özünü bilmez, sözünü zapteylemez bir divanedir. Aşk esrarını akıl erbabı bilemez. Onu kendini bilmez, sözünü zaptedemez divaneden sormak gerekir:

Onı bilmezler erbāb-ı ḫıred sen ʿışḳ esrārın
Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānelerden ṣor   G193/3

Aşk padişahtır. O padişahın gam askeridir, nale alemi, gönül tahtı ve delilik ise veziridir. Divane perilerle ülfet eder. Divaneler birbirinin dilinden anlarlar. Birbirini severler.

Âşıklar şehirde bir dert ehli bulamadıkları için sahralara düşmüşler ve Mecnun'u üstat eylemişlerdir. Divane âşık Mecnun gibi çöllere düşer. Orada âhûlarla arkadaş olur. Mecnun delilik binasını kuvvetlendirmiştir. Fakar âşığın kemali ile payesi artmıştır. Şehrin sıkıntısından, darlığından şikayet eder. Ona mekanlar dar gelmektedir.

Divanelere her kara gün bayramdır. Onlar akıldan geçmişlerdir. Aklın matemi onlar için toydur:

Dīvāne ol ki ʿıyd ola her ḳara gün saña
Geç ʿaḳldan ki mātemi ʿaḳluñ toyıncadur G130/5

Divaneler çocuklarla oynar. Onların dilinden çocuklar anlar. Çocuklar divanelerin ardından koşarlar.

Eskiden deliler zincirlenirmiş. Âşık-ı divaneyi sevgilinin bakışları zincirlemektedir. Ayrıca sevgilinin zülüfleri de şekil itibariyle zincire benzemektedir. Bu sebeple divaneyi sevgilinin zülüfleri zincirlemektedir. Âşık o kadar zayıftır ki boyu bükülmüş ve delilik zencirinin halkası olmuştur:

Ḫᵛār baḫmañ ger żaʿīfem kim bükülmiş ḳāmetüm
Ḫalḳa-i zencīr-i Mecnūndur ey erbāb-ı cünūn G409/4

Âşık yokluk sahrasından divane olarak gelmiştir. Bahar aylarında delilik artar. Şair baharın geçtiğini ama hâlâ divane olduğunu belirtir.

h- Aşk (Mihr, Muhabbet, Sevda):

Kavsî'nin şiirlerinin çoğu aşkla ilgilidir. Klâsik anlayışa uygun olarak ele alınan aşk; sevdâ, mihr, muhabbet kavramlarıyla söz konusu edilmiştir. Sevdâ kelimesi siyah anlamı ile, mihr kelimesi de güneş anlamıyla tevriyeli kullanılmıştır. Sırf aşkın konu edinildiği "aşk" redifli şiirler vardır. Bu şiirlerin bazısında şair mecazî aşkı konu etmiştir.

"Aşk" kelimesinin redif olarak kullanıldığı gazellerde aşkın birçok halini görmek mümkündür. Aşk, ayna olan hüsnün cevheridir. Hüsn ateş ise aşk semenderdir. Aşk, derd teşnelerine Kevser çeşmesidir. Aşk derttir, beladır, gamdır. Nefsin hevasına aşk dememek gerekir. Nefsinin havasına uyana havadır aşk:

Od ile od suya su topraġ ile topraġdur
Hevā-yı nefse uyan kimseye hevādur ʿışḳ G251/3

Aşk, nezaket ehline bağ, bahar ve nimetken bela sevenlere Kerbela sahrasıdır. Gözü görenlere Huda'nın aynasıdır. Ne dert varsa ona devadır. Düşkünlerin başına Huda'nın gölgesidir.

Allah, aşkı insan kalbinde peyda etmesiyle ten ve can bir araya gelmiştir.

Aşk tavla oyununa benzetilmiştir. Bu oyunda işin ustası olan nerradın insanın gözünü bağlamasından endişe kılmak gerekir. Tavla oyunu ile aslında dünya hayatı kastedilmektedir. Bu oyunu iyi oynayanlar diğer insanları etkisiz hale getirebilir. O da sevgilidir:

Şeş-der-i ʿışḳdan ey dostlar endīşe ḳıluñ
Ki ḥarīfüñ gözini baġlar imiş bu nerrād G40/4

Aşk ayıpları hüner eder. Bu kapıda mert olmayan geri çevrilir. Aşk kapısına sığınanlar için o kapı Kabe olur. Aşk, âşığı cihanın dedikodusundan kurtarmıştır. Dertlerine derman olmuştur. Cisim evinde aşksız canı saklamak hatadır. Çünkü fanus içinde mum saklanmaz. Aşk küfrü imandan ayırır:

Haçan temīz ḳılur ʿaşḳ küfri īmāndan
Bu ẖayra berḳ ile Ḳavsī ḳara vü aġ yanar G189/8

Aşk kimini Leyla kimini ise Mecnun etmiştir. Mecnun aşk sultanıdır.

Sevgilinin sevdalı kakülü başı dönmüş bir vaziyettedir. Kakülün hava ile sallanması bu benzetmeye sebep olmuştur. Ayrıca sevda kelimesinin siyah anlamı kakülün rengini ifade etmektedir.

Aşk sebebiyle âşığın boyu iki büklüm olmuştur. Gönlü ise zir ü zeberdir. Aşk meydanında âşık hem guy hem de çevgandır. Gün doğunca sabit u seyyarelerin mahvolması gibi âşık da aşktan yanmış , dağılmıştır.

Aşkta büyük küçük yoktur. Orada Süleyman karınca ile birdir. Bütün mevsimlerin sürekli aynı havada gitmeleri gibi dünyada gencin aşkı ile yaşlının aşkı arasında bir fark yoktur:

Pīr ü civānı ʿaşḳuñ yoḫ farḳı bir birinden
Peyveste bu çemende dört faṣl bir hevādur G44/4

Lale bahçelerinin su ile tazelenmesi gibi aşk yarasının karışıklığı da şarap ile artar. Demek ki aşkı şarap artırmaktadır. Ona bir tazelik vermektedir. Aşk derdi şarap ile artar. Aşktan hasıl olan aslında bela ve yaralardır. Bunların çaresi ise sabırdır. Âşık, sevgilinin belalarına ve onun kirpiğiyle, bakışıyla, gözüyle âşığın vücudunda meydana getirdiği yaralara sabretmesi gerekir. Aşk âşığı hor ve yerle bir olsun ister.

Aşk bir ateştir. Âh ateşinden bir kıvılcım olan âh, âlemi yakmıştır. Ateşin şiddetini ahın dumanından kıyaslamak gerekir. Çünkü pehlivanın cesareti meydanda oluşan tozdan belli olur. Mert insanlar savaş meydanının tozunu sevdikleri gibi âşık da âhının dumanını seve:.

ʿAşḳuñ yolında ben severem dūd-ı āhumı
Öyle ki merd-i maʿreke meydān tozın sever G112/8

Aşk bir bahrdir. Orada tufan olur ama korku olmaz. Aşka gönlünü vermeyen bî-dert başı dönmüş katrenin ve deryanın macerasını bilemez. Aşk bir deryadır. Bu derya bir katre olan gönülde gizlenmektedir. Burada bir katrede deryanın gizlenmesi tezattır. Aşkın gönülde yer ettiğine işaret eden bir beyittir:

Nola ger göñlümde ʿışḳ nāle-fermā gizlenür
Bu göñül bir ḳaṭredür kim onda deryā gizlenür G166 /1

Derya gibi olan gönlünün aşkı, âşık için korkularda sığınılacak yerdir. Aşk orada padişahtır, âşık ise onun dervişidir. Bela deryası olan aşktan kenara çıkmaya çalışmamak gerekir. Çünkü bu deryanın kenarı girdaptır.

Aşk âşığın yeni güller derdiği bir vadidir. Ucu bucağı görünmeyen bu vadide âşık başı dönmüş bir vaziyettedir. Âşık sel, tahammül ise o sel karşısında çerçöptür. Cihan bir viranedir. Bu viranede gizlenen hazine güzellik, hazineyi bekleyen ejderha ise aşktır:

ʿĀşıḳ-ı bī-tāb seyl-āb ü taḥammül ḫār u ḫas
Ḥüsn genc ü ejdehā ʿışḳ u cihān vīrānedür G172/6

Aşk çocukların eğitim aldığı bir okuldur. Bu okulda Eflatun ebcet okuyan bir çocuktur. Her çocuk bu okulda bir allâmedir.

Âşıklar aşk kılıcının şehitleridir. Bu şehitlerin cellada ihtiyaçları yoktur.

Aşk ehlinin rızkı kebap olmuş ciğerlerdir. Aşk ehlinin ciğerleri yanmaktadır.

Serabın susuzun suya meylini artırdığı gibi şaire mecazî aşktan gaye hakîkattir:

Suya meylin teşnenüñ mevc-i serāb efzūn ider
Ḳavsīye ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳatdür ġaraż G243/11

Aşk; âşığın donmuş, hissiz kalmış kalıbını toprak eylemiştir. O kadar berbat etmiştir ki toz bile kalmamıştır. Ölmüş olan âşığın vücudu toprak olmuş ve rüzgar onun toprağını savurmuştur. Onun tozu bile kalmamıştır:

ʿIşḳ başdan ḳālıb-ı efsürdemi ḫāk eyledi
Vara vara öyle ber-bād itdi kim toz ḳalmadı G550/5

D- Rakîb (Ağyar, Düşman, Harif)

Rakip, beyitlerde çok sık olmamakla birlikte âşık ve sevgiliden sonra ele alınan bir tiptir. Beyitlerde ağyar, özge, gayr, bî-mürüvvet gibi ifadelerle anılan rakip, eğri nazarlı bir hasetçidir. Onun ağzı acı, sözleri bî-mezedir.

Rakip, sevgili ile âşina olduğu için âşık tarafından sevilmez. Şair, sevgili ile âşina olan ağyarı, canın duvar resmi ile aşina olmasına benzetir. Buna göre ağyar bir duvar resmi kadar hissiz ve cansızdır. Can, cansız bir resim ile tanıdık olmuştur.

Âşığın en büyük dileği yarin ağyar ile yar olmamasıdır. Rakibi yarin bezminde görmek âşık için beladır.

Rakib, sevgilinin kuyunda köpektir. Bu köpekler bile âşığın haline acıyıp feryada gelirler. Âşığın hali o kadar perişandır. Sevgilinin kuyunda ona yakın olan köpek, âşığın nezdinde değerlidir. Sevgiliye yakın olmak ona değer kazandırmıştır. Onu sevgilinin kuyundan çıkarmamak gerekir. Çünkü o âşığın iki gözüdür. Burada

âşık, rakib olan iki gözünü çıkarmak istemez. Ayrıca kendi bakışlarının sevgilinin kuyunda olduğunu, oradan bakışlarını ayıramadığını da çıkarabiliriz:

Ser-i kūyında bulan ḳurb-ı maḳām ol güzelüñ
İtine çıḫ dime kim Ḳavsīnüñ iki gözidür G52/7

Ağyar, muhabbeti engelleyen bir şeytandır.

Ağyar, âşığın cezbesine engel olamaz. Çünkü çer çöp âteş-i suzana engel olamaz. Burada âşığın cezbesi ateş, rakib ise o ateşe engel olamayan çer çöptür. Rakip o kadar değersizdir.

Sevgilinin semtinde bir çok rakip vardır. Sevgiliye yalvaran çoktur. Ona gönül veren çoktur. Rakipler de sevgilinin kuyunda ağlayıp figan etmektedirler. Buradan rakiblerin aslında her birinin sevgiliye âşık kişiler olduğunu anlarız.

Rakibin kanı daima kaynar. Onun sinesi küfr ve kin yeridir. Gammazdır. Canana âşıkla ilgili olmadık şeyler söyler. Böylece canan âşıktan yüzünü döndürür:

Bu gün benden yüzin döndürdi cānān bilmenem Ḳavsī
Aña yā Rab ne söz ʿarż eylemişler bī-mürüvvetler G102/9

Âşık, ağyare yalvarır. Ama o da sevgili gibi merhamet etmez. Ağzını açar, gözünü yumar. Âşık yıllarca ağyarın ayağı altında pamal olmuş ama sonunda yar gönlünün tozu olmuştur.

Sevgili gül bahçesinde başkalarıyla yani rakiblerle gezintiye çıkar. Sevgilinin elinde mey, başında gül, yanında ise diken vardır. Rakib dikene benzetilmiştir. Sevgilinin kuyundan gelen rakibin dili tutulmuştur. Onu Zülfikar bile açamaz.

Aklı az olanlar bile gül ile dikenin bir olmayacağını bilir. Bu sebeple yar da ağyar ile bir olamaz. Âşık için ağyar ile gönül ikidir, yar ile birdir:

Olmaz bir ola yār ile aġyār niçün kim
Aġyār ile göñlüm ikidür yār ile birdür G179/4

Rakip, âşığın düşmanıdır. Düşmanın iyisi de uyuyanıdır. Çünkü o bir fitnedir.

Aşağıdaki beyitte hicran oduna yanan ağyarla birlikte âşığın da yanması söylenmektedir:

Her çend reşkden men-i bī-çāre yanaram

Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanaram   G318/3

Kavsî, beyitlerinde genel olarak insanı değerlendirmekle birlikte daha çok âşık, ve sevgili üzerinde durmuştur. Beyitlerde ele alınan hemen hemen her konu bu sevgili ve âşığın durumunu anlatmak için kullanılmıştır. Âşık, sevgilisi uğruna ağlayıp inleyen, sevgilisinin her türlü zulmüne katlanan ve sevgiliye kavuşma hayaliyle yaşayan bir tiptir. Bu yönü dışında âşık, eğlenmeyi, bezmi, şarabı, meyhaneyi çok sever. Sabrettiği taktirde sevgiliye kavuşacağını bilir. Bu sebeple ümitsizliğe kapılmaz. Kavsî'nin çizdiği âşık tipi zaman zaman klâsik anlayışa uygun olarak ayrılığı kavuşmaya tercih etse de yine de acıdan zevk almaz. Hayata bağlıdır. Sevgili ise padişaha benzer. Kullarına iltifat etmez, aksine onlara zulmeder. İki yüzlüdür. Sevgilinin ve âşığın vücut aksamlarına ait benzetmeler genellikle tabittaki diğer varlıklarla yapılmıştır. Sevgili ve âşık anlatılırken onların durumlarından etkilenen organları çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Şair zaman zaman da rakipten bahsetmiştir. Ama rakip şiirlerde âşık ve sevgili kadar yer tutmaz.

Görüldüğü gibi Kavsî, beyitlerinde klâsik anlayışa uygun olarak âşık, sevgili ve rakiple ilgili unsurları kullanmış ve bunlarla ilgili ilgi çekici hayaller oluşturmuştur.

IV. TABİAT

A- Kozmik Âlem

1- Gökyüzü (Felek, Çarh, Âsuman, Sipihr, Gerdûn)

"*Felek, gök demektir…Eskilere göre gök tabakası felekler dokuzdur. Her semada bir yıldız tasavvur edilmiştir. Bu yedi seyyar yıldızdan her birinin dünyaya ve dünya üzerindeki canlı cansız her şeye hâkim ve müessir olduğu farz olunmuş, her yıldız az çok uğurlu , uğursuz sayılmış ve her birinin hususî tabiatleri, hakim olduğu iklimleri , hakimiyet saatleri olduğu sanılmış, işte bu sebeple dünyada olup biten her şey feleğe isnad olunmuştur. Çarh da bu manayadır…*

Astronomi felekiyât ilmince gökler bir mihver üzerinde dönmektedirler. Fakat bu dönüş şarktan garba, yani tersinedir. Bu cihetle çarh-ı kec-rev, çarh-ı gerdûn, çarh-ı çeb-endâz gibi tabirler çok kullanılır. Ve aksine dönen, aldatan manalarınadır."[151]

Kavsî'nin şiirlerinde de gökyüzü ve felekle ilgili tasavvurlar klâsik Dîvân şiiri anlayışına uygundur. Buna göre çarh güvenilmezdir. O gönül binasını yıkar. Çarhın rengi de ebreş yani beyaz ve kırmızıdan meydana gelen alaca bir renktir. Bî-mürüvvettir. Şarabın güldürdüğünü felek ağlatır. Felek kolay ağlatır, zor güldürür:

Her kimi gülmeġde görsem maḥv ider ḥayret beni
Bes ki müşkil güldürür gerdūn u āsān ağladur G167/5

Çarh hunhar bir okyanustur. Aşık da orada teslim lengeridir.

Felek bir beşiğe benzetilmiştir. Âşık nalesinin bahtının yıldızını uyandırmasını istemektedir. Gökyüzünde sabit ve seyyareler vardır. Şairin yıldızı için gerdûn bir beşiktir:

Feryād ile uyanmadı baḫtum haray kim
Gerdūn menüm sitārem içün gāhvāredür G80/2

Çarh harman yerine benzetilir. O harmanı tutuşturmak için âşığın âhının bir kıvılcımı yetmektedir. Âşığın âhının okları gökyüzünü delik deşik etmiştir. Bu deliklere halk arasında sabit ve seyyare denilmektedir:

---

[151] Ahmet Talat Onay, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, Haz. Cemal Kurnaz, TDV Yay., Ankara 1992, s. 166

Āh u nālem nāvekinden göz göz olmışdur felek
Kim diyer ḫalḳ onlara s̱ābit ü seyyāreler   G158/3

Çarh bir başka beyitte iyi kumar oynayan bir kişiye benzetilmiştir. Nerrâd-ı çarhın evi de âşıklar için bir oyun yeridir.

Çarh bir pirdir. Bu pir sevgilinin kapısında yıllardır kapı açma oyunu oynamaktadır. Bu pirin sofrasında herkesin payı vardır. Çarh, gururlu insanın eline çok çabuk asa verir.

Kavsî, feleği yedi veya dokuz olarak zikreder. Kendisinin bu yedi felekte bir yıldızının olmadığından yakınır. İnanışa göre gökyüzü yedi ya da dokuz kattır. Bu yedi katta birer seyyare bulunmaktadır. Şair, bu dokuz feleği bir hisara benzeterek ona sırtını dayamayacağını söyler. Âşık dokuz kat feleğe karşı tektir. Hz. İsa yeryüzünden kaçıp göklere sığınmıştır. Bir diğer beyitte felek bir avuç suyla dönen dokuz su değirmeni olarak düşünülmüştür:

Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner
Ol bir avuc sudan bu doḳuz āsyā döner G117/1

Çarh bir humhânedir. Bu humhânenin şarabı âşığın ciğer kanıdır. Çarh şarap kadehidir. Çarh fanustur. Bu fanusun içindeki ay ve güneş ise çerağdır:

Ḫˇān-ḫˇāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otaġumdur benüm
Çarḫ fānūsumdur ay ü gün çerāġumdur benüm G370/1

Çarh öyle hasisdir ki el verene yenini kaptırmaz:

Çarḫ-ı ḫasīs el virene virmez āstīn
Ḳalmış çemende ġonçe dutulmış dimāġ ilen   G393/8

Çarh bir beyitte siniye benzetilmiştir. Bu sinideki bir tas kan ise güneştir.

Dokuzuncu gökte hiçbir yıldız, seyyare bulunmaz. Bu sebeple düz bir kumaş olan atlasa benzetilir. Felek ayrıca rahmet sofrasında boş bir çanağa benzetilmiştir.

Felekler âşığın gönlünün kuşu için yuvadır. Bu yuvadaki daneler ise yıldızlar, gezegenler, ay ve güneştir:

Eflāk göñlümüñ ḳuşına āşiyānedür
Seyyār u s̱ābit ü meh ü ḫurşīd dānedür   G63/1

Felekle ilgili ilginç bir beyitte dünya ejderha, felek ise bu ejderhanın nefesinin dumanıdır. Gece ve gündüz ise iki renkli yılandır:

Dünya bir ejdehā vü dūd-ı demi felekdür
Leyl ü nehār sanmañ mār-ı dü-rengdür bu   G462/4

2- Yıldızlar (Kevkeb, Ahter)

Yıldızlar genellikle şekil ve parlaklık yönüyle benzetmelere konu olmuştur. Kevkeb-i baht ifadesiyle insanların talihi ve kaderleri üzerinde etkisi bulunduğuna inanılan yıldızlar kastedilmektedir. Ahter-i baht karadır. Şair, felek beşiğindeki bahtının yıldızının uyandırılmasını istemektedir. Bahtının yıldızının uyanması demek talihinin ona gülmesi demektir. Âşığın misafiri o gece eğer güneş gibi olan sevgili ise bahtının yıldızının parlaklığı âhdan fazla olacaktır. Burada ay, yıldız, güneş tenasüp içinde zikredilmiştir:

Bu gice kim benüm mihmānum ol ḫurşīddür Ḳavsī
Fürūġ-ı kevkeb-i baḫtum meh-i tābāndan artuḳdur   G46/9

Yıldızlar; yanıp söner görünmesi, parlaklığı ve şekliyle göze benzetilmiştir. Güzelliğe benzetilen yıldızın gününü sevgilinin hattı kara etmiştir.

Bunun dışında felek gönül kuşunun âşıyanı, ay, güneş, yıldızlar ise danedir. Parlaklığı sebebiyle şebnem de yıldıza benzetilmektedir. Şebnemi yandırmak için yıldızın ateşi yeter. Felek her sabah ve akşam, güneşin yıldızlarından sakinin ayağına saçmaktadır:

Her ṣubḥ u şām kevkeb-i ḫurşīdden felek
Sāḳī senüñ ayaġuña eyler nis̱ārlar   G91/5

Âşığın gönlü felektir, gönlündeki sevgisi ay, odlu dağı ve kanlı gözyaşı yıldız ve gezegenlerdir. Âşığın ahının oklarından göz göz olan felek de yıldız ve gezegenlere benzetilmiştir.

Göz yaşı yıldızdır. Bunun dışında felekte yıldız karlı dağ üstündeki laleye benzetilmiştir:

Ne teʾs̱īr eylesüñ yā Rab ne vech ilen görüñsüñ kim

Felekde yulduzum bir lāledür bir ḳarlu daġ üste G435/5

3- Seyyareler

Kavsî, seyyareleri genellikle yıldız ile birlikte zikretmiştir. Yıldız, gönül yarasıdır, seyyare ise anlamını çağrıştıracak şekilde göz yaşıdır. Feleğin âşıyanında danedir.

Beyitlerde ismi zikredilen tek gezegen Keyvan yani Zuhal'dir. Yedinci felektedir.[152] İki beyitte geçer. Keyvan, sevgilinin eyvanını yüceliğini görünce eğilir. Çarh da onun şanının görünce utanır. Diğer gezegenlerin en üstünde durduğu için beyitte miraç ile birlikte anılmıştır. Ona yetişmek zordur. Beyitte yükseklik ve ayak öpme tezatı vardır:

Ẕātuña ol ḳurbile ḥācet degül miʿrāc kim

ʿÖmrler muḥtāc idi pā-būs içün keyvān saña G2/2

Yıldız ve gezegenler güneş çıkınca ortadan yok olur, mahv olur.

4- Güneş (Mihr, Âfitâb, Şems, Hurşid)

Güneş, aydınlatıcılığı, parlaklığı, şekli ve sıcaklığı sebebiyle beyitlerde konu edilmiştir. Güneş ve zerre tezatı beyitlerde yer alır. Âşık güneş gibi olan sevgilinin karşısında kendisini zavallı hakir bir zerre gibi görür. Sevgilinin yüzü olmazsa kendi yüzü görünmez. Güneş dünyayı aydınlatır. Bu sebeple sevgilinin meclise gelince ortalığın aydınlanması ile ilgili bağlantı kurulur.

Ayın ışık kaynağı güneştir. Güneş olmazsa ay kemal bulmaz. Sevgilinin yüzünü göremeyen âşık bunu güneşin suçu olarak görür. Nice günlerdir ay gibi sevgili de mihrin çerağı yanmamaktadır.

Güneş feleğin gözü ve çerağıdır. Bu benzetme şekil ve aydınlatıcılık özellikleri sebebiyle yapılmıştır.

---

[152] Geniş bilgi için bkz. Ali Nihat Tarlan, Şeyhî Divanı'nı Tetkik, İst. Eğitim Fak. Basımevi, İstanbul 1964, s. 243

Mihr kelimesinin sevgi anlamı ile birlikte güneş anlamı tevriyeli olarak kullanılmaktadır. Felekler âşığın mihrsiz feryadından usanmıştır. Sevgilinin gönlü felektir. Güneş ise gönüldeki sevgidir. Bu felekte yıldız ve seyyareler ise âşığın göz yaşı ve dağlarıdır:

Usandı mihrsiz eflāk el-ʾemānumdan
Henüz işitmedi ol yār-ı mihribān feryād   G42/13

Sevgili âşık için güneştir. Onun meclise gelmesi ile meclis aydınlanır. Âşığın bahtının yıldızının parlaklığı ayın parlaklığından daha fazla olur.

Sevgilinin yüzü ve yanakları güneşe benzetilmiştir. Güneş sevgilinin yanakları ile iddialaşmaktadır. Güneşi görünce insanın gözünün kamaşması gibi, sevgilinin yanağını görünce de gözler kamaşmaktadır. Sevgilinin yüzünü gören güneş utancından bulutların altına gizlenmektedir. Göz kapağının göz nurunu gizlediği gibi. Burada hüsn-i ta'lil yapılarak bulutların güneşin önüne geçmesi güzel bir sebebe dayandırılmıştır. Ayrıca benzetme de güzeldir:

Girdi ebr altına ḫurşīd yüzüñ şerminden
Gözümüñ nūrı kimi perdede pinhān oldı   G510/7

Güneş aynı zamanda sevgilinin güzelliğidir. Âşık için sevginin güzelliği alemi aydınlatan güneş gibidir. Güneş dünyayı renk renk yapar. Çevremizde gördüğümüz renklilik güneşin eseridir. O olmazsa renklilik açığa çıkmaz. Âşık geceleyin sevgilinin yanağının mumunu anıp mehtaba yalvarır, gündüz ise sevgilinin sevgisini hatırlayıp, mihrini anıp, güneşe yalvarır:

Gice şemʿ-i ruḫuñ yād eyleyüp mehtāba yalvardum
Seḥer mihrüñ anup ḫurşīd-i ʿālem-tāba yalvardum   G319/1

Âşığın figanları gökte bulunan ay ve güneşe ulaşır ama sevgiliye yetişmez.

Sabah güneş çıkınca bütün her şey ortaya çıkar. Âşık da artık gizlenemez.

Güneş ve şebnem birçok beyitte birlikte anılır. Güneş doğunca şebnem buharlaşarak yok olur. Buharı göğe yükselir. Bu durum şebnemin yanışı olarak da kabul edilir. Aynı sevgilinin yanağının alevi ile âşığın göz bebeğinin yanması gibi:

Şuʿle-i ruḫsāruñ ile yandı çeşmüm merdümi
Bir reviş kim çeşme-i ḫurşīdden şebnem yanar G164/2

Güneş çıkınca yıldızlar kaybolur. Bu sebeple şair "*Sen ki ey gün yerde şebnem gögde yulduz ḳoymaduñ*" der. Güneşin aydınlatmasıyla mahv olan yıldız ve gezegenler gibi âşığın cisim ve canı da aşktan yanar ve leşkeri dağılır. Sevginin yüzü güneştir. Yüzünün ortaya çıkısı ile yeryüzü aydınlanır ve böylece yıldızlar da feleğin gözünden düşerler. Çünkü güneşin parlaklığı karşısında yıldızın parlaklığı hiç kalır. Gökte yıldız kalmaz. Burada yıldızların gün çıkınca kaybolması güzel bir sebebe dayandırılarak gerdunun gözünden yıldızların düşmesiyle gökte yıldızın kalmadığı ifade edilmektedir:

Tā sen ey ḫurşīd-i tābān rūşen itdüñ yer yüzin
Düşdi gerdūnuñ gözinden gökde ulduz ḳalmadı   G550/4

Güneş yakıcıdır. İnsanı terletir. Şair bunu da bir beytinde ele almıştır. Sevgili yüzündeki örtüyü kaldırdığında güneşle karşı karşıya kaldığı için terler. Şair bu durumu sevgilinin yüzünü açmasıyla utancından terlemesi olarak değerlendirmiştir:

Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb yüzinden
Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzinden   G397/1

Güneşe bakınca insanın gözünün sulanmasını da bir beytinde söz konusu edilir:

Nigeh şerāre olur merdümek sipend bu yüzden
Dolarsa su gözüne ḫalḳuñ āfitāb yüzinden G397/3

Güneşin bulunduğu dördüncü felekte Mesih bulunmaktadır. Oraya gizlenmiştir. Orada güneş ile arkadaş olmuştur. Âşık o makama daha erememiştir. Orası insaniyetten tecrit olunan bir makamdır.

Oldı Īsā hem-ʿinān ḫurşīd-i ʿālem-tābile
Vādī-i tecrīd ḳaṭʿ itmekde ferdem men henūz   G228/4

Güneş, kızıllığı sebebiyle bir tas kana benzetilmiştir. Felek bu bir tas kanın konduğu sinidir.

Güneşin kurutucu özelliği de beyitlerde söz konusu edilmiştir. Nemlenen eşya güne serilir. Âşık ta göz yaşı dinsin diye güzellere bakmaktadır. Burada çizilen âşık tipi aslında "*çizgi dışı*" bir âşıktır:

Nem yerde nemlü perde çürür sermedin güne
Vechi budur ki göz tikerem dil-rübālara G 429/7

Güneş cila yapan kişiye benzetilmiştir. Âşığın gönlü geceden pas tutumaz. Çünkü saykal-gerliği güneş âşıktan öğrenmiştir. Böylece güneş hiçbir şeyin paslanmasına imkan vermez.

5- Ay(Mah, Kamer)

Ay zaman zaman güneşle birlikte ele alınır. O da güneş gibi şekli, parlaklığı ve gökte oluşu sebebiyle beyitlerde söz konusu edilir. Güneş ışığının altına benzetildiği gibi ay ışığı da diğer bir değerli madene gümüşe benzetilir.

Hz. Yusuf için mâh-ı Kenan, Mâh-ı Mısr tamlamaları yapılır. Ayın yuvarlaklığı, parlaklığı bu benzetmeye konu olmuştur. Sevgili de güzellik yönüyle Hz. Yusuf'a benzetilmiştir.

Yeni ay ile hilal kastedilir. Yeni ayın sevgiliye özendiği için göklerde olduğu ifade edilir. Sevgili başlığını eğri takınca ona nispet ile yeni ay göklerden geçer. Yeni ay güneşin sayesinde bedr olurken âşık ise güneşe benzeyen sevgili yüzünden hilale döner:

Her ḳadar kim yengi aylar bedr olur ḫurşīdden
Ol ḳadar ḫurşīd-i tābānum hilāl eyler beni G506/4

Ay güneş gibi değildir. O kademe kademe kemal bulur. Burada ayın hilal şeklinden başlayıp tamam olması anlatılmaktadır.

Ay, ışığını güneşten alır. Bu sebeple güneş kadar parlak ve aydınlatıcı değildir.

Ay çıkınca delilerin delilikleri artar. Ayın divaneler üzerinde etkisi vardır. Âşık da bir divanedir. Âşık sevgilinin hayaliyle perihaneler oluşturur.

Sevgilinin kaşları hilale benzetilir. Âşık sevgilinin iki hilalinin seyrine bakmak ister. Ayla ilgili hâle kavramı da zikredilir. Âşığın gözünü ışığı, hale içindeki ay gibi gözde kalmıştır, orada mesken tutmuştur:

Gözümde mesken ider hāle içre māh kimi
Baña gözüm ışığı virmez intiẓār bu il   G292/4

Ay da güneş gibi çerağa benzetilir. Sevgilinin parlaklığı karşısında ay ve güneş çerağı ancak gölge olabilir. Çerağı olmayan viraneleri ay aydınlatır. Çarh bir cam fanustur. Bu fanusun içindeki ay ve güneş ise çerağdır.

Bayramın geldiği hilalin görünüşü ile anlaşılır. Bu konu ile ilgili ilginç bir beyitte oruç iken şaraba mühürlü olan dudakların mührünü bayram hilalinin tırnak ile açacağı söylenmektedir. Burada hilal tırnağa benzetilmiştir. Tırnak ile mühür açma göz önünde canlandırılmıştır:

Cām-ı meyden rūze ger mühr-i leb olsa ġam degül
Kim onı bir gün hilāl-i ʿıyd açar dırnaġ ilen G384/5

6- Işık (Fürûg, Pertev, Neyyir)

Işık ve parlaklık; güneşten, aydan, yıldızdan ve ateşten ortaya çıkar. Sevgilinin güzelliğinin ve yüzünün benzetildiği bir unsur olarak beyitlerde söz konusu edilmiştir. Sevgilinin yüzünün aydınlığı gibi güneşin pertevi dünyayı tutmuştur. Bu sebeple sevgili yüzü kendi ayağının toprağında olan âşığı arada bir görmesi gerekir. Âşık güneş karşısında bir zerredir:

Ey ki dutmış pertevüñ ḫurşīd teg dünyā yüzin
Ẕerrece gör arada bir gün bu ḫāk-i pā yüzin   G408/2

Çemeni aydınlatan ay ışığı ile çemende gül güneş olur. Şebnem ise yıldızlaşır:

Çemenden ötdi mi ol māh kim fürūġından
Gül āfitāblanur şebnemi sitārelenür   G66/2

Sevgilinin hayali âşık için o kadar parlaktır ki ay ve güneş bile ondan parlaklık ister. Âşığın gözü sevgilinin yüzünü gördüğünde aynı güneşin ışığıyla kamaştığı gibi kamaşır.

7- Karanlık (Zulmet, Târik, Tîre)

Karanlık genellikle gece unsuru ile birlikte ele alınır. Sevgilinin hâli âşığın gününü kara etmiştir. Âşığın gecesi talihinin yıldızı gibi karadır. Bu talihin karalığı âşığın gününü de karartır. Bu karanlığı sevgilinin hayali aydınlatır. Karanlık olmadan yıldızlar çıkmaz:

Olmadın tārīk encüm ẓāhir olmaz çarḫda
Ḳaradur ʿāşıḳ güni daġ ulduzından bellüdür G111/9

Gece karanlığında hastaların derdi artar. Sevgilinin zülüflerinin halinin, hattının siyahlığı ile gece karanlığı arasında bağ kurulur.

Aşk fermanıyla karanlıklar gündüz olur. Bu durum hoca korkusuyla ders çalışan çocuğun durumuna benzer:

ʿIşḳ fermānile gerdūn tīre rūz eyler beni
Ṭıfl teg kim bīm-i üstād ile meşkin ḳareler G158/2

Karanlıkla ilgili olarak zikredilen bir kelime de "sevdâ"dır. Aşk ile tevriyeli kullanılan sevdâ, zülf ile birlikte söylendiğinde zülfün siyahlığını hatırlatır:

Başuña dönmekde bī-tābem nedür tedbīr kim
Eylemiş ser-geşte ol kāküldeki sevdā beni G539/4

8- Gölge (Sâye)

Gölge, "*saye salmak, saye gibi düşmek, saye-i ikbal*" ifadeleriyle söz konusu edilmiştir. Âşığın varlığı, sevgilinin yanında gölge seviyesindedir. Âşık sevgilinin ayağı toprağına bir gölge gibi düşmektedir. Toprak ile birdir. Sevgili ayağı altındaki bu gölgeye itibar etmez. Ona hiç bakmaz. Güneş ile birlikte ele alınmasının sebebi gölgenin varlığının güneşe bağlı oluşundandır. Mihr kelimesi güneş ve sevgi anlamları yönüyle tevriyeli kullanılmaktadır:

Her çend sāye teg düşerem ḫāk-i pākine
Baḫmaz ayaġı altına bī-mihr yārı gör G180/3

Güneş olan sevgiliyi göremeyen âşık duvarın gölgesi ile yetinmektedir. Servinin gölgesi de âşık için makbuldür. Âşık, serviden başına saye salmasını istemektedir.

Sevgilinin ikbalinin gölgesi de hiç âşığa düşmez. Şarap içen sarhoş olur. Başı bulutlanır. Güneş şarabı âşığı kavurduğu için âşık bahar bulutlarının kendisini gölgelemesini istemektedir:

Yaman ḳavurdı meni āfitāb-ı mey Ḳavsī
Başumda sāye-i ebr-i bahār ola ne ola G453/8

9- Evc, Berk, Ra'd

Evc, güneşin 21 Nisan'da dünyadan en uzakta bulunduğu noktadır.[153] Kavsî, beyitlerinde yükseklik ifade etmek amacıyla evc kelimesini kullanmaktadır. Bülbülün destan söyleyen sesi evc tutmuştur. Bu ses âşık için âşina bir sestir:

Tā evc dutdı bülbül-i destān-serā sesi
Gāhī gelür ḳulaġuma bir āşinā sesi   G473/1

Berk ise beyitlerde hızlı hareketi sebebiyle söz konusu edilmiştir. Berk, sebük cevlandır. Âşık daima yanmaktadır. Bu konuda berkin yakıcılığı da âşığın yanışı işle ilgili olarak zikredilmiştir. Göz yumup açıncaya kadar her yeri yakabilir. Berk harmanları yakabilmektedir. Eğer, berk çarh harmanını yakmayacaksa âşığın âhının kıvılcımı onu yakmaya yetecektir. Âşığın sinesinde oluşan kanlı yaralar aslında yara değildir. Onlar şimşeğin ayak izidir:

Bilmenem ḳanlu dögünler mi küyür sīnemde
Ya senüñ berḳ-i ʿinānuñ ayaġınuñ izidür   G52/5

Bazı beyitlerde de berk, gülmeye yağmur ise ağlamaya benzetilmiştir.

---

[153] Cemal Kurnaz, **Hayâlî Bey Dîvânı Tahlili**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara. 1987, s. 471

Ra'd, gök gürlemesidir. Bahar aylarında görülen seslerin gök gürültüsü sanılmamasını isteyen şair, bunun aslında kendi nalesi sebebiyle feryat eden gökyüzünün sesi olduğunu söyler:

Bahār faṣlı onı ṣavt-ı raʿd sanmaginen
Ki nālem ile benüm eyler āsumān feryād G42/10

B- Zaman ve Zaman ile İlgili Mefhumlar

1- Zaman (Rüzgar)

"Bir zaman" ifadesinin sık sık kullanıldığı dîvânda zaman karşısında âşığın durumu ele alınmaktadır. Rüzgar kelimesi tevriyeli kullanılmakta ve zamanın yıkıcılığı ile rüzgarın eserek meydana getirdiği dağıtıcılık beyitlerde söz konusu edilmiştir. Âşık rüzgar elinde takatsizdir. Bu sebeple zaman zaman feryat etmektedir.

Devr kelimesi de zaman ile birlikte ele alınmaktadır. Devr-i zaman kıvılcım ile doludur. Geçen zamana acıyan ise bî-derttir:

Devr-i zamān egerçi şerer-bārdur bu il
Bī-derddür diyen ki geçen rūzgār ḥayf G249/5

İnsanın ömrü ve zaman hızla geçmektedir. Bu zamanda iyiler de kötüler de vardır. "*Zamane yahşı ile ya yaman ilen doludur*." Rüzgar âşığın varını yoğunu yandırmıştır.

Sevgili âşığın rüzgarını kendi zülfü gibi kara etmiştir. Hali perişandır. Âşığın zamanı hep nale ve feryat etmekle geçmiştir. Selin yıktığı ev tamir edilir ama âşığı rüzgar harap etmiştir:

Seyl vīrān eyleyen iv ḳābil-i taʿmīrdür
Neyleyüm ben kim ḫarāb-ı rūzgārem āh āh G437/2

Zaman en iyi ilaçtır .Bu sebeple insan bir çok gamını zamanla unutur. Şair de insanlara gamlarını unutmalarını çünkü ömre nakşedilen her şey canın düşmanı olduğunu söyler:

Ġam-ı zemāneni kim naḳş-ı ʿömr düşmen-i cāndur
Unut ki çoḳları Ḳavsī bu rūzgār unudupdur G139/7

Âşığa sevgiliyle geçirilen yıllar sanki bir nefes kadar az gelmektedir.

2- Yıl

Yıl beyitlerde genellikle "*yüz yıl, bin yıl*" şeklinde, uzun bir zamanı ifade etmek için kullanılmıştır. Sevgiliden bir anlık ayrılık âşığa bin yıl gibi görünmektedir. Sevgiliyle olunan bir dem bin yıl gibidir. Onsuz geçen bir saat ise bin yıl gibidir. Huzur kadri bilenler için de hazanın bir iki nefesi çoktur, baharınsa yüz yılı azdır:

Ḥużūr ḳadri bilen ʿandelībden ṣor kim
Ḫazān bir iki nefes çoḫ yüz il bahār azdur G171/4

3- Mevsimler

a- Bahar

Şair, baharla ilgili beyitlerde nev-bahar, bahar faslı, gül mevsimi gibi ifadeleri kullanmıştır. Bahar mevsiminde yağan yağmur, açan çiçekler, güllerin bolluğu, bahçelerde yapılan gezinti ve eğlenceler, eğlencelerde içilen şarap beyitlerde söz konusu edilmiştir. Bahar gelince esen o tatlı rüzgarın zevkiyle genç, yaşlı, deli ve çocuklar oynarlar.

Şair bahar yağmurunun kıyamete kadar yağmasını ister. Bahar aylarında yağmurla birlikte şimşek ve gök gürültüsü de oluşur. Aslında baharda duyulan gök gürültüsü değildir. O ses âşığın inleyişlerine feryat eden gök yüzünün sesidir. Bahar ayında yağmurların artmasıyla seller de artar. Sel ile âşığın göz yaşı arasında bağlantı kurulur.

Âşık bülbülün hatırı için gül istemektedir. Yoksa bahar ve hazan mevsimi onun için birdir. Baharda serviler altında gezintiler yapılır.

Bahar insan ömrünün gençlik kısmının benzetilenidir.

Bahar mevsiminin en önemli çiçeği güldür. Bahar gelince güller açılır. Gül yaprakları üzerindeki çiğ taneleri için şair , baharın gülün yüzünü yıkamasıyla oluşan damlacıklar benzetmesini yapmaktadır. Bu damlacıklar aynı zamanda sevgilinin yüzündeki ter damlalarına benzetilmiştir:

Her gül ki şebnem ile yumış çehresin bahār
Gül-berg-i ʿārıż-ı ʿaraḳ-efşānuña fidā G18/5

Bahar mevsiminde gülün açılmasıyla bülbüller de feryada başlar. Bülbülün feryadı güle olan aşkı içindir.

Sevgilinin yüzü bahara benzemektedir. Sevgilinin hattı sebzdir. Yanakları güldür. Bahçeler sevgilinin yüzü gibi renklidir. Âşığın gözünde sevgilinin hayali o kadar renklidir ki eğer kirpikler kalem olsa sevgilinin hayalinin nakşı baharistan olur. Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri yüzün tazeliğini artırmaktadır. Bu bahar yağmuruyla tazelenen bahçeye benzer:

Ṭarāvet-i gül-i ruḫsārı arturır ḫaṭ-ı sebz
Ki ebr olanda çemen nev-bahār tāzelenür G64/5

Baharda açan diğer çiçekler de lale, sünbül, nesrin, karanfil, reyhandır.

Bahar gelince şekerleme denilen uyku artar. Âşık, sevgiliyi rüyasında görünce uykusu kaçar. Bu durum bir tezat oluşturmaktadır. Şair bahar ayında uykuya sarf olan günlerine üzülmekle birlikte bunun iyi yönünü de görür ve uyuduğu için unutulan tövbeye sevinir:

Ḥayfdur kim yuḫuya ṣarf ola eyyām-ı bahār
Yaḫşıdur tevbeni biz ḫᵛāb-ı ferāmūş idelim   G351/5

Baharda artan bir diğer şey ise deliliktir. Âşıkların bahar geçse de delilikleri devam eder. Nevbaharda cünun esirleri etrafı kaplar.

Bahar ayları güçsüz âşıklar için bir dinlenme vaktidir. Evi yurdu olmayan bülbül içinse yuvadır. Şair, baharda gönlünün açılacağını sanırken bülbülün feryatlarıyla dertlerinin çoğaldığını görür. Saki yanında gülün hükmünün olmadığı gibi sakinin devrinde baharın namı, nişanı olmaz. Bahar gelince insanlara canlılık, tazelik gelir. Bahar coşkunluğu ile âşık yerle bir olur. Meyhaneciye baharda gerek kalmaz. Çünkü bahar sarhoşluğu giderir. Ama bahar mevsimi de geçicidir. Bu sebeple kıymetinin bilinmesi gerekir.

Bahar ile hazan birbiriyle dövüşmektedir. Şair bunu kendi sarı rengi ile kanlı akan göz yaşının durumu ile karşılaştırmaktadır. Eşk-i surh ile bahar, reng-i zerd ise hazan arasında leff ü neşr sanatıyla bağlantı kurulmuştur.

Eyledüm öz eşk-i surḫ u reng-i zerdümden ḳıyās
Nev-bahār ilen ḫazān dest ü girībān olduġın   G395/7

b- Hazan

Hazan mevsimi beyitlerde bahar kadar çok yer bulmaz. Fakat ilkbaharın zıddı olarak söz konusu edilmiştir. Bülbül hazan mevsiminde de feryat etmeye devam eder. Bülbülün yuvası hazan mevsiminde dağılır. Hazan mevsimi şair tarafından istenmez. Onun için hazanın bir iki nefes olması çoktur, baharın ise yüz yıl olması azdır. Bülbül eğer hazana erişirse gül bulamaz. O aman âşığın ciğerinin parçası ona yeter:

Bülbüllere ḫazānda virüñ müjde kim dutar
Gül yapraġı yerin ciger-i pāre pāremüz   G203/5

Dünyanın baharına da hazanına da güvenmemek gerekir. Çünkü ikisi ikiz kardeş gibidir. Hazan mevsimi âşığı pâmâl eder.

Bahar mevsimi ile âşığın sarı rengi arasında bağlantı kurulur. Baharda yaprakların sararması bu benzetmenin sebebidir. Sevgilinin aşkıyla zayıflayan ve kanlı gözyaşı döktüğü için sararan âşığı bahar mevsimi sonbaharın müsveddesi etmiştir:

Żaʿīf ü zerd eyledi reng-i sebz-i yār beni
Ḫazān müsveddesi itdi nev-bahār beni G499/1

4- Aylar

Beyitlerde "ay" kelimesi bir zaman ifadesi olarak geçer. "*Olsun ay ilen günüñ erzānî*", "*Ay u gün rāyınca*" gibi sözlerle genel bir zaman kavramı olarak kullanılmıştır. Bunun dışında bir beyitte Ramazan ve Recep ayları zikredilmiştir:

Her-çend diyerler Ramażān ayı yavuḳdur
Her-çend ki māh-ı Recebüñ ḥürmeti vardur   TC 2-2/6

5- Gün

Gün kelimesi de ay gibi bir zaman ifadesi olarak kullanılmıştır. "Gününü kara etmek, nezzare günü, bir gündeyem, eyyâm, rûz-ı vasl, hoş günler, günlerin geçmesi" gibi ifadeler gün ile ilgili olarak kullanılmıştır.

Birkaç beyitte "beş gün"den bahsedilmektedir. Bu rakamın sınırlı bir zamanı ifade etmek için kullanıldığı anlaşılmaktadır:

Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur
Her zamān bir sāḳī-i nāz-āferīn devrānıdur G156/1

Gün kelimesini bir beyitte rûz ile birlikte ele alan şair, kavuşma gününün sonunun çabuk geldiğini, gördüğü güzel günlerin bir hayal ve rüya gibi olduğunu söyler:

Tīz yeter encame rūz-ı vaṣl ki ben dostlar
Yaḫşı günler görmüşem ammā ḫayāl ü ḫāᵛb teg G290/4

Bu kullanımların dışında iki beyitte cuma gününden bir beyitte de cumartesiden (şenbe) söz etmiştir. Şair cumartesi ve cuma günlerini çok görmüştür ama hiç gün görmemiştir. Yine cuma ve âdîne denilerek kelimenin Arapça ve Farsçadaki şekilleri bir arada kullanılmıştır. Cuma gecesinin ibadete mahsus, cuma gününün ise duaya mahsus olduğunu söylemiştir:

Her-çend şeb-i cumʿa gerek ṭāʿate maḫṣūṣ
Her-çend ki ādīne güni rūz-ı duʿādur TC2-1/6

Şenbe vü ādīne çoḫ gördüm velī gün görmedüm
Tā bu mekteb-ḫānede farḳ itdüm aġ u ḳare men G422/8

6- Gün ile İlgili Unsurlar

a- Sabah(Subh, Danla, Seher)

Sabah, beyitlerde gecenin karanlığından, sıkıntısından sonra kavuşulan, sıkıntıların sona erdiği bir zaman dilimidir. Âşık sabah olunca yine sevgiliye kavuşamamışsa o sabah ona akşam olmaktadır. Sabah kelimesi vuslat ile birlikte

anılır. Kavuşma sabahının aynasına bakılınca hicran gecesinin görülmesi gibi insan görmeyi bilirse her ilacın aslında zehir olduğunu da bilir:

Zehrdür maʿnāda her tiryāk eger bīnā isen
Ṣubḥ-ı vaṣl āyīnesine baḫ şeb-i hicrānı gör G60/6

Âşıklar gece boyunca dert çekerler. Âşık mum gibi sabaha kadar yanar. Bu dertlere sabah olunca derman gelir. Hastaların da gözü bu sebeple daima pencerededir:

Göz tiker teg ṣubḥ içün bīmār olan revzenlere
ʿÖmrlerdür gözlerüm çāk-ı girībānuñdadur G165/2

Sevgilinin bağrı sabaha benzetilmiş ve yakasının açılması da sabah olması olarak değerlendirilmiştir.

Sabah olup güneş çıkınca ay ve yıldızlar ortadan kaybolur.

Âşık, sabah esen tatlı yelden sevgilinin mekanını sorar. Onu sorar ama kendi evinin yolunu bilmez. Bunun dışında sabah rüzgarından sevgiliye selam gönderilir. Âşık sabahleyin ne olacağını bilmediği için sevgilinin bugünden halini görmesini ister.

Sabahla ilgili diğer bir ifade de "subh-ı sâdık"tır. Subh-ı sâdık gerçek sabahtır. Şair sevgilinin yüzünü güneşe, kulak memesini subh-ı sâdığa benzetmiştir:

Yüzüñ ḫurşīd-i tābān ṣubḥ-ı ṣādıḳdur binā-gūşuñ
Lebüñ gül yaprağıdur dişlerüñ ḫod ʿıḳd-i şebnemdür G195/4

b- Akşam(Şam, Şeb, leyl,Tün)

Akşam genellikle hicran ile yan yana anılır. Karanlıktır. Hicranın acısı , akşamın ve gecenin siyahlığı ile ifade edilir. Bunun dışında gece çıkan ay ve yıldızlar, akşamları aydınlanmak için yakılan mum ve çerağ çeşitli vesilelerle beyitlerde söz konusu edilir.

Bekleyiş âşığın sabahını akşam etmektedir. Kavuşma sabahı gitmek için göz yaşı gibi akmakta iken hicran akşamının ıstırabı sel gibi gelmektedir:

Eşk teg gitmekde ṣubḥ-ı vaṣl bī-ārām olur
Seyl teg gelmekde eyler şām-ı hicrān ıżṭırāb G27/6

Gecenin mumu ay ve yıldızlardır. Âşık geceleri ağlar, gözleri nemlenir. Nemle dolu gözünde sevgilinin hayali vardır. Ne kadar göz yumarsa gece o kadar aydınlanır. Bu beyitte nemli gözde oluşan ve göz açıp kapamayla görülen renklilik beyite konu olmuştur:

Mevc urur dīde-i pür-nemde ḫayālüñ giceler
Her ḳadar göz yumaram pertev-i mehtāb artar G83/4

Geceleri hastanın derdi artar. Buna bağlı olarak âşığın ömrü uzun olur. Çünkü hicran akşamının bir demi yüz bin yıldır. Bu sayede akşamların uzaması âşığın ömrünü uzatmıştır:

ʿĀşıḳuñ ʿömri uzundur ġayrdan kim dehrde
Bir demi yüz bin il itmek şāmı hicrāndan gelür G124/5

C- Dört Unsur(Anâsır-ı Erba'a)

1- Su(Âb)

Divanda dört unsur genel anâsır-ı erba'a telakkisi içinde işlenilmemiştir. Bu dört unsur ayrı ayrı beyitlerde konu edilmiştir. Dört unsurun birlikte bir beyitte zikredildiği nadir beyitlerden birisinde her şeyin aslını bulacağı, kendi aslına uygun düşeceği dört unsur zikredilerek ifade edilmiştir:

Od ile od suya su topraġ ile topraġdur
Hevā-yı nefse uyan kimseye hevādur ʿışḳ G251/3

Su beyitlerde derya, umman, katre, yağmur, yüz suyu dökmek, çeşme-i hayat, âb-ı bekâ, sel, girdab, şebnem, çay, dalga v.s. ile bağlantılı olarak ele alınmıştır.

Sîr-âb, suya kanmış, taze demektir. Sevgilinin dudağına susamış olan âşığı sevgili ya suya kandırır ya da onu öldürür. Sîr-âb ile kastedilen başka bir unsur gülün tazeliğidir. Âşığın sinesindeki gönül gonce-i sîr-âbdır.

Âb-rûy ise yüz suyu demektir. Sevgilinin yanağı berraklığı ve güzelliği sebebiyle suya benzetilmiştir. Yüz suyu kelimesi hem gerçek hem de mecaz

anlamında kullanılmıştır. Ayrıca ab ve su kelimeleri bir beyitte başarıyla bir arada zikredilmiştir.

Ol gül-ruḫuñ görüñ ne ḳadar āb-rūyı var
Kim su neẓāresinden anuñ gülsitān içer G128/8

Bağlar, bahçeler sulanarak yeşillenir. Lale bahçesi ne kadar su içerse o kadar canlanır. Bahar aylarında yağmurlar artar. Artan yağmurlar seller meydana getirir. Bu seller geçtiği yerleri viran eyler:

Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar
Ki bahar ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar G83/1

Su ile ilgili olarak derya, bahr, kulzüm de zikredilir. Âşığın göz yaşı o kadar çoktur ki derya olmuştur. Bu deryalarda inciler vardır. Bahrde tufanlar olur. Katreler deryaya ulaşır. Temiz olan bahr sellerden bulanmaz. Âşığın göz yaşı ile akarsular oluşur. Bu akarsular servi gibi olan sevgilinin ayaklarına doğru akar. Sellerin dayanağı dağlardır. Dağların kendisine dayanak olması için seller figan eder. Selin akarken çıkardığı ses figana benzetilmiştir. Ayrıca selin yukarıdan aşağıya doğru akışı da dağları dayanak yapmaları ile ilgilidir.

Beyitlerde zikredilen bir başka su Cennet'te bulunan Kevser suyudur. Âşığın derdine derman yine derttir. Ona yakıcı ateş Kevser suyu gibi gelmektedir. Bunun dışında ölümsüzlük suyu olan âb-ı hayat da zikredilir. Âşk, sevgilinin bir tebessümüne bin çeşme-i hayatı feda etmektedir. Âşık o kadar talihsizdir ki talihinden âb-ı hayvan ona âteş-i suzan olur.

Su, yakuta benzetilmiştir. Yakuta benzetilen su âşığın göz yaşıdır. Âşık bu yakut suyunu sevgilinin güher yüklü dudaklarına ne yüzle feda edeceğini düşünmektedir. Göz yaşı bir beyitte de kanlı çaya benzetilmiştir.

Çeliği kuvvetlendirmek için verilen su da beyitlerde çeşitli vesilelerle bahsedilir.

Bahar ayı suyun bir damlasını gevher eylemektedir. Burada sadefin içine düşen yağmur damlasının inciye dönüşmesi anlatılır.

Fuzûlî'nin kasidesinde söylendiği gibi Kavsî de suyun taşlara vurarak akmasını beyitlerinde kullanmıştır.

Su, çeşmenin başından bulanır. Bunda şahide gerek yoktur. Âşığın hali ise gözünün pınarından daha aydınlıktır.

Bulanur çünki su ser-çeşmeden şāhid ne lāzımdur
Ki rūşendür benüm ḥāl-i dilüm çeşmüm bulağından G412/6

Su üzerinde oluşan kabarcıklar otağa benzetilmiştir. Gümüş göğüslü servi gibi sevgili ayak bassa âşığın göz bebeği su üstünde otağ tutar. Burada su âşığın göz yaşıdır. Göz bebeği ise otağdır:

Tā bir zamān ḳadem basa ol serv-i sīm-ber
Su üzre dutdı merdüm-i çeşmüm otağlar   G97/5

Kırık testide su durmaz, dışına sızar. Ama âşığın gönlü kırık olduğu halde kan ile doludur:

Sınıḳ sebūda su dutmaz ḳarār u mey durmaz
Şikeste göñlüme maḥvem ki ḳan ilen doludur G108/5

Su ile ateş söndürülür. Ama canda yanan ateşe göz yaşı tesir edemez.

Su ile defʿ olur ol od ki yanar cism ondan
Neylesüñ göz yaşı ol şuʿleye kim cānda yanar   G121/4

Âşık suyu imtihan etmiştir. Bu imtihanın sonunda görmüştür ki sevgiliyle birlikte ise su , gül renkli bir badedir, sevgiliyle birlikte değilse kandır.

Bir sebūdur bir sudur itdüm mükerrer imtiḫān
Kim senüñle bāde-i gül-reng ü sensiz ḳan imiş G240/5

Çölde susamış olan, serap görür. Serabın dalgalanışı susuz kalmışın susuzluğunu artırır. İnsanoğlu âb u gilden yaratılmıştır.

Şaraba su katılır. Bu durum beyitte zahidin durumu ile karşılaştırılmıştır. Donuk zahit âşık sohbetinden etkilenir, ısınır, açılır. Şarabın da su katıldığında katılığı gider:

Zāhid-i efsürde ʿāşıḳ ṣoḥbetinden germ olur
Bāde-i gül-gūn ile memzūc olunmış āb teg G290/6

Su ile ilgili olarak zikredilen diğer bir unsur da zülaldir. Zülal, içinde bulunduğu suyu soğutup tatlandıran bir kurtçuktur.[154] Âşık sevgilinin yüzünün lezzetiyle yetinmektedir. Elde ayna olduktan sonra âb-ı zülali istemez.

Son olarak şair, Vahîd'in bağını tasvir ederek su fıskiyelerini , küçük gölleri çok güzel anlatır:

Fevvāreleri çeşme-i ḫurşīde töker su
Deryāçeleri reşkile deryāya virür ḳan TC2-6/3

2- Ateş(Od, Şerer, Nar)

Ateş yakıcıdır. Beyitlerde yakıcılığı, kırmızı oluşu, alevi, külü ile ilgili olarak çeşitli hayallere konu olmuştur. Sevgilinin yanağı rengi ve parlaklığı sebebiyle âteşîn olarak değerlendirilmiş ve Allah'ın kara topraktan ateş gibi yanaklar yarattığı anlatılmıştır. Ocağı yanmak, ateşe düşmek, külleri başa savurmak kullanılan deyimlerdendir.

Âşık daima sevgiliye kavuşmak için yanmaktadır. Onun bağrı yanmaktan kebap olmuştur.

Ateş, pervanenin etrafında dolanması ve kendini ateşe atması sebebiyle beyitlerde zikredilir. Pervaneler, mumun alevine karşı kanat açıp, onun başında dolanırlar. Her ateşe kendilerini yakarlar. O sebeple şair kendisinin ona benzetilmesini istemez:

Pervāne yaḫar var u yoḫın her oda yetse
Rāżı degülem kim baña pervāne disünler G103/3

Ateş yandıktan sonra külü kalır. Bu kül âşıktır. Kıskançlık ateşi âşığın küllerini göklere savurur.

Ateş yanınca ondan duman çıkar. Âşığın sinesi, gönlü daima yanmaktadır. Bu sebeple yanan yerden çıkan âh dumanlı ve yakıcıdır. Ateş yüklüdür. Âşık gökyüzünü ahının dumanıyla kıvılcım doldurmuştur. Bu kıvılcımlara güherle yüklü göz yaşı gerekir. Aşkın ateşi âhın dumanından anlaşılır.

[154] Cemal Kurnaz, a.g.e., s. 484

Bezm, ateşe ait bütün unsurları taşır. Mahfil âteşîndir. Bezm tütsü kabı, âşık o kapta yanan tütsü olarak kullanılan üzerlik tohumu, ateş saki, köz ise şaraptır:

İsterem yanmaġ velī bir āteşīn maḥfilde kim
Bezm micmer men sipend od sākī olsun köz şarāb G28/2

Sevgilinin yanağı ateşe benzer. Yanak ateş gibi kırmızıdır. Bu sebeple âşık bir ateş-perest, gönlü ise ateş-hanedir. Ayrıca âşığın gönlünü ve cismini sevgilinin yanağında oturan Hindû (ben) yakmaktadır. Bir başka beyitte ise sevgilinin yanağı Cennet ise ayrılık ateşi de Cehennem ateşidir.

Ateşle ilgili olarak beyitlerde Kerbela olayına telmih yapılır. Kerbela'nın havası ve suyu ateşli, toprağı kanlıdır.

Semender, ateşte yanmayan ve ateşte yaşayan efsanevî bir kuştur. Ateşle beslenir, rızkı ateştir. Bir beyitte bu yönüyle ele alınır:

Her-çend semender gibi rızḳum benüm oddur
Baġrum erinür āteş-i hicrānuñı görgeç G36/4

Ney sesi içli bir sestir. Bu sebeple neyin yakıcı , ateşli olduğu ifade edilir. Bir ateşli ney sesi, yüz Davut sesine bedeldir.

Kavuşma ateşiyle yanmayan hicran ateşinde yanar. Ateşi su söndürür. Ateş üstündeki kapalı kap çabuk taşar:

Āteş üzre ẓarf-ı ser-pūşīde tiz ḳaynar daşar
Ḫūb yetişdin havına ey çeşm-i giryān göñlümüñ G254/7

3- Hava

Dîvânda hava ile ilgili olarak yel, nesim, bad, rüzgar, saba, gird-bâd, tufan, sarsar, semûm zikredilir. Yele vermek deyimi bir beyitlerde genellikle hem gerçek hem de mecaz anlamı hatırlatılacak şekilde kullanılır. Buğday tanelerinin rüzgar yardımıyla savrulması ile bağlantı kurularak âşığın zayıf ve güçsüz bedeninin rüzgarın etkisiyle savrulması söz konusu edilir:

Raḥm eyle baña cism-i żaʿīfüm yele virme
Ey nāle bu topraġda benüm dānelerüm var G81/4

Rüzgar beyitlerde tevriyeli ve cinaslı olarak kullanılmıştır. Yel anlamıyla birlikte zaman anlamı da beyitlerde söz konusu edilmiştir.

Bâd, rüzgarın genel adıdır. Çeşitleri vardır. Bunlardan sabâ, kuzey-doğudan hafif hafif esen bir rüzgardır.[155] Sevgili ile âşık arasındaki habercidir. Ondan cananın kuyuna "*ḫużūʿ u ḫuşūʿ ile çoḫ selām u sücūd*" yetirmesi istenir. Âşık sevgiliden haberi olan saba rüzgarının eteğini kıyamete kadar bırakmamayı düşünmektedir. Saba sevgilinin zülüfleriyle oynadığı için âşık onu kıskanır. Âşığın bulunduğu yere gelen saba güzel kokular getirir. Muhtemeldir ki bu koku gül gibi güzel olan sevgilinin kokusudur. Saba korkudan otların arkasına saklanır. Çünkü sevgilinin zülüfleri onu avlamak için havalanmıştır. Burada hüsn-i talil yoluyla rüzgarın saçları havalandırması anlatılmıştır:

Her bir giyāha daldalanur ḳorḫudan ṣabā
Çün ṣayd ḳaṣdına ḫam-ı zülfüñ hevālanur G58/2

Bâd-ı semûm, sıcak esen sam yelidir. Sıcak estiği için ayrılık ile birlikte kullanılır. Âşık semûm-ı hicrden ber-bad olmuştur. Bu sebeple nesim-i subh ya da dem-i İsa ister. Bu beyitte tenasüp içinde bad, nesim, ber-bad, dem zikredilmiş ve berbâd kelimesi de tevriyeli kullanılmıştır:

Ben semūm-ı hicrden ber-bādem ey bād-ı bahār
Yā nesīm-i ṣubḥ-ı maḥşer yā dem-i ʿĪsā gerek G261/4

Diğer bir rüzgar çeşidi bâd-ı sarsardır. Sarsar, şiddetli, gürültülü esen bir rüzgardır.[156] Hicran akşamlarında âşık için aldığı her nefes sarsar rüzgarı gibidir.

Tünd-bâd, gird-bâd sert rüzgarlardır. Ayrılık gecesinde yanan mumu şiddetiyle söndürür. Onların oluşturduğu kasırga her şeyi dağıtır. Toprakları başa savurur:

Gird-bād olmaz bu vādīlerde kim ser-geşteler
Savururlar başa Mecnūnuñ fenā toprağıdur G138/6

---

[155] Cemal Kurnaz, **Hayâlî Bey Dîvânı Tahlili** , Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987, s. 499
[156] Cemal Kurnaz, a.g.e., s. 501

Nesîm, tatlı esen, hafif bir rüzgardır. Şair, nesimin dağ daş gezmesini kendisinin der-be-der gezmesine benzetmektedir. Âşığın nalesi ve âhı da nesime benzetilmiştir. Nesim-i nale âşığın gönlünü açmamaktadır. Sabah esen bu hafif rüzgar bahar aylarında meydana gelir. O kadar zevk verir ki nesim-i nevbaharın zevkiyle genç yaşlı oynar. Âşık beklemekten bir saman çöpüne dönmüştür. Bu haliyle nesimden kendisini yarin kuyuna götürmesini ister:

Teraḥḥum it ser-i kūyına ey nesīm yetür
Bu gün ki bir per-kāh itdi intiẓār beni G499/2

Rüzgar yağmuru dağıtır. Yel ateşin alevini artırır. Külü de alevlendirir. Bu yönüyle de beyitlerde söz konusu edilmiştir:

Nāle bir dem yandırur bir dem saçar ḫākisterüm
Gāh olur ḫāmūş gāhī otlanur yelden çerāġ G245/10

4- Toprak(Hâk)

Toprak ile ilgili olarak beyitlerde toz ve taş da söz konusu edilir. Allah insanoğlunu kara topraktan yaratmıştır. Bu topraktan nice ateş gibi yanakları olan güzeller halk etmiştir. Kimya sanatı toprağı ciğer kanıyla değerlendirir. Ama sihirle toprağı değerli taş yapma şaire göre bir efsanedir. Âşık için kanaat sahrasının toprağı âb-ı Kevser'dir.

Toprak yerde olur. Ayak altındadır. Bu sebeple düşkünlük ve değersizlik sembolü olmuştur. Çarh âşığı toprak ile bir yapmıştır. Âşık çok zayıftır. Bu sebeple toprak ile birdir. Nesim onu öyle bir kaldırır ki toz haliyle göğe yükselir. Rüzgarın tozu, toprağı havalandırması söz konusu edilir:

Götür ġubār kimi cism-i zārumı Ḳavsī
Nesīm-i nāle ile evc-i i'tibāre yetür G75/7

Meyin dibi olan dürd, toprağa dökülür. Şair, bu toprağa dökülen şarabın tortusunu eli tutmazların toprağı olarak değerlendiriyor. Bu beyitte eli titreyen sarhoşun yere şarabı dökmesine de işaret vardır:

Sāḳī-i nāz-āferīnüñ ḳoymaz elden dāmenin
Dürd-i mey gūyā eli dutmazlaruñ topraġıdur G138/8

Çocuklar toprakla oynarlar. Oynarken de kendi başlarına ve başkalarının başına başlarına toprak saçarlar. Yarin toprağı âşığın gözüne sürmedir.

Âşık, sevgilinin kuyunda toprak üstüne göz yaşı dökmüştür. Âşığın kalem olan kirpikleri ile onun göz yaşının şerhini yare yazmak gerekir:

Ser-i kūyında toprağ üstüne göz yaşumuñ şerḥin
Ḳalem müjgānlarumdan eylesünler yāre yazsunlar G187/3

Sevgilinin gönlü taş gibidir. Seller başını taşlara vurarak akar. Alıcısı olmayan gevherin kara taştan farkı yoktur. Âşık gönül şişesini taşa çalmıştır. Sevgilinin etekleri toza, toprağa bulaşmıştır.

Bir beyitte "*Ağırla Ḳavsīni bir daş ile*" denilerek gelen misafirin hiç olmazsa bir taş ile ağırlanması anlatılmıştır. Misafire edilen hürmet bu beyitte söz konusudur. Aslında bu taş sevgilinin âşığa attığı taştır:

Ağırla Ḳavsīni bir daş ile ki ṣormazlar
Şeh öz gedā-yı ser-i kūyın anmağa bāʿīs̱ G35/6

Bilindiği gibi bir bina yıkıldığında bir toz bulutu oluşur ve göğe doğru yükselir. Gönül binasını sipihr yıktığında gönülden gelen âh bu sebeple toza bulaşmış olarak gelir:

Göñül bināsını yā Rab sipihr yıḫmış mı
Ki āh sīnem ivinden gelür ġubār-ālūd G43/2

Kerbela'nın toprağı kanlı, suyu havası odludur.

Ç- Hayvanlar

1- Kuşlar

Beyitlerde kuş cinsi olarak en çok bülbül ele alınmıştır. Bunun dışında anka, hüma, şahin, kumru, şahbaz, semender, suna, baykuş, karga ve baykuş, üveyik kuşu ve akbaba beyitlerde çeşitli vesilelerle zikredilmiştir.

Genel olarak kuştan bahsedilen beyitlerde de âşığın gönlü kuş olarak düşünülür. Felekler gönül kuşuna yuvadır. Gönül ya sevgilinin kuyuna ya da cennete bağlanmalıdır. Çünkü bir kuş iki çemende yuva edinemez:

Ol kūya ya behişte göñül baġlamak gerek
Bir ḳuş iki çemende ḫaçan āşiyān dutar G45/4

Kuşların kanatları zaman zaman bazı benzetmelere konu olur. Bahar aylarında güller açar. Kolsuz kanatsız kalmış bülbüle bahar gül yaprağından kanat yapar:

Ḳalmışam bī-dest ü pā inṣāf ḳıl ey serv kim
Bülbüle gül bergini bāl ü per eyler nev-bahār G185/3

En çok zikredilen kuş olan bülbül için andelib ve hezâr da denilmektedir. Hezâr kelimesi tevriyeli olarak kullanılır:

Ben daḫi bir gül olsa idi ter-zebān idüm
Ol nev-bahār unutdı beni ey hezār ḥayf G249/3

Bülbül âşığın benzetilenidir. Ayrıca bülbül âşığın en yakın dostudur. Çünkü dertleri birdir. Bülbül de âşık gibi bi-çaredir. Sevgili güldür. Bülbül gül için ağlar, inler. Bülbül her gülün başında dolanmaz. Ona bir gül yeter. Âşığın bağrı gibi bülbülün de bağrı kan olmuştur. Bülbül şeydâyîdir, güller ise hercâyîdir. Âşığın inleyişi yanında bülbülün inleyişi teranedir. Aslında âşık bülbül ile kendini kıyas eder ve benzemediğini düşünür. Çünkü bülbülün sevdiği gül başka âşığın sevdiği servi gibi sevgili başkadır:

Ḳavsīni benzetmek olmaz bāġbān bülbüllere
Özgedür şāḫ-ı gül ol serv-i ḫırāmān özgedür G118/7

Çemende kurulan mecliste saki şarap getirir, mutrip sazını çalar, bülbül ise bir nale çeker, bahçenin dört yanını sesiyle doldurur. Sevgilinin inci saçan dudaklarını görünce gül goncalanır yani ağzını kapatır, bülbül ise utancından ağzını açamaz:

Bülbül niçe yanuñda ḥayādan aġız açsuñ
Gül ġonçelenür laʿl-i dür-efşānuñı görgeç G36/7

Bir gülün gül suyunu bahçıvanın almasından bülbülün kanının şişeye konulması daha iyidir:

Yegdür ki şîşeye duta ḳanını bülbülüñ
Bir ġonçenüñ gül-ābını tā bāġbān dutar G45/5

Sevgilinin güzelliğini gülşende şerh etmek için gonca bir tomar olmuştur, bülbülün gagası da kalem:

Āb u rengüñ şerḥini gülşende taḥrīr itmege
Ġonçe bir ṭumārdur minḳār-ı bülbül ḫāmedür G142/4

Güz mevsiminde gül bulunmaz. Bu sebeple güzün âşığın ciğer parçaları gül yaprağı yerini tutar. Bülbüller kafes içindedir. Eğer bülbül yoksa kafes bir işe yaramaz. Bu gönlü olmayan bedene benzer:

Bī-kārdur beden dil-i pür-şūr olmasa
Çün ʿandelīb yoḫ ḳafesinden ne fāyide TC1-4/4

Âşık bir güzele tutulduğu için seyr-i gülşende bülbülü yalnız bırakmıştır. Âşık bahar günlerinde gönlü açılsın ister ama ne yazık ki bülbülün feryadı derdini çoğaltır.

Şahin, beyitlerde avcı kuşu olması sebebiyle zikredilir. Şahbaz ve şahin, sevgilinin can alıcı gözlerinin benzetilenidir. Bu kuşlar âşığın gönlünü avlarlar. Şahbazın tırnakları avının bağrını deler. Sevgilinin kirpikleri şahbazın tırnaklarına benzetilmiş ve ne kadar kuvvetli olduğu ifade edilmiştir. Bir beyitte de âşık kendisini delilik şahbazı ilan etmiş ve şehir ve sahranın iki kanadı olduğunu belirtmiştir:

Cünūn şehbāzıyam şehr ile ṣaḥrā iki bālümdür
Der ü dīvārlar bir yandan u kuhsār bir yandan G388/2

Kumru bir beyitte geçer. Bülbül ile birlikte anılır. Kumrunun bülbül gibi mestane söylediği ifade edilir. Leff ü neşr yoluyla bülbülün gül, kumrunun da serv için öttüğünü anlıyoruz:

Benüm teg n'ola ger mestāne söyler bülbül ü ḳumru
Ki gül cām-ı mey-i gül-gūn kimidür serv mīnā teg TC3-2/5

Suna, sevgili için kullanılmıştır. Âşığın gönlü bir sunanın cilve-gâhıdır. Sunanın göllerde veya çeşme kenarlarında bulunduğuna işaret edilir. Aşığın gönlü göl, gözü ise çeşmedir:

Terk itme göz ü göñlüm kim şuna dutar mesken
Yā çeşmeler üstünde yā göller arasında G425/3

Baykuşun tevazu bilmediği, harap yerlerde bulunduğuna işaret edilir:

Cuġd teg ḳānūn-ı teklīf ü tevāżuʿ bilmenem
Her ḫarābuñ kim olam mihmānı ṣāḥib-ḫāneyem G307/6

Karga ve çaylak kuşu birlikte zikredilir. Bahçeler karga ve çaylağın sesi yüzünden goncaya dar gelmiştir. Bülbülün sesini aramaktadır. Bülbülün olduğu yerde bu ikisinin değeri yoktur:

Zāġ u zeġandan oldı çemen teng ġonçeye
Gül-bang-ı ʿandelīb-i ḫoş-elhān haray hāy G486/6

Üveyik kuşu ve akbaba bir beyitte geçer. Bir bağ tasvirinin yapıldığı beyitte felek akbabası ile üveyik kuşunun oynayışı konu edilmiştir:

Peh peh ne güzel servleri var bu bāġuñ
Kim fāḫitesi kerkes-i gerdūn ile oynar TC2-7/3

Bu kuşların dışında efsanevî kuşlar da beyitlerde geçmektedir. Bunlardan hüma kuşu devlet ve saadet kuşudur. Onun yüksekte uçuşu ve kemik yemesi beyitlerde söz konusu edilir. Âşığın üzerine hüma kuşunun kanadının gölgesini salan servi âşığı evc-i devlete ulaştırmıştır:

Ger evc-i devlet ister isen menden iste kim
Ol serv saldı sāye-i bāl-i humā baña G13/8

Bir diğer efsanevî kuş Anka kuşudur. Nerede olduğunun bilinmediği, ömürler geçse de görülmediği beyitlerde söz konusu edilmiştir.

Semender, beyitlerde ateş unsuruyla birlikte anılır. Kanat çırpışlarıyla ateş çıkarır. Yanar ve kendi küllerinden tekrar doğar. Evi ateştendir. Bu yönüyle âşığa

benzetilir. Âşık kendisini semender-meşrep olarak niteler. Kavuşma , güçsüz kalmış âşığı teskin etmez. Çünkü güzellik yakıcı bir ateştir, aşk ise semenderdir:

Vaṣl ile ʿāşıḳ-ı bī-tāb odı teskīn tapmaz
Ḥüsn bir āteş-i sūzān u semenderdür ʿışḳ   G250/6

2- Dört Ayaklı Hayvanlar

En çok zikredilen hayvan âhûdur. Leyla ve Mecnun kıssası ile birlikte anılır. Çöllerde Mecnun'a arkadaşlık etmesi ve Mecnun'un âhûlara ram olması beyitlerde söz konusu edilmiştir. Sevgilinin gözleri âhûnun gözlerine benzemektedir. Onun âhû gözü lalenin içindeki siyahlığa benzer. Âhû, göbeğinde oluşan kan pıhtısından elde edilen misk ile de beyitlerde söz konusu edilir:

Teġāfül iltifāt-āmiz ü ülfet nāz ile tev'em
Bu āhū ḳanı müşk-nāb u müşk-nābı ḳan eyler   G184/7

Köpek, rakip için kullanılan bir benzetme unsurudur. Sevgilinin kapısında itler bulunmaktadır. Âşığın haline onlar bile acımaktadırlar. Âşığın, sevgilinin iti ile birlikte olunca değeri artmıştır. Sevgilinin kapısındaki köpeğe sevgi gösterince vefa gören âşık, sevgiliden bir karşılık göremez. Bu beyitte köpeğin vefalı bir hayvan oluşu söz konusu edilmiştir:

Dolanım başına ol mest-i nāzuñ kim anuñ Ḳavsī
Seg-i kūyına ger bir mihr gösterdüm vefā gördüm   G338/7

Arslan, pençesinin kuvvetliliği, hunhar oluşu sebebiyle beyitlerde geçer. Âhû ile tezat içinde kullanılır. Yavuz Sultan Selim'e ait olduğu iddia edilen:

Şîrler pençe-i kahrımda olurken lerzân
Beni bir gözleri âhûya zebûn etti felek

beytine benzeyen aşağıdaki beyitte şair, nalesinin kemendi ile arslanları esir etmişken bir âhûya esir oluşunu anlatmaktadır:

Kemend-i nāle ile şīrler esīrüm iken
Beni bir āhū-yı çīn eyledi şikār bu il   G292/6

Sevgilinin boyu aslanları âhû eder, âhûları da Mecnun eder. Şîr-i jiyân bir beyitte geçer. Âşığın gönlüne görünüşte değmek kolaydır ama aslında bu gizli yerde kükremiş, kızgın arslanlar vardır:

Egerçi göñlüme ẓāhirde degmek āsāndur

Bu çöl kemīn-gehi şīr-i jeyān ilen doludur G108/4

At; semend ve rahş olarak ifade edilir. At meydanlarda koşturması ile ilgili olarak ele alınır. Bir beyitte at çeşitleri olan tevsen, gülgûn ve ebreşten bahsedilir. Tevsen, başı sert at, ebreş ise alaca renkli attır. Gülgûn ise Hüsrev'in atıdır. Bunlar tevriyeli olarak kullanılmıştır:

Ḳara dünlerde ḳaṭʿ-ı rāh iderken tevsen-i ʿömrüm

Getür gül-gūn-i mey kim ebreşüñ gerdūn-suvār olsuñ TC3-4/4

Bir beyitte de kurban vesilesiyle koç ve kuzudan bahsedilmektedir.

3- Sürüngenler ve Böcekler

Pervane, mum ile birlikte âşık ve sevgilinin sembolü olarak beyitlerde söz konusu edilmiştir. Pervane mumun etrafında döner ve kendini aleve atar. Pervaneler hangi ateşi görseler bütün varlıklarını yakarlar. Bu onun mumun uğruna kendisini feda etmesi olarak beyitlerde işlenir. Sevgilinin hayali daima âşığın gözündedir. Bu hayal âşığın kirpiklerinde mum yakar. Pervaneler kirpiklerin etrafında döner. Sanırlar ki bir çerağan vardır:

Ḫayālinden anuñ her kiprigüm bir şemʿ ider rūşen

Dönüp pervāneler Ḳavsī sanurlar kim çerāġāndur G73/7

Şaire göre pervaneye âşık dememek gerekir. Çünkü o âh edip vay ile söze başlamaz. Âşığın göz bebeği mumdur. Gözünün etrafındaki kirpikler ise pervanenin kanatlarıdır. Âşığın sinesi üzerinde dağ vardır. Bunu şair pervanenin mezarı üstünde yanan muma benzetmiştir. Türbelerde mum yakma geleneğine atıf vardır:

Ġareż göñüldür eger sīnem üzre dāġ yanar

Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar G189/1

Âşık kendisini pervane ile karşılaştırır. Pervane bir seferde kendini ateş atar ve yanar. Âşığın durumu daha zordur. Çünkü o her gece bir parça yanar:

Bir yanmaġ ile cānını pervāne ḳurtarur

Ben yazuġam ki her gice bir pāre yanaram G318/3

Pervane mum ile yanar, âşık ise mumsuzluktan yanar. Âşığın mumu sevgilinin yanağıdır. Pervaneler yanmayı âşıktan öğrenmiştir. Bu sebeple âşık kendisine pervane denmesine razı değildir.

Karınca, beyitlerde Hz. Süleyman ile birlikte söz konusu edilir. Küçük oluşu, zayıflığı sebebiyle âşığın benzetilenidir. Karınca Süleyman’a canını feda etmektedir. Karıncanın değerini ancak Süleyman olan bilir. Karıncayı öldürmek kolaydır. Âşık kendi göz bebeğini karıncaya benzetir ve sevgilinin beninin tanesini ister:

Gözüm merdümleri peyveste ister dāne-i ḫālüñ

Bu mūr-ı nā-tüvān rızḳın Süleymān-ı zamān virsüñ   G256/6

Bir beyitte timsah geçmektedir. Gönül ehli ile timsahın mutluluk vermesi karşılaştırılmıştır. Alçak feleğin fezasının saadet yeri olmayacağı onun ehl-i dil karşısındaki timsaha benzediği söylenmektedir:

Gerdūn-ı dūn feżāsın dārü’s-sürūr sanma

Kim ehl-i dil yanında kām-ı nehengdür bu G462/6

Yılan da karınca ile birlikte ele alınan bir hayvandır. Sevgilinin zülüfleri şekil ve renk itibariyle yılana benzetilmiştir. Yılan gibi uzun kaküllerinin sözü de yılan gibi uzundur. Hiçbir zaman sonu gelmez:

Ben başladum ilān sözi teg kākülüñ sözin

Her-çend bilmişem ki bulunmaz nihāyeti   G522/7

Gönül, sevgilinin yılana benzeyen zülüflerinin tesirini ister. Yılan zehri bir beyitte geçer. Sevgilinin hatt ve halinin tesir ediciliği ile yılan zehri arasında bir bağ kurulmuştur. Yılan viranelerde bulunan hazinelerde bekçilik yapması sebebiyle de beyitlerde kullanılır. Yılan ve karınca sevgilinin zülüflerine ve benine benzetilmiştir:

Mūr u mār ile düşüpdür ser ü kārum neylim

Göñlümi ḫāl yıḳar zülf perīşān eyler 65/2

Dünya bir ejderhaya ve dumanı da feleğe benzetilmiştir. Ayrıca gece ve gündüz de iki renkli yılandır:

Dünya bir ejdehā vü dūd-ı demi felekdür
Leyl ü nehār sanmañ mār-ı dü-rengdür bu G462/4

D- Bâğ, Çemen, Gülzâr, Lâlezâr

İlkbaharda eğlenme amacıyla gezintiye çıkılan mekanlar olan bağlar, gül bahçeleri, lale bahçeleri, çemenler beyitlerde sıkça yer alır. Oralarda eğlence meclisleri kurulur. Meclislerde sakiler mey sunar, mutripler saz çalar, ney üflerler ve bülbüller öter.

Bağ; beyitlerde servilerin bulunduğu, bir bağbanın bekçilik yaptığı, akarsuların aktığı, çeşitli çiçeklerin bulunduğu bahçedir. Orada küçük göller, fıskiyeler bulunur. Bağban bağlara güller dikmiştir. Servi o güllere feda edilir. Bağ, cennete benzer. Bağ sevgilinin sinesidir. Sinedeki yaralar, bağın gülleridir. Bağ eğlencelerinde mü'min ve kafir bir arada eğlenir:

Bir vaḳtde kim ebr-i bahār ola güher-bār
Ol bāğda kim bāde çeker mü'min ü kāfir TC2-5/6

Gülşen, gülzar ve gülistan ile kastedilen bahçe çeşidi gülle birlikte birçok çiçeğin bulunduğu, her tarafın yemyeşil olduğu, ilkbaharla şenlenen bir yerdir. Gülşende âşığa aşina olarak bülbül yeter. Başkasına ihtiyaç yoktur. Bir beyitte ömür gülzara benzetilmiş ve âşık gülzar-ı ömrünü bir gonca-i handana feda etmiştir. Gülşendeki laleler kanlara boyamıştır. Sevgilinin yüzü gülistan, hattı ise bahardır:

Ne reng-āmīzdür yā Rab bahār-ı ḫatt-ı sebzüñ kim
Gülsitānlar anuñ devrinde reng-āmīz-i ḫacletdür G47/5

Gülistanda güzeller seyre çıkarlar. Yanlarında da rakipler vardır. Elinde mey, başında gül vardır. Sevgilinin güzelliğinden âlem gülistana döner. Sevgili yanında olmadan Cennet bile âşığa zindan olmuşken, bahçenin âşığın gönlünü açması düşünülemez. Afyonun sarhoşluğu badenin yerini tutmadığı gibi, sevgilisiz gülistan seyri de gönlü açmaz:

Ḳıble-gāhum dutmaz afyūn bāde-i nābuñ yerin

Sensiz açmaz uḳdesin seyr-i gülistān göñlümüñ G254/5

Lalezar ise lale bahçesidir. Lale bahçelerinin her tarafı kırmızıdır. Âşığın bağrı yara ve dağlarla bir lalezara dönmüştür. Aşk coşkusunun şarapla artması gibi lale bahçeleri de sulanınca tazelenir. Sevgilinin yanağı laleye benzetilir. Âşığın gönlünde yarin yanağının hayali vardır. Bu sebeple gönül lale bahçesine dönmüştür. Âşığın kanlı göz yaşı da yeryüzünü lalezara döndürmüştür:

Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm
Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm G326/1

Çemen, servilerin bulunduğu, etrafın yeşilliklerle kaplı olduğu bahçelerdir. Çemende serviler kudret kalemi gibi elifler çekerler. Çemenden gülün geçmesiyle bülbül feryada başlar. Bu ilkbahar mevsiminde olmaktadır. Şair, aşkı çemene benzetmiş ve bu çemende mevsimlerin birbirinden farkı olmadığını söylemiştir. Aşkta da bu sebeple genç yaşlı ayrımı yoktur:

Pīr ü civānı ʻaşḳuñ yoḫ farḳı bir birinden
Peyveste bu çemende dört faṣl bir hevādur G44/8

Çemende sabah vaktinde güllerin üzerinde çiğ taneleri oluşur. Şair bunları terli terli çemenden geçen sevgiliye benzetir. Çemende duyulan koku da âşığa tanıdık gelir. Hattın yüzdeki tazeliği artırdığı gibi yağmur yağınca da çemen tazelenir. Sevgilinin yüzündeki hatt ona başka bir güzellik, tazelik katmaktadır. Eğer yüzde hatt yoksa sebzesiz, yeşilliksiz çemene benzer:

Devr-i ruḫuñda ḫaṭṭuñ var özge āb u tābı
Kim sebzesiz çemendür ruḫsār-ı ṣāf u sāde G441/4

E- Bitkiler

1- Ağaç

Beyitlerde ağaç çeşidi olarak en çok servi zikredilmektedir. Bunun dışında Tûbâ, fidan, şimşadın adı geçer.

Servi, sevgilinin boyunun benzetilenidir. Servinin boyunun uzun ve ince olması onun elif harfine benzetilmesine sebep olmuştur. Servi şiveli bir şekilde hafif

hafif sallanır. Bu sebeple serv-i hıraman, serv-i naz, serv-i revan, serv-i hoş-cevlân gibi ifadeler kullanılır. Servi yeşil olduğu için yeşiller giymiş güzele de benzetilir. Servinin salınışıyla kıyametler kopar. Kıyam ve kıyamet kelimeleri arasında bağlantı kurulur. Âşık bir akarsu olup servinin ayağına doğru akar. Servi gibi boyu olan sevgili salınarak yürür. Revan eder. Servinin başını yüksek oluşu, onun serkeş olarak düşünülmesine sebep olmuştur. Servi gölgesi ile de beyitlere konu olmuştur. Servi, gölgesini heva isteyenlere, esirlere salar:

Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ḫᵛāhlara
Ayağı bağlulara elleri kūtāhlara G440/1

Serv-i hıraman medd-i bismi'llâhtır. Servilerin bir sıra halinde dizilişi kullukta duran kirpiklere benzetilmiştir:

Gelür ol merdüm-i çeşm ey bu çemen servleri
Yıġıluñ bir yere müjgān kimi ḳulluġda duruñ 273/2

Sevgilinin boyu taze bir fidandır. Meyveli fidan başını eğer. Ama âşığın meyvesizlik ve yapraksızlık boyunu bükmüştür. Âşığın tabiatının fidanı düzdür. Boyu ise her zaman iki büklümdür. Âşığın nihalinin ne meyvesi ne yaprağı vardır. Şair âhını da nihale benzetmiş ve ona "*erenler yatağı*" demiştir. Bu âhın gökyüzüne ermesi ile ilgilidir:

Menʿ itme nāleden beni kim var es̱erleri
Kesme nihālümi ki erenler yataġıdur G107/5

Şimşad, şimşir ağacıdır. Sevgilinin boyuna benzetilir. Sevgilinin boyunu gören şimşad ağacı su olur ve damla damla serv-i hıramana feda olur. Şimşad ağacından tarak yapılır. Bu yapılan tarakla âşığın bağrı yüz yerden yaralanır. Bu beyitte şekil olarak sevgilinin saçlarında gezen el tarağa benzetilmiştir:

Çekmenem el kākülinden ol sehī servüñ eger
Şāne-i şimşād teg yüz yerde baġrum yareler 158/6

Tuba ağacı cennette bulunan bir ağaçtır. Servi, ile karşılaştırıldığında servinin endamından onunsa ağır ve ru'ûnet içinde olduğundan söz edilmektedir. Ama

sevgili bu ikisinden de başkadır. Tuba da serv de sevgilinin boyunu kıskanmaktadır. Korkulur ki birbirine denk olmayanlar bundan sonra servi ve Tuba'yı örnek alıp denk olmadıklarını kıskanacaklar:

Eger ṭūbā eger serv ol ḳadd-i raʿnāya reşk eyler
Yaḳīndur bu ki her hem-tālu bī-hem-tāya reşk eyler G 96/1

2- Çiçekler

Çiçekler beyitlerde renkleri, kokuları ve şekilleri sebebiyle söz konusu edilmişlerdir. En çok zikredilen çiçek güldür.

Gül ile ilgili olarak gonca hali, yaprakları, dalı, boyu, fidan hali ve dikeni çeşitli benzetmeler konu olmuştur. Sevgilinin kendisi, yanağı, âşığın bağrındaki dağlar, yaralar gülün benzetildiği unsurlardır. Gül bahar aylarında açar. Ama bir gül ile de bahar olmaz. Sabahları gül yaprağı üzerinde çiğ taneleri oluşur. Gülün bakımıyla bağban ilgilenir. Bağban bazen gül yağını çıkarır. Gül şekil itibariyle kulağa benzetilir. Âşığın efganına kulak olması istenir:

Gül teg ey gül tā ḳulāġ olduñ benüm āvāzuma
Her ḳadar kim artuḳ efġān eylerem efġān gelür G82/5

Bahar ayında açan güller olmasa bahar ve hazan mevsiminin bir farkı olmaz. Güle âşık olan bülbül gülün başında daima ağlayıp inler. Ama gül bu duruma biganedir. Şair bu noktada gülün şekliyle de bağlantı kurarak mademki gülün bülbül için ıstırabı yoktur, o zaman neden yakası parça parçadır diye sorar. Bu beyitle aslında gülün de bülbülün ıstırabını çektiğini ima eder. Bu durum "çizgi dışı" bir durumdur:

Eger gülüñ yoḫ ise iżṭırābı bülbül içün
Diyüñ aña ki girībān-ı pāre pāre nedür 176/7

Bazı bülbüller ise her gülün başında dönmek isterler. Âşık buna itiraz eder . Çünkü âşık , kendisini ancak bir yare feda edendir:

Her gülüñ başına dönmek ne hevesdür bülbül
ʿĀşıḳ oldur ki özin eyleye bir yāre fidā G10/4

Âşık gonca dudaklı bir sevgilinin bülbülüdür. Bu sebeple bahardan kendi adını gül defterine yazmasını ister:

Bir ġonçe-lebüñ bülbüliyem ben ʿaceb olmaz
Gel adumı gül defterine yaza bahārum TB1-3/4

Gül-i ra'na, iki renkli güldür. İki renkli olduğu için âşığın gözünün karasını ak etmiştir. Yani âşığın gözleri ağlamaktan kör olmuştur. Gülün iki renkli oluşu onun bir öyle bir böyle davranmasından ileri gelmektedir. Hercâyî gül de vefasızdır.

Âşığın gözleri sevgilinin yüzüne baktıkça gül toplar, gül-çindir. Güzeller bahra aylarında bağlarda gezerken başlarına gül takarlar.

Âşık kıskançlıktan gül yaprakları gibi âhın yeliyle savrulmuştur.

Gonca açılmamış güldür. Sevgilinin dudağı açılmamış oluşu sebebiyle goncaya benzetilir. Ayrıca bu benzetmede şeklin yanında kırmızı rengin de payı vardır. Goncanın açılması âşığın yakasını yırtmasına benzetilir. Gonca eğer âşığın bağrındaki yarayı görse yakasını bağrını açacaktır. Böylece sırları ifşa etmiş olur. Gonca tebessüm eder, gülmez. Gül ise handandır, güler. Gonca peykanın da benzetilenidir. Bu benzerliğin sebebi, peykanın demirden yapılması ve kuvvetlendirmek için su verilmesidir. Gonca da sulanır ve suya doymuştur. Gonca şekil itibarıyla ve içinde kırmızı şarabın bulunmasıyla kadehe de benzetilir.

Gül yaprakları, sevgilinin dudaklarının, üzerinde oluşan çiğ taneleri, sevgilinin dişlerinin ve yüzündeki ter tanelerinin benzetilenidir. Şebnem bahardan gül yaprağından yatak ister:

Göz yaşum ḫāk ile yeksāndur benüm feryād kim
Şebneme gül yapraġından bister eyler nev-bahār 185/2

Bahar, gülün yüzünü şebnem ile yıkamıştır:

Her gül ki şebnem ile yumış çehresin bahār
Gül-berg-i ʿārıż-ı ʿaraḳ-efşānuña fidā G18/5

Bağban gül dalını diker. Gülün suyunu o tutar. Gül suyunu içer. Bağban gülün hatırına onun dikeninin nazını çeker. Sevgilinin benzetileni olan gül, sevgilinin rakip ile birlikte olmasını gülün diken ile birlikte olmasına benzetir:

Sözdür bu ki yāruñ dili aġyār ile birdür
Hīç ebleh inanur mı ki gül ḫār ile birdür 179/7

Gül dalı sevgilinin kuyunda esirken, gönül gül kokusu gibi gezgindir. Gül kokusu o kadar keskindir ki âşığın dimağını yandırır. Âşığın kebap olmuş ciğerlerinin kokusu bile gül kokusu kadar ağır gelmez:

Kebāb olmış cigerler nükheti gelmez girān gül teg
Eger ʿāşıḳ bin il ʿömr eylese bir laḫża mihmāndur G78/3

Şarabın rengi de gül rengidir. Bu gül renkli mey, âşığın sararmış rengini gülgûn eder. Burada sarhoşlukla birlikte yanakların kızarmasına işaret edilmiştir:

Cān virürdüm ḳıymet-i ṣahbāya bilseydüm eger
Kim mey-i gül-fām reng-i zerdümi gül-gūn ider 100/4

Hasta ziyaretine giderken bir demek gül götürmek gelenektir. Aşağıdaki beyitte bu durum söz konusu edilmiştir:

Bāde-i gül-gūn içüp gel başuma ey şemʿ kim
Ḫasteñi bir deste-i gül birle anmaġ çāğıdur G114/3

Beyitlerde söz konusu edilen diğer bir çiçek laledir. Lale şekli ve rengi sebebiyle şarap, kadeh olarak beyitlerde geçer.

Lale kırmızı rengiyle gülşeni kanlara boyamıştır. Lalenin dışı kırmızı içi siyahtır. Yüzü kızardıkça içi kararır. Lalenin içinin siyahlığı âşığın gönlündeki dağın benzetilenidir. Lale, dağına sabah yelinden merhem ister:

Lāle ister dāğına merhem nesīm-i ṣubḥdan
Aġız açmış ġonçe-i ḫandān ne ister bilmenem 365/7

Mezarların üstüne lale dikilir. Âhûnun gözü lalenin içindeki dağa benzetilir. Lalelerin bulunduğu yer lalezardır.

Nergis, şekil olarak sevgilinin gözüne benzetilmiştir. Âşığın bakışı yarin nergisi ile âşina olmuştur. Sevgilinin süzgün gözleri nergis-i bimar olarak

düşünülmüş ve sevgilinin hasta, süzgün bakışının herkes tarafından sorulduğu, ama âşığın halini kimsenin sormadığı söylenmiştir:

Men-i dil-ḫastenüñ hem ṣadḳa içün ṣorginen ḥālin
Senüñ kim nergis-i bīmāruñ aḥvālin ṣoran çoḳdur   G74/2

Erguvan da birkaç yerde zikredilen diğer bir çiçektir. Aslında bir ağaçtır ama beyitlerde onun çiçeği zikredilir. Renginin kırmızılığı sebebiyle şarabın benzetilenidir. Erguvanın kendisini anlatmasına gerek yoktur. Saba rüzgarı gülü, serviyi ,onu anlatır:

Ey şāḫ-ı erġuvān kim özüñ itme iltifāt
Kim serv ü gül cevābını bād-ı ṣabā virür   G135/4

Sünbül, şekli ve rengi sebebiyle sevgilinin zülfünün benzetilenidir. Bunun dışında renginin koyuluğu ile âşığın âhının dumanı da bir deste sünbül olarak düşünülmüştür. Âşığın tutulmuş gönlünü sünbüller açsaydı, âşık sevgilinin kıvrımlı zülüflerini istemezdi. Âşık sevgilinin gönlünün gül goncası gibi bir bütün olmasını ister, ama o, âşık gibi sünbül zülüflerinin dağınık olmasını istemez. Zülfün perişan olması âşık tarafından istenen bir durumdur. Âşık, sevgilinin yanağına düşen zülüflerinin ayağa düşmesinden korkmaktadır:

Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersen
Öz başuña fikr it ki ayaġlare düşersen   G403/1

Sünbül redifli 300 numaralı gazel, sünbül etrafında oluşturulan hayalleri ihtiva etmektedir. Bu gazelde hatt da sünbüle benzetilir.

Yasemen, iki beyitte geçer. Birinde yasemen, diğerinde semen olarak kullanılır. Bağın güzelliği anlatılırken o bağdaki dikenlerin gül, çerçöpün ise ancak yasemen olduğu belirtilir:

Peh peh bu ne āb u bu ne tāb u ne çemendür
Kim ḫārı anuñ gül ḫas u ḫāşākı semendür   TB2-2/8

Reyhan ve nesrin bir beyitte zikredilmiştir. Sevgilinin hattı renginin yeşil oluşu sebebiyle reyhana, sevgilinin yanağı da kırmızılığı sebebiyle nesrine

benzetilmiştir. Reyhanî isimli bir yazı çeşidinin bulunması, onun hatt kelimesi ile bağlantısını kuvvetlendirmektedir:

Ey ḫaṭuñla ʿārıżuñ reyhān ü nesrīnüm benüm
Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm   G353/1

Susen, bir beyitte zikredilir. Yapraklarının sivri oluşu sebebiyle tir ile bağlantılı kullanılan susen, aşağıdaki beyitte gönlü kararmışların ettiği eğri nağmelerin kesilmesini, onların susen gibi susmalarını ister:

Ben daḫi bir nāle imdād eylerem bülbüllere
Tīre-dil kec naġmeler lāl olsalar sūsen kimi   G515/11

Haşhaş, şakayık ve karanfil birer beyitte geçer. Beyitlerde bahçenin renkliliğini ifade etmek için kullanılmışlardır.

3- Meyveler

Bir beyitte limon bir beyitte de üzüm geçmektedir. Limon, atış talimi yapılırken hedef olarak kullanılması sebebiyle söz konusu edilmiştir:

Ne ġam ger göñlümi ḳılsam müşebbek dāġ dāġ itsem
Ki ʿāşıḳ-pīşe bir limunı yüz yerden nişān eyler   G184/6

Üzüm ise şarap ile bağlantılı olarak kullanılır. Âşık için bir üzüm tanesi kadehtir.

Sāġar u sāḳī vü ṣahbā minnetinden fāriġam
Men ki her bir dāne-i engūr mīnādur baña   G8/3

Kavsî, şiirlerinde tabiata ait birçok unsurdan bahsetmiş, bunları âşığın ve sevgilinin durumunu ifade etmek için kullanmıştır. Kozmik âlem, zamana ait mefhumlar, dört unsur, hayvan ve bitkiler ile bağlar, bahçeler çeşitli benzetmelere konu olmuştur ve insanın benzetileni durumundadır. Âşığın en çok yakındığı ve şikayet ettiği unsur felektir. Felek, âşığın başına gelenlerin müsebbibidir. Bunun dışında güneş ve ay, şairin ele aldığı önemli unsurlardır. Sevgilinin benzetileni olan güneş ve ay çeşitli halleriyle beyitlerde zikredilmiştir. Aşığın hayata bağlılığının

göstergesi olan eğlence meclisleri bağ ve bahçelerde geçer. Bu bahçelerin en önemli unsurları gül ve bülbül yani sevgili ve âşıktır. Şair bütün bu tabiata ait unsurları devrin genel anlayışına uygun olarak beyitlerinde ele almıştır.

SONUÇ

Asıl adı Alican olan Kavsî, XVII. asrın ortalarında yaşamış, Tebrizli bir şairdir. Babası ve dedesiyle ortak kullandığı mahlas, ailesinin şairlikle birlikte ağaçtan eşyalar yapıp sattıklarını, kemangerlikle uğraştıklarını göstermektedir. Kavsî, küçük yaşlarda ilim tahsil etmek için Isfahan'a gitmiş, orada devrin ileri gelenleri, şairleri ve yöneticileriyle dostluk kurmuştur. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, ömrünü din adamı olarak geçiren Kavsî, zamanla Tebriz'e geri dönmüştür. Babası, dedesi, amcaları dışında aile fertleri hakkında malumat yoktur.

Muharrem Ergin'in tespitlerine göre, Osmanlı Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesi tek bir dilin kardeş iki halkasıdır. Arada bulunan ufak tefek farklar konuşma dilinde kalmış, yazı diline büyük oranda geçmemiştir. O sebeple aralarında büyük farklar bulunmayan Azerbaycan Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi, Batı Türkçesi adıyla bir bütün teşkil ederler.[157] Bu cümleden olarak eserlerini daha ziyâde Azerbaycan Türkçesi ile kaleme almış olan Kavsî'yi Azerbaycan sahası ile Osmanlı sahasının ortak şairi olarak kabul etmek mümkündür. Yaşadığı dönemde ve sonrasında Kavsî'nin Anadolu sahasında gördüğü ilgi bu ortaklığın en güzel delillerinden biri olsa gerektir. Bununla beraber yapılan araştırmaları dikkate aldığımızda Kavsî ve Dîvânı'nın Türkiye'deki araştırmacılardan ziyade Azerbaycan'da daha fazla ilgiye mazhar olduğu anlaşılmaktadır. Bunda Kavsî'nin Azerbaycan Edebiyatı'nın önemli şairlerinden biri olarak kabul edilmesinin payı büyük olsa gerektir. Ancak aynı durum Fuzûlî için de geçerli olduğunu göz önüne aldığımızda Kavsî'ye olan ilgisizliğimizin izahı güçleşmektedir.

Kavsî Dîvânı'nın, yurt içi ve yurt dışındaki yazma eserleri gösteren kataloglardan tespit ettiğimize göre ülkemizde dört, yurt dışında ise yedi nüshası bulunmaktadır. Pakistan ve Tahran nüshalarına bütün çabalarımıza rağmen ulaşılamamıştır. İngiltere, Gürcistan, İran, Arabistan, Azerbaycan ve Türkiye'de bulunan nüshalar incelenmiş ve oluşturulan nüsha ailesi sonucunda esas alınan Tebriz, Tiflis, İstanbul ve Londra nüshalarıyla tenkitli metin hazırlanmıştır. Bu

---

[157] Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul 1989, s. 14.

tenkitli metne göre Kavsî Divanı'nda 552 gazel, 2 terkîb-i bend, 3 tercî-i bend, 1 murabba, 5 muhammes, 1 müseddes ve 11 rubai yer almaktadır.

Bu sayısal tespitleri müteakip ilk başta zikredilmesi gereken sonuçların başında Kavsî'nin devri içinde Türkçeye verdiği önem gelir. Zira, kaynaklardan Farsça şiirlerinin de olduğunu öğrendiğimiz Kavsî, Dîvân'ında Türkçeye önem vermiş, onu başarıyla kullanmış bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Arapça ve Farsça kelimeler yerine diğer nazım şekillerine göre daha sade bir dil kullandığı gazellerinde Türkçe kelimeleri ve halk söyleyişlerini tercih etmiştir. Halk söyleyişini başarıyla şiirlerine uygulamıştır. Aruz vezniyle yazdığı şiirlerinde Türkçe kelimeleri kullanması onun aruz hatalarına düşmesine sebep olmamış, aksine şairin Türkçeyi kullanmadaki başarısının açığa çıkmasına sebep olmuştur. Aruz kusurları fazla değildir. Aruzu kullanmadaki başarısının yanında redif ve kafiye konusunda da başarılıdır. Redif olarak çoğunlukla Türkçe kelimeleri seçmiş ve fiillere önem vermiştir. Seçtiği redifler etrafında renkli hayaller oluşturmuştur. Redifler etrafında yek-âhenk gazeller yazmıştır. Ses ve söz tekrarlarındaki sıklık şairin şiirlerinde müzikaliteye önem verdiğini göstermektedir. Buna bağlı olarak konu ile beytin ses uyumunu sağlamadaki başarısı dikkat çekicidir.

Şiirlerinde halk söyleyişleri, atasözleri, veciz sözler ve deyimler dikkat çekecek derecede çoktur. Deyimleri beyit içerisinde farklı anlamlara gelecek, gerçek ve mecaz anlamlarını hissettirecek şekilde başarıyla kullanır. Bütün bunlar Kavsî'nin dile olan hakimiyetinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Dîvânı'nda kasidesinin olmamasından hareketle Kavsî'yi bir gazel şairi olarak nitelendirebiliriz. Bu türde oldukça başarılı örnekler kaleme alan şairin gazelleri âşikâne ve rindânedir. Renkli hayalleri ve dikkat çeken buluşları vardır. Gazellerindeki farklı buluşlar, başarılı söyleyişler, dili kullanmadaki başarısı ve güzelliği Kavsî'yi kendi uslûbunu oluşturmuş bir şair yapmıştır. İşte bu başarısı sebebiyle olsa gerektir ki, Kavsî'nin şiirleri sadece Türk toplumu içinde dikkat çekmekle kalmamış, Ermeni ozanlar tarafından da başarılı bulunmuş ve kimi şiirleri bestelenip meclislerde söylenmiştir.

Kavsî, geleneğin bir tezahürü olarak bir çok şaire nazire ve tazmin yazmıştır. Tespit ettiğimiz bu şairler arasında Fuzûlî, Ali Şir Nevâyî, Vahîd ve Afyon Mevlevîhânesi şeyhlerinden Semâî vardır. Söz konusu isimlerin dışında kim

olduğunu tespit edemediğimiz şairlerin bir mısraını zikredip, o mısranın veznine ve kafiyesine uygun yazdığı nazireleri de bulunmaktadır. Nazirelerinde aynı vezin, aynı kafiye ve genellikle aynı konuyu işlemekle birlikte model aldığı şiire hayaller ve mazmunlar yönünden bağlı kalmamıştır. Tanzir ve tazmin ettiği şiirdeki hayallerin dışına çıkmış, yeni hayal ve buluşlar ile gazellerini yazmıştır. Dolayısıyla, farklı buluşları olduğunu belirtmek gerekir. Bu yönüyle nazirelerinde en az tanzir ve tazmin ettiği gazeller kadar başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

Kavsî'nin en çok Fuzûlî'ye nazire yazdığı anlaşılmaktadır. Kaynaklarda Kavsî'nin Fuzûlî'den etkilendiği ve onun geleneğini sürdürdüğü söylenmektedir. O, Fuzûlî'nin geleneğini sürdürmüş, fakat onu taklit etmemiştir. O, Fuzûlî gibi aşk acısı çekmiştir; ancak, onun gibi çektiği acıdan hoşlanmaz. Dertlerin, sıkıntıların bir an önce bitmesini ve yare kavuşmayı ister. Fuzûlî gibi bir tasavvufî derinlik yoktur. Kavsî yaşadığı hayatı sever, ona bağlıdır, rinddir. Eğlence meclislerinde ve sevgilinin yanında gönlü açılır. Söyleyişindeki sadelik, halk ifadelerini, deyim ve atasözlerini kullanımı ve ıztırap şairi olmaması yönleriyle Fuzûlî'den farklıdır.

Kavsî, mutasavvıf bir şair değildir; fakat şiirlerinde Allah'ın yaratıcılığından, Hz. Muhammed'e ve Hz. Ali'ye olan bağlılığı ve sevgisinden bahseder; birkaç beytinde Hz. Ali'yi över. Yaşadığı topraklardaki eğilim ile şiirlerinde gördüğümüz Hz.Ali'ye olan sevgisi yan yana getirildiğinde onun Şia mezhebinden olma ihtimali akla gelmektedir. Kavsî'nin birkaç münacat ve naat türünde yazdığı gazellerinden başka ve birkaç tane de tasavvufî şiirinin dışında dinî içerikli şiiri yoktur. Bununla beraber dua mahiyetinde beyitleri vardır. Tasavvufî tabirleri devrin özelliklerine uygun olarak derinliği olmadan beyitlerde kullanmıştır.

Kavsî'nin Dîvânı'nda zikrettiği devlet adamları, bize çok az da olsa şairin yaşadığı devir hakkında bilgi vermektedir. Bu çerçevede, devrin yöneticisine sunduğu bir tercî-i bendi ile devrin ileri gelenlerinden ve arkadaşı olan bir şairin bağını tasvir ettiği bir tercî-i bendi vardır.

Kavsî'nin şiirlerinde eğlence meclisleri, gezintiler, bağlar, gül bahçeleri önemli yer tutar. O sebeple, birçok beyitte hayatın içinden, geleneklerden, sosyal hayattan izler bulmak mümkündür. Ayrıca, Kavsî'nin yaşadığı çevrenin özelliklerini, kendi toplumu ile ilişkilerini, hatta milletlerin birbiriyle ilişkilerini ortaya koyduğu beyitlere rastlanmaktadır. Öte yandan gayr-ı müslim unsurlar da başarıyla beyitlerde

ele alınmıştır. Kullanılan eşyalar, tıp, yolculuk, mimari, alış-veriş, süslenme çeşitli yönleriyle gazellere yansımıştır. Dolayısıyla, Kavsî'nin şiirleri devrin sosyal hayatını anlamamız bakımından mühimdir.

Kavsî Dîvânı'nda en çok üzerinde durulan unsurlar; geleneğe uygun olarak "âşık", "sevgili" ve "rakip" olmakla beraber, bunlar içinde ilk sırayı "âşık" alır. Zira, "âşık" ile özdeşleşen şair, pek çok şiirde âşığın sıkıntılarını, isteklerini, arzularını, özlemlerini, acılarını ve ihtiyaçlarını çeşitli benzetmeler ve hayaller çerçevesinde anlatmıştır. Âşık, sevgiliye kavuşmak için uğraşır, onun uğrunda gözyaşı döker, yerlerde sürünür, hatta kendini kurban eder. Bütün bunların yanında âşık bir gün acılarının dineceğini ümit etmektedir. Bu sebeple sabreder. Âşıktan sonra üzerinde durulan diğer unsur sevgilidir. Sevgilinin işi cevr ve cefa etmektir. Âşığa zulmeder. Rakiple birlikte olarak âşığı üzer. Sevgili ve âşık anlatılırken onların durumlarından etkilenen organları çeşitli benzetmelere konu olmuştur. Kavsî'nin klâsik anlayışa uygun olarak zikrettiği unsurlar söyleyiş güzelliği sebebiyle ilgi çekicidir. Sevgiliden başka diğer bir insan tipi ise rakiptir. Rakip Kavsî'de çok zikredilmeyen ve baskın olmayan bir tiptir. O da çeşitli hayvan ve bitkilere benzetilmiştir.

Dolayısıyla, Kavsî'nin insan unsuru üzerinde özellikle de âşık tipi üzerinde çok durduğu, sosyal çevreyi başarıyla şiirlerde gösterdiği, tabiattaki unsurlar ile insan unsurunun ortak noktalarını klâsik anlayışa uygun olarak beyitlerinde işlediği sonucuna varabiliriz. Öte yandan, insanın dışında gökyüzü ve dört unsur da aynı şekilde geleneğe uygun bir anlayışla ve ifadelerle beyitlere aksetmiştir.

Netice itibariyle Kavsî, Fuzûlî muakkibi olarak bilinmekle beraber onun gölgesinde kalmamış bir şairdir. Çeşitli kütüphanelerde bulunan Dîvân'ındaki pek çok şiiri Türkçenin bir şiir dili olarak kuyumcu hassasiyetiyle işlenmiş olduğunu göstermektedir. Ayrıca, devrin sosyal hayatını, edebî dilin imkanları ile fakat sade denilebilecek bir dille yansıtması, bu sırada halk söyleyişlerinin başarılı bir şekilde şiirlerde kullanılması gibi hususiyetlerinin yanında klâsik şiirimizin özelliklerini de bünyesinde barındırması ile Kavsî Dîvânı; Türk/Azerî Edebiyatı'nın önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Şair Kavsî de dili kullanmadaki becerisi, hayal dünyası kısaca şairliği yönüyle bu gün daha fazla tanınması gereken başarılı ve önemli bir şairdir.

KAYNAKÇA

A Catalogue Of Persian Manuscrıpts, Compiled By Ahmad Monzavı Publication No: 33, Regiomal Cultural Instıtute,C. 5, c. 3

AKDOĞAN, Yaşar, **Azerbaycan Türkçe'sinden Türkiye Türkçesi'ne Büyük Sözlük**, Beşir Kitabevi, İstanbul 1999

AKKUŞ, Metin, **Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebî Türler ve Tarzlar**, Fenomen Yay., Erzurum 2006

AKPINAR, Yavuz , "Kavsî Tebrîzî, Alican", **TDEA** c. 5, s. 229

AKPINAR, Yavuz , **Azerî Edebiyatı Araştırmaları**, Dergah Yay., İst., 1994

AKPINAR, Yavuz, "Kavsî Tebrîzî" **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yay. , c.25, s. 69-70

AKSOYAK, İsmail Hakkı, "Edebî Sanatlar", **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2002, s. 267-283

Ali Nazîmâ, Faik Reşad, **Mükemmel Osmanlı Lügati,** TDK Yay., Ankara 2002

Ali Şir Nevâyî, **Bedâyiu'l-Vasat,** (haz. Kaya Türkay), TDK Yay., Ankara 2002

ALİYAR, Süleyman, **Azerbaycan Tarihi Uzak Geçmişten 1870-ci İllere Kadar**, Bakı 1996

ARASLI, Hamit, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi ve Problemleri** (Seçilmiş Eserleri 1. cilt) Bakı, Gençlik 1998

ARASLI, Hamit, **Gövsî Tebrîzî**, Seçilmiş Eserleri, Bakı, 1958

ARASLI, Hamit, **XVII-XVIII. Asr Azerbaycan Edebiyatı Tarihi**, Bakı 1956

Azade Rüstemova, "Azerî (Doğu Oğuz) Sahası XI-XVIII Yüzyıllar", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., C.6, Ankara 2004

Azîz Devletâbâdî, **Suhanverân-ı Azerbaycan**, İntişârât-ı Sütûde, c. II, Tahran 1377

BAYRAM, Ömer; **Azerbaycan Sahası Tezkireleri ve Seyyid Azim Şirvânî'nin Tezkiresi**, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2005

BİLGEGİL, Kaya, **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989

BİLKAN, Ali Fuat, "Nâbi Divânı Nüshalarının Şecerelendirilmesi", **Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. Sos. Bil. Dergisi**, c. 1, sayfa 91- 118, 1996

BİLKAN, Ali Fuat, **Nâbî Dîvânı I-II,** MEB Yay., İstanbul 1997

CENGİZ, Halil Erdoğan: "Divan Şiirinden Musammatlar**", Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II,(Divan Şiiri**) Sayı 415, 416, 417, 1986, TDK Yay., 1986, s. 295-340

Cevad Hey'et, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihine Bir Bakış**, Tahran 1358

Charles Rieu, **Catalogue of The Turkish Manuseripts in The British Muzeum**, London, 1888

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, **Necati Bey Divanı'nın Tahlili**, Kitabevi, İstanbul 2001

ÇELEBİOĞLU, Amil, **Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı**, MEB Yay., Ankara1994

ÇETİNDAĞ, Yusuf, **Ali Şir Nevâî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 2006

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara 1988

DİLÇİN, Cem, **Studies On Fuzulî's Divan**, Harvard Üniversity 2001

DİLÇİN, Cem: "Divan Şiirinde Gazel" **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)**, c.LII, Sayı 415, 416, 417, TDK Yay., 1986, s. 78

ERDOĞAN, Mustafa, **Türk Edebiyatında Muhammes**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002

ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım-Yayım, İstanbul 1989

Esrar Dede, **Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye**, (haz.Dr. İlhan Genç), AKM Yay., Ankara 2000

Ferheng-i Suhanveran, (Haz. Dr. A. Hayyampûr) İntişârât-ı Tılâî, Tahran 1372, c. II

Fuzûlî**, Fuzûlî Divanı**, (Haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedid Yüksel, Müjgan Cunbur), Akçağ Yay., Ankara1990

HACIYEV, Tofig; VELİYEV, K. N**., Azerbaycan Dili Tarihi**, Bakı 1983

HORATA, Osman, "Kaynaklar**", Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2002, s. 14-15

İPEKTEN, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri**, Birlik Yay., Ankara 1985

İPEKTEN, Haluk, **Fuzûlî , Hayatı, Sanatı, Eserleri**, Akçağ Yay. Ankara 1991

İSEN, Mustafa, "Türler", **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2002

İsmail Hikmet, **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi**, Bakü, 1928, c. 2

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu İstanbul 1947, c. I

KANAR, Mehmet, **Kanar Farsça- Türkçe Sözlük**, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, Kültür Bak. Yay., C. I-II, Ankara 1992

Kavsî, **Dîvân,** Ankara Millî Kütüphane: NU: 06 MK yz.A 3767

Kavsî, **Dîvân**, Bakü Fuzuli Adına El Yazmaları Kütüphanesi nu: B-4366 (II)

Kavsî, **Divân**, İstanbul Üni. Ktp., T. 5478

Kavsî, **Dîvân**, Londra: British Museum ADD 7927, Süleymaniye Ktp. Mikrofilm nu 3513

Kavsî, **Dîvân**, Malatya İl Halk Kütüphanesi nu: 252, (Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu: 3-252)

Kavsî, **Dîvân,** Suûdî Arabistan Melik Abdü'l-Azîz Kütüphanesi (Medine) nu: 186/711

Kavsî, **Dîvân**, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Nu : 3140

Kavsî, **Dîvân**, Tebriz Temeddün Kütüphanesi nu: 356

Kavsî, **Dîvân**, Tiflis Gürcistan Elmler Akademisi Kekelidze adına Elyazmalar Enstitüsü nu: L 51

KERİMOV, Paşa, **Qövsi Tebrizi Seçilmiş Eserleri**, Lider Neşriyat, Bakı 2005

KERİMOV, Paşa, **Gövsî Tebrîzî Divan**, Bakı, Nurlan, 2005

KESTELLİ, Raif Necdet, **Resimli Türkçe Kamus**, (haz. Recep Toparlı v.d.), Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2004

KILIÇ, Filiz , "Meşâ'irü'ş-Şu'ara ve tenkitli Metni Oluştururken İzlenen Yöntem", **Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. Sos. Bil. Dergisi**, c. 1, 1996

KOCAKAPLAN, İsa , **Açıklamalı Edebî Sanatlar**, MEB Yay., İst 1992

KÖÇERLİ, Feridun Bey , **Azerbaycan Edebiyatı Tarihi Materyalları**, Bakü 1925, c. I

KÖKSAL, Fatih, **Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire**, Akçağ Yay., Ankara 2006

Kur'an-ı Kerim, TDV Yay., Ankara 1993

KURNAZ, Cemal , **Divan Edebiyatı Yazıları**, Akçağ Yay. Ankara 1997

KURNAZ, Cemal , **Hayâlî Bey Dîvânı Tahlili**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.

KURNAZ, Cemal, **Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler**, Akçağ Yay., Ankara 1990

KURNAZ, Cemal, **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007

KURNAZ, Cemal, **Türküden Gazele**, Akçağ Yay., Ankara 1997

LEVENT, Agah Sırı, **Divan Edebiyatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984

MACİT, Muhsin , **Divan Şiirinde Âhenk Unsurları**, Akçağ 1996

MACİT, Muhsin, Nedim Divanı'nın Tenkitli Metni Nasıl Hazırlandı?", **Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. Sos. Bil. Dergisi,** c. 1, 1996

Mahmud Hidâyet, **Gülzâr-ı Câvidân**, c.2

MENGİ, Mine "Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili", **Turkısh Studıes, Tunca Kortantamer Özel Sayısı-1**, Summer 2007, s. 409-410

MERMER, Ahmet, **Karamanlı Aynî ve Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara 1997

MUHTAROĞLU, Vilayet, "Azerbaycan Edebiyatı**", Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi,** c.1, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1992, s. 155-156

Mütercim Âsım Efendi, **Burhân-ı Katı**, (haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), TDK Yay., Ankara 2000.

ONAY, Ahmet Talat, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar,** (haz. Prof. Dr. Cemal Kurnaz), TDV Yay., Ankara 1992.

PALA, İskender, **Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü**, C I-II, Akçağ Yay., Ankara 1989

REDHOUSE, Sir James W., **Turkısh and Englısh Lexicon**, Çağrı Yay., İstanbul 2001

REİSZADE, Seyide Hamide , **Dîvân-ı Kavsî**, Hûşe Matbaası, Tahran 1376

RÜSTEMOVA, Azade, "Azerî(Doğu Oğuz) Sahası XI-XVIII Yüzyıllar", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi,** C.6, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2004.

SEFERCİOĞLU, Nejat, **Nev'î Dîvânı'nın Tahlîli**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990

SEYİDOV Mirali, **Gövsî Tebrîzî**, Bakı, 1963

SEYİDOV, Mirali, **Azerbaycan Ermeni Edebî Alakaları(Ortaasrlar)**, Bakü, 1976

Süleyman Mümtaz, "Kavsî", **Azerbaycan Edebiyatı**, sayı 5, Üçüncü Beynelmilel Matbaası, 1925, s. 3-79

Şemseddin Sâmi, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yay., İstanbul 1987

Şemseddin Sâmi, **Kâmûsu'l-A'lâm**, (Tıpkıbasım), c. 5, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; KARTAL, Ahmet, **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergah Yay., İstanbul 2004,

Tahirü'l-Mevlevî, **Edebiyat Lugati**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973

TARLAN, Ali Nihat, **Edebiyat Meseleleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1981

TARLAN, Ali Nihat, **Fuzûlî Divanı Şerhi**, Akçağ Yay., Ankara 2001

TARLAN, Ali Nihat, **Şeyhî Divanı'nı Tetkik**, İstanbul Eğitim Fak. Basımevi, İstanbul 1964

TOKEL,Dursun Ali, **Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar**, Ankara 2000

TOLASA, Harun, **Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası**, Akçağ Yay.,Ankara 2001

TUMAN, Nâil, **Tuhfe-i Nâilî**, Tıpkıbasım (Haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), Bizim Büro Basımevi Dağıtım 2000, c. II

ULUDAĞ, Süleyman, **Tasavvufî Terimler Sözlüğü**, İstanbul 1991

ÜNVER, İsmail, "**Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler**", Türkoloji Dergisi, Ankara. Üni. Basımevi, Ankara 1993, c. XI, S. 1

XUDİYEV, Nizami, **Azerbaycan Edebî Dili Tarihi**, Ankara, 1997

Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1983

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÎVÂNIN NÜSHALARI VE TENKİTLİ METİN

I- DÎVÂNIN NÜSHALARI

A- Nüsha Tavsifleri

1- TB Nüshası

Tebriz Temeddün Kütüphanesi nu: 356

Nüshanın Özellikleri: vr: 235, st: 11, yazı: nestalik, ölçü: 13x22

Baş tarafta Hacı Hüseyin Nahcivânî'nin matbu mührü var. Sonda ise 1086 El fakîrü'l-hakîr Asgar bin Hâcı Ali Tebrîzî yazısı var. En sonda kütüphane mührü var.

Baş: Ey itmiş medd-i bismi'llāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā
Anuñ bir noḳṭası żımnında Ḳurān-ı mübīn peydā

Son: Bi-ḥamdi'llāh ki dūd-ı āhımuz ebr-i bahār oldı
Ḳaradan çıḫdı dāġ u bāġ u ṣaḥrā lālezār oldı

Mecnūna yetersen söyle ey bād-ı ṣabā
Ḳavsī didi ey oḫşama ḳardaşum gel (Bu beyit rubainin sonu)

Nüshanın sonundaki rubai farklı bir yazıyla eğri bir şekilde yazılmış. Bu nüshada 543 gazel, 2 terkîb-i bend, 3 tercî-i bend, 5 muhammes, 1 müseddes, 1 murabba, 1 rubai vardır. Nüshanın başı ve sonu tamdır.

2- TF Nüshası

Tiflis Gürcistan Elmler Akademisi Kekelidze adına Elyazmalar Enstitüsü nu: L 51 (TF)

Nüshanın özellikleri: vr: 197, ölçü: 20,5-14,5; 15,5-9 cm, satır: değişik satırlı (12, 13, 14, 16), yazı: nesih. Mürekkep: siyah. ilk iki sayfa Avrupa, sonra ise kahverengimtrak kağıt, koyu kahverengi deri ile kaplı madalyonla süslenmiş, karton cilt. Tarihsiz

İlk sayfada tarih-i tevellüd Muħammed ʻAli Recebü'l-Merhame 1314 yazısı var. Bu sayfanın arkasında beyitler var.

Baş: Ey olub Ḳur’ān-ı i‘cāz-āferīn burhān saña
Medd-i bismi’llāh mīzān-ı ‘uluvv-i şān saña

Son: Bi-hamdi’llāh ki dūd-ı āhımız ebr-i bahār oldı
Ḳarādan çıhdı dāġ u bāġ u sahrā lāle-zār oldı

Baştan bir gazel eksik. Fakat şiirler “Hāẕā kitābu Ḳavsī Bismillāhirrahmānirrahīm” ile başlıyor. Tamir görmüş. 1v’de müellifi bilinmeyen şiirler var.

Rubai yok. 448 gazel, 1murabba, 1 muhammes,1 müseddes, 3 tercî-i bend, 2 terkîb-i bend, beyit sayısı 4200

3- İ Nüshası

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nu: T 5478

Nüshanın Özellikleri: vr: 138 , ölç: 275- 155(divanda 280-160mm), st: 17, yz: talik, kt: kaba Avrupa, ct: yeşil meşin kaplı ve miklebli. En sonda 1095 tarihi var.

Başta kitaplık mührü var.

Baş: Dögünlerüñ yeter ey sebz-reng teh-i gül-gūn
Ne gül ne sebze gerekdür ne lāle-zār baña

Son: Ḫalḳ içre bu bī-beṣā‘atüñ şöhreti yoḫ
Bu şehrde eş‘ārı anuñ oldı ‘alem

Baştan 6 gazel eksik. 527 gazel, 5 muhammes, 1 murabba, 3 tercî-i bend, 1 müseddes, 2 terkîb-i bend, 10 rubai vardır.

Sayfa kenarlarında sonradan eklenmiş beyitler var Nüsha sonradan biri tarafından gözden geçirilmiş, yanlışlar ve eksikler düzeltilmiş. Eksik birçok beyit sonradan kenarlara eklenmiş. TB’den farklı 3 gazel var. Diğer nüshalardan farklı kelimeler kullanılmış. İmla hataları var.

4- L Nüshası

Londra: British Museum ADD 7927, Süleymaaniye Ktp. Mikrofilm nu 3513

Nüsha Özellikleri: vr: 1+118+1, satır: 15, yazı: talik

Bu nüshada ilk yaprakta arkalı önlü beyitler var. 1a'da başı okunmayan "nun" kafiyeli bir gazel var. Şiirin başında Abdurrahman ismi kayıtlıdır. Beytin altında 1185 tarihi var. 2a'nın kenarında temellük kaydı var. "Kad vekaʿ li temellükü'l-hāc Ahmed bin-hāc…eftahu'llāhü lehü yedehü defter Baġdād sene 1213" kaydı var. Son yaprakta da metin bittikten sonra beyitler var. Bu nüsha (r) redifli şiirlerle başlıyor.

Baş: Yoḫdur ḫaberüm kim köñül olmuş kime ḥayrān
Āyīne ne bilsün ser-i bāzār kimindür

Son: Hey hey dolanım başına ey sāḳi-i yāġı
Öz başın içün ḳoymaya gör elden ayāġı

Bu nüshada 410 gazel yer almaktadır. Beyit sayısı 3382'dir.

5- MK Nüshası

Ankara Millî Kütüphane: NU: 06 MK yz.A 3767

Nüsha Özellikleri: vr:96 st: 13, yazı: talik

İlk sayfada kitaplık mührü var. Ayrıca ilk sayfanın üstünde "20. 7. 1967 İbrahim Üzengioğlu Kastamonu" ifadesi el yazısıyla yazılmış. 2. varak eksik. 1b'de divan başlıyor. 273 gazel var. Son eksik. "n" harfinde bitmiş.

Baş: Ey itmiş medd-i bismillāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā
Anuñ bir noḳṭası żımnında Ḳur'ānı-ı mübīn peydā

Son: Ḫaber-dār olmayan miʿrāc-ı maʿnādan ne bilsüñ kim
Senüñ gökden yere var imtiyāzuñ dil-rübālardan

5- M Nüshası

Suûdî Arabistan Melik Abdü'l-Azîz Kütüphanesi (Medine) nu: 186/711

Nüsha Özellikleri: vr: 110, st: 15, yazı: nesih

Bu nüshanın başı tam. Sonu eksik. 1a'da üç mühür var. El-Hāc Mustafa Sıtkı 179. Bundan başka mühür dışında temellük 437, min kütübi'd-devâvîn 447.

Baş: Ey itmiş medde-i bismillāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā
Anuñ bir noḳṭası żımnındadur Ḳur'ān-ı mübīn peydā

Son: Ne ḫuceste mekān ola ol mekān ki yetince şevḳ temām ile
Ura dāmenin bele ḳātilüm çeke tīġini töke ḳānumı

Bu nüshada 440 gazel vardır. Sonu eksik. Aralarda eksik gazel çok. Gazellerin beyit sayıları eksik.

7- B Nüshası

Bakü Fuzuli Adına El Yazmaları Kütüphanesi nu: B-4366 (II)

Nüsha Özellikleri: vr: 38, st: 14, , yazı: nestalik, Müstensih: Şeyh Muhammed, kahverengi deri cilt kaplı

Baş: Ey itmiş müdde-i bismillāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā
Anuñ bir noḳṭası żımnında Ḳur'ān-ı mübīn peydā

Son: Yāduñla gözüm merdümidür ḳaṭre-i eşküm
Ger var çerāġumda benüm nūr senüñdür

Bu nüshada 120 gazel ve 1 terkîb-i bend vardır. Seçmeler şeklindedir.

8- YB Nüshası

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Nu : 3140

Nüsha Özellikleri: vr: 104, ölç: 200-140, 145-85; satır 15, yazı : talik, cilt Kahverengi deri bir cilde benziyor.

Baş: İdüpdür çarḫ-ı müsta'cel beni topraġ ilen yeksān
Sen ol seyl-āb-ı bī-zinhārı mi'mār itginen yā Rab

Son: Benüm tek āyīne baġlardı bin zünnār cevherden
Yüzünde ḥalḳa ḥalḳa ol ḫaṭ-ı tersāyı görseydi

Gazel sayısı 461'dir. Nüshanın başı ve sonu eksik. Kapağın içine yapıştırılmış kağıtta iki beyit var. Metne ait değil. 69b'de bir mühür var. Okunmuyor. Son sayfalar kopuk. Gazel dışında başka nazım şeklinde şiir yok. "ye" harfinde de oldukça eksik gazel var. Gazellerin beyitleri de eksik.

9- ML Nüshası

Malatya İl Halk Kütüphanesi nu: 252; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu: 3-252

Nüsha Özellikleri: vr: 329, st: 12, yazı: talik, cilt: Bordo cilt Baş sayfada kütüphane mührü var.

Baş: Żaʿf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz
Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz

Son: Eger var ise cürmüm bilmezem sen söyle başınçün
Günāhum ne dolanım başına cānān günāhum ne

238 gazel, 2 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 1 müseddes, 2 muhammes var. Baştan 198 gazel eksik ve sondan eksik. Tarih ve kayıt yok

10- TH Nüshası[158]

Tahran Melik Kütüphanesi nu: 5604

Nüsha özellikleri : vr: 156, yazı: Nestalik, Tarih: 1117, Türkçe ve Farsça şiirler vardır. Müstensih: Asgar adlı bir katip.

368 gazel, 2 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 1 müseddes, 1 muhammes, 1 murabba vardır.

11- P Nüshası[159]

Pakistan Lahur şehri Pencab Üniversitesi Kütüphanesi, nu: 165 PI VI 699 (f. 572)

Nüshanın Özellikleri : Yazı Nestalik, Tarih 1882 m.

---

[158] Bkz. A Catalogue Of Persian Manuscrıpts, Compiled By Ahmad Monzavı Publication No: 33, Regiomal Cultural Instıtute, c. 3, s. 2488; Paşa Kerimov, Qövsi Tebrizi Seçilmiş Eserleri, Lider Neşriyat, Bakı 2005, s. 12; Seyide Hamide Reiszade, Dîvân-ı Kavsî, Hûşe Matbaası, Tahran 1376. Bütün çalışmalarımıza rağmen bu nüshaya ulaşamadık. Bu nüsha ile ilgili olarak Paşa Kerimov çalışmasında bu nüshanın 1083 tarihli olduğunu kaydetmektedir. Hakkında bilgi sahibi olmadığımız için bu nüshayı nüsha ailesine dahil etmedik.

[159] A Catalogue Of Persian Manuscrıpts, Compiled By Ahmad Monzavı Publication No: 33, Regiomal Cultural Instıtute,c. 3, s. 2488; Paşa Kerimov, Qövsi Tebrizi Seçilmiş Eserleri, Lider Neşriyat, Bakı 2005, s. 12 Bu nüshaya da çalışmalarımız neticesinde ulaşamadık. Katalokta verilen başlangıç beytinin Farsça olması bize bu nüshanın Kavsî'nin Farsça Divanı olabileceğini düşündürmüştür. Hakkında bilgi sahibi olmadığımız için bu iki nüshayı nüsha ailesine dahil etmedik.

B- Nüshaların Değerlendirilmesi ve Şecere Tespiti

Nüsha tavsiflerini verdiğimiz Kavsî Dîvânı'nın sağlıklı bir metnini ortaya koymak ve Türk Edebiyatı'nın önemli bir şairi olan Kavsî'yi tanıtmak amacıyla nüsha değerlendirmesi yapmak gerekir. "*Bir metnin kurulması çalışmaları metin tespiti ile başlar. Bu aşamada metin seçimine gidilir…Tespit sonrası metnin yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerde bulunan nüshalarının belirlenmesine, nüsha seçimi sırasında karşılaştırmada kullanılacak nüshaların eskiliğine; yapraklarının eksik ya da bozuk olmayan yıpranmamış, yazısı okunaklı nüsha olmasına dikkat edilerek nüsha değerlendirmesi yapılır*."[160]

Araştırmalarım sırasında Kavsî ile ilgili Türkiye'de birkaç makalenin dışında başka çalışmanın yapılmadığını öğrendim. Azerbaycan sahasında yapılan çalışmalar da yeterli değildi. Bu sebeple bütün Türk Edebiyatı'nın şairi olduğunu düşündüğüm Kavsî Dîvânı'nın sağlıklı bir metnini ortaya çıkarmaya karar verdim. İlk olarak nüshaların tespiti ile işe başladım. Gördüm ki dördü ülkemizde beşi yurtdışında olan önemli bir divanla karşı karşıyayım. Azerbaycan'da yapılmış bir çok çalışmaya ulaştım. Bütün şiirlerin olduğu bir çalışmanın eksikliğini fark ettim. Tespit ettiğim nüshaların tamamına ulaştım. Nüshaların değerlendirilmesi ve şecerenin tespiti aşamasında şu çalışmaları yaptım[161]:

1- Türkiye kütüphanelerindeki bütün nüshaları kataloglardan tespit ettim. Yurt dışındaki nüshaları da mevcut katalogları tarayarak tespit ettim. Resmî ve gayrı resmî kanallarla tespit ettiklerime ulaştım.
2- Bütün bu nüshaları taradım. En çok şiirin bulunduğunu gördüğüm Tebriz nüshasını esas alarak gazellerin matla beyitlerini çıkardım. Bu gazellere sıra numarası verdim. Sıralanışına uygun olarak bir tablo oluşturdum. Bu tabloya gazellerin ve diğer nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerin ilk beyitlerini, beyit sayılarını ve varak numaralarını kaydettim. Bu

---

[160] Mine Mengi, "Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili", **Turkısh Studıes, Tunca Kortantamer Özel Sayısı-1**, Summer 2007, s. 409-410

[161] Nüsha şecerelendirilmesi ve nüsha ailesinin çıkarılması konusunda örnek aldığım çalışmalar: Bkz. Ali Fuat Bilkan, **Nâbî Dîvânı I**, c. 1, MEB Yay. İstanbul 1997, s. XXXI-XXXIX; Ali Fuat Bilkan, "Nâbi Divânı Nüshalarının Şecerelendirilmesi", **Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. Sos. Bil. Dergisi,** 1996, c. 1, s. 91- 118,; Filiz Kılıç, "Meşâ'irü'ş-Şu'ara ve tenkitli Metni Oluştururken İzlenen Yöntem", **Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. Sos. Bil. Dergisi**, 1996, c. 1, s. 23-42,; Muhsin Macit, Nedim Divanı'nın Tenkildi Metni Nasıl Hazırlandı?", **Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. Sos. Bil. Dergisi**, 1996, c. 1, s. 119-135, 1996

uygulamayı bütün nüshalar üzerinde yaptım. Böylece bütün nüshaları, bu nüshalardaki şiir sıralanışını, beyit sayılarını, sıralanıştaki farklılıkları, eksik ve fazla şiirleri gösteren bir tablo oluştu.

3- Bu tabloda şiir sıralanışındaki farkları ve ortaklıkları, nüshaların şiir sayılarını, nüshaların beyit sayısı farklarını, nüshalarda olmayan veya diğerlerinden farklı olarak fazla kaydedilmiş şiirleri, ilk beyitlerin farklılık ve ortaklıkları, ortak hataları, imla hususiyetlerini, kelime seçimindeki farklılıkları, kenara yazılmış şiirleri, ortak imla yanlışlarını, düzeltmeleri görme imkanımız oldu. Bunları fişledim.

4- Nüshaların istinsah tarihlerini, müstensihlerini, başka kayıtları varsa onları dikkate aldım.

5- En çok gazel sayısına sahip nüshayı okuyarak şiirler hakkında bir bilgi sahibi oldum.

Nüshaları kodlarken nüshanın bulunduğu şehrin ya da bulunduğu kütüphanenin ilk harfini esas aldım. Bütün bu bilgiler ışığında dört kola ayrılmış bir nüsha ailesi oluşturdum. Bu grupların kolbaşlarını edisyon kritiğe esas alacağım. Bu grupların özellikleri şu şekildedir:

1. Grup:

Bu gruba dahil olan nüshaların başlıca özellikleri şunlardır: TB nüshası 1086 ile en eski istinsah tarihine sahip ve en çok gazeli ihtiva eden nüshadır. Bu sebeple bu grubun kolbaşısıdır. Bu nüshaya göre numaralandırma yapılmıştır. 543 gazel, 2 terkîb-i bend, 3 tercî-i bend, 5 muhammes, 1 müseddes, 1 murabba, 1 rubai ihtiva eder. Bu grupta bulunan YB (Süleymaniye-Yazma Bağışlar) nüshası 461 gazelden oluşmaktadır. Son sayfaları eksiktir. B (Bakü) nüshası ise seçmeler şeklinde oluşturulmuştur. 120 gazel ve bir terkîb-i bend ihtiva eder.

Bu grubu oluştururken YB nüshasındaki düşmüş sayfalar ve B nüshasının eksiklikleri incelememizi güçleştirse de ortaklıklar bir fikir sahibi olmamıza sebep oldu. Buna göre bu üç nüshanın gazel sıralanışları ortaktır. 26., 31.,32., 162., ve 33., 149., 197., 198., 199., 286., 287., 288., 289., 290.,291., 292., 293., 294., 295., 296., 297., 365., 374. gazeller bu üç nüshada diğer nüshalardan farklı yerdedir. Ayrıca 197. gazel yalnız TB, YB, İ nüshalarında bulunmaktadır.

98. gazelin TB ve YB'de 12 beyit, diğer nüshalarda 10 beyit olması bu ikisi arasında bir bağ oluşturmaktadır.

373. gazelden sonra TB, YB ve B'de olmayıp diğer nüshalarda bulunan 3 gazel vardır.

378. gazelde ikinci beytin ikinci mısraı diğer nüshalara göre farklıdır.

B'nin seçmeler şeklinde oluşturulması bu nüshanın daha sonraki yıllarda istinsah edildiğini düşündürmektedir.

YB'ye ait özellikler bu nüshadan istinsah edilen bir nüshanın olmadığını bize gösteriyor. Mesela; 233. gazel yalnızca YB'de yok. 194. gazelde "intizâr" YB'de "rûzgâr", 283. gazelde kõñline" "kûyına", 203. gazelde "yemek" "dimek" olmuş.

TB nüshasının sonunda bulunan 1 rubainin diğer nüshaların hiçbirinde olmaması TB ile asıl nüsha arasında bilinmeyen bir nüshanın olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca TB'de olmayıp L nüshasında tespit ettiğimiz 3 gazelin varlığı da asıl nüshadan istinsah edilirken atlamaların yapılmış olabileceği ya da arada bir başka bilinmeyenin olabileceği fikrini bizde oluşturdu. Yalnız TB ve I nüshalarında gördüğümüz 32. ve 40. gazellerdeki eklemeler bu fikrimizi kuvvetlendirmiştir.

TB'de 106. gazelde diğer nüshalarda olmayan iki beytin varlığı bu nüshayı ayrı bir grup olarak düşünmemizde etkili oldu. Bu durum YB ve B nüshalarında bu gazelin olmaması sebebiyle bu iki nüshada incelenemedi.

541. gazel TB'de sayfa kenarına farklı bir yazıyla yazılmış. Bu gazel diğer nüshalarda yok. Bu durum bu nüshanın bilinmeyen bir nüshadan kontrol edildiğini düşündürüyor. Asıl nüshadan kontrol yapılmamış olabilir. Yoksa diğerlerinde de olurdu.

Ayrıca yalnızca TB ve I nüshalarında bulunan bir müseddes ve bir muhammes bu iki nüshanın önünde bir bilinmeyen nüshanın olabileceğini düşündürmektedir.

Bu grubu oluştururken yukarıdaki sebepler çerçevesinde YB ve B'nin, TB'den veya aynı gruptan bir başka bilinmeyen nüshadan istinsah edilmiş olabileceğini düşündük.

2. Grup:

Bu grubu oluşturan nüshaların özellikleri şunlardır: TF nüshası bu grubun en çok gazel ihtiva eden nüshasıdır. 448 gazel, 1 murabba, 1 muhammes, 1 müseddes, 3 terci-i bend, 2 terkîb-i bend vardır. İstinsah tarihi yok. Baştan bir gazel eksiktir. En çok şiirin bu nüshada bulunması sebebiyle kolbaşı seçilmiştir. MK nüshasında 273 gazel bulunmaktadır. Divanın başı ve sonunda eksiklikler vardır. Tarihsizdir. MD nüshası da tarihsizdir. Başı tam, sonu eksiktir. 440 gazel vardır. Bu gazellerin beyitlerinde eksiklikler çoktur. ML nüshasında baştan 198 gazel eksiktir. 238 gazel, 2 terkib-i bend, 2 terci-i bend, 1 müseddes, 2 muhammes var . Tarihsizdir. Bu nüshalardaki düşmüş sayfalar, istinsah tarihlerinin olmaması nüsha ailesinin oluşturulmasında zorlanmamıza sebep oldu. Nüshaların gazel sayısının azlığı, MD nüshasındaki beyitlerin eksikliği beyitleri tam olan ve gazel sayısı fazla olan TF'yi kolbaşı olarak seçmemize sebep oldu.

Bu gruptaki ortaklık ve farklılıklar şu şekildedir: TF ve MK'da 26. ve 27. gazellerin yeri diğerlerine göre farklıdır. Yine 31. ,32. , 149., 197. , 162., 163., 197., 345., 365., 374., 375., 415., 433. gazeller bu gruptaki nüshalarda diğer nüshalardan farklı yerlerde sıralanmıştır. Bu sıralamadaki ortaklık bu nüshaları bir araya getirmiştir. 21., 28., 40., 44.,164., 196., 345., ve 165. gazeller TF , MD ve MK'da yazılmamış. 433. gazel TF ile birlikte ML'de de farklı bir yerdedir. TF'de 538. gazelden, ML'de 537. gazelden itibaren terci-i bende kadar şiir yok.

Ayrıca 27. gazelde "diler" kelimesi TF, MK ve MD'de "diler", diğer nüshalarda "dir" şeklindedir.

38. gazelde TF'de yanlış yazılmış bir ifade olan "nazar her" MD'de de yanlış olarak gelmiş. Bu durum bu iki nüsha arasındaki bağı güçlendiriyor.

251. gazelde "hûnîn" kelimesi TF ve MK'da "ñ" ile yazılmış. Ayrıca diğer nüshalarda "yüz" olarak yazılmış kelime bu iki nüshada " üz" yazılmış. 252. gazelde ise "gören", TF ve ML'de "ñ" ile yazılmış. Bu durum TF'den MK ve ML'nin istinsah edilmiş olabileceğini düşündürüyor.

326. gazel yalnızca TF ve ML'de 16 beyit halinde tam olarak yazılmış. Diğerlerinde eksiktir.

326. gazelde ise TF ve MK'da "nev-nihâlin…" diye başlayan beyit eksiktir.

Bu grubu diğerlerinden ayıran en önemli özellik ise 373. gazelden sonra bu gruptaki nüshalarda "Aġyârum…, Ey hoş ol… ve Ol zaman ki…" diye başlayan gazellerin olmasıdır. Bu üç gazel diğer nüshalarda yoktur. Bu önemli bir ayrıntıdır.

384. gazelin son beyti yalnızca TF ve MK'da eksiktir.

MK'da 68. gazelde "yol" kelimesi "gün", 145. gazelde "fâriġ" kelimesi "dâġ" kullanılmış, "cân" kelimesi ise atlanmış. Ayrıca bu nüshanın 56a varağında dipnot var. Bu durum MK'nın sonradan düzeltildiğini gösteriyor. Bu nüshadaki düşmüş sayfalar incelememizi zorlaştırmıştır.

ML nüshası 200. gazelden başlamıştır. TF'yi takip etmiştir. 265. gazelde "hûn-hˇâr"ın "devrân" olarak yazılmış olması, 444. gazelin diğer nüshalarda olmasına rağmen yalnızca ML'de yazılmamış olması kendisinden istinsah edilenin olmadığını göstermektedir.

MD nüshası seçmeler halinde istinsah edilmiş. Hem şiirler atlanmış, hem de beyitler atlanmış. TF'de "sahbâ" olan kelimenin MD'de "bâde" olması, bazı şiirlerdeki sıralama farkları TF ile MD arasında başka bir nüshanın olup olmadığını düşündürüyor.

TF'nin sonunda farklı bir yazıyla sayfa kenarlarına ters olarak rubailer yazılmış . Rubailer okunmuyor. Okuyabildiğimiz kadarıyla I nüshasındaki rubailere benziyor. Sonradan I'den kontrol edilmiş olabilir. Bu durum rubailerin sonradan yazıldığını gösterir. Bu sebeple rubailer diğer nüshalarca istinsah edilmemiş olabilir. Bundan başka ortaklığın olmaması İ nüshasını farklı bir grup olarak değerlendirmemize yol açtı. Ayrıca yalnızca rubailerin bu iki nüshada bulunması TF ve İ'nin asıl nüshaya yakınlığını ortaya koyuyor. Yalnız asıl nüshadan istinsah edilseydi rubailer farklı bir kişi tarafından değil divanı istinsah eden tarafından sayfa sonuna yazılırdı. Bu durum arada bilinmeyen bir yada iki nüshanın varlığına işaret ediyor. Bütün bunlardan yola çıkarak bu grubu oluşturduk.

3. Grup:

Bu grupta yalnızca I nüshası bulunmaktadır. Bu nüshada 511 gazel, 5 muhammes, 1 murabba, 3 terci-i bend, 1 müseddes, 2 terkib-i bend, 10 rubai bulunmaktadır. İstinsah tarihi 1095'tir. Tek başına bir grup olarak düşündüğümüz bu nüshada diğer nüshalardan farklı olarak 3 gazel ve 10 rubainin bulunması, bazı şiirlerin sıralanışındaki farklılık, şiir sayısındaki fazlalık onu ayrı olarak

gruplandırmamıza sebep oldu. Bu farklılıklar elimizdeki nüshalarda takip edilmemiştir. Ondan istinsah edilen bir nüsha yoktur. Sayfa kenarlarındaki beyitler, düzeltmeler bu nüshayı önemli kılmaktadır. Bu nüshanın diğerlerinden farklı yönleri şunlardır:

92., 150., 342., 343. ve 344. gazeller İ nüshasında eksiktir.

70. gazelde "pejmürde" kelimesi "nev-müjde", 206. gazelde "ağyâre hicrân" "ağyâr u hicrân", 215. gazelde "hîç" "çünki", 241. gazelde "çend" "giz", 252. gazelde "ehlin" "ile", 255. gazelde "dehrde" manâda" , 260. gazelde "reftârı" "handânı" , 171. gazelde "durub" "varub", 226. gazelde "ne yalķuz" "ne bâbından" 381. gazelde "nevmîd" "mahrum" olarak yazılmış. Bu değişiklikler diğer nüshaların hiç birinde görülmemektedir. Bu da bu nüshadan istinsah edilen olmadığının işaretidir. Ayrıca asıl nüsha ile İ nüshasının arasında bilinmeyen bir nüsha da olabilir.

151. ve 152. gazeller sayfa kenarına eklenmiştir. Bir çok gazelin eksik beyitleri sayfa kenarına sonradan eklenmiştir. Bu durum bu nüshanı sonradan tam bir nüshadan kontrol edildiğini düşündürüyor.

162. , 163. ve 168. gazellerin yeri diğer nüshalardakinden farklıdır.

54a'da "Çekmişem…", 60a'da "Bülbül zevkim…" ve 66b'de "düştüm esīr-i…" diye başlayan üç gazel diğer hiçbir nüshada bulunmamaktadır. Sondaki 10 rubai ile bu gazeller bize bu nüshanın ayrı bir grup olabileceğini düşündürdü. TF nüshasında da bu 10 rubai bulunmaktadır. Sonradan eklenmiş olan ve okunmayan rubailer İ ve TF arasında bilinmeyen bir ortak nüshanın olabileceği fikrini verdi .

İ nüshası eğer direkt olarak asıl nüshadan istinsah edilseydi bu kadar eksik beyit ve bu kadar fazla imla yanlışı olmazdı. "ginen" kelimesinin "gilen", "bilmenem" kelimesinin "bilmezem" yazılması bu nüshanın kendine özgü bir imla özelliğinin olduğunu gösteriyor.

4. Grup:

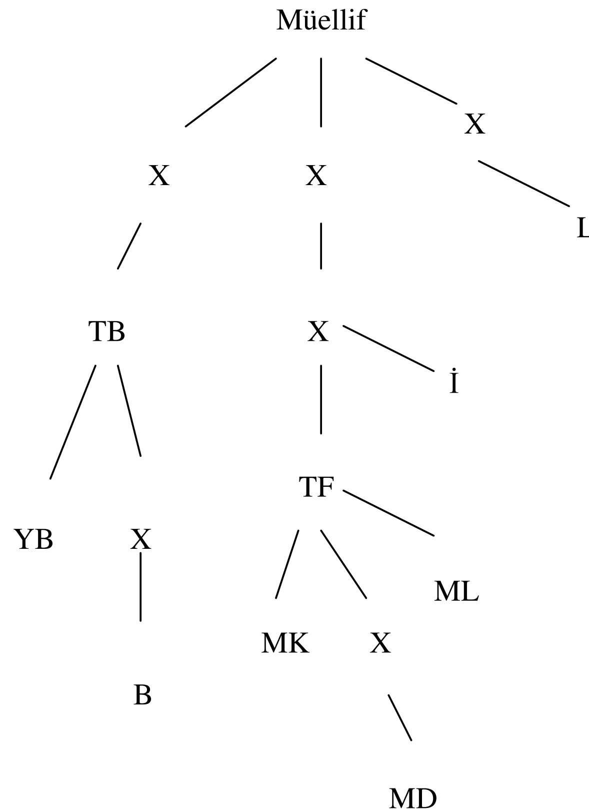
Bu grup yalnız L nüshasından oluşmaktadır. İstinsah tarıihi 1185'tir .Diğer nüshalara göre daha geç istinsah edilmiş. 410 gazel vardır. Başı ve sonu eksiktir. "re" redifli gazellerle başlıyor. Yıpranmış bir nüsha, bazı şiirler okunmuyor. Bu nüshayı ayrı bir grup yapmamızın sebebi şiir sıralanışındaki değişiklik ve diğer nüshalarda bulunmayan gazellerin varlığıdır. Ayrıca dil özelliklerinde de farklılıklar vardır. Bu farklılıklar şunlardır:

10b'de "Birbirinüñ…", 13a'da "Anuñ zülfin…" ve 16b'de "Olmuşam…" diye başlayan gazeller yalnızca L nüshasında bulunmaktadır. 129., 188. ve 197.arasındaki, 203., 237., 302., 303., 304., 359., 361., 362. gazeller diğer nüshalarda bulunduğu halde L'de yoktur. Bu örnekler L nüshasından istinsah edilen herhangi bir nüshanın olmadığını göstermektedir.

70. , 88. ve 214. gazellerde diğer nüshalarda olmayan birer fazladan beyit vardır. 219. gazelde ise diğer nüshalara göre 2 beyit, 241. gazelde 5 beyit eksik. Bu beyit eksiklikleri asıl nüshadan uzak bir nüsha olduğunu ve arada bilinmeyen nüshaların olabileceğini düşündürmektedir.

Seçilen kelimelerdeki farklılıklar da önemlidir. 232. gazelde "hamı" kelimesi "küllî" olmuş. 262. gazelde "yalvarmaġ" kelimesi L nüshasında "begündürmek" olmuş. Bu saydığımız özellikler L nüshasını yalnız bir nüsha ve önemli bir nüsha yapıyor.

Bütün bu örneklerden yola çıkarak grup temsilcisi ve kolbaşı olarak seçtiğimiz TB, TF, İ ve L nüshaları edisyon kritiğe esas olacaktır. Bütün bu verilere dayanarak yanılma paylarını da hesaba katarak aşağıdaki nüsha ailesini oluşturduk:

C- Tenkitli Metnin Hazırlanmasında Gözetilen İmlâ Hususiyetleri ve İzlenen Yol

Kavsî Dîvânı'nın tenkitli metni oluşturulurken aşağıdaki şekil ve imlâ hususiyetlerine uyulmuştur:

1- Şiirlerin sıralanmasında gazel ve rubâîler dışında diğer nazım şekillerinin tamamını içine alan TB nüshası esas alınmış ve metin; gazeller, terkîb-i bendler, tercî-i bendler, murabba, muhammesler, müseddes ve rubâ'îler olarak sıralanmıştır. Şiir başlıkları tarafımızdan konulmuştur.

2- Bilimsel çalışmalarda uygulanagelen transkripsiyon sistemi kullanılmıştır. Buna göre Arap-Fars alfabesinde bulunup da yeni Türk alfabesinde bulunmayan harfler şöyle gösterilmiştir:

hemze : ʾ
ث : s̱
ح : ḥ
خ : ḫ
ذ : ẕ
ص : ṣ
ض : ḍ/ż
ط : ṭ
ظ : ẓ
ع : ʿ
غ : ġ
ق : ḳ
ك : ñ

3- Farsça "vâv-ı ma'dûle", (ᵛ) şeklinde gösterilmiştir: ḫᵛāb gibi

4- Nazım şekilleri kendi içinde ayrı ayrı numaralanmış, dipnotlar bu numaralara göre oluşturulmuştur. Nüsha farkları bu dipnotta gösterilmiştir.

5- Dipnotta ilk olarak şiirin numarası verilmiş, ardından nüshaların kısaltmalarının karşısına virgülden sonra varak numaraları yazılmıştır. Nüsha kısaltmaları arasına noktalı virgül konulmuştur. Şiirin nüshada bulunmadığını

göstermek için, nüsha kısaltmasından sonra virgül konmuş, ardından da kısa çizgi kullanılmıştır.

Örnek: ..

35 TB, 15a; TF, 10a; İ, 7b; L, -

6- Nüsha farklarını göstermek için yukarıda verilen nüshalar ve varak numaralarının altına önce beyit numarası, sonra tenkitli metne alınan şekil yazılmış, karşısına diğer nüshalardaki farklı şekil alınmış ve farkın geçtiği nüshalar belirtilmiştir.

Örnek: 3 ḳılmışuz: bilmişüz TF, ḳılmamış İ

7- Eğer şiirde beyit yoksa beyit numarasından sonra nüshanın başına konan kısa çizgi ile gösterilmiştir.

Örnek: 6 -İ

8- Bir beytin aynı mısraında birden fazla fark varsa, farklar arasına (/) işareti, diğer mısrada farklar varsa diğer mısraın farklarına geçerken (//) işareti kullanılmıştır.

Örnek: 4 iden: viren İ / devr-i devrān: baña devrān: TF

5 bir: il İ / oldı: evvel İ // żaʿīf u zār: żaʿīf-i zār TB

9- "Leylâ" kelimesinin imlasında "Leylî", "ʿaşk" kelimesinde "ʿışk", "fedā" kelimesinde ise "fidā" tercih edilmiştir.

10- Hemze ile yazılması gereken "kāʾim, dāʾim" gibi kelimeler hemzesiz yazıldığı için "kāyim, dāyim" şeklinde okunmuştur..

11- Hemzeli yazılması gerekmeyen ve nüshalarda "gündeʾem" şeklinde karşılaştığımız kelime, tenkitli metinde "gündeyem" şeklinde yazılmıştır.

12- Özel isimler büyük harfle başlatılmıştır.

13- Devrin özelliğine uygun olarak ekler yuvarlak okunmuştur.

14- Farsça ve Arapça kelimelerin, eklerin yazımında İsmail Ünver'in, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, c. XI, S. 1, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1993, künyeli makalesi esas alınmıştır.

Ç- Nüsha Değerlendirilmesi ile İlgili Oluşturulan Tablo (TB esas alınmıştır)

	TB	TF	İ	YB	L	MK	MD	ML	B
1	1bEy itmiş medd-i bismillāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā Anuñ bir noḳṭası żımnında Ḳur'ān-ı mübīn peydā (11 beyit)	Yok	(baş eksik) Yok	Yok	Yok	1bEy itmiş medd-i bismillāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā Anuñ bir noḳṭası żımnında Ḳur'ān-ı mübīn peydā (son beyitler eksik, sayfa düşmüş) (7)	1b *Ey itmiş medd-i bismillāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā Ānuñ bir noḳṭası żımnındadur Ḳur'ān-ı mübīn peydā (11)	Yok	1b Aynı gazel (11) Kenarda fazladan bir mısra
2	2a Ey olub Ḳur'ān-ı i'cāz-āferīn burhān saña Medd-ı bismillāh mīzān-ı 'uluvvi-şān saña(7)	2a Ey olub Ḳur'ān-ı i'cāz-āferīn burhān saña Medd-ı bismillāh mīzān-ı 'uluvvi-şān saña(7)	Yok	Yok	Yok	(Sayfa düşmüş) Yok	2a Ey olub Ḳur'ān-ı i'cāz-āferīn burhān saña Medd-ı bismillāh mīzān-ı 'uluvvi-şān saña(7)	Yok	2a Aynı gazel (7)
3	2a Ey rūḥ-ı pāk 'ālem u ādem fedā saña Ey Ka'be-i ümīd iki 'ālem fedā saña(8)	2a Ey rūḥ-ı pāk 'ālem u ādem fedā saña Ey Ka'be-i ümīd iki 'ālem fedā saña(9)	Yok	Yok	Yok	Yok	2a Ey rūḥ-ı pāk 'ālem u ādem fedā saña Ey Ka'be-i ümīd iki 'ālem fedā saña(8)	Yok	2a Aynı gazel (8)
4	2b Ey sebz naḫl-i naṣru min'allāh livā saña Sen pādişāhsan yaraşur kibriyā saña(7)	2b Ey sebz naḫl-i naṣru min'allāh nidā saña Sen pādişāhsan yaraşur kibriyā saña(8)	Yok	Yok	Yok	Yok	2b Ey sebz naḫl-i naṣru min'allāh livâ saña Sen pādişāhsan yaraşur kibriyā saña(6)	Yok	2b Aynı gazel(7)
5	3a Ḫoş ol zamān ki gözin eyler iltifāt	3a Ḫoş ol zamān ki gözüñ eyler iltifāt	Yok	yok	Yok	Yok	2b Ḫoş ol zamān ki gözüñ eyler iltifāt	Yok	2b Aynı gazel(7)

	baña Alur ḫayātımı elden virür ḫayāt baña(7)	baña Alur ḫayātımı elden virür ḫayāt baña (kenarda iki beyit var) (7)					baña Alur ḫayātımı elden virür ḫayāt baña (7)		
6	3b Te'emmül eyleme sāḳī yeter ḫumār baña Boyuñ belāsın alum besdür intiẓār baña(6)	3a Te'emmül eyleme sāḳī yeter ḫumār baña Boyuñ belāsuñ alım besdür intiẓār baña (6)	Yok ama 1a bu gazelin son iki beytiyle başlıyor.	Yok	Yok	Yok	3a Te'emmül eyleme sāḳī yeter ḫumār baña Boyuñ belāsın alım besdür intiẓār baña (6)	yok	3a Aynı gazel(6)
7	3b Gerçi artuḫ yaraşur ol cāme-i gül-gūn saña Her ne geysen ḳāmet-i mevzūn ider mevzūn saña(7)	(3a)…artuḳ yaraşur ol cāme-i gül-gūn saña Her ne geysen ḳāmet-i mevzūn ider mevzūn saña(7)	1a Gerçi artuḳ yaraşur ol cāme-i gül-gūn saña Her ne geysen ḳāmet-i mevzūn ider mevzūn saña(7)	Yok	Yok	Yok	3a Gerçi artuḳ yaraşur ol cāme-i gül-gūn saña Her ne geysen ḳāmet-i mevzūn ider mevzūn saña(7)	Yok	3a Aynı gazel(7)
8	4a Ṭavḳ-ı ġabġab sāġar-ı lebrīz ṣahbādur baña Sāḳiyā bu ẓarfla bir ḳaṭre deryādur baña(7)	3b Ṭavḳ-ı ġabġab sāġar-ı lebrīz ṣahbādur baña Sāḳiyā bu ẓarf ile bir ḳaṭre deryādur baña (8)	1a Ṭavḳ-ı ġabġab sāġar-ı lebrīz ṣahbādur baña Sāḳiyā bu ẓarfile bir ḳaṭre deryādur baña(8)	Yok	Yok	Yok	3b Ṭavḳ-ı ġabġab sāġar-ı lebrīz ṣahbādur baña Sāḳiyā bu ẓarfile bir ḳaṭre deryādur baña(7)	Yok	3b Aynı gazel(8)
9	4b Zaḫm-ı ḫūn-efşānum ey bülbül gül-i terdür baña Köñlümüñ her ʿuḳdesi bir ʿıḳd-ı gevherdür baña(9)	3b Zaḫm-ı ḫūn-efşānum ey bülbül gül-i terdür baña Köñlümüñ her ʿuḳdesi bir ʿıḳd-ı gevherdür baña(9)	1b Zaḫm-ı ḫūn-efşānum ey bülbül gül-i terdür baña Köñlümüñ her ʿuḳdesi bir ʿıḳd-ı gevherdür baña(9)	Yok	Yok	Yok	3b Zaḫm-ı ḫūn-efşānum ey bülbül gül-i terdür baña Köñlümüñ her ʿuḳdesi bir ʿıḳd-ı gevherdür baña(9)	Yok	4a Aynı gazel(9)
10	5a Kimi cān itdi kimi köñlüni dil-dāre fedā Bilmenem men ki yoḫumdur ne idem yāre fedā(11)	4a Kibi cān itdi kibi köñlüni dil-dāre fedā Bilmenem men ki yoḫumdur ne idem	1b Kimi cān itdi kimi köñlüni dil-dāre fedā Bilmenem ben ki yoḫumdur ne idim yāre fedā(11)	Yok	Yok	Yok	4a Kimi cān itdi kimi köñlüni dil-dāre fedā Bilmenem ben ki yoḫumdur ne idem yāre fedā(10)	Yok	4a Aynı gazel(10)

		yāre fedā(11)							
11	5b İsterem peyveste ey raʿnā dolanım başuña Ḳoy ginen elden ʿinānum tā dolanım başuña(9)	5b İsterem peyveste ey raʿnā dolanım başuña Ḳoy ginen elden ʿinānum tā dolanım başuña(9)	2a İsterem peyveste ey raʿnā dolanım başuña Ḳoy ginen elden ʿinānum tā dolanım başuña (kenarda bir beyit var)(9)	yok	Yok	Yok	4b İsterem peyveste ey raʿnā dolanım başuña Ḳoy ginen elden ʿinānum tā dolanım başuña(8)	Yok	4a Aynı gazel(9)
12	6a Ey ḳāşlaruñ duʿāçılara ḳıble-i duʿā Sen aṣl-ı müddeʿā vü gözüñ ʿayn-ı müddeʿā(11)	4bEy ḳāşlaruñ duʿāçılara ḳıble-i duʿā Sen aṣl-ı müddeʿā vü gözüñ ʿayn-ı müddeʿā(9)	2a Ey ḳāşlaruñ duʿāçılara ḳıble-i duʿā Sen aṣlı müddeʿā vü gözüñ ʿayn-ı müddeʿā (kenarda bir beyit var)(12)	Yok	Yok	Yok	4b Ey ḳāşlaruñ duʿācılara ḳıble-i duʿā Sen aṣlı müddeʿā vü gözüñ ʿayn-ı müddeʿā(10)	yok	5a Aynı gazel(11)
13	6b Ger iltifāt itmeye bād-ı ṣabā baña Gülşende ʿandelīb yeter āşinā baña(9)	5a Ger iltifāt itmeye bād-ı ṣabā baña Gülşende ʿandelīb yeter āşinā baña(9)	2bGer iltifāt itmeye bād-ı ṣabā baña Gülşende ʿandelīb yeter āşinā baña(9)	Yok	Yok	Yok	5a Ger iltifāt itmeye bād-ı ṣabā baña Gülşende ʿandelīb yeter āşinā baña(9)	Yok	5b Aynı gazel(9)
14	7a Menden ṣabā filāne ki ḳurbān olım saña ʿArż eyle yāne yāne ki ḳurbān olım saña(5)	5b Menden ṣabā filāne ki ḳurbān olım saña ʿArż eyle yāne yāne ki ḳurbān olım saña(5)	3a Benden ṣabā filāne ki ḳurbān olım saña ʿArż eyle yāne yāne ki ḳurbān olım saña(5)	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	5b Aynı gazel(5)
15	7bRūḥ-ı ḳudsīsen nesen ey men dolanım bāşuña Ey çerāġ-ı vādī-yi Eymen dolanım bāşuña(7)	5b Rūḥ-ı ḳudsīsen nesen ey ben dolanım bāşuña Ey çerāġ-ı vādī-yi Eymen dolanım bāşuña(7)	3aRūḥ-ı ḳudsīsen nesen ey ben dolanım bāşuña Ey çerāġ-ı vādī-yi Eymen dolanım bāşuña(7)	Yok	Yok	Yok	5b Rūḥ-ı ḳudsīsen nesen ey men dolanım bāşuña Ey çerāġ-ı vādī-yi Eymen dolanım bāşuña(7)	Yok	yok
16	7bBen ol gün eyledüm öz cānumı niṣār saña Ki derdüñ aldım	6a Ben ol gün eyledüm öz cānumı niṣār saña Ki derdüñ aldım	3aBen ol gün eyledüm öz cānumı niṣār saña Ki derdüñ aldım	Yok	Yok	Yok	5b Ben ol gün eyledüm öz cānumı niṣār saña Ki derdüñ aldım u	Yok	yok

	tapşurdım iḫtiyār saña (9)	tabşurdım iḫtiyār saña (9)	tabşurdım iḫtiyār saña (bir beyit var kenarda) (10)				tabşurdım iḫtiyār saña(7)		
17	8aTā viṣālüñ beni dilden sala hicrān ne revā Tā mey-i nāb ola ey baġrı bütün ḳān ne revā (9)	6a Tā viṣālüñ beni dilden sala hicrān ne revā Tā mey-i nāb ola ey baġrı bütüñ ḳān ne revā (9)	3b Tā viṣālüñ beni dilden sala hicrān ne revā Tā mey-i nāb ola ey baġrı bütün ḳān ne revā (9)	Yok	Yok	Yok	6a Tā viṣālüñ beni dilden ṣala hicrān ne revā Tā mey-i nāb ola ey baġrı bütün ḳān ne revā (9)	Yok	6a Aynı gazel(9)
18	8b Gülzār-ı ʿömr ġonçe-i ḫandānuña fedā Naḳd-i ḥayāt laʿl-i dür-efşānuña fedā(7)	6b Gülzār-ı ʿömr ġonçe-i ḫandānuña fedā Naḳd-i ḥayāt laʿl-i dür-efşānuña fedā(7)	3b Gülzār-ı ʿömr ġonçe-i ḫandānuña fedā Naḳd-i ḥayāt laʿl-i dür-efşānuña fedā(7)	Yok	Yok	Yok	6a Gülzār-ı ʿömr ġonçe-i ḫandānuña fedā Naḳd-i ḥayāt laʿl-i dür-efşānuña fedā(7)	Yok	6a Aynı gazel(7)
19	9aEy māye-i ḥayāt dil ü cān fedā saña Yüz böyle nā-tüvān saña ḳurbān fedā saña(7)	6b Ey māye-i ḥayāt dil ü cān fedā saña Yüz böyle nā-tüvān saña ḳurbān fedā saña(7)	4a Ey māye-i ḥayāt dil ü cān fedā saña Ey serv-i sebz-pūş ḫırāmān fedā saña (7)	Yok	Yok	2a (son 6 beyti var)	6b *Ey māye-i ḥayāt dil ü cānum fedā saña Yüz böyle nā-tüvān saña ḳurbān saña(7)	Yok	6b Aynı gazel(7)
20	9bCān nedür kimse onı eyle(me)ye cānāne fedā Ola yā olmaya bir mūr Süleymāne fedā(7)	7a Cān nedür kimse onı eyleye cānāne fedā Ola yā olmaya bir mūr Süleymāne fedā(7)	4a Cān nedür kimse onı eyleye cānāne fedā Ola yā olmaya bir mūr Süleymāne fedā(7)	Yok	yok	2a Cān nedür kimse onı eylemeye cānāne fedā Ola yā olmaya bir mūr Süleymāne fedā(7)	6b Cān nedür kimse onı eyleye cānāne fedā Ola yā olmaya bir mūr Süleymāne fedā(7)	Yok	7a Aynı gazel(6)
21	9b Ravża-i Rıḍvān feḍā-yı kūy-ı dilberdür baña Her ne kim zühhāda nā-mümkün	7a Ravża-i Rıḍvān feḍā-yı kūy-ı dilberdür baña Her ne kim zühhāda nā-	4b Ravża-i Rıḍvān feḍā-yı kūy-ı dilberdür baña Her ne kim zühhāda nā-mümkün	yok	Yok	2b Ravża-i Rıḍvān feḍā-yı kūy-ı dilberdür baña Her ne kim zühhāda nā-	7a *Ravża-i Rıḍvān feḍā-yı kūy-ı dilberdür baña Her ne kim zühhāda mümkündür	Yok	7a Aynı gazel(8)

	müyesserdür baña(8)	mümkün müyesserdür baña(8)	müyesserdür baña(8)			mümkün müyesserdür baña(7)	müyesserdür baña(8)		
22	10a Tā nigāhum nergis-i yār ile olmuş āşinā Kāfirem ger çeşm-i ḫūn-bār ile olmuş āşinā(8)	Yok	4b Tā nigāhum nergis-i yār ile olmış āşinā Kāfirem ger çeşm-i ḫūn-bār ile olmış āşinā(kenarda beyit var)(8)	Yok	Yok	Yok	7a Tā nigāhum nergis-i yār ile olmış āşinā Kāfirem ger çeşm-i ḫūn-bār ile olmış āşinā(8)	Yok	7b Aynı gazel(8)
23	10b Lebüñle dilleşebilmez ne gül ne ġonçe-i ḫamrā Ḳadüñle boylaşabilmez ne serv-i nāz ne ra'nā(8)	Yok	5a Lebüñle dilleşebilmez ne gül ne ġonçe-i ḫamrā Ḳadüñle boylaşabilmez ne serv-i nāz ne ra'nā(8)	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	7b Aynı gazel(6)
24	11aEs̱ersiz āhuma sen vir ginen es̱er yā Rab Bu naḫli ḳoyma ginen böyle bī-s̱emer yā Rab(10)	7b Es̱ersiz āhuma sen vir ginen es̱er yā Rab Bu naḫli ḳoyma ginen böyle bī-s̱emer yā Rab(10)	5a Es̱ersiz āhuma sen vir gilen es̱er yā Rab Bu naḫli ḳoyma gilen böyle bī-s̱emer yā Rab (kenarda bir beyit var)(9)		Yok	2b Es̱ersiz āhuma sen vir ginen es̱er yā Rab Bu naḫli ḳoyma ginen bī-s̱emer yā Rab(9)	7b Es̱ersiz āhuma sen vir ginen es̱er yā Rab Bu naḫli ḳoyma ginen böyle bī-s̱emer yā Rab	yok	yok
25	11b Benümle mundan artuḳ yārumı yār it ginen yā Rab Onı menden meni ondan ḫaberdār it ginen yā Rab(7)	7b Benümle muñdan artuḳ yārumı yār it ginen yā Rab Onı menden meni ondan ḫaberdār it ginen yā Rab(7)	5b Benümle mundan artuḳ yārumı yār it gilen yā Rab Onı benden beni ondan ḫaberdār it gilen yā Rab(7)	(Bundan önceki sayfalar kopmuşbu gazelin son 5 beyti var.) İdübdür çarḫ-ı müsta'cel… diye başlıyor divan)	Yok	3a Benümle menden artuḳ yārumı yār it ginen yā Rab Onı menden meni ondan ḫaberdār it ginen yā Rab(7)	8a Benümle bundan artuḳ yārumı yār it ginen yā Rab Onı benden beni ondan ḫaberdār it ginen yā Rab(7)	Yok	yok
26	(12a) Diler köñlüm ki yār aġyār ile yār	8a Dostlar köñlüm diyāruñ itdi vīrān	5b Dir köñlüm ki yār aġyār ile yār olmasuñ	1a Diler köñlüm ki yār aġyār ile	Yok	3b Dostlar köñlüm diyārın itdi vīrān	8a Dostlar köñlüm diyārın itdi vīrān	Yok	8a Diler köñlüm

	olmasuñ yā Rab Cihān tā vār olsuñ yār u aġyār olmasuñ yā Rab(9)	ıżṭırāb Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb(7)	yā Rab Cihān tā vār olsuñ yār aġyār olmasuñ yā Rab(9)	yār olmasuñ yā Rab Cihān tā vār olsuñ yār aġyār olmasuñ yā Rab(9)		ıżṭırāb Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb(7)	ıżṭırāb Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb/7)		ki…gazeli(9)
27	(12b) Dostlar köñlüm diyārın itdi vīrān ıżṭırāb Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb(7)	8a Diler köñlüm ki yār aġyār ile yār olmasuñ yā Rab Cihān tā vār olsuñ yār u aġyār olmasuñ yā Rab(9)	6a Dostlar köñlüm diyārın itdi vīrān ıżṭırāb Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb(7)	1bDostlar köñlüm diyārın itdi vīrān ıżṭırāb Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb(7)	Yok	3b Diler köñlüm ki yār aġyār ile yār olmasuñ yā Rab Cihān tā vār olsuñ yār aġyār olmasuñ yā Rab(8)	8b Diler köñlüm ki yār aġyār ile yār olmasuñ yā Rab Cihān tā vār olsuñ yār aġyār olmasuñ yā Rab		8b Dostlar köñlüm…gazeli (6)
28	12bSāḳiyā şunmuş baña neẓẓāreden ol göz şarāb Yoḳsa salmaz kimseni bu günlere yalḳuz şarāb(7)	yok	6a Sāḳiyā şunmuş baña neẓẓāreden ol göz şarāb Yoḫsa salmaz kimseyi bu günlere yalḳuz şarāb(7)	1b Sāḳiyā şunmuş baña neẓẓāredür ol göz şarāb Yoḳsa salmaz kimseni bu günlere yalḳuz şarāb(7)	Yok	Yok	8b Sāḳiyā şunmuş baña neẓẓāreden ol göz şarāb Yoḳsa şalmaz kimseni bu günlere yalḳuz şarāb(7)	Yok	8b Aynı (7)
29	13a Şīşemi ger çalsa dāşdan dāşa ol ra'nā igit Eylemez ses kim mebādā çāşa ol ra'nā igit(7)	8b Şīşemi ger çalsa dāşdan dāşa ol ra'nā igit Eylemez ses kim mebādā çāşa ol ra'nā igit(7)	6b Şīşemi ger çalsa dāşdan dāşa ol ra'nā igit Eylemez ses kim mebādā çāşa ol ra'nā igit(7)	2a Şīşemi ger çalsa dāşdan dāşa ol ra'nā igit Eylemez ses kim mebādā çāşa ol ra'nā igit(7)	Yok	4a Şīşemi ger çalsa dāşdan dāşa ol ra'nā igit Eylemez sen kim mebādā çāşa ol ra'nā igit(6)	9a Şīşemi ger çalsa dāşdan dāşa ol ra'nā igit Eylemez sen kim mebādā çāşa ol ra'nā igit(6)	Yok	yok
30	13b Mey içüb çıḫmış şelāyīn ivden ol ra'nā igit Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit((6)	9a Mey içüb çıḫmış şelāyuñ ivden ol ra'nā igit Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit(6)	6b Mey içün çıḫmış şelāyiñ ivden ol ra'nā igit Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit(6)	2a Mey içüb çıḫmış şelāyiñ ivden ol ra'nā igit Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit(6)	Yok	4b Mey içüb çıḫmış şelāyin ivden ol ra'nā igit Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit(5)	9a Mey içüb çıḫmış şelāyin ivden ol ra'nā igit Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit(6)	Yok	9a Aynı(6)
31	13b Tünüg-ẓarfem beni sāḳī elüñden	9a Cāne yetdüm derd-i dil	7a Tünüg-ẓarfem beni sāḳī elüñden	2b Tünüg-zarfem beni sāḳī elüñden	Yok	4b Cāne yetdüm derd-i dil żabṭından	9b Cāne yetdüm derd-i dil żabṭından	Yok	9a Tünüg-zarfem…(8)

	gelse huşyār it Eger ihmāl idersen bes ḫaber-dār ol ḫaber-dār it((8)	żabṭuñdan ey dil-dār işit ʿAndelībüñ ser-güzeştüñ ey gül-i bī-ḫār işit(7)	gelse huşyār it Eger ihmāl idersen bes ḫaber-dār ol ḫaber-dār it (kenarda bir beyit var)(8)	huşyār it Eger ihmāl idersen bes ḫaber-dār ol ḫaber-dār it(7)		ey dil-dār işit ʿAndelībüñ ser-güzeştin ey gül-i bī-ḫār işit(7)	ey dil-dār işit ʿAndelībüñ ser-güzeştin ey gül-i bī-ḫār işit		
32	14a Cāne yetdüm derd-i dil żabṭından ey dil-dār işit ʿAndelībüñ ser-güzeştin ey gül-i bī-ḫār işit(8)	9a Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it Çeküb bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it(7)	7a Cāne yetdüm derd-i dil żabṭından ey dil-dār işit ʿAndelībüñ ser-güzeştin ey gül-i bī-ḫār işit(kenarda beyit var)(8)	2b Cāne yetdüm derd-i dil żabṭından ey dil-dār işit ʿAndelībüñ ser-güzeştin ey gül-i bī-ḫār işit(7)	Yok	5a Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it Çeküb bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it(7)	10a Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it Çeküb bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it(7)	Yok	Yok
33	14b Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it Çeküb bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it(7)	9b Tünüg-ẓarfem beni sāḳī elüñden gelse huşyār it Eger ihmāl idersen bes ḫaber-dār ol ḫaber-dār it(8)	7a Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it Çeküb bir nāle ol bülbülleri dört yandan āvāz it(7)	3a Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it Çeküb bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it(7)	Yok	5a Tünüg-ẓarfem beni sāḳī elüñden gelse huşyār it Eger ihmāl idersen bes ḫaber-dār ol ḫaber-dār it(8)	10a Teng-ẓarfem beni sāḳī elinden gelse huşyār it Eger ihmāl idersen sen ḫaber-dār ol ḫaber-dār it(8)	Yok	9bGetür…(7)
34	(15a) Ḥüsnüñden özge neyler zülfüñde tāb bāʿiş Yüz pīç ü tāba besdür ol āb u tāb bāʿiş(5)	10a Ḥüsnüñden özge neyler zülfüñde tāb bāʿiş Yüz pīç tāba besdür ol āb u tāb bāʿiş(5)	7b Ḥüsnüñde özge neyler zülfüñde tāb bāʿiş Yüz pīç ü tāba besdür ol āb tāb bāʿiş (5)	3a Ḥüsnüñde özge neyler zülfüñde tāb bāʿiş Yüz pīç ü tāba besdür ol āb tāb bāʿiş(5)	Yok	5b Ḥüsnüñden özge neyler zülfüñde tāb bāʿiş Yüz pīç(u) tāba besdür ol āb (u)tāb bāʿiş(5)	10b *Ḥüsnüñde özge neyler zülüfde tāb bāʿiş Yüz pīç ü tāb besdür ol āb u tāb bāʿiş	Yok	Yok
35	15a Baña deyin ki nedür munca yanmaġa bāʿīş Nedür aña içüben bāde ḳanmaġa bāʿīş(6)	10a Baña deyin ki nedür munca yanmaġa bāʿīş Nedür aña içüben bāde ḳanmaġa bāʿīş (6)	7b Baña deyin ki nedür munca yanmaġa bāʿīş Nedür aña ne içün bāde ḳanmaġa bāʿīş(kenarda beyit var)(6)	3a Baña deyin ki nedür munca yanmaġa bāʿīş Nedür aña içüben bāde ḳanmaġa bāʿīş(6)	Yok	6a Baña deyin ki nedür munca yanmaġa bāʿīş Nedür aña içüben bāde ḳanmaġa bāʿīş(6)	10b Baña deyin ki nedür munca yanmaġa bāʿīş Nedür aña içüben bāde yanmaġa bāʿīş(6)	Yok	10a Aynı (6)
36	15b Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı gör	10a Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı	8a Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı gör	3b Elden giderem serv-i	Yok	6a Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı	10b Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı gör	Yok	10a Aynı (9)

	geç Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç(9)	gör geç Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç(9)	geç Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç(9)	ḫırāmānuñı gör geç Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç(9)		gör geç Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç(9)	geç Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı gör geç		
37	(16a) İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ(9)	10b İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ(9)	8a İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ(9)	4a İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ(9)	Yok	6b İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ(9)	11a İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ(9)	Yok	10a Aynı (9)
38	16a Gerçi gün kimi olur pāk naẓarlar küstāḫ Ḳarşu durmaz saña āyine kimi her küstāḫ(9)	11a Gerçi gün kimi olur pāk naẓar her küstāḫ Ḳarşu durmaz saña āyine kimi her küstāḫ(9)	8b Gerçi gün kimi alur pāk naẓar her küstāḫ Ḳarşu durmaz saña āyine kibi her küstāḫ(9)	4a *Gerçi gün kimi olur pāk naẓarlar küstāḫ Ḳarşu durmaz saña āyine kimi her küstāḫ(9)	Yok	7a Gerçi gün kimi olur pāk naẓar her küstāḫ Ḳarşu durmaz saña āyine kimi her küstāḫ (9)	11b Gerçi gün kimi olur pāk naẓarlar küstāḫ Ḳarşu durmaz saña āyine kimi her küstāḫ(9)	Yok	10b Aynı (9)
39	16b Ġamze-i ḫun-ḫāˇruña cürʾet-i neẓẓāre yoḫ Neyleyim āh itmeyim derd çoḫ u çāre yoḫ(5)	11a Ġamze-i ḫun-ḫāˇruña cürʾet-i neẓẓāre yoḫ Neyleyim āh itmeyim derd çoḫ u çāre yoḫ(5)	8b Ġamze-i ḫun-ḫāˇruña cürʾet-i neẓẓāre yoḫ Neyleyim āh itmeyim derd çoḫ u çāre yoḫ(5)	4b Ġamze-i ḫun-ḫāˇruña cürʾet-i neẓẓāre yoḫ Neyleyim āh itmeyim derd çoḫ u çāre yoḫ(5)	Yok	7a Ġamze-i ḫun-ḫāˇruña cürʾet-i neẓẓāre yoḫ Neyleyim āh itmeyim derd çoú u çāre yoḫ(5)	11b Ġamze-i ḫun-ḫāˇruña cürʾet-i neẓẓāre yoḫ Neyleyim āh itmeyim derd çoò u çāre yoḫ	Yok	yok
40	17a Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād(Kenarda 2 beyit var)(7)	11b Var ümīdüm ki yine çeşmüñ beni eyleye yād Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād(7 beyit tamam)	9a Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād(Kenarda 3 beyit var(7)	4b Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād (5)	Yok	7b Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād(7)	12a Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād Ṣayd her-çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād (5)	Yok	11a Aynı(5)
41	17a Gelür bahār açılub gül hezār ider feryād	11b Gelür bahār açılur gül hezār ider feryād	9a Gelüb bahār açılub gül hezār ider feryād Bu ʿandelīb u ḫazān u	5a Gelüb bahār açılub gül hezār ider feryād	Yok	7b Gelür bahār açılur gül hezār ider feryād	12a Gelür bahār açılur gül hezār ider feryād	Yok	yok

	Bu ʿandelīb ḫazān u bahār ider feryād(9)	Bu ʿandelīb ḫazān u bahār ider feryād (9)	bahār ider feryād(9)	Bu ʿandelīb u ḫazān u bahār ider feryād(9)		Bu ʿandelīb ḫazān u bahār ider feryād(9)	Bu ʿandelīb ḫazān u bahār ider feryād9)		
42	17bGöñülde ġonçelenübdür cihān cihān feryād Dilüm bu vechden eyler zamān zamān feryād(14)	12a Göñülde ġonçelenübdür cihān cihān feryād Dilim bu vechden eyler zamān zamān feryād(14)	9a Göñülde ġonçelenübdür cihān cihān feryād Dilim bu bÀbdan eyler zamān zamān feryād(kenarda iki beyit var)(14)	5a Göñülde ġonçelenübdür cihān cihān feryād Dilim bu vechden eyler zamān zamān feryād(14)	Yok	8a Göñülde ġonçelenübdür cihān cihān feryād Dilim bu vechden eyler zamān zamān feryād(14)	12b Köñülde ġonçelenübdür cihān cihān feryād Dilim bu vechden eyler zamān zamān feryād(14)	Yok	yok
43	18b Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd Görüñ görüñ ki ne od yandırur bu odsuz dūd(7)	12a Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd Görüñ görüñ ki ne od yandırur bu odsuz dūd(7)	9b Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd Görüñ görüñ ki ne od yandırur bu odsuz dūd(7)	5b Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd Görüñ görüñ ki ne od yandurur bu odsız dūd(7)	Yok	8b *Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd Görüñ görüñ ki ne od yandırur bu od yanar dūd(7)	13a Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd Görüñ görüñ ki bu od yandurur bu odsız dūd(7)	Yok	yok
44	18bṢūretde gerçi ʿāşıḳ derviş ü bī-nevādur Maʿnāda ḥüsn genc ü ʿaşḳ ehl-i ejdehādur(9)	Yok	10a Ṣūretde gerçi ʿāşıḳ dervìş bī-nevādur Maʿnāda ḥüsn ü genc ü ʿaşḳ ehli ejdehādur (9)	6a Ṣūretde gerçi ʿāşıḳ dervìş bī-nevādur Maʿnāda ḥüsn ü genc ü ʿaşḳ ehli ejdehādur(9)	Yok	Yok	Yok	Yok	yok
45	19a Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar Bu düz egerçi geç dutar ammā yamān dutar(7)	12b Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar Bu düz egerçi geç dutar ammā yamān dutar(7)	10a Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar Bu düz egerçi geç dutar ammā yamān dutar(7)	6b Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar Bu düz egerçi geç dutar ammā yamān dutar(7)	Yok	9a Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar Bu düz egerçi geç dutar ammā yamān dutar(7)	13a Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar Bu düz (duz) egerçi geç dutar ammā yamān dutar(7)	Yok	yok
46	19b Ġubār-ı cism bī-ārām düşse cāndan artuḳdur Bu deryāda ṣadef vār kim dürr-i ġalṭāndan artuḳdur(9)	13a Ġubār-ı cism bī-ārām düşse cāndan artuḳdur Bu deryāda ṣadef vār kim dürr-i ġalṭāndan artuḳdur	10b Ġubār-ı cism bī-ārām düşse cāndan artuḳdur Bu deryāda ṣadef vār kim dürr-i ġalṭāndan artuḳdur(9)	6b Ġubār-ı cism bī-ārām düşse cāndan artuḳdur Bu deryāda ṣadef vār kim dürr-i ġalṭāndan	Yok	9b *Ġubār-ı çeşm bī-ārām düşse cāndan artuḳdur Bu deryāda ṣadef vār kim dürr-i ġalṭāndan artuḳdur	13b Ġubār-ı cism bī-ārām düşse cāndan artuḳdur Bu deryāda ṣadef vār kim dür-i ġalṭāndan artuḳdur(9)	yok	Yok

		(9)		artuḳdur(7)		(9)			
47	20a Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ü ne ḳāmetdür Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür(9)	13a Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ü ne ḳāmetdür Ḳıyāmetler ḳıyāmuñdan ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür9)	10b Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ne ḳāmetdür Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür(9)	Yok	Yok	9b Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ü ne ḳāmetdür Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür(9	14a Ne ser-keş şuʿledür bu veh ne ḳadd ü bu ne ḳāmetdür Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür(9)	Yok	11b Aynı (9)
48	20b Düşen kūyuñdan ayru nāle-i ʿarş-āşinā neyler Naẓarda olmayınca gül-sitān bülbül nevā neyler(7)	13b Düşen kūyuñdan ayru nāle-i ʿarş-āşinā neyler Naẓarda olmayınca gül-sitān bülbül nevā neyler(7)	11a Düşen kūyunda ayru nāle-i ʿarş-āşinā neyler Naẓarda olmayınca gül-sitān bülbül nevā neyler(7)	Yok	Yok	10a Düşen kūyuñdan ayru nāle-i ʿarş-āşinā eyler Naẓarda olmayınca gül-sitān bülbül nevā eyler(7)	14a Düşen kūyından ayru nāle-i ʿarş-āşinā neyler Naẓarda olmayınca gül-sitān bülbül nevā eyler(7)	Yok	12a Aynı (7)
49	(21a) Bu ser-zemīne ḫansı çemenden ṣabā yeter Kim nükheti dimāġıma çoḳ āşinā yeter(5)	13b Bu ser-zemīne ḫansı çemenden ṣabā yeter Kim nükheti dimāġıma çoḳ āşinā yeter(5)	11aBu ser-zemīne ḫansı çemenden ṣabā yeter Kim nükheti dimāġıma çoḳ āşinā yeter(5)(öncekiyle bitişik)	Yok	Yok	10b Bu ser-zemīne úansı çemenden ṣabā yeter Kim nükheti dimāġıma çoḳ āşinā yeter(5) Öncekiyle bitişik	14b Bu ser-zemīne òansı çemenden ṣabā yeter Kim nükheti dimāġıma çoḳ āşinā yeter(5)	Yok	12a Aynı (5)
50	21a Köñlüm almaġ ḳaṣdına çün şūḫ ṭannāzum geçer Bes ki nāz eyler baña ʿālemlere nāzum geçer(7)	14a Köñlüm almaġ ḳaṣdına çün şūḫ ṭannāzum geçer Bes ki nāz eyler baña ʿālemlere nāzum geçer(7)	11a Köñlüm almaġ ḳaṣdına çün şūḫ ṭannāzum geçer Bes ki nāz eyler baña ʿālemlere nāzım geçer(7)	7a'da son 3 beyit var	Yok	10b Köñlüm almaġ ḳaṣdına çün şūḫ ṭannāzum geçer Bes ki nāz eyler baña ʿālemlere nāzum geçer(7)	14b Köñlüm almaġ ḳaṣdına çün şūḫ ṭannāzum geçer Bes ki nāz eyler baña ʿālemlere nāzum geçer(7)	Yok	yok
51	21b Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür Nergis ne olsa çeşm-i füsūn-kāruñ özgedür (5)	14a Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür Nergis ne olsa çeşm-i füsūn-kāruñ özgedür(kenarda beyit var)(5)	11b Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür Nergis ne olsa çeşm-i güher-bāruñ özgedür (5)	7a* Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür Nergis ne olsa çeşm-i füsÿn-kāruñ özgedür(5)	Yok	11a Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür Nergis ne olsa çeşm-i füsūn-kāruñ özgedür(5)	15a *Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür Nergis ne ola çeşm-i füsūn-kāruñ özgedür (5)	Yok	yok

52	21b ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı vü şīrīn sözidür Ġayre uyma ki eger vār eger yoḫ özidür(7)	14a ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı vü şīrüñ sözidür Ġayre uyma ki eger vār eger yoḫ özidür (7)	11b ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı mı şīrìn sözidür Ġayre uyma ki eger vār eger yoḫ özidür(7)	7a ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı mı şīrìn sözidür Ġayre uyma ki eger vār eger yoḫ özidür(7)	Yok	11a ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı vü şīrüñ sözidür Ġayre uyma ki eger vār eger yoḫ özidür (7)	15a ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı vü şīrìn sözidür Ġayre uyma ki eger vār eger yoḫ özidür (7)	yok	yok
53	22a Kim ki bu ʿālemde ʿömrin ṣarf idüb yār aḫtarur Genc-i gevher dağıdub vīrānede mār aḫtarur(10)	14b Kim ki bu ʿālemde ʿömrüñ ṣarf idüb yār aḫtarur Genc-i gevher dağıdub vīrānda mār aḫtarur(9)	12a Kim ki bu ʿālemde ʿömrin ṣarf idüb yār aḫtarur Genc-i gevher dağıdub vīrānede mār aḫtarur(9)	7b* Kim ki bu ʿālemde ʿömrin ṣarf ider yār aḫtarur Genc-i gevher dağıdub vīrānede mār aḫtarur(9)	Yok	11b Kim ki bu ʿālemde ʿömrini ṣarf idüb yār aḫtarur Genc-i gevher dağıdub vīrānda mār aḫtarur(9)	15b *Kim ki bu ʿālemde ʿömrin ṣarf ider yār aòtarur Genc-i gevher dağıdub vīrānede mār aḫtarur(7)	Yok	Yok
54	22b Ey çeşm-i eşk-bār ciger böyle mi olur Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur(6)	15a Ey çeşm-i eşk-bār ciger böyle mi olur Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur (6)	12a Ey çeşm-i eşk-bār ciger böyle mi olur Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur (6)	7b Ey çeşm-i eşk-bār ciger böyle mi olur Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur(6)	Yok	12a Ey çeşm-i eşk-bār ciger böyle mi olur Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur (6)	15b *Ey çeşm-i eşk-bār òaber böyle mi olur Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur (6)	Yok	yok
55	(23a) Devründe ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür Niçün ki āteş üzre reyāḥīn ġarībdür(5)	15a Devrüñde ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür Niçün ki āteş üzre reyāḥīñ ġarībdür(5)	12a Devründe ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür Niçün ki āteş üzre reyāḥīn ġarībdür(5)	8a *Devründe ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür Salma ayāġa kÀkül-i pürçìn ġarìbdür(5)	Yok	12a Devründe ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür Niçün ki āteş üzre reyāḥīn ġarībdür (5)	16a Devrinde ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür Niçün ki āteş üzre reyāḥīn ġarībdür (5)	Yok	12b Aynı (5)
56	23a Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer Müddeʿāsın bulmuş ol kim müddeʿālardan geçer (5)	15a Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer Müddeʿāsuñ bulmuş ol kim müddeʿālardan geçer (5)	12b Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer Müddeʿāsın bulmuş ol kim müddeʿālardan geçer(5)	8a Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer Müddeʿāsın bulmuş ol kim müddeʿālardan geçer(5)	Yok	12b Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer Müddeʿāsın bulmuş ol kim müddeʿālardan geçer(5)	16a Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer Müddeʿāsın bulmuş ol kim müddeʿālardan geçer(4)	Yok	yok
57	(23b) Teġāfül eyleme sāḳī ki nev-bahār	15b Teġāfül eyleme sāḳī ki nev-	12b Teġāfül eyleme sāḳī ki nev-bahār	8b Teġāfül eyleme sāḳī ki	Yok	12b Teġāfül eyleme sāḳī ki nev-	16a Teġāfül eyleme sāḳī ki nev-bahār	Yok	12b Aynı (7)

	geçer Yetince bir de baña devr rūzigār geçer(7)	bahār geçer Yetince bir de baña devr rūzigār geçer (7)	geçer Yetince bir de baña devr-i rūzigār geçer(7)	nev-bahār geçer Yetince bir de baña devr-i rūzigār geçer(7)		bahār geçer Yetince devr baña bir de rūzigār geçer (7)	geçer Yetince bir de baña devr-i rūzigār geçer(6)		
58	23b Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur Her-gāh nāle ile eşer āşinālanur (9)	15b Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur Her-gāh nāle ile eşer āşinālanur(9)	13a Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur Her-gāh nāle ile eşer āşinālanur(9)	8b Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur Her-gāh nāle ile eşer āşinālanur(9	Yok	13a Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur Her-gāh nāle ile eşer āşinālanur(9)	16b Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur Her-gāh nāle ile eşer āşinālanur(7)	yok	13a Aynı (9)
59	24a 'Uşşāķ-ı bī-nevāya ķulāġ dut nevāyı gör Ney tek bu bī-zebānlara dil vir harāyı gör(9)	16a 'Uşşāķ-ı bī-nevāya ķulāġ dut nevāyı gör Ney tek bu bī-zebānlara dil vir harāyı gör(9)	13a 'Uşşāķ-ı bī-nevāya ķulāġ dut nevāyı gör Ney tek bu bī-zebānlara dil vir harāy gör(9)	9a 'Uşşāķ-ı bī-nevāya ķulāú dut nevāyı gör Ney tek bu bī-zebānlara dil vir harāy gör(9)	Yok	13a 'Uşşāķ-ı bī-nevāya ķulāġ dut nevāyı gör Ney tek bu bī-zebānlara dil vir harāy gör(9)	16b 'Uşşāķ-ı bī-nevāya ķulāú dut nevāyı gör Ney tek bu bī-zebānlara dil vir herāyı gör(7)	Yok	13a Aynı (9)
60	24b Ķatlüme bil baġlamış ol cāhil (u) nādānı gör Susayıbdur ķānuma ol āteşīn cevlānı gör (8)	16a Ķatlüme bil baġlamış ol cāhil (u) nādānı gör Susayıbdur ķānuma ol āteşīñ cevlānı gör(8)	13b Ķatlüme bil baġlamış ol cāhil nādānı gör Susayıbdur ķānuma ol āteşīn cevlānı gör(8)	9b Ķatlüme bil baġlamış ol cāhil nādānı gör Susayıbdur ķānuma ol āteşīn cevlānı gör(8)	Yok	13b Ķatlüme bil baġlamış ol cāhil nādānı gör Susayıbdur ķānuma ol āteşīn cevlānı gör(8)	17a Ķatlüme bil baġlamış ol cāhili nādānı gör şuşayubdur ķānuma ol āteşīn cevlānı gör (8)	Yok	Yok
61	25a Ġonçe-i gül tā gül-istānuñ çerāġın yandırur 'Andelībüñ perde-i çeşminde yāġın yandırur(7)	16b Ġonçe-i gül tā gül-istānuñ çerāġıñ yandırur 'Andelībüñ perde-i çeşmiñde yāġıñ yandırur(7)	13b Ġonçe-i gül tā gül-istānuñ çerāġın yandurur 'Andelībüñ perde-i èaynında yāġın yandurur(7)	9b *Ġonçe-i gül tā gül-istānuñ çerāġın yandurur 'Andelībüñ perde-i çeşminde yāġın yandurur(6)	Yok	114b Ġonçe-i gül tā gül-istānuñ çerāġın yandurur 'Andelībüñ perde-i çeşminde yāġın yandurur(7)	17a Ġonçe-i gül tā gül-sitānuñ çerāġın yandurur 'Andelībüñ perde çeşminde yāġın yandurur(6)	Yok	13b Aynı (7)
62	(25b) İlāhī nola ger lāl olsalar şeydāyi bülbüller Ki yārın bī-vefā vü bī-teh ü hercāyīdür güller(7)	17a İlāhī nola ger lāl olsalar* şeydāyi bülbüller Ki vārı bī-vefā vü bī-teh ü hercāyīdür güller(7)	14a İlāhī nola ger lāl olmasa şeydāyi bülbüller Ki vārı bī-vefā vü bī-teh ü hercāyīdür güller(7)	(Sayfa düşmüş) yok	Yok	14a İlāhī ger nola lāl olsalar* şeydāyi bülbüller Ki vārı bī-vefā vü bī-teh ü hercāyīdür güller(7)	17b İlāhī nola ger lāl olsalar şeydāyi bülbüller Ki vārı bī-vefā vü bī-teh ü hercāyīdür güller(7)	Yok	14a Aynı (7)
63	25b Eflāk köñlümüñ	17a Eflāk	14a Eflāk köñlümüñ	yok	Yok	14bEflāk	17b Eflāk köñlümüñ	Yok	14a Aynı (7)

	ķuşına āşiyānedür Seyyār u s̱ābit ü meh ü ħurşīd dānedür(7)	köñlümüñ ķuşına āşiyānedür Seyyār u s̱ābit ü meh ü ħurşīd dānedür(7)	ķuşına āşiyānedür Seyyār s̱ābit ü meh ü ħurşīd dānedür(7)			köñlümüñ ķuşına āşiyānedür Seyyār u s̱ābit ü meh ħurşīd dānedür(7)	ķuşına āşiyānedür Seyyār u s̱ābit ü meh u ħurşīd dānedür(7)		
64	26a Neẓāre-i gül ile derd-i yār tāzelenür Bu şandal ile şudāʿ-ı ħumār tāzelenür(10)	17b Neẓāre-i gül ile derd-i yār tāzelenür Bu şandal ile şudāʿ-ı ħumār tāzelenür(10)	14a Neẓāre-i gül ile derd-i yār tāzelenür Bu şandal ile şudāʿ-ı ħumār tāzelenür(8)	Yok	Yok	15a Neẓāre-i gül ile derd-i yār tāzelenür Bu şandal ile şudāʿ-ı ħumār tāzelenür(10)	18a *Neẓāre-i gül ile diyÀr yār tāzelenür Bu şandal ile şudāʿ-ı ħumār tāzelenür(8)	Yok	14b Aynı (10)
65	26b Nola ger bāġrumı ķan çeşmümi giryān eyler Baña fermān özinüñdür ne ki cānān eyler(8)	17b Nola ger bāġrumı ķan çeşmümi giryān eyler Baña fermān özinüñdür ne ki cānān eyler(8)	14b Nola ger bāġrumı ķan çeşmüm giryān eyler Baña fermān özinüñdür ne ki cānān eyler(8)	Yok	Yok	15a Nola ger bāġrumı ķan çeşmümi giryān eyler Baña fermān özi yegdür ne ki cānān eyler(8)	18b *Nola ger bāġrumı ķan çeşmümi giryān eyler Baña fermān özi yegdür ne ki fermān eyler(7)	Yok	14b Aynı (8)
66	27a Bu resm ile eger ebrū-yı yār işārelenür Şekīb riştesi zencīr olursa pārelenür(10)	18a Bu resm ile eger ebrū-yı yār işārelenür Şekīb riştesi zencīr olursa pārelenür(10	14b Bu resm ile eger ebrū-yı yār işārelenür Şekīb riştesi zencīr olursa pārelenür(10)	Yok	Yok	15b Bu resm ile eger ebrū-yı yār işārelenür Şekīb riştesi zencīr olursa pārelenür(10)	18b Bu resm ile eger ebrū-yı yār işārelenür Şekīb riştesi zencīr olursa pārelenür(8)	Yok	yok
67	27b Göñül almaġ revişin ol leb-i ħandān ne bilür Biri kim vāķıf-ı derd olmaya dermān ne bilür(7)	18a Göñül almaġ revişiñ ol leb-i ħandān ne bilür Biri kim vāķıf-ı derd olmaya dermān ne bilür(7)	15a Göñül almaġ revişin ol gül-i(eklenmiş) ħandān ne bilür Biri kim vāķıf-ı derd olmaya dermān ne bilür(7)	Yok	Yok	16a Göñül almaġ revişiñ olub(?) ħandān ne bilür Biri kim vāķıf-ı derd olmaya dermān ne bilür(7)	19a Göñül almaġ revüşin ol leb-i ħandān ne bilür Biri kim vāķıf-ı derd olmaya dermān ne bilür(6)	Yok	15a aynı (7)
68	(28a) Bir yol dimedüñ kim köñül ey yār kimüñdür Ey kāş bileydüñ ki bu	18b Bir yol dimedüñ kim köñül ey yār kimüñdür Ey kāş bileydüñ ki	15b Bir yol dimedün kim köñül ey yār kimüñdür Ey kāş bileydüñ ki bu	Başı yok, son 6 beyti var.	2a Bu gazelin son iki beyti var okunmuyor. Nusha bununla	16b Bir gün dimedüñ ey köñül ol yār kimüñdür Ey kāş bileydüñ ki	19a Bir yol dimedüñ kim köñül ey yār kimüñdür Ey kāş bileydüñ ki bu	Yok	15b aynı(9)

	bīmār kimüñdür(9)	bu bīmār kimüñdür(9)	bīmār kimüñdür(9)		başlıyor.	bu bīmār kimüñdür (9)	bīmār kimüñdür(8)		
69	28a Öyle kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itsen pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(9)	19a Öyle kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itsen pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(9)	15b Öyle dermān kim senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itseñ pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(8)	10a Öyle(eyle*) kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itsen pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(9)	2a Öyle(eyle) kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itsen pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(9)	16b Öyle kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itsüñ pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(9)	19b Öyle kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür Her ne itsüñ pādişāhum eyle kim fermān senüñdür(9)	Yok	yok
70	28b Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i pejmürde nevbahār ister(7)	19a Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i pejmürde nevbahār ister(7)	16a Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i nev-müjde bahār ister(7)	10b Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i pür-müjde nev-bahār ister(7)	2a Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i pür-müjde nev-bahār ister(8)	17a Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i pejmürde nev-bahār ister(6)	19b Çerāġ-ı dāġ ile köñlüm visāl-i yār ister Yaḳīn ki lāle-i pejmürde nev-bahār ister(6)	yok	yok
71	29a Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña bir laḥẓa firāḳuñ niçe bin il görünür(7)	19b Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña bir laḥẓa firāḳuñ niçe biñ il görünür(7)	16a Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña bir laḥẓa firāḳuñ niçe biñ il görünür(7)	10b Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña bir laḥẓa firāḳuñ niçe biñ il görünür(7)	2b Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña bir laḥẓa firāḳuñ niçe biñ il görünür(7)	17b Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña bir laḥẓa firāḳuñ niçe biñ il görünür(7)	20a Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görünür Baña her laḥẓa firāḳuñ niçe biñ il görünür(7)	Yok	Yok
72	29b Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tapsa ḥayrānlıġdadur (7)	19b Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tapsa ḥayrānlıġdadur(7)	16a Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tap ḥayrānlıġdadur(7)	11a Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tabise ḥayrānlıġdadur(7	3a Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tabise ḥayrānlıġdadur(7	17b *Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tapsa sergerdānlıġdadr(7	20a Vār ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur Maʿnā-yı ārām ṣūret tapsa ḥayrānlıġdadur (6)	Yok	Yok
73	(30a) Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā neyistāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı gül ʿālem gülistāndur(7)	20a Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā neyistāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı gül ʿālem gülistāndur	16b Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā èÀlem ney-istāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı gül ʿālem gülistāndur(7)	11a Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā ney-istāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı	3a Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā ney-istāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı	18a Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā neyistāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı gül ʿālem gülistāndur	20b Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā ney-istāndur Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāḫ-ı gül ʿālem gül-istāndur(7)	Yok	Yok

		(7)		gül ʿālem gülistāndur(7)	gül ʿālem gülistāndur(7)	(7)			
74	30a Anuñçün ben saña yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḳdur saña köñül viren çoḳdur(7)	20a Anuñçün ben saña yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḳdur saña köñlin viren çoḳdur (7)	16b Anuñçün ben saña yalvarurım kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḳdur saña köñlin viren çoḳdur(7)	11b* Anuñçün ben sene yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḳdur saña köñlin viren çoḳdur(7)	3bAnuñçün beñ saña yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḫdur saña köñlin viren çoḫdur(7)	18a Anuñçün ben saña yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḳdur saña köñlin viren çoḳdur (7)	20b Anuñçün ben saña yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur Benüm köñlüm alan yoḫdur saña köñlin viren çoḳdur(6)	Yok	Yok
75	30b Ṣabā selāmumı luṭf eyle(ile) ol diyāra yetür Peyāmumı sözümi ḥāl ivünde yāre yetür(7)	20b Ṣabā selāmumı luṭf eyle(ile) ol diyāra yetür Peyāmumı sözümi ḥāl ivüñde yāre yetür(7)	17a Ṣabā selāmumı luṭf eyle(ile) ol diyāra yetür Peyāmumı sözümi ḥāl ivünde yāre yetür (7)	11bṢabā selāmumı luṭf eyle ol diyāra yetür Peyāmumı sözümiḥāl ivinde yāre yetür(7)	3b Ṣabā selāmumı luṭf eyle ol diyāra yetür Peyāmumı sözümiḥāl ivinde yāre yetür(7)	18b Ṣabā selāmumı luṭf eyle(ile) ol diyāra yetür Peyāmumı sözümi ḥāl ivüñde yāre yetür(7)	21a Ṣabā selāmumı luṭf eyle(ile) ol diyāra yetür Peyāmumı sözümi ḥāl ivinde yāre yetür (6)	Yok	Yok
76	31a Leb-i mey-nūş sāḳī özgedür mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(9)	20b Leb-i mey-nūş sāḳī özgedür mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(9)	17a Leb-i mey-nūş sāḳī özgeden mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(9)	12a Leb-i mey-nūş sāḳī özgedür mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(9)	Bu arada 4a “Pāre pāre cigerüm..”(120.g.), 4a “Beñ özüm bilmenem..”(121.g.), 4b “Çarh-ı gerdūn…(122.g.), 4b “Daşa salmaḳ..”(123.g.), 5a “Zāhid öz..”124.g.),5a “Her ḫayālüñ ḳanda kim..125g.), 5b “Şìrìn tebessümüñ..”(126.g.)gazelleri	19a Leb-i mey-nūş sāḳī özgedür mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(9)	21a Leb-i mey-nūş sāḳī özgedür mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(7)	Yok	Yok

					var. 6a Leb-i mey-nūş sāķī özgedür mey gerçi rengīndür Ḥayāt-ı Cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür(9)				
77	(31b) Benüm gözüm ki ne gülbün ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(7)	21a Benüm gözüm ki ne gülbin ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(7)	17b Benüm gözüm ki ne gülbin ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(7)	12b Benüm gözüm ki ne gülbin ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(7)	6a Benüm gözüm ki ne gülbin ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(8)	19a Benüm gözüm ki ne gülbin ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(7)	21b Benüm gözüm ki ne gülbin ne yāsemin yeridür Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür(5)	Yok	yok
78	31b Göñül evvel gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur (8)	21a Göñül evvel gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur(8)	17b Göñül ol gül gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur (8)	12b Göñül ol gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur(8)	6b Göñül ol gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur(7)	19b Göñül evvel gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur(8)	22a Göñül evvel gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur Müdām ol ķaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur (6)	yok	Yok
79	32a Göñlümi almaġ haçan her serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür (7)	21b Göñlümi almaġ haçan her serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür(7)	18a Göñlümi almaġ haçan her serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür (7)	13a Göñlümi almaġ haçan her serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür(7	7a Göñlümi almaú úaçan ol serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür(7	20a Göñlümi almaġ òaçan ol serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür(7)	22aGöñlümi almaġ haçan her serv-i bālādan gelür Ger bu maʻnā gelse ol āhū-yı raʻnādan gelür (6)	Yok	yok
80	32b Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabum benüm ciger-i pāre pāredür(10)	21b Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabım benüm ciger-i pāre	18a Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabım benüm ciger-i pāre pāredür (10)	13a Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabım benüm ciger-i	7a Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabım benüm ciger-i	20a Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabım benüm ciger-i pāre	22a Sanmañ murādum ehl-i heves tek neẓāredür Kim maṭlabım benüm cigeri pāre pāredür (8)	Yok	yok

		pāredür(10)		pāre pāredür(10)	pāre pāredür(11)	pāredür(19)			
81	33a Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde dīvānelerüm var(10)	22a Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde dīvānelerüm var(8)	18b Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde dīvānelerüm vār(9)	13b Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde (10) dīvānelerüm var	7b Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde (9) dīvānelerüm var	20b Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde dīvānelerüm var(10	22b Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var Mecnūn kimi zincīrde dīvānelerüm var(9)	Yok	yok
82	33b Men ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cevlān gelür Āh bilmem neyleyim kim cān gider cānān gelür(8)	Yok (bu sayfa ya çekilirken atlanmış ya da yırtılmış. Bir önceki şiirin sonu yırtık ve eksik kalmış)	18b Men ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cÿlān gelür Āh bilmem neyleyim kim cān gider cānān gelür(8)	14a Men ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cevlān gelür Āh bilmem neyleyim kim cān gider cānān gelür(8)	8a Ben ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cevlān gelür Āh bilmem neyleyim kim cān gider cānān gelür(7)	21a Men ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cevlān gelür Āh bilmen neyleyim kim cān gider cānān gelür (8)	22b Men ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cevlān gelür Āh bilmem neyleyim kim cān gider cānān gelür(7)	Yok	yok
83	34a Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar Ki bahār ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar(7)	Yok	19a Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar Ki bahār ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar(7)	14b Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar Ki bahār ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar(7)	8a Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar Ki bahār ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar(6)	21b Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar Ki bahār ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar(7)	23a Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar Ki bahār ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar(7)	Yok	yok
84	34a Böyle elden gitdügim ger bilse yār elden gider İżṭırābum görse baḥr-i bī-kenār elden gider (12)	Yok	19a Böyle elden gitdügim ger bilse yār elden gider İżṭırābum görse baḥr-i bī-kenār elden gider (12)	14b *Böyle elden gitdügim ger bilse yār elden gider İżṭırābum görse baḥr-i bī-girān elden gider(12)	8b Böyle elden gitdügim ger bilse yār elden gider İżṭırābum görse baḥr-i bī-kenār elden gider(11)	Böyle elden gitdügim ger bilse yār elden gider İżṭırābum görse baḥr-i bī-kenār elden gider(12)	23b Böyle elden gitdügim ger bilse yār elden gider İżṭırābum görse baḥr-i bī-kenār elden gider (10)	yok	yok
85	34b Her dem elden beni ol pençe-i müjgān aparur Ki anuñ tīġi ile bismil olan cān aparur	22b Her dem beni ol pençe-i müjgān aparur Ki anuñ tīġi ile bismil olan cān aparur	19b Her dem elden beni ol pençe-i müjgān aparur Ki onuñ tīġi ile bismil olan cān aparur	15a Her dem elden beni ol pençe-i müjgān aparur Ki onuñ tīġ ile bismil olan cān aparur	8b *Her dem elden beni ol neçe müjgān aparur Ki onuñ tīġi ile bismil olan cān aparur	22a* Her dem her dem beni ol pençe-i müjgān aparur Ki anuñ tīġi ile bismil olan cān aparur	23b Her dem elden beni ol pençe-i müjgān aparur Ki onuñ tīġi ilen bismil olan cān aparur	Yok	

86	35a Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalḳuz yeter Derd-i ser çoḫ virmenem ehlem bana bir söz yeter(7)	22b Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalḳuz yeter Derd-i ser çoḫ virmenem ehlem bana bir söz yeter (7)	20a Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalḳuz yeter Derd-i ser çoḫ virmezem ehlem bana bir söz yeter(7)	15a Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalḳuz yeter Derd-i ser çoḫ virmenem ehlem bana bir söz yeter(7)	9a Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalġuz yeter Derd-i ser çoḫ virmenem ehlem bene bir söz yeter(7)	22b Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalḳuz yeter Derd-i ser çoḫ virmenem ehlem bana bir söz yeter (7)	24a Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalġuz yeter Derd-i ser çoú virmenem ehlem bana bir söz yeter(5)	Yok	yok
87	35b Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaġdur ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur(10)	23a Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaúdur ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur(10)	20a Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaġdur ʿĀlem ḳamu pür ḳıṭʿa gülistān olacaġdur(10)	15b Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaġdur ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur(10)	9a Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaġdur ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur(10)	22b Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaġdur ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur(10)	24a Bu reng benüm bāġrum eger ḳān olacaġdur ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gül-istān olacaġdur(8)	Yok	yok
88	36a Men ṭabībem her kimüñ kim derd-i bī-dermānı var İḫtiyār ile gerek teslīm ola tā cānı var (6)	23a (Men) ṭabībem her kimüñ kim derd-i bī-dermānı var İḫtiyār ile gerek teslīm ola tā cānı var(6)	20b Men ṭabībem her kimüñ ki derd-i bī-dermānı var İḫtiyār eyle(?) gerek teslīm ola tā cānı var (6)	15b Ben ṭabībem her kimüñ kim derd-i bī-dermānı var İḫtiyār eyle(?) gerek teslīm ola tā cānı var(6)	9b* Ben ṭabībem her kimüñ bir derd-i bī-dermānı var İḫtiyār eyle(?) gerek teslīm ola tā cānı var(7)	23a Ben ṭabībem kimüñ kim derd-i bī-dermānı var İḫtiyār eyle(?) gerek teslīm ola tā cānı var(5)	24b Ben ṭabībem her kimüñ kim derd-i bī-dermānı var İḫtiyār eyle(?) gerek teslīm ola tā cānı var(6)	Yok	
89	(36b) Eger bin dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(8)	23b Eger biñ dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(8)	20b Eger biñ dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(kenarda bir beyit var)(8)	16a Eger bin dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(8)	10a Eger bin dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(8)	23b Eger bin dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(8)	24b Eger biñ dāġ yandursam köñül bir ayru dāġ ister Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister(8)	yok	yok
90	36b Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-āferīnüñ nāzını devrān çeker	23b Gerçi ḫūblar miḥnetiñ her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-āferīnüñ nāzını	20b Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-āferīnüñ nāzını devrān çeker	16b Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-	10a Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-	23b Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-āferīnüñ nāzını	25a Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker Sāḳī-yi nāz-āferīnüñ nāzını devrān	Yok	yok

	(7)	devrān (çeker)(7)	(7)	āferīnüñ nāzını devrān çeker(7)	āferīnüñ nāzını devrān çeker(7)	devrān çeker(7)	çeker(5)		
91	37a Bī-es̱erdür nāle tā ney tek es̱er bendündedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg ü ber bendündedür(5)	(yazı değişti)24a Bī-es̱erdür nāle bì-ney tek es̱er bendündedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg ü ber bendündedür(5) (Bundan sonra "la'l-i nābuñ…" ve "bu yetmez mi…" diye başlayan iki gazel daha var)24a ve 24b'de	21a Bī-es̱erdür nāle tā ney tek es̱er bendündedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg (ü) ber bendündedür(5)	16b Bī-es̱erdür nāle tā ney tek es̱er bendündedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg (ü) ber bendündedür (5)	Burada10b'de öncekilerde olmayan "Birbirinüñ tedārikidür rūzigārlar hem rūzdur ḫazānlar ile nev-bahārlar"var. (8)	24a Bī-es̱erdür nāle tā ney tek es̱er bendündedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg ü ber bendündedür(5)	25a Bī-es̱erdür nāle tā ney tek es̱er bendindedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg ü ber bendindedür(5)	Yok	yok
92	(37b) Ġayr birle gül-sitān ṣaḥnında yāruñ seyri var Elde mey bāşunda gül yanında ḫāruñ seyri var(8)	Yok Sayfa düşmüş	Ġayr birle gül-sitān ṣaḥnında yāruñ seyri var Elde mey bāşunda gül yanında ḫāruñ seyri var(8)	16b Ġayr birle gül-sitān ṣaḥnında yāruñ seyri var Elde mey bāşında gül yanında ḫāruñ seyri var(8)	(TB 92.g L'de yok) (Buradan sonrasının sıralanışı değişik. Ben karşılaştırmadan nüsha sıralanışını veriyorum.) 10b La'l-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özgedür bābet-i nemek-dān (7) özgedür(117.g.)	24a Ġayr birle gül-sitān ṣaḥnında yāruñ seyri var Elde mey bāşında gül yanında ḫāruñ seyri var(8)	25b *Ġayr birle bu gül-sitān içre yāruñ seyri var Elde mey bāşında gül yanında ḫāruñ seyri var(5)	yok	yok
93	37b Ḳıble-gāhum ṣafḥa-i ḥüsnüñde ḫālüñ seyri var 'Āleme ḳan yudduran	Yok	21b Ḳıble-gāhum ṣafḥa-i ḥüsnüñde ḫālüñ seyri var 'Āleme ḳan uddurur	17a Ḳıble-gāhum ṣafḥa-i ḥüsnüñde ḫālüñ seyri var 'Āleme ḳan	11a Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur	24b *Ḳıble-gāhum ṣafḥa-i ḥüsnüñde ḫālüñ seyri var 'Āleme ḳan	25b Ḳıble-gāhum ṣafḥa-i ḥüsnüñde ḫālüñ seyri var 'Āleme ḳan bu duran	Yok	yok

	ruḫsār-ı āluñ seyri var (7)		ruḫsār-ı āluñ seyri var (7)	yuddurur ruḫsār-ı āluñ seyri var(7)	Ki mevc-i eşḳ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur(118. g.) (8)	yudduran ruḫsār-ı āluñ seyri var(7)	ruḫsār-ı āluñ seyri var (5)		
94	38a Beni ol āteşīn ruḫsār çün yandurmaġa başlar Sipend özi özini reşkden oddan oda daşlar (7)	Yok	21b Beni ol āteşīn ruḫsār çün yandurmaġa başlar Sipend özi özini reşkden dÿr odlara daşlar(kenarda beyit var)(7)	17b Beni ol āteşīn ruḫsār çün yandurmaġa başlar Sipend özi özini reşkden oddan oda daşlar(7)	11b Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül it ki bu gün-dānla nev-bahār yeter(119.g.) (9)	25a *Beni ol āteşīn ruḫsār çün yandurmaġa başlar Sipend özi özin reşkden oddan oda daşlar(6)	25b *Beni ol āteşīn ruḫsār çün yandurmaġa başlar Sipend özin özini reşkden oddan oda daşlar(5)	Yok	yok
95	38b Eger ṭūbā eger serv ol ḳadd-i ra'nāya reşk eyler Yaḳīndur bu ki her hem-tālu bī-hem-tāya reşk eyler(6)	Yok	21b Eger ṭūbā eger serv ol ḳadd-i ra'nāya reşk eyler Yaḳīndur bu ki her hem-tālu bī-hem-tāya reşk eyler(bir beyit eksik)(5)	17b Eger ṭūbā eger serv ol ḳadd-i ra'nāya reşk eyler Yaḳīndur bu ki her hem-tālu bī-hem-tāya reşk eyler(6)	11b *Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ 'ayān içer Ammā nigāh gūşe-i çeşmi nihān içer(127.g) (9)	25a Eger ṭūbā eger serv ol ḳadd-i ra'nāya reşk eyler Yaḳīndur bu ki her hem-talu bī-hem-tāya reşk eyler(6)	26a Eger ṭūbā eger serv ol ḳad-i ra'nāya reşk eyler Yaḳīndur bu ki her hem-talu bī-hem-tāya reşk eyler(5)	Yok	yok
96	38b Yandurmışam göñülde çeb ü rāst dāġlar Kim şām-ı ġamdur onda gerekdür çeraġlar(11)	Yok	22aYandurmışam göñülde 'aceb rāst dāġlar Kim şām-ı ġamdur ivünde gerekdür çeraġlar(11)	18a* Yandurmışam göñülde çeb u rāst dāġlar Kim şām-ı ġamdur onda gerekdür çeraġlar(11)	12a Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Mi'rāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur(128. gazel) (9) 12b Hurşid u māh…(129. g)(6)	25b* Yandurmışam köñülde çeb u rāst dāġlar Kim şām-ı ġamdur onda gerekdür çeraġlar(11)	26a Yandurmışam köñülde çeb u rāst dāġlar Kim şām-ı ġamdur onda gerekdür çeraġlar(8)	Yok	yok
97	(39b) Şekve ne içün cefā senüñdür Ḳurbānuñ olım rıżā senüñdür (8)	Yok	22a Şekve ne içün cefā senüñdür Ḳurbānuñ olım rıżā senüñdür(8)	18a Şekve ne içün cefā senüñdür Ḳurbānuñ olım	12b Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi	26a Şekve ne içün cefā senüñdür Ḳurbānuñ olım rıżā senüñdür(8)	25b Şekve ne içün cefā senüñdür Ḳurbānuñ olam rıżā senüñdür(8)	yok	15b aynı (5)

				rıżā senüñdür(8)	kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar(130.g.)(8)				
98	39b ʻĀşıḳa her çend derd ü dāġ u miḥnet yaḫşıdur Ey dolanım bāşuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur(12)	(3 beyit Sayfanın altında.yazı düzeldi.) 24b ʻĀşıḳa her çend derd ü dāġ u miḥnet yaḫşıdur Ey dolanım bāşuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur(11)	22b ʻĀşıḳa her çend dāġ-ı derd ü miḥnet yaḫşıdur Ey dolanım bāşuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur(12)	18b* ʻĀşıḳa her çend derd ü dāġ u miḥnet yaḫşıdur Ey dolanım bāşuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur(9)	13a Ḳadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür(131.g.)(9)	26a ʻĀşıḳa her çend dāġ-ı derd miḥnet yaḫşıdur Ey dolanım bāşuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur(10)	25b ʻĀşıḳa her çend derd ü dāġ miḥnet yaḫşıdur Ey dolanım bāşuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur(9)	Yok	yok
99	40b Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʻın mevzūn ider Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider (7)	25a Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʻuñ mevzūn ider Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider(6)	23a Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʻın mevzūn ider Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider(7)	19a Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʻın mevzūn ider Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider(7)	13a Anuñ zülfin esìr-i óalúa-i zünnÀr olandan sor Benüm óÀlim òarÀb-ı nergis-i bìmÀr olandan sor (BU GAZEL TB'DE YOK)(10)	26b Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʻın mevzūn ider Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider(7)	26a Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʻın mevzūn ider Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider (6)	Yok	yok
100	40b ʻAşḳdur kim seni Leylā beni Mecnūn eyler Kiminüñ rızḳını şahbā kiminüñ ḫūn eyler (7)	25b ʻAşḳdur kim seni Leylā beni Mecnūn eyler Kiminüñ rızḳını şahbā kiminüñ ḫūn eyler(7)	23a ʻAşḳdur kim seni Leylā beni Mecnūn eyler Kiminüñ rızḳını şahbā kiminüñ ḫūn eyler(7)	19a ʻAşḳdur kim seni Leylā beni Mecnūn eyler Kiminüñ rızḳını şahbā kiminüñ ḫūn eyler(7)	13b Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür ben-i bī-tābda yā Rab ne (8) cigerdür(132.g)	27a ʻAşḳdur kim seni Leylā beni Mecnūn eyler Kiminüñ rızḳını şahbā kiminüñ ḫūn eyler(7)	26a ʻAşḳdur kim seni Leylā beni Mecnūn eyler Kiminüñ rızḳını şahbā kiminüñ ḫūn eyler(6)	Yok	yok
101	41a Deyir zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʻalāmetler Ne bilsüñ kim bu	25b Deyir zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʻalāmetler	23a Deyir zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʻalāmetler Ne bilsüñ kim bu	19b Deyir zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʻalāmetler	14a Ṣabr ile úansı derde ṭabībüm devā	27b Deyir zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʻalāmetler	26b Deyir zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʻalāmetler Ne bilsün kim bu	yok	yok

	ķāmetden ķıyām itmüş ķıyāmetler(8)	Ne bilsün kim bu ķāmetden yer itmüşler ķıyāmetler (8)	ķāmetden ķıyām itmüş ķıyāmetler(8)	Ne bilsüñ kim bu ķāmetden ķıyām olmuş ķıyāmetler (8)	virür Kim derd elinde her kemigüm (üstte"sümügüm ") bir ṣadā virür(133.g)(9)	Ne bilsün kim bu ķāmetden ķıyām itmiş ķıyāmetler(8)	ķāmetden ķıyām itmiş ķıyāmetler (6)		
102	41b Ben istemenem derdümi cānāne disünler Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler(5)	26a Ben istemenem derdümi cānāne disünler Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler(5)	23b Ben istemezem derdümi cānāne disünler Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler(5)	19b Ben istemenem derdümi cānāne disüñler Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler(5)	14aMāh-ı Ken'ānuñ gözi çāh-ı zeneḫdanuñdadu r ķanda bir fermān-revādur ṭavķ-ı fermānuñdadur(1 34.g)(7)	27b Ben istemenem derdümi cānāne disünler Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler(5)	26b Ben istemenem derdümi cānāne disünler Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler(5)	Yok	yok
103	41b Her çend ser-girān ola dil-dār yeg bilür Ben bilmenem ne olduġını yār yeg bilür (10)	26a Her çend ser-girān ola dil-dār yeg bilür Ben bilmenem ne olduġuñ yār yeg bilür(10)	23b Her çend ser-girān ola dil-dār yeg bilür Ben bilmezem ne olduġını yār yeg bilür (10)	20a Her çend ser-girān ola dil-dār yeg bilür Ben bilmenem ne olduġını yār yeg bilür(10)	14b Bizüm her çend uşşāķ arasında adımuz yoḱdur Ne gündür kim ķapunda dādımız bī-dādımız (8) yoḱdur(135.g.)	28a *Her çend ser-gerdÀn ola dil-dār yeg bilür Ben bilmenem olduġın yār yeg bilür(10)	27a Her çend ser-girān ola dil-dār yeg bilür Ben bilmenem ne olduġını yār yeg bilür(10)	Yok	Yok
104	42a Pīç u tābum yollar üste ḥalķa-i zincir olur Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur(8)	26b Pīç u tābum yollar üste ḥalķa-i zincir olur Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur(8)	24a Pīç u tābum yollar üste ḥalķa-i zincir olur Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur(8)	20b Pīç u tābum yollar üste ḥalķa-i zincir olur Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur(8)	14b Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm ki bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(136.g .)(9)	28b Pīç (u) tābum yollar üste ḥalķa-i zincir olur Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur	27b Pīç u tābum yollar üste ḥalķa-i zincir olur Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur(6)	Yok	Yok
	42b Egerçi ol gül-i	26b Egerçi ol gül-i	24a Egerçi ol gül-i	20b Egerçi o gül-	15a Egerçi nālem	28b Egerçi ol gül-i	27b Egerçi ol gül-i	Yok	Yok

105	raʿnā iki dünyā ilen başlar Ben-i yek-reng ile bin reng istiġnā ilen başlar(14)	raʿnā iki dünyā ilen başlar Ben-i yek-reng ile biñ reng istiġnā ilen başlar(14)	raʿnā iki dünyā ilen başlar Ben-i yek-reng ilen bin reng istiġnā ilen başlar(13)	i raʿnā iki dünyā ilen başlar Ben-i yek-reng ilen bin reng istiġnā ilen başlar(14)	ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek beni bahār unudubdur (137.g.)(7)	raʿnā iki dünyāyilen başlar Ben-i yek-reng ile bin reng istiġnā ilen başlar(14)	raʿnā iki dünyā ilen başlar Ben-i yek-reng ile biñ reng istiġnā ilen başlar(9)		
106	(43b)Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur Ḫurşīd gözüm ışıġı çeşmüm çerāġıdur(9)	27a Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur Ḫurşīd gözüm ışıġı çeşmüm çerāġıdur (9)	24b Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur Ḫurşīd gözüm ışıġı çeşmüm çerāġıdur(9)	21a Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur Ḫurşīd gözüm ışıġı vü çeşmüm çerāġıdur(9)	15b Kōñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur Ki genc-i derd ü dāġem ben bu vīrān iv ḥiṣārumdur(138. g.)(7)	29a Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur Ḫurşīd gözüm ışıġı çeşmüm çerāġıdur (9)	28a Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur Ḫurşīd gözüm ışıúı vü çeşmüm çerāġıdur (6)	yok	Yok
107	43b Dilüm fiġān ile vü dīde ḳān ilen doludur Gōñül ṣaḥīfesi şerḥ ü beyān ilen doludur(10)	27b Dilüm fiġān ile vü dīde ḳān ilen doludur Gōñül ṣaḥīfesi şerḥ ü beyān ilen doludur(10)	25a Dilüm fiġān ile vü dīde ḳān ilen doludur Gōñül ṣaḥīfesi şerḥ beyān ile doludur(10)	21b Dilüm fiġān ile dīde ḳān ilen doludur Gōñül ṣaḥīfesi şerḥ ü beyān ilen doludur(10)	15b Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn-zebān gözler Belī her hānda vār maḫmūr olan raṭl-ı girān (11) gözler(139.g.)	29b Dilüm fiġān ile dīde ḳān ilen doludur Gōñül ṣaḥīfesi şerḥ (ü) beyān ilen doludur(10)	28a Dilüm fiġān ile vü dīde ḳān ilen doludur Gōñül ṣaḥīfesi şerḥ ü beyān ilen doludur(8)	Yok	16a Aynı (10)
108	44a Ġubār bād-pāy-ı yār içün kim tūtiyāmızdur Bu meydānda bizüm göz yāşı ile Kerbelāmuzdur(10)	27b Ġubār bād-pāy-ı yār içün kim tūtiyāmızdur Bu meydānda bizüm göz yāşı ile Kerbelāmuzdur(10)	25a Ġubār bād-pāy-ı yār içün kim tūtiyāmızdur Bu meydānda bizüm göz yāşı ile Kerbelāmuzdur(9)	22a Ġubār bād-pāy-ı yār içün kim tūtiyāmızdur Bu meydānda bizüm göz yāşı ile Kerbelāmuzdur(9)	16a Şāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül-gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür(140. g.)(9)	30a Ġubār bād-pāy-ı yār içün kim tūtiyāmızdur Bu meydānda bizüm(bezm olabilir mi) göz yāşı ile Kerbelāmuzdur(10)	28b Ġubār bād-pāy-ı yār çün kim tūtiyāmızdur Bu meydānda bizüm göz yāşı ile Kerbelāmuzdur(7)	Yok	Yok
109	44b Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ-ı revāndur yā nedür	28a Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ-ı revāndur yā nedür	25b Laʿl-i nābuñ bilmezem rūḥ-ı revāndur yā nedür	22a Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ-ı revāndur yā	16b Olmuşam dil-gīr özümden ġam-güsÀrum	30b Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ-ı revāndur yā nedür	28b Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ u revāndur yā nedür	Yok	Yok

	Serv-i ķaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür(10)	Serv-i ķaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür(10)	Serv-i ķaddüñ yā Rab ʿömr-i cāvidāndur yā nedür(10)	nedür Serv-i ķaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür(10)	úÀndadur ŞÀò u bÀlüm sındı nev-bahÀrum úÀndadur (BU GAZEL TB’DE YOK)(5)	Serv-i ķaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür(10)	Serv-i ķaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür(8)		
110	45a Ķānumı içmek diler sāķī gözünden bellüdür Yāndurur bir gün beni āḫir üzünden bellüdür(10)	28b Ķānumı içmek diler sāķī gözüñden bellüdür Yāndurur bir gün beni āḫir üzüñden bellüdür(10)	26a Ķānumı içmek diler sāķī gözünden bellüdür Yāndurur bir gün beni āḫir üzünden bellüdür(10)	22b Ķānumı içmek diler sāķī gözünden bellüdür Yāndurur bir gün beni āḫir üzünden bellüdür (10)	16b Sipend-i bī-ķarāruz biz velī feryādımuz yoúdur Eger bī-dād ile yüz yandururlar dādımuz (8) yoķdur(141.g.)	31a Ķānumı içmek diler sāķī gözinden bellüdür Yāndurur bir gün beni āḫir üzüñden bellüdür(10)	29a Ķānumı içmek diler sāķī gözinden bellüdür Yāndurur bir gün beni āḫir üzüñden bellüdür	yok	Yok
111	45b Ehl-i heves anuñ göz ü ķāş u yüzin sever ʿĀşıķ hem ānları sever ammā özin sever(9)	28b Ehl-i heves anuñ göz ü ķāş u yüzin sever ʿĀşıķ hem ānları sever ammā özüñ sever(9)	36a Ehl-i heves onuñ göz ü ķāş yüzin sever ʿĀşıķ hem onları sever ammā özin sever(8)	23a Ehl-i heves anuñ göz ü ķāş yüzin sever ʿĀşıķ hem anları sever ammā özin sever(9)	17a Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ķaṭre-i kem- ḥavṣale ʿummāne deger(142.g.)(5)	31b Ehl-i heves anuñ göz (ü) ķāş u yüzin sever ʿĀşıķ hem onları sever ammā özin sever(9)	29a Ehl-i heves anuñ göz (ü) ķāş yüzin sever ʿĀşıķ hem onları sever ammā özin sever	Yok	Yok
112	46a Her küşede bin ʿāşıķ-ı ḫūnīn-cigerüñ var Ey ķıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var (7)	29a Her küşede biñ ʿāşıķ-ı ḫūnīn-cigerüñ var Ey ķıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var(7)	26b Her küşede biñ ʿāşıķ-ı ḫūnīn-cigerüñ var Ey ķıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var(7)	23a Her güşde biñ ʿāşıķ-ı ḫūnīn-cigerüñ var Ey ķıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var(7)	17a Diyüñ Ferhād u Mecnūn ḫʷāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġrı dirler derdüme bir dem dayansunlar(143. g.)(7)	31b *Her küşede ben ʿāşıķ-ı ḫūnīn-cigerüñ var Ey ķıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var(7)	29b Her güşde biñ ʿāşıķ-ı ḫūnīn-cigerüñ var Ey ķıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var (7)	Yok	16b aynı (7)
113	46b Göz beyażı reng-i āluñdan boyanmaġ çāġıdur Şemʿ tek her	29b Göz beyażı reng-i āluñdan boyanmaġ çāġıdur Şemʿ tek her	26b Göz beyażı reng-i āluñdan boyanmaġ çāġıdur Şemʿ tek her	23b Göz beyażı reng-i āluñdan boyanmaġ çāġıdur	17a Fiġān ki bilmenem öz köñlümüñ belāsı nedür	32a *Bu beyażı reng-i āluñdan boyanmaġ çāġıdur Şemʿ tek her	29b *Göz beyażı reng-i ālından boyanmaġ çāġıdur Şemʿ tek her gice kim	Yok	yok

	kiprigüm bezmiñde yānmaġ çāġıdur(7)	kiprigüm bezmiñde yānmaġ çāġıdur(7)	kiprigüm bezmiñde yānmaġ çāġıdur(7)	Şemʿ tek her kiprigüm bezmiñde (7) yānmaġ çāġıdur	Bu ḥāl ile ne bilim yār müddeʿāsı nedür(144.g.)(7)	kiprigüm bezmiñde yānmaġ çāġıdur(7)	bezmine yānmaġ çāġıdur(7)		
114	47a Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur Özünden el götürse ḳaṭre-i ser-geşte deryādur(7)	29b Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur Özüñden el götürse ḳaṭre-i ser-geşte deryādur(7)	27a Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur Özünden el götürse ḳaṭre bir ser-geşte deryādur(7)	23b Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur Özünden el götürse ḳaṭre-i ser-geşte deryādur(7)	Bī-eşerdür nāle tā ney tek eşer bendündedür Bī-nevādur ol ġanī kim berg (ü) ber bendündedür(91. g.)(5)	32b Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur Özinden el götürse ḳaṭre-i ser-geşte deryādur(7)	30a Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur Özinden el götürse ḳaṭre-i ser-geşte deryādur(6)	Yok	yok
115	(47b) Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür Peyveste genc ḳadrüni vīrān olan bilür(7)	30a Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür Peyveste genc ḳadrüni vīrān olan bilür(7)	27a Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür Peyveste genc ḳadrüni vīrān olan bilür(7)	24a Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür Peyveste genc ḳadrüni vīrān olan bilür(7)	17b Fāriġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse bāġrum ḳān olur(145.g.)(7)	32b Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür Peyveste genc ḳadrüni vīrān olan bilür(7)	30a Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür Peyveste genc ḳadrüni vīrān olan bilür	yok	Yok
116	47b Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner Ol bir avuc sudan bu doḳuz ās(i)yā döner(7)	30a Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb hā(?) döner Ol bir avuc sudan bu doḳuz ās(i)yā döner(7)	27a Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner Ol bir avuc sudan bu doḳuz ās(i)yā döner(7)	24a Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner Ol bir avuc sudan bu toḳuz ās(i)yā döner(7)	18a Ben-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger ben başlasam bir nāle gül hem el-emān başlar(146.g.)(7)	33a Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner Ol bir avuc sudan bu doḳuz ās(i)yā döner(7)	30a Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner Ol bir avuc sudan bu doḳuz ās(i)yā döner(6)	Yok	yok
117	48a Laʿl-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür(7)	(Bu ve alttaki gazel yukarıda 24a ve 24b'de değişik bir yazı ile geçmişti, sonradan eklendiği belliydi , burada tekrar edilmiş. 30b Laʿl-i nābuñ	27b Laʿl-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür(7)	24b Laʿl-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür	18a Gözümde luṭf idüb eglenmesün gözüm yoúdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoúdur(147.g.)(7	33a Laʿl-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür (6)	30b Laʿl-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür(5)	Yok	yok

		özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür Kim nemek-zār özge bābetdür nemek-dān özgedür(7)		(7)	)				
118	48b Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur Ki mevc-i eşķ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur(8)	30b Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur Ki mevc-i eşķ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur (8) (yukarıda geçti)	27b Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur Ki movc-i eşķ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur(8)	24b Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur Ki mevc-i eşķ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur(8	18b ʿĀşıķ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār(148.g.)(9)	33b Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur Ki mevc-i eşķ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur(8)	31a Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşubdur Ki mevc-i eşķ hem zincir-i āhen tek dolaşubdur(6)	Yok	yok
119	(49a) Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül it ki bu gün-danla nev-bahār yeter (8)	31a Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül it ki bu gün-danla nev-bahār yeter (yazı değişti)(8)	28a Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül eyle bu gün-danla nev-bahār yeter(8)	25a Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül it ki bu gün-danla nev-bahār yeter (8)	19a Bülbül kimi bahār ü ḫazān bilmenem nedür Mestem tefāvüt-i mey ü ķan bilmenem nedür (150.g.)Bu gazel 4'e bölünerek değişik yazılmış(kenarda bir beyit var)(8)	34a Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül it ki bu gün-danla nev-bahār yeter(8)	31a Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter Taḥammül it ki bu gün-dānla nev-bahār yeter(6)	yok	yok
120	49a Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar Ķalanı şemʿ gibi dīde-i giryānda yanar (7)	31a Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar Ķalanı şemʿ gibi dīde-i giryānda yanar(7)	28a Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar Óalanı şemʿ gibi dīde-i giryānda yanar(7)	25b Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar Úalanı şemʿ kimi dīde-i giryānda yanar(7)	19a Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıķdur Figān kim baḫt elinden āteş-i ḫırmāne lāyıķdur(149.g.)(ikinci ve üçüncü beyit yan	34a Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar Ķalanı şemʿ gibi dīde-i giryānda yanar(7)	31b Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar Ķalanı şemʿ kimi dīde-i giryānda yanar (5)	Yok	yok

					yazılmış)(7)				
121	49b Ben özüm bilmenem aḫvālimi dil-dār bilür Bu sözüñ maʿnāsını ben bilürem yār bilür (9)	31b Ben özüm bilmenem aḫvālimi dil-dār bilür Bu sözüñ maʿnāsını ben bilürem yār bilür(9)	28b Ben özüm bilmezem aḫvālimi dil-dār bilür Bu sözin maʿnāsını ben bilürem yār bilür(kenarda bir beyit var)(9)	25b Ben özüm bilmenem aḫvālimi dil-dār bilür Bu sözüñ maʿnāsını ben (9) bilürem yār bilür	19b Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz (5) bizler(151.g.)	34b Ben özüm bilmenem aḫvālimi dil-dār bilür Bu sözüñ maʿnāsını ben bilürem yār bilür(9)	31b Ben özüm bilmenem aḫvālimi dil-dār bilür Bu sözüñ maʿnāsını ben bilürem yār bilür (7)	Yok	yok
122	50a Çarḫ-ı gerdūn devr-i devrān devlet ü dīn yārıdur Her kimüñ ol sāḳī-yi nāz-āferīn ġam-ḫᵛārıdur(10)	32a Çarḫ-ı gerdūn devr-i devrān devlet ü dīn yārıdur Her kimüñ ol sāḳī-yi nāz-āferīn ġam-ḫᵛārıdur(10)	28b Çarḫ-ı gerdūn devr-i devrān dīn devlet yārıdur Her kimüñ ol sāḳī-yi nāz-āferīn ġam-ḫᵛārıdur(9)	26a Çarḫ-ı gerdūn devr-i devrān devlet dīn yārıdur Her kimüñ kim sāḳī-yi nāz-āferīn ġam-ḫāᵛrıdur(10)	19b Ey şemʿ bu günlerde benüm ḥālümi gel gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gel gör(152g.) (7)	35a *Çarḫ-ı gerdūn derdünin devlet ü dīn per vārıdur(?) Her kimüñ ol sāḳī-yi nāz-āferīn ġam-ḫᵛārıdur(10)	32a Çarḫ-ı gerdūn devr-i devrān devlet dīn yārıdur Her kimüñ ol sāḳī-yi nāz-āferīn ġam-ḫᵛārıdur(9)	Yok	yok
123	50b Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür(8)	32b Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür (8)	29a Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür(8)	26b Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür(8)	19b Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur Her zamān bir sāḳī-yi nāz-āferīn devrānıdur(153.g .)(dörde bölünerek yazılmış)(9)	35a Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür (8)	32a Ṭaşa şalmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür(7)	yok	yok
124	51a Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnārın sever Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yārın sever(7)	32b Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnāruñ sever Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yāruñ sever(7)	29a Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnārın sever Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yārın sever(7)	26b Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnārın sever Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yārın	20a Yā Rab bu il ne nevʿ gelüb geçdi nev-bahār Kim ben henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(154.g.)(9)	35b Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnārın sever Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yārın sever(7)	32b Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnārın sever Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yārın sever(6)	Yok	yok

				sever(7)					
125	(51b) Çün ḫayālüñ hānda kim vār ʿāşıḳuñ yanıncadur Ay u gün rāyınca vü eflāk fermānıncadur(9)	33a Çün ḫayālüñ hānda kim vār ʿāşıḳuñ yanıncadur Ay u gün rāyınca vü eflāk fermānıncadur(9)	29b Çün ḫayālüñ ȍāndadur kim vār ʿāşıḳuñ rȂyıncadur Ay u gün rāyıncadur eflāk fermānıncadur(9)	27a Çün ḫayālüñ hānda kim vār ʿāşıḳuñ yanıncadur Ay u gün rāyınca vü eflāk fermānıncadur(9)	20b Biz kimüz kūyında yāruñ bir bölük āvāreler (8) Ḫasteler ser-geşte bī-tāblar bī-çāreler(155g.)	36a Çün ḫayālüñ hānda kim vār ʿāşıḳuñ yanıncadur ay u gün rāyıncadur eflāk fermānıncadur(9)	32b Çün ḫayālüñ hānda kim vār ʿāşıḳuñ yanıncadur Āy u gün rāyınca vü eflāk fermānıncadur(7)	Yok	yok
126	51b Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ-ı revān virür Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür (9)	33b Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ u revān virür Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür(9)	29b Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ-ı revān virür Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür (8)	27a Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ-ı revān virür Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür(9)	21a Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar (6) Sen ü ruʿūnet u ney-reng ü dil-rubālıġlar(156g.)	36a Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ (u) revān virür Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür(9)	33a Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ u revān virür Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür (7)	Yok	yok
127	52a Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ ʿayān içer Ammā nigāh gūşe-i çeşmi nihān içer(9)	34a Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ ʿayān içer Ammā nigāh gūşe-i çeşmi nihān içer(9)	30a Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ revān içer Ammā nigāh çeşmüm gӱşe revān içer (kenarda bir satır var. Bu mısranın üzerinde cim ve 3 var.)(9)	27b *Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ revān içer Ammā nigāh gӱşe-i çeşmi èayān içer (9)	21a Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(157g.)(7)	36b Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ ʿayān içer Ammā nigāh gūşe-i çeşmi nihān içer(9)	Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ ʿayān içer Ammā nigāh gūşe-i çeşmi nihān içer(7)	Yok	Yok
128	52b Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Miʿrāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur((9)	34b Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Miʿrāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur(9)	30a Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Miʿrāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur(9)	28a Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Miʿrāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur(9)	21b Ol gün ki zülfin ol şanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler beni dīvāne (7) ḳıldılar(158g.)	37a Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Miʿrāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur(9)	33b *Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açub yumıncadur Miʿrāc-ı çār-mevce-i bir tumıncadur(7)	yok	yok
129	53a Ḫurşīd ü māh cilvesi bir göz görincedür Devr-i sipihr bir iki sāġar dolıncadur(6)	34b Ḫurşīd ü māh cilvesi bir göz görincedür Devr-i sipihr bir iki sāġar dolıncadur(6)	30b Ḫurşīd ü māh cilvesi bir göz görincedür Devr-i sipihr bir iki sāġar dolıncadur(6)	28a Ḫurşīd ü māh cilvesi bir göz görincedür Devr-i sipihr bir iki sāġar	(TB129 yok) 21b Yüz bin ġamla ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler	37b Ḫurşīd (ü) māh cilvesi bir göz görincedür Devr-i sipihr bir iki sāġar dolıncadur(6)	33b Ḫurşīd ü māh cilvesi bir göz görincedür Devr-i sipihr bir iki sāġar dolıncadur(5)	Yok	yok

				dolıncadur(6)	beni ābād (7) ķıldılar159.g.)				
130	53b Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar(8)	35a Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi kim defdür bu ser-mest-i ḫarāb oynar (8)	30b Dutar āheng muṭrib kim dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar(bir beyit kenarda)(8)	28b Dutar āheng muṭrib kim dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar(8)	22a Ey ki ḥüsnüñ ʻāşıķuñ ḫurşīd-i ʻālem-tābıdur Ķıble-i ṭāʻat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur(160g .)(7)	37b Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar(8)	34a *Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i rızāb (?) oynar(6)	Yok	16b aynı (7)
131	(54a) Ķadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür(9)	35b Ķadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür(9)	31a Ķadüñ ki serv-i ḫırāmān ile berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür(9)	28b Ķadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür(9)	22a Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʻālem yanar(161g.)(7)	38a Ķadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür (9)	34a Ķadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür(7)	Yok	yok
132	54a Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür men-i bī-tābda yā Rab ne cigerdür(9)	36a Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür men-i bī-tābda yā Rab ne cigerdür(9)	31a Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür men-i bī-tābda yā Rab ne cigerdür(9)	29a Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür men-i bī-tābda yā Rab ne cigerdür(9)	22b ʻĀşıķam bī-nevālıúum vardur Yollar üste gedālıúum vardur(166g.)(9)	38b Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür men-i bī-tābda yā Rab ne cigerdür(8)	34b Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur Bu ne dildür beni bī-tābda yā Rab ne cigerdür(8)	Yok	Yok
133	54b Ṣabr ile hansı derde ṭabībüm devā virür Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür(9)	36a Ṣabr ile hansı derde ṭabībüm devā virür Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür(9)	31b Ṣabr ile òansı derde ṭabībüm devā virür Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür(9)	29b Ṣabr ile hansı derde ṭabībüm devā virür Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür(9)	23a Āh kim ṣabrum bināsın itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ķān intiẓār(167g.)(9)	38b Ṣabr ile ḫansı derde ṭabībüm devā virür Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür(9)	34b Ṣabr ile hansı derde ṭabībüm devā virür Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür(9)	yok	Yok
134	55a Māh-ı Kenʻānuñ gözi çāh-ı	36b Māh-ı Kenʻānuñ gözi çāh-	31b Māh-ı Kenʻānuñ gözi çāh-ı	29b Māh-ı Kenʻānuñ gözi	23a Fiġān ki söz dimege doġrı	39a Māh-ı Kenʻānuñ gözi çāh-	53a Māh-ı Kenʻānuñ gözi çāh-ı	Yok	Yok

	zeneḫdānuñdadur Handa bir fermān-revā vār ṭavḳ-ı fermānuñdadur(7)	ı zeneḫdānuñdadur Handa bir fermān-revā vār ṭavḳ-ı fermānuñdadur(7)	zeneḫdānuñdadur ﬞanda bir fermān-revā vār ṭavḳ-ı fermānuñdadur(6)	çāh-ı zeneḫdānuñdadu r handa bir fermān-revādur ṭavḳ-ı fermānuñdadur(7	sözlü yār azdur Şeb-i siyāh çoú u şem'-i şām-ı tār azdur(168.g.)(9)	ı zeneḫdānuñdadur ḫanda bir fermān-revā vār ṭavḳ-ı fermānuñdadur(7)	zeneḫdānuñdadur ḫanda bir fermān-revā vār ṭavḳ-ı fermānuñdadur(6)		
135	55b Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoḳdur Ne gündür kim ḳapuñda dādımız bī-dādımız yoḳdur(9)	37a Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoḳdur Ne gündür kim ḳapında dādımız bī-dāmız yoḳdur(9)	32a Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoòdur Ne gündür kim ḳapuñda dādımız bī-dādımız yoḫdur(8)	30a Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoòdur Ne gündür kim ḳapunda dādımız bī-dādımız yoòdur(9)	23b Şu'le-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Ben-i ḫū bir āteş-perestem köñlüm āteş-ḫānedür(169g.)(9)	39b Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoḳdur Ne gündür kim ḳapunda dādımız bī-dāmız yoḳdur(9)	35b Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoḳdur Ne gündür kim ḳapunda dādımız bī-dādımız yoḳdur(7)	Yok	Yok
136	56a Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm ki bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(9)	37bBülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm ki bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(9)	32a Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm ki bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(9)	30b Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm ki bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(9)	24a Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür(170g.)(5)	40a Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(9)	35b Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şem'üñ dāġıdur Bī-nevā köñlüm bir dilbilmezüñ dūstāġıdur(8)		Yok
137	56b Egerçi nālem ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek beni bahār unudubdur(7)	38a Egerçi nālem ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek beni bahār unudubdur(7)	32b Egerçi nālem ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek özin bahār unudubdur(7)	30b Egerçi nālem ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek beni bahār unudubdur(7)	24a Ṣabā durub yola düş var oña selām yetür Alub cevāb-ı selāmum dönüb peyām yetür (171g.)(5)	40a Egerçi nālem ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek beni bahār unudubdur	36a Egerçi nālem ile nālesin hezār unudubdur Fiġān ki murġ-ı ḳafes tek beni bahār unudubdur	Yok	
138	(57a) Göñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur Ki genc-i derd ü dāġem men bu vīrān	38a Göñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur Ki genc-i derd ü dāġem men bu	32b Göñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur Ki genc-i derd ü dāġem ben bu vīrān	31a Göñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur Ki genc-i derd ü	24a Kūyında peyk-i bād-ı ṣābā hīç-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç-	40b Göñül ger rām ola devlet refīḳ (u) baḫt yārumdur Ki genc-i derd ü dāġem men bu	36a Göñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur Ki genc-i derd dāġem men bu vīrān iv	Yok	Yok

	iv ḥiṣārumdur(7)	vīrān iv ḥiṣārumdur(7)	iv ḥiṣārumdur(7)	dāġem men bu vīrān iv ḥiṣārumdur(7)	kāredür(172g.) (7)	vīrān iv ḥiṣārumdur(7)	ḥiṣārumdur(7)		
139	57a Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn- zebān gözler Belī her hānda var maḫmūr olan raṭl-ı girān gözler(11)	38b Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn- zebān gözler Belī her hānda var maḫmūr olan raṭl-ı girān(11)	33a Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn- zebān gözler Belī her hānda var maḫmūr ol raṭl-ı girān gözler(11)	31a Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn-zebān gözler (11) Belī her hānda var maḫmūr olan raṭl-ı girān gözler	24b Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür Niyāz nāz u tebessüm nedür işāre nedür(173g.)(9)	41a Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn- zebān gözler Belī her ḫanda vār maḫmūr olan raṭl-ı girān gözler(11)	36b Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn- zebān gözler Belī her yānda var maḫmūr olan raṭl-ı girān gözler(8)	Yok	Yok
140	57b Şāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül- gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür (9)	39a (Şāḫ-ı gül) ey bāġbān her çend gül-gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür(9)	33a Şāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül- gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür(9)	31b Şāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül-gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür(9)	25a Cān pīç u tābı cismde cānān yetüncedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetüncedür(174g .)(7)	41a Şāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül-gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür(9)	36b Şāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül- gūn cāmedür Bir ḳabādur ḫūblıḳ ammā ki ol endāmedür(7)	Yok	Yok
141	58a Sipend-i bī- ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur Eger bī-dād ile yüz yandururlar dādımuz yoḫdur(8)	39b Sipend-i bī- ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur Eger bī-dād ile yüz yandururlar (8) dād(ımuz yoḫdur)	33b Sipend-i bī- ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur Eger bī-dād ile yüz yandururlar dādımuz yoḫdur(8)	32a Sipend-i bī- ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur (8) Eger bī-dād ile yüz yandururlar dādımuz yoḫdur	25a *Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur Bir böyle şīşe- ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(175g.) (7)	41b Sipend-i bī- ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur Eger bī-dād ile yüz yandururlar (9) feryādımuz yoḫdur	37a Sipend-i bī- ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur Eger bī-dād ile yüz yandururlar dādımuz yoḫdur(7)	Yok	Yok
142	58b Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ḳaṭre-i kem- ḥavṣale ʻummāne deger(5)	39b Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ḳaṭre-i kem- ḥavṣale ʻummāne deger(5)	33b Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ḳaṭre-i kem- ḥavṣale ʻummāne deger(5)	32a Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ḳaṭre-i kem- ḥavṣale ʻummāne deger(5)	25b Sīnemde köñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde benüm her müje minḳār ile birdür(176g.)(6)	42a Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ḳaṭre-i kem- ḥavṣale ʻummāne deger(5)	37a Dime bī-tāb köñül gevher-i ġalṭāne deger Ki bu bir ḳaṭre-i kem- ḥavṣale ʻummāne deger(4)	Yok	Yok
	(59a) Diyüñ Ferhād u	40a Diyüñ Ferhād	34a Diyüñ Ferhād u	32b Diyüñ	25b Bezm-i	42a Diyüñ Ferhād	37b Diyüñ Ferhād u	Yok	Yok

143	Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġrı diyürler derdüme bir dem dayansunlar(7)	u Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġrı diyürler derdüme bir dem dayansunlar(7)	Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġrı diyürler derdüme bir dem dayansunlar(7)	Ferhād Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġrı dirler derdüme bir dem dayansunlar(7)	viṣāle baḳma dil-i bī-ḳarārı gör Bāşumda gül gören gel ayāġumda ḫārı gör(177g.)(6)	(u) Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġrı dirler derdime bir dem dayansunlar(7)	Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar Eger doġru dirler derdime bir dem dayansunlar(6)		
144	59a Fiġān ki bilmenem öz göñlümüñ belāsı nedür Bu ḥāl ile ne bilim yār müddeʿāsı nedür(7)	40b Fiġān ki bilmenem öz göñlümüñ belāsı nedür Bu ḥāl ile ne bilim yār müddeʿāsı nedür(7)	34a Fiġān ki bilmezem öz göñlümüñ belāsı nedür Bu ḥāl ile ne bilim yār müddeʿāsı nedür (7)	32b Fiġān ki bilmenem öz göñlümüñ belāsı nedür Bu ḥāl ile ne bilim yār (7) müddeʿāsı nedür	35b ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīn ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur(178g.)(8)	42b Fiġān ki bilmenem öz göñlümüñ belāsı nedür Bu ḥāl ile ne bilem yār müddeʿāsı nedür(7)	37b Fiġān ki bilmenem öz köñlümüñ belāsı nedür Bu ḥāl ile ne bilem yār müddeʿāsı nedür (7)	Yok	Yok
145	59b Fāriġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳān olur(7)	40b Fāriġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳān olur(7)	34b Fāriġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳān olur(7)	33a Fāriġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳān olur (7)	26a Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda aḳ u ḳara her ne vār bir (7) demdür(179g.)	43a *DÀġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳān olur(7)	38a Fāriġ olsam giryeden köñlüm ivi vīrān olur Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳān olur(7)	Yok	Yok
146	60a Men-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger men başlasam bir nāle gül hem el-emān başlar(7)	41a Ben-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger ben başlasam bir nāle gül hem el-emān başlar(7)	34b *Ben-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger ben başlasam bir nāle bülbül el-emān başlar(6)	33a Ben-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger men başlasam bir nāle gül el-emān başla(7)r	26b Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden şor Ser-i kūyına ger yol bulmasan āh-ı seḥerden şor(180g.)(6)	43a Men-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger men başlasam bir nāle gül el-emān başlar(7)	38a *Men-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar Eger men başlasam bir nāle gül hem el-emān başlar(6)	Yok	yok
147	60a Gözümde luṭf idüb eglenmesen gözüm yoḳdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḳdur(7)	41b Gözümde luṭf idüb eglenmesen gözüm yoḳdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḳdur(7)	35aGözümde luṭf idüb eglemesen gözüm yoḫdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḫdur(7)	33b Gözümde luṭf idüb eglenmesen gözüm yoḫdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḫdur(7)	26b Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı benden nihān eyler Disem kim baġrumı bīdād ile ḳan itme ḳan	43b Gözümde luṭf idüb eglenmesen gözüm yoḳdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḳdur(7)	38b Gözümde luṭf idüb eglenmesen gözüm yoḳdur Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḳdur(6)	Yok	Yok

					eyler (181g.)(8)				
148	60b ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār(9)	41b ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār (9)	35a ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār(9)	33b ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār(9)	27a Ḳaṭreni her çend dirler gevher eyler nev-bahār Eşkimüñ her dānesini bir aḫker eyler nev-bahār(182g.)(6)	44a ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār (9)	38b Āşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār(6)	Yok	Yok
149	61a Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur Fiġān kim baḫt elinden āteş-i ḫırmāne lāyıḳdur(7)	42a Bülbül kimi bahār ü ḫazān bilmenem nedür Mestem tefāvüt-i mey ü ḳan bilmenem nedür (9)	35b Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur Fiġān kim baḫt elinden āteş-i ḫırmāne lāyıḳdur(7)	34a Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur Fiġān kim baḫt elinden āteş-i (7) ḫırmāne lāyıḳdur	27a ʿAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār(183g.)(7)	44a Bülbül kimi ḫazān bahār bilmenem nedür Mestem tefāvüt-i mey ü ḳan bilmenem nedür(9)	39a Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur Fiġān kim baḫt elinden āteş-i ḫırmāne lāyıḳdur(5)	Yok	Yok
150	61b Bülbül kimi bahār ü (ḫazān bilmenem nedür) Mestem tefāvüt-i (mey ü ḳan bilmenem nedür)(8)	42b Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur Fiġān kim baḫt elinden āteş-i ḫırmāne lāyıḳdur(7)	Bülbül kimi …Yok	Yok	(27b Eger bir nāme benden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvālin aḳ u eşk-i çeşmüm ḳāre (7)yazsunlar(184 g.)	44b Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur Fiġān kim baḫt elinden āteş-i ḫırmāne lāyıḳdur(7)	Bülbül kimi …Yok	Yok	Yok
151	61b Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler(5)	43a Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler(5)	35b Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler(bu gazel başka bir yazıyla sayfa kenarına yazımış.Ama yarısı okunmuyor.)(5)	34b Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler(5)	27b İtmemişdür dostum bağruñ senüñ ḳān intiẓār Düşmeninle olmasuñ dest girībān intiẓār(185g.)(5)	45a Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler(5)	39a Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler(5)	Yok	Yok

152	61b Ey şemʿ bu günlerde benüm ḫālümi gel gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gel gör(7)	43a Ey şemʿ bu günlerde benüm ḫālümi gel gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gel gör(7)	35b Ey şemʿ bu günlerde benüm ḫālümi gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gör (bu gazel başka bir yazıyla sayfa kenarına yazılmış) (7)	34b Ey şemʿ bu günlerde benüm ḫālümi gel gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gel gör(7)	28a Ġareż köñüldür eger sīnem üste dāġ yanar Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar(186g.) (7)	45a Ey şemʿ bu günlerde benüm ḫālümi gel gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gel gör(7)	39a Ey şemʿ bu günlerde benüm ḫālümi gel gör Hicrān gicesi şūret-i aḥvālümi gel gör(6)	yok	Yok
153	62a Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur Her zamān bir sāķī-yi nāz-āferīn devrānıdur (9)	43b Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur Her zamān bir sāķī-yi nāz-āferīn devrānıdur(9)	35b Dehr bir biş günde bir āteş-ʿinān devrānıdur Her zamān bir sāķī-yi şìrìn-zebān devrānıdur(9)	34b Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur Her zamān bir sāķī-yi nāz-Àferìn devrānıdur(9)	28a ʿAşķ bālā-dest hicrān lāzım u melzūmdur Āteş ü dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur (187g.)(7)	45b Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur Her zamān bir sāķī-yi nāz-āferīn devrānıdur(9)	39b Dehr beş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur Her zamān bir sāķī-yi nāz-āferīn devrānıdur (Son beyit eklenmiş gibi)(7)	Yok	Yok
154	62b Yā Rab bu il ne nevʿ gelüb geçdi nev-bahār Kim men henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(9)	44a Yā Rab bu il ne nevʿ gelüb geçdi nev-bahār Kim ben henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(9)	35b Yā Rab bu il ne nevʿ geçüb geldi nev-bahār Kim ben henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(9)	35a Yā Rab bu il ne nevʿ gelüb geçdi nev-bahār Kim ben henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(9)	28b Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(193g.) (9)	46a Yā Rab bu il ne nevʿ gelüb geçdi nev-bahār Kim ben henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(9)	39b Yā Rab bu il ne nevʿ gelüb geçdi nev-bahār Kim ben henūz açmamışam çeşm-i intiẓār(8)	Yok	yok
155	63a Biz kimüz kūyında yārun bir bölük āvāreler Ḫasteler ser-geşteler bī-tāblar bī-çāreler(8)	44a Biz kimüz kūyıñda yāruñ bir bölük āvāreler Ḫasteler ser-geşteler bī-tāblar bī-çāreler(8)	36a Biz kimüz kūyıñda yāruñ bir bölük āvāreler Ḫasteler ser-geşteler bī-tāblar bī-çāreler(8)	35b Biz kimüz kūyında yāruñ bir bölük āvāreler Ḫasteler ser-geşte bī-tāblar bī-çāreler(8)	Var Daha önce geçti	46a Biz kimüz kūyında yāruñ bir bölük āvāreler Ḫasteler ser-geşteler bī-tāblar bī-çāreler(8)	40a Biz kimüz kūhında yāruñ bir bölük āvāreler Ḫasteler ser-geşteler bī-tāblar bī-çāreler(8)	Yok	
156	63b Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar Sen ü ruʿūnet u ney-reng ü dil-	44b Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar Sen ü ruʿūnet u ney-reng ü dil-	36b Ben ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar Sen ü ruʿūnet u yüz reng ü dil-	35b Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar Sen ü ruʿūnet u	Var	46b Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar Sen ü ruʿūnet u ney-reng ü dil-	40b Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar Sen ü ruʿūnet u ney-reng ü dil-	Yok	yok

	rubālıġlar(7)	rubālıġlar(7)	rubālıġlar(7)	ney-reng ü dil-rubālıġlar(7)		rubālıġlar(7)	rubālıġlar(6)		
157	63b Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(7)	45a Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(7)	36b Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(7)	36a Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(7)	Var	47a Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(7)	40b Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür(6)	yok	Yok
158	64a Ol gün ki zülfin ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler meni dīvāne ḳıldılar(7)	45a Ol gün ki zülfüñ ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler meni dīvāne ḳıldılar(7)	36b Ol gün ki zülfin ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler beni dīvāne ḳıldılar(7)	36a Ol gün ki zülfin ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler beni dīvāne ḳıldılar(7)	Var	47a Ol gün ki zülfin ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler meni dīvāne ḳıldılar(7)	40b Ol gün ki zülfüñ ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar Zencīre çekdiler meni dīvāne ḳıldılar(6)	Yok	Yok
159	64b Yüz bin ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler beni ābād ḳıldılar(7)	45b Yüz biñ ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler beni ābād ḳıldılar(7)	37a Yüz biñ ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler beni ābād ḳıldılar(7)	36b Yüz bin ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler (7) beni ābād ḳıldılar	Var	47b Yüz min ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler beni ābād ḳıldılar(7)	41a Yüz biñ ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar Vīrāne itdiler beni ābād ḳıldılar(5)	Yok	yok
160	(65a) Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur (7)	46a Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur(7)	37a Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur Ḳıble-i ṭāúat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur (7)	37a Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur(7)	Var	47b Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur(7)	41a Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur(5)	Yok	Yok
161	65a Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar(7)	46a Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar(7)	37b Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar(7)	37a Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar(7)	Var	48a Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger men böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar(7)	41b Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar(6)	Yok	yok

162	65b Ey ki çeşmüm ḥalḳa-i zülf-i perīşānuñdadur ʿAḳlım u hūşum eger vārdur senüñ yanuñdadur(7)	Bu gazel 57b'dedir	37b Ey ki çeşmüm ḥalḳa-i zülf-i perīşānuñdadur ʿAḳl u hūşum hem eger vārdur anuñ yanuñdadur(7)	38b Ey ki çeşmüm ḥalḳa-i zülf-i perīşānuñdadur ʿAḳl ilen hūşum eger vārdur senüñ yanuñdadur(7)	yok	(bu gazel 58a'da)	41b *Ey ki çeşmüm ḥalḳa-i zülf-i perīşānuñdadur ʿAḳlum hūşum eger vārdur senüñ yanuñdadur(6)	Yok	Yok
163	66a Nola ger göñlümde ʿaşḳ nāle-fermā gizlenür Bu göñül bir ḳaṭredür kim onda deryā gizlenür(7)	Bu gazel 57b'dedir	38a Nola ger göñlümde ʿaşḳ nāle-fermā gizlenür Bu göñül bir ḳaṭredür kim anda deryā gizlenür(7)	38b Nola ger göñlümde ʿaşḳ nāle-fermā gizlenür Bu göñül bir ḳaṭredür kim onda deryā gizlenür(7)	yok	(bu gazel 58a'da)	42a Nola ger göñlümde ʿaşḳ nāle-fermā gizlenür Bu göñül bir ḳaṭredür kim onda deryā gizlenür(5)	yok	yok
164	66a Her kime ol seng-dil ṣahbā virür ḳan aġladur Güldürür ṣubḥ-ı viṣāl ü şām-ı hicrān aġladur(8)	Yok	38a Her kime ol seng-dil ṣahbā virür ḳan aġladur Güldürür ṣubḥ-ı viṣāl ü şām-ı hicrān aġladur(8)	39a Her kime ol seng-dil ṣahbā virür ḳan aġladur Güldürür ṣubḥ-ı viṣāl ü şām-ı hicrān aġladur(8	Var	Yok	42a *Her kime ol seng-dil bāde virür ḳan aġladur Güldürür ṣubḥ-ı viṣāl ü şām-ı hicrān aġladur(6)	Yok	Yok
165	66b Āfitābı var sipihrüñ aña ḳarşu ayı var Senden özge ḫūblardan her kim olsa tāyı var(7)	Yok	38b Āfitābı var sipihrüñ aña ḳarşu ayı var Senden özge ḫūblardan her kim olsa tābı var(7)	39a Āfitābı var sipihrüñ aña ḳarşu ayı var Senden özge ḫūblarda her (7) kime bir tāyı var	Var	Yok	42b *Āfitābı var sipihrüñ aña ḳarşu ayı var Senden özge ḫūblardan her kim ola tāyı var(6)	Yok	Yok
166	67a ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur Yollar üste gedālıġum vardur(9)	46b ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur Yollar üste gedālıġum vardur(9)	38b ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur Yollara üste gedālıġum vardur(9)	39b ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur Yollar üste gedālıġum vardur(9)	Var	48b ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur Yollar üste gedālıġum vardur (9)	42b ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur Yollar üste gedālıġum vardur(9)	Yok	Yok
	67b Āh kim ṣabrum	47a Āh kim ṣabrum	39a Āh kim ṣabrum	39b Āh kim	Var	48b Āh kim	43a Āh kim ṣabrum	Yok	yok

167	bināsın itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ḳān intiẓār(9)	binâsıñ itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ḳān intiẓār(9)	binâsın itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ḳān intiẓār(9)	ṣabrum binâsın itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ḳān intiẓār(9)		ṣabrum binâsın itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ḳān intiẓār(9)	binâsın itdi vīrān intiẓār Eyledi odlara yanmış bāġrumı ḳān intiẓār(7)		
168	68a Fiġān ki söz dimege doġrı sözlü yār azdur Şeb-i siyāh çoḫ u şemʿ-i şām-ı tār azdur(9)	47b Fiġān ki söz dimege doġrı sözlü yār azdur Şeb-i siyāh çoḫ u şemʿ-i şām-ı tār azdur(9)	(Burada TB 69b'deki gazel var) 39a Fiġān ki anlamaz ol söz nedür neẓāre nedür Niyāz u nāz u tebessüm ne vü işāre nedür (Bu gazelden sonra) (8) 39b Fiġān ki söz dimege doġru sözlü yār azdur Şeb-i siyāh çoḫ u şemʿ-i şām-ı tār azdur	40a Fiġān ki söz dimege doġrı sözlü yār azdur Şeb-i siyāh çoú u şemʿ-i şām-ı tār azdur(9)	Var	(Figān ki söz…yok)	43a Fiġān ki söz dimege ṭoġrı sözlü yār azdur Şeb-i siyāh çoḫ u şemʿ-i şām-ı tār azdur (6)	yok	Yok
169	68b Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Men ḫavur āteş-perestem göñlüm āteş-ḫānedür(9)	48a Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Men ḫavur āteş-perestem göñlüm āteş-ḫānedür(9)	39b Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Ben-i ḫu bir āteş-perestem göñlüm āteş-ḫānedür(9)	40b Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Men-i ḫū bir āteş-perestem göñlüm āteş-ḫānedür(9)	Var	49a Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Men-i ḫu bir āteş-perestem göñlüm āteş- ḫānedür(9)	43b Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür Men-i ḫu bir āteş-perestem göñlüm āteş- ḫānedür((7)	Yok	Yok
170	(69a) Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür(5)	48a Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür(5)	40a Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür(5)	40b Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür(5)	Var	49b Ey felek cāne yetürdüñ beni cānāne yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermāne yetür(5)	43b Ey felek cāne yetürdüñ baña cānānı yetür Derd-i gencāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür(5)	Yok	Yok
171	69a Ṣabā durub yola düş var aña selām yetür Alub cevāb-ı	48b Ṣabā durub yola düşüb var aña selām yetür Alub cevāb-ı	40a Ṣabā varub yola düş var oña selām yetür Alub cevāb-ı	41a Ṣabā durub yola düş var oña selām yetür Alub cevāb-ı	Var	49b Ṣabā durub yola düş var aña selām yetür Alub cevāb-ı	43b Ṣabā varub yola düş var oña selām yetür Alub cevāb-ı	Yok	Yok

	selāmum dönüb peyām yetür(5)	selāmum dönüb peyām yetür(5)	selāmum dönüb peyām yetür(5)	selāmum dönüb peyām yetür(5)		selāmum dönüb peyām yetür(5)	selāmum dönüb peyām yetür(5)		
172	(69b) Kūyında peyk-i bād-ı ṣābā hīç-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç kāredür(7)	48b Kūyuñda peyk-i bād-ı ṣābā hīç-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç-kāredür(7)	40a Kūyuñda Ànuñ peyk-i ṣābā hīc-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīc kāredür(7)	41a Kūyında peyk-i bād-ı ṣābā hīç-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç-kāredür(7)	Var	50a Kūyuñda peyk-i bād-ı ṣābā hīç-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç-kāredür(7)	44a Kūyında peyk-i bād-ı ṣābā hīç-kāredür Kim Ka'be içre ḳıble-nümā hīç-kāredür(5)	Yok	yok
173	69b Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür Niyāz u nāz u tebessüm ne vü işāre nedür(9)	49a Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür Niyāz u nāz u tebessüm ne vü işāre nedür(9)	Yukarıda 39a'da	41b Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür Niyāz nāz u tebessüm nedür işāre nedür(9)	Var	50a Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür Niyāz (u) nāz u tebessüm ne vü işāre nedür(9)	44a Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür Niyāz u nāz u tebessüm nedür işāre nedür(8)	Yok	Yok
174	70a Cān pīç u tābı cismde cānān yetüncedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetüncedür(7)	49b Cān pīç u tābı cismde cānān yetüncedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetüncedür(7)	40b Cān pīç u tābı cismde cānān yetüncedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetüncedür(6)	41b Cān pīç u tābı cismde cānān yetüncedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetüncedür(7)	Var	50b Cān pīç (u) tābı cismde cānān yetüncedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetüncedür(7)	44b Cān pīç u tābı cismde cānān gelincedür Kim derd kāmrānlıġı dermān yetincedür(6)	yok	Yok
175	70b Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(9)	50a Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(9)	40b Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(8)	42a *Her dem göñülde cilve-i mestÀne yaḫşıdur Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(9)	Var	51a Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(9)	44b Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur(6)	Yok	Yok
176	71a Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde benüm	50a Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde benüm	41a Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde benüm	42b* Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde	Var	51b Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde benüm	45a Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür Çeşmümde benüm	Yok	Yok

	her müje minḳār ile birdür(7)	her müje minḳār ile birdür(7)	her müje minḳār ile birdür(7)	benüm her müje her minḳār ile birdür(7)		her müje minḳār ile birdür(7)	her müje minḳār ile birdür(6)		
177	71a Bezm-i viṣāle baḫma dil-i bī-ḳarārı gör Başumda gül gören gel ayāġumda ḫārı gör(7)	50b Bezm-i viṣāle baḫma dil-i bī-ḳarārı gör Başumda gül gören gel ayāġumda ḫārı gör(7)	41a Bezm-i viṣāle yanma dil-i bī-ḳarārı gör Başumda gül görüñ gel ayāġumda ḫārı gör(7)	42b* Bezm-i viṣāle baòma dil-i bī-ḳarārı gör Başumda gel görüñ gül ayāġumda ḫārı gör(7)	Var	51b Bezm-i viṣāle baúma dil-i bī-ḳarārı gör Başumda gül gören gel ayāġumda ḫārı gör(7)	45a Bezm-i viṣāle baòma dil-i bī-ḳarārı gör Başumda gül gören gel ayāġumda ḫārı gör(6)	Yok	yok
178	71b ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīn ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur(9)	51a ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīñ ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur(9)	41a ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīn ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur (9)	43aʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīn ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur(9)	Var	52a ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīñ ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur(9)	45b ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīñ ciger azdur Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur(7)	Yok	Yok
179	72a Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda āġ u ḳara her ne var bir demdür(8)	51b Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda āġ u ḳara her ne var bir demdür(8)	41b Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda āġ u ḳara her ne var bir demdür(8)	43a Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda āġ u ḳara her ne var bir demdür(8)	Var	52b Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda āġ (u) ḳara her ne var bir demdür(8)	45b Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür Cihānda āġ u ḳara her ne var bir demdür(6)	yok	yok
180	72b Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden ṣor Ser-i kūyına ger yol bulmasan āh-ı seḥerden ṣor/6)	51b Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden ṣor Ser-i kūyına ger yol (ger?) bulmasan āh-ı seḥerden ṣor(6)	41b Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden ṣor Ser-i kūyına ger yol bulmasam āh-ı seḥerden ṣor(6)	43b Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden ṣor Ser-i kūyına ger yol bulmasan āh-ı seḥerden ṣor(6)	Var	52b Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden ṣor Ser-i kūyına ger yol bulmasañ āh-ı seḥerden ṣor(6)	46a Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dād-gerden ṣor Ser-i kūyına ger yol bulmasan āh-ı seḥerden ṣor(5)	Yok	Yok
181	(73a) Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı menden nihān eyler Disem kim bağrumı bīdād ile ḳan itme ḳan eyler (9)	52a Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı menden nihān(l) eyler Disem kim bağrumı bīdād ile	42a Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı benden nihān eyler Disem kim bağrumı bīdād ile ḳan itme ḳan eyler (9)	43b Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı menden nihān eyler Disem kim	Var	53b Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı menden nihān eyler Disem kim bağrumı bīdād ile ḳan itme ḳan eyler	46a Disem neẓāre ḳıl ruḫsārunı menden nihān eyler Disem kim bağrumı bīdād ile ḳan itme ḳan eyler (7)	Yok	Yok

		ķan itme ķan eyler (9)		baġrumı bīdād ile ķan itme ķan eyler (9)		(9)			
182	73a Ķaṭreni her çend dirler gevher eyler nev-bahār Eşkimüñ her dānesin bir aḫker eyler nev-bahār(7)	52b Ķaṭreni her çend dirler gevher eyler nev-bahār Eşkimüñ her dānesiñ bir aḫker eyler nev-bahār(7)	42a Ķaṭre-i her çend dirler gevher eyler nev-bahār Eşkimüñ her dānesini bir aḫker eyler nev-bahār(7)	44a Ķaṭreni her çend dirler gevher eyler nev-bahār Eşkimüñ her dānesini bir aḫker eyler nev-bahār(7)	Var	53b Ķaṭreni her çend dirler gevher eyler nev-bahār Eşkimüñ her dānesiñ bir aḫker eyler nev-bahār(7)	46b Ķaṭreni her çend dirler gevher ile nev-bahār Eşkinüñ her dānesin bir aḫker eyler nev-bahār(6)	Yok	yok
183	73b ʻAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār (7)	52b ʻAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār(7)	42b ʻAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār(6)	44a ʻAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār(7)	Var	(yukarıdaki şiirin son beyti bu gazelin ilk beyti gibi yazılmış) 53b ʻAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār(7)	46b ʻAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār(5)	Yok	Yok
184	74a Eger bir nāme menden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvālin āġ u eşk-i çeşmüm ķāre yazsunlar(7)	53a Eger bir nāme menden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvāluñ āġ u eşk-i çeşmüm ķāre yazsunlar(7)	42b Eger bir nāme benden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvālini āġ eşk-i çeşmüm ķāre yazsunlar(7)	44b Eger bir nāme benden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvālin aġ u eşk-i çeşmüm ķāre yazsunlar(7)	Var	54a Eger bir nāme menden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvālin aġ u eşk-i çeşmüm ķāre yazsunlar(7)	47a Eger bir nāme benden dostlar dil-dāre yazsunlar Gözüm aḥvālin aġ u eşk-i çeşmüm ķāre yazsunlar(5)	yok	yok
185	74b) İtmemişdür dostum baġruñ senüñ ķān intiẓār Düşmenüñle olmasuñ dest ü girībān intiẓār(7)	53b İtmemişdür dostum baġruñ senüñ ķān intiẓār Düşmenüñle olmasuñ dest ü girībān intiẓār(7)	43a İtmemişdür dostum baġruñ senüñ ķān intiẓār Düşmenüñle olmasuñ dest ü girībān intiẓār(7)	45a İtmemişdür dostum baġruñ senüñ ķān intiẓār Düşmenüñle olmasuñ dest ü girībān intiẓār(7)	Var	54a İtmemişdüm dostum baġruñ senüñ ķān intiẓār Düşmenüñle olmasuñ dest (ü) girībān intiẓār(7)	47a İtmemişdür dostum baġruñ senüñ ķān intiẓār Düşmenüñle olmasuñ dest-i girībān intiẓār (5)	Yok	Yok

186	74b Ġareż göñüldür eger sīnem üzre dāġ yanar Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar(8)	53b Ġareż göñüldür eger sīnem üzre dāġ yanar Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar(8)	43a Ġareż göñüldür eger sīnem üzre dāġ yanar Mezārı üzre bu pervānenüñ çerāġ yanar(8)	45a Ġareż göñüldür eger sīnem üste dāġ yanar Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar(8)	Var	54b Ġareż göñüldür eger sīnem üzre dāġ yanar Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar(8)	47a Ġareż göñüldür eger sīnem üste dāġ yanar Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar(6)	Yok	Yok
187	75a ʻAşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur Āteş ü dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur(7)	54a ʻAşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur Āteş ü dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur(7)	43b ʻAşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur Āteş ü dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur(7)	45b ʻAşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur Āteş dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur(7)	Var	55a ʻAşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur Āteş (ü) dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur(7)	47b ʻAşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur Āteş ü dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur(6)	Yok	Yok
188	75b Ben-i ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı raʻnā nedür (7)	54b Ben-i ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı raʻnā nedür(7)	43b Ben-i ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı raʻnā nedür (7)	45b Ben-i ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı raʻnā nedür(7)	Yok	55a Ben-i ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı raʻnā nedür(7)	47b Ben-i ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı raʻnā nedür(5)	Yok	Yok
189	(76a) Gözümde ġonçelenmiş göñlüm ü cānān yolın gözler Yıġılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolın gözler(7)	54b Gözümde ġonçelenmiş göñlüm ü cānān yolıñ gözler Yıġılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolıñ gözler(7)	44a Gözümde ġonçelenmiş göñlüm cānān yolın gözler Yıḳılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolın gözler(7)	46a Gözümde ġonçelenmiş göñlüm ü cānān yolın gözler Yıġılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolın gözler(7)	Yok	55b Gözümde ġonçelenmiş göñül cānān yolın gözler Yıḳılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolın gözler(7)	48a Gözümde ġonçelenmişdür göñül cānān yolın gözler Yıġılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolın gözler(6)	yok	yok
190	76a Hevāsın ol perīnüñ ben kimi dīvānelerden şor Bu genc-i rāyegānuñ ḳadrini vīrānelerden	55a Hevāsıñ ol perīnüñ ben kimi dīvānelerden şor Bu genc-i rāyegānuñ ḳadrini	44a Hevāsın ol perīnüñ ben kimi dīvānelerden şor Bu genc-i rāyegānuñ ḳadrini vīrānelerden	46a Hevāsın ol perīnüñ men kimi dīvānelerden şor Bu genc-i	Yok	56a Hevāsın ol perīnüñ ben kimi dīvānelerden şor Bu genc-i rāyegānuñ ḳadrini	48a Hevāsın ol perīnüñ ben kimi dīvānelerden şor Bu genc-i rāyegānuñ ḳadrini vīrānelerden	Yok	17a aynı (7)

	şor(7)	vīrānelerden şor(7)	şor(7)	rāyegānuñ ķadrini (7) vīrānelerden şor		vīrānelerden şor(7)	şor(5)		
191	76b Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül biʿaynih çeng olur(9)	Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül bi(ʿaynih çeng olur) (9)	44a Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül biʿaynih çeng olur(9)	46b Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül biʿaynih çeng olur(9)	Yok	56a Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur Berg-i gül mıżrāb şāḫ-ı gül biʿaynih çeng olur(9)	48b Nālem ile bes ki bülbül sesi āheng olur Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül biʿaynih çeng olur(6)	Yok	17b Aynı (8)
192	77a Niyāzumdur nemāzım ķıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur Baña ol ţāʿat-i maķbūl ezel başdan müsellemdür(9)	56a Niyāzumdur nemāzım ķıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur Baña ol ţāʿat-i maķbūl ezel başdan müsellemdür(9)	44b Niyāzumdur nemāzım ķıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur Baña ol ţāʿat-i ebrū ezel başdan müsellemdür(9)	46b Niyāzumdur nemāzım ķıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur Baña ol ţāʿat-i maúbÿl ezel başdan müsellemdür(9)	Yok	56b Niyāzumdur nemāzım ķıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur Baña ol ţāʿat-i maķbūl ezel başdan müsellemdür(9)	48b Niyāzumdur nemāzım ķıble-gāhum ebrū-yı ḫamdur Baña ol ţāʿat-i maķbul ezel başdan müsellemdür(6)	Yok	yok
193	77b Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(9)	56a Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(9)	45a Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(9)	47a Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(9)	Var	57a Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(9)	48b Ol ser-i kūy baña vaşldan ey yār yeter Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter(6)	Yok	Yok
194	78a Benüm gözümde ķıyāmet gün ile tevʾemdür Senüñ yanuñda eger intiẓār bir demdür (7)	56b Benüm gözümde ķıyāmet günile tevʾemdür Senüñ yanuñda eger intiẓār bir demdür (7)	45a Benüm gözümde ķıyāmet gün ile tevʾemdür Senüñ yanında eger intiẓār bir demdür (7)	47b *Benüm gözümde ķıyāmet güni ile tevʾemdür Senüñ yanuñda eger rūzigār bir demdür (7)	Yok	(Bu gazelin birinci beyti üstteki gazelin son beyti gibi yazılmış) 57a Benüm gözümde ķıyāmet gün ile tevʾemdür(7) Senüñ yanında eger intiẓār bir demdür	49a Benüm gözümde ķıyāmet güni ile tevʾemdür Senüñ yanuñda eger intiẓār bir demdür(6)	yok	Yok
195	78a Refīķam kim ki ʿuşşāķ içre terk-i	57a Refīķam kim ki ʿuşşāķ içre terk-i	45a Refīķam kim ki ʿuşşāķ içre terk-i	47b Refīķam kim ki ʿuşşāķ içre	Yok	57b Refīķam kim ki ʿuşşāķ içre terk-i	49a Refīķam kim ki ʿuşşāķ içre terk-i	Yok	Yok

	ḫānümān eyler Şerīkem ʿaşķ sevdāsında ben her kim ziyān eyler(7)	ḫānümān eyler Şerīkem ʿaşķ sevdāsında ben her kim ziyān eyler(7)	ḫānümān eyler Şerīkem ʿaşķ sevdāsında ben her kim ziyān eyler(7)	terk-i ḫānümān eyler Şerīkem ʿaşķ sevdāsında ben her kim ziyān eyler(7)		ḫānümān eyler Şerīkem ʿaşķ sevdāsında ben kim ki ziyān eyler(7)	ḫānümān eyler Şerīkem ʿaşķ sevdāsında ben her kim ziyān eyler(5)		
196	78b Gözlerüñ nergis-i maḫmūr özi ḫumār özidür Ki ṭābīb-i men-i bīmār özi bimār özidür(7)	Yok	45b Gözlerüñ nergis-i maḫmūr özi ḫumār özidür Ki ṭābībüm sen-i bīmārı özi bimār özidür(6)	48a *Gözlerüñ nergis-i maḫmūr özi ḫumār özidür Ki ṭābīb men-i bīmār özi bimār özidür(6)	Yok	Yok	49b *Gözlerüñ nergis-i maḫmūr özi ḫumār özidür Ki ṭābīb dil-i bīmār özi bimār özidür(5)	Yok	Yok
197	79a Āḫir bu derd ü dāġa ṭābībüm devā ķılur Her çend bilmenem deyer ammā yaķīn bilür (7) (Bu aradaTB'de olmayan ve yalnızca L'de olan 3 g. Var , bunlar "Birbirin tedarikidir…, Anun zülfün esir-i…, Olmuşam dilgìr… diye başlıyor.)	Yok	45b Āḫir bu derd ü dāġa ṭābībüm devā ķılur Her çend bilmezem deyer ammā yaķīn bilür(7)	48a* Āḫir bu derd ü dāġa ṭābībüm devā virür Her çend bilmenem deyer ammā yaķīn bilür(7)	Yok	Yok	Yok	Yok	yok
	65b'de	57bEy ki çeşmüm ḫalķa-i zülf-i perìşānuñdadur ʿaķlım u hūşum eger vardur senüñ yanuñdadur(7)	37b'de "ey ki…"	"Ey ki… 38b'de	Yok	58a Ey ki çeşmüm ḫalķa-i zülf-i perìşānuñdadur ʿaķlım u hūşum eger vardur senüñ yanuñdadur(7)	41b'de	Yok	Yok
	66a'da	Nola ger köñlümde	38a'da "nola…"	Nola ger…	Yok	58a Nola ger	42a'da	Yok	yok

		ʻaşķ-ı nāle-fermā gizlenür Bu köñül bir ķaṭredür kim onda deryā gizlenür(7)		38b'de		göñlümde ʻaşķ-ı nāle-fermā gizlenür Bu göñül bir ķaṭredür kim onda deryā gizlenür(7)			
198	(79b) Ķaradur rūzigārum rūzigārum handadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum handadur sensiz(5)	58a Ķaradur rūzigārum rūzigārum handadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum handadur sensiz(5)	46a Ķaradur rūzigārum rūzigārum ὸandadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum ὸandadur sensiz(5)	48b Ķaradur rūzigārum rūzigārum handadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum (5) handadur sensiz	28b Ķaradur rūzigārum rūzigārum úandadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum (5) úandadur sensiz	58b Ķaradur rūzigārum rūzigārum ὸandadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum ὸandadur sensiz(5)	49b Ķaradur rūzigārum rūzigārum handadur sensiz Ḫazān pāmālıyam ẕevķ-i bahārum ὸandadur sensiz(4)	Yok	17b Aynı(5)
199	79b Günüm gicem kimi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīç-ķāredür sensiz(5)	58a Günüm gicem kimi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīç-ķāredür sensiz(5)	46a Günüm gicem kibi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīc-ķāredür sensiz(5)	48b Günüm gicem kimi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīc-ķāredür sensiz(5)	29a Günüm gicem kibi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīc-ķāredür sensiz(5)	58b Günüm gicem kimi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīç-ķāredür sensiz(5)	50a Günüm gicem kimi peyveste ķāredür sensiz Gözüm çerāğı gözüm hīç-ķāredür sensiz(5)	(Bundan önceki sayfalar düşmüş. 1a'da bu gazelin son beyti var)	Yok
200	(80a) Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz (9)	58b Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz(9)	46a Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz(9)	49a Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz(9)	29a Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz(9)	59a Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urar od şerāremüz(9)	50a Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz(6)	1a Żaʻf ile gerçi ġonçelenübdür sitāremüz Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz(9)	Yok

201	80a Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz(6)	59a Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz(6)	46b Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz (6)	49a Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz(6)	29b Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz(6)	59b Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiúān eylemek olmaz(6)	50a Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz(5)	1b Her çend ġam-ı ʿaşḳı nihān eylemek olmaz Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz(6)	Yok
202	80b ʿĀriżın āyine-i kītī-nümādan saḳlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saḳlamaz(7)	59a ʿĀriżın āyine-i kītī-nümādan saġlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saḳlamaz(7)	46bʿĀriżın āyine-i kītī-nümādan saòlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saòlamaz(7)	49b ʿĀriżın āyine-i kītī-nümādan saúlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saúlamaz(7)	29b ʿĀriżuñ āyine-i kītī-nümādan saúlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saúlamaz(7)	59b ʿĀriżın āyine-i kītī-nümādan saúlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saḳlamaz(7)	50b ʿĀriżuñ āyine-i kītī-nümādan saúlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saúlamaz(5)	1b ʿĀriżın āyine-i kītī-nümādan saúlamaz Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saḳlamaz(7)	yok
203	81a Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od yemek olmaz Fiġān ki ʿaşḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz(5)	59b Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od yemek olmaz Fiġān ki ʿaşḳ sözüñ hīç kimseye dimek olmaz(5)	47a Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od dimek olmaz Fiġān ki ʿaşḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz(5)	49b Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od dimek olmaz Fiġān ki ʿaşḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz(5)	Yok	60a* Egerçi şemʿ kimi şuʿle-i od dimek olmaz Fiúān ki ʿaşḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz(5)	50b *Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od yimek olmaz Fiġān ki ʿaşḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz(5)	2a Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od yimek olmaz Fiġān ki ʿaşḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz(5)	Yok
204	81a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz (3 mahlas var) (uzun bir g.) (24)	59b Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz (24)	47a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz (iki mısra ve bir beyit eklenmiş. mısralardaYer (22) değişikliği var galiba)	50a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz (24)	30a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz(18)	60a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz(24)	51a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz(11)	2a Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz(24)	18a aynı (23)
	82a Miḥnetümden	61a Miḥnetümden	47b Miḥnetümden	50bMiḥnetümde	30b	61a Miḥnetümden	51a Miḥnetümden	3a Miḥnetümden	Yok

205	benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz (7)	benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz(7)	benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz (7)	n benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz(7)	Miḫnetümden benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz(7)	benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz(7)	benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz(5)	benüm ol mest ḫaber-dār olmaz Özi öz dāmına şayyād giriftār olmaz(7)	
206	82b Hansı gündür kim teġāfül baġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre hicrān eylemez(11)	61a Hansı gündür kim teġāfül baġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre hicrān eylemez(11)	48a Ḫansı gündür kim teġāfül baġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyār u hicrān eylemez(bir beyit eklenmiş kenarda(11	51a* Hānsı gündür kim teġāfül baġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre (10) hicrān eylemez	31a Ḫankı gündür kim teġāfül baġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre (10) hicrān eylemez	61b Ḫansı gündür kim teġāfül bāġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyār u hicrān eylemez(11)	51b Hānsı gündür kim teġāfül bāġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre hicrān eylemez(7)	3b Hānsı gündür kim teġāfül bāġrumı ķān eylemez Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre (11) hicrān eylemez	Yok
207	83a ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	61b ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	48a ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiúānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	51b ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	31b ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	62a ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	51b ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	4a ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz	Yok
208	83b Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	62a Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	48b Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz(kenarda bir beyit eklenmiş)	52a Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	31b Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	62b Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş (u) żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	52a Yan ʿaşķla kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	4b Yan ʿaşķ ile kim ʿaşķda naķş u żarar olmaz Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz	Yok
209	84a Ney kimi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaġdur ķavlimüz ilgārımuz	62b Ney kibi girdārımuz bendiñdedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaġdur ķavlimüz iúrārımuz	49a Ney kimi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaġdur ķavlimüz iúrārımuz	52a Ney kimi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaġdur ķavlimüz iúrārımuz	32a Ney kibi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluúa bil bāġlamaúdur ķavlimüz iúrārımuz	62b Ney kibi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaġdur ķavlimüz iúrārımuz	52a Ney kimi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaúdur ķavlimüz iúrārımuz	5a Ney kimi girdārımuz bendindedür güftārımuz Ķulluġa bil bāġlamaġdur ķavlimüz iúrārımuz	Yok
	84b Olur her çend	63a Olur her çend	49a Olur her çend	52b Olur her	32b Olur her	63a Olur her çend	52b Olur her çend	5b Olur her çend	Yok

210	cān şīrīn velī cānān yerin dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz	cān şīrīñ velī cānān yeriñ dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yeriñ dutmaz	cān şīrīn velī cānān yerin dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz	çend cān şīrīn velī cānān yerin dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz	çend cān şīrīn velī cānān yerin dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz	cān şīrīñ velī cānān yeriñ dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yeriñ dutmaz	cān şīrīn velī cānān yeri dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz	cān şīrīn velī cānān yeri dutmaz Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz	
211	85a Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	63a Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	49b *Senden ne gündür ey meh gerdÿn çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	52b Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	32b Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	63b Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	52b Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	5b Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz Gerdūn ķarār dutmaz tā başuña dolanmaz	Yok
212	(85b) Deyirler kim ʿilāc-ı derd-i pinhān eylemek olmaz Olım ol derd ķurbānı ki dermān eylemek olmaz (7)	63b Deyirler kim ʿilāc-ı derd-i pinhān eylemek olmaz Olım ol derd ķurbānı ki dermān eylemek olmaz(7)	49b Deyirler kim ʿilāc-ı derd-i pinhān eylemek olmaz Olım ol derd ķurbān ki dermān eylemek olmaz(7)	53a Deyerler kim ʿilāc-ı derd-i pinhān eylemek olmaz Olım ol derd ķurbān ki dermān eylemek olmaz(7)	33a Deyerler ki ʿilāc-ı derd-i pinhān eylemek olmaz Olım ol derd ķurbānı ki dermān eylemek olmaz(7)	63b *Deyirler kim ʿilāc-ı derd-i pinhān eylemek olmaz Olım ol derde ķurbān ki dermān eylemek olmaz(7)	52b Diyerler kim ʿilāc-ı derd pinhān eylemek olmaz Olam ol derd ķurbānı ki dermān eylemek olmaz(7)	6a Diyerler kim ʿilāc-ı derd pinhān eylemek olmaz Olım ol derd ķurbānı ki dermān eylemek olmaz(7)	Yok
213	85b Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez (7)	64a Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez (7)	49b Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūnı cigerüm ķān idebilmez (7)	53a Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez (7)	33a Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez (7)	64a Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez(7)	53a Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez (4)	6b Yerden beni her serv-i ħırāmān idebilmez Her çehre-i gül-gūn cigerüm ķān idebilmez(7)	Yok
214	86a Fiġān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum nihāl-i ʿömr ber virmez(9)	64a Fiġān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum nihāl-i	50a Fiúān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum nihāl-i ʿömr ber virmez(bir beyit	53b Fiġān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum	33b Fiġān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum	64a Fiķān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum nihāl-i	53a Fiġān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum nihāl-i ʿömr ber virmez(5)	6b Fiġān kim medd-i āhum naħli sebz olmaz şemer virmez Uyanmaz kevkeb-i baħtum	19a aynı (8)

		ʻömr ber virmez(9)	kenarda) (9)	nihāl-i ʻömr ber virmez(9)	nihāl-i ʻömr ber virmez(10)	ʻömr ber virmez(9)		nihāl-i ʻömr ber virmez(9)	
215	86b Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hīç taḳṣīr eylemez(7)	64b Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hīç taḳṣīr eylemez(7)	50a *Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ çünki taḳṣīr eylemez(7)	54aḪaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hìc taḳṣīr eylemez(7)	33b Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hìc taḳṣīr eylemez(7)	64b Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hīç taḳṣīr eylemez(7)	53b Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hīç taḳṣīr eylemez(5)	7a Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa teʾḫīr eylemez Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hīç taḳṣīr eylemez(7)	yok
216	(87a) Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer ṣormaz(5)	65aBenüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusuñ āh-ı seḥer ṣormaz(5)	50b Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer virmez(5)	54a Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer ṣormaz(5)	34a Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer ṣormaz(5)	65a Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusuñ āh-ı seḥer ṣormaz(5)	53b Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer ṣormaz(bir beyit eksik) (4)	7b Benüm her çend ḥālümi bir gün ol bī-ḫaber ṣormaz Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer ṣormaz(5)	Yok
217	87a Yüz ḥüsn(-i) dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc(-i) ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(11)	65a Yüz ḥüsn(-i) dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc(-i) ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(11)	50b Yüz ḥüsn ü dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc(-i) ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(kenarda iki beyit var) (11)	54a Yüz ḥüsn dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc(-i) ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(11)	34a Yüz ḥüsn dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc(-i) ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(11)	65a *Yüz ḥüsn dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc ḥaḳīḳì de bu vīrāne yetişmez(11)	53b Yüz ḥüsn dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(7)	7b Yüz ḥüsn dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez Yüz genc ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez(11)	19a aynı(7)
218	87b Aldı menden ʻāḳıbet cān naḳdin ol ʻayyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ-ḫᵛār göz(10)	65b Aldı menden ʻāḳıbet cān naḳdiñ ol ʻayyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ- ḫᵛār göz (10)	51a Aldı benden ʻāḳıbet cān naḳdini ol ʻaġyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ- ḫᵛār göz (10)	54b Aldı menden ʻāḳıbet cān naḳdin ol ʻayyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ- ḫᵛār göz(10)	34b Aldı menden ʻāḳıbet cān naḳdin ol ʻayyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ- ḫᵛār göz (10)	65b Aldı menden ʻāḳıbet cān naḳdiñ ol ʻayyār göz Ẓālim (u) ḫūn-rīz müjgān kāfir (u) ḫūñ- ḫᵛār göz (10)	54a Aldı benden ʻāḳıbet cān naḳdin ol ʻaġyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ-ḫāᵛr göz (nazire-son beyit yan yazılmış)(7)	8a Aldı menden ʻāḳıbet cān naḳdin ol ʻaġyār göz Ẓālim ḫūn-rīz müjgān kāfir ḫūñ-ḫāᵛr göz(9)	19b ayn ı (3)
	88a Görmenem bir	66a Görmenem bir	51a Görmezem bir	55a Görmenem	35a Görmenem	66a Görmenem bir	54a Görmenem bir	8b Görmenem	Yok

219	hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoḳsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ var söz (13)	hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoḳsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ var söz(13)	hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoòsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ var söz(13)	bir hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoúsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ var söz(13)	bir hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoúsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ var söz(11)	hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoḳsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ var söz(13)	hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoḳsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ vār söz(8)	bir hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz Yoḳsa kim ney tek benüm sīnemde hem çoḳ vār söz(13)	
220	88b ʿUşşāḳ nergisinden onuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(7)	67a ʿUşşāḳ nergisiñden onuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(7)	51b ʿUşşāḳ nergisinden(?) onuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(7)	55b ʿUşşāḳ nergisinden(?) anuñ cān esirgemez(peltek se kullanılmış) Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(7)	35b ʿUşşāḳ nergisinden onuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(7)	66b *ʿUşşāḳ nergisinden onuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳì dermān esirgemez(7)	54b ʿUşşāḳ nergisinden anuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(5)	9a ʿUşşāḳ nergisinden anuñ cān esirgemez Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez(7)	Yok
221	89a Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(13)	67a Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(13)	52a Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(13)	55b Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(13)	35b Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(13)	67a Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(12)	54b Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar gün görmek olmaz yārsız(8)	9b Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dil-dārsız Bī-tekellüf dūstlar görmek gün olmaz yārsız(düzeltme işareti var) (13)	Yok
222	89b ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz(11)	67b ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz(10)	52a ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz(11)	56a ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz (11) mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz	36a*ʿÖmrlerdür ṣadr-ı erbÀb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz (10) mesned-i aṣḥāb-ı devlet beklerüz	67b ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz(11)	55a ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz(6)	10a ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz Pādişāhuz (11) mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz	yok
223	(90b) Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez Āḫir öz mūrın meger	68a Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez Āḫir öz mūrıñ	52b Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez Āḫir öz mūrın meger	56b Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez	36b Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez	68a Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez Āḫir öz mūrın	55b Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez Āḫir öz mūrın meger	10b Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez	Yok

	bir gün Süleymān istemez (9)	meger bir gün Süleymān istemez (9)	bir gün Süleymān istemez(bu sayfanın kenarına 51a'daki "Aldı benden…" gazeli yazımış) (9)	Āḫir öz mūrın meger bir gün Süleymān istemez(9)	Āḫir öz mūrın meger bir gün Süleymān istemez(8)	meger bir gün Süleymān istemez(9)	bir gün Süleymān istemez(7)	Āḫir öz mūrın meger bir gün Süleymān istemez(9)	
224	90b Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne benzemez Hicrān odı hīç āteş-i sūzāne benzemez (7)	68b Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne benzemez Hicrān odı hīç āteş-i sūzāne benzemez (7)	53a Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne beñzemez Hicrān odı hīc āteş-i sūzāne benzemez (7)	57a Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne beñzemez Hicrān odı hīc āteş-i sūzāne benzemez(7)	36b Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne beñzemez Hicrān odı hīc āteş-i sūzāne benzemez(6)	68a Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne benzemez Hicrān odı hīç āteş-i sūzāne benzemez(7)	55b Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne benzemez Hicrān odı hem āteş-i sūzāne benzemez(6)	11a Bezm-i viṣāl ravża-i Rıḍvāne benzemez Hicrān odı hìç āteş-i sūzāne benzemez(7)	Yok
225	91a Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem men henūz Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem men henūz(5)	69a Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem ben henūz Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem ben henūz(5)	53a Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem ben henūz Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem ben henūz(5)	Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem ben henūz Buldı ʿālem ḳurb u menzil dūr-kerdem ben henūz(5)	Yok	68b Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem ben henūz Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem ben henūz(5)	56aKaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem ben henūz Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem ben henūz(Br beyit eksik)(4)	11b Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem men henūz Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem men henūz(5)	yok
226	91b Ne yalḳuz mende ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz Ki ger men gördügüm cānān gelür hīç kimde cān ḳalmaz(7)	(bu sayfanın kenarında 3 beyit var, kafiye mim Farsça galiba) 69a Ne yalḳuz mende ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz Ki ger men gördügüm cānān gelür hīç kimde cān ḳalmaz(7)	53a *Ne bābından kime ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz Ki ger ben gördügüm cānān gelür hīc kimde cān ḳalmaz(8)	(Alttaki ile yer değiştirmiş) 57b Nükte-perdāz leb-i mey-gūn nefes çāġ eylemez Ḳāmet-i mevzūn gören mevzūn 1nefes çāġ eylemez(7)	yok	68b Ne yalḳuz mende ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz Ki ger men gördügüm cānān gelür hīç kimde cān ḳalmaz(7)	56a Ne yalġuz mende ol serv-i revān öngeç(?) revān ḳalmaz Ki ger men gördigüm cānān gelür hīç kimde cān ḳalmaz(6)	11b Ne yalḳuz mende ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz Ki ger men gördügüm cānān gelür hīç kimde cān ḳalmaz(7)	yok
227	91b Nükte-perdāz leb-i mey-gūn nefes çāġ eylemez Ḳāmet-i mevzūn	Yok	53b Nükte-perdāz leb-i mey-gūn nefes çāġ eylemez Ḳāmet-i mevzūn	57b Ne yalḳuz mende ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz	Yok	Yok	56a Nükte-perdāz leb-i mey-gūn nefes çāġ eylemez Ḳāmet-i mevzūn	Yok	Yok

	gören mevẓūn nefes çāġ eylemez(7)		gören mevẓūn nefes çāġ eylemez(7)	Ki ger ben gördügüm cānān gelür hīc kiminde c(7)ān ḳalmaz			gören mevẓūn nefes çāġ eylemez(5)		
228	92a Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan bir nefes(9)	69b Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan nefes (cāna …beyti kenarda) (9)	53b Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmınca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan bir nefes(bir beyit kenarda cānā..) (9)	58a Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan bir nefes(9)	37a Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan bir nefes(8)	69a Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan bir nefes(7)	56b Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳān bir nefes(7)	12a Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmımca devrān bir nefes Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳān bir nefes(9)	Yok
229	92b Laʿlüñ virür ḥayāt u alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes (7)	(yazı ve sayfanın yapısı değişti)70a Laʿlüñ virür ḥayāt alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes(6)	54a Laʿlüñ virür ḥayāt alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes(mìzān…beyti kenarda) (7)	58b Laʿlüñ virür ḥayāt alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes(7)	37a Laʿlüñ virür ḥayāt u alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes(7)	69b Laʿlüñ virür ḥayāt alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes(7)	Laʿlüñ virür ḥayāt alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefe(6)s	12b Laʿlüñ virür ḥayāt u alur cān nefes nefes Kim bāde curʿa curʿa virür kān nefes nefes(7)	yok
230	93a Cemālüñden senün(ñ) ey şemʿ ḥayrānlıḳ baña ḳalmış Perīşān kākülünden bir perīşānlıġ baña ḳalmış(5)	Cemālinden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıḳ baña ḳalmış Perīşān kākülünden bir perīşānlıġ baña ḳalmış(5)	(bu arada hiçbirinde olmayan "54a Çekmişem aşḳuñ yolında zehr-i hicrān bir nefes Ġam yolında bir dem ü hicrān yolında bir nefs" gazeli var.)(8) 54b Cemālüñden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıġ baña ḳalmış Perīşān kākülüñden bir perīşānlıġ baña ḳalmış(5)	58b Cemālüñden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıġ baña ḳalmış Perīşān kākülüñden bir perīşānlıġ baña ḳalmış(5)	37b Cemālinden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıḳ baña ḳalmış Perīşān kākülüñden bir perīşānlıḳ baña ḳalmış(5)	69b *Cemālüñden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıġ baña ḳalmış Perīşān kākülüñden yüz perīşānlıġ baña ḳalmış(5)	57a Cemālinden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıġ baña ḳalmış Perīşān kākülinden bir perīşānlıġ baña ḳalmış(4)	12b Cemālüñden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıġ baña ḳalmış Perīşān kākülinden bir perīşānlıġ baña ḳalmış(5)	Yok

231	93a Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügün bir dolu peymāne imiş(10)	70b Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügüñ bir dolu peymāne imiş(9)	54b Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügüñ bir dolu peymāne imiş(10)	58b Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügün bir dolu peymāne imiş(10	37b Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne (imiş) Āb-ı Kevs̱er didügün bir dolu peymāne imiş(10	70a *Ol ki Cennet dürdi kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügüñ bir dolu peymāne imiş(10)	57a Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügüñ bir dolu peymāne imiş(7)	13a Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş Āb-ı Kevs̱er didügün bir dolu peymāne imiş(10	Yok
232	93b Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmaz imiş Bu hamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	(sayfa ve yazı düzeldi.) 71a Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmaz imiş Bu hamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	55a Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmazmış Bu hamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	59a Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmaz imiş Bu hamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	38a* Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmaz imiş Bu külli şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	70b Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmazmış Bu ǿamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	57b Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmazmış Bu ǿamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(üç beyit eksik)(4)	13b Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmaz imiş Bu ǿamı şöhret ile kimiyā bulunmaz imiş(7)	Yok
233	94a Dil-i bī-tāb eritmiş bāġrumı gözden revān itmiş Bu ķān olmuş baña sāķī mey-i gül-gūnı ķān itmiş(7)	71a Dil-i bī-tāb (eritmiş bāġrumı) gözden revān itmiş Bu ķān olmuş baña sāķī mey-i gül-gūnı ķān itmiş(7)	55a Dil-i bī-tāb eritmiş bāġrumı gözden revān itmiş Bu ķān olmuş baña sāķī mey-i gül-gūn ķān itmiş(7)	Yok	38b Dil-i bī-tāb eritmiş (bāġrumı) gözden revān itmiş Bu ķān olmuş(7) (7)saña sāķī mey-i gül-gūn ķān itmiş	70b Dil-i bī-tāb eritmiş bāġrumı gözden revān itmiş Bu ķān olmuş baña sāķī mey-i gül-gūn ķān itmiş(7)	57b Dil-i bī-tāb eritmiş bāġrumı gözden revān itmiş Bu ķān olmuş baña sāķī mey-i gül-gūn ķān itmiş(5)	13b Dil-i bī-tāb eritmiş bāġrumı gözden revān itmiş Bu ķān olmış baña sāķī mey-i gül-gūn ķān itmiş(7)	yok
234	94b Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyānı gül-zār eylemiş Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫʷār eylemiş(9)	71b Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyānı gül-zār eylemiş Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫʷār eylemiş(9)	55a Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyāyı gül-zār eylemiş Bilmezem yā Rab ne maʿnādan beni ḫʷār eylemiş(9)	59b Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyānı gül-zār eylemiş (9) Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫār eylemiş	38b Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyānı gül-zār eylemiş (8) Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫār eylemiş	71a Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyānı gül-zār eylemiş Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫār eylemiş(9)	Yok	14a Ol ki ḫüsnüñden senüñ dünyānı gül-zār eylemiş (9) Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫār eylemiş	yok
235	95a Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş Ṣabā zencīr üzüb	72a Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş Ṣabā zencīr üzüb	55b Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş Ṣabā zencīr üzüb	59b Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş	39a Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş	71b Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş Ṣabā zencīr üzüb	57b Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş Ṣabā zencīr üzüb	14b Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş	Yok

	dīvānelenmiş(7)	dīvānelenmiş(7)	dīvānelenmiş(7)	Ṣabā zencīr üzüb dīvānelenmiş(7)	Ṣabā zencīr üzüb dīvānelenmiş(7)	dīvānelenmiş(7)	dīvānelenmiş(6)	Ṣabā zencīr üzüb dīvānelenmiş(7)	
236	95a Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	72b Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	55b Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	60a Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	39a Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	71b Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	58a Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(eksik)(5)	14b Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş Āteş-i dūzaḫ biʿaynih āteş-i hicrān imiş(7)	yok
237	95b Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş(8)	72b Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş(8)	56a Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş(8)	60a Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş (8)	39b ʿĀşıḳa ni niʿmet-i elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemde oña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (239g.) (11)	(BU gazelin ilk beyti üsttekinin son beyti gibi yazılmış) 72a Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş(8	58a Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş(5)	15a Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş Bāde-i gül-reng işitmişdüm biʿaynih ḳān imiş (8)	19b aynı (6)
238	96a Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż (mahlas yok) (6)	(73a'da kenarda kötü bir yazıyla óarìş redifli 7 beyit var mahlas yok) 73a Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż(6) Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż (mahlas yok)	56a Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż(6)	60b Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż (6)	40a Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż(6)	72b Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż (birinci beyitten sonra (3 şiir ilerideki) arasına"sehv" yazılmış parantez içinde iki beyit var "kafiyeleri çerāġ-dimāġ) (6)	58b Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż	15b Vaṣluñ eger bulunsa gözden nedür ġaraż Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż(6)	20a aynı (6)

239	(96b) ʿĀşıḳa ne niʿmet-i elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (11)	73b ʿĀşıḳa ne niʿmet-i elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (11)	56b ʿĀşıḳa ni niʿmet-i elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemde aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (11)	(yukarıdaki gazel ile birmiş gibi yazılmış.) 60b ʿĀşıḳa ni niʿmet-i elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemde aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (11)	Yukarıda	72b *ʿĀşıḳa ni niʿmet ü elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (11)	58b ʿĀşıḳa ne niʿmet elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż 86)	15b *ʿĀşıḳa bì niʿmet elvān ne cennetdür ġaraż İki ʿālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż (11)	Yok
240	(97a) İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	74a İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesiñ gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	56b Mey içüb ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	61a *İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	40a İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	73a İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	58b İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	16a İçüb mey ḳāne ḳāne baġrumı ḳān itdi ol nev-ḫaṭ Ḥavāsum ġonçesin gül tek perīşān itdi ol nev-ḫaṭ(5)	20a aynı (5)
241	97a Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ (13)	74a Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ (13)	57a *Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her giz ışıġ virmez çerāġ(13)	61b Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ(13)	40b Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ)8)	73b Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıḳ virmez çerāġ (13)	59a Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ (8)	16b Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şemʿ-i dāġ Öz ayāġı altına her çend ışıġ virmez çerāġ (13)	Yok
242	97b Ey ṣabā Tañrıyçün it bir dem benümle yārlıġ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	74b Ey ṣabā Tañrıyçün it bir dem benümle yārlıġ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	57b Ey ṣabā Tañrıyçün it bir dem benümle yārlıġ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	62a Ey ṣabā Tañrı içün it bir dem benümlen yārlıġ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	40b Ey ṣabā bir dem benümle Tañrı içün it yārlıḳ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	(ilk beyit öncekinin son beyti gibi yazılmış) 74a Ey ṣabā Tañrıyçün it bir dem benümle yārlıġ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	yok	17a Ey ṣabā Tañrıyçün it bir dem benümle yārlıġ Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ(7)	20a aynı (7)

243	98a Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	75a Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	57b Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile pirliġ(?) şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	62a Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	41a Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	74a Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	59a Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(5)	17b Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ(7)	Yok
244	98b Aldı menden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf(7)	75b Aldı menden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf(7)	57b Aldı benden yāre lāyıḳ cān hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳd cānān ḥayf ḥayf(kenarda bir beyit var) (7)	62b Aldı menden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf(7)	41a Aldı benden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf(7)	74b Aldı menden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarfe eyledi ol naḳd cānān ḥayf ḥayf(7)	59b Aldı benden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf(7)	17b Aldı menden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf(7)	Yok
245	(99a) Yoḳdur şebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(9)	5b Yoḳdur şebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(8)	58a *Yoòdur beúÀsı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(8)	62b Yoúdur şebÀtı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(8)	41b Yoúdur şebÀtı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(8)	74b Yoḳdur şebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(8)	59b Yoḳdur şebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(7)	18a Yoḳdur şebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf Bir göz yumub açınca geçer nev-bahār ḥayf(8)	20b aynı (8)
246	99a Ḥüsn eger āyine olsa aña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile berāberdür ʿaşḳ(9)	76a Ḥüsn eger āyine olsa aña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile berāberdür ʿaşḳ(9)	58a Ḥüsn eger āyine olsa oña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile berāberdür ʿaşḳ(9)	63a Ḥüsn eger āyine olsa aña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile (9) berāberdür ʿaşḳ	41b Ḥüsn eger āyine olsa aña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile (9) berāberdür ʿaşḳ	75a Ḥüsn eger āyine olsa aña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile berāberdür ʿaşḳ(9)	60a Ḥüsn eger āyine olsa oña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile berāberdür ʿaşḳ (9)	18b Ḥüsn eger āyine olsa oña cevherdür ʿaşḳ Ne reviş vār ise ḥüsn ile (9) berāberdür ʿaşḳ	Yok
247	99b Ne herze miḥnet ü derd ü ġam u belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ (21)	76b Ne herze miḥnet ü derd ü ġam-ı belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(21)	58b Ne herze miḥnet ü derd ü ġam u belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(kenarda bir beyit var (21)	63a Ne herze miḥnet ü derd ü ġam u belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(21)	42a Ne herze miḥnet ü derd ü ġam belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(17)	Ne herze miḥnet (ü) derd ü ġam u belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(21)	60b Ne herze miḥnet ü derd ü ġam u belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(9)	19a Ne herze miḥnet derd ü ġam u belādur ʿaşḳ Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿaşḳ(21)	yok

248	100b Döner pervāne tek maʿşūḳınuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kimi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ (7)	77b Döner pervāne tek maʿşūḳınuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kimi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ(7)	59a Döner pervāne tek maʿşūḳuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kimi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ(7)	64a Döner pervāne tek maʿşūḳınuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kimi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ (7)	Döner pervāne tek maʿşūḳınuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kibi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ (6)	(İlk beyit öncekinin sonu gibi yazılmış) 75b *Döne pervāne tek maʿşūḳınuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kibi ʿālemde bir bī-bāl (ü) per ʿāşıḳ(7)	Yok	19b Döne pervāne tek maʿşūḳınuñ başuna her ʿāşıḳ Bulunmaz ben kimi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ (7)	yok
249	101a Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ(9)	77b Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez söziñ żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ(9)	59b Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ(9)	64a Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ü ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez (9) dīvānedür ʿāşıḳ	43a Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ (9)	76b Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ (9)	60b Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ(9)	20a Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ(9)	21a aynı (9)
250	101b Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ(9)	78a Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ(9)	59b Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ(9)	64b Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ(9)	43a Ey melāḥat ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ(9)	77a *Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ köñlümüñ(9)	61a Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān köñlümüñ(6)	20b Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ(9)	Yok
251	102a Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusunda sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	78b Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīñ bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusuñda sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	60a Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusunda sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	65a Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusında sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	43b Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusında sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	77b Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīñ bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusında sen hem ey göz merdümi üz ḳoymaduñ(6)	61a Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusında sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	21a Şemʿ tek ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ Ḳapusında sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ(6)	yok
252	102a Baña bī-derd şahbā virmesüñ derd ehli ḳān virsüñ Bu vaṣf ehlin gören	78b Baña bī-derd şahbā virmesüñ derd ehli ḳān virsüñ	60a Baña bī-derd şahbā virmesün derd ehli ḳān virsüñ Bu vaṣf ile gören	65a Baña bī-derd şahbā virmesün derd ehli ḳān virsüñ	43b Baña bī-derd şahbā virmesün derd ehli ḳān virsüñ	77b Baña bī-derd şahbā virmesün derd ehli ḳān virsüñ	61b Baña bī-derd şahbā virmesün derd ehli ḳān virsüñ Bu vaṣf ehlin gören	21a Baña bī-derd şahbā virmesüñ derd ehli ḳān virsüñ	21a aynı (7)

	Allah içün gelsüñ nişān virsüñ(7)	Bu vaṣf ehliñ göreñ Allah içün gelsüñ nişān virsüñ (7)	Allah içün gelsüñ nişān virsüñ(7)	Bu vaṣf ehlin gören Allah içün gelsüñ nişān virsüñ(7)	Bu vaṣf ehlin göreñ Allah içün gelsüñ nişān virsüñ(7)	Bu vaṣf ehlin gören Allah içün gelsüñ nişān virsüñ (7)	Allah içün gelsün nişān virsüñ(5)	Bu vaṣf ehlin göreñ Allah içün gelsüñ nişān virsüñ(7)	
253	102b Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(7)	79a Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(7)	(Dikkat! bu arada diğerlerinde olmayan 60a'da"bülbül ẕevḳim nişımen eyleyen ḥüsnüñ senüñ 'Ālemi bend eyleyen ol kūşe-i zülfüñ senüñ" var(9) 60b Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki vār gözüñ(7)	65b Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(7)	44a Elümdeñ aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(7)	78a Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(7)	61b Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(5)	21b Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ(7)	yok
254	103a Göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ(7)	79b Göñlümüñ ḥāliñ benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol bīmāruñ aḥvāliñ Mesīḥādan ṣoruñ(7)	60b göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ(7)	65b Göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol (7) bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ	44a Göñlümüñ ḥāli benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol (7) bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādañ ṣoruñ	78b Göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ(7)	62a Göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vāruñ ol bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ(5)	22a Göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ Vārun ol (7) bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ	Yok
255	(103b) Żaʿfdan düşdüm ayāġdan men-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ(8)	79b Żaʿfdan düşdüm ayāġdan men-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ(8)	61a Żaʿfdan düşdü ayāġdan ben-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ (kenarda bir beyit var) (8)	66a Żaʿfdan düşdüm ayāġdan men-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ(8)	44b Żaʿfdan düşdüm ayāġdan ben-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ(8)	78b Żaʿfdan düşdüm ayāġdan men-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ(8)	Yok	22a Żaʿfdan düşdüm ayāġdan men-i ser-gerdānuñ Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ(8)	Yok
256	103b Ey diyen Mecnūn hani Mecnūn	80a Ey diyen Mecnūn hani	61a *Ey diyen Mecnūn hani Mecnūn	66a Ey diyen Mecnūn hani	45a Ey diyen Mecnūn ḳanı	79a Ey diyen Mecnūn ḳani	62a Ey diyen Mecnūn hani Mecnūn menem	22b Ey diyen Mecnūn hani	21b aynı (7)

	menem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoḳdur dehrde maʿnā gerek(7)	Mecnūn menem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoḳdur dehrde maʿnā gerek(7)	benem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoòdur maʿnāda maʿnā gerek(7)	Mecnūn benem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoúdur dehrde maʿnā gerek(7)	Mecnūn benem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoúdur dehrde maʿnā gerek(7)	Mecnūn menem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoḳdur dehrde maʿnā gerek(7)	Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoḫdur dehrde maʿnā gerek(6)	Mecnūn menem Leylā gerek Ṣūret-i dīvār çoúdur dehrde maʿnā gerek(7)	
257	104a Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(12)	80b Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(11)	61b Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(12)	66b Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(12)	45a Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(12)	79a Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(12)	62a Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(7)	23a Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ(12)	yok
258	104b ʿĀşıḳlara ne şemʿ kimi tāc-ı zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek(9)	81a ʿĀşıḳlara ne şemʿ kimi tāc-ı zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek (9)	62a ʿĀşıḳlara ne şemʿ kimi tāc-ı zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek (kenarda bir beyit var) (9)	67a ʿĀşıḳlara ne şemʿ gibi tāc u zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek(9)	45b ʿĀşıḳlara ne şemʿ gibi tāc zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek(8)	79b ʿĀşıḳlara ne şemʿ kimi tāc-ı zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek(9)	62b ʿĀşıḳlara ne şemʿ kimi tāc-ı zer gerek Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek(6)	(Bu arada "Bağrumı yüz yerden…" gazeli var) 23b ʿĀşıḳlara ne şemʿ kibi tāc-ı zer gerek Onlara ḳānlu dīde vü odlu ciger gerek(9)	yok
259	105a Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)	(bu gazelden önceTB'de115a'da olan "Bāġrumı yüz yerde artuḳ deldi müjgānuñ senüñ Sīnemi göz göz zır(e)h tek itdi peykānuñ senüñ …"şiiri var.) (6) 81b Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ	62a Her çend yetmeye baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)	67a Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)	45b Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)	80a Her çend yetmeye baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinü(5)	62b Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)	24a Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)	yok

		Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ(5)							
260	105b Vāruñ ey servler ol şīve-i reftārı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	82a Vāruñ ey servler ol şīve-i reftārı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	62a *Vāruñ ey servler ol şīve-i òandÀnı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	67b Vāruñ ey servler ol şīve-i reftÀrı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	46a Vāruñ ey servler ol şīve-i reftÀrı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	80b Vāruñ ey servler ol şīve-i reftārı görüñ Yıġınuñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	63a Vāruñ ey servler ol şīve-i reftārı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	24a Vāruñ ey servler ol şīve-i reftārı görüñ Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güher-bārı görüñ(9)	22a aynı 9
261	(106a) Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāġla dükān şöhretin gitsüñ Yıġub zülfüñ perīşān it ānuñ cemʿiyyetin gitsüñ(7)	82b Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāġla dükān şöhretiñ gitsüñ Yıġub zülfüñ perīşān it ānuñ cemʿiyyetiñ gitsüñ(7)	62b Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāġla dükān şöhretin gitsüñ Yıḳub zülfin perīşān it ānuñ cemʿin(?) gitsüñ(7)	67b Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāġla dikān(??) şöhretin gitsüñ Yıġub zülfüñ perīşān it atuñ(?) cemʿiyyetin gitsüñ(7)	46b Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāġla dikānın(??) şöhreti gitsüñ Yıḳub zülfin perīşān it anuñ cemʿiyyeti gitsüñ (6)	80b Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāúla dikān(??) şöhretin gitsüñ Yıḳub zülfüñperīşān it ānuñ cemʿiyyetin gitsüñ(7)	yok	24b Niḳāb aç vāʿiẓüñ bāġla dikān(??) şöhretin gitsüñ Yıḳub zülfüñ perīşān it ānuñ cemʿiyyetin gitsüñ(7)	yok
262	106a Düşmedin dilden göñül dildāre yalvarmaġ gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun-ḫᵛāre yalvarmaġ gerek(7)	82b Düşmedin dilden göñül dildāre yalvarmaġ gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun- ḫᵛāre yalvarmaġ gerek(7)	62b Düşmedin dilden göñül dildāre yalvarmaú gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun- ḫᵛāre yalvarmaġ gerek (kenarda beyit var) (7)	68a Düşmedin dilden göñül dildāre yalvarmaú(?) gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun-hᵛāre yalvarmaġ gerek (7)	46b Düşmedin dilden göñül dildāre begündürmek(?) gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun- ḫᵛāre yalvarmaġ gerek(7)	81aDüşmedin dilden göñül dildāre yalvarmaġ gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun- ḫᵛāre yalvarmaġ gerek(7)	63a Düşmedin dilden köñül dildāre yalvarmaġ gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun- ḫᵛāre yalvarmaġ gerek(7)	25a Düşmedin dilden köñül dildāre yalvarmaġ gerek Tā nefes vār sāḳi-yi ḫun- ḫᵛāre yalvarmaġ gerek(7)	Yok
263	106b Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫmına ger cān çıḫmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıḫsa peykān çıḫmasuñ (9)	83a Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫm ile ger cān çıḫmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıḫsa peykān çıḫmasuñ(9)	63a Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫmıyla ger cān çıúmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıúsa peykān çıúmasuñ(9)	668b Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ oóuñ zaḫmıyla ger cān çıòmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıòsa	46b Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫmıyla ger cān çıúmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıúsa peykān	81b Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫm ile ger cān çıḫmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıḫsa peykān çıḫmasuñ(9)	63b Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫm ile ger cān çıḫmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıḫsa peykān çıḫmasuñ(7)	25a Yaḫşı ʿıyşum vār oḫuñ zaḫm ile ger cān çıḫmasuñ İsterem yā Rab ki ger cān çıḫsa peykān çıḫmasuñ (9)	Yok

				peykān çıòmasuñ(9)	çıúmasuñ(7)				
264	107a Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoķsa eylerdim onı vaşluñda ķurbānuñ senüñ (9)	83b Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoķsa eylerdim onı vaşluñda ķurbānuñ senüñ(9)	63a Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoòsa eylerdim Ànı vaşluñda ķurbānuñ senüñ(9)	68b Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoúsa eylerdim onı vaşluñda ķurbānuñ senüñ(9)	47a Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoúsa eylerdim anı vaşluñda ķurbān senüñ(8)	81b Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoķsa eylerdim onı vaşluñda ķurbānuñ senüñ(9)	64a Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoòsa eylerdim anı vaşlunda ķurbānuñ senüñ(9)	25b Bilmez idim kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ Yoúsa eylerdim onı vaşluñda ķurbānuñ senüñ(9)	Yok
265	107b Nola ey sāķi-yi ḫūn-ḫāʳr eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ(7)	84a Nola ey sāķi-yi ḫūn-ḫāʳr eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ(7)	63b *Nola ey sāķi-yi ḫūn-ḫāʳr eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-āb olur gül-berg-i ḫandānuñ(7)	69a Nola ey sāķi-yi ḫūn-ḫāʳr eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ(7)	47b Nola ey sāķi-yi ḫūn-ḫāʳr eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ(6)	82a Nola ey sāķi-yi ḫūn-ḫāʳr eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ(6)	yok	26a *Nola ey sāķi-yi devrÀn eger ķaynar baña ķānuñ Ki ķānumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ(7)	yok
266	(108a) İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāķinüñ Kāküli tek olmasuñ göñli perīşān sāķinüñ(7)	84a İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāķinüñ Kāküli tek olmasuñ göñli perīşān sāķinüñ(7)	63b İsterem rāyınca ola devr-i devrān sāķinüñ Kāküli tek olmasuñ göñli perīşān sāķinüñ(7)	69a İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāķinüñ Kāküli tek olmasuñ köñli perīşān sāķinüñ7	47b İsterem rāyınca olsun devr-i devrān sāķinüñ Kāküli tek olmasun göñli perīşān sāķinüñ7	82b İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāķinüñ Kāküli tek olmasuñ göñli perīşān sāķinüñ(7)	64a *İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāķinüñ Gel güli tek olmasuñ göñli perīşān sāķinüñ(6)	26a İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāķinüñ KÀküli tek (7) olmasuñ köñli perīşān sāķinüñ	yok
267	108a Ne şīrīndür sözüñ kim Tañrı ondan göz ķulāġ olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vār kim yamān gözden ırāġ olsuñ (9)	84b Ne şīrīndür sözüñ kim Tañrı ondan göz ķulāġ olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vār kim yamān gözden ırāġ olsuñ(8)	64a Ne şīrīndür sözin kim Tañrı ondan göz ķulāġ olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vār kim yamān gözden ırāġ olsuñ (kenarda beyit var) (8)	69bNe şīrīndür sözüñ kim Tañrı ondan göz ķulāġ olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vār kim yamān gözden ırāġ olsuñ (Bir beyit kenarda,(8)	48a Ne şīrīndür sözüñ kim Tañrı ondan göz ķulāú olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vārdur yamān gözden ırāġ olsuñ(8)	82b *Ne şīrīndür sözüñ kim èÀlem andan göz ķulāġ olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vār kim yamān gözden ırāġ olsuñ(bu şiirin sadaca 2 beyti var)	Yok	26b *Ne şīrīndür sözüñ kim şükr onda göz ķulāġ olsuñ Ne yaḫşı gözlerüñ vār kim yamān gözden ırāġ olsuñ(5)	22a aynı (9)

				bir beyit eksik)					
268	108b Yerlü yerden siz ey erbāb-ı ṭarab vārı duruñ Ele sāzıñuzı aluñ çarḫ ḳulāġını buruñ(7)	85a Yerlü yerden siz ey erbāb-ı ṭarab vārı duruñ Ele sāzıñuzı aluñ çarḫ ḳulāġını buruñ (7)	64a Yerlü yerden siz ey erbāb-ı ṭarab vārı duruñ Ele sāzıñuzı aluñ çarḫ ḳulāġını buruñ(kenarda beyit var) (8)	70a Yerlü yerden siz ey erbāb-ı ṭarab vārı duruñ Ele sāzıñuzı aluñ çarḫ ḳulāġını buruñ(7)	48a Yerlü yerden siz ey erbāb-ı ṭarab vārı duruñ Ele sāzıñuzı alun çarḫ ḳulāġını buruñ(7)	(Sayfa düşmüş) yok	Yok	(Sayfa düşmüş herhalde) yok	yok
269	109a Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār tek Çenksiz āheng-i gerdūn şīven eyler tār tek(8)	85a Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār tek Çenksiz āheng-i gerdūn şīven eyler tār tek(8)	64b *Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār tek Çenksiz āheng-i gerdūn nÀle eyler tār tek(8)	70a Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār tek Çenksiz āheng-i gerdūn şìven eyler tār tek(8)	48b Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār tek Çenksiz āheng-i gerdūn şìven eyler tār tek(7)	Yok	64b Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār tek Çenksiz āheng-i gerdūn şìven eyler tār tek(6)	Yok	22b aynı (8)
270	(109b) Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i ḫırāmānuñ senüñ(8)	85b Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i(8) ḫırāmānuñ senüñ	64b Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i ḫırāmānuñ senüñ(8)	70b Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i (8 ḫırāmānuñ senüñ	48b *Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ Medd-i Ḫıżr-ı ʿömrdür serv-i(8) ḫırāmānuñ senüñ	Yok	64b Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñyok Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i ḫırāmānuñ senüñ(7)	Yok	yok
271	109b ʿÖmre yoḳdur iʿtibār ey cān nişār olmaġ gerek Fırṣatuñ tā elde var teslīm-i yār olmaġ gerek(9)	86a ʿÖmre yoḳdur iʿtibār ey dil nişār olmaġ gerek Fırṣatuñ tā elde var teslīm-i yār olmaġ gerek(9)	65a ʿÖmre yoòdur iʿtibār ey cān nişār olmaġ gerek Fırṣatuñ tā elde var teslīm-i yār olmaġ gerek(9)	70b ʿÖmre yoòdur iʿtibār ey cān nişār olmaġ gerek Fırṣatuñ tā elde var teslīm-i yār olmaġ gerek(9)	49a ʿÖmre yoúdur iʿtibār ey cān nişār olmaú gerek Fırṣatuñ tā elde var teslīm-i yār olmaú gerek(6)	Yok	Yok	Yok	Yok
272	110a göñlümi sāḳi kebāb u dāġ u büryān eyledüñ Ol ḳadar mey virmedüñ kim bāġrumı ḳān eyledüñ(8)	86b göñlümi sāḳi kebāb u dāġ u büryān eyledüñ Ol ḳadar mey virmedüñ kim bāġrumı ḳān eyledüñ(8)	65a göñlümi sāḳi kebāb u dāġ büryān eyledüñ Ol ḳadar mey virmedüñ kim bāġrumı ḳān eyledüñ(8)	71a göñlümi sāḳi kebāb u dāġ u büryān eyledüñ Ol ḳadar mey virmedüñ kim bāġrumı ḳān eyledüñ(8)	49a göñlümi sāḳi kebāb u dāġ u büryān eyledüñ Ol ḳadar mey virmedüñ kim bāġrumı ḳān eyledüñ(7)	Yok	65a göñlümi sāḳi kebāb-ı dāġ u büryān eyledüñ Ol ḳadar mey virmedüñ kim bāġrumı ḳān eyledüñ(6)	Yok	Yok

273	110b Nola ger telḫ-kām olsam men-i yek-reng ṣahbā tek Ki yüz āl ile sāḳi baġrumı ḳān itdi mīnā tek(7)	86b Nola ger telḫ-kām olsam men-i yek-reng ṣahbā tek Ki yüz āl ile sāḳi baġrumı ḳān itdi mīnā tek(7)	65b Nola ger telḫ-kām olsam ben-i yek-reng ṣahbā tek Ki yüz āl ile sāḳi baġrumı ḳān itdi mīnā tek(7)	71b Nola ger telḫ-kām olsam men-i yek-reng ṣahbā tek Ki yüz āl ile sāḳi baġrumı ḳān itdi mīnā tek(7)	49b *Nola ger telḫ-kām olsam ben-i yek-reng mìnÀ tek Ki yüz āl ile sāḳi baġrumı ḳān itdi mīnā tek(5)	Yok	Yok	Yok	Yok
274	111a Ḫˇār u ẕelīl zār u perīşānuñam senüñ Kūyında itlerüñ kimi nālānuñam senüñ(7)	87a Ḫˇār u ẕelīl u zār u perīşānem senüñ Kūyında itlerüñ kimi nālānuñam senüñ(7)	65b *Ḫˇār u ẕelīl ü zülf-i perīşānuñam senüñ Kūyuñda itlerüñ kimi nālānuñam senüñ(7)	71b Ḫār u ẕelīl ü zÀr u perīşānuñam senüñ Kūyuñda itlerüñ kimi nālānuñam senüñ(7)	49b Ḫˇār u ẕelīl ü zÀr u perīşānuñam senüñ Kūyında itlerüñ kibi nālānuñam senüñ(5)	Yok	65a Ḫāˇr u ẕelīl ü zÀr u perīşānuñam senüñ Kūyında itlerüñ kibi nālānuñam senüñ(5)	Yok	Yok
275	(111b) Āb-rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ(7)	87b Āb-rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ(7)	66a Āb-rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ(7)	72a Āb-rū ezbes ki ruḫsārunda peydādur senüñ ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ7	50a Āb-rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ5	Yok	65b Āb-ı rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ(6)	Yok	Yok
276	111b ʿAşḳ-ı deryā-dil benüm köñlümde pinhān olsa yeg Genc-i gevher menzili her çend vīrān olsa yeg(7)	87b ʿAşḳ-ı deryā-dil benüm köñlümde pinhān olsa yeg Genc-i gevher menzili her çend vīrān olsa yeg(7)	66a *ʿAşḳ-ı deryā-dil benüm köñlümde pinhān olsa yeg Genc ü gevheri anuñ her çend vīrān olsa yeg (kenarda bir beyit var) (7)	72a ʿAşḳ-ı deryā-dil benüm köñlümde pinhān olsa yeg Genc-i gevher menzili her çend vīrān olsa yeg(7)	50a ʿAşḳ-ı deryā-dil benüm köñlümde pinhān olsa yeg Genc ü gevher menzili her çend vīrān olsa yeg(7)	Yok	65b ʿAşḳ-ı deryā-dil benüm köñlümde pinhān olsa yeg Genc-i gevher menzili her çend vīrān olsa yeg(5)	Yok	Yok
277	112a Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ Göz bulaġuñdan nihāl-i ḳāmetün kem bolmasuñ(7)	88a Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ Göz bulaġuñdan nihāl-i ḳāmetün kem bolmasuñ(7)	66a Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ Göz bulaġından nihāl-i ḳāmetün kem bolmasuñ(7)	72b Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ Göz bulaġından nihāl-i ḳāmetün kem bolmasuñ(7	50b Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ Göz bulāġından nihāl-i ḳāmetüñ kem bolmasuñ(6	Yok	65b Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ Göz bulaġından nihāl-i ḳāmetüñ kem bolmasuñ(6)	Yok	Yok

278	112b Ger nāle çekmesüñ dil-i bīmār neylesüñ ʿĀşıḳ gözüm ger aġlamasuñ zār neylesüñ(7)	88b Ger nāle çekmesüñ dil-i bīmār neylesüñ ʿĀşıḳ gözüm ger aġlamasuñ zār neylesüñ(7)	66b Ger nāle çekmesüñ dil-i bīmār neylesüñ ʿĀşıḳ gözüm ger aġlamasuñ zār neylesüñ(7)	72b Ger nāle çekmesüñ dil-i bīmār neylesüñ ʿĀşıḳ gözüm ger aġlamasuñ zār neylesüñ(7)	50b Ger nāle çekmesüñ dil-i bīmār neylesüñ ʿĀşıḳ gözüm ger aġlamasa zār neylesüñ(7)	Yok	Yok	Yok	
279	112b Esīr-i ʿaşḳ olana dāyim odlu dāġ gerek Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek(8)	88b Esīr-i ʿaşḳ olana dāyim odlu dāġ gerek Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek (8)	(bu arada 66b'de diğerlerinde olmayan "Düşdüm esīr-i ʿaşḳ oluben çāre neylesün merhem degil çe ġamze ḫūn-ḫ˘āre neylesün" var. 67a Esīr-i ʿaşḳ olana dāyim odlu dāġ gerek Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek(8	73a Esīr-i ʿaşḳ olana dāyim odlu dāġ gerek Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek(8)	51a *Esīr-i ʿaşḳ olana dāyim odlu dāġ gerek Ṣabāḥa dek giceler ḫasteye çerāġ gerek(8)	Yok	66a Esīr-i ʿaşḳ olana odlu dāġ gerek Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek(5)	27a *Esīr-i ʿaşḳ olana dāyim odlu dāġ gerek Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek(8)	Yok
280	113a Ey kemend-i zülf-i cānān kim resādur himmetüñ Ben kimi yā Rab perīşān olmasuñ cemʿiyyetüñ(8)	89a Ey kemend-i zülf-i cānān kim resādur himmetüñ Ben gibi yā Rab perīşān olmasuñ cemʿiyyetüñ(8)	67a Ey kemend-i zülf-i cānān kim resādur himmetüñ Ben kimi yā Rab perīşān olmasuñ cemʿiyyetin(8)	73a *Ey kemend-i zülf kim munca resādur himmetüñ Ben kimi yā Rab perīşān olmasuñ cemʿiyyetüñ(8)	Ey kemend-i zülf-i cānān kim resādur himmetüñ Ben gibi yā Rab perīşān olmasuñ cemʿiyyetin(7)	Yok	Yok	27a Ey kemend-i zülf-i cānān kim resādur himmetüñ Ben kimi yā Rab perīşān olmasuñ cemʿiyyetüñ(8)	yok
281	113b ʿAşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġuñ bilürem neylemek gerek(7)	89b ʿAşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġuñ bilürem neylemek gerek(7)	67b ʿAşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġın bilürem neylemek gerek(7)	73b ʿAşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġın bilürem (7) neylemek gerek	ʿAşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġın bilürem (7) neylemek gerek	Yok	66a ʿAşḳında terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġın bilürem neylemek gerek(7)	27b ʿAşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek Āḫır ne olduġın bilürem (7) neylemek gerek	Yok
282	114a Niçün menden yüzüñ döndürdüñ ü ebrūya çīn urduñ Melāmet tīġını	89b Niçün menden yüzüñ döndürdüñ ebrūya çīn urduñ Melāmet tīġını	67b *Niçün benden yüzüñ döndürdüñ ü ebrūya sen urduñ Melāmet tīġını	73b Niçün benden üzüñ döndürdün ebrūya çin urduñ	Yok	Yok	Yok	28a Niçün menden yüzüñ döndürdüñ ebrūya çin urduñ	23a aynı (7)

	çekdüñ teġāfül yāyını ķurduñ(7)	çekdüñ teġāfül yāyını ķurduñ(7)	çekdüñ teġāfül yāyını ķurduñ(7)	Melāmet tīġını çekdüñ teġāfül yāyını ķurduñ(7)				Melāmet tīġını çekdüñ teġāfül yāyını ķurduñ(7)	
283	(114b) Ey nāle yamān köñline yāruñ eser itdüñ Gitdüñ ki ħaber-dār idesen bī-ħaber itdüñ(7)	90a Ey nāle yamān köñline yāruñ eser itdüñ Gitdüñ ki ħaber-dār idesen bī-ħaber itdüñ(7)	68a Ey nāle yamān köñline yāruñ eser itdüñ Gitdüñ ki ħaber-dār idesen bī-ħaber itdüñ(7)	74a *Ey nāle yamān kÿyına yāruñ eser itdüñ Gitdüñ ki ħaber-dār idesen bī-ħaber itdüñ(7)	Yok	Yok	66b Ey nāle yamān köñline yāruñ eser itdüñ Gitdüñ ki ħaber-dār idesen bī-ħaber itdüñ(5)	28a Ey nāle yamān köñline yāruñ eser itdüñ Gitdüñ ki ħaber-dār idesen bī-ħaber itdüñ(7)	Yok
284	114b Gerçi şevķ itmiş beni āteş-ʿinān seyl-āb tek Durmışam bir yerde vü ser-geşteyem gird-āb tek(7)	90b Gerçi şevķ itmiş beni çÀbük-ʿinān seyl-āb tek Durmışam bir yerde vü ser-geşteyem gird-āb tek(7)	68a* Gerçi şevķ itmiş beni āteş-feşān seyl-āb tek Durmışam bir yerde vü ser-geşte vü gird-āb tek(7)	74a *Gerçi şevķ itmiş beni āteş-feşān seyl-āb tek Durmışam bir yerde vü ser-geşteyem perkÀr tek(7)	Yok	Yok	Yok	28b *Gerçi şevķ itmiş beni āteş-èinÀn seyl-āb tek Durmışam bir yerde vü ser-geşteyem gird-Àb tek(7)	Yok
285	115a Baġrumı yüz yerde artuķ deldi müjgānuñ senüñ Sīnemi göz göz zır(e)h tek itdi peykānuñ senüñ(6)	(bu gazel 81b'de geçti)	68b Baġrumı yüz yerde artuķ deldi müjgānuñ senüñ Sīnemi göz göz zır(e)h tek itdi peykānuñ senüñ(6)	74b Baġrumı yüz yerde artuķ deldi müjgānuñ senüñ Sīnemi göz göz zır(e)h tek itdi peykānuñ senüñ6	Yok	Yok	66b Baġrumı yüz yerden artuķ deldi müjgānuñ senüñ Sīnemi göz göz zırıh tek itdi peykānuñ senüñ(6)	23b'de geçti	Yok
286	(115b) Ħoş āb u tābludur ebr-i nev-bahār bu il Ümīd kim ola kāmımca rūzigār bu il(9)	(Bu gazel 94b'de," Çarħ-ı ser-gerdān ile…'den sonra)	68b Ħoş āb u tābludur ebr-i nev-bahār bu il Ümīd kim ola kāmımca rūzigār bu il (iki beyit kenarda) (9)	74b Ħoş āb u tābludur ebr-i nev-bahār bu il Ümīd kim ola kāmımca rūzigār bu il (9)	(286.g Aşaġıda) 51b Gitme başuñ şadķası ey serv-i ħoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(6)	Yok	67a Gitme başuñ şadķası ey serv-i ħoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(9)	29a Gitme başuñ şadķası ey serv-i ħoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(6)	Yok
287	115b Sāķiyā baġrum mey-i gül-gūn içün ķān oldı gel Şabr ivi sensiz tezelzül buldı vīrān	(Bu gazel 93a'da, "Zaħm-ı tìġuñ…'dan sonra)	68b Sāķiyā bāġrum mey-i gül-gūn içün ķān oldı gel Şabr ivi sensiz tezelzül buldı vīrān	75a Sāķiyā bāġrum mey-i gül-gūn içün ķān oldı gel Şabr ivi sensiz	287.g. aşağıda) Kūyında Ħıżr dīde-i bī-dārdur köñül Tevfīķ yārdur	Yok	67a Kūyında Ħıżr dīde-i bī-dārdur köñül Tevfīķ yārdur aña kim yārdur göñül (5)	29a Kūyında Ħıżr dīde-i bī-dārdur köñül Tevfīķ yārdur aña kim yārdur	Yok

	oldı gel(7)		oldı gel(7)	tezelzül boldı vīrān oldı gel(7)	aña kim yārdur göñül (6)			göñül (6)	
288	116a ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ü şām-ı hicrāndur ḫayāl Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl(9)	(Bu gazel 94a’da, “Ḫande-i zīr-lebi’den sonra)	69a ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ü şām-ı hicrāndur ḫayāl Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl (bir beyit kenarda)(10)	75b ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ü şām-ı hicrāndur ḫayāl Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl(9)	(288.g. aşağıda) 52a Salubdur odlare tā şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efġān ider bülbül(7)	Yok	67b Salubdur odlare tā şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efġÀn ider bülbül(5)	29b *Salubdur odlare ol şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efġÀn ider bülbül(7)	Yok
289	116b Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur köñül Gird-bād-ı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur göñül(9)	Bu gazel 94a’da yukarıdaki gazelden sonra)	69a Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur köñül Gird-bād-ı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur göñül (kenarda bir beyit)(9)	75b Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur köñül Gird-bād-ı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur göñül(9)	289.g. aşağıda) 52b Egerçi kem suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenār dutma ki ben āşināyem ey bülbül (9)	Yok	67b Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze vü pür-tāb olur sünbül Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül (5)	30a Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze-i pür-tāb olur sünbül Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül (7)	yok
290	117a Gitme bāşuñ ṣadḳası ey serv-i ḫoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(6)	90b Gitme bāşuñ ṣadḳası ey serv-i ḫoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(6)	69b Gitme bāşuñ ṣadḳası ey serv-i ḫoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(6)	76a Gitme bāşuñ ṣadḳası ey serv-i ḫoş-reftār gel Gitdüm elden ey dolanım bāşuña dil-dār gel(6)	(290.g yukarıda) 53a Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül(6)	Yok	67b Egerçi kem suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenāre dutma ki ben ÀşinÀyem ey bülbül(8 68a Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül (6)	30a Egerçi kem suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenāre dutma ki ben ÀşinÀyem ey bülbül (12) 30b Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül (7)	232a “gitme…” (6)
	(117b) Ḫande-i zīr-	(bu gazel 93b’de,	69b *Ḫande-i lebrìz	76a Ḫande-i zìr-	(291.g. YOK)	Yok	Yok	31a Ḫande-i zìr-	23b “zahm-ı

291	lebi içün olma ḫūnīn-dil göñül Açılur ol ġonçe-i sīr-āb sen açıl göñül (7)	"Sāḳiyā baġrum… 'dan sonra)	içün olma ḫūnīn-dil göñül Açılur ol ġonçe-i sīr-āb sen açıl göñül(7)	lebi içün olma ḫūnīn-dil göñül Açılur ol ġonçe-i sīr-āb sen açıl göñül(7)	53a Zaḫm-ı tīġuñ ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül Mümkün olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb gül(7)			lebi içün olma ḫūnīn-dil göñül Açılur ol ġonçe-i sīr-āb sen açıl göñül(7) 31a Zaḫm-ı tīġin ḫalḳdan beyhūde yaşurmış köñül Mümkün olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb gül(8)	tīġun…" (6)
292	117b Kūyuñda Ḫıżr dīde-i bī-dārdur göñül Tevfīḳ yārdur aña kim yārdur göñül(6)	91a Kūyuñda Ḫıżr dīde-i bī-dārdur göñül Tevfīḳ yārdur aña kim yārdur göñül (6)	70a Kūyında Ḫıżr dīde-i bī-dādur göñül Tevfīḳ yārdur aña kim yārdur göñül(6)	76b Kūyında Ḫıżr dīde-i bī-dārdur göñül Tevfīḳ yārdur aña kim yārdur göñül (6)	(Yukarıda) 53b Sāḳiyā bāġrum mey-i gül-gūn içün ḳān oldı gel Ṣabr ivi sensiz tezelzül boldı vīrān oldı gel(6)	yukarıda		31b Sāḳiyā bāġrum mey-i gül-gūn içün ḳān oldı gel Ṣabr ivi sensiz tezelzül boldı vīrān oldı gel(7)	Yok
293	118a Salubdur odlare tā şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efġān ider bülbül(7)	91b Salubdur odlare tā şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efġān ider bülbül (7)	70a Salubdur odlare tā şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efḳān ider bülbül(7)	76b Salubdur odlare tā şemʿ-i ruḫsāruñ beni ey gül Benümçün hem yanar pervāne hem efġÀn ider bülbül(7)	(yukarıda) 53b ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ṣām-ı hicrāndur ḫayāl Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl(9)	Yok	68a ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ü ṣām-ı hicrāndur ḫayāl Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl(8)	32a ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ü ṣām-ı hicrāndur ḫayāl Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl(10)	Yok
294	118b Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze pür-tāb olur sünbül Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül(7)	91b Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze vü pür-tāb olur sünbül Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül(7)	70b Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze vü pür-tāb olur sünbül Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül(7)	77a Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze vü pür-tāb olur sünbül Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül(7)	(294.g. L'de yok) 54a Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur göñül Gird-bād-ı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur göñül	Yok	68b Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur köñül Gird-bād-ı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur köñül(5)	32b Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur köñül Gird-bādı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur köñül(9)	Yok
	118b Egerçi kem	92a Egerçi kem	70b *Egerçi kem	77a Egerçi kem	(yukarıda)	Yok	68b Ḫoş āb u	33a *Ḫoş āb u	yok

295	suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenār dutma ki ben āşināyem ey bülbül (12)	suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenār dutma ki ben āşināyem ey bülbül (12)	suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenār dutma ki ben bā-nevāyem ey bülbül (12)	suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül Kenār dutma ki ben āşinÀyem ey bülbül (12)	54a Ḫoş āb u tābludur ebr-i nev-bahār bu il Ümīd kim ola kāmımca rūzigār bu il(8)		tābludur ebr-i nev-bahār bu il Ümīd kim ola kāmımca rūzigār bu il (7)	nābludur ebr-i nev-bahār bu il Ümīd kim ola kāmımca rūzigār bu il(9)	
296	119a Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül(7)	92b Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül(7)	71a* Bāġ-ı Cennetden eger yüz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ temkìn eyleyen ādem degül (kenarda beyit) (7)	77b Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül(7)	(yukarıda)	Yok	Yukarıda geçti	Yukarıda geçti	yok
297	119b Zaḫm-ı tīġuñ ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül Mümkün olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb göñül(8)	93a Zaḫm-ı tīġuñ ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül Mümkün olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb gül(8)	71a *Zaḫm-ı tīġın ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül Mümkün olmaz olmaya ol ġonçe-i sīr-āb kül(8)	78a Zaḫm-ı tīġın ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül Mümkün olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb gül(8)	(yukarıda)	Yok		Yukarıda geçti	Yukarıda geçti
298	120a Men imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi vü peymāne bilmenem(15)	(Bu gazelden önce (yukarıda) "Sāḳiyā…, Ḫande…, 'Āşıḳa…, Çarḫ-ı…, Ḫoş…, gazelleri var.) 95a Men imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi vü peymāne bilmenem(14)	71b Ben imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmezem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi vü peymāne bilmezem (15)	78a Men imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi vü peymāne bilmenem(15)	54b Men imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi vü peymāne bilmenem(12)	Yok	69a Ben imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi peymāne bilmenem(9)	33a Ben imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem Ya'ni ki ġayr-i sāḳi peymāne bilmenem(15)	Yok

299	120b Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-cevlān isterem(17)	95b Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-cevlān isterem(17)	72a Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-cevlān isterem(17)	78b Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-(17) cevlān isterem	55a Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-(10) cevlān isterem	Yok	69b Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-cevlān isterem(11)	34a Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-(17) cevlān isterem	yok
300	121b Hemīşe şemʿ kimi ṣarf-ı pīç ü tāb oldum Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum(9)	(sayfa kenarında Farsça yazı var) 96b Hemīşe şemʿ kimi ṣarf-ı pīç ü tāb oldum Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum(9)	72b Hemīşe şemʿ kimi ṣarf-ı pīç (ü) tāb oldum Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum(9)	79b Hemīşe şemʿ kibi ṣarf-ı pīç (ü) tāb oldum Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum (bir mısra düzeltilmiş kenarda) (9)	55a Hemīşe şemʿ kibi ṣarf-ı pīç ü tāb oldum Zemāne her kibi yandurdı ben kebāb oldum (9)	Yok	69b Hemīşe şemʿ kimi ṣarf-ı pīç ü tāb oldum Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum(6)	34b Hemīşe şemʿ kimi ṣarf-ı pīç ü tāb oldum Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum(9)	Yok
301	122a Pīç u tāb cevher-i teʾs̱īrden bīgāneyem Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle-i mestāneyem(8)	97a Pīç u tāb cevher-i teʾs̱īrden bīgāneyem Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle-i mestāneyem(8)	72b Pīç u tāb cevher-i teʾs̱īrden bīgāneyem Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle(-i) mestāneyem(8)	79b Pīç u tāb cevher-i teʾs̱īrden bīgāneyem Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle-i mestāneyem(8)	55b Pīç (u) tāb cevher-i teʾs̱īrden bīgāneyem Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle-i mestāneyem(6)	Yok	yok	35a Pīç u tāb cevheri teʾs̱īrden bīgāneyem Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle-i mestāneyem(8)	yok
302	122b Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm Bāde-i nāb senüñ sāḳi-i ḫun-ḫᵛār benüm(14)	97a Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm Bāde-i tāb senüñ sāḳi-i ḫun-ḫᵛār benüm(14)	73a Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm Bāde-i nāb senüñ sāḳi-i ḫun-ḫᵛār benüm(14)	80a Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm Bāde-i nāb senüñ sāḳi-i ḫun-ḫᵛār benüm(9)	Yok	Yok	70a Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm Bāde-i nāb senüñ sāḳi-i ḫun-ḫāᵛr benüm(son beyit yan – nazire)(9)	35b Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm Bāde-i nāb senüñ sāḳi-i ḫun-ḫāᵛr benüm(14)	yok
303	123a Yıḫduñ beni ey sāḳi-i devrān ne(y)lemişdüm Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān ne(y)lemişdüm (7)	98a Yıḫduñ beni ey sāḳi-i devrān neylemişdüm Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān neylemişdüm(7)	73b Yıḫduñ beni ey sāḳi-i devrān neylemişdüm Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān neylemişdüm(7)	80b Yıḫduñ beni ey sāḳi-i devrān neylemişdüm Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān neylemişdüm(7)	Yok	Yok	70a Yıḫduñ beni ey sāḳi-i devrān neylemişdüm Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān neylemişdüm(5)	36a Yıḫduñ beni ey sāḳi-i devrān neylemişdüm Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān neylemişdüm(7)	Yok

304	123b Neylerdüm eger bāġrumı ḳān eylemeseydüm Gözden onı kūyuñda revān eylemeseydüm (7)	98a Neylerdüm eger bāġrumı ḳān eylemeseydüm Gözden onı kūyuñda revān eylemeseydüm(7)	73b Neylerdüm eger bāġrumı ḳān eylemeseydüm Gözden anı kūyında revān eylemeseydüm (7)	80b Neylerdüm eger bāġrumı ḳān eylemeseydüm Gözden onı kūyıñda revān(7) eylemeseydüm	yok	Yok	70b Neylerdüm eger bāġrumı ḳān eylemeseydüm Gözden onı kūyıñda revān eylemeseydüm (5)	36a Neylerdüm eger bāġrumı ḳān eylemeseydüm Gözden onı kūyıñda revān(7) eylemeseydüm	yok
305	(124a) Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(7)	98b Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(7)	73b Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(7)	81a Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(7)	56a Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(7)	Yok	70b Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(5)	36b Niçe bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım Kim diyübdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım(7)	Yok
306	124a Ney kimi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(7)	(Kenarda iki beyit var) 99a Ney kimi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(7)	74a Ney kibi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(7)	81b Ney kimi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(7)	56a Ney kibi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(7)	Yok	71a Ney kimi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(6)	37a Ney kimi lebrīz-i feryādem eşer müştāḳıyam Nev-nihāl-i gülşen-i derdem şemer müştāḳıyam(7)	Yok
307	124b Çoḳ Kaʿbede saʿy itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm Tā her ikiden geçdüm cānāneye tuş geldüm (6)	99a Çoḳ Kaʿbede saʿy itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm Tā her ikiden geçdüm cānāneye tuş geldüm (6)	74a *Çoḳ Kaʿbede saʿy itdüm mey-ḫāneye tuş oldum Tā her ikiden geçdüm cānāneye tuş oldum(6)	81b Çoḳ Kaʿbede saʿy itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm Tā her ikiden geçdüm cānāneye tuş geldüm (6)	Yok	Yok	Yok	37a Çoḳ Kaʿbede saʿy itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm Tā her ikiden geçdüm cānāneye tuş geldüm (6)	23b aynı (6)
308	(125a) Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yādum benüm Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı maḥv adum benüm(8)	99b Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yādum benüm Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı maḥv adum	74b Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yāduñ benüm Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı maḥv adum benüm(8)	82a Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yādum benüm Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı	56b Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yādum benüm Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı	Yok	Yok	37b Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yādum benüm Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı	Yok

		benüm(8)		maḫv ādum benüm(8)	maḫv ādım benüm(7)			maḫv ādım benüm(8)	
309	125a Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıḫarmaz hīç kim Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıḫarmaz hīç kim(5)	100a Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıḫarmaz hīç kim Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıḫarmaz hīç kim(son mısra eksik)(5)	74b Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıḫarmaz hīç kim Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıḫarmaz hīç kim(5)	82b Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıòarmaz hīç kim Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıòarmaz hīç kim(5)	56b Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebinden baş çıúarmaz hīç kim Bes ki çāh-ı ġabġabından baş çıúarmaz hīç kim(5)	Yok	Yok	38a Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıúarmaz hīç kim Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıúarmaz hīç kim(5)	Yok
310	125b Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān itmeyim neylim(9)	100a Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān itmeyim neylim(9)	74b Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān itmeyim neylim (kenarda beyit) (9)	82b Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān (9) itmeyim neylim	56b Firāḳından senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān (6) itmeyim neylim	Yok	71a Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān itmeyim neylim(7)	38a Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neyl(ey)im Özüm tek ʻandelībüñ bāġrını ḳān (9) itmeyim neylim	Yok
311	126a Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	100b Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	75a Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	82b Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	57a Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	Yok	71b Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	38b Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım Meger bu şīve yamāndur boyuñ belāsın alım(5)	24a aynı (5)
312	126a Her çend reşkden men-i bī-çāre yanuram Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanuram(7)	101a Her çend reşkden men-i bī- çāre yanaram Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanaram(7)	75a Her çend reşkden beni bī-çāre yanuram Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanuram(6)	83a Her çend reşkden men-i bī-çāre yanuram Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanuram(6)	57a *Her çend reşkden ben-i bī- çāre yanuram Hicrānuñ oduna ben-i bìçāre yanuram(5)	Yok	yok	39a Her çend reşkden men-i bī-çāre yanuram Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanuram(7)	Yok
313	126b Gice şemʻ-i ruḫuñ yād eyleyüb mehtāba yalvardum Seḥer mihrüñ anub ḫurşīd-i ʻālem-tāba	101a Gice şemʻ-i ruḫuñ yād eyleyüb mehtāba yalvardum Seḥer(sipihr?) mihrüñ anub	75b Gice şemʻ-i ruḫuñ yād eyleyüb mehtāba yalvardum Seḥer mihrüñ anub ḫurşīd-i ʻālem-tāba	83a Gice şemʻ-i ruḫuñ yād eyleyüb mehtāba yalvardum Seḥer mihrüñ	57b *Gice şemʻ-i ruḫuñ yād olmayub mehtāba yalvardum	Yok	Yok	39a Gice şemʻ-i ruḫuñ yād eyleyüb mehtāba yalvardum Seḥer mihrüñ	Yok

	yalvardum(8)	ḫurşīd-i ʻālem-tāba yalvardum(8)	yalvardum(7)	anub ḫurşīd-i ʻālem-tāba yalvardum(8)	Seḥer mihrüñ anub ḫurşīd-i ʻālem-tāba yalvardum(7)			anub ḫurşīd-i ʻālem-tāba yalvardum(8)	
314	127a Dün kūyına yāruñ delü vardum dolı geldüm Ammā bu gün onda diri gitdüm ölü geldüm(5)	101b Dün kūyına yāruñ delü vardum dolı geldüm Ammā bu gün onda diri gitdüm ölü geldüm(5)	75b Dün kūyına yāruñ delü vardum dolu geldüm Ammā bu gün onda diri gitdim ölü geldüm(5)	83b Dün kūyına yāruñ delü vardum dolu geldüm Ammā bu gün onda diri gitdim ölü geldüm(5)	Yok	Yok	71b Dün kūyına yāruñ dolu gitdüm dolu geldüm Ammā bu gün anda diri vardum ölü geldüm(5)	39b Dün kūyına yāruñ dolu vardum dolu geldüm Ammā bu gün onda diri gitdüm ölü geldüm(5)	Yok
315	127a Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsa idi kim dönüb aġyāre yalvardum(9)	101b Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsa idi (kim dönüb aġyāre yalvardum)(1 beyit var)	75b Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsa idi kim dönüb aġyāre yalvardum(9)	83b Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsaydı kim dönüb aġyāre yalvardum(9)	57b Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsa idi kim dönüb aġyāre yalvardum(7)	Yok	71b Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsa idi kim dönüb aġyāre yalvardum(6)	39b Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum Dilüm lāl olsa idi kim dönüb aġyāre yalvardum(9)	Yok
316	127b Handa bir derd ehli var bāğ u bahārumdur benüm Her kimüñ bir dāġı olsa lāle-zārumdur benüm(9)	(bu arada sayfa düşmüş) yok	76a Ḫanda bir derd ehli var bāğ u bahārumdur benüm Her kimüñ bir dāġı olsa lāle-zārumdur benüm (bir beyit eksik)(8)	84a Handa bir derd ehli var bāġ u bahārumdur benüm Her kimüñ bir dāġı olsa lāle-(9) zārumdur benüm	58a Ḳanda bir derd ehli var bāġ u bahārumdur benüm Her kimüñ bir dāġı olsa lāle-(9) zārumdur benüm	Yok	yok	40a Handa bir derd ehli var bāġ u bahārumdur benüm Her kimüñ bir dāġı olsa lāle-(9) zārumdur benüm	Yok
317	128a Ben mest idüm ol mest ile āḫir bele düşdüm Düş fikrime sāḳi ki yamān müşkile düşdüm(7)	Yok(son iki beyit var)	76b Ben mest idüm ol mest ile āḫir bele düşdüm Düş fikrime sāḳi ki yamān müşkile düşdüm(7)	84a Ben mest idüm ol mest ile āḫir bele düşdüm Düş fikrime sāḳi ki yamān (7) müşkile düşdüm	58a Ben mest idüm ol mest ile āḫir bele düşdüm Düş fikrimi sāḳi ki yamān (7) müşkile düşdüm	Yok	72a Ben mest idüm ol mest ile āḫir bele düşdüm Düş fikrime sāḳi ki yamān müşkile düşdüm(7)	40b Ben mest idüm ol mest ile āḫir böyle düşdüm Düş fikrime sāḳi ki yamān (7) müşkile düşdüm	Yok
318	128b Sanma kim Mecnūn kimi	102a Sanma kim Mecnūn gibi	76b Sanma kim Mecnūn kimi	84b Sanma kim Mecnūn gibi	58b Sanma ki Mecnūn gibi	Yok	72a (Sad)Sanma kim Mecnūn kimi	41a Sanma kim Mecnūn gibi	Yok

	āhūlaruñ dustaḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustaḳıyam(5)	āhūlaruñ dustaḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustaḳıyam(5)	āhūlaruñ dustaḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustaḳıyam(5)	āhūlaruñ dustaḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustaḳıyam(5)	āhūlaruñ dustāḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustāḳıyam(5)		āhūlaruñ dustāḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustāḳıyam(5)	āhūlaruñ dustāḳıyam Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ(?) dustāḳıyam(5)	
319	(129a) Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum(12)	102a Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum(12)	76b Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum(12)	84b Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum(12)	58b Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum(9)	Yok	Yok	41a Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum(12)	yok
320	129b Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm(7)	102b Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm(7)	77a Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm (7)	85a Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm(7)	59a Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm(5)	Yok	72b Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm(mısralar yarım, beyitler eksik)(5)	41b *Ḫazān faṣlında girdüm bāġa seyr-i nev-bahār itdüm Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lāle-zār itdüm(7)	yok
321	129b Ben āḫir göñlümi çün zülfine ey yār baġlardum Ezelden ḳāş ki Ṣen'ān kimi zünnār baġlardum(8)	103a Ben āḫir göñlümi çün zülfiñe ey yār baġlardum Ezelden ḳāş ki Ṣen'ān kimi zünnār baġlardum(8)	77a Ben āḫir göñlümi çün zülfüñe ey yār baġlardum Ezelden ḳāş ki Ṣen'ān kibi zünnār baġlardum(8)	85b Ben āḫir göñlümi çün zülfüñe ey yār baġlardum Ezelden ḳāş ki Ṣen'ān kimi zünnār baġlardum(8)	yok	Yok	Yok	42a Ben āḫir köñlümi çün zülfüñe ey yār baġlardum Ezelden ḳāş ki Ṣen'ān kimi zünnār baġlardum(8)	Yok
322	130a Ney kimi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduġça feryād eylerem(8)	103b Ney kimi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduġça feryād eylerem(8)	77b Ney kibi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduġça feryād eylerem(8)	85b Ney kimi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduġca feryād eylerem(8	59a Ney gibi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduḳça feryād eylerem(7	Yok	72b Ney kimi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduḳça feryād eylerem(6)	42b Ney kimi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem Sen tek ey bülbül dilüm dutduḳça feryād eylerem(8	yok

323	130b Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erim Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberim(8)	104a Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erim Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberim(8)	77b Yoḫ özümden ḫaberüm ney gibi tā var es̱erim Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberim(8)	(Sayfa düşmüş galiba)Yok	59b Yoú özümden ḫaberüm ney gibi tā vār es̱erim Yanaram şemʿ kibi yoúdur özümden ḫaberim(8)	Yok	73a *Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erim Yanaram şemʿ kimi tā var özümden ḫaberim(6)	43a Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erim Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberim(8)	Yok
324	131a Eyle kim ben olmuşam ser-mest hüşyār olmanam Yüz ḳıyāmet gelse vü gitse ḫaber-dār olmanam(10)	104a Eyle kim ben olmuşam ser-mest hüşyār olmanam Yüz ḳıyāmet gelse vü gitse ḫaber-dār olmanam(10)	78a Eyle kim ben olmuşam ser-mest hüşyār olmazam Yüz ḳıyāmet gelse vü gitse ḫaber-dār olmazam(10)	Yok	60a Eyle kim ben olmuşam ser-mest hüşyār olmanam Yüz ḳıyāmet gelse vü gitse ḫaber-dār olmanam(7)	Yok	Yok	43a Eyle kim ben olmuşam ser-mest hüşyār olmanam Yüz ḳıyāmet gelse vü gitse ḫaber-dār olmanam(10)	Yok
325	131b Ayāġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd tek başum Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldaşum(7)	104b Ayāġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd tek başum Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldaşum(7)	78b Ayāġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd tek başum Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldaşum(7)	Yok	60a Ayāġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd tek başum Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldaşum(5)	Yok	73a Ayāġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd tek bāşum Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldāşum(6)	43b Ayāġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd tek bāşum Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldāşum(7)	Yok
326	132a İtmedün endīşe ey gerdūn fiġānımdan benüm Ẓāhiren dolmuş ḳulāḳuñ el-emānumdan benüm(14)	105a İtmedün endīşe ey gerdūn fiġānımdan benüm Ẓāhiren dolmuş ḳulāġuñ el-emānumdan benüm(16)	78b İtmedüñ endīşe ey gerdūn fiġānımdan benüm Ẓāhiren dolmuş ḳulāġuñ el-emānumdan benüm(kenarda 2 beyit var.)(15)	yok	60a İtmedüñ endīşe ey gerdūn fiġānımdan benüm Ẓāhiren dolmuş ḳulāġuñ el-emānumdan benüm(12)	Yok	Yok	44a İtmedüñ endīşe ey gerdūn fiġānımdan benüm Ẓāhiren dolmuş ḳulāġuñ el-emānumdan benüm(16)	Yok
327	132b Ne bir gün rāḥatım vārdur ne bir	105b Ne bir gün rāḥatım vārdur ne	79a Ne bir gün rāḥatım vārdur ne bir	Yok	60b* Ne bir gün rāḥatım vārdur	Yok	Yok	44b Ne bir gün rāḥatım vārdur	Yok

	dem şabr u ārāmum Bu reng ilen benüm yā Rab nola āḫir ser-encāmum(7)	bir dem şabr u ārāmum Bu reng ilen benüm yā Rab nola āḫir ser-encāmum(7)	gün şabr u ārāmum Bu reng ile benüm yā Rab nola āḫir ser-encāmum (7)		ne bir gün şabr u ārāmum Bu reng ile nola yā Rab benüm āḫir ser-encāmum(6)			ne bir gün şabr u ārāmum Bu reng ilen benüm yā Rab nola āḫir ser-encāmum(7)	
328	133a Nā-tüvānlıġlar benüm ez bes eritmiş peykerüm Eyler āġırlıġ baña ser-bār tek bāl ü perüm(9)	106a Nā-tüvānlıġlar benüm ez bes eritmiş peykerüm Eyler āġırlıġ baña ser-bār tek bāl ü perüm(9)	79a* Nā-tüvānlıġlar benüm ez bes eritmiş peykerüm Eyler āġırlıġ baña bir bār tek bāl ü perüm(9)	Yok	61a Nā-tüvānlıķlar benüm ez bes eritmiş peykerüm Eyler āġırlıķ baña ser-bār tek bāl ü perüm(8)	Yok	Yok	45a Nā-tüvānlıġlar benüm ez bes eritmiş peykerüm Eyler āġırlıġ baña ser-bār tek bāl ü perüm(9)	Yok
329	(133b) Āh bilmem neyleyim kim yārdan ayrılmışam Yār-ı şīrīn-kār-ı ḫoş-güftārdan ayrılmışam(9)	106b Āh bilmem neyleyim kim yārdan ayrılmışam Yār-ı şīrīñ-kār-ı ḫoş-güftārdan ayrılmışam(9)	79b *Āh bilmen neyleyim dil-dārdan ayrılmışam Yār-ı şīrīn-kār-ı ḫoş-güftārdan ayrılmışam(9)	Yok	61a Āh bilmem neyleyim kim yārdan ayrılmışam Yār-ı şīrīñ-kār -ı ḫoş-güftārdan ayrılmışam(8)	Yok	73a Āh bilmem neyleyim kim yārdan ayrılmışam Yār-ı şīrīñ-kār -ı ḫoş-reftārdan ayrılmışam(8)	45b *Āh bilmem neylim kim yārdan ayrılmışam Yār-ı şīrīñ-kār -ı ḫoş-güftārdan ayrılmışam(9)	Yok
330	(134a) ʻÖmrler baġrumı mīnā kimi ķān eylemişem Kim onı sāķi ayāġına revān eylemişem(6)	107a ʻÖmrler baġrumı mīnā kimi ķān eylemişem Kim onı sāķi ayāġına revān eylemişem(6)	79b ʻÖmrler baġrumı mīnā kibi ķān eylemişem Kim onı sāķi ayāġına revān eylemişem(6)	Yok	61b ʻÖmrler mīnā kibi baġrumı ķān eylemişem Kim onı sāķi ayāġına revān eylemişem(6)	Yok	Yok	46a ʻÖmrler baġrumı mīnā kimi ķān eylemişem Kim onı sāķi ayāġına revān eylemişem(6)	Yok
331	134a Bu aġır derdile ser-geşte vü bī-şabr u bī-tābem Eger deryā-yı bī-pāyānem ammā ʻayn-ı gird-ābem(7)	107a Bu aġır derdile ser-geşte vü bī-şabr u bī-tābem Eger deryā-yı bī-pāyānem ammā ʻayn-ı gird-ābem(7)	80a *Ne aġır derdile ser-geşte vü bī-şabr u bī-tābem Eger deryā-yı bī-pāyānem ammā ʻayn-ı gird-ābem(7)	yok	61b Bu aġır derdile ser-geşte vü bī-şabr u bī-tābem (5) Eger deryā-yı bī-pāyānem ammā ʻayn-ı gird-ābem	Yok	Yok	46a Bu āġır derdile ser-geşte vü bī-şabr u bī-tābem(7) Eger deryā-yı bī-pāyānem ammā ʻayn-ı gird-ābem	Yok

332	134b Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm Seni ey Kaʿbe-i maḳṣūd ḫoş gördüm ṣafā gördüm(7)	107b Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm Seni ey Kaʿbe-i maḳṣūd ḫoş gördüm ṣafā gördüm(7)	80a *Bu ṣaḥrālarda ger ḫāk-ı muġaylāndan cefā gördüm Seni ey Kaʿbe-i ḫurşīd ḫoş gördüm ṣafā gördüm (kenarda beyit var) (7)	Yok	62a *Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndur cefā gördüm Ne bir mihr āfitābından ne mÀhından̄ vefā gördüm(6)	Yok	73b *Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm Seni ey Kaʿbe-i maḳsūd ḫoş gördüm ṣafā gördüm(5)	46b Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm Seni ey Kaʿbe-i maḳsūd ḫoş gördüm ṣafā gördüm(7)	Yok
333	(135a) ʿĀşıḳam ben devlet ü māl ü menāli neylerem Berg ü berden yummuşam göz şāḫ u bāli neylerem(9)	107b ʿĀşıḳam ben devlet ü māl ü menāli neylerem Berg ü berden yummuşam göz şāḫ u bāli neylerem (9)	80b ʿĀşıḳam ben devlet ü māl ü menāli neylerem Berg ü berden yummuşam göz şāḫ u bāli neylerem(9)	Yok	62a ʿĀşıḳam ben̄ devlet ü māl ü menāli neylerem Berg ü berden yummuşam göz şāḫ u bāli neylerem(7)	Yok	73b ʿĀşıḳam ben devlet ü māl ü menāli neylerem Berg ü berden yummuşam göz şāḫ u bāli neylerem(6)	46b ʿĀşıḳam ben devlet ü māl ü menāli neylerem Berg ü berden yummuşam göz şāḫ u bāli neylerem(9)	Yok
334	135a Sanma göñlüm tek benüm derd ehli çoḳ var ey ḥekīm Var ammā az düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm(7)	108a Sanma göñlüm tek benüm derd ehli çoḳ var ey ḥekīm Var ammā az düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm(7)	80b Sanma göñlüm tek benüm derd ehli çoḳ var ey ḥekīm Var ammā az düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm(8)	Yok	62b Sanma göñlüm tek benüm derd ehli çoḳ var ey ḥekīm Var ammā az (6) düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm	Yok	74a *Sāḳi köñlüm tek benüm derd ehli çoḳ vār ey ḥekīm Vār ammā az düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm(6)	47a Sanma köñlüm tek benüm derd ehli çoḳ vār ey ḥekīm Vār ammā az (7) düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm	Yok
335	135b Herçend bezm-i vaṣlda cānāne yetmişem (8) Tā cānı tapşurınca aña cāne yetmişem	108b Herçend bezm-i vaṣlda (8) cānāne yetmişem Tā cānı tapşurınca aña cāne yetmişem	81a Herçend bezm-i vaṣlda cānāne yetmişem (8) Tā cānı tapşurınca oña cāne yetmişem	yok	62b Herçend bezm-i vaṣlda cānāne yetmişem Tā cānı (7) tapşurınca oña cāne yetmişem	Yok	74a Herçend bezm-i vaṣlda cānāne yetmişem Tā cānı tapşurınca aña cāne yetmişem (7)	47b Herçend bezm-i vaṣlda cānāne yetmişem Tā cānı (8) tapşurınca aña cāne yetmişem	24a aynı (8)
336	136a Anuñ ḳaddin nihāl-i ʿömr-i cāvidāne benzetdüm Sözin āb-ı ḥayāt u laʿl-i nābın cāne benzetdüm (8)	109a Anuñ ḳaddin̄ nihāl-i ʿömr-i cāvidāne benzetdüm Sözin̄ āb-ı ḥayāt u laʿl-i nābın̄ cāne	81a Onuñ ḳaddin nihāl-i ʿömr-i cāvidāne ben̄zetdüm Sözin āb-ı ḥayāt u laʿl-i nābın cāne benzetdüm (8)	Yok	63a Anuñ ḳaddin nihāl-i ʿömr-i cāvidāne ben̄zetdüm Sözin āb-ı ḥayāt u laʿl-i nābın	Yok	Yok	48a Anuñ ḳaddin nihāl-i ʿömr-i cāvidāne benzetdüm Sözin āb-ı ḥayāt u laʿl-i nābın	24b aynı (8)

		benzetdüm (8)			(6)cāne benzetdüm			cāne benzetdüm (8)	
337	136b Mende cān olsaydı ey ġāfil(?) nişār itmez midüm Mende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm(7)	109a Mende cān olsaydı ey ķÀtil nişār itmez midüm Mende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm (7)	81b Bende cān olsaydı ey ķātil nişār itmez midüm Mende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm(7)	Yok	63a Bende cān olsaydı ey ķātil nişār itmez midüm Bende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm(7)	Yok	74b Mende cān olsaydı ey úÀtil nişār itmez midüm Mende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm(6)	48a Mende cān olaydı ey úÀtil nişār itmez midüm Mende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm(7)	Yok
338	(137a) Olmaduñ mesrūr tā men zār u giryān olmadum Ḫāṭıruñ cemʿ olmadı tā men perīşān olmadum(10)	109b Olmaduñ mesrūr tā men zār u giryān olmadum Ḫāṭıruñ cemʿ olmadı tā men perīşān olmadum(10)	81b Olmaduñ mesrūr tā men zār u giryān olmadum Ḫāṭıruñ cemʿ olmadı tā ben perīşān olmadum(9)	yok	63b Olmaduñ mesrūr tā ben zār u giryān olmadum Ḫāṭıruñ cemʿ olmadı tā beñ (9) perīşān olmadum	Yok (83a da sadece son beyit var)	Yok	48b Olmaduñ mesrūr tā men zār giryān olmadum (10) Ḫāṭıruñ cemʿ olmadı tā meñ perīşān olmadum	Yok
339	(137b) Herçend köñülden yetişür derd-i girānum Öldürdi ṭabībüm beni çeşm-i nigārum(11)	110a Herçend köñülden yetişür derd-i girānum Öldürdi ṭabībüm beni çeşm-i nigerānum(11)	82a Herçend köñülden yetişür derd-i girānum Öldürdi ṭabībüm beni çeşm-i nigerārum (kenarda bir beyit(11)	Yok	63b Herçend köñülden yetişür derd-i girānum Öldürdi ṭabībüm beni çeşm-i nigerānum(9)	83a Herçend köñülden yetişür derd-i girānum Öldürdi ṭabībüm beni çeşm-i nigerānum(11)	yok	49a *Herçend köñülden yetişür derd-i girānum Öldürdi ṭabībüm benümle çeşm-i nigerānum(11)	Yok
340	(138a) Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan men ki ser-gerdānuñam(9)	110b Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan men ki ser-gerdānuñam(9)	82a Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan bes ki ser-gerdānuñam(9)	yok	64a Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan bes ki ser-gerdānuñam(8)	83b Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan men ki ser-gerdānuñam(9)	74b Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan men ki ser-gerdānuñam(8)	49b Sāķiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam Düşdüm ey bī-derd ayāġdan men ki ser-gerdānuñam(9)	Yok
341	138a ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam Āh kim āḫir ġubār-ı ḫāṭır-ı yār	111a ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam Āh kim āḫir ġubār-ı ḫāṭır-ı yār	82b ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam Āh kim āḫir ġubār-ı ḫāṭır-ı yār	Yok	ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam Āh kim āḫir (6) ġubār-ı ḫāṭır-ı	83b ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam Āh kim āḫir ġubār-ı ḫāṭır-ı yār	Yok	50a ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam Āh kim āḫir ġubār-ı ḫāṭır-ı	Yok

	olmışam(9)	olmışam(9)	olmışam(9)		yār olmışam	olmışam(9)		yār olmışam(9)	
342	138b Ezel başdan ki naḳd-i cānumı cānāne tapşurdum Anuñ derd-i belāsın cümle yıġdum cāne tapşurdum(9)	Yok	83b Ezel başdan ki naḳd-i cānumı cānāne dapşurdum Anuñ derd-i belāsın cümle yıḳdum cāne dapşurdum(9)	Yok	64b Ezel başdan ki naḳd-i cānumı cānāne dapşurdum Anuñ derd-i belāsın cümle yıúdum cāne dapşurdum(7)	Yok	75a Ezel başdan ki naḳd-i cānumı cānāne tapşurdum Anuñ derd-i belāsın cümle yıḳdum cāne dapşurdum(8)	Yok	24b aynı (9)
343	139a Men ki senden neẓāre isterdüm Ciger pāre pāre isterdüm (7)	Yok	83a Ben ki senden neẓāre isterdüm Ciger pāre pāre isterdüm (7)	Yok	65a Ben ki senden neẓāre isterdüm Ciger pāre pāre isterdüm (7)	Yok	75b Men ki senden neẓāre isterdüm Ciger pāre pāre isterdüm (7)	Yok	Yok
344	139b Cāne doydum bilmenem aġyār elinden neyleyim Ger bulardan hem göz örtüm yār elinden neyleyim(6)	Yok	83a Cāne doydum bilmezem aġyār elinden neyleyim Ger bulardan hem göz örtim yār elinden neyleyim(5)	Yok	65a *Cāne yetdüm bilmenem aġyār elinden neyleyim Ger bulardan hem göz örtim yār elinden neyleyim(5)	Yok	65a Cāne doydum bilmenem aġyār elinden neyleyim Ger bulardan hem göz örtem yār elinden neyleyim(5)	Yok	Yok
345	(140a) Gelüñ ey ehl-i ṭarab sāġar-ı mey nūş idelim İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim (7)	(bu gazel daha sonra 122a'ya yazılmış.)	83b Gelüñ ey ehl-i ṭarab sāġar-ı mey nūş idelim İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim (kenarda bir beyit)(7	yok	Yok	Daha sonra 91b 'de)	75b Gelüñ ey ehl-i ṭarab sāġar-ı mey nūş idelim İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim (5)	İleriki sayfalarda	yok
346	140a Bāde-i nāb-ı güvār baña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem köñlüm açılmaz neylim(7)	111b Bāde-i nāb-ı güvār baña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem köñlüm açılmaz neylim(7)	83b Bāde-i nāb-ı güvār baña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem köñlüm açılmaz neylim(7)	Yok	65b Bāde-i nāb-ı güvār aña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem göñlüm açılmaz neylim(5	84a Bāde-i nāb-ı güvār baña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem göñlüm açılmaz neylim(7)	76a Bāde-i nāb-ı güvār baña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem göñlüm açılmaz neylim(6)	50b Bāde-i nāb-ı güvār baña olmaz neyleyim Her ḳadar ḳan içerem göñlüm açılmaz neylim(7	yok
	140b Ey ḫaṭuñla	111b Ey ḫaṭuñla	84a Ey ḫaṭuñla	Yok	65b Ey ḫaṭuñla	84b Ey ḫaṭuñla	76a Ey ḫaṭuñla	50b Ey ḫaṭuñla	yok

347	ʿārıżuñ reyḥān ü nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(10)	ʿārıżuñ reyḥān ü nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(10)	ʿārıżuñ reyḥān ü nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(10)		ʿārıżuñ reyḥān ü nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(9)	ʿārıżuñ reyḥān (ü) nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(10)	ʿārıżuñ reyḥān ü nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(7)	ʿārıżuñ reyḥān nesrīnüm benüm Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm(10)	
348	141a Muḳīm-i Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm Bu yüzdendür ki gāhi şemʿ ü geh pervānedür göñlüm(7)	112a Muḳīm-i Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm Bu yüzdendür ki gāhi şemʿ ü geh pervānedür göñlüm(7)	84a Muḳīm ü Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm Bu yüzdendür ki gāhi şemʿ ü geh pervānedür göñlüm(7)	Yok(Bu gazaelin son 3 beyti var)	66a Muḳīm-i Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm Bu yüzdendür ki gāhi şemʿ ü geh pervānedür göñlüm(6)	85a Muḳīm-i Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm Bu yüzdendür ki gÀhi şemʿ geh pervānedür göñlüm(7)	Yok	51a Muḳīm-i Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm Bu yüzdendür ki gÀhi şemʿ geh pervānedür göñlüm(7)	yok
349	141b Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoḫ çekmişem derdince dermān görmişem(7)	112b Ol sitem-ger dilberüñ cevriñce iḥsān görmişem Derdini çoḫ çekmişem derdince dermān görmişem(7)	84b Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoú çekmişem derdince dermān görmişem(7)	86a Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoú çekmişem derdince dermān görmişem(7)	66a Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoú çekmişem derdince dermān görmişem(7)	85a Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoú çekmişem derdince dermān görmişem(7)	76b Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoò çekmişem derdince dermān görmişem(7)	51b Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem Derdini çoò çekmişem derdince dermān görmişem(7)	Yok
350	141b ʿAşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam Ey ġam-güsār usansa ġamuñ ben usanmanam (9)	113a ʿAşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam Ey ġam-güsār usansa ġamuñ ben usanmanam(9)	84b ʿAşḳında ger yüz il yanar olsam ki yanmazam Ey ġam-güsār uşansa ġamuñ ben (9)	86a ʿAşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam Ey ġam-güsār uşansa ġamuñ ben uşanmanam(9)	66b *ʿAşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam Ey ġam-güsār uşanma ġamuñdan uşanmanam(8)	(ilk beyit öncekinin sonu gibi yazılmış) 85b ʿAşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam Ey ġam-güsār uşansa ġamuñ ben uşanmanam(9)	yok	52a ʿAşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam Ey ġam-güsār uşansa ġamuñ ben uşanmanam(9)	Yok
351	142a Cānānımuñ rıżāsını ben candan isterem Öz maṭlab u murādumı cānāndan isterem (7)	113a Cānānımuñ rıżāsını ben candan isterem Öz maṭlab u murādumı (7) cānāndan isterem	85a Cānānımuñ rıżāsını ben candan isterem Öz maṭlab u murādumı cānāndan isterem(7)	86b Cānānımuñ rıżāsını men candan isterem Öz maṭlab u murādumı (7) cānāndan isterem	66b Cānānımuñ rıżāsını ben candan isterem Öz maṭlab u murādumı (7) cānāndan isterem	(Sayfa düşmüş) yok	76b CÀnānımuñ rıżāsını ben candan isterem Öz maṭlab u murādumı cānāndan isterem(5)	52a Cānānımuñ rıżāsını ben candan isterem Öz maṭlab murādumı (7) cānāndan isterem	

352	142b Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña maḥv-i nigāh oldum Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek bir medd-i āh oldum(7)	113b Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña maḥv-i nigāh oldum Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek bir medd-i āh oldum(7)	85a Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña maḥv-i nigāh oldum Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek bir medd-i āh oldum(7)	87a Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña maḥv-i nigāh oldum (7) Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek bir medd-i āh oldum	67a Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña medd-i nigāh oldum (7) Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek pür medd-i āh oldum	Yok	77a Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña maόv-i nigāh oldum Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek bir medd-i āh oldum(7)	52b *Senüñ tā ķāmet-i mevzūnuña maόv-i nigāh oldum Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb tek bezminde āh oldum(7)	Yok
353	143a Ser-geşte göñlümi iki dünyāya virmenem Ḥaķķā ki men bu ķaṭreni deryāya virmenem(7)	114a Ser-geşte göñlümi iki dünyāya virmenem Ḥaķķā ki men bu ķaṭreni deryāy(7)	85a Ser-geşte göñlümi iki dünyāya virmezem Ḥaķķā ki ben bu ķaṭre-i deryāya virmezem(7)	87a Ser-geşte göñlümi iki dünyāya virmenem Ḥaķķā ki men bu ķaṭreni deryāya virmenem(7)	67a Ser-geşte göñlümi iki dünyāya virmenem Ḥaķķā ki ben bu ķaṭreni deryāya virmenem(6)	Yok	77a Ser-geşte köñlümi iki dünyāya virmenem Ḥaķķā ki ben bu ķaṭreni deryāya virmenem(6)	53a Ser-geşte köñlümi iki dünyāya virmenem Ḥaķķā ki men bu ķaṭreni deryāya virmenem(7)	yok
354	(143b) Sāķiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm Her ķadar bī-hūş olam lebrīzdür cānum benüm (7)	114a Sāķiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm Her ķadar bī-hūş olam lebrīzdür cānum benüm(7)	85b Sāķiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm Her ķadar bī-hūş olam lebrīzdür cānum benüm(7)	87b Sāķiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm Her ķadar bī-hūş olam lebrīzdür cānum benüm(7)	Sāķiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm Her ķadar bī-hūş olam lebrīzdir cānum benüm(7)	Yok	Yok	53a Sāķiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm Her ķadar bī-hūş olam lebrīzdir cānum benüm(7)	yok
355	143b Ey kāş ʿaşķı evvel bāzīçe sanmasaydum Tā vara vara āḫır odlare yanmasaydum(7)	114b Ey kāş ʿaşķı evvel bāzīçe sanmasaydum Tā vara vara āḫır odlāre yanmasaydum(7)	85b Ey kāş ʿaşķı evvel bāzīçe şanmasaydum Tā vara vara āḫır odlare yanmasaydum(7)	87b Ey kāş ʿaşķı evvel bāzīçe şanmasaydum Tā vare vare āḫır odlare yanmasaydum(7)	67b Ey kāş ʿaşķı evvel bāzīçe sanmasaydum Tā vare vare āḫır odlre yanmasaydum(7)	Yok	77b Ey kāş ʿaşķı evvel(ol) bāzīçe şanmasaydum Tā vāre vāre āḫır odlāre yanmasaydum (7)	53b Ey kāş ʿaşķı evvel bāzīçe şanmasaydum Tā vare vare āḫır odlāre yanmasaydum(6)	25a aynı (7)
356	144a Elüñden içse idüm cām ü bāde ķansa idüm Ayāġuñ öpse idüm başuña dolansa idüm(6)	115a Elüñden içse idüm cām ü bāde ķansa idüm Ayāġuñ öpse idüm başuña dolansa idüm(6)	86a Elinden içse idim cām ü bāde ķansaydım Ayāġuñ öpse idim başuña dolansaydım	88a Elinden içse idim cām ü bāde ķansa idüm Ayāġuñ öpse idim başuña dolansa idüm(6)	68a Elinden içse idim cām bāde ķansa idüm Ayāġuñ öpse idim başuña dolansa idüm(5)	Yok	Yok	Yok(sayfa düşmüş)	yok

357	(144b) ‘Ömrlerdür yollar üste zār u nālān ķalmışam Ey şabā yol bilmenem hīç yāne ḫayrān ķalmışam(7)	115a ‘Ömrlerdür yol üste zār u nālān olmuşam Ey şabā yol bilmenem hīç yāne ḫayrān ķalmışam(7)	86a ‘Ömrlerdür yollar üste zār u nālān ķalmışam Ey şabā yol bilmezem hīç yāne ḫayrān ķalmışam(7)	88a ‘Ömrlerdür yollar üste zār u nālān ķalmışam Ey şabā yol bilmenem hīç yāne ḫayrān ķalmışam(7)	68a ‘Ömrlerdür yollar üste zār u nālān ķalmışam Ey şabā yol bilmenem hīç yāne ḫayrān ķalmışam(6)	Yok	77b ‘Ömrlerdür yollar üste zār u nālān ķalmışam Ey şabā yol bilmenem hīç yāne ḫayrān ķalmışam(6)	Yok	Yok
358	144b Bir ‘ömrdür ki āteş-i hicrānda ķalmışam Bī-rahm yār hīç dimez handa ķalmışam (7)	115b Bir ‘ömrdür ki āteş-i hicrānda ķalmışam Bī-rahm yār hīç dimez handa ķalmışam (7)	86aBir ‘ömrdür ki āteş-i hicrānda ķalmışam Bī-rahm yār hīç dimez ḫanda ķalmışam (7)	88b Bir ‘ömrdür ki āteş-i hicrānda ķalmışam Bī-rahm yār hīç dimez handa ķalmışam (7)	68b Bir ‘ömrdür ki āteş-i sӱzānda ķalmışam Bī-rahm yār hīç dimez úanda ķalmışam(6)	86a Bir ‘ömrdür ki āteş-i hicrānda ķalmışam Bī-rahm yār hīç dimez òanda ķalmışam (7)		Yok	Yok
359	145a Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem Bu sınıķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(14)	116a Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem Bu sınıķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(14)	86b Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmezem Bu sınıķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmezem(14)	88b Cism-i zārumdan benüm hicrān (benüm?) ne ister bilmenem Bu sınuķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(14)	68b Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem Bu sınuķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(10)	86a Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem Bu sınıķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(14)	78a Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem Bu sınıķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(Kenara konuyla ilgi farsca mısra yazılmış) (14)	54a Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem Bu sınıķ keştīden ol ţūfān ne ister bilmenem(14)	yok
360	145b Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil ü hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫᵛāmūş eyledüm(7)	116b Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫᵛāmūş eyledüm(7)	87a Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil ü hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫᵛāmūş eyledüm(7)	89a Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil ü hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫᵛāmūş eyledüm(7)	69a Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil ü hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫᵛāmūş eyledüm(6)	86b Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫāᵛmūş eyledüm(7)	yok	54b Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil hūş eyledüm Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫāᵛmūş eyledüm(6)	Yok
361	146a Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek yaġıya men tek giriftār isterem(12)	116b Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek yaġıya men tek giriftār isterem(12)	87a Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek yaġıya ben tek giriftār isterem(12)	89b Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek (12)	69a Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek	87a Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek yāġıya men tek giriftār isterem(12)	Yok	54b Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaber-dār isterem Bir özi tek (12)	Yok

				yāğıya ben tek giriftār isterem	yāğıya ben tek giriftār isterem(9			yāğıya men tek giriftār isterem	
362	146b Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳara eylemişem(8)	117b Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳare eylemişem(8)	87b Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳara eylemişem(8)	89b Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳare eylemişem(8)	69b (Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre) eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳare eylemişem(6)	87b Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳare eylemişem(8)	78b Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳara eylemişem (6)	55a Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem Bu sürme ile göz ağını ḳara eylemişem(8)	yok
363	147a Bu gün döne döne aña yalvare bilmenem Bī-çāreliġ yolın men-i bī-çāre bilmenem(7)	117b Bu gün döne döne aña yalvare bilmenem Bī-çāreliġ yolıñ men-i bī-çāre bilmenem(7)	87b Bu gün döne döne oña yalvare bilmezem Bī-çāreliġ yolın ben-i bī-çāre bilmezem(7)	90a Bu gün döne döne aña yalvare bilmenem Bī-çāreliú yolın men-i bī-çāre bilmenem(7)	70a Bir gün döne döne aña yalvare bilmenem Bī-çāreliú yolın men-i bī-çāre bilmenem(5)	88a *Her gün döne döne aña yalvāre bilmezem Bī-çāreliġ yolın ben-i bī-çāre bilmenem(5)	78b Bir gün döne döne aña yalvāre bilmenem Bī-çāreliġ yolın men-i bī-çāre bilmenem(6)	55b Bir gün döne döne aña yalvāre bilmenem Bī-çāreliġ yolın men-i bī-çāre bilmenem(7)	Yok
364	147b Ḫˇān-ḫˇāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur ay ü gün çerāğumdur benüm(9)	Ḫūn-ḫˇāre faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur ay ü gün çerāğumdur benüm(8)	88a Ḫāˇn-ḫāˇre-i faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur ay gün çerāğumdur benüm(9)	90b Ḫˇān-ḫˇāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur ay gün çerāğumdur benüm(9)	70a Ḫān-ḳāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur ay ü gün çerāğumdur benüm(9)	88a Ḫān-ḳāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur ay (ü) gün çerāğumdur benüm(8)	79a Ḫān-ḫˇāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur āy u gün çerāğumdur benüm(8)	56a Ḫān-ḫˇāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otāğumdur benüm Çarḫ fānūsumdur āy u gün çerāğumdur benüm(8)	Yok
365	148a Ḫazān eyyāmı girdüm bāğa yād-ı nev-bahār itdüm Nevā-yı nāle ile bülbülüñ derdin hezār itdüm(6)	(bu gazel daha sonra 120b'ye yazılmış)	(88a'da sayfa kenarına yazılmış, yazı değişik) 88a Ḫazān eyyāmı girdüm bāğa yād-ı nev-bahār itdüm Nevā-yı nāle ile bülbülüñ derdin hezār itdüm (kitaptan bir beyit eksik)(5)	90b Ḫazān eyyāmı girdüm bāğa yād-ı nev-bahār itdüm Nevā-yı nāle ile bülbülüñ derdin hezār itdüm(6)	Yok	(bu gazel 90 b'de)	Yok	Yok	25b aynı (6)
366	148a Nihāl-i sebz-i bilā-bāruñ isterem	118b Nihāl-i sebz-i bilā-yāruñ isterem	88a Nihāl-i sebz-i bilā-yāruñ isterem	91a Nihāl-i sebz-i bilā-bāruñ	70b Nihāl-i sebz-i bilā-bāruñ	88b Nihāl-i sebz-i bālā-yāruñ isterem	79a Nihāl-i sebz-i bilā-yāruñ isterem	56b Nihāl-i sebz-i bilā-yāruñ	Yok

	neylim Bu rengile gül-i ruḫsāruñ isterem neylim(9)	neylim Bu rengile gül-i ruḫsāruñ isterem neylim(9)	neylim Bu rengile gül-i ruḫsāruñ isterem neylim(9)	isterem neylim Bu reng ile gül-i ruḫsāruñ isterem neylim(9)	isterem neylim Bu reng ile gül-i ruḫsāruñ isterem neylim(7)	neylim Bu rengile gül-ruḫsāruñ isterem neylim(9)	neylim Bu rengile gül-ruḫsāruñ isterem neylim(8)	isterem neylim Bu rengile gül-ruḫsāruñ isterem neylim(8)	
367	148b İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Olayım āġzuña güftāruña ḳurbān olayım(10)	119a İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Olayım āġzuña güftāruña ḳurbān olayım(10)	88b İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Olayım āġzuña güftāruña ḳurbān olayım(10)	91a İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Olayım aġzuña güftāruña ḳurbān olayım(10)	70b İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Diyüñ aġzuña güftāruña ḳurbān olayım(8)	88b İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Olayım aġzuña güftāruña ḳurbān olayım(10)	Yok	56b İsterem laʿl-i şeker-bāruña ḳurbān olayım Olayım āġzuña güftāruña ḳurbān olayım(10)	Yok
368	149a Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	119a Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	89a Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	91b Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	71a Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	89a Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	79b Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳāşuña müjgānuña ḳurbān olayım(7)	57a Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım Gözüñe ḳāşuña müjgānuña ḳurbān olayım(6)	Yok
369	149b Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	119b Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesiñ yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	89a Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	92b Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	71a Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	89b Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	79b Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(5)	57b Fikr-ārā her-gāh aġzın ġonçesin yād eylerem Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem(7)	Yok
370	150a Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(8)	120a Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(8)	89b Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(8)	92a Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(8)	71b Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(6)	90a Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(8)	80a Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum(7)	(Sayfa düşmüş) yok	26a aynı (8)
371	(150b) ʿAşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlarda penāhumdur benüm Ben anuñ dervīşiyem	120b ʿAşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlardan penāhumdur benüm	89bʿAşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlardan penāhumdur benüm Ben anuñ dervīşiyem	92b ʿAşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlardan penāhumdur	Yok	90a ʿAşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlar penāhumdur benüm	80a ʿAşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlardan penāhumdur benüm Ben onuñ dervīşiyem	Yok	Yok

	ol pādişāhumdur benüm(7)	Ben anuñ dervīşiyem ol pādişāhumdur benüm(7)	ol pādişāhumdur benüm(7)	benüm Ben anuñ dervīşiyem ol pādişāhumdur benüm(7)		Ben onuñ dervīşiyem ol pādişāhumdur benüm(7)	ol pādişāhumdur benüm(7)		
372	150b Mende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Hamı bir bir saña ķurbān ola ķurbānuñ olım(6)	(Ħazān…gazeli burada) 121a Mende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Hamı bir bir saña ķurbān ola ķurbānuñ olım(7)	89b Bende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Hamı bir bir saña ķurbān ola ķurbānuñ olım(6)	92b Mende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Hamı bir bir saña ķurbān ola ķurbānuñ olım(6)	Yok	90b Ħazān eyyāmı girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm Nevā-yı nāle ile bülbülüñ derdin hezār itdüm(6) 90b Mende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Òamı bir bir saña ķurbānola ķurbānuñ olım(7)	(Ħazān eyyāmı…yok) 80b Mende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Òamı bir bir saña ķurbān ola ķurbānuñ olım(5)	Hazan..Yok--- 58a Mende ey kāşki yüz cān ola ķurbānuñ olım Òamı bir bir saña ķurbān ola ķurbānuñ olım(7)	Yok
373	151a Ķoymaz elinden ʻaşķ dāmānını ʻaķlı vār olan İtmez ol şahbā-yı bīġışş terkini hüşyār olan(7)	(Yandaki gazelden önce burada “aġyār ile yār…(7), ey ħoş ol gün…(7), ile başlayan iki gazel var. Ayrıca TB 140a'daki “gelüñ ey ehl-i…(7) diye başlayan da burada. Bunlardan sonra “ol zamāndan kim…(9) diye başlayan gazel var.) Bu gazel 137b'ye yazılmış. “Ķoymaz elden…”	89b Ķoymaz elden ʻaşķ dāmānını ʻaķlı vār olan İtmez ol şahbā-yı bīġışş terkini hüşyār olan(7)	93a Ķoymaz elden ʻaşķ dāmānını ʻaķlı vār olan İtmez ol şahbā-yı bīġışş terkini hüşyār olan(7)	yok	(bu iki gazel TB'de yok) 91a Aġyārum ile yār olcı yār ile neylim Ger yār ile teslīm olım aġyār ile neylim(7)/92a Ey hoş ol gün ki gele Yūsuf gel pirehenim āyine ħāne ola küşe-ibeytü'l-ħazenim(7)/ 91b *Gelüñ ey ehl-i veraʻ sāġar-ı mey nūş idelim İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim(7) (TB'de	80b Gelüñ ey ehl-i ţarab sāġar-ı mey nūş idelim İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim 81a Ol zamāndan kim ser-i kÿyuñ mekānımdur benüm Mesnedim ʻarş u felekler āsitānımdur benüm	58a Aġyārum ile yār olıcı yār ile neylim Ger yār ile teslīm olım aġyār ile neylim (7)58b Ey hoş ol gün ki gele Yūsuf gel pirehenim āyine ħāne ola küşe-ibeytü'l-ħóazenim(6) 58b Gelüñ ey ehl-i ţarab sāġar-ı mey nūş idelim İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim(7)	26a “Koymaz elden…(7) Diğerleri yok

						var)/ 92a Ol zamāndan kim kūyuñ mekÀnımdur benüm Mendim èarş u felekler ÀsitÀnımdur benüm(TB ‘de yok) (9)		59a (ilk beyit öncekinin sonu gibi yazılmış) Ol zamāndan kim kūyuñ mekanımdur benüm Mendim ‘arş u felekler āsitānımdur benüm (9)	
374	(151b) Gedā-yı kūyuñam bāş egmenem gerdūna naḫvetden Ki yegdür nāveküñ bāl-i humā-yı evc-i devletden(6)	Bu gazel 138a’ya yazılmış. Yukarıdakinden sonra.	90a Gedā-yı kūyuñam bāş egmezem gerdūna naḫvenden(?) Ki yegdür nāveküñ bāl-i humā-yı evc-i devletden(6)	93a Gedā-yı kūyuñam bāş egmenem gerdūna naḫvenden(?) Ki yegdür nāveküñ bāl-i humā-yı evc-i devletden(6)	Yok	yok	87b’de	Daha donra gelmiş.	yok
375	151b Veh ki göñül raḫnesin bir bir yaşurdum dāġ ilen Āteş-i sūzānı ḫas-pūş eyledüm toprāġ ilen(7)	Bu gazel 138a-138b’ye yazılmış. Yukarıdakinden sonra.	90b Veh ki göñlüm raḫnesin bir bir yaşurdum dāġ ilen Āteş-i sūzānı ḫas-pūş eyledüm toprāġ ilen(7)	93b Veh ki göñlüm raḫnesin bir bir yaşurdum dāġ ilen Āteş-i sūzānı ḫas-pūş eyledüm toprāġ ilen(7)	Yok	Yok	88a’da	Daha sonra	yok
376	152a Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın göñül misin aḫter misin nesin(10)	122b Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın göñül misin aḫter misin nesin(9)	90b *Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın göñül misin aḫker misin nesin(10)	94a*Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın göñül misin aḫker misin nesin(10)	71b Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın göñül misin aḫker misin nesin(10)	92b Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın köñül misin aḫter misin nesin(10)	81a Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın köñül misin aḫker misin nesin(9)	59b Ey bī-ķarār sīnede neşter misin nesin Peykān mısın köñül misin aḫker misin nesin(10)	26a aynı(10)
377	152b İlāhī göñlümi ķurtar bu ‘ālem	123a İlāhī köñlümi ķurtar bu ‘ālem	91a İlāhī göñlümi ķurtar bu ‘ālem	94a İlāhī göñlümi ķurtar	72a İlāhī göñlümi ķurtar	92b İlāhī göñlümi ķurtar bu ‘ālem	81b İlāhī göñlümi ķurtar bu ‘ālem	60a İlāhī göñlümi ķurtar	Yok

	mācerāsından Beni döndür anuñ bīgānesinden āşināsından(7)	mācerāsıñdan Beni döndür anuñ bīgānesiñden āşināsıñdan(7)	mācerāsından Beni döndür anuñ bīgānesinden āşināsından (kenarda bir beyit)(7)	bu ʿālem mācerāsından Beni döndür anuñ bīgānesinden āşināsından(7)	bu ʿālem mācerāsından Beni döndür anuñ bīgānesinden āşināsından(7)	mācerāsından Beni döndür onuñ bīgānesiñden āşināsından(6)	mācerāsından Beni döndür onuñ bīgānesinden āşināsından(6)	bu ʿālem mācerāsından Beni döndür anuñ bīgānesinden āşināsından(7)	
378	(153a) Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen Ey berķ-i medd-i nāle-i bülbül misen nesen(9)	123b Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen Ey berķ-i medd-i nāle bülbül misen nesen(8)	91a Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen Ey berķ medd-i nāle-i bülbül misen nesen(8)	94a Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen Ey berķ medd-i nāle-i bülbül misen nesen(İkinci beyit olarak bu beytin ikt mısraı aynen alınmış ikinci mısra olarak kitapta olmayan bir (9) mısra yazılmış)	72a Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen Ey berķ medd-i nāle-i bülbül misen nesen(9)	93a Ey ebr-i āteşīn varaķı gül misen nesen Ey berķ-i medd-i nāle bülbül misen nesen (Sayfanın kenarında ikinci mısraın yanında "yÀ mevc-i òÿn dìde-i bülbül misen nesen" (8)mısraı var)	82a *Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen yÀ mevc-i òÿn dìde-i bülbül misen nesen(7)	60b Ey ebr-i āteşīn varaķ-ı gül misen nesen Ey berķ-i medd-i nāle bülbül misen nesen (9)	yok
379	(153b) Beni yalķuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u aġyār bir yandan(10)	124a Beni yalķuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u aġyār bir yandan(10)	91b Beni yalķuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u aġyār bir yandan(10)	94b Beni yalķuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u (6) aġyār bir yandan	72b Beni yalķuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u (9) aġyār bir yandan	93b Beni yalķuzladı derd-i belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u aġyār bir yandan(10)	82a Beni yalķuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u aġyār bir yandan(6)	60b Beni yalķuzladur derd ü belā-yı yār bir yandan Sipihr endīşesi bir yandan u(9) aġyār bir yandan	Yok
380	(154a) Ey baña bāġ u bahārı bend ü zindān eyleyen Özgeye dünyānı ser-tā-ser gül-istān eyleyen(9)	124a-124b Ey baña bāġ u bahārı bend ü zindān eyleyen Özgeye dünyānı ser-tā-ser gül-istān eyleyen(9)	91b Ey baña bāġ u bahārın bend ü zindān eyleyen Özgeye dünyānı ser-tā-ser gül-istān eyleyen(9)	Yok (Sayfalar düşmüş)	73a Ey bene bāġ u bahārı bend ü zindān eyleyen Özgeye dünyānı ser-tā-ser gül-istān eyleyen(kenarda bir beyit var) (9)	93b Ey baña bāġ u bahārı bend-i zindān eyleyen Özgeye dünyānı ser-tā-ser gül-istān eyleyen(8)	Yok	61a Ey baña bāġ u bahārı bend-i zindān eyleyen Özgeye dünyānı ser-tā-ser gül-istān eyleyen(9)	yok

381	154a Neçe gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme nevmīd ey felek hīç bülbüli gül-zārdan(7)	124b Neçe gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme nevmīd ey felek hīç bülbüli gül(-zārdan) (7)	92a *Nice gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme maórÿm ey felek hīç bülbüli gül-zārdan(7)	Yok	73a Nice gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme nevmid ey felek hīç bülbüli gül-zārdan(6)	94a Nice gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme nevmid ey felek hīç bülbüli gül-zārdan(7)	82b Nice gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme nevmid ey felek hīç bülbüli gül-zārdan(6)	61b Nice gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan İtme nevmid ey felek hīç bülbüli gül-zārdan(7)	Yok
382	154b Müselmānlar men-i nā-kām çekdüm yār hicrānun İlāhī dutmasun hīç kāfirin hicrān girībānın(7)	125a Müselmānlar men-i nā-kām çekdüm yār hicrānın İlāhī dutmasuñ hīç kāfiriñ hicrān girībānın(7)	92a Müselmānlar beni nā-kām çekdüm yār hicrānın İlāhī dutmasun hīç kāfirüñ hicrān girībānın(7)	Yok	73b Müselmānlar ben nā-kām çekdüm yār hicrānın İlāhī dutmasun hīç kāfirüñ (5)hicrān girībānın	94b Müselmānlar men-i nā-kām çekdüm yār hicrānın İlāhī dutmasuñ hīç kāfirüñ hicrān girībānın(7)	82b Müsülmānlar men-i nā-kām çekdüm yār hicrānın İlāhī dutmasun hīç kāfirüñ hicrān girībānın(7)	62a Müselmānlar men-i nā-kām çekdüm yār hicrānın İlāhī dutmasuñ hīç kāfirüñ (7) hicrān girībānın	Yok
383	155a Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(8)	125b Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(8)	92b Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(8)	Yok	73b Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(7)	94b Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(8)	83a Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(5)	62a Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan(8)	yok
384	155b Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ ilen Ol āfitābı aḫtaruram bu çerāġ ilen (12)	126a Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ ilen Ol āfitābı aḫtaruram bu çerāġ ilen(11)	92b Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ ilen Ol āfitābı aḫtaruram bu çerāġ ilen(12)	yok	74a (Busayfa çok silik çıkmış) Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ ilen Ol āfitābı aḫtaruram bu çerāġ ilen(10)	95a Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ ilen Ol āfitābı aḫtaruram bu çerāġ ilen(11)	Yok	62b Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ eyleyen Ol āfitābı aḫtaruram bu çerāġ eyleylen(11)	yok
385	156a Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil ü hūş eyleyen Göñlüñi ḫalḳuñ alan sāʿat ferāmūş eyleyen (9)	126a Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil ü hūş eyleyen Göñlüñi ḫalḳuñ alan sāʿat ferāmūş eyleyen(9)	93a Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil hūş eyleyen Göñlüñi ḫalḳuñ alan sāʿat ferāmūş eyleyen (9)	Yok	74b Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil hūş eyleyen Göñlüñi ḫalḳuñ alan sāʿat (7) ferāmūş eyleyen	95b Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil hūş eyleyen Göñlümüñ ḫalkın alan sāʿat ferāmūş eyleyen(9)	83a Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil u hūş eyleyen (6) Göñlümi(kenarda Göñlüni) ḫalḳın alan sāʿat ferāmūş eyleyen	63a Kimdür ol bībāk yaġmā-yı dil u hūş eyleyen Göñlüñi ḫalḳuñ alan sāʿat (9) ferāmūş eyleyen	Yok

386	156b Gerçi bilmez zülfün aḥvālüm perīşān olduġın Leblerüñden şor ki bilmiş baġrımuñ ḳān olduġın(7)	126b Gerçi bilmez zülfüñ aḥvālüm perīşān olduġın Leblerüñden şor ki bilmiş baġrımuñ ḳān olduġın(7)	93a Gerçi bilmez zülfün aḥvālüm perīşān olduġın Leblerüñden şor ki bilmiş baġrımuñ ḳān olduġın(8)	Yok	74b Gerçi bilmez zülfüñ aḥvālin(?) perīşān olduġın Leblerüñden şor ki bilmiş baġrımuñ ḳān olduġın(6)	96a Gerçi bilmez zülfüñ aḥvālüm perīşān olduġın Leblerüñden şor ki bilmiş baġrımuñ ḳān olduġın(7)	yok	63b Gerçi bilmez zülfüñ aḥvālim perīşān olduġın Leblerüñden şor ki bilmiş baġrımuñ ḳān olduġın(7)	Yok
387	(157a) Cihāne şūr salmış duzlu güftārın edālardan Seni ey cān-ı şīrīn saḫlasun Tanrı belālardan(9)	127a Cihāne şūr salmış duzlu güftārıñ edālardan Seni ey cān-ı şīrīñ saḫlasuñ Tanrı belālardan (9)	93b Cihāne şūr şalmış duzlu güftāruñ edālardan Seni ey cān-ı şīrīn saḫlasun Tanrı belālardan(9)	Yok	75a Cihāne şūr salmış duzlu güftāruñ edālardañ Seni ey cān-ı şīrīn saḫlasun Tanrı belālardan(8)	96a Cihāne şūr şalmış duzlu güftāruñ edālardan Seni ey cān-ı şīrīn saḫlasun Tanrı belālardan(3)	83a Cihāne şūr şalmış duzlu güftāruñ edālardan Seni ey cān-ı şīrīn şaḫlasun Tanrı belālardan (7)	64a Yukarıdaki "Nice gündür gözlerüm…" tekrar edilmiş. 64a Cihāne şūr salmış duzlu güftāruñ edālardan Beni ey cān-ı şīrīn şaḫlasun (9) Tanrı belālardan	yok
388	157a Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb yüzünden Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzünden(10)	127b Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb üzünden Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzünden(10)	94a Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb yüzünden Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzünden (10)	Yok	75a Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb yüzüñden Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzünden(7)	(GERİSİ YOK)	83b Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb üzünden Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzünden (6)	64b Eger götürse benüm meh-veşüm niḳāb yüzünden Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āfitāb yüzünden(10)	yok
389	157b Ne ḳanlar ola ki dil içmemiş ʿiẕārın elinden Neler ki görmemiş ola göz intiẓārın elinden(6)	128a Ne ḳanlar ola ki dil içmemiş ʿiẕārıñ eliñden Neler ki görmemiş ola göz intiẓārıñ eliñden(6)	94a Ne ḳanlar ola ki dil içmemiş ʿiẕāruñ elinden Meger ki görmemiş ola göz intiẓāruñ elinden(6)	yok	75b Ne ḳanlar ola ki dil içmemiş ʿiẕāruñ elinden Meger ki görmemiş ol göz intiẓāruñ elinden(5)	Yok	yok	65a *Ne ḳanlar ola ki dil içmemiş ʿiẕāruñ elinden Neler ki görmemiş ola göz intiẓāruñ elinden(6)	Yok
390	158a Sāḳiyā eyle benüm cānumı pür-	128a Sāḳiyā eyle benüm cānumı pür-	94b Sāḳiyā eyle benüm cānumı pür-	Yok	75b Sāḳiyā eyle benüm cānumı	Yok	83b Sāḳiyā eyle benüm cānumı pür-	65b Sāḳiyā eyle benüm cānumı	Yok

	ḫūn pür-ḫūn İtmedi çehremi çün bāde-i gül-gūn gül-gūn(7)	ḫūn pür-ḫūn İtmedi çehremi çün bāde-i gül-gūn gül-gūn (bu gazelin kenarında Mecnŷn ile biten bir beyit var. Şiirdekinden başka) (7)	ḫūn pür-ḫūn İtmedi çehremi çün bāde-i gül-gūn gül-gūn(7)		pür-ḫūn pür-ḫūn İtmedi çehremi çün bāde-i gül-gūn gül-gūn(7)		ḫūn pür-ḫūn İtmedi çehremi çün bāde-i gül-gūn gül-gūn(7)	pür-ḫūn pür-ḫūn İtmedi çehremi çün bāde gül-gūn gül-gūn(7)	
391	158b Böyle mest olduġumı sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛr ne bilsün Ben özüm bilmenem aḥvālümi dil-dār ne bilsün(4) Dikkat	128b Böyle mest olduġumı sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛr ne bilsün Ben özüm bilmenem aḥvālümi dil-dār ne bilsün (TB'deki eksik beyit burada var)(5)	94b Böyle mest olduġumı sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛr ne bilsün Ben özüm bilmezem aḥvālümi dil-dār ne bilsün (Eksik beyit burada var, beyitler tam)	Yok	76a Böyle mest olduġumı sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛr ne bilsün Ben özüm bilmenem aḥvālümi dil-dār ne bilsün(5)	yok	Yok	65b Böyle mest olduġumı sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛr ne bilsün Ben özüm bilmenem aḥvālümi dil-dār ne bilsün (5)	Yok
392	158b Nevā-yı nālem ile oldun ey eşer düşmen Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen(7)	128b Nevā-yı nālem ile olduñ ey eşer düşmen Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen(7)	94b Nevā-yı nālem ilen olduñ ey eşer düşmen Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen(7)	Yok	76a Nevā-yı nālem ilen olduñ ey eşer düşmen Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen(6)	yok	84a Nevā-yı nālem ilen olduñ ey eşer düşmen Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen(7)	66a Nevā-yı nālem ile olduñ ey eşer düşmen Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen(7)	Yok
393	159a Ey binā-yı ʿahdi bī-dād ile berbād eyleyen El virüb ʿaġyār ile ʿuşşāḳa bī-dād eyleyen(7)	129a Ey binā-yı ʿahdi bī-dād ile berbād eyleyen El virüb ʿaġyār ile ʿuşşāḳa bī-dād eyleyen(7)	95a Ey binā-yı ʿahdi bī-dād ile berbād eyleyen El virüb ʿaġyār ile ʿuşşāḳa bī-dād eyleyen(7)	yok	76a Ey binā-yı ʿahdi bī-dād ile berbād eyleyen El virüb ʿaġyār ile ʿuşşāḳa bī-dād eyleyen(7)		yok	66a Ey binā-yı ʿahdi bī-dād ile berbād eyleyen El virüb ʿaġyār ile ʿuşşāḳa bī-dād eyleyen(7)	yok
394	(159b) Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersin Öz bāşuña fikr it ki ayāġlāre düşersin(5)	129b Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersin Öz bāşuña fikr it ki ayāġlare	95a Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersin Öz bāşuña fikr it ki ayāġlāre düşersin(5)	Yok	76b Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersin Öz bāşuña fikr it ki ayāġlāre	Yok	84a *Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersin Öz bāşuña fikr eyle ayāġlāre düşersin(5)	66b *Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersin Öz bāşuña fikr it ki ayāġlāre	Yok

		düşersin(5)			düşersin(5)			düşersin(5)	
395	159b Cān sözüñ ḳurbānı ey Īcād-ı güftār eyleyen Kim dehānuñdur senüñ yoḫdan beni var eyleyen(7)	129bCān sözüñ ḳurbānı ey Īcād-ı güftār eyleyen Kim dehānuñdur senüñ yoḫdan beni var eyleyen(7)	95b Cān sözin ḳurbānı ey Īcād-ı güftār eyleyen Kim dehānuñdur senüñ yoúdan beni var eyleyen(7)	Yok	76b Cān sözüñ ḳurbānı ey Īcād-ı güftār eyleyen Kim dehānuñdur senüñ yoúdan (7 beni vareyleyen	Yok	Aşağıda 85a'da	67a Cān sözüñ ḳurbānı ey Īcād-ı güftār eyleyen Kim dehānuñdur senüñ yoòdan(7) beni vār eyleyen	Yok
396	160a Ḳoydum elden iki 'ālemde ne kim var etegin Böyle merdāne dutar kim ki dutar yār etegin(9)	130a Ḳoydum elden iki 'ālemde ne kim var etegin Böyle merdāne dutar kim ki dutar yār etegin(9)	95b Ḳoydum elden iki 'ālemde ne kim var etegin Böyle merdāne dutar kim ki dutar yār etegin(9)	Yok	77a Ḳoydum elden iki 'ālemde ne kim var etegin Böyle merdāne dutar kim ki dutar yār etegin(8)	Yok	843b Ḳoydum elden iki 'ālemde ne kim var etegin Böyle merdāne dutar kim ki dutar yār etegin(7)	67a Ḳoydum elden iki 'ālemde ne kim var etegin Böyle merdāne dutar kim ki (9) dutar yār etegin	Yok
397	160b Ḫalīl gülşeni içre nihāl-i dil-keşsin Egerçi 'ālem-i ẓāhirde naḫl-i āteşsin(7)	130b Ḫalīl gülşeni içre nihāl-i dil-keşsin Egerçi 'ālem-i ẓāhirde naḫl-i āteşsin(7)	96a Ḫalīl gülşeni içre nihāl-i dil-keşsin Egerçi 'ālem-i ẓāhirde naḫl-i āteşsin(7)	Yok	77a Òalīl gülşeni içre nihāl-i dil-keşsin Egerçi 'ālem-i ẓāhirde naḫl-i āteşsin(7)	Yok	84b Ḫalīl gülşeni içre nihāl-i gül-şensin Egerçi 'ālem-i (5) ẓāhirde naḫl-i āteşsin 85a Cān sözüñ ḳurbānı ey Īcād-ı güftār eyleyen Kim dehānuñdur senüñ yoòdan beni vār eyleyen(7)	67b Ḫalīl gülşeni içre nihāl-i gül-şensin Egerçi 'ālem-i ẓāhirde naḫl-i āteşsin (7)	yok
398	160b Aparmışdur beni bir yerde ol serv-i revān menden Ne istersiz diyüñ ey dostlar ummañ yalān menden(14)	130b Aparmışdur beni bir yerde ol serv-i revān menden Ne istersiz diyüñ ey dūstlar ummañ yalān menden(16)	96aAparmışdı beni bir yerde ol serv-i revān benden Ne isterse diyüñ(diñ) ey dūstlar ummañ yalān benden(16)	Yok	77b Aparmışdur beni bir yerde ol serv-i revān benden Ne istersiz diyün Yok ey dūstlar ummañ yalān benden(16)	Yok	Yok	68a Aparmışdur beni bir yerde ol serv-i revān menden Ne istersiz diyüñ ey dūstlar ummañ yalān benden(16)	yok
399	161b Sehldür tasḫīr ḳılmaḳ ser-be-ser dünyā yüzin	131b Sehldür tasḫir ḳılmaḳ ser-be-ser dünyā yüzin	96b *Sehldür tasḫīr ḳılmaġ ser-be-ser dünyā yüzin	(95a'nın başında Bu gazelin son 6 beyti var)	78a* Sehldür tasḫir ḳılmaḳ ser-be-ser dünyā	Yok	Yok	68b Sehldür tasḫir ḳılmaḳ ser-be-ser dünyā	Yok

	Pādişāh oldur ki Mecnūn tek dutar dünyā yüzin (11)	Pādişāh oldur ki Mecnūn tek dutar dünyā yüzin (11)	Pādişāh oldur ki Mecnūn tek dutar ṣaḥrā yüzin (10)		yüzin Pādişāh oldur ki Mecnūn tek dutar ṣaḥrā yüzin (11)			yüzin Pādişāh oldur ki Mecnūn tek dutar ṣaḥrā yüzin (11)	
400	162a ʿAşḳ deryāsında evreng-i sipihr-i bī-sütūn Her kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn(8)	132a ʿAşḳ deryāsıñda evreng-i sipihr-i bī-sütūn Bir kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn(8)	96b* ʿAşḳ deryāsında evreng-i sipihr-i nīl-gūn Bir kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn(8)	95a *ʿAşḳ deryāsında evreng-i sipihr-i bì-sükūn Bir kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn(8)	78b *ʿAşḳ deryāsında evreng-i sipihr-i bì-sükūn Bir kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn(8)	Yok	Yok	69a ʿAşḳ deryāsında evreng-i sipihr-i bì-sükūn Bir kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn(8)	yok
401	162b Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(7)	132b Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(7)	97a Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(7)	96a Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(5)	78b Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(7)	Yok	85a Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(5)	69b Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳān eyleyen Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen(7)	Yok
402	(163a) Sāḳiyā mey vir ki baġrın ben kimi ḳān olmasun Kākülüñ tek ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun(7)	132b Sāḳiyā mey vir ki baġruñ ben kimi ḳān olmasun Kākülüñ tek ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun(7)	97b *Sāḳiyā mey vir ki baġruñ ney kimi ḳān olmasun Kākülüñ tek ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun(7)	95b *Sāḳiyā mey vir ki baġruñ ben kimi ḳān olmasun Kākülüñ ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun(5)	79a Sāḳiyā mey vir ki baġruñ ben kibi ḳān olmasun Kākülüñ tek ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun(7)	Yok	85b Sāḳiyā mey vir ki bāġruñ ben kimi ḳān olmasun Kākülüñ tek ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun(5)	70a Sāḳiyā mey vir ki bāġruñ ben kimi ḳān olmasun Kākülüñ tek ḫāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun)(7)	Yok
403	163a Gözüm herçend ḳanlar tökdi çarḫuñ odlu dāġından Biḥāmdüllāh ki āḫır yandı şemʿüm gün çerāġından(7)	133a Gözüm herçend ḳanlar tökdi çarḫuñ odlu dāġıñdan Biḥāmdüllāh ki āḫır yandı şemʿüm	97b Gözüm herçend ḳanlu tökdi çarḫuñ odlu dāġından Biḥāmdillāh ki āḫır yandı şemʿüm gün çerāġından(7)	(sayfa düşmüş) yok	79b *Gözüm herçend ḳanlar tökdi çarḫuñ odlu dāġıñdan Biḥāmdüllāh ki āḫır yandı	Yok	Yok	70a (7)	yok

		gün çerāġıñdan(7)			şebnem gün çerāġıñdan(6)				
404	163b gōñlümdeki murādumı ey yār sen bilürsin Her dil ki bilmenem ben dil-dār sen bilürsin(7)	133b gōñlümdeki murādum ey yār sen bilürsin Her dil ki bilmenem ben dil-dār sen bilürsin(7)	97b gōñlümdeki murādum ey yār sen bilürsin Her dil ki bilmezem ben dil-dār sen bilürsin(7)	Yok	79b gōñlümdeki murādum ey yār sen bilürsin Her dil ki bilmenem ben dil-dār sen bilürsin(7)	Yok	85bGōñlümdeki murādum ey yār sen bilürsin Her dil ki bilmenem ben dil-dār sen bilürsin(7)	70b (7)	Yok
405	163b Gözlerin bīmārıyam sāḳi ki bīmār olmasun Çeşm-i mestinden siyeh-mestem ki huşyār olmasun(8)	133b Gözleriñ bīmārıyam sāḳi ki bīmār olmasun Çeşm-i mestiñden siyeh-mestem ki huşyār olmasun(8)	98a Gözlerüñ bīmārıyam sāḳi ki bīmār olmasun Çeşm-i mestinden siyeh-mestem ki huşyār olmasun(7)	Yok	80a Gözlerüñ bīmārıyam sāḳi ki bīmār olmasun Çeşm-i mestüñden (8) siyeh-mestem ki huşyār olmasun	Yok	86a Gözlerüñ bīmārıyam sāḳi ki bīmār olmasun Çeşm-i mestüñden siyeh-mestem ki huşyār olmasun(6)	71a (8)	yok
406	164a Hicrān güni sūz-ı dil ü tāb-ı cigerümden Pervānelenür şemʿ-i felek bāl ü perümden(11)	134a Hicrān güni sūz-ı dil ü tāb-ı cigerümden Pervānelenür şemʿ-i felek bāl ü perümden(10)	98a *Hicrān güni sūz-ı dil bì-tāb-ı cigerümden Pervānelenür şemʿ-i felek bāl ü perümden(11)	Yok	80a *Hicrān güni sūz-ı dil ü tāb-ı cigerümden Pervānelenür şemʿ-i felek bāl ü perümden(7)	Yok	yok	74a (11)	yok
407	164a Cümle ʿālem baña aġyār olubdur yār içün Āh kim aġyārım olmuş yār hem aġyār içün(7)	134b Cümle ʿālem baña aġyār olubdur yār içün Āh kim aġyārım olmuş yār hem aġyār içün(7)	98b Cümle ʿālem baña aġyār olubdur yār içün Āh kim aġyārım olmış yār hem aġyār içün(6)	Yok	80b Cümle ʿālem baña aġyār olubdur yār içün Āh kim aġyārım olmış yār hem aġyār içün(6)	Yok	86a Cümle ʿālem baña aġyār olubdur yār içün Āh kim aġyārım olmış yār hem aġyār içün(g)	74b (7)	Yok
408	164b Ey benim ẓulmile gōñlüm kişverin vīrān iden Dem-be-dem bir özge nīreng ile baġrım ḳān iden(8)	135a Ey benim ẓulmile gōñlüm kişveriñ vīrān iden Dem-be-dem bir özge nīreng ile baġrım ḳān iden(8)	98b Ey benim ẓulm ile gōñlüm kişverin vīrān iden Dem-be-dem bir özge nīreng ile baġrım ḳān iden(8)	Yok	80b Ey benim ẓulm ile gōñlüm kişverin vīrān iden(7) Dem-be-dem bir özge nīreng ile baġrım ḳān iden	Yok	yok	75a (8)	yok

409	164b Çıḫanda cān-ı ḫazīn cism-i nā-tüvānumdan Ḫadengi çıḫmaz onuñ maġz-ı üstüḫᵛāımdan(8)	135a Çıḫanda cān-ı ḫazīn cism-i nā-tüvānumdan Ḫadengi çıḫmaz anuñ maġz-ı üstüḫᵛāımdan(8)	99a Çıúanda cān-ı ḫazīn cism-i nā-tüvānumdan Ḫadengi çıúmaz onuñ maġz-ı üstüḫᵛāımdan(8)	Yok	81a Çıḳanda cān-ı ḫazīn cism-i nā-tüvānumdan Ḫadengi çıúmaz anuñ maġz-ı üstüḫᵛāımdan(7)	Yok	yok	75b (8)	27a (8)
410	165a Ḫalḳ yā Rab āḫiret daşını atmışlar niçün Dīn ü dil naḳdini fenā dünyāya satmışlar niçün (7)	135b Ḫalḳ yā Rab āḫiret daşını atmışlar niçün Dīn ü dil naḳdin fenā dünyāya satmışlar niçün (7)	99a Ḫalḳ yā Rab āḫiret daşını atmışlar niçün Dīn ü dil naḳdin fenā dünyāya şatmışlar niçün (7)	Yok	81a Ḫalḳ yā Rab āḫiret daşını atmışlar niçün Dīn ü dil naḳdin fenā dünyāya (6) satmışlar niçün	Yok	86b Ḫalḳ yā Rab āḫiret dāşını atmışlar niçün Dīn ü dil naḳdin fenā dünyāya şatmışlar niçün (5)	76a (7)	Yok
411	165b Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yamān bu gün(7)	136a Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yamān bu gün(7)	99b Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yamān bu gün(7)	Yok	81b Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yamān bu gün(6)	Yok	86b Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yamān bu gün(6)	76a (7)	Yok
412	(166a) Gel bu meyden sāḳiyā iç bir nefes kān bir zamān İmtiḥān içün bizim odlāre hem yan bir zamān(7)	136a Gel bu meyden sāḳiyā iç bir nefes kān bir zamān İmtiḥān içün bizim odlāre hem yan bir zamān(7)	99b Gel bu meyden sāḳiyā iç bir nefes kān bir zamān İmtiḥān içün bizim odlāre hem yan bir zamān(7)	Yok	81b Gel bu meyden sāḳiyā iç bir nefes kān bir zamān (6) İmtiḥān içün bizim odlār hem yan bir zamān	yok	Yok	76b (6)	Yok
413	166a ʿĀşıḳ oldum yeñi başdan bir perī ruḫsāre men Mest men bī-ʿaḳl men divāne men bīçāre men(9)	136b ʿĀşıḳ oldum yeñi başdan bir perī ruḫsāre men Mest men bī-ʿaḳl men divāne men bīçāre men(9)	100a ʿĀşıḳ oldum yeñi başdan bir perī ruḫsāre ben Mest ben bī-ʿaḳl ben divāne ben bīçāre ben (9)	yok	82a ʿĀşıḳ oldum yeñi başdan bir perī ruḫsāre ben Mest ben bī-ʿaḳl ben divāne ben bīçāre ben(7)	yok	87a ʿĀşıḳ oldı yeñi başdan bir perī ruḫsāre men Mest men bī-ʿaḳl men divāne men bīçāre men(7)	76b (9)	Yok
414	166b Sızıldar üstüḫᵛānum bilmem ey cān sen ne	137a Sızıldar üstüḫᵛānum bilmem ey cān sen	100a Sızıldar üstüḫᵛānum bilmen ey cān sen ne	Yok	82a Sızıldar üstüḫᵛānum bilmen ey cān		87a Sızıldar üstüḫāᵛnum bilmem ey cān sen ne	77a (7)	27b (7)

	sızlarsın Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen ne sızlarsın(7)	ne sızlarsın Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen ne sızlarsın(7)	sızlarsın Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen sızlarsın(7)		sen ne sızlarsın Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen sızlarsın(7)		sızlarsın Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen sızlarsın(7)		
415	167a İlāhī göñlümi yā bāde yā ḳān isterem senden Bu vīrān mülki ey mi'mār vīrān isterem senden(7)	137b İlāhī göñlümi yā bāde yā ḳān isterem senden Bu vīrān mülki ey mi'mār vīrān isterem senden(7) Bu gazelden sonra buradaTB 151a'daki "Ḳoymaz elden 'aşḳ dāmānını 'aḳlı vār olan İtmez ol şahbā-yı bīġışş terkini (7) hüşyār olan" var. Bundan sonra 138a'da TB 151b'deki "Gedā-yı kūyuñam bāş egmenem gerdūna naḫvetden Ki yegdür nāveküñ bāl-i humā-yı evc-i devletden" (6) ve 138a'da"Veh ki köñlüm raḫnesin bir bir yaşurdum dāġ ilen Āteş-i sūzānı ḫas-pūş eyledüm toprāġ	100b İlāhī göñlümi yā bāde yā ḳān isterem senden Bu vīrān mülki ey mi'mār vīrān isterem senden	yok	82b *İlāhī göñlümi yā bāde yā ḳān isterem senden Bu vīrān mülki ey mi'mār ābād isterem senden(7)	yok	87a İlāhī göñlümi yā bāde yā ḳān isterem senden Bu vīrān mülki ey mi'mār vīrān isterem senden(6) 87b Ḳoymaz elden 'aşḳ dāmānını 'aḳlı vār olan İtmez ol şahbā-yı bīġışş terkini hüşyār olan (5) 87b Gedā-yı kūyuñam bāş egmenem gerdūna naḫvetden Ki yegdür nāveküñ bāl-i humā-yı evc-i devletden(5) 88a Veh ki göñlüm raḫnesin bir bir yaşurdum dāġ ilen Āteş-i sūzānı ḫas-pūş eyledüm topraġ ilen(7)		Yok(hiçbirisi)

		ilen" var(7)							
416	(167b) Bir sen kimi gül yoḫdur bu güller arasında Yoḫ ben kimi bülbül hem bülbüller arasında(9)	138bBir sen kimi gül yoḫdur bu güller arasıñda Yoḫ ben kimi bülbül hem bülbüller arasıñda(9)	100b Bir sen kimi gül yoúdur bu güller arasında Yoḫ ben kimi bülbül hem bülbüller arasında(9)	Yok	82b Bir sen gibi gül yoúdur bu güller arasında Yoú ben kibi bülbül hem bülbüller arasında(9)		88a Bir sen kimi gül yoòdur bu güller arasında Yoò ben kimi bülbül hem bülbüller arasında(8)	78b (9)	27b (9)
417	167b Nola ger farḳ ola nā-merdlerden merd dünyāda Egerçi bellüdür her merd ü her nā-merd dünyāda(9)	139a Nola ger farḳ ola nā-merdlerden merd dünyāda Egerçi bellüdür her merd ü her nā-merd dünyāda(9)	101a Nola ger farḳ ola nā-merdlerden merd dünyāda Egerçi bellüdür her merd ü her nā-merd dünyāda(9)	Yok	83a Nola ger farḳ ola nā-merdlerden merd dünyāda Egerçi bellüdür her merd ü her (7 nā-merd dünyāda		88b Nola ger farḳ ola nā-merdlerden merd dünyāda Egerçi bellüdür her merd her nā-merd dünyāda(6)	79a (9)	Yok
418	168a Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġrıya (5) Doġra ki yoḳ zevāl iki ʿālemde doġrıya	139b Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġrıya (5) Doġra ki yoḳ zevāl iki ʿālemde doġrıya	101a Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġrıya (5) Doġra ki yoò zevāl iki ʿālemde doġrıya	Yok	Yok		88b Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġraya Doġra ki yoò zevāl iki ʿālemde doġrıya(5)	79b (5)	yok
419	168b Yeter mi rişte-i cān gevher-i yegānesine Ki gün kemendi anuñ yetmez āstānesine(7)	139b Yeter mi rişte-i cān gevher-i yegānesine Ki gün kemendi anuñ yetmez āstānesine(7)	101b Yeter mi rişte-i cān gevher-i yegānesine Ki gün kemendi onuñ yetmez(?) āstānesine(7)	yok	83a Yeter mi rişte-i cān gevher-i yegānesine Ki gün kemendi yetmez anuñ āstānesine(7)		89a Yeter mi rişte-i cān gevher-i yegānesine Ki gün kemendi anuñ yetmez āstiānesine(6)	80a (7)	28a (7)
420	(169a) Bir ʿömr baġladum naẓarum mehliḳālara Ṣarf eyledüm gözüm ışıġın tūtiyālara(8)	140a Bir ʿömr baġladum naẓarum mehliḳālara Ṣarf eyledüm gözüm ışıġın tūtiyālara(8)	101b Bir ʿömr baġladum naẓarum mehliḳālara Ṣarf eyledüm gözüm ışıġın tūtiyālara(8)	Yok	83b Bir ʿömr baḳladum naẓarum mehliḳālara Ṣarf eyledüm gözüm ışıḳın tūtiyālara(8)		89a Bir ʿömr baġladum naẓarum mehliḳālara Ṣarf eyledüm gözüm ışıġın tūtiyālara(7)	80b(8)	yok

421	169a Ger cān dilerse laʿl-i lebüñ cānum üstüne Dil ister ise dīde-i giryānum üstüne(7)	140b Ger cān dilerse laʿl-i lebüñ cānum üstüne Dil ister ise dīde-i giryānum üstüne(7)	102a Ger cān dilerse laʿl ü lebüñ cānum üstüne Dil ister ise dīde-i giryānum üstüne(7)	Yok	84a Ger cān dilerse laʿl ü lebüñ cānum üstüne Dil ister ise dīde-i giryānum üstüne(7)		89b Ger cān dilerse laʿl-i lebüñ cānum üstüne Dil ister ise dīde-i giryānum üstüne(6)	80b (7)	yok
422	169b Müyesser oldı bu gün vaṣl-ı yār kāmumca Açıldı ġonçe vü oldı bahār kāmumca(7)	140b Müyesser oldı bu gün vaṣl-ı yār kāmumca Açıldı ġonçe vü oldı bahār kāmumca(7)	102a Müyesser oldı bu gün vaṣl-ı yār kāmumca Açıldı ġonçe vü oldı bahār kāmumca(7)	Yok	84a Müyesser oldı bu gün vaṣl-ı yār kāmumca Açıldı ġonçe vü oldı bahār kāmumca(7)		89b Müyesser oldı bu gün vaṣl-ı yār kāmumca Açıldı ġonçe vü oldı bahār kāmumca(6)	yok	yok
423	170a Sözüm yoḫdur felek ger baḫmasa gözden aḫan yaşa Budur ḳorḫum kim ol seyl-i belā bu körpüden aşa(7)	141a Sözüm yoḫdur felek ger baḫmasa gözden aḫan yaşa Budur ḳorḫum kim ol seyl-i belā bu körpüden aşa(7)	102a Sözüm yoḳdur felek ger baḫmasa gözden aḫan yaşa Budur ḳorḫum kim ol seyl-i belā bu köprüden aşa(7)	Yok	84b *Sözüm yoúdur felek ger baúmasa gözden aḳan yaşa Budur ḳorúum kim ol seyl-i belā bir köprüden daşa(6)		90a Sözüm yoòdur felek ger baòmasa gözden aòan yāşa Budur ḳoròum kim ol seyl-i belā bu köpriden aşa(6)	yok	yok
424	(170b)Baḫan kimdür gül ü gül-zāre ol ruḫsār olan yerde Ḫas ü ḫāşāke kim iḳbāl ider gül-zār olan yerde (8)	141b Baḫan kimdür gül gül-zāre ol ruḫsār olan yerde Ḫas ü ḫāşāke kim iḳbāl ider gül-zār olan yerde (8)	102b Baḫan kimdür gül ü gül-zāre ol ruḫsār olan yerde Ḫas ü ḫāşāke kim iḳbāl ider gül-zār olan yerde (8)	yok	84b Neşāṭ-ı mey ġanīmetdür ġam-ı hicrān olan yerde Ḫumār-ālūde şahbā şükrin eyler ḳān olan yerde (4)		90a Baḫan kimdür gül ü gül-zāre ol ruḫsār olan yerde Ḫas ü ḫāşāke kim iḳbāl ider gül-zār olan yerde (6)	yok	28b (8)
425	170b Neşāṭ-ı mey ġanīmetdür ġam-ı hicrān olan yerde Ḫumār-ālūde şahbā şükrin eyler ḳān olan yerde (7)	141b Neşāṭ-ı mey ġanīmetdür ġam-ı hicrān olan yerde Ḫumār-ālūde şahbā şükriñ eyler ḳān olan yerde (7)	102b Neşāṭ-ı mey ġanīmetdür ġam-ı hicrān olan yerde Ḫumār-ālūde şahbā şükrin eyler ḳān olan yerde (yazı değişti)	Yok	84b yaḳan kimdür gül ü gül-zāre ol ruḫsār olan yerde Ḫas ü ḫāşāke kim iḳbāl ider		Yok	yok	Yok

			(7)		gül-zār olan yerde (7)				
426	171a Bi-ḥamdi'llah yatubdur sīnem içre dāġ dāġ üste Belī meşhūr sözdür ol meşel kim yaġ yaġ üste (7)	142a Bi-ḥamdi'llah yatubdur sīnem içre dāġ dāġ üste Belī meşhūr sözdür ol meşel kim yaġ yaġ üste (7)	103a *Bi-ḥamdi'llah yatubdur sīnem üste dāġ dāġ üste Belī meşhūr sözdür ol meşel kim bāġ bāġ üste (7)	Yok	85a *Bi-ḥamdi'llah yatubdur şebnem içre dāġ dāġ üste Belī meşhūr (6) sözdür ol meşel kim yaġ yaġ üste		90b Bi-ḥamdi'llah yatubdur sìnem üste dāġ dāġ üste Belī meşhūr sözdür ol meşel kim yaġ yaġ üste(6)	yok	28b (7)
427	171b Sipend-i bī-ṣadāyem şuʿle-i āvāz olan yerde Neyem ney āteş-i berg ü nevāyem sāz olan yerde(11)	142b Sipend-i bī-ṣadāyem şuʿle-i āvāz olan yerde Neyem ney āteş-i berg ü nevāyem sāz olan yerde(11)	103a Sipend-i bī-ṣadāyem şuʿle-i āvāz olan yerde Benem ney āteş-i berg ü nevāyem sāz olan yerde (kenarda bir cümle var)(10)	Yok	85a Sipend-i bī-ṣadāyem şuʿle-i āvāz olan yerde Benem ney āteş-i berg ü nevāyem sāz olan yerde(8)		Yok	Son 3 beyit var	yok
428	172a Teşne-i gül-zār u dāġ-ı lāle-zārem āh āh Taḫte-i meşḳ cünūn-ı nev-bahārem āh āh(7)	143a Teşne-i gül-zār u dāġ-ı lāle-zārem āh āh Taḫte-i meşḳ cünūn-ı nev-bahārem āh āh(7)	103b Teşne-i gül-zār u dāġ-ı lāle-zārem āh āh Taḫte-i meşḳ cünūn-ı nev-bahārem āh āh(7)	yok	85b Teşne-i gül-zār u dāġ-ı lāle-zārem āh āh Taḫte-i meşḳ cünūn-ı nev-bahārem āh āh(7)		90b *Teşne-i gül-zār u dāġ-ı lāle-zārem āh āh Taḫte-i meşḳ cünūnam nev-bahārem āh āh(6)	81a (7)	29a ((7)
429	(172b) Ḫafīf ü ḫ˘ārdur herçend bülbül ḫˇār yanında Anuñ pervāzını görmek gerek gül-zār yanında(7)	143a Ḫayf ki ḫˇārdur herçend bülbül ḫˇār yanında Anuñ pervāzını görmek gerek gül-zār yanında(7)	103b Ḫafīf ü ḫˇārdur herçend bülbül ḫˇār yanında Onuñ pervāzını görmek gerek gül-zār yanında(7)	Yok	86a Ḫafīf ü ḫārdur herçend bülbül ḫār yanında Anuñ pervāzını görmek gerek gül-zār yanında(6)		90b Ḫafīf ü ḫ˘ārdur herçend bülbül ḫār yanında Anuñ pervāzını görmek gerek gül-zār yanında(5)	81b (7)	yok
430	172b Ağırmaz bü'l-heves ʿaşḳ ehli ḫˇār u zār olan yerde Nedür zāġ u zeġan miḳdārı bülbül ḫār	143b Ağırmaz bü'l-heves ʿaşḳ ehli ḫˇār u zār olan yerde Nedür zāġ u zeġan	(Sayfa düşmüş)Yok(Bu düşen sayfa 108a olarak eklenmiş.) 108a Aġrımaz bü'l-	Yok	86a *Aḳarmaz bü'l-heves ʿaşḳ ehli ḫˇār u zār olan yerde Nedür zāġ u		Yok	81b (7)	yok

	olan yerde(7)	miķdārı bülbül ħār olan yerde(7)	heves ʿaşķ ehli ḫᵛār u zār olan yerde Nedür zāġ u zeġan miķdārı bülbül ħār olan yerde. (7)		zeġan miķdārı bülbül ħār olan yerde(5)				
431	173a Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ḫᵛāhlara Ayāġı bāġlulara elleri kūtāhlara(7)	144a Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ḫᵛāhlara Ayāġı bāġlulara elleri kūtāhlara(7) Bu gazelden sonra 144a'da TB 178a'daki " Ṣabā sen ʿarż ķıl bir rengile aḥvālümi yāre Velī yavuñcaya yavuñcaya yalvāre yalvāre" var(7)	Yok (bu gazel 108a'da) 108a Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ḫᵛāhlara Ayāġı bāġlulara elleri kūtāhlara(7)	yok	86a Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ḫᵛāhlara Ayāġı bāúlulara elleri kūtāhlara(6)		91a Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ħāᵛhlara Ayāġı bāġlulara elleri kūtāhlara(5)	82a (7)	29a (7)
432	173b Kūyında yāruñ itler yetmez baña vefāda Kim bend-i pi(ī)rehendür boynumdaki ķılāde(7)	144b Kūyında yāruñ itler yetmez baña vefāda Kim bend-i pirehendür boynumdaki ķılāde(7)	Yok(bu gazel 108b'de) 108b Kūyında yāruñ itler yetmez baña vefāda Kim bend-i pi(ī)rehendür boynumdaki ķılāde(7)	Yok	86b Kūyında yāruñ itler yetmez baña vefāda Kim bend-i pirehendür boynumdaki ķılāde(7)		91a Kūyında yāruñ itler yetmez baña vefāda Kim bend-i pirehendür boynumdaki ķılāde(6)	82b (7)	yok
433	173b Hani menden diyen ol serv-i sehī-bālāya Ki keşākeş ne revādur bu bükülmüş yāya(14)	145a Hani menden diyen ol serv-i sehī-bālāya Ki keşākeş ne revādur bu bükülmüş yāya(14) Bu gazelden	Yok (Bu gazelin yarısı var 7 beyit) Gazelin başı 108b'de) 108b Hani benden diyen ol serv-i sehī-bālāya		86b Ķanı benden diyen ol ser-i sehī-bālāya Ki keşākeş ne revādur bu bükülmüş yāya(11)		91b Hani menden diyen ol ser-i sehī-bālāya Ki keşākeş ne revādur bu bükülmüş yāya(8)	82b "Saba sen arz kıl…"(7) 83a "Zinhar atma sitem…"(7) 83b "Hani menden…" (14)	29a (14)

		sonra145b'de TB 178b'deki "Zīnhār atma sitem dāşını dīvānelere Ki perīler yıġılubdur bu perī-ḫānelere" var	Ki keşākeş ne revādur bu bükülmüş yāya(14)						
434	174b Ey vāy ki elden giderem yār gelince Dilden düşerem bāşuma dil-dār gelince(7)	146a Ey vāy ki elden giderem yār gelince Dilden düşerem bāşuma dil-dār gelince(7)	104a Ey vāy ki elden giderem yār gelince Dilden düşerem bāşuma dil-dār gelince(7)	yok	87a Ey vāy ki eldeñ giderem yār gelince Dildeñ düşerem bāşuma dil-dār gelince(7)		91b Ey vāy ki eldeñ giderem yār gelince Dilden düşerem bāşuma dil-dār gelince(6)	84a (7)	yok
435	(175a) Ṭabībüm başuma bir gün gelür va'llāh bi'llāh Baña tapşurduġı cānı alur va'llāh bi'llāh(8)	146a Ṭabībüm başuma bir gün gelür va'llāh bi'llāh Baña tapşurduġı cānı alur va'llāh bi'llāh(8)	104a Ṭabībüm başuma bir gün gelür va'llāh bi'llāh Baña tapşurduġı cānı alur va'llāh bi'llāh(8)	Yok	87b Ṭabībüm başuma bir gün gelür va'llāh gelür bi'llāh Baña tapşurduġı cānı alur va'llāh alur bi'llāh(5)		92a Ṭabībüm bāşuma bir gün gelür va'llāhi gelür(?) bi'llāhi Baña tapşurduġı cānı alur va'llāhi alur bi'llāhi(6)	84a (8)	yok
436	175a İstemez mi ol sitem-ker kim beni şād eyleye Göñlümi ta'mīr ide yüz Ka'be ābād eyleye(7)	146b İstemez mi ol sitem-ker kim beni şād eyleye Göñlümi ta'mīr ide yüz Ka'be ābād eyleye	104b İstemez kim ol sitem-ker kim beni şād eyleye Göñlümi ta'mīr ide yüz Ka'be ābād eyleye(7)	Yok	87b İstemez mi ol sitem-ker kim beni şād eyleye Göñlümi ta'mīr ide yüz Ka'be ābād eyleye(6)		92a İstemez mi ol sitem-ker kim beni şād eyleye Köñlümi ta'mīr ide yüz Ka'be ābād eyleye(6)	84b (7)	yok

437	175b Men ki elden gitdüm ol serv-i revān gel gör gele Ḳalmadın cān mende ol ārām-ı cān gel gör gele(7)	147a Men ki elden gitdüm ol serv-i revān gel gör gele Ḳalmadın cān mende ol ārām-ı cān gel gör gele(7) Burada147a'da TB(178b'deki "Benümle sāḳi-i gül-çehre yār ola ne ola Bāşumda sāye-i ebr-i bahār ola ne ola" (8)	104b Ben ki elden gitdüm ol serv-i revān gel gör gele Ḳalmadın cān bende ol ārām-ı cān gel gör gele(7)	Yok	88a Ben ki elden gitdüm ol serv-i revān gel gör gele Ḳalmadın cān benden ol serv-i revān gel gör gele(7)		92b Men ki elden gitdüm ol serv-i revān gel gör gele Ḳalmadın cān bende ol ārām-ı cān gel gör gele(6)	85a (7)	Yok
438	176a Fiġān ki dāġ-ı dil efsürdelendi yār gelince Bu gül açıldı vü dāġıldı nev-bahār gelince(7)	147b Fiġān ki dāġ-ı dil efsürdelendi yār gelince Bu gül açıldı vü dāġıldı nev-bahār gelince(7)	105a Fiġān ki dāġ-ı dil efsürdelendi yār gelince Bu gül açıldı vü dāġıldı nev-bahār gelince(7)	yok	88a Fiġān ki dāġ-ı dil efsürdelendi yār gelince Bu gül açıldı vü dāġıldı nev-bahār gelince(6)		yok	85b (7)	yok
439	(176b) Ḳan içme göñül sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār gelince Ṣābr eyle gözüm nevbet-i dīdār gelince(7)	148a Ḳan içme göñül sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār gelince Ṣābr eyle gözüm nevbet-i dīdār gelince(7)	(Bu arada 105a'da "İstedim her gÀhla laʿlüñ vaṣlını ṣahbā kimi Baġrumı ḳan eyleden bir sen ile mìnā kimi" gazeli var.(10) 105b Ḳān içme köñül sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār gelince(7) Ṣābr eyle gözüm nevbet-i dīdār gelince	Yok	88b Ḳan içme göñül sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār gelince Ṣābr eyle gözüm nevbet-i dīdār gelince(7)		92b kan içme göñül sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛr gelince Ṣābr eyle gözüm nevbet-i dīdār gelince(4)	85b (7)	30a (6)

440	176b Ḫayāl-i ʿārıżuñ kim vaṣldur hicrān libāsında Virür her dem baña sahbā-yı bī-ġışş ḳān libāsında(7)	148b Ḫayāl-i ʿārıżuñ kim vaṣldur hicrān libāsında Virür her dem baña sahbā-yı bī-ġışş ḳān libāsında(7)	105b Ḫayālüñ ʿārıżuñ kim vaṣldur hicrān libāsında Virür her dem baña ṣahbā-yı bī-ġışş ḳān libāsında(7)		88b Ḫayāl-i ʿārıżuñ kim vaṣldur hicrān libāsında Virür her dem baña sahbā-yı bī-ġışş ḳān libāsında(7)		Yok	86a (6)	30a (7)
441	177a Peyveste ḫār olur gül-i ḫandān ilen bile Ṣubḥ-ı viṣāl öter şeb-i hicrān ilen bile(10)	148b Peyveste ḫār olur gül-i ḫandān ilen bile Ṣubḥ-ı viṣāl öter şeb-i hicrān ilen bile(10)	106a Peyveste ḫār olur gül-i ḫandān ilen bile Ṣubḥ-ı viṣāl öter şeb-i hicrān ilen bile(10)		89a *Peyveste ḫār olur gül-i ḫandān ilen bile Ṣubḥ-ı viṣāl özi şeb-i hicrān ilen bile(9)		93a *Peyveste ḫār olur gül-i ḫandān ilen bile Ṣubḥ-ı viṣāl öter şeb-i hicrān ilen bile(7)	86a (10)	Yok
442	177b Ḥüsn ʿaşḳ ile ber-ā-berdür giriftār olmasa Kim güher ḫāk ile yeksāndur ḫarīdār olmasa(9)	149a Ḥüsn ʿaşḳ ile ber-ā-berdür giriftār olmasa Kim güher ḫāk ile yeksāndur ḫarīdār olmasa(9)	106a Ḥüsn ʿaşḳ ile ber-ā-berdür giriftār olmasa Kim güher ḫāk ile yeksāndur ḫarīdār olmasa(9)	Yok	Yok		Yok	86b (9)	Yok
443	178a Ṣabā sen ʿarż ḳıl bir rengile aḥvālümi yāre Velī yavuncaya yavuncaya yalvara yalvara(7)	144a'da geçti	106b Ṣabā sen ʿarż ḳıl bir rengile aḥvālümi yāre Velī yavuncaya yavuncaya yalvara yalvara(7)	Yok	yok		93a Ṣabā sen ʿarż ḳıl bir rengile aḥvālümi yāre Velī yavuncaya yavuncaya yalvāre yalvāre(6)	Yukarıda geçti	Yok
444	(178b) Benümle sāḳi-i gül-çehre yār ola ne ola Başumda sāye-i ebr-i bahār ola ne ola(8)	147a'da geçti.	106b *Benümle sāḳi-i gül-çehre yār ola ne ola Başumda neşʾe-i ebr-i bahār ola ne ola(8)	Yok	Yok		93b Benümle sāḳi-i gül-çehre yār ola ne ola Bāşumda sÀye-i ebr-i bahār ola ne ola(6)	yok	yok
445	178b Zīnhār atma sitem dāşını dīvānelere Ki perīler yıġılubdur	145b'de geçti.	107a Zīnhār atma sitem dāşını dīvānelere Ki perīler yıúılubdur	Yok	Yok		93b Zīnhār atma sitem dāşını dīvānelere Ki perīler yıġılubdur	Yukarıda geçti	30b (7)

	bu perī-ḫānelere(7)		bu perī-ḫānelere(7)				bu perī-ḫānelere(6)		
446	179a ‘Ömrler ḫūn-ı dil içdüm gül-‘iẕārum senden ötrü Āḫırı dāġlara düşdüm lāle-zārum senden ötrü(5)	149b ‘Ömrler ḫūn-ı dil içdüm gül-‘iẕārum senden ötrü Āḫırı dāġlara düşdüm lāle-zārum senden ötrü(5)	107a ‘Ömrler ḫūn-ı dil içdüm gül-‘iẕārum senden ötrü Āḫırı dāġlara düşdüm lāle-zārum senden ötrü(5)	yok	89a ‘Ömrler ḫūn-ı dil içdüm gül-‘iẕārum senden ötrü Āḫırı dāġlara düşdüm lāle-zārum senden ötrü(5)		93b ‘Ömrler ḫūn-ı dil içdüm gül-‘iẕārum senden ötrü Āḫırı dāġlara düşdüm lāle-zārum senden ötrü(5)	87a (5)	yok
447	(179b) Dilden dile düşdüm dil-i dīvāneden ötrü Urdum özümi odlāre pervāneden ötrü(5)	149b Dilden dile düşdüm dil-i dīvāneden ötrü Urdum özümi odlare pervāneden ötrü (5)	107b Dilden dile düşdüm dil-i dīvāneden ötrü Urdum özümi odlāre pervāneden ötrü(5)	Yok	89b (Dilden dile) düşdüm dil-i dīvāneden ötrü Urdum özümi odlāre pervāneden ötrü(5)		94a Dilden dile düşdüm dil-i dīvāneden ötrü Urdum özümi odlare pervāneden ötrü(4)	87b (5)	Yok
448	179b Yıḫar vīrānemi gerdūn sanur kim ḫānümāndur bu Ne bilsüñ kim ķanatsız ķuşlar içün āşiyāndur bu(8)	150a (8)	107b Yıḫar vīrānemi gerdūn şanur kim ḫānümāndur bu Ne bilsün kim ķanadsız ķuşlar içün āşiyāndur bu(8)	Yok	89b *Yıúar vīrānemi gerdūn şanur kim ḫānümāndur bu Ne bilsün kim ķanadsız ķuşlar içün ḫānümāndur bu(7)		94a Yıḫar vīrānemi gerdūn şanur kim ḫānümāndur bu Ne bilsün kim ķanatsız ķuşlar içün āşiyāndur bu(7)	87b (8)	31a (8)
449	180a Düşübdür ḫaste göñlüm benden ü ben yārdan ayru İlāhī düşmesüñ kāfir dil ü dildārdan ayru(7)	150a (7)	107b Düşübdür ḫaste göñlüm benden ü ben yārdan ayru İlāhī düşmesün kāfir dil dildārdan ayru(kenarda beyit var) (7)	Yok	89b Düşübdür ḫaste göñlüm benden ü beñ yārdan ayru İlāhī düşmesün kāfir dil ü (7) dildārdan ayru		94b *Düşübdür ḫaste köñül benden ü ben yārdan ayru İlāhī düşmesün kāfir dil ü dildārdan ayru(5)	88a (7)	Yok
450	(180b) Ḫaber-dār olginen mīnā degil sāķi göñüldür bu aġır ķıymetlüdür	150b Ḫaber-dār olginen mīnā degil sāķi göñüldür bu aġır ķıymetlüdür	(bu araya 103b’den sonra düşen yaprak eklenmiş ve bu düşendeki gazeller	yok	90a Ḫaber-dār olginen mīnā degil sāķi göñüldür bu (7)		94b Ḫaber-dār olginen mīnā degil sāķi göñüldür bu aġır ķıymetlüdür	88b (7)	yok

	herçend gevher tek yüñüldür bu(7)	herçend gevher tek yüñüldür bu(7)	buraya gelmiş. Yukarıda yazıldı) 109a Ḫaber-dār olgilen aġyÀr gül sāḳi göñüldür bu ağır ḳıymetlüdür herçend gevher tek yüñüldür bu(7)		ağır ḳıymetlüdür herçend gevher tek yüñüldür bu		herçend gevher tek yüñüldür bu(7)		
451	180b ʿİnānum aldılar elden dil-i zār ayru yār ayru Meni dīvāne itmişler ḫaẓān ayru bahār ayru(7)	151a ʿİnānum aldılar elden dil-i zār ayru yār ayru Meni dīvāne itmişler ḫaẓān ayru bahār ayru(7)	109a ʿİnānum aldılar elden dil-i zār ayru yār ayru Beni dīvāne itmişler ḫaẓān ayru bahār ayru(7)	Yok	90b ʿİnānum aldılar elden dil-i zār ayru yār ayru (7) Beni dīvāne itmişler ḫaẓān ayru bahār ayru		95a ʿİnānın aldılar elden dil-i zār ayru yār ayru Men dīvāne itmişler ḫaẓān ayru bahār ayru (5)	88b (7)	31a (7)
452	181a Şerābuñ baġrı ḳāndur sāḳi-i ḫūn-ḫᵛārdan ötrü Kebāb olmuş kebāb ol āteşīn ruḫsārdan ötrü(8)	151b Şerābuñ baġrı ḳāndur sāḳi-i ḫūn-ḫᵛārdan ötrü Kebāb olmuş kebāb ol āteşīn ruḫsārdan ötrü(8)	209b Şerābuñ baġrı ḳāndur sāḳi-i ḫūn-ḫᵛārdan ötrü Kebāb olmuş kebāb ol āteşīn ruḫsārdan ötrü(7)	Yok	90b Şerābuñ baġrı ḳāndur sāḳi-i ḫūn-ḫāᵛrdan ötrü Kebāb olmuş kebāb ol āteşīn ruḫsārdan ötrü(7)		Yok	89a (7)	Yok
453	181b Hīç bilmenem ne ʿārıż yā Rab ne rengdür bu Bi'llah küfr olur mı dirsem firengdür bu(7)	151b Hīç bilmenem ne ʿārıż yā Rab ne rengdür bu Bi'llah küfr olur mı dirsem firengdür bu(7)	109b Hīç bilmenem ne ʿārıż yā Rab ne rengdür bu Bi'llah küfr olur mı dirsem firengdür bu(7)	Yok	91a Hīç bilmenem ne ʿārıż yā Rab (ne rengdür bu) Bi'llah küfr olur mı dirsem firengdür bu(6)		95a Hīç bilmenem ne ʿārıż yā Rab ne rengdür bu Bi'llah) küfr olur mı dirsem firengdür bu(6)	89a (7)	Yok
454	(182a) Dīde-i ümmīd kim dīdāruñ eyler ārzū Tūtiyā-yı ḫaṭṭ-ı ʿanber-bāruñ eyler ārzū(9)	152a Dīde-i ümmīd kim dīdāruñ eyler ārzū Tūtiyā-yı ḫaṭṭ-ı ʿanber-bāruñ eyler ārzū(9)	110a Dīde-i ümmīd kim dīdāruñ eyler ārzū Tūtiyā-yı ḫaṭṭ-ı ʿanber-bāruñ eyler ārzū(9)	Yok	91a Dīde-i ümmīd kim dīdāruñ eyler ārzū Tūtiyā-yı ḫaṭṭ-ı ʿanber-bāruñ		95b Dīde-i ümmīd kim dīdāruñ eyler ārzū Tūtiyā-yı ḫaṭṭ-ı ʿanber-bāruñ eyler ārzū(6)	89b (9)	yok

					eyler ārzū(7)				
455	182a ʿĀşıḳ sen olduñ ey dil-i şeydā men olmalu İnsāf dir sen olmalısan yā men olmalu (7)	152b ʿĀşıḳ sen olduñ ey dil-i şeydā men olmalu İnsāf dir sen olmalısan yā men olmalu (7)	110a ʿĀşıḳ sen oldun ey dil-i şeydā ben olmalu İnsāf dir sen olmalısan yā men olmalu (7)		Yok		95b ʿĀşıḳ sen olduñ ey dil-i şeydā men olmalu İnsāf vir sen olmalusan yā men olmalu (7)	90a (7)	31b (6)
456	182b Ne ġam ger her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu Nola ölsem dirilsem dem-be-dem ḫāşiyyetümdür bu(6)	152b Ne ġam ger her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu Nola ölsem dirilsem dem-be- dem ḫāşiyyetümdür	110b Ne ġam ger her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu Nola ölsem dirilsem dem-be-dem ḫāşiyyetümdür bu(6) (6)	Yok	91b Ne ġam ger her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu Nola ölsem dirilsem dem-be- dem ḫāşiyyetümdür bu(6)		96a Ne ġam ki her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu Nola ölsem dirilsem dem-be-dem ḫāşiyyetümdür bu(5)	90b (6)	31b (6)
457	183a Sanursan ḫāk-i rāh ammā benüm ḫākisterümdür bu Ḫayāl-i naḳş-ı pā eylersen ammā peykerümdür bu(7)	153a Sanursan ḫāk- i rāh ammā benüm ḫākisterümdür bu Ḫayāl-i naḳş-ı pā eylersen ammā peykerümdür bu(7)	110b Sanursan ḫāk-i reh ammā benüm ḫākisterümdür bu Ḫayāl-i naḳş-ı pā eylersen ammā peykerümdür bu(7)	Yok	91b Sanursan ḫāk-i rÀh ammā benüm ḫākisterümdür bu Ḫayāl-i naḳş-ı pā eylersen ammā peykerümdür bu(5)		96a *Sanursan ḫāk-i rÀh ammā benüm ḫākisterümdür bu Ḫayāl-i naḳş eylersen ammā peykerümdür bu/6)	90b (7)	Yok
458	(183b) Nola bī-taḳrīb eger eylersem iẓhār ārzū Nev-niyāzem ʿaşḳda göñlümde çoḳ var ārzū(8)	153b Nola bī-taḳrīb eger eylersem iẓhār ārzū Nev-niyāzem ʿaşḳda göñlümde çoḳdur ārzū(8)	111a Nola bī-taḳrīb eger eylersem iẓhār ārzū Nev-niyāzem ʿaşḳda göñlümde çoḫ var ārzū(8)	yok	91b Nola bī- taḳrīb eger eylersem iẓhār ārzū Nev-niyāzem ʿaşḳda göñlümde çoḫ var ārzū(7)		Yok	91a (8)	Yok
	183b Ne lebdür veh	153b Ne lebdür veh	(Yazı eski haline	96a bu şiirin son	92a Ne lebdür		96a Ne lebdür veh	91b (5)	32a (5)

459	ne ağızdur bu yā Rab veh ne sözdür bu Irāġ olsun yamān gözden ne müjgāndur ne gözdür bu(5)	ne ağızdur bu yā Rab veh ne sözdür bu Irāġ olsuñ yamān gözden ne müjgāndur ne gözdür bu(5)	geldi) 111a Ne lebdür veh ne ağızdur bu yā Rab veh ne sözdür bu Irāġ olsun yamān gözden ne müjgāndur ne gözdür bu (5)	iki beyti ile başlıyor	veh ne ağızdur bu yā Rab veh ne sözdür bu Irāú olsun yamān gözden ne müjgāndur ne gözdür bu(4)		ağızdur bu yā Rab veh ne sözdür bu Irāġ olsun yamān gözden ne müjgāndur ne gözdür bu(5)		
460	184a Gördüm yuḫuda yāri ʻaceb yār imiş yuḫu Çeşm ü çerāġ-ı devlet-i bīdār imiş yuḫu(6)	154a Gördüm yuḫuda yāri ʻaceb yār imiş yuḫu Çeşm ü çerāġ-ı devlet-i bīdār imiş yuḫu(6)	111a Gördüm yuḫuda yāri ʻaceb yār imiş yuḫu Çeşm-i çerāġ u devlet-i bīdār imiş yuḫu(6)	96a Gördüm yuḫuda yāri ʻaceb yār imiş yuḫu Çeşm ü çerāġ-ı devlet-i bīdār imiş yuḫu(6)	92b Gördüm yāri yuúuda ʻaceb yār imiş yuúu Çeşm-i çerāġ-ı devlet-i bīdār imiş yuḫu(5)		96b Gördüm yuḫuda yāri ʻaceb yār imiş yuḫu Çeşm ü çerāġ-ı devlet-i bīdār imiş yuḫu(6)	91b (4)	Yok
461	(184b) Esīr-i ʻaşḳ olanlar yetişdi yār harāy Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār harāy(9)	154b Esīr-i ʻaşḳ olanlar yetişdi yār harāy Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār herāy(9)	111b Esīr-i ʻaşḳ olanlar yetişdi yār harāy Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār herāy(9)	96a Esīr-i ʻaşḳ olanlar yetişdi yār harāy Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār harāy(9)	92b Esīr-i ʻaşḳ olanlar yetişdi yār herāy Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār harāy(6)		96b Esīr-i ʻaşḳ olanlar yetişdi yār herāy Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār harāy(9)	yok	32a (9)
462	184b Bağrumı ḳān itdi devrān nāle-i ser-şār hey Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteş-bār hey(9)	154b Bağrumı ḳān itdi devrān nāle-i ser-şār hey Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteş-bār hey(9)	111b *Bağrumı ḳān itdi gerdӱn nāle-i ser-şār hey Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteş-bār hey(9)	96b Bağrumı ḳān itdi devrān nāle-i ser-şār hey Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteş-bār hey(9)	92b Bağrumı ḳān itdi devrān nāle-i ser-şār hey Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteş-bār hey(5)		97a Bāğrumı ḳān itdi devrÀn nāle-i ser-şār hey Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteş-bār hey(9)	yok	Yok
463	185a Göz ü göñlüm gibi sāḳi severem mīnānı Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳanı(8)	155a Göz göñlüm gibi sāḳi severem mīnānı Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳanı (8) Bu arada 155b'de TB 215a'da "Nola yā Rab eger gele	112a *Göz ü köñlüm kimi ben hem severem mīnānı Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳanı(8)	97a Göz göñlüm gibi sāḳì severem mīnānı Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳanı(8)	93a Göz ü göñlüm ile sāḳì severem mīnānı Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳānı(7)		97b Göz ü göñlüm kimi sāḳì severem mīnānı Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳānı(7)	92a (8) Bu arada TB 540. gazel "Bes ki ser-mest etti…" (9)	yok

		sevdügüm sile eşk-i şerāre feşānumı Göre rengümi şora ḥālümi vire derdini ala cānumı" (7) ve156a'da TB 215b'deki "Bes ki ser-mest itdi vaṣl eyyāmı devrānuñ meni Sāḳiyā men bī-ḫaber yandurdı (9) hicrānuñ meni" var							
464	185b Tā evc dutdı bülbül-i destān-serā sesi Gāhī gelür ḳulaġuma bir āşinā sesi(8)	156a Tā evc dutdı bülbül-i destān-serā sesi Gāhī gelür ḳulaḳuma bir āşinā sesi(8)	112a* Tā evc dutdı bülbül-i destān-nevā sesi Gāhī gelür ḳulaġuma bir āşinā sesi(8)	97a Tā evc dutdı bülbül-i destān-serā sesi Gāhī gelür ḳulaġuma bir āşinā sesi(8)	93a Tā evc dutdı bülbül-i destān-serā sesi Gāhī gelür ḳulāġuma bir āşinā sesi(7)		97b Tā evc dutdı bülbül-i destān-sirā sesi Gāhī gelür ḳulāġuma bir āşinā sesi(7)	93a (8)	32b (8)
465	186a Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl u hicrāndan beni Kim yamān yalḳuzladı her biri bir yandan beni(10)	156b Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl u hicrāndan beni Kim yamān yalḳuzladı her biri bir yandan beni(10)	112b Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl-ı hicrāndan beni Kim yamān yalġuzladı her biri bir yandan beni(10)	97b Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl-ı hicrāndan beni Kim yamān yalúuzladı her biri bir yandan beni(10)	93b (Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl-ı) hicrāndan beni Kim yamān yalúuzladı her biri bir yandan beni(6)		(aşağıda 108a'da)	93a (10)	yok
466	186b Bülbül benüm efġānuma ḳatlanmadı uçdı Yarum gice ġonçe yuḫudan durdı vü göçdi(5)	157a Bülbül benüm efġānuma ḳatlanmadı uçdı Yarum gice ġonçe yuḫudan durdı vü göçdi(5)	112b Bülbül benüm efúānuma ḳatlanmadı uçdı Yarum gice ġonçe yuḫudan durdı vü göçdi(5)	97b *Bülbül benüm efġānuma ḳatlanmadı göçdi YÀrum gice ġonçe yuḫudan durdı vü göçdi(5	93b Bülbül benüm efġānuma úatlanmadı uçdı Yarum gice ġonçe yuúudan durdı vü göçdi(5		98a Bülbül benüm efġānuma úatlanmadı uçdı Yarum gice ġonçe yuòudan durdı vü göçdi(5)	93b (5)	33a (5)
467	(187a) Geç teġāfül birle benden ey iden	157b Geç teġāfül birle benden ey	113a Geç teġāfül birle benden ey iden	98a Geç teġāfül birle benden ey	93b Geç teġāfül birle benden ey		(yandaki aşağıda 108a'da)	94a (10)	33a (7)

	şeydā beni Kim bu günde görmesüñ hīç kāfir ü tersā beni (10)	iden şeydā beni Kim bu günde görmesüñ hīç kāfir ü tersā beni (10)	şeydā beni Kim bu günde görmesün hīç kāfir ü tersā beni (10)	iden şeydā beni Kim bu günde görmesüñ hīç(10 kāfir ü tersā beni	iden şeydā beni Kim bu günde görmesüñ hīç (7) kāfir tersā beni				
468	(187b) Sen ki saldüñ çöllere Mecnūn tek ey Leylā beni Ḳoyma kim ṣayd eylesüñ her āhū-yı raʿnā beni(7)	157b Sen ki saldüñ çöllere Mecnūn ey Leylā beni Ḳoyma kim ṣayd eylesüñ her āhū-yı raʿnā beni(7)	113a Sen ki ṣalduñ çöllere Mecnūn tek ey Leylā beni Ḳoyma kim ṣayd eylemesün her āhū-yı raʿnā beni(7)	98b Sen ki ṣalduñ çöllere Mecnūn tek ey Leylā beni Ḳoyma kim ṣayd eylemesüñ her(7 āhū-yı raʿnā beni	94a *Sen ki ṣalduñ çöllere Mecnūn tek ey Leylā beni Ḳoyma kim ṣayd eylesüñ her āhū-yı raʿnā beni(5)		Yok	94b (7)	34b (6)
469	187b Herçend hīçe satdı ise āsumān beni Ol Yūsufam ki bir daḫi satmaz alan beni(8)	158a Herçend hīçe satdı ise āsumān beni Ol Yūsufam ki bir daḫi satmaz alan beni(8)	113b Herçend hīçe satdı ise āsumān beni Ol Yūsufam ki bir daḫi ṣatmaz alan beni(8)	98b Herçend hīçe satdı ise āsumān beni Ol Yūsufam ki bir daḫi ṣatmaz alan beni(8)	94a Herçend hīçe satdı ise āsumān beni Ol Yūsufam ki bir daḫi ṣatmaz alan beni(7)		Yok	94b (8)	yok
470	188a Żaʿf-ı ġamında ol kemerüñ ṣorma ḥālümi Bir mūy pīç ü tāba salubdur ḫayālümi(6)	158b Żaʿf-ı ġamıñda ol kemerin ṣorma ḥālümi Bir mūy pīç ü tāba salubdur ḫayālümi(6)	113b Żaʿf-ı ġamında ol kemerüñ ṣorma ḥālümi Bir mūy pīç ü tāba ṣalubdur ḫayālümi(Sayfa düştüğü için 3 beyitten sonrası yok)	99a Żaʿf-ı ġamında ol kemerüñ ṣorma ḥālümi Bir mūy pīç ü tāba ṣalubdur ḫayālümi(6)	94b Żaʿf-ı ġamında ol kemerüñ ṣorma ḥālümi Bir mūy pīç ü tāba ṣalubdur ḫayālümi(6)		Aşağıda vr. 99a'da	95a (6)	34b (6)kenarda
471	188b İtdügüñ cevri baña ʿamden ḳılayduñ kāş ki Öz dilüñ ey ṭıfl-ı dilbilmez bileydüñ kāş ki(7)	158b İtdügüñ cevri baña ʿamden ḳılayduñ kāş ki Öz dilüñ ey ṭıfl-ı dilbilmez bileydüñ kāşki(7)	(Sayfa düşmüş)yok	99a İtdügüñ cevri baña ʿamden ḳılayduñ kāş ki Öz dilüñ ey ṭıfl-ı dilbilmez bileydüñ kāşki(7)	94b İtdügüñ cevri baña ʿamden ḳılayduñ kāş ki Öz dilüñ ey ṭıfl-ı dilbilmez bileydüñ kāşki(6)		Aşağıde 99a'da	95b (7)	Yok
472	188b Yüz vireli yüzüñdeki ḫāl ü	159a Yüz vireli yüzüñdeki ḫāl ü	Yok	99b Yüz vireli yüzündeki ḫāl	95a Yüz vireli yüzündeki ḫāl		Yok	95b (7)	yok

	ḫaṭuñ neẓāresi Gözlerimüñ biri bire ḳarışur aġ u ḳarası(7)	ḫaṭuñ neẓāresi Gözlerimüñ biri bire ḳarışur aġ u ḳarası (7)		ḫaṭuñ neẓāresi Gözlerimüñ biri bire ḳarışur aġ u ḳarası (7)	ḫaṭuñ neẓāresi Gözlerimüñ biri bire ḳarışur aġ u ḳarası (5)				
473	189a İstedüm hergāh la'lüñ vaṣlını ṣahbā kimi Baġrumı ḳān eyledüñ bir āl ile mīnā kimi(10)	159b İstedüm hergāh la'lüñ vaṣlını ṣahbā kimi Baġrumı ḳān eyledüñ bir āl ile mīnā kimi(10)	Yok	99b İstedüm hergāh la'lüñ vaṣlını ṣahbā kimi Baġrumı ḳān eyledüñ bir āl ile mīnā kimi(10)	95a *İstedüm hergāh vaṣl-ı la'lüñi ṣahbā gibi Baġrumı ḳān eyledüñ bir āl ile mīnā gibi(7)		(yandaki aşağıda 108b'de)	96a (10)	yok
474	189b Zencīr ḫalḳası baña dīvāneler gibi Yegdür ki ḫalḳ ṣoḫbeti ferzāneler gibi(5)	160a Zencīr ḫalḳası baña dīvāneler kimi Yegdür ki ḫalḳ ṣoḫbeti ferzāneler kimi(5)	Yok	100a Zencīr ḫalḳası baña dīvāneler kimi Yegdür ki ḫalḳ ṣoḫbeti (5) ferzāneler kimi	95b Zencīr ḫalḳası gibi dīvāneler kimi Yegdür ki ḫalḳ ṣoḫbeti (5) ferzāneler gibi		Aşiağıda vr. 99b'de	96b (5)	Yok
475	190a Bir zamān al göñlüm ey dil-dār başuñ ṣadḳası Gel ki elden gitdi ol bīmār başuñ ṣadḳası(12)	160a Bir zamān al göñlüm ey dil-dār bāşuñ ṣadḳası Gel ki elden gitdi ol bīmār başuñ ṣadḳası (12)	Yok	100a Bir zamān al göñlüm ey dil-dār başuñ ṣadḳası Gel ki elden gitdi ol bīmār başuñ ṣadḳası (12)	95b Bir zamān al göñlüm ey dil-dār başuñ ṣadḳası Gel ki elden gitdi ol (bīmār) başuñ ṣadḳası (9)		Aşağıda vr. 99b 'de	96b (12)	yok
476	190b Ḫūb yetişdüñ yaḫşı alduñ göñlümi ey yār hey Ey dolanım başuña ey nāzenīn dil-dār hey(13)	160b Ḫūb yetişdüñ yaḫşı alduñ göñlümi ey yār hey Ey dolanım başuña ey nāzenīn dil-dār hey(13)	Yok	100b Ḫūb yetişdüñ yaḫşı alduñ göñlümi ey yār hey Ey dolanım başuña ey nāzenīn dil-dār hey(13)	96a Ḫūb yetişdüñ yaḫşı alduñ köñlümi ey yār hey Ey dolanım bāşuña ey nāzenīn dil-dār hey(11)		Aşağıda 100a'da	97a (13)	34b (10)
477	191a Aġyār dutdı çevremi cānān herāy hāy	161a Aġyār dutdı çevremi cānān herāy hāy	Yok	101a Aġyār dutdı çevremi cānān herāy hāy	96b (Aġyār dutdı çevremi cānān herāy hāy)		Aşağıda 100a'da	98a (9)	35a (9)

	Aldı bu derdler beni dermān herāy hāy(9)	Aldı bu derdler beni dermān herāy hāy(9)		Aldı bu derdler beni dermān herāy hāy(9)	Aldı bu derdler beni dermān herāy hāy(8)				
478	191b İster gözüm ki göstere dil-dāre göñlümi Kimdür ki bir yere yıġa ṣad-pāre göñlümi(7)	161b İster gözüm ki göstere dil-dāre göñlümi Kimdür ki bir yere yıġa ṣad-pāre göñlümi(7)	(Son 6 beyti var)	101b İster gözüm ki göstere dil-dāre göñlümi Kimdür ki bir yere yıġa ṣad-pāre göñlümi(7)	96b İster gözüm ki göstere dil-dāre göñlümi Kimdür ki bir yere yıġa ṣad-pāre göñlümi(6)		Aşağıda 100b'de	98a (7)	35b (7)
479	192a Baġrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳān ḳılıcı Nola ger ḳānum ile itse gül-efşān ḳılıcı(9)	162a Baġrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳān ḳılıcı Nola ger ḳānum ile itse gül-efşān ḳılıcı(9)	114a Baġrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳān ḳılıcı Nola ger ḳānum ile itse gül-efşān ḳılıcı(9)	101b Baġrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳān ḳılıcı Nola ger ḳānum ile itse gül-efşān ḳılıcı(9)	97a Baġrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳān ḳılıcı Nola ger ḳānum ile itse gül-efşān ḳılıcı(9)		Aşağıda 100b'de	98b (9)	Yok
480	192b Esās-ı tevbe-i mey üstüvār böyle ḳalur mı Bize müdām şüdā'-i ḫumār böyle ḳalur mı(6)	162b Esās-ı tevbe-i mey üstüvār böyle ḳalur mı Bize müdām şüdā'-i ḫumār böyle ḳalur mı(6)	114a Esās-ı tevbe-i mey üstüvār öyle ḳalur mı Bize müdām şüdā'-i ḫumār böyle ḳalur mı(6)	102a* Esās-ı tevbe-i mey üstüvār böyle ḳalur mı Bize müdām şüdā'-i ḫumār böyle ḳalur mı(6)	97a Esās-ı tevbe-i mey üstüvār böyle ḳalur mı Bize müdām şüdā'-i ḫumār böyle ḳalur mı(5)		Aşağda 101a'da	98a (6)	yok
481	192b Gel öz elüñle Rūşen eyle şem'-i dāġumı Ey āfitāb bir gice yandur çerāġumı(9)	162b Gel öz elüñle Rūşen eyle şem'-i dāġumı Ey āfitāb bir gice yandur çerāġumı(9)	114b Gel öz elüñle rūşen eyle şem'-i dāġumı Ey āfitāb bir gice yandur çerāġumı(9)	102a Gel öz elüñle rūşen eyle şem'-i dāġumı(9) Ey āfitāb bir gice yandur çerāġumı	97b (Gel öz elüñle rūşen eyle şem'-i dāġumı)(9 Ey āfitāb bir gice yandur çerāġumı		Aşağıda 101b'de	98b (9)	35b (9)
482	193a Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degil mi Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degil mi(7)	163a Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degil mi Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degil mi(7)	114b Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degil mi Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degil mi(7)	102b Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degil mi Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degil mi(7)	97b (Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degil mi) Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degil mi(7)		Aşağıda 101b'de	100a (7)	yok
	193b Felek kim idi	163b Felek kim idi	115a Felek kim idi	103a Felek kim	98a Felek kim		Aşağıda 102a'da	100a (7)	yok

483	eger yār yārum olsaydı Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum olsaydı(7)	eger yār yārum olsaydı Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum olsaydı(7)	eger yār yārum olsaydı Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum olsaydı(7)	idi (eydi?) eger yār yārum olsaydı Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum olsaydı(7)	idi (eydi?) eger yār yārum olsaydı Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum olsaydı(5)				
484	194a Şīrīn uyar(edir) lebüñ bele ḫaṭṭuñ kināyesi Şānına gögden indi mi ol raḥmet āyesi(5)	Şīrīn uyar lebüñ bele ḫaṭṭuñ kināyesi Şānına gögden indi mi ol raḥmet āyesi(5)	115a Şīrīn uyar lebüñ bele ḫaṭṭuñ kināyesi Şānına gögden indi mi ol raḥmet āyesi(5)	103a Şīrīn uyar lebüñ bele ḫaṭṭuñ kināyesi Şānına gögden indi mi ol raḥmet āyesi(5)	98a *Şīrīn uyar òaùuñ bele lebüñ kināyesi Şānına gögden indi mi ol raḥmet āyesi(5)		Aşağıda 102a	100b (5)	Yok
485	194a Her ķadar yanduñ özüñ reşk ile yandurdı beni Ey sipend ol şemʿ-i maḥfilden utandurduñ beni(8)	164a Her ķadar yanduñ özüñ reşk ile yandurduñ beni Ey sipend ol şemʿ-i maḥfilden utandurduñ beni (8)	115b Her ķadar yanduñ özüñ reşk ile yandurduñ beni Ey sipend ol şemʿ-i maḥfilden (8) utandurduñ beni	103b Her ķadar yanduñ özüñ reşk ile yandurduñ beni Ey sipend ol (8) şemʿ-i maḥfilden utandurduñ beni	98b Her ķadar yanduñ (özüñ reşk ile) yandurduñ beni Ey sipend ol (7) şemʿ-i maḥfilden utandurduñ beni		Aşağıda 102b'de	100b (8)	yok
486	194b Baña Mecnūn diyen ol āhū-yı raʿnāyı görseydi Beni ķān ağladan ol nergis-i şeydāyı görseydi(9)	164b Baña Mecnūn diyen ol āhū-yı raʿnāyı görseydi Beni ķān ağladan ol nergis-i şeydāyı görseydi(9)	115b Baña Mecnūn diyen ol āhū-yı raʿnāyı görseydi onuñ(?) ķān ağlardı ol nergis-i şeydāyı görseydi(8)	103b *Baña Mecnūn diyen ol āhū-yı raʿnāyı görseydi Beni ķan ağladan ol (6) nergis-i şehlāyı görseydi (şiir tamamlanmadan eser bitti. Bundan sonra kapak var. Yalnız sayfanın altında bir dahaki sayfadaki şiirin	98b *Baña Mecnūn diyen ol āhū-yı raʿnāyı görseydi Beni ķan ağladan ol nergis-i şehlāyı(?) görseydi (8)		Yok	101a (9)	yok

				ilk kelimesi yazılmış .					
487	195a Āteşīn ruḫsārımuñ hercāyidür neẓẓāresi Bu sebebden bü'l-heves ilen yegindür arası (7)	165a Āteşīn ruḫsārımuñ hercāyidür neẓẓāresi Bu sebebden bü'l-heves ilen yegindür arası (7)	115b Āteşīn ruḫsārımuñ hercāyidür neẓẓāresi Bu sebebden bü'l-heves ilen yegindür arası (7)	Gerisi yok	99a Āteşīn ruḫsārımuñ hercāyidür neẓẓāresi Bu sebebden bü'l-heves ilen yegindür arası(7)		Aşağıda 102b'de, aynı gazel tekrar 109a)	101b (7)	yok
488	195b Luṭf ile ey āteşīn ruḫsār āb itdüñ beni Bes ki yüz virdüñ bu yüzden hem kebāb itdüñ beni (7)	165a Luṭf ile ey āteşīn ruḫsār āb itdüñ beni Bes ki yüz virdüñ bu yüzden hem kebāb itdüñ beni (7)	116a Luṭfile ey āteşīn ruḫsār āb itdüñ beni Bes ki yüz virdüñ bu yüzden hem kebāb itdüñ beni (7)	Yok	(BUNDAN SONRASI KÖTÜ)99a Luṭfile ey āteşīn ruḫsār (āb itdüñ beni) (Bes ki yüz virdüñ)bu yüzden hem (7) kebāb itdüñ beni		Aşağıde 103a'da	(7)	Yok
489	195b Gide gide aralıġdan götürmişem özümi Ki ḫāk-i pāyına yāruñ yetürmişem özümi(9)	165b Gide gide aralıġdan götürmişem özümi Ki ḫāk-i pāyına yāruñ yetürmişem özümi(9)	116a Gide gide aralıúdan götürmişem özümi Ki ḫāk-i pāyına yāruñ yetürmişem özümi(9)	Yok	Yok		Aaşğıda 103a'da	(9)	Yok
490	196a Żaʿīf ü zerd e(y)ledi reng-i sebz-i yār beni Ḫazān müsavvedesi itdi nev-bahār beni(7)	166a Żaʿīf ü zerd e(y)ledi reng-i sebz-i yār beni Ḫazān müsavvedesi itdi nev-bahār beni(7)	116a* Żaʿīf ü zerd eyledi rengine bahār beni Ḫazān müsavvedesi itdi nev-bahār beni(7)	Yok	99b Żaʿīf ü zerd e(y)ledi reng-i sebz-i yār beni Ḫazān (6) müsavvedesi itdi nev-bahār beni		Yok	(7)	Yok
491	196b Hīç yaḫmaz öz elile sīnemde şemʿ-i dāġı Yandurdı ol beni kim	166a Hīç yaḫmaz öz elile sīnemde şemʿ-i dāġı Yandurdı ol beni	116b Hīç yaḫmaz öz elile sīnemde şemʿ-i dāġı Yandurdı ol beni kim		99b (Bu gazel var ama okunmuyor)(8)		98a Hīç yaḫmaz öz elile sīnemde şemʿ-i dāġı Yandurdı ol beni kim	(9)	yok

	yansuñ anuñ çerāġı(9)	kim yansuñ anuñ çerāġı(9)	yansun anuñ çerāġı(8)				yaşuñ anuñ çerāġı(9)		
492	197a Nola ol gül bilse ben tek bī-nevālar ķadrini Kim bilür bī-müddeʿā bī-müddeʿālar ķadrini(9)	166b Nola ol gül bilse ben tek bī-nevālar ķadrini Kim bilür bī-müddeʿā bī-müddeʿālar ķadrini(9)	117a Nola ol gül bilse ben tek bī-nevālar ķadrini Kim bilür bī-müddeʿā bī-müddeʿālar ķadrini(9)		100a Nola ol gül bilse beñ tek bī-nevālar ķadrini Kim bilür bī-müddeʿā bī-müddeʿālar ķadrini(8)		98b Nola ol gül bilse ben tek bī-nevālar ķadrini Kim bilür bī-müddeʿā bī-müddeʿālar ķadrini(9)	(9)	36a (9)
493	197b Teẓallümden usandum ẓulmden dil-dār usanmaz mı Cefā vü cevrden aġyār usandı yār usanmaz mı(7)	167a Teẓallümden usandum ẓulmden dil-dār usanmaz mı Cefā vü cevrden aġyār usandı yār usanmaz mı(7)	117a Teẓallümden uşandum ẓulmden dil-dār uşanmaz mı Cefā vü cevrden aġyār uşandı yār uşanmaz mı(7)		100a BU gazel var ama okunmuyor(7)		98b Teẓallümden uşandum ẓulmden dil-dār uşanmaz mı Cefā vü cevrden aġyār uşandı yār uşanmaz mı(6)	(7)	36b (7)
494	(198a) göñül adlu ṣabā kūyuñda bir dīvāne gördüñ mi Anuñ bezminde bir bī-bāl ü per pervāne gördüñ mi(5)	167b göñül adlu ṣabā kūyuñda bir dīvāne gördüñ mi Anuñ bezmiñde bir bī-bāl ü per pervāne gördüñ mi(5)	117b göñül adlu ṣabā kūyunda bir dīvāne gördüñ mi Onuñ bezminde bir bī-bāl ü per pervāne gördüñ mi(5)		100b göñül adlu ṣabā kūyunda bir dīvāne gördüñ mi Onuñ bezminde bir bī-bāl ü per pervāne gördüñ mi(5)		(yandaki gazel aşağıda 103'de) 99a Żaʿf-ı ġamında ol kemerüñ ṣorma ḥālümi Bir mūy pīç ü tāba ṣalubdur ḫayālümi(5)	(5)	yok
495	198a Yā Rab kim ola ṣūret-i bī-cān iden beni Her gün bir özge muʿīne ḥayrān iden beni(7)	167b Yā Rab kim ola ṣūret-i bī-cān iden beni Her gün bir özge muʿīne ḥayrān iden beni(7)	117b Yā Rab kim ola ṣūret-i bī-cān iden beni Her gün bir özge muʿīne ḥayrān iden beni(7)		100b Yā Rab kim ola ṣūret-i bī-cān iden beni Her gün bir özge muʿīne ḥayrān iden beni(6)		(Yandaki yok) 99a İtdügüñ cevri baña ʿamden ķılayduñ kāş ki Öz dilüñ ey ṭıfl-ı dilbilmez bileydüñ kāşki(6)	(7)	yok
496	198b Yıḫılmış çünki bir seyl-ābdan vīrāneler varı Bu maʿnādan severler bir birin	168a Yıḫılmış çünki bir seyl-ābdan vīrāneler varı Bu maʿnādan	118a Yıḫılmış çünki bir seyl-ābdan vīrāneler varı Bu maʿnādan severler bir birin		101a Yıúılmış çünki bir seyl-ābdan vīrāneler vārı Bu maʿnādan		(yandaki aşağıda 109a'da) 99b Zencīr ḥalķası kibi dīvāneler kimi Yegdür ki ḫalķ	104b (11)	yok

	dīvāneler varı(11)	severler bir birin dīvāneler varı(11)	dīvāneler varı(11)		severler bir birin dīvāneler vārı(8)		ṣoḫbeti ferzāneler gibi(5)		
497	199a Böyle ger ṣūretde bārīk ol nihāl eyler beni Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni(9)	168b Böyle ger ṣūretde bārīk ol nihāl eyler beni Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni(9)	118a Böyle ger ṣūretde bārīk u nihāl eyler beni Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni(9)		101a Böyle ger ṣūretde bārīk u nihāl eyler beni Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni(7)		(yandaki aşağıda 103b'de) 99b Bir zamān al göñlüm ey dil-dār başuñ ṣadḳası Gel ki elden gitdi ol bīmār başuñ ṣadḳası(8)	(9)	yok
498	199b Ey odlu nāle kūçe vü bāzār emāneti Ey āh-ı āteşīn der ü dīvār emāneti(9)	169a Ey odlu nāle kūçe vü bāzār emāneti Ey āh-ı āteşīn der ü dīvār emāneti(9)	118b Ey odlu nāle kūçe vü bāzār emāneti Ey āh-ı āteşīn der ü dīvār emāneti(9)		101b Ey odlu (nāle kūçe vü bāzār emāneti) Ey āh-ı āteşīn der ü dīvār emāneti(8)		(yandaki aşağıda 104a'da) 100a Ḫūb yetişdüñ yaḫşı alduñ köñlümi ey yār hey Ey dolanım bāşuña ey nāzenīn dil-dār hey(10)	(9)	Yok
499	200a ʿAşḳında ol perīnüñ efsāne olmayım mı Zencīr üzmeyem mi dīvāne olmayım mı(7)	169b ʿAşḳında ol perīnüñ efsāne olmayım mı Zencīr üzmeyem mi dīvāne olmayım mı(7)	118b ʿAşḳında ol perīnüñ efsāne olmayım mı Zencīri üzmeyem mi dīvāne olmayım mı(7)		102a ʿAşḳıñda ol perīnüñ efsāne olmayım mı (Zencīri üzmeyem mi dīvāne olmayım mı)(şiirin yarısı okunmuyor) (7)		(yandaki aşağıda 104a'da) 100a Aġyār dutdı çevremi cānān herāy hāy Aldı bu derdler beni dermān herāy hāy(7)	(7)	yok
500	200a Nā-tüvānlıġlar beni sāḳi zemīn-gīr eyledi Dīde-i ḥayrān beni hem-çeşm-i taṣvīr eyledi(8)	169b Na-tüvānlıġlar beni sāḳi zemīn-gīr eyledi Dīde-i ḥayrān beni hem-çeşm-i taṣvīr eyledi(8)	119a Nā-tüvānlıġlar beni sāḳi zemīn-gīr eyledi Dīde-i ḥayrān beni hem-çeşm-i taṣvīr eyledi(8)		102a Nā-tüvānlıġlar beni sāḳi zemīn-gīr eyledi (Dīde-i ḥayrān beni hem-çeşm-i taṣvīr eyledi) okunmuyor(6)		(yandaki yok) 100b İster gözüm ki göstere dil-dāre göñlümi Kimdür ki bir yere yıġa ṣad-pāre gönlümi	(8)	yok

501	200b Köñül ey serv-i sebük-seyr ḫırāmān oldı Müjde ey keştī-yi teslīm ki ṭūfān oldı(12)	170aKöñül ey serv-i sebük-seyr ḫırāmān oldı Müjde ey keştī-yi teslīm ki ṭūfān oldı(12)	119a Köñül ol serv-i sebük-seyr ḫırāmān oldı Müjde ey keştī-yi teslīm ki ṭūfān oldı(12)		102b (Köñül ol serv-i sebük-seyr ḫırāmān oldı) Müjde ey keştī-yi teslīm ki ṭūfān oldı (okunmuyor)(10)		(yandaki yok) 100b Bağrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳān ḳılıcı Nola ger ḳānum ile itse gül-efşān ḳılıcı(8)	(12)	36b (12)
502	201a Diler büt-ḫāneni tersā vü ister Kaʿbeni ḥācı Ser-i kūyuñdur ey raʿnā dil-i bītāb miʿrācı(8)	170b Diler büt-ḫāneni tersā vü ister Kaʿbeni ḥācı Ser-i kūyuñdur ey raʿnā dil-i bītāb miʿrācı(8)	119b Diler büt-ḫāne-i tersā vü ister Kaʿbe-i ḥācı Ser-i kūyuñdur ey raʿnā dil-i bītāb miʿrācı(7)		102b Diler büt-ḫāneni (tersā vü ister Kaʿbe-i ḥācı Ser-i kūyuñdur ey raʿnā dil-i bītāb) miʿrācı (okunmuyor) (8)		(yandaki yok) 101a Esās-ı tevbe-i mey üstüvār böyle ḳalur mı Bize müdām şüdāʿ-i ḫumār böyle ḳalur mı(6)	(8)	Yok
503	201b Ḳadrüñi bildüm senüñ ey dil nişār itdüm seni ʿĀlemüñ var u yoḫundan iḫtiyār itdüm seni(7)	171a Ḳadrüñi bildüm senüñ ey dil nişār itdüm seni ʿĀlemüñ var u yoḫundan iḫtiyār itdüm seni(7)	120a Ḳadrin bildüm senüñ ey dil nişār itdüm seni ʿĀlemüñ varı yoḫıdan iḫtiyār itdüm seni(7)		103a Ḳadrüñi bildüm senüñ ey dil nişār itdüm seni (ʿĀlemüñ var u yoḫundan iḫtiyār itdüm seni) (5)		(yandaki 104b'de) 101b Gel öz elüñle rūşen eyle şemʿ-i dāġumı Ey āfitāb bir gice yandur çerāġumı(8)	(8)	yok
504	202a Aparmaz hīç kim elden beni dil-dārdan ġayrı Özümden özge nem var yā kimüm var yārdan ġayrı(9)	171a Aparmaz hīç kim elden beni dil-dārdan ġayrı Özümden özge nem var yā kimüm var yārdan ġayrı(9)	120a Aparmaz hīç kim elden beni dil-dārdan ġayrı Özümden özüm nem var yā kimüm var yārdan ġayrı(9)		103a Aparmaz hīç kim elden (beni dil-dārdan ġayrı Özümden özüm nem var yā kimüm var) yārdan (8)ġayrı		(yandaki 104b'de) 101b Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degil mi Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degil mi(7)	(9)	37a (9)
505	202b Olmayınca şerḥa şerḥa ḳānlu bağruñ gül kimi Hīç kim dutmaz ḳulaġ efġānuña bülbül kimi(7)	171b Olmayıñca şerḥa şerḥa ḳānlu bağruñ gül kimi Hīç kim dutmaz ḳulaġ efġānuña bülbül kimi(7)	120b Olmayınca şerḥa şerḥa ḳānlu bağruñ gül kimi Hīç kim dutmaz ḳulaġ efġānuña bülbül kimi(7)		103b Olmayınca şerḥa şerḥa ḳānlu bağruñ gül kimi Hīç kim dutmaz ḳulaḳ efġānuña bülbül kimi(6)		(yandaki yok) 102a Felek kim idi (eydi?) eger yār yārum olsaydı Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum	(7)	Yok

							olsaydı(6)		
506	(203a) ʿĀşıḳam ʿālemde bir ʿāşıḳ bulunmaz ben kimi Çünki şūret bağlamaz maʿnāda bir büt sen kimi(12)	172a ʿĀşıḳam ʿālemde bir ʿāşıḳ bulunmaz ben kimi Çünki şūret bağlamaz maʿnāda bir büt sen kimi(12)	120b ʿĀşıḳam ʿālemde bir ʿāşıḳ bulunmaz ben kibi Çünki şūret bağlamaz maʿnāda bir büt sen gibi(11)		103b ʿĀşıḳam ʿālemde bir ʿāşıḳ bulunmaz ben gibi Çünki şūret bağlamaz maʿnāda bir büt sen gibi(8)		(yandaki aşağıda 105'de) 102a Şīrīn uyar lebüñ bele ḫaṭṭuñ kināyesi Şānına gögden indüği ol raḥmet āyesi(5)	108b (12)	yok
507	203b Eritdi bağrumı ḥasret neẓāre hāy herāy Herāy hāy tebessüm işāre hāy herāy(7)	172b Eritdi bağrumı ḥasret neẓāre hāy herāy Herāy hāy tebessüm işāre hāy herāy(7)	121a Eritdi bağrumı ḥasret neẓāre hāy herāy Herāy hāy tebessüm işāre hāy herāy(7)		104a Eritdi bağrumı ḥasret neẓāre hāy herāy Herāy hāy tebessüm işāre hāy herāy(7)		102b Her ḳadar yanduñ özüñ reşk ile yandurduñ beni Ey sipend ol şemʿ-i maḥfilden utandurduñ beni (7)	(7)	36b (6)
508	203b Felek peymālığı ey Nūḥ ṭūfān menden ögrendi Girān lengerliği deryā-yı ʿummān menden ögrendi(7)	173a Felek peymālığı ey Nūḥ ṭūfān menden ögrendi Girān lengerliği deryā-yı ʿummān menden ögrendi(7)	121a Felek peymālığı ey Nūḥ ṭūfān benden ögrendi Bu(?) girānlığı deryā-yı ʿummān benden ögrendi(7)		104a Felek peymālığı ey Nūḥ ṭūfān benden ögrendi Girān lengerliği deryā-yı ʿummān benden ögrendi(7)		Áteş-i ruḫsāremüñ…şiirinin ikinci beyti matla gibi yazılmış) 102b Ben kimi yā Rab kimüñ var sen tek yāresi Hìç kimüñ var mı senüñ ben kimi bìçāresi(7)	(7)	Yok
509	204a Kenār dutmağı dīvāne menden ögrendi Yanub dolanmağı pervāne menden örgendi(7)	173a Kenār dutmağı dīvāne menden ögrendi Yanub dolanmağı pervāne menden ögrendi(7)	121b Kenār dutmaú dīvāne benden ögrendi Yanub dolanmağı pervāne benden örgendi(7)		104b Kenār dutmağı dīvāne benden ögrendi Yanub dolanmağı pervāne benden ögrendi(7)		103a Luṭfile ey āteşīn ruḫsār āb itdüñ beni Bes ki yüz virdüñ bu yüzden hem kebāb itdüñ beni (6)	(7)	Yok
510	204b Yüz virdi tā yüzündeki ḫālüñ	173b Yüz virdi tā yüzüñdeki ḫālüñ	121b Yüz virdi tā yüzündeki ḫālüñ		105a Yüz virdi tā yüzüñdeki ḫālüñ		103a Gide gide aralıúdan	(6)	Yok

	nezżāresi Ḳarışdı bir bire gözümüñ ağı ḳarası DİKKAT(6)	nezżāresi Ḳarışdı bir bire gözümüñ ağı ḳarası (6)	nezżāresi Ḳarışdı bir bire gözümüñ ağı ḳarası (6)		nezżāresi Ḳarışdı bir bire gözümüñ ağı ḳarası (6)		götürmişem özümi Ki ḫāk-i pāyına yāruñ yetürmişem özümi(9)		
511	(205a) Ruʿūnet şāḫ-ı gül ey serv-i bālā senden ögrendi Ḫırām ey nāzenīn āhū-yı raʿnā senden ögrendi(5)	174a Ruʿūnet şāḫ-ı gül ey serv-i bālā senden ögrendi Ḫırām ey nāzenīn āhū-yı raʿnā senden ögrendi(5)	121b Ruʿūnet şāḫ-ı gül ey serv-i bālā senden ögrendi Ḫırām ey nāzenīn āhū-yı raʿnā senden ögrendi(5)		105a Ruʿūnet satma gül ey serv-i bālā senden (5) Ḫırām ey nāzenīn āhū-yı raʿnā senden ögrendi(5)		103b göñül adlu şabā kūhunda bir dīvāne gördüñ mi Anuñ bezminde bir bī-bāl ü per pervāne gördüñ mi(5)	(5)	yok
512	205a Göñül ger ʿömr-i cāvidān dilersen yār yetmez mi Bahār-ı bī-ḫazān istersen ol ruḫsār yetmez mi(10)	174a Göñül ger ʿömr-i cāvidān dilersen yār yetmez mi Bahār-ı bī-ḫazān istersen ol ruḫsār yetmez mi(10)	122a göñül ger ʿömr-i cāvidān dilersen yār yetmez mi Bahār-ı bī-ḫazān istersen ol ruḫsār yetmez mi(10)		105a göñül ger ʿömr-i cāvidān dilersen yār yetmez mi Bahār-ı bī-ḫazān istersen ol ruḫsār yetmez mi(10)		103b Böyle ger şūretde bārīk ol nihāl eyler beni Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni(9)	(10)	yok
513	205b Zāhid gerek bu gün göre ol serv-i ḳāmeti Her bī-başar ki danla inanmaz ḳıyāmeti(9)	174b Zāhid gerek bu gün göre ol serv-i ḳāmeti Her bī-başar ki danla inanmaz ḳıyāmeti(9)	122a Zāhid gerek bu gün göre ol serv-i ḳāmeti Her bī-başar ki dañla inanmaz ḳıyāmeti(9)		105b Zāhid gerek bu gün göre ol serv-i ḳāmeti Her bī-başar ki dañla inanmaz ḳıyāmeti(9)		(yandaki Aşağıda eksik olarak 105b'de)104a Ey odlu nāle kūçe vü bāzār emāneti Ey āh-ı āteşīn der ü dīvār emāneti(9)	(9)	Yok
514	206a Ey ki hicrānuñda ārām u ḳarārum ḳalmadı Gel ki şabrum gitdi elden iḫtiyārum ḳalmadı(7)	175a Ey ki hicrānuñda ārām u ḳarārum ḳalmadı Gel ki şabrum gitdi elden iḫtiyārum ḳalmadı(7)	122b Ey ki hicrānuñda ārām u ḳarārum ḳalmadı Gel ki şabrum gitdi elden iḫtiyārum ḳalmadı(7)		106a Ey ki hicrānuñda ārām u ḳarārum ḳalmadı Gel ki şabrum gitdi elden iḫtiyārum ḳalmadı(7)		(yandaki aşağıda 105b'de) 104a ʿAşḳında ol perīnüñ efsāne olmayım mı Zencīri üzmeyem mi dīvāne olmayım mı(6)	(7)	Yok
	206b İkidür gerçi	175a İkidür gerçi	122b İkidür gerçi		106a İkidür gerçi		(yandaki yok)	1 beyit var sayfa	Yok

515	perī-çehrelerüñ güftārı Bir imiş bunlaruñ iķrārı ile inkārı(7)	perī-çehrelerüñ güftārı Bir imiş bunlaruñ iķrārıyle inkārı(7)	perī-çehrelerüñ güftārı Bir imiş munlaruñ iķrārı ile inkārı(7)		perī-çehrelerüñ güftārı Bir imiş bunlaruñ iķrārı ile inkārı(7)		104b Ķadriñi bildüm senüñ ey dil nişār itdüm seni ʿĀlemüñ varu yoḫından iḫtiyār itdüm seni(7)	düşmüş	
516	206b Ey ḫoş ol günler ki göñlüm tek ḥiṣārum var idi ʿAķl-ı hercāyī kimi dārü'l-ķarārum var idi(9)	175b Ey ḫoş ol günler ki göñlüm tek ḥiṣārum var idi ʿAķl-ı hercāyī kimi dārü'l-ķarārum var idi(9)	123a Ey ḫoş ol günler ki göñlüm tek ḥiṣārum var idi ʿAķl-ı hercāyī kimi dārü'l-ķarārum var idi(9)		106b Ey ḫoş ol günler ki göñlüm tek ḥiṣārum var idi ʿAķl-ı hercāyī kibi dārü'l- (9) ķarārum var idi		(yandaki yok) 104b Aparmaz hīç kim elden beni dil-dārdan ġayrı Özümden özge nem var yā kimüm var yārdan ġayrı(8)	yok	yok
517	207a Benüm şūḫ-ı sitem-kārum teġāfülden usanmaz mı Ferāmūş olmayan yārum meni bir ķatla anmaz mı(7)	176a Benüm şūḫ-ı sitem-kārum teġāfülden usanmaz mı Ferāmūş olmayan yārum beni bir ķatla anmaz mı(7)	123a Benüm şūḫ-ı sitem-kārum teġāfülden uşanmaz mı Ferāmūş olmasa yārum beni bir ķanda şanmaz mı(7)		107a Benüm şūḫ-ı sitem-kārum teġāfülden uşanmaz mı Ferāmūş olmayan yārum beni bir ķatla anmaz mı(7)		(yandaki yok) 105a ʿĀşıķam ʿālemde bir ʿāşıķ bulunmaz ben kimi Çünki şūret baġlamaz maʿnāda bir büt sen kimi(8)	yok	36b (7)
518	207b Ḥicāb-ı şuʿle-i ruḫsāruñ itdi āb beni Fiġān ki perdede yandurdı āfitāb beni(7)	176b Ḥicāb-ı şuʿle-i ruḫsāruñ itdi āb beni Fiġān ki perdede yandurdı āfitāb beni(7)	123b Ḥicāb-ı şuʿle-i ruḫsāruñ itdi āb beni Fiġān ki perdede yandurdı āfitāb beni(7)		107a Ḥicāb-ı şuʿle-i ruḫsāruñ itdi āb beni Fiġān ki perede(?) yandurdı āfitāb beni(7)		(Yandaki yok) (Zāhid gerek bu gün göre…gazeli başı eksik olarak yazılmış) 105b Nola ki şerḫ-i ḥüsnüñ ola dil varaķ varaķ (7) ĶurÀnda sebtdür pìr-āi Kenʿān hikÀyeti ā	112a (7)	yok
519	208a Ümmīd-vār ķılmış iken berg ü ber beni Cūş-ı bahār eyledi zir	177a Ümmīd-vār ķılmış iken berg ü ber beni Cūş-ı bahār eyledi	123b Ümmīd-vār ķılmış iken berg ü ber beni Cūş-ı bahār eyledi zir		107b Ümmīd-vār ķılmış iken berg ü ber beni Cūş-ı bahār		(aşağıda) 105b Ey ki hicrānuñda ārām u ķarārum ķalmadı	(7)	37a (6)

	ü zeber beni(7)	zir ü zeber beni(7)	ü zeber beni(Sayfa düşmüş , bu gazel eks,k galiba)(6)		eyledi zir ü zeber beni(7)		Gel ki ṣabrum gitdi elden iḫtiyārum ḳalmadı(6)		
520	(208b) Ṭabībüm bir zamān yā Rab men-i bīmāre yetseydi Bu mühlik derd elinde ölmemişken çare yetseydi(8)	177a Ṭabībüm bir zamān yā Rab men-i bīmāre yetseydi Bu mühlik derd eliñde ölmemişken çare yetseydi(8)	Sayfa düşmüş.yok		107b Ṭabībüm bir zamān yā Rab ben-i bīmār yetseydi Bu mühlik derd elinde ölmemişken çare yetseydi(7)		(yandaki yok) 106a Ümmīd-vār ḳılmış iken berg ü ber beni Cūş-ı bahār eyledi zir ü zeber beni(7)	(8)	yok
521	208b Mende yoḳdur hīç cān olsaydı yüz cān kāş ki Her birin bir reng ile alsaydı cānān kāş ki(9)	177b Mende yoḳdur hīç cān olsaydı yüz cān kāş ki Her biriñ bir reng ile alsaydı cānān kāş ki(10)	Yok		108a Mende yoḳdur hīç cān olsaydı yüz cān kāş ki Her birin bir reng ile alsaydı cānān kāş ki(9)		106a Mende yoȯdur hīç cān olsaydı yüz cān kāş ki Her birin bir reng ile alsaydı cānān kāş ki(8)	113a (10)	yok
522	209a Bülbül menüm herāyıma yetseydi kāşki Yüz ḳanlu yāremüñ biri bitseydi kāşki(7)	177b Bülbül menüm herāyıma yetseydi kāşki Yüz ḳanlu yāremüñ biri bitseydi kāşki(7)	Yok		108a Bülbül menüm herāyıma yetseydi kāşki Yüz ḳanlu yāremüñ biri bitseydi kāşki(7)		Yok	(7)	Yok
523	209b Ṣabr eyle ʻāḳibet mey olur ḳān didükleri Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri(7)	178a Ṣabr eyle ʻāḳibet mey olur ḳān didükleri Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri(7)	Yok		108b Ṣabr eyle ʻāḳibet mey olur ḳān didükleri Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri(7)		106b Ṣabr eyle ʻāḳibet mey olur ḳān didükleri Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri(6)	(7)	Yok
524	210a ʻÖmrlerdür ṣayd-ı nāvek ḫurdeyem ṣayyād hey Nīm-bismil ḳoyma başuñçün beni cellād	178b ʻÖmrlerdür ṣayd-ı nāvek ḫurdeyem ṣayyād hey Nīm-bismil ḳoyma	Yok		108b ʻÖmrlerdür ṣayd-ı nāvek ḫurdeyem ṣayyād hey Nīm-bismil		Yok	(5)	yok

	hey(5)	başuñçün beni cellād hey(5)			ḳoyma başuñçün beni cellād hey				
525	210a Eger sen böyle beklersen bu ruḫsār ile bāzārı Ḫarīdārāne Yūsuf aḫtarur tapmaz ḫarīdārı(7)	178b Eger sen böyle beklersen bu ruḫsār ile bāzārı Ḫarīdārāne Yūsuf aḫtarur tapmaz ḫarīdārı(7)	Yok		109a Eger sen böyle beklersen bu ruḫsār ile bāzārı Ḫarīdārāne Yūsuf aḫtarur tapmaz ḫarīdārı(6)		106b Eger sen böyle beklersen bu ruḫsār ile bāzārı Ḫarīdārānı Yūsuf aḫtarur tapmaz ḫarīdārı(5)	(7)	yok
526	210b ʿĀḳibet yavuncıdur yüz bin dil(dīl) ile dil beni Āḫır ol bī-derde yalvardur bu lā-yaʿḳil beni(7)	179a ʿĀḳibet yavuncıdur yüz biñ dil ile dil beni Āḫır ol bī-derde yalvardur bu lā-yaʿḳil beni(7)	Yok		109a ʿĀḳibet yavuncıdur yüz biñ dil ile dil beni Āḫır ol bī-derde yalvardur bu lā-yaʿḳil beni(5)		(yandaki Aşağıda109b'de)	(7)	Yok
527	211a Gözüm çerāġısan aġlatma zār zār beni Ki yollar üste çoḳ aġlattı intiẓār beni(7)	179b Gözüm çerāġısan aġlatma zār zār beni Ki yollar üste çoḳ aġlattı intiẓārbeni(7	Yok		Yok		Yok	(7)	yok
528	211a Ne gitdüñ elden ayāġdan dil-i fikārum hey Saña ne oldı benüm küll-i iḫtiyārum hey(6)	179b Ne gitdüñ elden ayāġdan dil-i fikārum hey Saña ne oldı benüm küll-i iḫtiyārum hey(6)	Yok		109b Ne gitdüñ elden ayāġdan dil-i fikārum hey Saña ne oldı benüm küll-i iḫtiyārum hey(5)		107a Ne gitdüñ elden ayāġdan dil-i fikārum hey Saña ne oldı benüm küll-i iḫtiyārum hey(6)	(6)	yok
529	211b Geçme menden sāḳiyā serv-i revānuñ ṣadḳası Çekme başumdan ayāġuñ āsitānuñ ṣadḳası(7)	180a Geçme menden sāḳiyā serv-i revānuñ ṣadḳası Çekme başumdan ayāġuñ āsitānuñ ṣadḳası(7)	Yok, bu gazelin son iki beyti var)		109b Geçme benden sāḳiyā serv-i revānuñ ṣadḳası Çekme bāşumdan ayāġuñ āsitānuñ		107a Geçme menden sāḳiyā serv-i revānuñ ṣadḳası Çekme bāşumdan ayāġuñ āsitānuñ ṣadḳası(7)	(7)	Yok

					şadḳası(6)				
530	212a Eyledi ser-geşte Mecnūndan beter şaḥrā beni Hīç farḳum yoḫdur ondan hā onı gör hā beni(7)	180b Eyledi ser-geşte Mecnūndan beter şaḥrā beni Hīç farḳum yoḫdur ondan hā onı gör hā beni(7)	124a Eyledi ser-geşte Mecnūndan beter şaḥrā beni Hīç farḳum yoḫdur ondan hā Ànı gör hā beni(7)		109b Eyledi ser-geşte Mecnūndan beter şaḥrā beni Hīç farḳum (7) yoúdur andan hā Ànı gör hā beni		Yok	(7)	yok
531	(212b) Çeşm-i mestüñ hīç kimde dīn ü īmān ḳoymadı Dehrde ol nā-müselmān bir müselmān ḳoymadı(7)	180b Çeşm-i mestüñ hīç kimde dīn ü īmān ḳoymadı GÀh eger raóm üste cÀnÀn geldi devrÀn úoymadı (bu mısra ile diger beytin ikinci mısraı yer değişmiş.) (7)	124a Çeşm-i mestüñ hīç kimde dīn ü īmān ḳoymadı Dehrde ol nā-müselmān bir müselmān ḳoymadı(7)		110a Çeşm-i mestüñ hīç kimde dīn īmān ḳoymadı Dehrde ol nā-müselmān bir müselmān ḳoymadı(6)		107b Çeşm-i mestüñ hīç kimde dīn ü īmān ḳoymadı Dehrde ol nā-müsülmān bir müsülmān ḳoymadı (7)	(7)	Yok
532	212b Nola ger luṭf eyleyüb şormazsa bir gün ḥālümi Kim özümden yeg bilür cānān benüm aḥvālümi(7)	181a Nola ger luṭf eyleyüb şormazsa bir gün ḥālümi Kim özümden yeg bilür cānān benüm aḥvālümi(7)	124b Nola ger luṭf eyleyüb şormazsa bir gün ḥālümi Kim özümden yeg bilür cānān benüm aḥvālümi(7)		110a Nola ger luṭf eyleyüb şormazsa bir gün ḥālümi (7) Kim özümden yeg bilür cānān benüm aḥvālümi		107b Nola ger luṭf eyleyüb şormazsa bir gün ḥālümi Kim özümden yeg bilür cānān benüm aḥvālümi(7)		yok
533	213a Elinden cāne yetdüm göñlümüñ dil-dār yetmez mi Bu vīrān olmuşuñ imdādına miʿmār yetmez mi(7)	181b Elinden cāne yetdüm göñlümüñ dil-dār yetmez mi Bu vīrān olmuşuñ (imdādına miʿmār yetmez)(buraya kagıt yapıştırılmış(7)	124b Elinden cāne yetdüm göñlümüñ dil-dār yetmez mi Bu vīrān olmuşun imdādına miʿmār yetmez mi(7)		110b Elinden cāne yetdüm göñlümüñ dil-dār yetmez mi Bu vīrān olmuşun imdādına miʿmār yetmez mi(6)		108a Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl-ı hicrāndan beni Kim yamān yalġuzladı her biri bir yandan beni(8)	(7)	yok
	213b Bahār eyyāmı	181b Bahār eyyāmı	124b Bahār eyyāmı		110b Bahār		108a Geç teġāfül	(7)	Yok

534	ebr(-i) dūd-ı āhum şu'le-bār itdi Nesīm-i nāle cismüm pūd u tārın tār ü mār itdi (7)	ebr(-i) dūd-ı āhum şu'le-bār itdi Nesīm-i nāle cismüm pūd(u tārın tār ü mār itdi) (7)	ebr(-i) dūd-ı āhum şu'le-bār itdi Nesīm-i nāle cismüm tÀr pūdum tār ü mār itdi (7)		eyyāmı ebr(-i) dūd-ı āhum şu'le-bār itdi Nesīm-i nāle cismüm pūd u tārın tār ü mār itdi (6)		birle benden ey iden şeydā beni Kim bu günde görmesün hīç kāfir ü tersā beni(10)		
535	213b Ne ḫūşdur ne ḫurūş bahārdur hey hey Ne yaḫşı il ne güzel rūzigārdur hey hey(7)	182a Ne ḫūşdur ne ḫurūş bahārdur hey hey Ne yaḫşı il ne güzel rūzigārdur hey hey(7)	125a Ne ḫūşdur ne ḫurūş bahārdur hey hey Ne yaḫşı il ne güzel rūzigārdur hey hey(7)		111a Ne ḫūşdur ne ḫurūş u bahārdur hey hey Ne yaḫşı il ne güzel rūzigārdur hey hey(7)		(Yandaki aşağıda 109b'de) 108b İstedüm hergāh la'lüñ vaṣlını ṣahbā kimi (10) Bāġrumı ḳān eyledüñ bir āl ile mīnā kimi	(7)	Yok
536	214a Başum üstünden ṭabībüm gitme cānuñ ṣadḳası Üzme cānum riştesin mūy-ı miyānuñ ṣadḳası(7)	182b Başum üstüñden ṭabībüm gitme cānuñ ṣadḳası Üzme cānum riştesin mūy-ı miyānuñ ṣadḳası(7)	125a Başum üstünden ṭabībüm gitme cānuñ ṣadḳası Üzme cānum riştesini mūy-ı miyānuñ ṣadḳası(7)		yok		109a Áteşìn ruḫsāremüñ hercāyìdür neẓẓāresi Bu sebebden bü'l- heves ilen yegindür Àresi (7)	117b (7)	Yok
537	214b Rişte-i cānum benüm mūy-ı miyāndur doġrusı Pīç ü tāb ol riştede ārām-ı cāndur doġrusı(7)	182b Rişte-i cānum benüm mūy-ı miyāndur doġrusı Pīç ü tāb ol riştede ārām-ı cāndur doġrusı(7)	125b Rişte-i cānum benüm mūy-ı miyāndur doġrusı Pīç ü tāb ol riştede ārām-ı cāndur doġrusı(7)		Yok		109a Yıḫılmış çünki bir seyl-ābdan vīrāneler varı Bu ma'nādan severler bir birin dīvāneler varı(10)	(7)	Yok
538	215a Baña mümkün degil maḳāl dili(dīli) Āh eger olmasa idi ḫāl dili (9)	Yok	125b Baña mümkün degil maḳāl dili Āh eger olmasaydı ḫāl dili (9)		Yok		(Yandaki aşağıda 110a'da) 109b 'Āḳibet yaduncıdur yüz biñ dil ile dil beni Āḫır ol bī-derde yalvardur bu lā-ya'ḳil beni(7)	yok	Yok

539	215a Nola yā Rab eger gele sevdügüm sile eşk-i şerāre feşānumı (?) Göre rengümi şora ḫālümi vire derdini ala cānumı(7)	Yukarıda 155b'de geçti	126a Nola yā Rab eger gele sevdügüm sile eşk-i şerāre feşāyumı Göre rengümi şora ḫālümi vire derdini ala cānumı(7)		Yok		(yandaki aşağıda110a'da) 109b Ne ḫūşdur ne ḫurūş bahārdur hey hey Ne yaḫşı il ne güzel rūzigārdur hey hey(7)	Yok	Yok
540	215b Bes ki ser-mest itdi vaṣl eyyāmı devrānuñ meni Sāḳiyā men bī-ḫaber yandurdı hicrānuñ meni(9)	156a'da geçti	126a *Bes ki mest itdi o vaṣl eyyāmı devrānuñ meni Sāḳiyā ben bī-ḫaber yandurdı hicrānuñ beni(8)		Yok		110a Baña mümkün degil maḳāl dili Āh eger olmasaydı ḥāl dili (7)	yok	Yok
541	216a Ol kebābem kim beni yandurmamış köz (ḳalmadı) Zaḫm-ı ḫūn-efşānuma ṣarf olmamış dūz ḳal(madı) (sayfa kenarına yazımış) (7)	Yok	Yok		yok		110a Nola yā Rab eger gele sevdügüm bile eşk-i şerāre feşānumı Göre rengümi şora ḫālümi vire derdini ala cānumı(bu şiirin sadece 2 beyti var)	yok	Yok
542	216a Aġlamaġda şemʿ tek herçend ihmāl olmadı Reng-i zerdüm eşk-i gül-gūn kimi hem āl olmadı(6)	Yok	126b Aġlamaġda şemʿ tek herçend ihmāl olmadı Reng-i zerdüm eşk-i gül-gūn kimi hem āl olmadı(6)		Yok			yok	Yok
543	216b Kebāb iken beni sāḳi ḫumār yandurdı Ḳavurdı baġrumı hicr intiẓār yandurdı(9)	Yok	126b Kebāb iken beni sāḳi ḫumār yandurdı Ḳavurdı baġrumı hicr intiẓār yandurdı(9)		Yok				Yok
1trk	Terkib-i bend 5 bend (217a) Ey vāy ki	Terkib-i bend 5 bend	Terkìb-i bend 4 bend(Bu bendin ilk		(Tercìāt diye başlık var)			Tercī-i bend (5 bend)	39a-n 4. benden itibaren var "Ey

	elden giderem yār gelince Dilden düşerem başuma dil-dār gelince (9)	183a Ey vāy ki elden giderem yār gelince Dilden düşerem başuma dil-dār gelince(9)	bendi yok , direkt ikinci benden başlamış)127a Ol nāşì ṭabìbüñ ele düşmezse devāsı Besdür baña yüz ben kimine derd ü belāsı		Terkib-i bend 5 Ey vāy ki elden giderem yār gelince Dilden düşerem bāşuma dil-dār gelince(9)				āyine-rū…" Bu son iki bendir. Bundan başka yok. Bitti.
1m h	Muhammes 7 bend 219 a Meni hicr eylemiş zīr ü zeber va'llāh bi'llāh Göñül āb u kebāb olmuş ciger va'llāh bi'llāh	Yok	Muhammes 7 bend 128a Beni hicr eylemiş zīr ü zeber va'llāh bi'llāh Göñül āb u kebāb olmuş ciger va'llāh bi'llāh		113a Terci-i bend 5 bend Ey hāy kim açıldı yine ey hezār gül Çeşm-i terümden eyledi ebr-i bahār gül (7)			Terci-i bend 5 bend Ey hāy kim…	
2m h	Muhammes 5 bend 220a Ey şām-ı ġamum zülf-i perīşānuña ḳurbān Ṣubḥ-ı ṭarabum çāk-ı girībānuña ḳurbān	Yok	Muhammes 5 bend 128b Ey şām-ı ġamum zülf-i perīşānuña ḳurbān Ṣubḥ-ı ṭarabum çāk-ı girībānuña ḳurbān		Müseddes 7 bend 114b Gelüñ ey (ehl-i vera' 'āşıḳ u ḫumār olalım Ḳamu bir muġbeçe yanında giriftār olalım)			Müseddes 7 bend Gelüñ ey ehl-i vera' 'āşıḳ…	
1trc	Terci-i bend 5 bend 220b Ey hāy kim açıldı yine ey hezār gül Çeşm-i terümden eyledi ebr-i bahār gül(7)	Terci-i bend 5 bend 185a Ey hāy kim açıldı yine ey hezār gül Çeşm-i terümden eyledi ebr-i bahār gül(7)	Terci-i bend 5 bend 129a Ey hāy kim açıldı yine ey hezār gül Çeşm-i terümden eyledi ebr-i bahār gül		Terkib-i bend 7 bend 115b Eyyām-ı bahār oldı fiġān başladı bülbül Bir nev' ki gül-bangına maḥv oldı anuñ gül(8)			Terkib-i bend 4 bend Eyyām-ı bahār oldı fiġān…	
1m sd	Müseddes 7 bend 222b Gelüñ ey ehl-i	Müseddes 7 bend 186b Gelüñ ey	Müseddes 7 bend 130a Gelüñ ey ehl-i		117b Terci-i bend 5 bend			Yukarıda geçti	

	veraʿ ʿāşıḳ u ḫumār olalım Hamı bir muġbeçe yanında giriftār olalım	ehl-i veraʿ ʿāşıḳ u ḫumār olalım Hamı bir muġbeçe yanıñda giriftār olalım	veraʿ ʿāşıḳ u ḫumār olalım Úamu bir muġbeçe yanında giriftār olalım		BAŞLIK(Velehÿ terciʿ-i taʿrìf-i bāġ-ı Mirza Ţāhir)Zāhid dolu cāmumdaki lebrìz şafādur Dürd-i mey-i gül-reng degil āb-ı beḳādur(4 bend eksik)				
2trk	Terkib-i bend 7 bend ((224a) Eyyām-ı bahār oldı fiġān başladı bülbül Bir nevʿ ki gül-bangına maḥv oldı anuñ gül(8)	Terkib-i bend 7 bend 188a Eyyām-ı bahār oldı fiġān başladı bülbül Bir nevʿ ki gül-bangına maḥv oldı anuñ gül(Bazı bölümlere kağıt yapıştırılmış. Düzeltmeler yapılmış)(8)	Terkib-i bend 7 bend 131a Eyyām-ı bahār oldı fiġān başladı bülbül Bir nevʿ ki gül-bangına maḥv oldı anuñ gül(2. ve 4. bendin birer beyti eksik)		Yukarıda geçti			Yukarıda geçti	
3m h	Muhammes 5 bend 226b Dāne-i leb-teşneyem ey ebr-i gevher-bār hey Āşiyānsız bülbülem ey şemʿ-i gül-ruḫsār hey	Muhammes 5 bend 190b Dāne-i leb-teşneyem ey ebr-i gevher-bār hey Āşiyānsız bülbülem ey şemʿ-i gül-ruḫsār hey	Muhammes 4 bend(Üçüncü bend eksik) 132b Dāne-i leb-teşneyem ey ebr-i gevher-bār hey Āşiyānsız bülbülem ey şemʿ-i gül-ruḫsār hey		Yok			Muhammes 3 bend Dāne-i leb-teşneyem ey…	
1mr	Murabba 7 bend (227b)Göñlüm ister kim ola ol āteşīn ruḫsār u men	Murabba 7 bend 191a Göñlüm ister kim ola ol āteşīn ruḫsār u men	Murabba 7 bend 133a Göñlüm ister kim ola ol āteşīn ruḫsār u men		yok				

	Fırṣat-ı ʿarż u niyāz u ḫalvet dīdār u men	Fırṣat-ı ʿarż u niyāz u ḫalvet dīdār u men (son bendin son iki mısraı eksik. Sayfa düşmüş gibi)	Fırṣat-ı ʿarż u niyāz u ḫalvet dīdār u men						
4mh	muhammes 9 bend 228a İsterem laʿl-i güher-bāruña ḳurbān olayım(olım) Dilüñe aġzuña güftāruña ḳurbān olayım(olım)	192a İsterem laʿl-i güher-bāruña ḳurbān olayım(olım) Dilüñe aġzuña güftāruña ḳurbān olayım(olım) DİKKAT(bu muhammesin yalnızca son bendi ve bir önceki bendin yarısı var)	muhammes 8 bend 133b İsterem laʿl-i güher-bāruña ḳurbān olalım Dilüñe aġzuña güftāruña ḳurbān olalım		Yok				
2trc	Terci-i bend 9 bend 229a Zāhid dolu cāmumdaki lebrīz ṣafādur Dürd-i mey-i gül-reng degil āb-ı beḳādur	Terci-i bend 9 bend 192a Zāhid dolu cāmumdaki lebrīz ṣafādur Dürd-i (doldur) mey-i gül-reng degil āb-ı beḳādur (bu şiirde yazı değişmiş.yazı değiştikten sonra bendlerin sonundaki tekrarların bir mısraı yazımamış)	Terci-i bend 9 bend 134b Zāhid mey-i cāmumdaki lebrīz ṣafādur Dürd-i mey-i gül-reng degil āb-ı beḳādur		Yukarıda geçti			Terci-i bend 9 bend Zāhid mey-i cāmumdaki…	
5mh	Muhammes 5 bend 232b Beni saldın	Muhammes 5 bend 194b Beni saldın	Muhammes 5 bend 136b Beni salduñ					Muhammes 4 bend	

	ayāġdan ey sebük-cevlān günāhum ne Elümdeñ dutmaduñ ey sāḳi-i devrān günāhum ne	ayāġdan ey sebük-cevlān günāhum ne Elümdeñ dutmaduñ ey sāḳi-i devrān günāhum ne(Sayfa ıslanmış bazı yerler okunmuyor.)	ayāġdan ey sebük-cānān günāhum ne Elümden dutmadun ey sāḳi-i devrān günāhum ne					Beni salduñ ayāġdan ey sebük… gerisi yok	
3trc	Terci-i bend 5 bend 233a Getür sāḳi ḳadeḥ kim nev-bahār-ı ʻayş u ʻişretdür Bugünden böyle cūş-ı ʻaşḳ u ṭuġyān-ı muḥabbetdür	Terci-i bend 4 bend 196a-b Getür sāḳi ḳadeḥ kim nev-bahār-ı ʻayş u ʻişretdür Bu günden böyle cūş-ı ʻaşḳ u ṭuġyān-ı muḥabbetdür(Bu tercin son bendi sayfa kenarında)	Terci-i bend 5 bend 137a Getür sāḳi ḳadeḥ kim nev-bahār-ı ʻayş u ʻişretdür Bu günden böyle cūş-ı ʻaşḳ u ṭuġyān-ı muḥabbetdür(3. ve 5. bendlerin birer beyitleri eksik)						
1rb	Rubai 235a Ey ʻaşḳ emānetinde sırdāşum gel Gel ey delülikde yār u yol-dāşum gel (sayfanın en altında)	Yok	Yok						
	1086 El fakīr Asgar ibn Hacer Ali Tebrîzî	Son ayfanın kenarında tam okunmayan rubailer var İstanbul nüshasındakilerle aynı)	138a-b'de 10 tane rubai var. Sonda ise1095 tarihi var.						

II- TENKİTLİ METİN

DĪVĀN-I ĶAVSĪ

1[1]

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bismi'l-lāhirraḥmāni'r-raḥīm

1 Ey itmiş medd-i bismi'l-lāhdan ṭuġrā-yı dīn peydā
Anuñ bir noķṭası żımnında Ķur'ān-ı mübīn peydā

2 Bir iki ḥarfle olmış senüñ emrüñ nizāmından
Felek dāyir cihān bāhir zamān ẓāhir zemīn peydā

3 Bi-ʿaynih gün çıḫup ʿālem görür teg pertev-i ẕātuñ
Olur her zerrenüñ ʿayne'l-yaķīninden yaķīn peydā

4 Bahār-ı feyżüñ aṣḥābdan kılmaġçün Mesīḥā teg
Nesīm-i ṣubḥdan ķılmış dem-i Rūḥu'l-Emīn peydā

5 Senüñ deryā-yı ṣunʿuñ ḫalķ ider bir ķaṭreden insān
Ṣadefden ebr-i iḫsānuñ ķılur dürr-i s̱emīn peydā

6 Ten ü cān birbiriyle ülfet ü ārām dutmazdı
Kim itdün ādemüñ ķalbinde ʿışķ-ı dil-nişīn peydā

7 Göñüller kişverin tesḫīr-i ʿışķ tāc-baḫş itdün
Süleymān-ı ḫıredden olmadan nām u nigīn peydā

8 Ķılup maḥşer günin ẓāhir bi-ʿaynih ḫalķa dünyāda
İdübsen ḫūblardan yüz ķıyāmet-āferīn peydā

9 Fürūġın ḥüsn-i pāk-i bī-mis̱ālüñ ger nihān dutsa
Kim eyler ķara topraġdan ʿiẕār-ı āteşīn peydā

10 Güzeller levḥ-i ruḫsārında kilk-i sūret-ārāyuñ
Ķılur geh ḫāl-i müşgīn gāh ḫaṭṭ-ı ʿanberīn peydā

11 Nihāl-i vādī-i Eymende söz īcād iden yerde
N'olur Ķavsīde ķılsan nuṭķ-ı maʿnā-āferin peydā

---

[1] TB, 1b; TF, -; İ, -; L, -

2

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey olup Ḳur'ān-ı iʿcāz-āferīn burhān saña
Medd-i bismi'llāh mīzān-ı ʿuluvv-i şān saña

2 Ẕātuña ol ḳurbile ḥācet degül miʿrāc kim
ʿÖmrler muḥtāc idi pā-būs içün keyvān saña

3 Bes degül ol şevket ü şānile cevlān itmege
Tevsen-i gerdūn semend ü lā-mekān meydān saña

4 Ẕāt-ı bī-şübhe-mis̱ālüñ bes ki ʿālī-ḳadrdür
Günde bin yol tāzeler ʿarş-ı berīn īmān saña

5 Bes ki iḥsān itmege muḥtācdur luṭfuñ senüñ
Dem-be-dem iḥsān uman senden ḳılur iḥsān saña

6 Muḫtaṣar kāşānedür Firdevs nisbet cūduña
Bir muḥaḳḳar ser-zemīndür ravża-i rıḍvān saña

7 Kesme menden kūşe-i çeşmüm teraḥḥum yā Nebī
Ey meni yüz bin men ü Ḳavsī kimi ḳurbān saña

---

2 TB, 2a; TF, 2a; İ, - ; L, -
5 senden: menden TF
7 meni: men ü TF

3

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ey rūḥ-ı pāk ʿālem u ādem fidā saña
Ey Kaʿbe-i ümīd iki ʿālem fidā saña

2 Miʿrāca varı yetdiler ol dem ki itdiler
Ervāḥın enbiyā-yı muḳaddem fidā saña

3 Yā Rab ola ki merḳad-i pāküñde eyleye
Gevherlerini dīde-i pür-nem fidā saña

4 Her çend cān ḳapunda metāʿ-ı ḥaḳīrdür
Neylim ger itmeyem oñı her dem fidā saña

5 Miʿrāc ʿazmin eyledüñ ol ḳurb-ı ẕātile
Kim bir dem ola ʿĪsī-i Meryem fidā saña

6 ʿArż itmişem murād-ı dilüm cā-nişīnüñe
Ol kim özini itdi dem-ā-dem fidā saña

7 Bir yol meni sifāriş aña eyle yā Nebī
Ey naḳd-i rūḥ hem aña vü hem fidā saña

8 Sensen ki cān oldan eyle öz özlerin
Şāh u gedā ḥaḳīr u kerem fidā saña

9 Yoḫdur egerçi rütbesi Ḳavsīnüñ isterem
Kim ola cümle ḫalḳa muḳaddem fidā saña

---

3 TB, 2a; TF, 2a; İ, -; L, -
4 ger : ki TF/ oñı: oña TF
6 cā-nişīnüñe: cān nişīnüñe TB
8 - TB

4

Mefʿūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ey sebz-i naḫl-i naṣru min'allāh livā saña*
Sen pādişāhsan yaraşur kibriyā saña

2 Senden kemāl-i mertebe-i evṣiyā tamām
Ḳāyim niẓām-ı silsile-i enbiyā saña

3 Hergiz bu şān u rifʿate bulmazdı iḫtişāş
Ger itmeseydi ʿarş-ı ʿaẓīm ilticā saña

4 Zünnārdur ridāsı vü büt-ḫāne ḳıblesi
Her pīşvā ki eylemeye iḳtidā saña

5 Ḳapunda bir ḥesābdadur her büyük kiçik
Muḥtāc bir maḳāmda şāh u gedā saña

6 Topraḳdan götür men-i bī- ḳadri yā ʿAlī
Ey münḥaṣır mürüvvet ü luṭf u ʿaṭā saña

7 Ḳavsī egerçi bende-i taḳṣīr-pīşedür
Ammā ümīdvārdur ey pādişā saña

5

* "Nasrun min'allâh" Allah'tan yardım ve yakın bir fetih… Saf suresi 13. ayet

[4] TB, 2b; TF, 2b; İ -, L –
7 ümid: ümidi TF

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ḫoş ol zamān ki gözüñ eyler iltifāt baña
Alur ḥayātumı elden virür ḥayāt baña

2 Ben iḫtiyār-ı ser-i kūyuñ itdüm ol gün kim
Behişte Ādem ile yazdılar berāt baña

3 Gedā-yı meygedeyem müflisem ḫumārum var
Yerindedür ki vire gözlerin zekāt baña

4 Lebüñ neẓāresi cān tāzeler bu yüzdendür
Ki çeşmüm oldı benüm çeşme-i ḥayāt baña

5 Boyun belāsın alum sākī-i ḫuceste-liķā
Şerāb-ı ḥavṣala-sūz itdüñ iltifāt baña

6 Araya aldı beni şām-ı hicr şemʿ gibi
Meger ki ṣubḥ-ı ķıyāmet vire necāt baña

7 Benümle dost ger eylerse yārlıķ Ķavsī
Ne ġam ki düşmen ola küll-i kāʾināt baña

5
TB, 3a; TF 2b; I - ; L –
2 TF'de bu beyit sayfa kenarındadır.
3 TF 'de bu beyit sayfa kenarındadır.
6 İkinci mısra TF'de şöyledir: "Bu ķanlu hicrden ey subḫ vir necāt baña"

6

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Te'emmül eyleme sāḳī yeter ḫumār baña
Boyuñ belāsın alam besdür intiẓār baña

2 Senüñ elinle sitem daşı andan artuḫdur
Ki gevher eyleyeler özgeler nis̱ār baña

3 Bu vechden ki senüñ ḥüsnüñe bir az oḫşar
Ne cilveler ki bu il eylemez bahār baña

4 Dögünlerüñ yeter ey sebz-reng teh-i gül-gūn
Ne gül ne sebze gerekdür ne lālezār baña

5 Gerek ḳıyāmetedin yaġa bes ki teşne-lebem
Eger mürüvvet ider ebr-i nev-bahār baña

6 Küll-i muḥabbet-i düşmen yegān olur Ḳavsī
Dime ki bir iki gün oldı çarḫ yār baña

---

6 TB, 3b; TF, 3a; İ, 1a (Yalnızca son üç beyit var) ; L, -
2 andan artuḫdur: yegdür artuḳdur TF
6 yegān: baña İ // oldı çarḫ : çarḫ oldı TF

7

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Gerçi artuḫ yaraşur ol cāme-i gül-gūn saña
Her ne geysen ḳāmet-i mevzūn ider mevzūn saña

2 Her gören bu dadlu duzlu leblerin bī-iḫtiyār
Söyler ey sāḳī ḥelāl olsuñ mey-i gül-gūn saña

3 İmtiḥān içün eliflerdür çemende servler
Ḫāme-i ḳudret çekende ḳāmet-i mevzūn saña

4 Yumşadur daşı bu rengile dönüp yalvarmaġum
Eylemez efsānece te'ṣīr ol efsūn saña

5 Özge āhūlar beni rām eylemek ḳaṣduñdadur
Āḫir ey Leylī gerekmez mi meger Mecnūn saña

6 Bir gece ol şemʿ ile çeşmüm serāyın rūşen it
Olsun ay ilen günüñ erzānī ey gerdūn saña

7 Tā ki manẓūruñ olupdur Ḳavsī ol ḳāmet senün
Yeg gelür biñ servden bir mıṣraʿ-ı mevzūn saña

---

7 TB, 3b; TF; 3a; İ, 1a, L, -
1 "gerçi" kelimesi TF'de silik.
2 "her gören" TF'de silik. Dadlu: datlu TB
4 dönüp: saña İ// efsānece: efsānce İ
5 ḳasduñdadur: ḳasdındur TB
6 çeşmüm: çeşm TB

8

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ṭavḳ-ı ġabġab sāġar-ı leb-rīz ṣahbādur baña
Sāḳiyā bu ẓarfile bir ḳaṭre deryādur baña

2 Şūr-ı bālā-dest ü ṣabr-ı pest çeşm-i nīm-mest
Şükr-i li'llāh her ne isterdüm müheyyādur baña

3 Sāġar u sāḳī vü ṣahbā minnetinden fāriġam
Men ki her bir dāne-i engūr mīnādur baña

4 Olmayınca bir ṣadā ses virmenem dāġlar kimi
Özgeler efġānı ey ney nāle-fermādur baña

5 Ben ġarībem gerçi yoḫdur hīçkimem şükr kim
Nāle şemʿümdür benüm derdüñ Mesīhādur baña

6 Sen teg ey Mecnūn bu āhūlar beni rām eylemez
Ḥaḳ bilür kim Kaʿbe-i maḳṣūd Leylādur baña

7 Ḳadr-dānem kimse bilmez luṭf-ı ḳadrin ben kimi
Ol ki ḳandur özgeye ser-cūş-ı ṣahbādur baña

8 Gerçi men ʿarż itmenem bilmez mi Ḳavsī yār özi
Kim temennā ruḫṣat-ı ʿarż-ı temennādur baña

---

8 TB, 4a; TF, 3b; İ, 1a; L , -
2 pest: pest ü TF, İ
3 bir dāne-i: pervāne-i İ
4 ses: ben İ
5 Bu beyit TB'de yok. İ'de ise bu beyit ile 6. beyit yer değiştirmiş.
7 ser-cūş-ı: ser-cūşı TB

9

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Zaḫm-ı ḫūn-efşānum ey bülbül gül-i terdür baña
Göñlümüñ her ʿuḳdesi bir ʿıḳd-ı gevherdür baña

2 Ey nesīm-i dil-güşā-yı nāle imdād eyle kim
Ġonçe-i taṣvīr teg vażʿum mükerrerdür baña

3 Ārzūlar küşte-i gül-gūn kefendür dād-hᵛāh
Teng-nāy-ı sīne bir ṣaḥrā-yı maḥşerdür baña

4 Ḳulzüm-i ḫūn-ḫᵛār-ı çarḫuñ lenger-i teslīmiyem
Öz özine ẓulm ider her kim sitem-gerdür baña

5 ʿAndelībüñ ḫāṭırıçün isterem gül yoḳsa kim
Nev-bahār ilen ḫazān faṣlı ber-ā-berdür baña

6 Āb-ı rūyum mūr-ı bī-ḳadrüñ gögerdeñ sözlerin
Her sınıḳ āyīne bir sedd-i Sikenderdür baña

7 Kūşe-i ʿuzlet behişt-i cāvidānumdur benüm
Ḫāk-i ṣaḥrā-yı ḳanāʿat āb-ı kevs̱erdür baña

8 Gerçi men ṣūretde dervişem velī dānā bilür
Pādişāhem kişver-i maʿnā musaḫḫardur baña

9 Āh kim Ḳavsī teg ey şemʿ-i belā bir gündeyem
Kim nefes hem şām-ı hicrān bād-ı ṣarṣardur baña

9
TB; 4b; TF; 3b; İ, 1b, L, -
2 İ'de 2. ve 3. beyitler yer değiştirmiş. Dil-güşā-yı nāle: dil-güşā bir nāle İ
3 Lenger-i teslimiyem: lengeriyem men müdām TF
6 gögerdeñ: gerekdür İ
7 ḳanāʿat: ḳıyāmet İ

10

Feilātün feilātün Feilātün feilün

1 Kimi cān itdi kimi göñlüni dildāre fidā
Bilmenem men ki yoẖumdur ne idem yāre fidā

2 Āb-ı yāḳut degül eşk-i revānum ben onı
Ne yüz ilen idim ol laʿl-i güherbāre fidā

3 Bu sebebden ki senüñ çeşmüñe bir nisbeti var
Eylerem naḳd-i ḥayātum dil-i bīmāre fidā

4 Her gülüñ başına dönmek ne hevesdür bülbül
ʿĀşıḳ oldur ki özin eyleye bir yāre fidā

5 Çarẖa sal ey mey-i pür-zūr beni cām kimi
Sınsa mīnā-yı felek sāḳī-i ẖūn-ẖᵛāre fidā

6 Eyler āzādelerüñ adını ʿālemde bülend
Serv iderse özin ol şīve-i reftāre fidā

7 Anuñ içün severem ben dil-i ṣad-pāremi kim
Çeşm-i bīmāruña her gün ola bir pāre fidā

8 Dil-i pür-ẖūnımı her dem basaram bağruma kim
Ola bir gün ki ola sāḳī-i ẖūn-ẖᵛāre fidā

9 Yıẖmaġa yapmaġa lāyıḳ degül ol vīrān kim
Dem-be-dem genc-i güher itmeye miʿmāre fidā

10 Böyle kim ben görürem tāb u tebin ẖurşīdüñ
Ẕerre ẕerre olur ol şuʿle-i ruẖsāre fidā

11 Söz bilenler arasında ʿalem olmaz Ḳavsī
İtmeyen ẖāme teg öz başını güftāre fidā

---

10 TB, 5a; TF, 4a; İ, 1b; L, -

4 özin eyleye: ide özini: İ, özüñ eyleye TF

5 beni: ben İ// sınsa: senüñ TF. Bu beytin 2. mısraı İ ʻde 4. beytin 2. mısraı ile aynıdır.

7 İ'de 7. beytin ikinci mısraı ile 8. beytin ikinci mısraı yer değiştirmiş.

9 Yapmaġa: yanmaġa İ

11

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 İsterem peyveste ey raʿnā dolanım başuña
Ḳoyginen elden ʿinānum tā dolanım başuña

2 İsterem kim gāh ḳurbān geh belā-gerdān olım
Gāh ey serv-i sehī-bālā dolanım başuña

3 Hani ol baḫt-resā kim kākül-i müşkīn kimi
Yā öpem her dem ayaġuñ yā dolanım başuña

4 Dutginen bir yerde sen ey merkez-i temkīn-ḳarār
Hā dönem perkār teg ben hā dolanım başuña

5 Çün yamāndur iʿtimāt itmek bu günden danlaya
Tā ḥayātum vardurım ḥālā dolanım başuña

6 Tā ayaġdan salmamış sāġar kimi ṣahbā beni
Sāḳīnüñ yādile ey mīnā dolanım başuña

7 Şemʿ teg ger tār u pūdum yandurursan rāżıyam
Bir zamān pervāne teg ammā dolanım başuña

8 ʿÖmrler devr itmişem ben bilmenem kim handayam
Hīç beni gördün mi ey ʿanḳā dolanım başuña

9 Bir birinüñ ḥālini ṣormak gerek dīvāneler
Vir ḫaber Ḳavsīden ey ṣaḥrā dolanım başuña

---

11 TB, 5b; TF, 4b; İ, 2a; L, -
5 vardurım ḥālā: vardururım İ
7 tār u: tār İ
8 ʿömrler devr: ʿömrlerdür TF, İ/ kim handayam: ben handayam TB, İ . Bu beyit İ’de sayfa kenarındadır.

12

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ey ḳaşlaruñ duʿāçılara ḳıble-i duʿā
Sen aṣl-ı müddeʿā vü gözüñ ʿayn-ı müddeʿā

2 Mevzūn görünmez ol ḳadd ü ḳāmet yanında serv
Yüz maʿnā-yı bülend bu bir mıṣraʿ-resā

3 Başum yetişse ʿarşa degül çoḳ ıraġ kim
Miʿrāca yetdi Kaʿbe-i kūyuñda naḳş-ı pā

4 Ey seng-dil ne nāle ki yāduñla eylerem
Gerdūne ḳarlu daġ kimi çulḳaşur ṣadā

5 Bin çeşme-i ḥayāt hani ey bahār-ı ʿömr
Kim cān kimi tebessümüñe eyleyem fidā

6 Ol servden eger ḫaberüñ vardur baña
Dāmānuñı ḳıyāmetedin ḳoymanam ṣabā

7 Ey ney bir özge derdile feryāda gel ki ben
Her nāle ile daġ kimi virmenem ṣadā

8 Āsān yetişmedüm mey-i gül-gūne kim benüm
Topraġum oldı ḫūn-ı ciger birle kīmyā

9 Ger bilse kim ne gevher-i sīr-āb mende var
Topraġumı ḳıyāmetedin aḫtadur ṣabā

10 Her çend ney kimi ḫaberüm var derdden
Yüz yerde delseler cigerüm virmenem ṣadā

11 Ḳavsī bu ol ġazel ki dimişdür bir ehl-i dil
Ey gözlerüñ ġazāl-i Ḫuten teg ḳara ḳara

12
TB, 6a; TF; 4b; İ, 2a; L, -
1 asl-ı: aslı İ
3 ʿarşa: çarḫa İ
6 ol servden: ol servdüñ TB, ey servden İ // ḳıyāmetedin: ḳıyāmete dek İ
8 birle: kimi İ
10 var derdden: vardur veli İ
11 Ḫuten: Ḫatuñ TF

13

Mef'ūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ger iltifāt itmeye bād-ı ṣabā baña
Gülşende ʿandelīb yeter āşinā baña

2 Dīvān-ı ḥüsn ü ʿışḳda yazılsa adımuz
Ṣāḥib-nevā saña yapışur bī-nevā baña

3 Çün derdüm özgedür gerek ey çāre eyleyen
Dārü'l-emān-ı vaṣlda dārü'ş-şifā baña

4 Gülşen müyesser olmaz ise ʿandelīb teg
Yetmez mi nāle ney kimi berg ü nevā baña

5 Çün istedüm devā dil-i bīmār virdiler
Bildüm ki vara vara virürler şifā baña

6 Yoḳdur benüm ne ısıya tābum ne savuġa
Kim yüz cefāca kār-ger olmuş vefā baña

7 Yāduñla yādlandılar aḥbāb u dostum
Bīgāneler meger olalar āşinā baña

8 Ger evc-i devlet ister isen menden iste kim
Ol serv saldı sāye-i bāl-i humā baña

9 Tā her nihāl başın eger berg ü bārdan
Ḳavsī yeter ḫacālet-i ḳadd-i dūtā baña

---

13 TB, 6b; TF, 5a, İ, 2b
1 ü: - TF, -İ
5 çün: cān İ/ dil-i bimār: dil-i bimāre İ
6 ısıya: isteye TF
7 u: - TB, -İ
8 ger evc-i: -TB (okunmuyor)

14

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Menden ṣabā fülāne ki ḳurbān olım saña
ʿArż eyle yana yana ki ḳurbān olım saña

2 Dön başıña ayaġına düş di döne döne
Ol ḳaşları kemāne ki ḳurbān olım saña

3 Her çend isterem aña ḥāl-i dilüm diyem
Bu söz gelür zebāne ki ḳurbān olım saña

4 Muṭrib bu derdsiz tene turnāyı neylerem
Şedd it hemīn terāne ki ḳurbān olım saña

5 Yāduñla bilmenem nice bir şemʿ başına
Ḳavsī diyüp dolana ki ḳurbān olım saña

14
TB; 7a; TF, 5b; İ, 3a; L, -
3 ḥāl-i dilüm: ḥāl ü dilüm İ
4 tene: tenā İ

15

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Rūḥ-ı ḳudsīsen nesen ey men dolanım başuña
Ey çerāġ-ı vādī-i Eymen dolanım başuña

2 Ger yüz il pervāne pervāz itse yitmez gerdüme
Böyle kim ben gitmişem elden dolanım başuña

3 Geçme benden böyle tīz ey nāvek-i ḫūn-hᵛār-ı yār
Çünki gitdüñ bir zamān eglen dolanım başuña

4 Bāl açup pervāneler bir bir ururlar şemʿ tek
Āteş-i sūzānuma dāmen dolanım başuña

5 ʿAndelīb-i bī-nevādan kim döner gül başına
Ḳadrde eksük miyem men men dolanım başuña

6 Teng-nāy-ı sīne her-gāh olsa bār-ı ḫāṭıruñ
Çeşmüm eyvānında dut mesken dolanım başuña

7 Ger disen kimdür alan elden ʿinānın Ḳavsīnüñ
Sen dolanım başuña sensen dolanım başuña

---

15 TB , 7b; TF, 5b; İ, 3a,; L-
4 gitdüñ: yitdüñ TF, benden İ
5 ururlar: üzerler İ

16

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ben ol gün eyledüm öz cānumı niṡār saña
Ki derdüñ aldum u tapşurdum iḫtiyār saña

2 Egerçi göñlümi açmaz behişt-i cāvidān
Velī ümīdlerüm vardur ey bahār saña

3 Bu od ki sīnem ivin pāk u ṣāf yandurdı
Eṡer mi eylemez ey āteşīn-ʿiẓār saña

4 Nola ger öz naẓarumdan düşersem eşk kimi
Ki ʿārdur baña hem her ne gelse ʿār saña

5 Baña bu rengile sāḳī teġāfül itmez idüñ
Naṣīb olaydı eger mendeki ḫumār saña

6 Benüm ġamum ne bilürsen sen ey bilürbilmez
Ki bir senüñ kimi hem virmez intiẓār saña

7 Bu ṭāḳat ile beni virme rūzigār eline
Gözüm ʿinānumı çün virdi rūzigār saña

8 Ne derdsen ne belāsan göñül ne āfetsen
Ki hiç ḳanum içen olmasuñ duçār saña

9 Çekinme olsa felek sengbār eger Ḳavsī
Ki luṭf-ı şāh-ı velāyet yeter ḥiṣār saña

---

16 TB,7b; TF, 6a; İ, 3a; L, -
1 u: -TB, -İ
2 vardur ey bahār: var nev-bahār İ
3 bu : bir İ/ u: -TF, -İ
4 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır.
5 İtmez idüñ: itmezdüñ TF , Bu beyit İ'de iki defa yazılmış.
6 Gözüm: benüm İ
9 Eger: ey TF

17

Fāilātün feilātün feilātün feilün (fa'lün)

1 Tā viṣālüñ beni dilden sala hicrān ne revā
Tā mey-i nāb ola ey bağrı bütün ḳān ne revā

2 Yetürüpdür göge topraġumı çün reftāruñ
Bu keş-ā-keş daḫi ey serv-i ḫırāmān ne revā

3 Aparupdur beni çün elden ayaġdan ṣahbā
Bu teġāfül daḫi ey sāḳī-i devrān ne revā

4 Beni öldürmeginen çün saña teslīm oldum
Ṣayd kim bismil ola zaḫm nümāyān ne revā

5 Bülbülüñ nāle-i bī-tābına ṣabr eyle göñül
Her nesīm ile daşup şūr ide 'ummān ne revā

6 Ne revādur saña gül-çīnler ile açılmaġ
Bülbüle çīn-i cebīn ey gül-i ḫandān ne revā

7 'Āşıkuñ şekvesinüñ evveli var āḫiri yoḫ
Nāme encāma eger yetmiye 'ünvān ne revā

8 Beni gül-çīn kimi bī-perde sanan ġonçe-i nāz
Söyle her söz dilüñe gelse bu bühtān ne revā

9 Ḳavsī-i ḫaste ki pervāne-i bī-tābuñdur
Aña dil-serdliġ ey āteş-i sūzān ne revā

---

17 TB, 8a; TF, 6a; İ, 3b;L, -

2 aparupdur: aparupsan İ/ ṣahbā: başdan İ

4 öldürmeginen: öldürmeye gör İ

7 yetmiye: yetmese İ

8 gül-çin: bülbül TF

18

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Gülzār-ı ʿömr ġonçe-i ḫandānuña fidā
Naḳd-i ḥayāt laʿl-i dür-efşānuña fidā

2 Bin serv-i nāz şīve-i reftāruña nis̱ār
Yüz nev-bahār serv-i ḫırāmānuña fidā

3 Baġrum kebābı vü cigerüm pāre pāresi
Çeşm-i siyāh mestüñe müjgānuña fidā

4 Āb-ı beḳā ki ʿömr-i ebeddür netīcesi
Laʿl-i leb adlu çeşme-i ḥayvānuña fidā

5 Her gül ki şebnem ile yumış çehresin bahār
Gül-berg-i ʿārıż-ı ʿaraḳ-efşānuña fidā

6 Kem dutma sīm-i eşk-i revānum ʿayārını
Ey māh-ı Mışr çāh-ı zeneḫdānuña fidā

7 Ḳavsī bu çehreye nice cān ṣadka ḳılmasuñ
Yüz böyle bülbül ile gülistānuña fidā

---

18 TB , 8b; TF, 6b; İ, 3b; L-
2 nis̱ār: fidā TF
6 kem: kim İ

19

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ey māye-i ḥayāt dil ü cān fidā saña
Yüz böyle nā-tüvān saña ḳurbān fidā saña

2 Her şāḫ-ı gül ki tikmiş onı bāġ-bān-ı dehr
Ey serv-i sebz-pūş ḫırāmān fidā saña

3 Senden bu reng ile nice göñlüm dirīġ idim
Ḳoy olsuñ āḫir ol bir avuc ḳān fidā saña

4 Sāḳī bu āb u tāb ile olmaz ki olmaya
Bezm-i sipihr ü gerdiş-i devrān fidā saña

5 Menden yaşurma söyle ne meẕhebdesen baña
İy küfr ü dīn fireng ü müselmān fidā saña

6 Ol ġonçe-i tebessümi göster ki ʻandelīb
İtsüñ çemen çemen gül-i ḫandān fidā saña

7 Ölsem bu reşkden beni kem-ẓarf sanma kim
Ḳavsī yaman olur saña ḳurbān fidā saña

---

19 TB, 9a; TF, 6b; İ, 4a; L, -
1 İ'de 2. mısra "Ey serv-i sebz-pūş ḫırāmān fidā saña"
2 Bu beyit İ'de yok.
3 olsun āḫir: tā ki olsuñ: İ
5 söyle: sevle TF / nesen: baña İ // küfr ü: küfr TF

20

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Cān nedür kimse onı eyleye cānāne fidā
Ola yā olmaya bir mūr Süleymāne fidā

2 Vechi var baġrumı cellād gözüñ doġrar kim
Ola her pāresi bir nāvek-i müjgāne fidā

3 Bir ṭabībüñ yine bīmārı vü dil-ḫastasıyem
Ki beni derde nis̱ār eyler ü dermāne fidā

4 Yeri var āb ola şimşād ḫırāmından anuñ
Ḳaṭre ḳaṭre ola ol serv-i ḫırāmāne fidā

5 Böyle kim nām-ı Ḫudā çeşmüñ içer ḳan sāḳī
İt aña sadḳa içün bir niçe peymāne fidā

6 Savurur göklere reşk āteşi ḫākisterümi
Şemʿa her-gāh ḳılur cānını pervāne fidā

7 Men ki bir böyle suḫan-sāz ḥarīfem Ḳavsī
N'ola yā Rab olım ol çeşm-i suḫandāne fidā

---

20 TB, 9b; TF, 7a; İ, 4a; L, -
3 eyler: ider İ
6 āteşi: āteş-i TB

21

Fāilātün, fāilātün fāilātün fāilün

1 Ravża-i Rıḍvān feżā-yı kūy-ı dilberdür baña
Her ne kim zühhāda nā-mümkin müyesserdür baña

2 İtse ye'cūc-i heves her çend vīrān ṣabr ivin
Perde-i şerm ü ḥayā sedd-i Skenderdür baña

3 Yād-ı rūyuñdan ki ḫurşīd ḳıyāmet tayıdur
Dāmen-i dil dāmen-i ṣaḥrā-yı maḥşerdür baña

4 Her nefes ḳurbān saña ölmek vaẓīfemdür benüm
Günde yüz çin başuña dönmek muḳarrerdür baña

5 Çāre derdüñdür ṭabībüm derd-i bī-dermānuma
Āteş-i sūzān bi-'aynih āb-ı kevs̱erdür baña

6 Acı eyler aġzumı ṣafrā-yı hicrānuñ velī
La'l-i sīr-āb-ı lebüñ ḳand-i mükerrerdür baña

7 Bes ki şevḳ itmiş beni āteş-'inān seyl-āb teg
Mevce-i deryā-yı bī-ārām lengerdür baña

8 Gerçi Ḳavsī 'ālem-i ṣūretde dervīşem velī
Pādişāhem kişver-i ma'nā musaḫḫardur baña

---

21 TB , 9b; TF, 7a; İ, 4b; L, -
2 ü: -TB, -İ .
İ'de 2. beytin 2. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.
3 tayıdur: tābıdur TF,İ
4 vaẓifemdür: ki resmümdür İ
5 bi-dermānuma: bi-dermān yine İ
8 'ālem-i: 'ālemi İ

22

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Tā nigāhum nergis-i yār ile olmış āşinā
Kāfirem ger çeşm-i ḫūnbār ile olmış āşinā

2 Eglenüpdür gözlerümde reşkden ben yanaram
Kim niçün göz merdümi yār ile olmış āşinā

3 ʻUżv ʻużvum her biri bir perdede eyler semāʻ
Tā ḥabībüm nāle-i zār ile olmış āşinā

4 Nūr-ı çeşmüm āşinā dirler seni aġyār ile
Ṭurfe kim cān naḳş-ı dīvār ile olmış āşinā

5 Kūşe-i dārü'l-emān yoḫ dehr-i bī-bünyādda
Ey ḫoşā Manṣūr kim dār ile olmış āşinā

6 Gāh olur ḥasretden āb u gāh ḥayretden ḳurır
Kim ki ol āyīne-ruḫsār ile olmış āşinā

7 Sīnede bir dem nefes zencīr ile çaġ eylemez
Tā dil-i bī-tāb dildār ile olmış āşinā

8 Tā men itdüm ʻazm Ḳavsī Kaʻbeden büt-ḫāneye
Rişte-i tesbīḥ zünnār ile olmış āşinā

---

22 TB, 10a; TF, -; İ,4b; L, -

2 gözlerümde: gözlerümden İ // yār: yād İ
3 ḫabibüm: ṭabibüm İ
6 6. beyit ile 7. beyitin ilk mısraları İ'de yer değiştirmiş. Bu beytin kenarında tam okunmayan iki mısra var.
7 tā: tā ki İ/ Sinede: sinde TB

23

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Lebüñle dilleşebilmez ne gül ne ġonçe-i ḫamrā
Ḳadüñle boylaşabilmez ne serv-i nāz ne raʿnā

2 Nehīb-i ʿışḳ ile sīnemde göñlümi gör ü gör kim
Ne nevʿ ġonçelenür perde-i ḥabābda deryā

3 Bu rengile dil ü dīnüm alursa ol ṣanem elden
Benümle yār olacaġdur fireng ü kāfir ü tersā

4 Gidersem elden ayaġdan şarāb içün nola sāḳī
Ki bāde ile olur neşʾe-i viṣāl dü-bālā

5 Senüñle var sözüm çoḫ egerçi hīç sözüm yoḫ
Ki ārzū baña virmez mecāl-i ʿarż-ı temennā

6 Hevā-yı kākülüñ ile ne ʿayb başuña dönsem
Ki çarḫı çarḫa götürmiş benüm başumdaki sevdā

7 Fiġān ki ṣubḥumı şām itdi intiẓār ile āḫir
Gözüm ḳarasını aġ eyleyen giden gül-i raʿnā

8 Ḥayāt buldı lebüñden firāḳ küştesi Ḳavsī
Mesīḥ muʿcizine virdi ʿāḳibet lebüñ iḥyā

---

23 TB, 10b; TF, -; İ, 5a; L,-
2 gör ü gör kim: görgil İ
3 rengile: reng eger İ / elden: aldı İ
5 mecāl-i ʿarż-ı: mecāl hiç İ
7 gül-i: - İ

24

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Es̱ersiz āhuma sen virginen es̱er yā Rab
Bu naḫli ḳoymaginen böyle bī-s̱emer yā Rab

2 Egerçi zeng-i kudūret basupdur āyīnemi
Aña teveccüh ile eyle bir naẓar yā Rab

3 Bir özge maʿnā-yı pinhāna vāḳıf olmaġ içün
Özümden it men-i bī-hūşı bī-ḫaber yā Rab

4 Hemīn ki menzile Mecnūn yetişdi ben geldüm
Ṭarīḳ-i ʿışḳda olmaz mı hem-sefer yā Rab

5 Gözüm çerāğı seni kim ki görse suya döner
Ne yüzden ola ḳurır eşk-i bī-ciger yā Rab

6 Viṣāl-i şemʿ ile pervāneler yanan yerde
Dözer mi āteş-i hicrāna bāl u per yā Rab

7 Nesīm-i herze-feres gerçi daġa daşa düşer
Düşer mi ben kimi ʿālemde der-be-der yā Rab

8 Cihānda her kimi gördüm unutdum öz özümi
Kimüñ murādı ile bes felek döner yā Rab

9 Fütādeliġ beni ḫᵛār itdi ḫalḳ arasında
Ne neng imiş ne yaman ʿayb imiş hüner yā Rab

10 Bu reng eger eridür tāb-ı şuʿle-i ġam onı
Ḳalur mı Ḳavsī-i bī-tābdan es̱er yā Rab

---

24 TB, 11a; TF; 7b; İ, 5a; L, -

3 men-i bi-hūşı: beni bi-hūş u İ
4 olmaz mı hem-sefer: ḳurur eşk-i bi-ciger İ
5 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır.
Seni: beni İ
7 herze-feres: herza-meres TF, her maražı İ
10 onı: evini İ

25

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Benümle mundan artuḳ yārumı yār itginen yā Rab
Onı menden meni ondan ḫaberdār itginen yā Rab

2 İlāhī kākülinden üzme yāruñ rişte-i cānum
Yüz onca kim giriftārem giriftār itginen yā Rab

3 İdüpdür çarḫ-ı müstaʿcel meni toprağ ilen yeksān
Sen ol seyl-āb-ı bī-zinhārı miʿmār itginen yā Rab

4 Ne ṣūret var ne maʿnā var ne güftārum ne girdārum
Yoḫ eyle varumı yoḫdan meni var itginen yā Rab

5 Eger baḫtum uyanmaz ḫᵛāb-ı ġafletden sözüm yoḫdur
Bu ġāfil göñlümi huşyār u bīdār it ginen yā Rab

6 Usandum incidüm bī-derdlerden merhem ummaġdan
Beni öz derd ü dāġumçün ḫarīdār it ginen yā Rab

7 Şererbār itdi çarḫı dūd-ı āh u nāleden Ḳavsī
Onı çeşmüm kimi ebr-i güherbār it ginen yā Rab

---

25 TB, 11b; TF, 7b; İ, 5b; L, -
2 yāruñ: yā Rab İ
3 bi-zinhārı: zinhārını İ
6 dāġumçün: dāġuñçün TB, TF
7 çarḫı: çarḫ-ı TF

26

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Diler göñlüm ki yār aġyār ile yār olmasuñ yā Rab
Cihān tā var olsuñ yār u aġyār olmasuñ yā Rab

2 Benüm teg bülbülüñ ḳan oldı baġrı ġonçe fārıḳdur
Bu dilbilmezlere hīç kim giriftār olmasuñ yā Rab

3 Göñül bin derde dermān itmek içün bir nigāh ister
Senüñ bīmār çeşmüñden ki bīmār olmasuñ yā Rab

4 Ne lāzım zāhide terġīb-i ʿışḳ u menʿ-i zühd itmek
Kim ol ṣūret bu maʿnādan ḫaberdār olmasuñ yā Rab

5 Muʿālicler usanmış āh zārından ne dildür bu
Ki hiç kāfir ivinde böyle bīmār olmasuñ yā Rab

6 Elinde zāhidüñ tesbīḥ bin zünnār işi işler
Ki kāfirler naṣībi böyle zünnār olmasuñ yā Rab

7 Girān gelmez kesād eksük bahāca māh-ı Kenʿāna
Sözüme bī-baṣīretler ḫarīdār olmasuñ yā Rab

8 Ayaġa baş ḳoyup ġaflet meyinden pāsbān olmış
Ḳıyāmetde daḫī ol fitne bī-dār olmasuñ yā Rab

9 Saña Ḳavsī gibi çoḳ var maḥv-i lā-yezāl ammā
Anuñ var ise senden özgesi var olmasuñ yā Rab

---

26 TB, 12a ; TF, 8a; İ, 5b; L, -
TF'de 26. ve 27. gazellerin yeri değişiktir.
1 diler: dir İ
2 oldı baġrı ġonce fārıḳdur: olduġı baġrına baḫmazlar İ
3 bir: her İ

27

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Dostlar göñlüm diyārın itdi vīrān ıżṭırāb
Eyledi evrāḳ-ı terkībüm perīşān ıżṭırāb

2 Her kimi kim yandurur āteş yanar andan beter
Neylesüñ ger itmesüñ ol berḳ-i cevlān ıżṭırāb

3 Ḳaṭre ger deryā içün bī-tāb olur maʿẕūrdur
Bilmenem niçün ḳılur deryā-yı ʿummān ıżṭırāb

4 Ben dimem kim durginen aḫşamadin yā ṣubḥadin
Böyle ammā itme ey serv-i ḫırāmān ıżṭırāb

5 Naḳd-i cān her vaḳt ola āḫir saña teslīm olur
Eyleme ḳatlümde çoḫ ey nā-müselmān ıżṭırāb

6 Eşk teg gitmekde ṣubḥ-ı vaṣl bī-ārām olur
Seyl teg gelmekde eyler şām-ı hicrān ıżṭırāb

7 Her biri bir rengile Ḳavsī fiġān kim ḳıldılar
Göñlümi āb intiẓār u baġrumı ḳan ıżṭırāb

---

27 TB , 12b; TF, 8a; İ, 6a; L,-

2 itmesüñ: itmese İ

7 intiẓār: ıżṭırāb İ

28

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sāḳiyā ṣunmış baña neẓẓāreden ol göz şarāb
Yoḳsa salmaz kimseni bu günlere yalḳuz şarāb

2 İsterem yanmaġ velī bir āteşīn maḥfilde kim
Bezm micmer men sipend od sākī olsun köz şarāb

3 Hīç düşmen cām-ı gül-gūn başa tenhā çekmesüñ
Ḳanum içen içmesüñ ey dostlar yalḳuz şarāb

4 Gör ne keyfiyyet virür ṣahbā elüñden kim senüñ
Ḳāmetüñ mīnā lebüñdür cām laʿli söz şarāb

5 Şādmānem ger senüñle ḳan virür devrān baña
Bir ġamum defʿ eylemez ger sensiz içsem yüz şarāb

6 Menʿ ider nāṣiḥ meni meyden diyen yoḫdur mı kim
Müddeʿā sākīdür ey bī-derd sözdür söz şarāb

7 Dürd-keşdür Ḳavsī-i maḥmūr sen ṣāf istesen
Sāḳiyā zinhār çeşmüm perdesinden süz şarāb

---

28 TB, 12b; TF, -; İ, 6a; L, -
1 kimseni: kimse-i İ
4 laʿli: laʿl-i İ
7: istesen: iste kim İ

29

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Şīşemi ger çalsa daşdan daşa ol raʿnā igit
Eylemez ses kim me-bādā çaşa ol raʿnā igit

2 Nisbet ilen yeñi ayuñ başı göklerden öter
Börkini egri ḳoyanda başa ol raʿñā igit

3 Ey sipend āheste feryād it anuñ bezminde kim
Ẓarfı küçükdür mebādā daşa ol raʿnā igit

4 Serv anuñ vaṣfında bir mıṣraʿ velī mevzūn degül
Bes ki mevzūndur ayaġdan başa ol raʿnā igit

5 Çoḳ yaşasuñ gerçi ẓālimdür teraḥḥum eylemez
Gözden aḫan ḳaṭre ḳaṭre yaşa ol raʿnā igit

6 Göz yumup açınca dünyānı ururlar bir bire
Virse ger ruḫṣat göz ile ḳaşa ol raʿna igit

7 Ḳavuşandan ṣoñra ḫaṭṭ āḫir benümle ḳavuşur
Kāş tiz düşseydi Ḳavsī başa ol raʿnā igit

---

29 TB, 13a; TF; 8b; İ, 6b; L,-
1 nisbet: minnet İ / ayuñ başı; başdan başı TB
5 bir bire: bir yere İ
7 ḳavuşur. yār olur İ

30

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Mey içüp çıḫmış şel-āyīn ivden ol raʿnā igit
Tā kime pervā ide bir böyle bī-pervā igit

2 Göñlümi ol seng-dilden bir zamān ḳurtarmaġa
Yoḳ mıdur ʿālemde bir serv-i sehī-bālā igit

3 Bir elinde sāġar-ı mey bir elinde şīşesi
ʿĀlemüñ girmek diler ḳanına ol raʿnā igit

4 Her biri bir reng āl eyler ben-i yek-reng ile
Gāh bir Türk-i cefā-cū gāh bir mīrzā igit

5 Bir özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvāneyem
Ey igitler isterem bir mest-i bī-pervā igit

6 Ḳavsī-i ḫam-geştenüñ yoḫdur bir özge maṭlabı
Başuña ister doyınca dönmek ey raʿnā igit

---

30 TB; 13b; TF, 9a; İ, 6b; L, -
2 bir zamān: raḥm idüp İ
4 eyler ben-i yek-reng: eyleyüp nireng İ, eyler ben ü yek-reng TF
5 isterem: - TF
6 doyınca: donınca İ

31

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Tünüg-ẓarfem beni sāḳī elüñden gelse huşyār it
Eger ihmāl idersen bes ḫaberdār ol ḫaberdār it

2 Baña çün ruḫṣat-ı güftār ol şīrīn-zebān virmez
Aña sen rāzumı ey ḫāme bir reng ile iẓhār it

3 Bu ḥāl ilen şeb-i hicrānda bī-raḥm almaduñ cānum
Beni benden alup yā Rab benümle yārumı yār it

4 Ṭabībümden devā umdum ayaġın çekdi başumdan
Aña sen derd-i bī-dermānumı ey żaʿf iẓhār it

5 Söz ile nāzenīnler ʿışḳ bī-dādın inanmazlar
Bu dilbilmezleri yā Rab giriftār it ḫaberdār it

6 Benüm feryāduma ol seng-dil virmez ḳulaġ ammā
Aña sen ḥālümi ey ney dilüñ dutduġca tekrār it

7 Ger ol ḫurşīdden çeşmüm serāyın rūşen istersen
Felek mehdinde baḫtum kevkebin ey nāle bīdār it

8 Senüñ çün aġzuñı ḳand-i mükerrer eylemez şīrīn
Hemīn Ḳavsī nihān ilden anuñ adını tekrār it

---

31 TB, 13b; TF, 9b; İ, 7a; L, -
Bu gazel İ nüshasında 33. sıradadır.
2 virmez: eyler İ
3 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır.
İlen: ile TB / hicrānda: hicrān İ, TF / almaduñ: olmadın İ
4 giriftār it: giriftāre İ
6 benüm feryāduma: senüñ feryāduña TF // sen ḥālümi: aḥvālümi TF
7 bidār: bi-dād İ

32

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Cāne yetdüm derd-i dil żabṭından ey dildār işit
ʿAndelībüñ ser-güẕeştin ey gül-i bī-ḫār işit

2 Yoḫ dilüm yalvarmaġa ez bes ḫumār-ālūdeyem
El ayaġuñ ṣadḳası ey sāḳī-i ḫun-ḫᵛār işit

3 Baġrumı ḳan itdi ġam ey yār-ı sengīn-dil inan
Cānumı yandurdı hicr ey āteşīn-ruḫsār işit

4 Raḥm ḳıl ʿışḳ ehline kes bü'l-hevesden raġbetüñ
Ger işitmezsen onı bārī bunı ey yār işit

5 Reng-i zerd u eşk-i ālüm gör mey-i gül-reng içün
Āh-ı āteşbārumı ey ebr-i güherbār işit

6 Ṣāġar u ṣahbāya ẓālim ʿömrlerdür teşneyem
Bir zamān eglen sözüm ey ebr-i güherbār işit

7 Öldürirsen çünki sen āḫir beni bī-dād ile
Bir nefes zinhārum ey ḫūn-ḫᵛār-ı bī-zinhār işit

8 Çün bu derde öz özüñ Ḳavsī salupsan men gibi
Her ṭabībüñ acı acı pendin ey bīmār işit

---

32 TB, 14a; TF, 9a; İ, 7a; L, -
Bu gazel TF'de 31. sıradadır.
3 yār-ı: şūḫ-ı İ
5 Bu beyit TF'de yok.
6 Bu beyit TB ve İ'de sayfa kenarına yazılmış.
7 sen āḫir beni : āḫir sen beni İ // zinhārum: ḫūñ-ḫᵛārum TF
8 öz: - İ

33

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Getür sāḳī şarāb-ı nāb muṭrib sāzuñı sāz it
Çeküp bir nāle vü bülbülleri dört yandan āvāz it

2 Baña bülbül kimi her gül budagı dil-nişīn olmaz
Eger bir böyle servüñ varise ey bāġbān nāz it

3 Dilüm dutduġca efġān eyledüm feryāduña yetdüm
Nefesden düşdüm āḫir sen hem ey ney fikr dem-sāz it

4 Eger ʿāşıḳ gözinden öz cemālüñ görmek istersen
Benüm āyīnemi ey seng-dil zinhār perdāz it

5 Gözüñ her çend sāḥirdür ḥabībüm dil-rubālıġda
Dem-i cān-baḫş ile güftāre gel ol siḥri iʿcāz it

6 İtürme el ayaġuñ ey nigāh-ı ʿacz Teñgriçün
Āña aḥvālümi ʿarż eyle ammā çoḫ sözi az it

7 Vefā vü mihr ile ey serv-ḳadd ḫūblar arasında
Özüñ mümtāz olup ʿuşşāḳ ara Ḳavsīni mümtāz it

---

33 TB, 14b; TF, 9a; İ, 7a; L, -
Bu gazel TF nüshasında 32. sıradadır.
1 vü: ol İ
3 yetdüm: geldüm: İ // ney: bi- TF
4 perdāz: pervāz İ
6 çoḫ: sen İ

34

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Ḥüsnüñden özge neyler zülfüñde tāb bāʿis̱
Yüz pīç ü tāba besdür ol āb u tāb bāʿis̱

2 Meclis savulmayınca sāḳī sen olmayınca
Göñlüm açılmaġına olmaz şarāb bāʿis̱

3 Hicrüñde cāne doydum vaṣluñda cānı ḳoydum
Geh intiẓār-ı ʿillet geh ıżṭırāb bāʿis̱

4 Nāz u kirişme ile tedbīr-i ḳatlüm itme
Defʿ olmaġumda besdür refʿ-i niḳāb bāʿīs̱

5 Meh gibi vara vara olmaz kemāl bulmaġ
Tā olmayınca Ḳavsī bir āftāb bāʿīs̱

---

34 TB, 15a; TF, 10a; İ, 7b; L, -

1 Ḥüsnüñden: ḥüsnüñde İ// piç ü tāba: piç tāba TF, piç ü tāb İ
2 olmayınca: uymayuñca TF
3 bir: ol İ

35

Mefāilün feilātün mefāilün feilün(faʿlün)

1 Baña diyen ki nedür munca yanmaġa bāʿīs̱
Nedür aña içüben bāde ḳanmaġa bāʿīs̱

2 Fiġānlaruñ s̱emeri ẖasteye teraḥḥum iken
Fiġān kim oldı ṭabībüm usanmaġa bāʿīs̱

3 Seni bu rengile gülşende görmeyen ne bilür
Ki lāle ḳanlara nola boyanmaġa bāʿīs̱

4 Diyen ki vaṣl güni gün ne mużṭarib dolanur
Gerek mi başına yāruñ dolanmaġa bāʿīs̱

5 Gerü alur mıyam ol naḳdi laʿl-i nābuñdan
Nola göñül aparup ṣoñra danmaġa bāʿīs̱

6 Aġırla Ḳavsīni bir daş ile ki ṣormazlar
Şeh öz gedā-yı ser-i kūyın anmaġa bāʿīs̱

---

35 TB, 15a; TF, 10a; İ, 7b; L, -

1 içüben: ne içün İ
2 fiġānlaruñ s̱emeri: fiġānlaruñ s̱emerin TF, fiġānuña ki reng görüp İ
3 Bu beyit İ’de sayfa kenarındadır.
4 gün ne: (kenarda) gökde İ

36

Mefūlü mefā‘īlü mefā‘īlü feūlün

1 Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı görgeç
Dilden düşerem ġonçe-i ḫandānuñı görgeç

2 Her çend baña tāb virür mūy-miyānuñ
Bī-tāb oluram zülf-i perīşānuñı görgeç

3 Ey cān alıcı gözleri şehbāz baḫışlu
Şāhin yaşınur pençe-i müjgānuñı görgeç

4 Her çend semender gibi rızḳum benüm oddur
Baġrum erinür āteş-i hicrānuñı görgeç

5 Ḫurşīd kim oldur felegüñ çeşm ü çerāġı
Pervānelenür şem‘-i şebistānuñı görgeç

6 Dil zevraḳı netsüñ ki eger Nūḥ özi olsa
Gird-āba düşer çāh-ı zeneḫdānuñı görgeç

7 Bülbül niçe yanuñda ḥayādan aġız açsuñ
Gül ġonçelenür la‘l-i dür-efşānuñı görgeç

8 Sīnemde göñül ġonçe-i sīr-ābdur ammā
Şebnem teg erir ḳaṭre-i peykānuñı görgeç

9 Raḥm eyleyüp aḥvāline kūyuñdaki itler
Feryāda gelür Ḳavsī-i nālānuñı görgeç

---

36 TB, 15b ; TF, 10a; İ, 8a; L, -
3 şāhin: şāhuñ TF
5 kim: ki İ / çeşm ü: çeşm-i TF
6 zevraḳı netsüñ ki : zevraḳına netsüñ İ
8 ḳatre-i: ġonce-i İ

37

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 İç şarāb-ı nāb özüñ sāḳī baña mestāne baḫ
Gāh çeşm-i şefḳat ile gāh bī-raḥmāne baḫ

2 Her reviş var eyleme ḳaṭʿ-i naẓar ʿuşşāḳdan
Baḫmasan şefḳat göziyle bāri bī-raḥmāne baḫ

3 Ey dem-ā-dem yanduġum keyfiyyetin menden ṣoran
Ṭāḳatüñ var ise ol berḳ-i sebük-cevlāne baḫ

4 ʿĀşıḳam ben ṭāʿate nisbet virür zāhid beni
Gör yalanın ol sözini bilmezüñ bühtāne baḫ

5 Rūşen istersen göñül āyīnesin dildārı gör
Görmek istersen eger cān cevherin cānāne baḫ

6 ʿIşḳ derdinden beḳā-yı cāvidān ister göñül
Böyle daşḳun seylden taʿmīr umar vīrāne baḫ

7 Ġamze yā Rab ögredür yā raḥm ol ḫun-ḫᵛāre kim
Öyle ẓālim gözler ile böyle maẓlūmāne baḫ

8 Ey diyen kim bāde-i gül-gūn içüp ḳan aġlama
Bir elümde sāġar-ı mey bir elümde ḳane baḫ

9 ʿIşḳ rūşen-rāydur ḥüsn-resā meşşāṭası
Yā ele āyīne al yā Ḳavsī-i ḥayrāne baḫ

---

37 TB , 16a; TF, 110b; İ, 8a; L, -
6 taʿmīr umar : vīrān olan İ
8 aġlama: aġlamaġa İ
9 meşşāṭası: meşşāṭasın TB

38

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Gerçi gün kimi olur pāk naẓarlar küstāḫ
Ḳarşu durmaz saña āyīne kimi her küstāḫ

2 Düşse göz yaşı kimi mey naẓārumdan ne ola
Görebilmem ki lebüñle ola sāġar küstāḫ

3 Nola cemʿiyyetini tīġ ile ger dağıdasan
Çehre olmış yüzüñe ḫaṭṭ-ı muʿanber küstāḫ

4 Aġladurlar beni mīnā gibi güldürmeġ ara
Girmesüñ ḫūblaruñ bezmine kāfir küstāḫ

5 Beni ḳan terledür ol laʿl ne yüzden yā Rab
Ki tebessümle açup ġonceni eyler küstāḫ

6 Virdi gül-berg teg āhum yeline reşk beni
Ki ṣabā çulḳaşup ol zülf ile oynar küstāḫ

7 Ey ḫoş ol mest ki bilmezken özini sözini
Yalvarup sāḳīye cām u meze ister küstāḫ

8 Nice sāḳīnüñ ayaġını öpem yā elini
Ki ḥayādan öpebilmem leb-i sāġar küstāḫ

9 Beni mest itdi Fużūlī kimi bu söz Ḳavsī
Kim olım mest dutım dāmen-i dilber küstāḫ

---

38 TB; 16a; TF, 11a; İ, 8b; L, -
1 naẓarlar : naẓar her TF
3 yüzüñe ḫaṭṭ-ı muʿanber: özüñe zülf-i muʿanber İ
6 gül-berk teg: gül-bergimi İ / beni: veli İ // ile oynar: eyler TF// çulḳaşub: çulḳaşur İ
8 ayaġını öpüm: ayaġın öpeyim İ

39

Müfteilün fāilün müfteilün fāilün

1 Ġamze-i ḫun-ḫᵛāruña cürᵓet-i neẓẓāre yoḫ
Neyleyem āh itmeyem derd çoḫ u çāre yoḫ

2 Tīġ-i ḳażādur nedür kiprigüñ ey şūḫ kim
Sīne-i ṣad-çākden ḳan aḫar u yare yoḫ

3 Ben kimi ser-geştedür çarḫ velī çarḫda
Dāġ-ı dil ü eşk teg s̱ābit ü seyyāre yoḫ

4 Merdüm-i çeşmüm eger gāhda bir gün görür
Kevkeb-i baḫtum kimi ayı güni ḳare yoḫ

5 Yoḫ dimenem ger disen var belā-keşlerüñ
Sen kimi Ḳavsī velī ʿāşıḳ-ı bī-çāre yoḫ

39
TB, 16b; TF, 11a; L, -
2 s̱ābit ü : çarḫda İ
5 belā-keşlerüñ: belā-keşlerüm TB

40

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Var ümīdüm ki yine eyleye çeşmüñ beni yād
Ṣayd her çend żaʿīf olsa unutmaz ṣayyād

2 Ḥüsn bī-sāḫte raʿnā-ter ü gīrā-terdür
Oldur üstād ki bilmez özi özin üstād

3 Aṣl özüñsen beni her çend gözüñ öldürdi
Ne ki sulṭān buyurursa onı eyler cellād

4 Şeş-der-i ʿışḳdan ey dostlar endīşe ḳıluñ
Ki ḥarīfüñ gözini baġlar imiş bu nerrād

5 Hīç kim ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye iḳbāl itmez
Āh eger eylemese derd-i ġamuñ göñlümi şād

6 Unıdur ḳatlümi sanmañ kim ider raḥm bana
Bes ki ḥayrān ḳalur aḥvālüme her dem cellād

7 Ḳoyma Ḳavsī kimi gerdūne benüm işlerümi
Yā ʿAlī yoḳsa bu bī-dādger eyler bī-dād

---

40 TB, 17a; TF, 11b; İ, 9a; L, -

1 eyleye çeşmüñ: çeşmüñ eyleye TF

2 Bu beyit TB ve İ'de sayfa kenarındadır.

6 Bu beytin ilk mısraı TF'de " Unudur ḳatlümi her laḫẓa benüm ḥayretden" şeklindedir.
// bi-dād: küstāḫ İ

41

Mefāilün feilātün mefāilün feilün(faʿlün)

1 Gelür bahār açılup gül hezār ider feryād
Bu ʿandelīb ḫazān u bahār ider feryād

2 Fiġān ki ḥālüme ol daş baġırlu raḥm itmez
Egerçi nālem ile kūhsār ider feryād

3 Özi özin salur oddan oda sipend kimi
Zebān-ı ḳāl ile her kim şiʿār ider feryād

4 Bu herc ü mercde hiç bilmenem ne ġavġadur
Ki mest nāle çeküp hūşyār ider feryād

5 Bi-ʿaynih öyle ki oddan sipend nāle çeker
Seni gören kişi bī-iḫtiyār ider feryād

6 Ne nevʿ kim daġıdur tünd-bād ḫār u hası
Binā-yı ḥavṣalamı tār u mār ider feryād

7 Ceres kimi yıġaram gerçi nāleden dilümi
Yüz ol ḳadar bu dil-i bī-ḳarār ider feryād

8 Kimüñ murādı ile bes felek döner yā Rab
Ki gerdişinden anuñ kim ki var ider feryād

9 Sipihr-i çarḫa düşer gird-bād teg Ḳavsī
Ne ser-zemīndeki bir bī-ḳarār ider feryād

---

41 TB, 17a; TF, 11b; İ, 9a; L, -
1 Gelür: gelüp İ
3 özi özin salur: özi salur özüñ TF
4 çeküp: kılur TF
5 çeker: çeküp İ// seni: sen İ
7 dil-i: dili İ

42

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Göñülde ġonçelenüpdür cihān cihān feryād*
Dilüm bu vechden eyler zamān zamān feryād

2 Çemenden ötdi mi ol şāḫ-ı gül teġāfül ile
Ki ʿandelīb bu gün başlamış yamān feryād

3 Boyuñ belāsın alım böyle ser-girān geçme
Eger gelür saña ʿuşşāḳdan girān feryād

4 Yarar felek cigerin Bī-sütūn u tīşe kimi
İdende ʿāşıḳ-ı maẓlūm-ı nā-tüvān feryād

5 Cihān cihān elemüñden cihān cihān efġān
Zamān zamān sitemüñden zamān zamān feryād

6 Yetince bülbüle nevbet bahār-ı ʿömr geçer
Eger ben eylesem ey şāḫ-ı erguvān feryād

7 Ne yerde kim ben olam ḥācet-i delīl degül
Ki ʿandelīb yuvasın virür nişān feryād

8 Ṣadā egerçi dolu cāmdan bülend olmaz
Viṣāl ider beni leb-rīz el-ʾemān feryād

9 Bu āh u nāle meger bī-sebeb midür yā Rab
Ki bezm-i vaṣlda hem eylerem hemān feryād

10 Bahār faṣlı onı ṣavt-ı raʿd sanmaginen
Ki nālem ile benüm eyler āsumān feryād

11 Kimüñ murādı ile bes felek döner yā Rab
Ki gerdişinden ider yaḫşı vü yamān feryād

---

42 TB, 17b; TF, 12a; İ, 9a; L, -

1 vechden: bābdan İ
4 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır.
Bi-sutūn u: Bi-sutūn TF, İ
5 cihān cihān efġān: zamān zamān efġān İ
7 yuvasın: nevāsın İ
8 lebriz: lebrizi TB
9 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır.
10 ṣavt-ı raʿd sanmaginen: ṣūret-i raʿd sanma göñül İ
12 ḫun-ḫʷārdan: devrāndan İ
13 el-ʾemānumdan: el-ʾemānından İ // yār-ı mihribān: na-mihribān İ

12 Yetince sāḳī-i ḫun-ḫᵛārdan bir avuc su
Kebāb olup cigerüm baġrum oldı ḳan feryād

13 Usandı mihrsiz eflāk el-ʾemānumdan
Henüz işitmedi ol yār-ı mihribān feryād

14 Ġam-ı zamāne ile bes ki çekdi cān Ḳavsī
Yıḫıldı ṣabr ivi yā ṣāḥibe'z-zamān feryād

43

Mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün-faʿlün

1 Baña cihānı ḳara eylemiş sipihr-i kebūd
Görüñ görüñ ki ne od yandurur bu odsuz dūd

2 Göñül bināsını yā Rab sipihr yıḫmış mı
Ki āh sīnem ivinden gelür ġubār-ālūd

3 Āña ne reng ile aḥvālüm eyleyem rūşen
Ki yandurur meni bir od ne şuʿle var ne dūd

4 Yetende kūyına cānānımuñ ṣabā menden
Yetür ḫużūʿ u ḫuşūʿ ile çoḫ selām u sücūd

5 Göñül soraġını kūyuñda almışam veh kim
Yaman uzaġa düşüpdür bu Kaʿbe-i maḳṣūd

6 Ne ʿaybuñ olsa onı ʿışḳ ider hüner zāhid
Velī bu ḳapuda merd olmayan olur merdūd

7 Es̱erde ʿışḳ sözi ʿaḳla oḳşamaz Ḳavsī
Bir odlu nāle-i ney yüz terāne-i Dāvūd

---

43 TB, 18b; TF, 12b; İ, 9b; L, -
2 yıḫmış mı: yıḫmış āh TF
4 cānānımuñ: dildārımuñ İ

44

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Ṣūretde gerçi ʿāşıḳ derviş ü bī-nevādur
Maʿnāda ḥüsn genc ü ʿışḳ ehli ejdehādur

2 Bin ölmek ile her dem ʿāşıḳdan el götürmez
Gelsüñ belāya hicrān hicrān yamān belādur

3 Naḫl-i ḳadüñ bülend ü ben kūtehem bu yüzden
Nālem özi resādur teʾs̱īri nā-resādur

4 Sevdālu kākülüñ teg ser-geşte ḳalmayım mı
Kim baġlayan ayaġum başumdaki hevādur

5 Dām ile ded ḳuşındur sulṭān-ı ʿışḳ Mecnūn
Başında ḳuş yuvası bāl ü per humādur

6 Nāçār dutdı Mecnūn āhūlar ile ülfet
Çün āşinā bulunmaz bīgāne āşinādur

7 Ey peyk-i ṣubḥ bizden aḥvāl ṣorsa cānān
Peyġāmımuz selām u mektūbumuz duʿādur

8 Pīr ü civānı ʿışḳuñ yoḫ farḳı bir birinden
Peyveste bu çemende dört faṣl bir hevādur

9 Āb u hevāsı otlu topraġı ḳanlu Ḳavsī
Deşt-i cünūn bi-ʿaynih ṣaḥrā-yı Kerbelādur

44
TB, 18b; TF, - ; İ, 10a; L, -
BU gazel TF'de yok.
1 derviş ü: derviş-i İ // ehli: ehl-i TB
3 resādur: resā vü TB
4 mı: ben İ // baġlayan: baġlayım İ
5 Dām ile ded: dādum İ
7 ṣorsa: ṣorma TB
8 faṣl: faṣlı İ

45

Mef'ūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Evvel lebüñ şarāb virür ṣoñra ḳan dutar
Bu düz egerçi geç dutar ammā yamān dutar

2 Dāġ-ı cünūn yapuşmadı göñlüne zāhidüñ
Bu mühri ger ḳara daşa bassan nişān dutar

3 Her söz ki ʿārıżuñdan anuñ eylesen raḳam
Ḫurşīd mıṣraʿı gibi āḫir cihān dutar

4 Ol kūya ya behişte göñül baġlamak gerek
Bir ḳuş iki çemende ḫaçan āşiyān dutar

5 Yegdür ki şīşeye duta ḳanını bülbülüñ
Bir ġonçenüñ gül-ābını tā bāġbān dutar

6 Tesḫīr-i zülf-i yārı ṣabādan diler göñül
Oḳşar aña ki özge eliyle ilan dutar

7 Tebrīz cez̲besi yaḫamı dutmuş aparur
Ḳavsī egerçi dāmenümi Iṣfahān dutar

---

45 TB, 19a; TF, 12b; İ, 10a; L, -
3 eylesen: eyleyem İ
4 ya: ol İ
5 bir: her İ / kim: tā İ

46

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ġubār-ı cism bī-ārām düşse cāndan artuḳdur
Bu deryāda ṣadef var kim dürr-i ġalṭāndan artuḳdur

2 Bu ḳāmet kim āña kūtāh-bīnler serv söylerler
Sözüñ doġrusı medd-i ʿömr-i cāvidāndan artuḳdur

3 Ne lāzım vaṣf-ı ḫaṭṭ u ḫāl ol ḳamet duran yerde
Bu mıṣraʿ ʿālem-i maʿnāda bir dīvāndan artuḳdur

4 Anuñ ḫatt-ı binā-gūşından artuḳ iḫtirāz eyle
Ki girālıġda ol egriceler müjgnından artuḳdur

5 Leb-i mey-gūn yerini bāġbān gül yapraġı dutmaz
Ḫumār-ālūdeye her ġonçe bir peykāndan artuḳdur

6 Beterdür intiẓār-ı vaṣl-ı bī-encām hicrāndan
Serābuñ teşneye her mevcesi ṭūfāndan artuḳdur

7 Belādur yāri görmek bezmde aġyār yanında
Baña bu vechden vaṣlı anuñ hicrāndan artuḳdur

8 Gül-ābı ġonçenüñ telḫ olmaġı ol vechdendür kim
Mürüvvetden göz örtüp ġonçe üzmeġ ḳandan artuḳdur

9 Bu gice kim benüm mihmānum ol ḫurşīddür Ḳavsī
Fürūġ-ı kevkeb-i baḫtum meh-i tābāndan artuḳdur

---

46 TB, 19b; TF, 13a; İ, 10b; L, -
2 medd-i: ḳaddi İ
3 duran: devrān İ
6 Serābuñ teşneye her mevcesi: şerābuñ şişesi her mevcesi İ

47

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne ser-keş şuʿledür bu veh bu ne ḳadd ü ne ḳāmetdür
Ḳıyāmetler ḳıyāmından ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür

2 Ne kāküldür ki ʿanber-bīz olup bād-ı ṣabā andan
Cihān hem ol ṣabā feyżiyle reşk-i bāġ-ı cennetdür

3 Felekde öyle bozmış mihr ü māhuñ revnaḳın ḥüsnüñ
Ki yulduzlar bu yüzden her biri bir çeşm-i ḥayretdür

4 Göz ü ḳaşuñ eger İslām u küfri itmemiş yeksān
Bu ne mey-ḫānedür bes ol ne miḥrāb-ı imāmetdür

5 Ne reng-āmīzdür yā Rab bahār-ı ḫatt-ı sebzüñ kim
Gülsitānlar anuñ devrinde reng-āmīz-i ḫacletdür

6 Kelām-ı muʿciz-encām u leb-i şīrīn kelāmuñdan
Doludur şūr ile dünyā vü leb-rīz-i ḥalāvetdür

7 Bilüpdür tā cemālüñ maʿnāsın ey sebze-i gül-gūn
Ne ṣūret kim muṣavvir naḳş ider meşḳ-i ḫacāletdür

8 Çemenden terlü ruḫsār ile yā Rab sen mi ötdüñ kim
Gül ü şebnem bi-ʿaynih çeşm-i ḥayret eşk-i ḥasretdür

9 Gelür sāḳ u solunda ḥūrveşler ol melek Ḳavsī
Ne olmuşsan dur ey bī-derd gör kim ne ḳıyāmetdür

---

47 TB, 20a; TF, 13a ; İ, 10b; L, -

2 ʿanber-bīz: ʿanber-rīz İ

4 ve 5. beyitlerin ikinci mısraları TF'de yer değiştirmiş. Ayrıca yine TF'de 5. beytin ilk nısrai4. beytin ikinci mısraı olarak yazılmış.

7 meşḳ-i ḫacāletdür: naḳş-ı ḫacāletdür İ

8 çemenden: çemende İ/ sen mi: şebnem İ

9 olmuşsan: uymuşsan İ

TF'de melek kelimesinin altında "ferş" yazılmış.

48

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Düşen kūyuñdan ayru nāle-i ʿarş-āşinā neyler
Naẓarda olmayınca gülsitān bülbül nevā neyler

2 Yetişdi mihr ü māha gökde efġānum saña yetmez
Kime kim nā-resādur baḫt feryād-ı resā neyler

3 Dil ü dīni kim almaz gözlerüñ bir ʿişveye neylim
Benüm kimi tünüg-māye metāʿ-ı nā-revā neyler

4 Saña yalvardıġum vechi budur kim ʿacze māyilsen
Ve ger ne bir göñül kim müddeʿāsızdur duʿā neyler

5 Ḫarīdār olmasa gevher ḳara daş ile yeksāndur
Eger erbāb-ı ḥācet olmaya ḥācet revā neyler

6 İlan zehrini ḫaṭṭ u ḫāl hiç vech ile kem ḳılmaz
Göñül tā olmaya dervīş naḳş-ı būriyā neyler

7 Yeri vardur baña ger māder-i eyyām süt virmez
Oġul kim kör ü mübrim düşmeye Ḳavsī gedā neyler

48
TB, 20b; TF, 13b; İ, 11a; L, -
1 kūyuñdan: kūyuñda İ
2 Yetişdi: erişdi İ
2. ve 3. beyitlerin mısraları TF'de yer değiştirmiş.
4 mayilsen: māyildür İ
6 olmaya: olmaya bir kimse (kenarda) İ
7 düşmeye Ḳavsi: olmaya bes kim İ

49

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Bu ser-zemīne ḫansı çemenden ṣabā yeter
Kim nükheti dimāġuma çoḳ āşinā yeter

2 Ol ġonçe-leb meger bu gülistāndan ötdi kim
Bir perdeden ḳulaġuma yüz bin ṣadā yeter

3 Ḫāṣ itme her şikāre bir ayru kemend ü dām
İki cihāne ol iki zülf-i resā yeter

4 Ḫaṭ ḥüsne perde dutmaġ içün göz ḳaraltmasuñ
Ger zülf elini çekse nigehbān ṣabā yeter

5 Öldürdüñ ise Ḳavsīni endīşe çekme kim
Yüz ḳana bir ġıya ġıya baḫmaġ bahā yeter

49
TB, 21a; TF, 13b; İ, 11a; L, -
3 ḳaraltmasuñ: ḳaratmasuñ İ
4 Öldürdüñ ise: Öldürse İ// ġıya ġıya: ḳıya ḳıya TF

50

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Göñlüm almaġ ḳaṣdına çün şūḫ ṭannāzum geçer
Bes ki nāz eyler baña ʿālemlere nāzum geçer

2 Bes ki ḳan aġlar gözüm ʿālemleri ḳan aġladur
Tār-ı müjgānına ḫalḳuñ gevher-i rāzum geçer

3 Gerçi suyuñ ḳaṭresini gevher eyler nev-bahār
Baġrumı bir ḳaṭre su eyler benüm yazum geçer

4 Göz yumup açmaġa fırṣat yoḳdur ey göñlüm ḳuşı
Bir göz aç sen hem özüñ göster ki şehbāzum geçer

5 Āh-ı ḥasret yandurur varı ḫas u ḫāşākumı
Çün teġāfül birle berḳ-i ḫāne-perdāzum geçer

6 Öz murādumca bu ṣaḥrālarda bir ṣayd itmedüm
Men ki göklerden ḫadeng-i evc-pervāzum geçer

7 Rām olur Ḳavsī eger āhū-yı raʿnā boynına
Ḥalḳa-i çīn-i kemend-i tār-ı āvāzum geçer

---

50 TB, 21a; TF, 14a; İ, 11a; L, -
3 yazum: yārum TF
4 yoḳdur ey: yoḳdurur İ //aç sen: açsan TB, TF
5 āh-i ḥasret: āh u ḥasret İ

51

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Her çend gül laṭīf ola ruḫsāruñ özgedür
Nergis ne olsa çeşm-i füsūnkāruñ özgedür

2 Ben ġonçeye yaman dimenem nükte dutmanam
Söz bundadur ki laʿl-i güherbārun özgedür

3 Ṭūbāda var ruʿūnet ü endām servde
Ammā ḫırām-ı naḫl-i bilā-bāruñ özgedür

4 Yoḫ vāʿizüñ sözine sözüm kim behişt var
Kūyuñ bir özge cennet ü dīdāruñ özgedür

5 Ḳavsi egerçi var cefā-pīşe dostlar
Ammā senüñ ḥarīf-i sitemkāruñ özgedür

---

51 TB, 21b; TF, 14a; İ, 11b; L, -

1 çeşm-i füsūn-kāruñ: çeşm-i güher-bāruñ İ

3 Bu beyit TF'de sayfa kenarındadır.

52

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 ʿĀlemi maḥv ḳılan aġzı vü şīrīn sözidür
Ġayre uyma ki eger var eger yoḫ özidür

2 Cigerüm ḳan eyleyen laʿl ki leb söylerler
Gerçi ben dadmamışam niʿmet-i ḥüsnüñ duzıdur

3 Çıḫuban minbere Ḳur'ān oḫuyup vaʿẓ viren
Ḫoş uzatduñ meger ol zülf ile kākül sözidür

4 Aparan ġamze vü kākül el ayaġ baġlıyanum
Aldadan ḫaṭṭ buyuran ḳaşları ḳanlum gözidür

5 Bilmenem ḳanlu dögünler mi küyür sīnemde
Ya senüñ berḳ-i ʿinānuñ ayaġınuñ izidür

6 Zāhidüñ çehresi nūrānī diyüp aldanma
Ḳaradur içi eger lāle gibi ḳırmızıdur

7 Ser-i kūyında bulan ḳurb-ı maḳām ol güzelüñ
İtine çıḫ dime kim Ḳavsīnüñ iki gözidür

---

52 TB, 21b; TF, 14a; İ, 11b; L,-

1 ʿālemi kelimesi TF'de silik.
Aġzı vü: aġzı mı İ
2 söylerler: söyleller İ
3 uzatduñ: uzundur İ
4 ġamze vü kākül el ayaġ baġlıyanum: ġamze ile el ü ayaġ baġlayuban İ // Aldadan ḫaṭṭ buyuran ḳaşları ḳanlum: Aldadan ḫaṭṭı ile ḳaşları ḳanlu İ
5 küyür: ki var İ // ayaġınuñ izidür: ayaġı tozıdur İ

53

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Kim ki bu ʿālemde ʿömrin ṣarf idüp yār aḫtarur
Genc-i gevher dağıdup vīrānede mār aḫtarur

2 Bes ki virmez yuḫu göz açmaġa fırṣat kimseye
Ṣubḥ gün şemʿile her gün çeşm-i bī-dār aḫtarur

3 Çıḫmadı Mecnūn gidenden ṣoñra bir şeydā sesi
ʿÖmrlerdür kim ṭabīb-i ʿışḳ bīmār aḫtarur

4 Bes ki ḫaṭṭ ol kevkeb-i ḥüsnüñ günin itmiş ḳara
Zülf-i ruḫsārı çerāġıle giriftār aḫtarur

5 Perde-i dām eylemiş zāhid ridāsın ḫalḳ içün
Ḳapularda sübḥa falı birle zünnār aḫtarur

6 Çehresinde dāne dāne āble sanmañ anuñ
Şimdi ġırbāl ile ol nev-ḫaṭṭ giriftār aḫtarur

7 Çoḫ daḫi göñlüm benüm mey-ḫāneye māyil degül
Kim gezüp iv iv ḫarābāt içre huşyār aḫtarur

8 Dāmeninden el ayaġdan düşmeġ ile çekmenem
Göñlüm ol āyīne-rūyı tā nefes var aḫtarur

9 Başı ez bes kim bizüm çöllerde degmiş daşlara
Seyl feryād eyleyüp dāmān-ı kuhsār aḫtarur

10 Özge revnaḳ var Ḳavsī ḥüsn bāzārında kim
Bir metāʿ onda iki ʿālem ḫarīdār aḫtarur

---

53 TB, 22a; TF, 14b; İ, 12a; L,-

1 virānede: virānda TF

2 şemʿile: şevḳile İ

4 itmiş: ḳılmış İ

6 Bu beyit yalnızca TB'de var ve sayfa kenarına yazılmış.

7 çoḫ: şūḫ İ

54

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Ey çeşm-i eşkbār ciger böyle mi olur
Yoḳ sende tāb nīm-naẓar böyle mi olur

2 Ey bād söyle gönlüme yetdünse kūyına
Key herze-kerd seyr u sefer böyle mi olur

3 Dünyānı pīç u tāba salupdur henüz özi
Yoḳdur arada hiç kemer böyle mi olur

4 Topraġ ile gözüm yaşı yeksān gelür saña
Sizlerde ḳadr-i ehl-i naẓar böyle mi olur

5 Luṭf u 'aṭā vü raḥm u mürüvvet ü vefā vü mihr
Bī-derd ḫūblarda meger böyle mi olur

6 Ḳavsī melālüm artırup incitdi yār beni
'Uşşāḳ nālesinde eṡer böyle mi olur

---

54 TB, 22b; TF, 15a; İ, 12a; L, -
6 yār beni: yārumı TB, İ

55

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Devrinde ʿārıżuñ ḫaṭṭ-ı müşgīn ġarībdür
Niçün ki āteş üzre reyāḥīn ġarībdür

2 Gelmiş yuḫardan aşaġa saḳla ʿizzetin
Salma ayaġa kākül-i pür-çīn ġarībdür

3 Yol hīç bulmanam diş ile aġzı sırrına
Maḥv olmuşam ki mīm ara sīn ġarībdür

4 Ḳan yaşuma yıḳıldı uşaḳlar bu ṭurfe kim
ʿĀşıḳ sirişki olmasa rengīn ġarībdür

5 Ol zülf kūçesinde ṣabā söyle kāküle
Dutsuñ elin ki Ḳavsī-i miskīn ġarībdür

---

55 TB, 23a; TF, 15a; İ, 12a; L, -
5 kāküle: göñüle İ

56

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Derd-i ser çekmez eger zāhid riyālardan geçer
Müddeʿāsın bulmış ol kim müddeʿālardan geçer

2 Olsa ger sālik bu yolda ḳorḫulu maʿẕūrdur
Neylesüñ ol kim iki ʿālem belālardan geçer

3 Mestdür mi gözlerüñ kim raḥm idüp ḳanum töker
Yol mı azmış nāveküñ kim bī-nevālardan geçer

4 Ger sek-i kūyuñ geçüp benden fiġān eyler nola
Āşināya güc gelür kim āşinālardan geçer

5 Eylemez Ḳavsī es̱er bu daş baġırlu bütlere
Tīr-i āhuñdan ne ḥāsıl kim semālardan geçer

---

56 TB, 23a; TF, 15a; İ, 12b; L, -
1 TF'de ilk üç beytin başı silik.
3 mestdür mi: mest midür İ
4 sek-i : senüñ İ / fiġān : cüdā İ

57

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Teġāfül eyleme sāḳī ki nev-bahār geçer
Yetince bir de baña devr-i rūzgār geçer

2 Ḳafes esīri olan bülbülüñ gözünden ıraġ
Ki bāġbānı vedāʿ eyleyüp bahār geçer

3 Ḳıyāmet oldı mı yā bir niçe şehīdlere
Ḳıyāmet itmek içün baḫa baḫa yār geçer

4 Fiġān ki mende ayaġ yoḳdur onda temkīn çoḫ
Geçince yār öter ʿömr u rūzgār geçer

5 Neşāṭ-ı vaṣl temennāsı ile olma melūl
Göñül bu bir niçe gün her reviş ki var geçer

6 Girān gelür saña ẓālim dimek vü ger ne baña
Ne ẓulm eyleseñ ey āteşīn-ʿiẕār geçer

7 Çoḳ itme girye göz aḫar żarūr olur Ḳavsī
Gelüp neẓāre güni şām-ı intiẓār geçer

---

57 TB, 23b; TF, 15b; İ, 12b; L, -
5 vaṣl: ʿıyş İ
6 eyleseñ: dileseñ İ
7 żarūr: zebūn İ

58

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Dil munca ārzū ile bī-müdde'ālanur
Her-gāh nāle ile es̱er āşinālanur

2 Her bir giyāha daldalanur ḳorḫudan ṣabā
Çün ṣayd ḳaṣdına ḫam-ı zülfüñ hevālanur

3 Kāfir benüm teg uymasuñ ol kem-nigāha kim
Her bir naẓarda yādlanur āşinālanur

4 Resm-i sülūk ol büt ile nola dostlar
Her çend kim vefālanuram bī-vefālanur

5 Dil titrer ü gözüm ḳaralur ḳara gözlere
Ger maġz-ı sürme vü sümügüm tūtiyālanur

6 İḳbāl-i baḫt himmet ucaldukca pest olur
Nālem resālanurca es̱er nā-resālanur

7 Ney terk-i berg eylemedin bulmaz ol ṣadā
Ṣūret ki bī-nevālana ma'nā nevālanur

8 Ey faḳrdan özin eriden kīmiyā içün
Ṣabr itsen öz özine misüñ kīmyālanur

9 Ḳavsī ḳapusı Ka'belenür ḥācet ehline
Her kim ki 'ışḳ ḳapusına ilticālanur

---

58 TB, 23b; TF, 15b; İ, 13a; L, -
3 ol kem-nigāha: o kim nigāḫa İ
4 vefālanuram: vefālanur ol İ
8 misüñ : bedenüñ İ

59

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 ʿUşşāḳ-ı bī-nevāya ḳulāġ dut nevāyı gör
Ney teg bu bī-zebānlara dil vir harayı gör

2 Göz vara vara göñlüm ivin göz göz eyledi
Deryāya saldı raḫneler ol ḳanlu çayı gör

3 Dirdüm ki nev-bahār gele göñlüm açıla
Sındurdı şāḫ u bālümi ol mū-miyāyı gör

4 Aldanma pīç u tābına mūy miyānınuñ
Ey ġāfil aç gözüñ bu görünmez belāyı gör

5 Almaz muḥabbeti heves-i ḳalb narḫına
İnṣāfa baḫ mürüvveti seyr it vefāyı gör

6 Öz cānı düşmenini sever ʿāşıḳam diyen
Bī-ʿaḳlı gör sefāheti gör bī-nevāyı gör

7 Ẓāhirde żaʿfdan çekebilmem nefes velī
Maʿnāda çekdigümce nefes āh u vāyı gör

8 İnṣāf terkin itme ne istersen it baña
Yaʿni arada ʿāşıḳı görme Ḫudāyı gör

9 Ḳavsī egerse boynunı çoḳ baḫma ḫᵛār aña
Raʿnālanan zamānda bu ḫam-geşte yāyı gör

---

59 TB, 24a; TF, 16a; İ, 13a; L, -
4 "aç" kelimesi İ'de sayfa kenarına yazılmış.
belāyı: yalanı TF
5 "Almaz" kelimesi TF'de silik.
mürüvveti: mürüvvete İ
7 żaʿfdan: żaʿfda İ
8 itme: itmeye İ

60

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳatlüme bil baġlamış ol cāhil u nādānı gör
Susayupdur ḳanuma ol āteşīn cevlānı gör

2 Egledi göñlüm beni āḫir bu nā-ḫoş mülkde
Ḫāk-i dāmen-gīr olupdur ol bir avuç ḳanı gör

3 Gözlerüm keştī kimi her çend ḫuşk u ḫālīdür
Çak-ı sīnemden naẓar sal göñlüme ṭūfānı gör

4 Ey gözüm nūrı bulanur su velī ser-çeşmeden
Göñlümüñ ḥālin ṣorunca çeşm-i ḫūn-efşānı gör

5 ʿIşḳ ḳurtardı cihānuñ ḳīl u ḳālinden beni
Oldı dermān derdüme ol derd-i bī-dermānı gör

6 Zehrdür maʿnāda her tiryāk eger bīnā isen
Ṣubḥ-ı vaṣl āyīnesine baḫ şeb-i hicrānı gör

7 Görme sāḳī cām içün elden ayaġdan gitdigüm
Gerdiş-i devrānı gör ʿömr-i sebük-cevlānı gör

8 Āyīne almaġ ele Ḳavsī ne lāyıḳ ʿāşıḳa
Ger özüñ görmek dilersen baḫ men-i ḥayrānı gör

---

60 TB, 24b; TF, 16a; İ, 13b; L, -
3 sīnemden: sīnemde TF

61

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ġonçe-i gül tā gülistānuñ çerāġın yandurur
ʿAndelībüñ perde-i çeşminde yaġın yandurur

2 Yanaram āh itmesem ger āh çeksem āh kim
Bülbül-i bī-çārenüñ bāġ u budaġın yandurur

3 Eylemişdür şām-ı hicrān sīnemi ẓulmet-serā
Bu sebebden onda cānān şemʿ-i dāġın yandurur

4 ʿIşḳ ehli ʿāşıḳ ister cümle-i aḥbābını
Kim semender mīz-bān olsa ḳonaġın yandurur

5 Germdür ez bes nigāhum yandurur göz perdesin
Veh ne ṣahbādur bu ṣahbā kim ayaġın yandurur

6 Yandurur ol āteş ile ḫānümānın ʿāḳibet
Her kimüñ gerdūn-ı dūn-perver ocaġın yandurur

7 Ol gül içün bāġbān nāzın çeker her ḫārdan
Nükhet-i gül gerçi Ḳavsīnüñ dimāġın yandurur

61
TB, 25a; TF, 16b; İ, 13b; L, -
1 çeşminde: ʿaynında İ
2 Bülbül-i: Bülbüli İ
6 ocaġın: çerāġın İ

62

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlüm

1 İlāhī nola ger lāl olsalar şeydāyī bülbüller
Ki vārı bī-vefā vü bī-teh ü hercāyīdür güller

2 Meger pervāne bilmiş i'tibārın şem'-i ḫod-kāmuñ
Ki öz bāl u perinden başa her dem savurur güller

3 Ḫaṭ u ḫālüñize çoḳ maġrūr olmañ ey güzeller kim
Bu gün danla ḳoyar küller sizüñ başuñıza kākküller

4 Ded ü dām ülfeti yegdür bu ḫalḳuñ iḫtilāṭından
Anuñçün 'āşıḳ-ı dīvāneye merġūbdur çöller

5 Bu iki nā-mülāyim şīveden yā Rab n'olur ḥāṣıl
Sen ü nā-ḫoş teġāfüller men ü bī-cā taḥammüller

6 Doludur şūr ile Ferhād u Mecnūn çölleri ammā
Gelüñ kim özge 'ālemdür bizüm daġlar bizüm çöller

7 Daḫi zülf-i gireh-gīr ārzū eyler miydüm Ḳavsī
Eger gāhi dutulmış göñlümi açsaydı sünbüller

---

62 TB, 25b; TF, 17a; İ, 14a; L, -
1 vārı: yārın TB
2 dem: - TF
3 kāküller: güller İ
4 Ded ü dām: behāyam İ/ iḫtilāṭından: iḫlāṭından TF
5 n'olur: nola İ

63

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Eflāk göñlümüñ ḳuşına āşiyānedür
Seyyār u s̱ābit ü meh ü ḫurşīd dānedür

2 Nisbet baña ḥikāyet-i Mecnūn fesānedür
Nālem yanında şīven-i bülbül terānedür

3 Yüz bin bahāne isterem ol kūya varmaġa
Dirler ki cennetüñ sebebi bir bahānedür

4 Ṣubḥ-ı ḫumār çeşm-i siyāhuñ naẓāresi
Keyfiyyet-āferīn-i şarāb-ı şebānedür

5 Lāyıḳ degül ʿabes̱ yere itmek ḫarāb onı
Ey şāh-ı ḥüsn çün saña göñlüm ḫazānedür

6 Sen yād isen benümle ḫayālüñ bir ivlüdür
Bīgānesen özüñ ġam u derdüñ yegānedür

7 Aḥbāba ser-güẕeştini Ḳavsī beyān ider
Sanmañ ki maṭlabı ġazel-i ʿāşıḳānedür

---

63 TB, 25b; TF, 17a; İ, 14a; L, -
2 şīven-i: şīve-i İ
7 Sanmañ: ṣabānuñ İ

64

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Neẓāre-i gül ile derd-i yār tāzelenür
Bu ṣandal ile ṣudāʿ-ı ḫumār tāzelenür

2 Şarāb-ı nāb ile teşvīş-i dāġ-ı ʿışḳ artar
Ki her ḳadar su içer lālezār tāzelenür

3 Fiġāñ ki baḫye ile zaḫmınuñ biri bin olur
Emān ki merhem ile dāġ-ı yār tāzelenür

4 Mürūr ile kem olur sūz-ı teşne ḥayrānem
Ki vaʿde köhnelenür intiẓār tāzelenür

5 Ṭarāvet-i gül-i ruḫsārı arturır ḫaṭ-ı sebz
Ki ebr olanda çemen nev-bahār tāzelenür

6 Ḳafes esīriyem ü bī-nevālıġum vardur
Bu gün ki berglenüp şāḫsār tāzelenür

7 Nihāl-i ṭabʿumı ġam gün-be-gün füsürde ḳılur
Bahār faṣlı ki her nevk-i ḫār tāzelenür

8 Ḫayāl-i ḫāl u ḫaṭ u zülf-i müşkbāruñdan
Nesīm-i āhum ile nev-bahār tāzelenür

9 Gözüm kim üz çevirür tīġ-i ābdāruñdan
Ki ger sen avçı olursan şikār tāzelenür

10 Görende ḫaṭ es̱erin vaṣlına anuñ Ḳavsī
Ümīd-i ḫāṭır-ı ümīdvār tāzelenür

64
TB, 26a; TF, 17b; İ, 14a; L, -
2 ḳadar: nice İ
5 - İ
6 berglenüp: berglenür İ
7 ḳılur: ider İ // nevk-i: berg-i İ
10 es̱erin: es̱eri İ

65

Feilātün feilātün feilātün feilün(fa'lün)

1 Nola ger baġrumı ḳan çeşmümi giryān eyler
Baña fermān özinüñdür ne ki cānān eyler

2 Mūr u mār ile düşüpdür ser ü kārum neylim
Göñlümi ḫāl yıḳar zülf perīşān eyler

3 Bir uşaġuñ yine bāzīçe ividür göñlüm
Ki hemān yapduġı sāʿat onı vīrān eyler

4 Nā-güvāradur eger ġayr vire āb-ı ḥayāt
Yār eger derd virür derdüme dermān eyler

5 Ġonçeletmiş beni ol şāḫ-ı gülüñ hicrānı
Bī-başīret baña teklīf-i gülistān eyler

6 Kimsenüñ degmemişem göñlüne hergiz yā Rab
Yine her kim ki yeter göñlümi vīrān eyler

7 Ṭıfldur sevdücegüm yaḫşı yaman farḳ itmez
Ki eger Kaʿbe eger büt-gede vīrān eyler

8 Ola ger Ḳavsīye manẓūr gül-i ruḫsāruñ
Naẓm-ı rengīn ile dünyānı gülistān eyler

---

65 TB, 26b; TF, 17b; İ, 14b; L, -
1 çeşmümi: çeşmüm İ
3 İ'de 3. ve 4. beyitler yer değiştirmiş.
ividür: olupdur İ

66

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Bu resm ile eger ebrū-yı yār işārelenür
Şekīb riştesi zencīr olursa pārelenür

2 Çemenden ötdi mi ol māh kim fürūġından
Gül āftāblanur şebnemi sitārelenür

3 Tamām dāġ u belādur egerçi ḥāṣıl-ı ʿışḳ
Bu derde ṣabr eylesen öz özine çārelenür

4 Ṣadefde güher olan ḳaṭreden olur ẓāhir
Ki ʿayn-ı baḥrde deryālanan kenarelenür

5 Olurken āteş-i sūzanda öyle ḫārā nerm
Fiġān ki nālem ile yār göñli ḫārelenür

6 Ḳılur cihānı musaḫḫar livā-yı aḫḍ ar-ı ḫaṭ
Egerçi zülf bu gün-danla hīç-ḳārelenür

7 Fürūġ birle gül-i zaḫmı şemʿ-i maḥşer olur
Anuñ ki tīġ-i şehādetle başı yārelenür

8 Ayaġdan çek elin lāleden ḳıyās eyle
Ki yüzi ḳırmızı olduġca içi ḳarelenür

9 Diyār-ı ḥüsnde hem el el üste çoḳdur kim
Sözi yanında anuñ aġzı hīç kārelenür

10 Meʾāl-i mūy miyān pīç ü tābdur Ḳavsī
Haçan ḫayāl ile ol lafẓ u maʿnā arelenür

---

66 TB, 27a; TF, 18a; İ, 14b; L, -

2 Çemenden ötdi: Çemende ötmedi İ

4 Bu beyitte "Ṣadefde" kelimesi silinmiş.
ẓāhir: ḫāsıl İ

5 ḫārelenür: çārelenür İ

67

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Göñül almaġ revişin ol leb-i ḫandān ne bilür
Biri kim vāḳıf-ı derd olmaya dermān ne bilür

2 Almamış göñlüni elden özi teg kāfir anuñ
Miḥnet-i ḥavṣala sūz-ı şeb-i hicrān ne bilür

3 Rūzgārın ḳara öz zülfi anuñ eylememiş
Dūd-ı āh-ı men-i mehcūr perīşān ne bilür

4 Niʿmetüñ ẕevḳini perverde-i niʿmet bilmez
Aña çoḫdur dil ü cān ḳadr-i dil ü cān ne bilür

5 Sitem ü luṭf temīzin idebilmez ʿāşıḳ
Nik ü bed farḳını āyīne-i ḥayrān ne bilür

6 Nola gül-ruḫlar eger her kime iḳbāl ideler
Belī öz ḳıymetini gevher-i ġalṭān ne bilür

7 Kim ki bilmez özini öz sözini hem bilmez
ʿArż-ı maṭlab nesaḳın Ḳavsī-i ḥayrān ne bilür

---

67 TB, 27b; TF, 18a; İ, 15a; L, -
1 leb-i : -İ
2 Miḥnet-i: Miḥnet ü İ
4 ne bilür: - TB, TF
7 öz: vü TF

68

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Bir yol dimedüñ kim göñül ey yār kimüñdür
Ey kāş bileydüñ ki bu bīmār kimüñdür

2 Mehcūr benüm özgeyedür kūşe-i çeşmüñ
Maḥmūr kim ü ṣāġar-ı ser-şār kimüñdür

3 Göñlüm benüm āvāre vü sen ġayr ġamında
Kim ḫāne ḫarāb olmış u miʿmār kimüñdür

4 Ben teşne-lebem sen suyı topraġa sepersin
Bīmār-ı perīşān kim ü tīmār kimüñdür

5 Gitdi göñül elden ruḫ u zülfüñ hevesinden
Vīrāne kimüñ genc kimüñ mār kimüñdür

6 Bir pellededür cemʿ ḳara daş ile gevher
Yūsuf niçe bilsüñ ki ḫarīdār kimüñdür

7 Zāhid baña gel söyleginen dīni seversen
Tesbīḥ senüñ ḥalḳa-i zünnār kimüñdür

8 Yoḫdur ḫaberüm kim göñül olmış kime ḥayrān
Āyīne ne bilsüñ ser-i bāzār kimüñdür

9 Her nīş ile bir nūş gerek yār ola Ḳavsī
Ger ḫār senüñdür gül-i bī-ḫār kimüñdür

---

68 TB, 28a; TF, 18b; İ, 15b; L, 2a
L nüshası bu gazelin son iki beytiyle başlıyor. Bu beyitler okunmuyor.
5 mār: yār İ
7 söyleginen: söyle dutan İ

69

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Öyle kim dermān senüñdür derd-i bī-dermān senüñdür
Her ne itsen pādişāhum eyle kim fermān senüñdür

2 Teşne-i dīdāruñam ben ey gül-i ter ḫāruñam ben
Bir emānetdāruñam ben dil senüñdür cān senüñdür

3 Göñlümi evvel alursın āḫiri gözden salursın
Ḳıblegāhum sen bilürsin iv senüñ mihmān senüñdür

4 Ey benüm çeşmüm çerāġı göñlümüñ ümmīdi sāḳī
Ḳan ile doldur ayaġı kim bu gün devrān senüñdür

5 Dīn ü dilden geçmeyem mi ḥāṣılumdur biçmeyem mi
Ḳana ḳana içmeyem mi kāse kāse ḳan senüñdür

6 Gerçi vaṣluñ oldı müşkil bes ki var ortada ḫāyil
Olmuşam hicrāna ḳāyil çün şeb-i hicrān senüñdür

7 Gel beni ey ḳātil öldür kim benüm maḳṣūdum oldur
Ḫᵛāh aġlat ḫᵛāh güldür dīde-i ḥayrān senüñdür

8 Çoḳ da cevre māyil olma düşmen-i cān u dil olma
Ḥāl-i dilden ġāfil olma çünki ol vīrān senüñdür

9 Başuñ oldı gūy-ı meydān ḳāmet-i ḫam-geşte çevgān
İmdi Ḳavsī eyle cevlān ʿarṣa-i meydān senüñdür

---

69 TB; 28a; TF; 19a; İ, 15b; L, 2a
L nüshasındaki beyitler okunmuyor.
1 kim dermān: dermān kim İ
2 dīdāruñem: dīdār kim İ // emānet-dāruñem: emānet-dār kim İ
4 senüñdür: - TB
5 - İ
6 ortada: arada İ
8 cān ü dil: cān dil TB

70

Mefāilün feilātün mefāilün feilün(fa'lün)

1 Çerāġ-ı dāġ ile göñlüm visāl-i yār ister
Yaḳīn ki lāle-i pejmürde nev-bahār ister

2 Aç aġzuñ eyle fiġān ey sipend-i temkīn bes
Ki ʿışḳ ehlini maʿşūḳ bī-ḳarār ister

3 Ḫarāb-ı cilve-i bī-bāk-i şām-ı hicrem kim
Ne ārzū ne teḳāżā ne intiẓār ister

4 Cihānda resm-i vefā umma kimseden zinhār
Ki ġam elinde ölür kim ki ġam-güsār ister

5 Odum kül oldı külüm aḫtarur ṣabā tapmaz
Henüz ʿışḳ beni ḫᵛār u ḫāksār ister

6 Yeri şeb-i ġamum ey şemʿ rūşen eylemegil
Bu günde çün beni ol āteşīn-ʿiẕār ister

7 Cihānda görmelü üz çünki virmez üz Ḳavsī
Bu yüzden āyīnesi dīdemüñ ġubār ister

---

70 TB, 28b; TF, 19a; İ, 16a; L,2a
1 lāle-i pejmürde: lāle-i nev-müjde İ / nev-bahār: bahār İ
7 üz: el İ

71

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Gerçi her ʿāşıḳa hicrān ḳatı müşkil görinür
Baña bir laḥẓa firāḳuñ nice bin il görinür

2 Ben düşen vādiye basmañ ḳadem ey ʿāşıḳlar
Ki bu çöllerde ne Mecnūn u ne maḥmil görinür

3 Şīrler pençe salur vādī-yi ḫuñ-ḫᵛāruñda
ʿIşḳ eger bī-ciger ü bī-ḫūd u bī-dil görinür

4 Cez̠be-i ʿāşıḳa aġyār olabilmez māniʿ
Ḫār u ḫas āteş-i sūzāna ne ḥāyil görinür

5 Savurur külleri öz başına pervāne içün
Şemʿ ẓāhirde eger ser-keş ü ġāfil görinür

6 Özge ṭāʿatlere oḳşatma benüm ṭāʿatümi
Ki baña muttaṣıl ol Kaʿbe muḳābil görinür

7 Vaṣl bezminde ki aġyār ola engel Ḳavsī
Her ili bir dem ü her sāʿati bir il görinür

---

71 TB, 29a; TF, 19b; İ, 16a; L, 2b

1 Şīrler pençe: Şīr ser-pençe TB, Şīr şir-pençe İ

3 bī-ḫūd u bī-dil: bī-dil u bī-ḫūd L

72

Fāilāün fāilātün fāilātün fāilün

1 Var ise cemʿiyyet-i ḫāṭır perīşānlıġdadur
Maʿnā-yı ārām ṣūret tapsa ḥayrānlıġdadur

2 Rūzī-i erbāb-ı dāniş ḫūn-ı dildür dehrde
Bir ferāġat var ise ʿālemde nādānlıġdadur

3 Āl-i vālāsına dünyānuñ muḫanneṡler kimi
Māyil olma kim libās-ı merd ʿuryānlıġdadur

4 Derd ehlinüñ ġamı bī-derde teʾs̱īr eylemez
Berḳ ḫandānlıġdadur tā ebr giryānlıġdadur

5 Tevbeden vāʿiẓ benüm dāyim nedāmetdür işüm
Çün didüñ kim tevbe maʿnāsı peşīmānlıġdadur

6 ʿĀleme fermān-revādur zülf ile ḫālüñ senüñ
Mār u mūrı hem bu iḳlīmüñ Süleymānlıġdadur

7 İstemez dīn ü dilin ol nā-müselmān Ḳavsīnüñ
Gör ne kāfir mācerālıġlar müselmānlıġdadur

---

72 TB, 29b; TF, 19b; İ, 16a; L,3a

1 tapsa: tap İ
2 erbāb-ı : ārām-ı L // nādānlıġdadur: ḫāyrānlıġdadur İ
3 Āl-i vālāsına :Āl u vālāsına TB
5 Çün: kim L

73

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne sözdür bu ki sen berḳ-i belā dünyā neyistāndur
Ki ḥüsnüñden senüñ ey şāẖ-ı gül ʿālem gülistāndur

2 Şikāyet teng-nā-yı şehrden ger itmeyem neylim
Ki bu dīvāneye ṣaḥrā-yı meḳān teng meydāndur

3 Gözüm ṣormaz göñül ḥālin göñül bilmez göz aḥvālin
Öz aḥvāline bes kim her biri ʿışḳuñda ḥayrāndur

4 Fiġān kim ıżṭırāb artar anuñ gördükce ruẖsārın
Sanurdum kim viṣāl ol derd-i bī-dermāna dermāndur

5 Teġāfül eyler ü çıẖsuñ diyer cānuñ ki ʿāşıḳsan
Meger ol seng-dil bilmez ki ʿāşıḳ hem müselmāndur

6 Ṭabībüm bilmenem ben öz sözüm va'llāhi bi'llāhi
Belī heẕyān diyer ol ẖaste kim ḥāli perīşāndur

7 Ḫayālinden anuñ her kiprigüm bir şemʿ ider rūşen
Dönüp pervāneler Ḳavsī sanurlar kim çerāġāndur

---

73 TB, 30a; TF, 20a; i, 16B; L, 3a
1 dünyā: ʿālem İ
2 itmeyim: itmem L // mekān: imkān L
3 bes kim her biri: bes ki kim visāl İ
4 dermāndur: hicrāndur TF, noḳsāndur L
5 eyler ü: eyleyüp İ
6 heẕyān : her yan TF, İ
7 Dönüp: dutup İ

74

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Anuñçün ben saña yalvarmanam kim yalvaran çoḳdur
Benüm göñlüm alan yoḳdur saña göñlin viren çoḳdur

2 Men-i dil-ḫastenüñ hem ṣadḳa içün ṣorginen ḥālin
Senüñ kim nergis-i bīmāruñ aḥvālin ṣoran çoḳdur

3 Dil-i ṣad-pāremi sen alginen ey nā-müselmān kim
Bu gün ol lāle-i ṣad-bergi dört yandan deren çoḳdur

4 Gözüm noḳṣān-ı nāz olmaz suāl it ḥāl-i zārum kim
Benüm derdüm bilen yoḫdur saña ger bildiren çoḫdur

5 Haçān fırṣat virür nāz u teġāfül derd-i hicrāne
Belī iḥyā viren azdur u ger ne öldüren çoḫdur

6 Uzaḳdur yol gerekdür leng-lengān başa aparmaġ
Ve ger ne öz semendin bir havur yortup yoran çoḫdur

7 Ġanīmetdür kimüñ kim dīde-i maʿnāsı rūşendür
Ve ger ne çeşm-i ṣūret-bīn ile Ḳavsī gören çoḫdur

---

74 TB, 30a; TF, 20a; İ, 16b; L, 3b

1 yalvarmanam : yalvaruram İ // göñlin: göñül TB
2 ṣadḳa : ṣadḳası L / ṣorginen ḥālin: ṣorgil aḥvālin İ, ṣorginen ḥālüm L // kim: içün L
5 İ'de 5. ve 6. beyitler yer değiştirmiş.
6 bir havur: bir havdur TF; bir ḫāver İ

75

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ṣabā selāmumı luṭf eyle ol diyāra yetür
Peyāmumı sözümi ḥāl ivinde yāre yetür

2 Ḳafes esīri olan ʿandelīb peyġāmın
Çemende bülbüle ʿarż eyle nev-bahāre yetür

3 Sükūt çağı degül ey sipend aç dilini
Benüm niyāzumı ol āteşīn-ʿiẕāre yetür

4 Egerçi ben kimi ey şemʿ-i bezm dilsizsen
Yanup yanup aña sen daḫi bir işāre yetür

5 Teraḥḥum it baña ey nāle durma Teñgri içün
Beni anuñ ser-i kūyına vara vara yetür

6 Bu baḥrde güher el virmez ey murād yeli
Sefīnemi kerem it bāri bir kenāre yetür

7 Götür ġubār kimi cism-i zārumı Ḳavsī
Nesīm-i nāle ile evc-i iʿtibāre yetür

---

75 TB, 30b; TF, 20b; İ, 17a; L, 3b
4 dilsizsen: istersen İ
5 kūyına: rāhına İ

76

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Leb-i mey-nūş sāḳī özgedür mey gerçi rengīndür *
Ḥayāt-ı cāvidān ser-çeşmesi ol cān-ı şīrīndür

2 Edeb bir yana ol bir yana kim mestem elüm dutmaz
Kesilsüñ elleri ey bāġbān her kim ki gül-çīndür

3 Göñül artuḳ gider elden gözüm gördükce dildārı
Bu zaḫmı eyleyen nāsūr ol āhū-yı müşgīndür

4 Benüm aḥvālümi ḫāl-i lebüñ teg hiç kim bilmez
Bilür Ferhād şūrın her kimüñ maṭlūbı Şīrīndür

5 Ruʿūnet satma bī-şermāne ol maḥfilde ey mīnā
Ayaġ düz ḳoy ḫaberdār ol ki sāḳī göñli sengīndür

6 Göñül titrer gözüm görmez elüm dutmaz ayaġ gitmez
Görür ḥayrānlıġum cānān ḥayāl eyler ki temkīndür

7 İlāhī gün-be-gün artuḳ-raḳ olsuñ āb u rengüñ kim
Yüzüñ neżżāresinden gözlerüm dāmān-ı gül-çīndür

8 Gerek zāhid muvāfıḳ bir biriyle ṣūret u maʿnā
Nola zünnār baġlarsam ki maḳṣūdum büt-i Çīndür

9 Gelen Ḳavsī degül Mecnūn ġubārıdur bu çöllerde
Niçün durmazsan ey kūh-ı girān yerden ne temkīndür

---

76 TB, 31a; TF, 20b; İ, 17a; L, 6a

*L'de bu gazelden önce TB 49a ve 51b arasındaki 7 gazel bulunmaktadır.

3 eyleyen: ilen olur İ

7 gül-çīndür: pür-çīndür İ

8 ṣūret u manʿā: ṣūret-i maʿnā TF, İ

77

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Benüm gözüm ki ne gülbün ne yāsemin yeridür
Hezār şükr kim ol serv-i dil-nişīn yeridür

2 Niçe göñül götürem göñlüm ülfetinden kim
Bir öyle tāze nihālüñ bu ser-zemīn yeridür

3 Senüñle ḳanı raḳībüñ gözüm haçan ḳaynar
Anuñ ki sīnesi yüz reng küfr ü kin yeridür

4 Yaḫamdan el götürüp benden ötmeyen zāhid
Yeri ki mescid ü miḥrāb ʿaḳl u dīn yeridür

5 ʿAzīzdür dil-i vīrāne Kaʿbeden artuḳ
Belī bu maʿnā ivi ṣūret-āferīn yeridür

6 Boyuñ belāsın alım ḥāl ivinde sözlerümi
Ne maʿnāya ki sen anlarsın āferīn yeridür

7 Egerçi mey-gededür ser-be-ser aña ʿālem
Fiġān ki medreseler Ḳavsī-i ḥazīn yeridür

---

77 TB, 31b; TF, 20b; İ, 17b; L, 6a

3 Bu beyitten sonra L'de okunmayan bir beyit daha var.
4 ötmeyen: ötgilen İ
5 dil-i vīrāne: dil-i dīvāne İ / artuḳ: efzūn İ
6 ḥāl: cān İ // maʿnāya ki: maʿnāda İ

78

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Göñül evvel gelür gözden gözüm her-gāh giryāndur
Müdām ol ḳaṭre-i ser-geşte pīşāpīş ṭūfāndur

2 ʻAlem ḳaldurdı āhum tīġ çekdi nāle-i zārum
Deyüñ gelsün bu gün meydāne her kim merd-i meydāndur

3 Kebāb olmış cigerler nükheti gelmez girān gül teg
Eger ʻāşıḳ bin il ʻömr eylese bir laḫża mihmāndur

4 Virürsen baş aña seyl-āb-ı bī-zinhārı her saʻat
Gözüm nūrı benim göñlüm meger deryā-yı ʻummāndur

5 Nihālüñ görmenem ammā yegindür sāye-i servüñ
Viṣālüñ bilmenem ammā ḫayālüñ māh-ı Kenʻāndur

6 Ne keyfiyet virür ḫūn-ı ciger sen virmesen sāġar
Dil-i bī-tāb her çend olsa sāḳī bir avuç ḳandur

7 Bilür ol çeşm-i gūyā özgeler bilmez ne dildür bu
Libās-ı ʻāriyetden sözlerüm her çend ʻüryāndur

8 Baña teklīf-i zünnār imdi eylerler Birehmenler
Ne bilsüñler bu cāhiller ki Ḳavsī pīr-i Ṣanʻāndur

---

78 TB, 31b; TF; 21a; i; 17B; L, 6b
1 evvel: ol gül İ
3 bir: her İ
4 Virürsen : Virürler İ / bī-zinhārı: zinhārı TF
7 - L
8 pīr-i Ṣanʻandur : pīr-i Kenʻandur İ , şeyḫ Ṣanʻandur L

79

fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Göñlümi almaġ haçan her serv-i bālādan gelür
Ger bu maʿnā gelse ol āhū-yı raʿnādan gelür

2 Her nigāh-ı mest kim ol çeşm-i şehlādan gelür
Bir frengī-zādedür gūyā kilīsādan gelür

3 Ben kimüm tā medd-i āhum eylesüñ teʾs̱īr kim
Hem es̱er hem nāle ey ney nāle-fermādan gelür

4 Ger kiçikdür şīşe-i sāʿat kimi göñlüm benüm
Gel ki deryālarca mey sāḳī bu mīnādan gelür

5 Laḫt laḫt olmuş cigerler sanma göñlümden gelen
Nāmelerdür kim baña Mecnūn-ı şeydādan gelür

6 Sanma āhūlar gözin bī-kār kim ol perdede
Dem-be-dem peyġāmlar Mecnūna Leylādan gelür

7 Öyle kim Ḳavsī gelür bīmāra dermān ṣubḥlar
Nusḫa-i derdüm benüm her gün Mesīḥādan gelür

79
TB, 32a; TF, 21b: İ, 18a; L, 7a
1 her : bir L
3 tā: kim İ

80

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Sanmañ murādum ehl-i heves teg neẓāredür
Kim maṭlabum benüm ciger-i pāre pāredür

2 Feryād ile uyanmadı baḫtum haray kim
Gerdūn menüm sitārem içün gāhvāredür

3 Yā Rab unutmasuñ beni bu reh-güẕārda
Ol çeşm-i nīm-ḫᵛāb ki mest-i güẕāredür

4 Ḫāl itdi sen gibi günümi ḳare ey sipend
Odlara yanduran beni hem ol sitāredür

5 Mīnā yetürdi başını sāḳī ayaġına
Ẓālim meger benüm cigerüm seng-ḫᵛāredür

6 Gülşende ḫᵛār baḫma baña ʿandelīb teg
Ey bāġbān benüm ġareżüm bir neẓāredür

7 Zinhār kem libāsına kem baḫma ʿāşıḳuñ
Kim dāġuñ altı ḳırmızıdur üsti ḳaredür

8 Tā düşdi dīde dāne-i ḫālüñ ḫayāline
Zāhid kimi benüm de işüm istiḫᵛāredür

9 Her çend ḫāksār dutarlar öz özlerin
Erbāb-ı dil yanında felek hīç-kāredür

10 Müjgān gibi deler cigerin seng-ḫārenüñ
Her mıṣraʿum ki ḳaşuñ ucından işāredür

11 Āh-ı şerer-feşān ile yandurdı ʿālemi
Ḳavsī egerçi ʿışḳ odından şerāredür

---

80 TB, 32b; TF, 21b; İ, 18a; L, 7a
3 bu: hiç L // nīm-ḫᵛāb: mest-ḫᵛāb L
5 - TB, -TF, - İ
6 ġareżüm: naẓarum L
9 dutarlar öz: dutarlarsa L / özlerin: evlerin İ
10 ḳaşuñ: ʿāşıḳuñ TF
11 ʿışḳ: ʿarş L

81

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Ey şemʿ işit gör ki ne efsānelerüm var
Mecnūn kimi zencīrde dīvānelerüm var

2 İster göz ü göñlüm seni ey Leylī-i ʿālem
Gel başuñ içün gör ne siyeh ḫānelerüm var

3 Ben bülbül-i leb-besteyem ey şemʿ-i gül-efrūz
Āḫtar gülümi gör ki ne pervānelerüm var

4 Raḥm eyle baña cism-i żaʿīfüm yele virme
Ey nāle bu topraġda benüm dānelerüm var

5 Eglenmedi tā yetdi baña genc-i revān teg
Seyl-āb ne bilsüñ ki ne vīrānelerüm var

6 Her çend ki dīvānesiyem ẕevḳ-i viṣālüñ
Ey māh ḫayālüñle perī-ḫānelerüm var

7 Ṣanʿān kimi bir büt baña manẓūr-ı naẓardur
Tersā kimi her çend ki büt-ḫānelerüm var

8 Topraġımı ḳān narḫına bī-tehlere satmaz
Sāḳī bilür olsa ki ne mey-ḫānelerüm var

9 Ey gözleri mey-ḫāne ayaġ çekme gözümden
Her çend elüñden dolu peymānelerüm var

10 ʿIşḳ içre beni gerçi tehī-dest bilürler
Ol baḥrde Ḳavsī kimi dürr-dānelerüm var

---

81 TB, 33a; TF, 22a; İ, 18b; L, 7b
3 gül-efrūz: dil-fürūz L // gülümi: göñlümi İ
4 - İ
7 İ'de ikinci mısra yırtılmış.
8 - L, İ'de ikinci mısra yırtılmış.
9 - TF
10 - TF

82

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Men ki elden gitdüm ol serv-i sebük-cevlān gelür
Āh bilmem neyleyem kim cān gider cānān gelür

2 Gerçi ḳalmaz mende cān ey dil eger cānān gelür
Cān gider gitsüñ ne ġam kim ʿömr-i cāvidān gelür

3 Hīç yerden ṭurfe odlandum sipend oldum göñül
Ẓāhiren kim başuma ol āteşīn cevlān gelür

4 Kūyuña her çend kim gelsem gözüm görmez seni
Āyīne bāzārdan ḥayrān gider ḥayrān gelür

5 Gül teg ey gül tā ḳulaġ olduñ benüm āvāzuma
Her ḳadar kim artuḳ efġān eylerem efġān gelür

6 Tā ḳonaġumdur ġam u derdüñ ḥavādiṡden ne ġam
Ol ivi seyl-āb yıḫmaz kim oña mihmān gelür

7 Sen eger ey sāḳī-i ḫun-ḫᵛār gelmezsen velī
Öz ayaġılen ḫayālüñ başuma mestān gelür

8 Āh kim daġlar kimi lenger salur gitmez daḫi
Gerçi daşḳun seyl teg Ḳavsī şeb-i hicrān gelür

---

82 TB, 33b; TF, -; İ, 18b; L, 8a
3 - L, odlandum : otlandum TB
5 tā ḳulāġ olduñ benüm āvāzuma: diñledüñ bülbül kimi āvāzumı L

83

Feilātün feilāün feilātün fa'lün

1 Vaṣldan göz yaşı ey dīde-i aḥbāb artar
Ki bahar ayı yaġar yaġmur u seyl-āb artar

2 Ayaġa tökmek ilen ḫūn-ı ciger ḳurtulmaz
Ne ḳadar artuḳ içersen bu mey-i nāb artar

3 Yuḫu girmez gözüme tā görürem ruḫsāruñ
Bu ne sözdür ki bahar ayı şeker-ḫᵛāb artar

4 Mevc urur dīde-i pür-nemde ḫayālüñ giceler
Her ḳadar göz yumaram pertev-i mehtāb artar

5 Gözümi silmek ilen laḫt-i ciger az olmaz
Sen ki gül-çīn olasan ġonçe-i sīr-āb artar

6 Dem-be-dem ben giderem elden ü bī-tāb oluram
Kākülüñde meger ey şem' senüñ tāb artar

7 Sāḳī her çend virür cām-ı leb-ā-leb Ḳavsī
Bu belādur ki ḫumār artar u ḫūñ-āb artar

---

83 TB, 34a; TF , -; İ, 19a; L, 8a
6 -L

84

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Böyle elden gitdigüm ger bilse yār elden gider
İżṭırābum görse baḥr-i bī-kenār elden gider

2 Ḫār u ḫas seyl-āb öñin saḫlar kimi öz göñlümi
Ol ḳadarlar saḫlaram kim iḫtiyār elden gider

3 Ġonçe çāk eyler girībān görse gül teg zaḫmumı
Sīne-i pür-dāġum açsam lālezār elden gider

4 Seyr-i bāġ içün senüñ ey serv-i raʿnā dāmenüñ
Ḳoymanam elden eger yüz nev-bahār elden gider

5 Gitmişem ben hūşdan ey Kaʿbe-rev yoldaşlar
Siz gidüñ kim men gelince rūzgār elden gider

6 Kūyuña gelmekde her gün öz ʿinānum saḫlaram
Āh neyleyem ol nefes kim iḫtiyār elden gider

7 Benzemez hīç nesteye her çend sengīndür göñül
Tā düşer āyīne ey āyīnedār elden gider

8 Vara vara zehr ile ādet ḳılurlar āh kim
Her ḳadar ṣabr eylerem ṣabr u ḳarār elden gider

9 Nīm bismil ṣaydı ey ḳātil tiz öldürmek gerek
Sen bu temkīn ile teprensen şikār elden gider

10 Birbirinüñ derdinüñ dermānıdur hem-derdler
Ben bu gülşenden eger gitsem hezār elden gider

11 Olmadın bī-hūş vaṣluñ bulmaġ olmaz neyleyem
Ger men elden gitmesem sāḳī şikār elden gider

12 Dutginen dāmān-ı dil var u yoḫından ʿālemüñ
Kim göñülden ġayri Ḳavsī her ne var elden gider

---

84 TB, 34a; TF, -; İ, 19a; L, 8b
4 nev-bahār: ben bahār L
5 men: siz İ
6 gelmekde: gelme ki İ
7 - L
8 eylerem: iderem İ
10 derdinüñ dermānıdur: derdine dermāndur L
12 dāmān-ı dil: dāmān u dil L

85

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Her dem elden beni ol pençe-i müjgān aparur
Ki anuñ tīġi ile bismil olan cān aparur

2 Aparur cennet öziyle biri kim dünyādan
Çeşm-i ter sīne-i sūzān dil-i büryān aparur

3 ʿIşḳ kūyında erit göñlüñi kim deryā teg
Getüren ḳaṭre aña gevher-i ġalṭān aparur

4 Çeşm-i mestüñ aparur göñlümi neẓẓāre ile
Bāde-i nāb virür ger bir avuc ḳan aparur

5 Böyle kim men görürem zāhid anuñ iḥsānın
Çoḫları cennete maḫşer güni ʿiṣyān aparur

6 Gerçi öz göñlüni her kim ola ābād ister
Ey ḫoş ol kim bu ḫarāb olmuşı vīrān aparur

7 Bülbül andan ne aparsuñ ki bu bāġuñ Ḳavsī
Lālesi dāġ u güli çāk-ı girībān aparur

---

85 TB, 34b; TF, 22b; İ, 19b; L, 8b
1 elden: - TF
2 biri: bizi L

86

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ḫayālüñ hem-demüm aduñ baña yalḳuz yeter
Derd-i ser çoḫ virmenem ehlüm bana bir söz yeter

2 Kesme benden mihrüñ ey ḫurşīd iḳbāl eyle kim
Ben kimi şebnemleri yandurmaġa yulduz yeter

3 Olma ġāfil menden ey ṣayyād ṣayd-ı lāġaram
Yollar üste dāmlar teg olmuşam göz göz yeter

4 Şūr-ı maḥşer salmaġa dünyāya her dem her zamān
Ger żaʿīfem ben vücūdumdan benüm bir toz yeter

5 Munca hem ṣāḥib-naẓar reşk eylemez hem çeşmine
Göñlümüñ ḳanını tökdüñ yerlere ey göz yeter

6 Tā dil-i bī-tāb var ḥācet degül hicrān odı
Müddeʿā ger dāġ ise yüz dāġ içün bu köz yeter

7 Ger diler Ḳavsī gözüm ol servi bī-nisbet degül
Ḳāmetüm her çend ḫamdur naḫl-i ṭabʿum düz yeter

---

86 TB, 35a; TF, 22b; İ, 19b; L, 9a
3 üste: üzre İ
4 her zamān: bir zamān İ, L
7 naḫl-i ṭabʿum: naḫl-i ḳaddüm İ

87

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Bu reng benüm baġrum eger ḳan olacaġdur
ʿĀlem ḳamu bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur

2 Ey şāḫ-ı gül ol ḳāmet-i mevzūn hevesinden
Çoḫ serv bu gülşende ḫırāmān olacaġdur

3 Göz yaşuna yüz virmişem amma bilürem kim
Ol seyl ile göñlüm ivi vīrān olacaġdur

4 Sen oḫlaruñ ey nāle yıġup saḫla ki bir gün
Sīnem hedef-i nāvek-i müjgān olacaġdur

5 Ölmem dahī ey naḳd-i ḥayātum bilür olsam
Kim rūḥ-ı revānum saña ḳurbān olacaġdur

6 Ṣarf itdi ciger ḳanını isrāf ile çeşmüm
Bilmez ki bu gün-danla perīşān olacaġdur

7 Ez bes ki bahār ayını sāḳī gözüm ister
Ol günler olınca cigerim ḳan olacaġdur

8 Yüz şīġa ile tövbe virür özgeye zāhid
Ammā özi bin ḳatla peşīmān olacaġdur

9 Hicrān gicesi geldi ki her ḳaṭre-i eşküm
Pervānelere şemʿ-i şebistān olacaġdur

10 Ḳavsīni unutma ki senüñ ḳaşuñ ucından
Her mıṣraʿı bir maṭlaʿ-ı dīvān olacaġdur

---

87 TB, 35b; TF, 23a; İ, 20a; L, 9a
2 Bu beyit L’de iki kere yazılmış.
4 yıġup: yıḳup TF, İ, L
5 bilür: olur L
6 perīşān: pişmān İ
10 ucından: oḫından L

88

fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Men ṭabībem her kimüñ kim derd-i bī-dermānı var
İḫtiyār ile gerek teslīm ola tā cānı var

2 Ey anuñ ruḫsārı ile baḥs̱ iden ḫurşīd hey
Sanma kim her ṣūretüñ bir ma'nāsı bir ānı var

3 Küfr-i zülfüñden senüñ zāhid esirger dīn ü dil
Ḳıblegāhum kāfirem ben ger anuñ īmānı var

4 Ben anuñçün intihāsız ġamlara şükr eylerem
Kim ölümdendür beter her derd kim dermānı var

5 Ḫāk-i bī-ḳadr ile yeksāndur baña zāhid kimi
Öz yanında her kimüñ kim 'izzetile şānı var

6 Arḫa virme varına bil baġlama dünyāya kim
Ḫırmeni vardur velī berḳ-i sebük-cevlānı var

7 Pīç u tāb-ı nāleden ma'lūmdur kim Ḳavsīnüñ
Bir pozulmuş cism içinde bir üzülmüş cānı var

88
TB, 36a; TF, 23a; İ, 20b; L, 9b
1 kim: pür L
5 -TB, - TF, - İ

89

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Eger bin dāġ yandursam göñül bir ayru dāġ ister
Gedā ger ser-be-ser ʿālem çerāġāndur çerāġ ister

2 Gözüm görmez ḥayādan vaṣl içün ammā göñül titrer
Belādur böyle serḫoş kim eli dutmaz ayaġ ister

3 Muḥabbet olsa teklīf ü tevāżuʿ olmaz olmasuñ
Yüzinden bellidür her mīzbānuñ kim ḳonaġ ister

4 Baña gül-geşt teklīfin iderler derd-bilmezler
Ne bilsüñler bunı kim nükhet-i gül hem dimāġ ister

5 Men-i dīvāneye ʿışḳ içre her bī-derdi benzetmeñ
Ki Mecnūn vüsʿat-i ṣaḥrā sever Ferhād daġ ister

6 Şeb-i hicrān ḳaradur aḫter-i baḫtum kimi ammā
Ḥayālüñ pertevinden mihr ü meh benden çerāġ ister

7 Gözi ṣūret gören maʿnādan āgāh olmayan ġāfil
Eger vaṣl istese bir köre benzer kim çerāġ ister

8 Nesīm-i ṣubḥdan her gün ser-i kūyuñ ṣorar Ḳavsī
Bu ġāfil öz ivinüñ hem yolın bilmez soraġ ister

---

89 TB, 36b; TF, 23b; İ, 20b; L, 10a
4 İ'de kenara yazılmış.
5 benzetmeñ: benzetmiş TB
7 TF'de "çerāġ ister" silik
8 ṣubḥdan: ṣubḥ-dem L

90

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Gerçi ḫūblar miḥnetin her ʿāşıḳ-ı ḥayrān çeker *
Sāḳī-i nāz-āferīnüñ nāzını devrān çeker

2 Çıḫmaz ey ḳātil ḫadeng-i dil-nişīnüñ sīneden
Cān çeker her kim ki zaḫmumdan benüm peykān çeker

3 Gör ne cāhildür ider taḳlīd ezel naḳḳāşını
Ol muṣavvir kim miṡāl-i ṣūret-i cānān çeker

4 Her yana gitsem çeker raḥm eyleyüp hicrān beni
Ey diyen kim żaʿf ile ʿāşıḳ nice hicrān çeker

5 Şükr-i li'llāh şām-ı hicrān hem-nefessiz ḳalmanam
Ben nefes çekdükçe ney hem nāle vü efġān çeker

6 Göñlümüñ göz gevher eyler ḳaṭre ḳaṭre ḳanını
Ebrden deryā-yı ʿummān minnet-i iḥsān çeker

7 Eylemez ihmāl Ḳavsī cān niṡār itmekde kim
Gāh gāhī öz ʿinānın ger çeker meydān çeker

---

90 TB, 36b; TF, 23b; İ, 20b; L, 10a
* L' de bu gazelden sonra sıralama değişiktir. Şiirler arka arkaya gitmiyor.
2 kim : dem L / benüm: yine L
3 miṡāl-i: visāl-i L
4 L'de 4. ve 5. beyitler yer değiştirmiş.
Her yana: ḳanda L
5 ḳalmanam: ḳalmazam İ, ḳalmışam TF, L
6 eyler: ile TF / ḳanını: ḳanumı TF

91

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Birbirinüñ tedārikidür rūzgārlar
Hem-zūrdur ḫazānlar ile nev-bahārlar

2 Maḥfilde geh sipend ḳılur nāle gāh ney
Cemʿ oldılar ḳarārum alan bī-ḳarārlar

3 Taḳdīm içün helāk-i dem-i tīġın olmaġa
Biri biri ilen çekişürler şikārlar

4 Endīşe ile seng-i cefādan yetürmedin
Eflāke ḫāksārlıḳ ilen ḥiṣārlar

5 Her ṣubḥ u şām kevkeb-i ḫurşīdden felek
Sāḳī senüñ ayaġuña eyler niṡārlar

6 Her menzil-i kemāle yeterler mürūr ile
Ger bilseler öz özlerini kem-ʿayārlar

7 Mecnūnı deşt unutdı görüp vaḥşetüm benüm
Aḥbābı gerçi yāda salur yādgārlar

8 Eflāk dönse dönmese gelmez giran baña
Ḳavsī gerek ki dönmeyeler ḫāksārlar

---

91 TB, - ; TF, - ; İ, - ; L, 10b

92

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Bī-es̱erdür nāle tā ney teg es̱er bendindedür
Bī-nevādur ol ġanī kim berg ü ber bendindedür

2 Ḳaṭre-i bī-tābımuz tiz gevher-i ġalṭān olur
Belki gevherdür hemīn ṣāḥib-naẓar bendindedür

3 Ḥüsn özi hem fāriġ olmaz pīç ü tāb-ı ʿışḳdan
Kim kemend-i kākül-i müşgīn kemer bendindedür

4 Ebr teg zinhār cūş u giryeden göz yumma kim
Gevher-i deryā-yı raḥmet çeşm-i ter bendindedür

5 El ayaġ altında ʿışḳ ehli gerek pāmāl ola
Bes niçün pervāne Ḳavsī bāl ü per bendindedür

---

92 TB, 37a; TF, 24a; İ, 21a; L, 17b
5 niçün : nice L

93

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ġayr birle gülsitān ṣaḥnında yāruñ seyri var
Elde mey başında gül yanında ḫāruñ seyri var

2 Ġonçe-i gül nev-bahāruñ ḫālidür şebnem gülüñ
Şermden ḳan terlemiş gül gül-ʿiẕāruñ seyri var

3 Ḫaṭṭ-ı müşgīnüñ ḫayālin gözde taṣvīr eyledüm
Ol beyaż içre bu diḳḳatlü ġubāruñ seyri var

4 Dāġlar gögsümde göñlümde ḫayāl-i ʿārıżuñ
Bir ṭaraf gül bir ṭarafda lālezāruñ seyri var

5 Sebzenüñ meftūnı olmam sünbülüñ bī-tābı kim
ʿĀşıḳa ḫaṭṭ ile zülf-i tābdāruñ seyri var

6 Muṭribüñ sencīde ṣavtında eṡerler var velī
Hāy hāy nāle-i bī-iḫtiyāruñ seyri var

7 Bāġbāna nükte dutma gülsitān naẓmında kim
Ger baṣīret var bin il bir nevk-i ḫārın seyri var

8 Ḳatı oḫ Ḳavsī şikeste yāydan nedretlüdür
Nāvek-i āh eylesen düşmüş şikāruñ seyri var

93
TB, 37b; TF, - İ, 21a; L, -
4 göñlümde: göñlüm İ
8 nedretlüdür: ḳuvvetlüdür İ // düşmüş: itgān TB

94

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳıblegāhum ṣafḥa-i ḥüsnüñde ḫālüñ seyri var
ʿĀleme ḳan yudduran ruḫsār-ı āluñ seyri var

2 Ger mürüvvet eyleyüp mühlet virürse ıżṭırāb
Bir nigāh ile yüz il şemʿ-i cemālüñ seyri var

3 Gösterür levḥ-i dil ü dīdemde bin bin naḳşlar
Handadur Mani ki naḳḳāş-ı ḫayālüñ seyri var

4 Maḥv-i ḳadd ü ḫaṭṭ-i sebz-i yār eger olsam nola
Kim çemende tāze sebz olmış nihālüñ seyri var

5 Ey mühendis ḳaşına ruḫsārına anlına baḫ
Kim muḳārin evc güne iki hilālüñ seyri var

6 Bilmenem söz çoḫ da kim ġavġalu inşālar düzem
Bī-tekellüf ḫaṭṭ-ı müşgīn ile ḫālüñ seyri var

7 Ḳaşlaruñ yāyına ṣadḳa çek bir oḫ hem Ḳavsīye
Gözle kim ḳurbānı ʿıyd-ı viṣālüñ seyri var

94
TB, 37b; TF, -; İ, 21b; L,-
1 yudduran: uddurur İ
3 ü: - İ / naḳşlar: ıżṭırāb İ // ḫayālüñ: cemālüñ İ
6 güne: gözi İ
7 ṣadḳa çek: it ṣadḳa İ // ḳurbānı: ḳurbānı ol İ

95

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Beni ol āteşīn-ruḫsār çün yandurmaġa başlar
Sipend özi özini reşkden oddan oda daşlar

2 Çekende tīġını biri biriyle ḳaynaşur ḳanlar
Eline tā alur yāyın ḳavuşur bir bire başlar

3 Ne bir dem göñlümi alur ne bir ḳatla ṣorur ḥālim
Ḥayf ol yaḫşiden kim ʿışḳ ehliyle yaman başlar

4 Bahāristān olur her naḳş anuñ rengīn ḫayālinden
İderlerse benüm müjgānumı ger ḫāme naḳḳāşlar

5 Diyerdüm kim disüñ ol māha bir söz şemʿ-i bezm amma
Niḳābın tā götürdi öz gününe ḳaldı yoldaşlar

6 Gözüm nūrı gözümde bir naẓar ārām dutmazsan
Benüm müjgānımuñ cürmi nedür ger ḳanludur yaşlar

7 İderler başuma topraġ uşaġlar bilseler Ḳavsī
Ki ne miḳtār cevrümde aġır ḳıymetlidür daşlar

---

95 TB, 38a; TF, -; İ, 21b; L, -
1 oddan oda: dūr odlara İ
6 Bu beyit İ'de kenara yazılmış.
naẓar: nefes İ

96

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Eger ṭūbā eger serv ol ḳadd-i raʿnāya reşk eyler
Yaḳīndur bu ki her hem-tālu bī-hem-tāya reşk eyler

2 Eger ʿālem senüñ reşküñ odına yansa ʿayb olmaz
Ki ay u gün çerāġı pertevine sāye reşk eyler

3 Nola bī-tāb olup ḳan aġlasam feryādlar ḳılsam
Gözüm nūrı saña meftūn olan dünyāya reşk eyler

4 Ne bir hem-dem ne bir feryād-res ne nāleye ruḫṣat
Nevāsızlıġ hücūmından vücūdum nāye reşk eyler

5 Yeri var ehl-i faḳre reşk iderse merdüm-i dünyā
Baṣīretsiz kişi kim merdüm-i dünyāya reşk eyler

6 Nola reşküñ yükinden çār ḫam bolsa cihān Ḳavsī
Ki dāyim çarḫ-ı Çāçī bes hilāli yāya reşk eyler

---

96 TB, 38b; TF; -; İ, 21b; L, -

2 -İ

6 çarḫ-ı Çāçī bes hilāli yāya: çarḫ-ı Çārem sen bilā bālaya İ

97

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Yandurmışam göñülde çeb ü rāst dāġlar
Kim şām-ı ġamdur onda gerekdür çerāġlar

2 Düş-nām eyle tebessüm ile laʿl-i leb beni
Her dem bir özge çāşni ile ḳonaġlar

3 Muṭrib dutanda sāḳī-i ḫūñ-ḫᵛāruñ adını
Diller dutuldı dutmadı eller ayaġlar

4 Bī-tāb olup fiġanlar idüp yalvaram nola
Kim dözemez bu bil büküci dāġa dāġlar

5 Tā bir zamān ḳadem basa ol serv-i sīm-ber
Su üzre dutdı merdüm-i çeşmüm otaġlar

6 Ḳavuşdı dāġ dāġa ṭabībüm ḳavuşmadı
Sīnemde merhemüñle senüñ ḳanlu dāġlar

7 Zülfüñde göñlümi bula mādem ṣabā bile
Çoḳ serseri dolandum u dutdum soraġlar

8 Saḳī teġāfül eyleme kim ġam yıḫar beni
Ger dutmasa elüm bu günümde ayaġlar

9 Ol zülf ucından asılu ḳalsa göñül nola
Kimse sınamadın birine bil mi baġlar

10 Bir dem aġız yumup göz açup ḥasret ile baḫ
Ey ʿandelīb-i herze-derā geçdi çāġlar

11 Ḳavsī bu derd birle ki āhuñ şiʿr ider
Hem ġayri aġladur özi içün hem aġlar

---

97 TB, 38b; TF, -; İ, 22a; L,

1 çeb ü: ʿaceb İ // onda: ivinde İ
5 otaġlar: ḳonaġlar İ
7 serseri: şarşarı İ / şoraġlar: ḳulaġlar İ

98

Mefūlü mefāilün feūlün

1 Şekve ne içün cefā senüñdür
Ḳurbānuñ olam rıżā senüñdür

2 Başuña dönem benüm başumda
Ger az ger çoḫ hevā senüñdür

3 Sen ġonçe isen ṣabā benümdür
Ben bülbül isem nevā senüñdür

4 Ḫansı es̱er itse maṭlab oldur
Çün derd senüñ devā senüñdür

5 Ger pest ise ṣabrımuñ bināsı
Ger nāle ise resā senüñdür

6 Her çend artuḳ belālarum var
Gelsüñ baña her belā senüñdür

7 Yā Rab saḳla yaman naẓardan
Ol māh-ı melek-liḳā senüñdür

8 Al göñlüni ser-girānlıġ itme
Kim Ḳavsī-i bī-nevā senüñdür

---

98 TB, 39b; TF, -; İ, 22a; L, -
2 ger çoḫ: ise çoḫ İ
4 itse: ise İ
7 naẓardan: belādan İ

99

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʻĀşıḳa her çend derd ü dāġ u miḥnet yaḫşıdur
Ey dolanım başuña sāḳī mürüvvet yaḫşıdur

2 Ben dimem kim serv ya gülbün yamandur bāġbān
Ol nihālüñ ḳāmeti ammā ḳıyāmet yaḫşıdur

3 Himmetince her kimüñ ʻālemde bir manẓūrı var
ʻAndelībe gül baña ol serv-ḳāmet yaḫşıdur

4 Gūşe-i çeşmüñ benümle gāh vardur gāh yoḫ
Ey gözüm ṭabʻında ḫalḳuñ istiḳāmet yaḫşıdur

5 Gerçi ʻayn-i müddeʻādur her ne gelse yārdan
Sen muḥabbet cānibin dut kim muḥabbet yaḫşıdur

6 Ey diyen kim yaḫşıdur itmek nis̱ār-ı cān aña
Yetse nevbet düşse fırṣat virse ruḫṣat yaḫşıdur

7 Her ne sāḳī iltifāt eyler baña nūş eylerem
Sāġar-ı mey yaḫşıdur seng-i melāmet yaḫşıdur

8 Gerçi sāḳī luṭf idüp ḳoymaz ayaġın başuña
Dāmen-i himmetden el çekmem ki himmet yaḫşıdur

9 Bilmişem kim cān nis̱ār itmek aña mümkin degül
Niyyetüm ammā budur çün yaḫşı niyyet yaḫşıdur

10 Ger beni sīr-āb idüp ger öldürirsen teşne-leb
Her ne eylersen sen ey deryā-yı raḥmet yaḫşıdur

11 Cüst ü cūy-ı vaṣldan göz yummuşam tā bilmişem
Saʻy zaḥmet arturur yüz virse devlet yaḫşıdur

---

99 TB, 38b; TF, 24b; İ, 22b; L, -

1 TF'de bu beyit sayfanın altındadır
2 TF'de bu beyit sayfanın altındadır
4 gāh: gāhi TF
8 TF'de bu beyit sayfanın altındadır
idüp: eyleyüp İ
9 - TF
mümkin degül: mümkindür İ

12 Ḳābil-i minnet degül Ḳavsī behişt-i Cāvidān
Vaṣl içün ammā iki ʿālemce minnet yaḫşıdur

100

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Serv ḳaddüñ kim ḳıyāmet mısraʿın mevzūn ider
Şīri āhū eyler ü āhūları Mecnūn ider

2 Ben semender-meşrebem ey āteşīn-ruḫsār hey
Yanduran eczā-yı terkībüm beni memnūn ider

3 Ġayr teg her ṣūret-i dīvār aparmaz göñlümi
Leyli-i āfāḳ oldur kim beni Mecnūn ider

4 Cān virürdüm ḳıymet-i ṣahbāya bilseydüm eger
Kim mey-i gül-fām reng-i zerdümi gül-gūn ider

5 Ol ki ḳısmetdür yeter miḥnet ne vech ilen ki var
Her ne kim sen eylemezsen gerdiş-i gerdūn ider

6 Nāle-i mestāne muṭribsiz kebāb eyler beni
Sensiz ey sāḳī mey-i gül-reng baġrum ḫūn ider

7 Gülbün eyler bülbülüñ āhuñ Ḳavsī nālesin
Ṭabʿumı ol ḳāmet-i mevzūn benüm mevzūn ider

100
TB, 40b; TF, 25a; İ, 23a ; L –
2 eczā-yı: aʿzā-yı İ
7 - TF

101

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 ʿIşḳdur kim seni Leylī beni Mecnūn eyler
Kiminüñ rızḳını ṣahbā kiminüñ ḫūn eyler

2 Bir naẓar görmek ile ʿārıżuñı illeredin
Gözlerüm göñlümi göñlüm beni memnūn eyler

3 Beni maḥrūm viṣālinden anuñ eylemesüñ
Rāżıyam her ne daḫī gerdiş-i gerdūn eyler

4 Bir avuç yer ser-i kūyuñda senüñ virmese çarḫ
İki dünyānı baña ger vire maġbūn eyler

5 Ḫūn-ı dil virmedi taġyir benüm ṣūretüme
Bāde bī-derdlerüñ rengini gül-gūn eyler

6 Eylemez sebzeler üstünde mey-i gül-gūn hem
Bu ki ol çehre-i sebz ü leb-i mey-gūn eyler

7 Getürür ʿarṣaya bir ḳāmet-i mevzūn Ḳavsī
Felek ol gün ki bir ehl-i dili mevzūn eyler

---

101 TB, 40b; TF, 25b; İ, 23a; L, -

102

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Diyer zāhid ki ẓāhirdür ḳıyāmetden ʿalāmetler
Ne bilsüñ kim bu ḳāmetden ḳıyām itmiş ḳıyāmetler

2 Görünmez sebze-i ḫᵛābīde serv-i nāz olan yirde
Onuñ yanında siz pāmālsiz ey serv-ḳāmetler

3 Bu yoldan kim viṣālüñ buldum u tapşurmadum cānum
Beni öldürmesen hicr öldürür āḫir nedāmetler

4 Eger iḳbāl eger idbār āşıḳ rızāsız ḳalmaz
Yeter her vechilen kim var derd ü dāġ u miḥnetler

5 Olup suhān-ı rūḫum ḳanlu bağrum dāġ iden nāṣiḥ
Senüñ teg özgeye çoḫ itmişem ben hem naṣīḥatler

6 Onuñ teg bir nigār-ı pāk-sīret baġlamaz ṣūret
Ve ger ne ʿālem-i ẓāhirde çoḳdur yaḫşı ṣūretler

7 Nigāh-ı germ onuñ ruḫsārına ger āftāb itse
Sipend eyler beni bī-iḫtiyār odlara ġayretler

8 Kerem kıl bāde-i gül-gūne ʿādet virme başınçün
Ki dāyim ḳan içer sāḳī göz ü göñlümde ḥasretler

9 Bu gün benden yüzin döndürdi cānān bilmenem Ḳavsī
Aña yā Rab ne söz ʿarż eylemişler bī-mürüvvetler

---

102 TB, 41a; TF, 25b; İ, 23a; L, -
1 ḳıyām itmiş: yer itmişler TF
4 - TF, -İ,
6 pāk-sīret: pāk-ṣūret İ
8 ne: -TF,İ
9 eylemişler bī-mürüvvetler: -TF

103

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Ben istemenem derdümi cānāne disünler
Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler

2 Ol Leylīye ḳurbān oluram ben teh-i dilden
Ḳoy bir nice bī-teh baña dīvāne disünler

3 Pervāne yaḫar var u yoḫın her oda yetse
Rāżı degülem kim baña pervāne disünler

4 Onlar ki diyerler bu ne feryād u fiġāndur
Bāri bu sözi ol gül-i ḫandāne disünler

5 Diller tökerem bülbül ü pervāneye Ḳavsī
Tā bir gün olar ḥālümi cānāne disünler

---

103 TB; 41b; TF, 26a; İ, 23b; L, -
1 istemenem: istemezem İ
3 her: bir TF

104

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Her çend ser-girān ola dildār yeg bilür
Ben bilmenem ne olduġını yār yeg bilür

2 Bin yol yapup yıḫarsa beni iḫtiyārı var
Vīrāne mācerāsını miʿmār yeg bilür

3 Bin daşa çalsa şīşemi çıḫmaz ṣadāsı kim
Dildārlıġ yolın özi dildār yeg bilür

4 Ger ser-bülend-i dehr ide ger pāymāl-i ḫalḳ
Ben bilmenem baña ne gerek yār yeg bilür

5 Her kimse anlamaz bu sözüñ intihāsını
Dil bilmezem benüm dilümi yār yeg bilür

6 Pervānenüñ ḥikāyetini şemʿden ṣoruñ
Bülbül fesānesin gül-i bī-ḫār yeg bilür

7 Ey söyleyen ki nāle ne yüzden fiġān niçün
Dilden ṣoruñ bunı dil-i bīmār yeg bilür

8 Ben gerçi yetmenem dil-i bī-tāb sırrına
Şükr eylerem ki vāḳıf-ı esrār yeg bilür

9 Her çend iḫtiyār baña virmemiş ḳażа
Ġam çekmenem ki Aḥmed-i Muḫtār yeg bilür

10 Göñlinde her murād ki şāyestedür saña
Ḳavsī cenāb-ı Ḥaydar-ı Kerrār yeg bilür

---

104 TB, 41b; TF, 26a; İ, 23b; L, -
1 olduġını: olduġın TF
3 daşa çalsa şīşemi: çalsa şīşemi daşa İ
7 dil-i bīmār: dildār İ
8 dil-i bī-tāb sırrına: dil-i bimār ḫod bilür İ
10 Göñlinde: Göñlümde İ / saña: eger TF

105

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Pīç u tābum yollar üste ḥalḳa-i zencīr olur
Ḫāk hem ger olsa cismüm ḫāk-i dāmen-gīr olur

2 Sen teg ey bülbül nesīm-i nāle açmaz göñlümi
Lāle-i dāġ-ı maḥabbet ġonçe-i taṣvīr olur

3 Ḳıblegāhum çoḫ benüm rüsvālıġum men‘ itme kim
Ḥüsn ‘ālem-gīr olanda ‘ışḳ ‘ālem-gīr olur

4 Ḥānmān dirliġ degül ol nāḳış bī-derd kim
Göñli erbāb-ı heves teg māyil-i ta‘mīr olur

5 Ḫāṭıruñdan ‘aḳl-ı dūn endīşesin maḥv eyle kim
‘Işḳ ider tedbīrini her kim ki bī-tedbīr olur

6 Derd-i dāġ-ı ‘ışḳdan ġam çekmenem derdüm budur
Kim benüm aḥvālümi her kim görür dil-gīr olur

7 ‘Āşıḳuñ her çend göñli yüz ṭarafdandur ḫarāb
Ka‘be-i maḳsūdı ammā iki olmaz bir olur

8 Nola derdüñ teg tenümden cān-ı maḥzūn çıḫmasa
Kim muḥabbet mülkinüñ toprağı dāmen-gīr olur

9 Sözlerüñden ben kimi ḫūn-āb-ı derd ü dāġ aḫar
Sīnesinde her kimüñ Ḳavsī nefes şimşīr olur

---

105 TB, 42a; TF, 26b; İ, 24a; L,-

4 Bu beyit TB'de sayfa kenarındadır.
-TF, -İ

6 Derd-i dāġ-ı ‘ışḳdan: Derd ü dāġ-ı ‘ışḳdan TF, İ

8 teg tenümden: kimi cāndan İ

106

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Egerçi ol gül-i raʿnā iki dünyā ilen başlar
Ben-i yek-reng ile bin reng istiġnā ilen başlar

2 İder ḳan daş baġırlu bütlerüñ göñlüni nāz ile
Bu sāḳī bilmenem yā Rab niçe mīnā ilen başlar

3 Müselmānlar aña ẓālim dimeñ va'llāhi bi'llāhi
Dolanım başına her çend istiġnā ilen başlar

4 Eyin müşkil degül ger başlar ise ḫalḳ ile vāʿiẓ
Eğer doġrı diyer bir mest-i bī-pervā ilen başlar

5 Ḥasedden bir biriyle ḳaynamaz ḳanlar nice yā Rab
Anuñ bezminde her dem germ olur ṣahbā ilen başlar

6 Viṣālüñden ḫayāle ḳāniʿ olmış merdüm-i çeşmüm
Bu şebnem-zāde ger gün görmez ise ay ilen başlar

7 Sanuram kim benüm ḥāl-i perīşānum diyer ol kim
Sözini āh ilen āḫir ḳılur eyvāy ilen başlar

8 Yeri var ger egilmiş ḳaşlaruñ teg nevk-i müjgānuñ
Ki müddetlerdür ol nāvek bu güçlü yāy ilen başlar

9 Müselmānlar benümle başlamaz ol nā-müselmān kim
Fireng ile kilisāya varup tersā ilen başlar

10 Döner pervāne her maḥfilde yüz şemʿa benüm göñlüm
Çerāġı olmayan vīrānelerde ay ilen başlar

11 Egerçi güç gelür çarḫuñ cefāsı göñlüme ammā
Düşende başına bu ḳaṭre yüz deryā ilen başlar

12 Libās-ı ʿāriyetden ār ider ʿuşşāḳ maḥvem kim
Nice Mecnūn-ı ʿüryān dāmen-i ṣaḥrā ilen başlar

---

106 TB; 42b; TF; 26b; İ, 24a; L, -

4 eyin: āyin TB
8 ḳaşlaruñ: ʿāşıḳlaruñ İ
12 -İ
13 heves-pīşe: hevesdendür TF
14 sınmış: sınıkmış TF, sınıḳ İ

13 ʿAbes pervāneye ʿāşıḳ dimeñ kim ol heves-pīşe
Ne bir gün āh ilen ḳaynar ne bir dem vāy ilen başlar

14 Ḫamīde ḳametüñ beyhūde ol raʿnāya ʿarż itme
Haçan öyle igit Ḳavsī bu sınmış yāy ilen başlar

107

Mefūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feūlün

1 Ez bes ki göz ol āteş-i ruḫsār dāġıdur
Ḫurşīd gözüm ışıġı çeşmüm çerāġıdur

2 Ol ḫāl u ḫaṭlu ṣafḥa-i yüzdür benüm gözüm
Kim ḳarası ḳarası anuñ aġı aġıdur

3 Zinhār anuñ baña sitemin dostlar dimeñ
Ḳurbān ilüm günüm aña her çend yaġıdur

4 Vaṣf-ı gül-ʿiẕārıdur ol serv-ḳāmetüñ
Bir mıṣraʿum ki maʿnā ivinüñ çerāġıdur

5 Menʿ itme nāleden beni kim var es̱erleri
Kesme nihālümi ki erenler yataġıdur

6 Ol maḥv bu çemende ḳılur seyr kim anuñ
Şebnem gözi vü ġonçe dili gül ḳulaġıdur

7 Ey ʿandelīb naġme-i ter menden umma kim
Bu ʿandelīb nükhet-i gül bī-dimāġıdur

8 Görmez özinde sunʿdan özge neẓẓāremiz
Zinhār ḫᵛār baḫma ki Tengri ḳonaġıdur

9 Meclis savuldı vü uyup aġyār yatdılar
Ey şemʿ-i nāle ger es̱erüñ var çaġıdur

10 Nālem çemende sanma hevesden ki lālenüñ
Peyveste ʿibret ehline manẓūr daġıdur

11 Göñlüm boyandı ḳanlara Ḳavsī neẓāreden
Ondan bu ḫūn-ı dil göze ḳonşı çanaġıdur

---

107 TB, 43b; TF; 27a; İ, 24b; L, -
2 aġı: -İ
3 anuñ baña: siz anuñ İ // ilüm günüm: olım görim İ
4 Bir: her İ
7 Bu beyit TB'de sayfa kenarındadır.
-TF, - İ
8 Bu beyit TB'de sayfa kenarındadır.
- TF, - İ

108

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Dilüm fiġān ile vü dīde ḳān ilen doludur
Göñül ṣaḥīfesi şerḥ ü beyān ilen doludur

2 Haray kim ne dilüm var ne bir dil anlayanum
Egerçi ney kimi cismüm fiġān ilen doludur

3 Vurupdur aġzuma bin ḳufl-ı āhenīn ġayret
Henūz saḳf-ı felek el-emān ilen doludur

4 Egerçi göñlüme ẓāhirde degmek āsāndur
Bu çöl kemīn-gehi şīr-i jiyan ilen doludur

5 Sınıḳ sebūda su dutmaz ḳarār u mey durmaz
Şikeste göñlüme maḥvem ki ḳan ilen doludur

6 Ḫumār ile beni öldürdi sāḳī-i bī-raḥm
Sebū-yı bāde-i gül-reng cān ilen doludur

7 Bu bir piyālede yā Rab ne siḥr ider sāḳī
Ki üsti bāde ilen altı ḳan ilen doludur

8 Sen öz yamanlaruñı yaḫşı it ne ḥāṣıl kim
Zamāne yaḫşı ile yā yaman ilen doludur

9 Baṣīret ehli delīl istemez ki kevn ü mekān
Nişān ilen doludur bī-nişān ilen doludur

10 Yuvada ġonçelenür ʿandelīb bes ki çemen
Nevā-yı Ḳavsī-i āteş-zebān ilen doludur

---

108 TB, 43b; TF, 27b; İ, 25a; L, -
2 TF'de 2. ve 3. bey.tler yer değiştirmiş.
3 aġzuma: azġına TB
5 dutmaz ḳarār u mey durmaz: durmaz ḳarār dutmaz İ
10 āteş-zebān: āteş-feşān İ

109

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Ġubār bād-pāy-ı yār içün kim tūtiyāmızdur
Bu meydānda bizüm göz yaşı ile Kerbelāmızdur

2 Sirişk-i ālimüz gül-gūnumuzdur ḳaṭʿ-ı menzilde
Nesīm-i āhımuz peyġām içün bād-ı ṣabāmızdur

3 Fiġān kim ḳılmışuz bed-nām ehl-i terk ü tecrīdi
Reg-i aʿżā rıyāżet kūşesinde būriyāmızdur

4 Belā-yı ḳayddan bülbül kimi yoḳ nālemüz ey gül
Bizüm çāk-ı ḳafes peyveste miḥrāb-ı duʿāmızdur

5 Dimeñ ol ḥaste-nisbet bülbülüñ yanında gül naḳsın
Dimek olmaz mebādā incine çün āşināmızdur

6 Bulurduñ bü'l-heves teg vaṣlını gül-çīn ger olsayduñ
Bizi maḥrūm iden andan dil-i bī-müddeʿāmızdur

7 Eger tevfīḳ olur bir gün bilürler merdüm-i ʿālem
Ki her kim ḥācetin bizden diler ḥācet revāmızdur

8 Bedende bī-ġışş olmaz cān eger yüz bin güẕār itsen
Bu cism-i nā-tüvān topraġ olanda kīmyāmızdur

9 Ne ḫoş bayramdur ol günler ki meydān-ı şehādetde
Ḳara toz sürme-i nāz u ḳızıl ḳanlar ḫınāmızdur

10 Ḳalemdür nīze-i gül-gūnımız meydān güni Ḳavsī
Eger söz kūçesinüñ tengnāsında ʿaṣāmızdur

---

109 TB, 44a, TF, 27b; İ, 25a; L, -

3 ḳılmışuz : bilmişüz TF, ḳılmamış İ
4 nālemüz: nāmımuz TF
5 naḳsın: lafẓın İ

110

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Laʿl-i nābuñ bilmenem rūḥ-ı revāndur yā nedür
Serv-i ḳaddüñ medd-i ʿömr-i cāvidāndur yā nedür

2 Bilmenem ey sebz-i teh-i gül-gūn baña manẓūr olan
Ḳaş u gözdür ya leb-i şekker-feşāndur yā nedür

3 Ḫalḳ dirler var dehān ile miyānuñ söyle kim
Aṣlı vardur doġrı sözdür yā yalandur yā nedür

4 Pīç u tāba bir nihānī nükte salmış ʿālemi
Hīç kim bilmez kim ol mūy-miyāndur ya nedür

5 Baġrumı bir ḳan iden vardur degül maʿlūm kim
Sen özüñsen yā sözündür yā dehāndur yā nedür

6 Var bir bī-dād iden ʿuşşāḳa ammā bilmenem
Baḫtdur yā çarḫ yā devr-i zamāndur yā nedür

7 Mūr teg her çend öldürmek beni āsān ola
Āḫir ey bī-dādger ol daḫi ḳandur yā nedür

8 Giçdi ömrüm bu çemende açmadum göz tā bilem
Kim bahār eyyāmı yā faṣl-ı ḫazāndur ya nedür

9 Yaḫşılar birle yamān başlarsan ey nāz-āferīn
Hīç dimezsen kim bu yaḫşıdur yamāndur yā nedür

10 Söyle Ḳavsī kim ne virdüñ alabilmezsen aña
Senden ol bī-bāk alan bir naḳd-i cāndur yā nedür

---

110 TB, 44b; TF, 28a; İ, 25b; L, -
1 medd-i: yā Rab (kenarda) İ
3 doġrı: doġrıdur TF, İ
6 çarḫ yā: çarḫdur İ
8 tā bilem : bilmezem İ

111

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳanumı içmek diler sāḳī gözinden bellüdür
Yandurur bir gün beni āḫir üzinden bellüdür

2 Sūz-ı ʿışḳum dūd-ı āhumdan ḳıyās itmek gerek
Pehlivānlar cürʾeti meydān tozından bellüdür

3 Dāne içün tikme göz bu ser-nigūn ġırbāle kim
Teng-çeşm olmaġı çarḫuñ yulduzından bellüdür

4 Dil bilen yanında özge derdi var pervānenüñ
Gerçi bülbül ʿışḳınuñ sūzı sözinden bellüdür

5 Ḫāl u ḫaṭṭ bī-dādı ḥüsnüñden hüveydādur senüñ
Ẓulm u cevri leşkerüñ şāhuñ özinden bellüdür

6 ʿĀşıḳ u maʿşūḳ bir Leylī iki maḥmildedür
Kūhken endīşesi Şīrīn sözinden bellüdür

7 Men miyem yalḳuz ki reng-i zerdümi pinhān idem
Ey gül-i raʿnā bu bir maʿnā yüzinden bellüdür

8 Ruḫsat-ı güftār virmez gerçi bu temkīn baña
Sözleri dadı tebessümler gözinden bellüdür

9 Olmadın tārīk encüm ẓāhir olmaz çarḫda
Ḳaradur ʿāşıḳ güni daġ ulduzından bellüdür

10 Şāhid-i ḥāl-i dil-i ʿuşşāḳ ruḫsāruñ yeter
Kim kebābuñ ḫām u nā-ḫāmı közinden bellidür

11 Nükte dutmaġ bülbüle Ḳavsī ne lāzımdur saña
Her kimüñ maʿnāda miḳtārı sözinden bellüdür

---

111 TB, 45a; TF, 28b; İ, 26a; L, -
7 Men miyem: dimezem İ
8 Bu beyit TB'de sayfa kenarına yazılmış.
-TF, -İ

112

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ehl-i heves anuñ göz ü ḳaş u yüzin sever
ʿĀşıḳ hem anları sever ammā özin sever

2 Miḥrāb-ı ṭāʿati bir olur ʿışḳ ehlinüñ
Maʿşūḳ ʿāşıḳını severse yüzin sever

3 Gözden beni gözüm ışıġı çoḫ da salma kim
Göñlüm seni sever nice kim öz gözin sever

4 Her ḫām lāle teg ne bilür dāġ ḳadrini
Ben teg sitāre-sūḫte öz yulduzın sever

5 Reşk āteşi ḳıyāmetedin yandurur beni
Bilsem ki munca yār-i sitemkār özin sever

6 Maʿlūmdur ki kūyına hiç düşmemiş yolı
Mecnūn-ı herze-gerd ki yazı düzin sever

7 Göz yaşumı benüm nola isterse gözlerüñ
Meşhūrdur ki mest kebābuñ duzın sever

8 ʿAşḳuñ yolında ben severem dūd-ı āhumı
Öyle ki merd-i maʿreke meydān tozın sever

9 Sensen anuñ dilinde gözinde yerindedür
Ḳavsī senüñ sözüñ gibi ger öz sözin sever

---

112 TB, 45b; TF, 28b; İ, 26a; L, -

2 Miḥrāb-ı ṭāʿati: Miḥrābı ṭāʿati TF / "severse yüzin sever" TF'de silik.

4 her: hem TB // Ben teg sitāre-sūḫte öz yulduzın sever : Bilsem ki munca yār-i sitem-kār özin sever İ

6 -İ , düzin: özin TF

7 isterse: bilse İ

113

Mefūlü mefā'īlü mefā'īlü feūlün

1 Her kūşede bin ʿāşıḳ-ı ḫūnīn-cigerüñ var
Ey ḳıble-i ümmīd kimüñle naẓaruñ var

2 Öldürse beni derd ki derdüm daḫi yoḳdur
Bilsem ki benüm derd-i dilümden ḫaberüñ var

3 Yā Rab düşe mi yāduña ey şemʿ-i tecellī
Kim ben kimi pervāne-i bī-bāl ü perüñ var

4 Yan ben kimi tā yandurasan ʿālemi ey ney
Kim nālenüñ olmaz es̱eri tā es̱erüñ var

5 Her kim ki bu ruḫsār ile bir çin seni görse
Bin yol baña söyler ki gözüñ var naẓaruñ var

6 Pervāne kimi şemʿleri başuma yıḳduñ
Ey nāle-i ḫūnīn ne ḳıyāmet es̱erüñ var

7 Ol bezmde Ḳavsī bin ölürsen dirilürsen
Sen şemʿ-i belāsan senüñ özge cigerüñ var

113
TB, 46a; TF, 29a; İ, 26b; L, -
4 tā yandurasan: yandursan eger İ
5 yol: çin İ
7 dirilürsen: ki dirisen İ

114

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Göz beyāżı reng-i āluñdan boyanmaġ çaġıdur
Şemʿ teg her kiprigüm bezmüñde yanmaġ çaġıdur

2 İki şāhiddür benüm rengüm senüñ rūyuñ velī
Göñlümi alduñ elümden imdi danmaġ çaġıdur

3 Bāde-i gül-gūn içüp gel başuma ey şemʿ kim
Ḫasteñi bir deste-i gül birle anmaġ çāġıdur

4 Dürd-i mey teg tā zemīn-gīr olmamışsan ey göñül
Dur ki sāḳī başına dönmek dolanmaġ çaġıdur

5 Aç gözün ey baḫt gör çāk-ı girībānın anuñ
Ṣubḥdur ġāfil ne yatmışsan uyanmaġ çaġıdur

6 Şemʿler çoḳ yanar ammā böyle od düşmez ele
Gel yavuz fırṣatdur ey pervāne yanmaġ çaġıdur

7 Ḳavsīye bir ʿömr-i cāvidān etek çekmek yeter
İmdi inṣāf itmek el çekmek usanmaġ çāġıdur

---

114 TB, 46b; TF, 29b; İ, 26b; L, -
5 yatmışsan: yatupsan TF, yatursan İ
6 yavuz: ʿaceb İ
7 Ḳavsīye: Ḳavsīden TF / yeter: gerek İ

115

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Eger göz yumsa vüsʿatden göñül dāmān-ı ṣaḥrādur
Özinden el götürse ḳaṭre-i ser-geşte deryādur

2 Lebüñ ẕevḳi ḳadüñ yādıyla seyr-i gülşen itmeġde
Baña her ġonçe bir peymānedür her serv mīnādur

3 Niçün kūyuñda ben vaṣl isterem hicrān olur rūzī
Ki dirler Cennet içre her ne istersen müheyyādur

4 Mey ü sāġar ne lāzımdur ki sāḳī āb u tābından
Göz ü göñlüm benüm mīnā kimi leb-rīz ṣahbādur

5 Ne ḥāṣıl bağrımuñ ḳan olduġın ilden yaşurmaġdan
Benüm ḥālüm anuñ ruḫsār-ı ālinden hüveydādur

6 İşitmez ser-güẕeştin ʿāşıḳuñ ol Leylī-i ʿālem
Sanur gūyā bu hem efsāne-i Mecnūn-ı şeydādur

7 Nihāl-i dūd-ı āhum sebze-i pāmāldur Ḳavsī
Riyāż-ı ḥüsnde ol serv-ḳāmet bes ki raʿnādur

---

115 TB, 47a; TF, 29b; İ, 27a; L,-
1 ḳaṭre-i ser-geşte: ḳaṭre bir ser-geşte İ
3 hicrān: hicr TB

116

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ruḫsāruñ āb u tābını ḥayrān olan bilür
Peyveste genc ḳadrini vīrān olan bilür

2 Mevc- i nesīm-i Cennet-i dīdār cevherin
Dūzaḫ-fürūz-ı āteş-i hicrān olan bilür

3 Her kimse lez̠z̠etin ne bilür acı sözlerüñ
Ol bāde neş'esin cigeri ḳan olan bilür

4 Bu ḳaṭre pīç ü tābını deryā-yı 'ışḳda
Gird-āb-ı çār-mevce-i ṭūfān olan bilür

5 Ben teg hevā-yı Ka'be-i kūyın ṣafāsını
Ḳurbān olım saña saña ḳurbān olan bilür

6 Dervīş ḳadrini ne bilür her ḫasīs-i dūn
Kim mūr rütbesini Süleymān olan bilür

7 Ḳaddüm kemān-ı ḥalḳa-i ebrū teg olduġın
Ḳavsī şikār-ı nāvek-i müjgān olan bilür

---

116 Tb, 47b; TF, 30a; İ, 27a; L, -
2 Dūzaḫ-fürūz-ı: Dūzaḫ-fürūzı İ

117

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Çarḫ-ı felek döner dil-i bī-tāb tā döner
Ol bir avuc sudan bu doḳuz āsiyā döner

2 ʿIşḳ-ı şikeste ḳadrini ḥüsn-i resā bilür
Bu müşt-i üstüḫʷān başına ol humā döner

3 Her ġonçesi benüm gözüme bir tikan olur
Bir gülşenüñ ki devrine bād-ı ṣabā döner

4 Bir gündeyem belā-yı şeb-i tār-ı hicrden
Kim öz özine geldigi yoldan belā döner

5 Dönsüñ ölende Kaʿbe-i maḳṣūddan yüzi
Her kim ki senden ey büt-i deyr āşinā döner

6 Zinhāra geldigümden olur tünd nāveküñ
Sözdür ki ʿaczden dem-i tīġ-i ḳażā döner

7 Ḳavsī cefāya sīne siper ḳıl ferāġat it
Kim dönmesen belā-yı ḳażādan belā döner

---

117 TB, 47b; TF, 30a; İ, 27a; L, -
1 tā: humā TF
2 devrine: başına İ
7 ḳıl: it İ

118

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Laʿl-i nābuñ özgedür çāh-ı zeneḫdān özgedür *
Kim nemekzār özge bābetdür nemekdān özgedür

2 Gerçi bülbül ḥüsn-i rengīndür gülistān özgedür
Āb u reng-i şuʿle-i ruḫsār-ı cānān özgedür

3 Pāymāl eyler kemend-i zülf öz ṣaydın velī
Dest-bord-i nāvek-i ḫūn-ḫᵛār-ı müjgān özgedür

4 Baġlaram zünnār ammā merd elinden baġlaram
Özgedür dīnüm benüm āyin-i Sanʿān özgedür

5 Nāḫun-ı şehbāz eger ṣayduñ deler baġrın velī
Ḳuvvet-i ser-pençe-i gīrā-yı müjgān özgedür

6 Öz özin çoḫlar bilür dānā velī dānā bilür
Özgedür nā-merd-i lāf u merd-i meydān özgedür

7 Ḳavsīni benzetmek olmaz bāġbān bülbüllere
Özgedür şāḫ-ı gül ol serv-i ḫırāmān özgedür

---

118 TB, 48a; TF, 24b, 30b; İ, 27b; L, 10b
* Bu gazel TF'de iki yerde yazılmış.
1 özge bābetdür: özgedür bābet L
2 ḥüsn-i : hüsni TF, İ / rengīndür: rengīn L / özgedür: aram İ
6 lāf u: lāfı İ

119

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu yetmez mi ki seyl-āb-ı belā başumdan aşupdur
Ki mevc-i eşk hem zencīr-i āhen teg dolaşupdur

2 Bu rengile meh-i Kenʿāna pirāhen yaraşmazdı
Kim ol serv-i revāna perde-i çeşmüm yaraşupdur

3 Daġıldı tār u pūdı cismimüñ dil ıżṭırābından
Nedür tedbīr kim keştī sınupdur baḥr daşupdur

4 Anuñ teg kim şeb-i tārīk artar derd-i bīmāruñ
Senüñ zülf-i perīşānuñ görüp ʿāşıḳ bulaşupdur

5 Nola başumdan aşsa cūş-ı eşküm şuʿle-i āhum
Ki ḥüsnüñ gün-be-gün efzūn olupdur ḥadden aşupdur

6 Ne bābet kim olur gün pertevinden dīde-i şebnem
Gözüm ol nev ruḫsāruñ gören sāʿat ḳamaşupdur

7 Yüz ilden soñra öz adını Mecnūndan su'āl eyler
Bu ruḫsār ile sāḳī her kime bir yol sataşupdur

8 Kimüñ kim ʿışḳ baġlar el ayaġın daḫi açılmaz
Bu müşkil maʿnānı çoḫ kimseden Ḳavsī araşupdur

119
TB, 48b; TF, 30b; İ, 27b; L, 11a
2 Bu rengile: yüzün ile İ
4 derd-i: derdi İ
6 nev: her İ

120

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Eger sitem saña hicrāndan ey hezār yeter
Taḥammül it ki bu gün danla nev-bahār yeter

2 Benüm harayuma kim bī-nevāyem ey bülbül
Bahār yetmez ise yetmesüñ ki yār yeter

3 Egerçi az ola sevdā-yı ʿışḳ çoḥdur kim
Bu şuʿleden iki dünyāya bir şerār yeter

4 Benüm dilümden aña ey sipend tekrār it
Ki hicr odı baña ey āteşīn-ʿiẕār yeter

5 Eger murād beni şemʿ teg eritmek ise
Gözüm çerāġı baña şām-ı intiẓār yeter

6 Nola ger eylemese berḳ iltifāt baña
Ki çarḫ ḫırmenine āh-ı şuʿlebār yeter

7 Nigāh ḳalmadı çeşm-i ümīdvārumda
Boyuñ belāsın alım gel ki intiẓār yeter

8 Sen ey felek sitem itme ʿabes̱ cefā çekme
Ki Ḳavsīye dil-i kem-ẓarf-ı bī-ḳarār yeter

---

120 TB, 49a; TF, 31a; İ, 28a; L, 11b
6 eylemese: eylemeye TB, L

121

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Pāre pāre cigerüm sīne-i sūzanda yanar
Ḳalanı şemʿ gibi dīde-i giryānda yanar

2 Bir zamān olmaz imiş ʿāşıḳ olan fāriġ-bāl
Yanmayan vaṣl odına āteş-i hicrānda yanar

3 Benzemez hīç oda hicrān odı kim pervāne
Yanar ol nevʿ ki günler giceler handa yanar

4 Su ile defʿ olur ol od ki yanar cism ondan
Neylesüñ göz yaşı ol şuʿleye kim cānda yanar

5 Bir ḫıyābān gibi kim ḫalḳ çerāġān eyler
Cigerüm pāreleri her ser-i müjgānda yanar

6 Niçe bir yana çıḫam ʿışḳ diyārından kim
Ḳadem evvel ḳadem ol odlu beyābānda yanar

7 Derdden çün ḫaberüm var yanaram ben Ḳavsī
Sen gibi ʿāşıḳ-ı dil-sūḫte her yanda yanar

---

121 TB, 49a; TF, 31a; İ, 28a; L, 4a
2 Bir zamān olmaz imiş: hem-nişin olmış imiş İ
3 odı: -İ
5 ser-i: biri İ
6 diyārından : diyārında L // Odlu: otlu TB, ulu İ

122

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ben özüm bilmenem aḥvālümi dildār bilür
Bu sözüñ maʿnāsını ben bilürüm yār bilür

2 Dilrubālıġda saña ḥācet-i taʿlīm degül
Sen özüñ bilmeyeni ġamze-i ḫūn-ḫᵛār bilür

3 Nice bülbül gibi feryād u fiġān eylemesüñ
Kim ki keyfiyyet-i neẓẓāre-i gülzār bilür

4 Leylī oldur ki benüm göñlümi Mecnūn eyler
Haçan ol maʿnānı her ṣūret-i dīvār bilür

5 Görse ger bildeki zünnārumı zāhid ne diyer
Ki benüm eldeki tesbīḥümi zünnār bilür

6 ʿĀleme düşdi tezelzül dil-i bī-tābumdan
Benüm aḥvāl-i ḫarābum der ü dīvār bilür

7 Vādī-i ʿışḳda ol kimse derer gül ki anuñ
Her ḫas u ḫārını bir nev-gül-i bī-ḫār bilür

8 Ey gözüm ben ne dutım derdümi pinhān senden
Ki ḫayālüñ göz ü göñlümde ne kim var bilür

9 Yāre her çend gözüm söyledüm ammā Ḳavsī
Öz gözin ʿāşıḳ olan dāḫil-i aġyār bilür

---

122 TB, 49b; TF, 31b; İ, 28b; L, 4a
4 maʿnānı: manʿā her İ
5 - L, diyer: bilür İ
8 dutım: dutayım İ, L
9 Yāre: yārum L

123

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Çarḫ-ı gerdūn devr-i devrān devlet ü dīn yārıdur
Her kimüñ ol sāḳī-i nāz-āferīn ġam-ḫᵛārıdur

2 Ben senüñ bīmāruñ ey ʿālem belā-gerdān saña
Nergis-i mestüñ senüñ yā Rab kimüñ bīmārıdur

3 Cān virüp ol laʿlden söz çekmek ister ḫāṭırum
Bir nefes ey dil ḫaberdār ol ki cān bāzārıdur

4 Var ümīdüm ḳoymaya toprağ ile yeksān beni
Ol ki maḥż-ı luṭfdan ʿālemlerüñ miʿmārıdur

5 Rūzgārum ḳara ol ḫurşīddendir kim benüm
Şemʿ-i bezmüm nūr-ı çeşmüm sāye-i dīvārıdur

6 Kīnecū zinhār özüñ teg sanma ey zāhid beni
Ḥaḳ bilür göñlüm benüm Tañrı ivinden arıdur

7 Sīnemi ez bes dil-i bī-tāb mecrūḥ eyledi
Sandum ol ebrū-kemānuñ nāvek-i ḫūn-ḫᵛārıdur

8 Kākülüñdür yā Rab ol sūzān göñüller mecmaʿı
Yā benüm teg bir esīrüñ āh-ı āteşbārıdur

9 Bir felekdür göñlüm ü mihrüñdür anda āftāb
Odlu dāġum ḳanlu eşküm s̱ābit ü seyyārıdur

10 Gerçi Ḳavsī ḫūñ-ı dilden öz sözin rengīn ider
Söz bilen āşıḳ bilür güftār anuñ güftārıdur

---

123 TB, 50a; TF, 32a; İ, 28b; L, 4b
1 devlet ü dīn: dīn devlet İ , devlet dīn TF, L / yārıdur: tārıdur L
3 ister ḫāṭırum: isterdüm veli İ
8 -İ
9 Bir : ne TF / mihrüñdür: mihrüñ TF
10 ḫūñ-ı dilden: sūz-ı dilden L

124

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Daşa salmaġ raḫneler ol nevk-i müjgāndan gelür
Yüz ḳılıcdan gelmez onlar kim bu peykāndan gelür

2 Vir ḫaber göñlümden ey muṭrib nişānuñ var ise
Kim gelür bir nāle ammā bilmenem handan gelür

3 Salabilmezsen tezelzül ʿāleme ey serv sen
Ger bu işler gelse ol serv-i ḫırāmāndan gelür

4 Yandırur ol şuʿle-i ruḫsār hicrāndan beter
Derdden gelmez baña onlar ki dermāndan gelür

5 ʿĀşıḳuñ ʿömri uzundur ġayrdan kim dehrde
Bir demi yüz bin il itmek şāmı hicrāndan gelür

6 Sen mey-i gül-reng dut sāḳī dolanım başuña
Her ḳadar kim cām-ı pür-ḫūn devr-i devrāndan gelür

7 Ḫᵛār dutma gevher-i eşküm götür topraġdan
Kim anuñ her ḳaṭresi deryā-yı ʿummāndan gelür

8 Gerçi göñlüm sīnede bir ḳaṭre ḳan artuḳ degül
Muttaṣıl seyl-āblar Ḳavsī bu vīrāndan gelür

---

124 TB, 50b; TF, 32b; İ, 29a; L, 4b
4 Yandırur: Yanduran İ / Derden: Derdler İ
5 -L , uzundur: uzuñdur TB, TF // bin: - TF
6 İ'de 6. beytin 2. mısraı ile 7. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.
cām-ı pür-ḫūn devr-i: cām-ı pür-ḫūndur TF

125

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Zāhid öz tesbīḥini küfr ehli zünnārın sever
Ben büt-i Çīn isterem her kimse öz yārın sever

2 Hīç bilmem kim ne miḳtār ister ol cān pāresin
Dostlar göñlüm benüm ez bes ki dildārın sever

3 Gūşe-i çeşm-i teraḥḥum aldı cānum neyleyem
Öldürür her çend ṣayyād öz giriftārın sever

4 Şem' ister muttaṣıl bī-tāb öz pervānesin
Ğonçe-i gül 'andelībüñ nāle-i zārın sever

5 Pāk gevherler bilürler çeşm-i bīnā ḳadrini
Yūsuf-ı pākize-dāmān öz ḫarīdārın sever

6 Men' iden nāṣiḥ beni feryāddan bilmez mi kim
'Āşıḳuñ ma'şuḳı bī-zinhār zinhārın sever

7 Saldı Ḳavsī 'āleme şīrīn söz ile şūrlar
Çünki ol şekker-lebüñ 'ālemce güftārın sever

125
TB, 51a; TF, 32b; İ, 29a; L, 5a
4 öz: ide İ
5 pākize-dāmān: pākize-dāmen İ, L
6 ma'şuḳı: ma'şuḳ TF, İ, L

126

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Çün ḥayālüñ handa kim var ʿāşıḳuñ yanıncadur
Ay u gün rāyınca vü eflāk fermānıncadur

2 Ḫᵛār baḫma bülbüle ey bāġbān zinhār kim
Toprağı derd ehlinüñ bī-derdler ḳanıncadur

3 Sehldür nālem eger eflāke salmış raḫneler
Ol semendüñ sanma kim meydānı cevlānıncadur

4 Eşk-i gül-gūn ʿāşıḳuñ rūşen-raḳ eyler göñlüni
Kim çerāġuñ pertevi öz çeşm-i giryānıncadur

5 Bülbülem ammā beni benzetmek olmaz bülbüle
Kim benüm nālem anuñ serv-i ḫırāmānıncadur

6 Dostlar maḳṣūdı manẓūr u murādumdur benüm
Āsmān kāmumcadur tā yār fermānıncadur

7 Cürm ü taḳṣīrüm benüm her çend deryālarca var
Hansı ʿiṣyān ol kerīmüñ medd-i iḥsānıncadur

8 Ol belādur kim benüm merhem bitürmez yāremi
Yoḳsa kim her nā-tüvānuñ derdi dermānıncadur

9 Yüz çevirmez derdden Ḳavsī benüm göñlüm gibi
Her kimüñ kim Nūḥ teg keştīsi ṭūfānıncadur

---

126 TB, 51b; TF, 33a; İ, 29b; L, 5a

1 çün: her L// fermānıncadur: fermāyıncadur L
4 rūşen-raḳ: rūşen-ter L / göñlüni: göñlümi İ
6 maḳṣūdı: maḳṣūd u TB
7 her çend: her ḳadar L // ʿiṣyān: iḥsān İ

127

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Şīrīn tebessümüñ söze rūḥ-ı revān virür
Her kimseden ki cān ala bir özge cān virür

2 Mümkin degül ḫayāl ile bulmaġ dehānuñı
Yüz şükr kim sözüñ gelüp ondan nişān virür

3 Ḥācet degül özüñ idesen iltifāt aña
Kim ol ḫırām-ı serv cevābın revān virür

4 Örter gözi neẓāre-i ḫurşīd yoḳsa kim
Ey ġāfil öz nişānını ol bī-nişān virür

5 Zinhār çapma atuñı bu senglāḫda
Her çend çarḫ her kime biş gün ʿinān virür

6 Başum fedā-yı cevher-i şemşīr-i yār kim
Āb-ı revān ger istesem ondan revān virür

7 Maʿnāda hīç bāde-i gül-gūna benzemez
Sāḳī egerçi ʿālem-i ṣūretde ḳan virür

8 Sāḳī baña yeter göñül endīşe çekme kim
Ol nīm-ḳaṭre ḫūn baña ʿālemce ḳan virür

9 Ḳavsī itür özüñ dime kim böyle mülkde
Bī-kesleri kim aḫtarur u kim nişān virür

---

127 TB, 51b; TF, 33b; İ, 29b; L, 5b
1 söze: dile L // özge: ġayri L
4 - L
5 çapma : yorma L // ʿinān: emān İ
6 Āb-ı revān: Āb u revān TF
8 -İ

128

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Her çend ḫalḳ ḳanını çeşmüñ ʿayān içer
Ammā nigāh gūşe-i çeşmi nihān içer

2 Sanmañ gül-āb-ı ġonçe-i gül bāġbān içer
Kim dehr gülşeninde gül ü lāle ḳan içer

3 Muṭrib fiġān ki sāḳī-i nāz-āferīn benüm
Ḳan eyledükce baġrumı devr-i zamān içer

4 Maḫmūr gözlerüñ içer ol reng ḳanumı
Kim ʿömr-i Ḫıżr teşnesi āb-ı revān içer

5 Leb-rīz ḳıldı lāle kimi dāġ ayaġumı
Ol bādeden ki şāḫ-ı gül-i erġuvān içer

6 Maʿlūmdur elinden anuñ bāde neşʾesi
Bir sāḳīnüñ ki nergis-i maḫmūrı ḳan içer

7 Yā Rab ne yüzden ola ki ḫᵛūn-ḫᵛār gözlerüñ
Sāġar sebük-ʿinān alur u ser-girān içer

8 Ol gül-ruḫuñ görüñ ne ḳadar āb-rūyı var
Kim su neẓāresinden anuñ gülsitān içer

9 Her ḳaṭresi bir aḫker olur şemʿ-i bezm teg
Āb-ı revān ki Ḳavsī-i āteş-zebān içer

---

128 TB, 52a; TF, 34a; İ, 29b; L, 11b
1 ʿayān: revān İ // çeşm: çeşmüm İ
2 gül-āb-ı ġonçe-i gül :gül-ābı ġonçe-i gül TF, gül-ābı gül ol İ / içer: çeker İ
4 āb-ı revān : āb u revān TF
7 ḫᵛūn-ḫᵛār : maḫmūr TB

129

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ṭūfān-ı seyl-i eşk göz açup yumıncadur
Miʿrāc-ı çār-mevce-i ġam bir tumıncadur

2 Ey ben boyın belāsın alım gel ki ḫūblıġ
Bir cāmedür ki serv-i revānuñ boyıncadur

3 Her çend kim ḳıyām-ı ḳıyāmet ıraġ ise
Ammā ayaġa sāḳī-i devrān durıncadur

4 Cān teng-nāy-ı cismde ol nāzenīn ṭabīb
Aḥvālümi bir özge dil ilen ṣorıncadur

5 Meydān-ı nāz-ı ḥüsn göñüller feżāsıdur
Kim cilvegāh-ı āhū-yı raʿnā çölincedür

6 Pervāne yanup itdi baña bu vaṣiyyeti
Kim intiẓār vaʿde-i dīdār olıncadur

7 Müşkil degül iḥāṭa-i kevn ü mekān baña
Eşk-i revān ʿinānını elden ḳoyıncadur

8 Göñlüm benüm ki bir ṣunanuñ cilvegāhıdur
Çeşmüm bilür ki baḥr-i muḥīṭüñ gölincedür

9 Ḳavsī eger bu mestliġüñ olsa āḫiri
Peymāne-i ḥayātı sipihrüñ dolıncadur

129
TB, 52b; TF, 34b; İ, 30a; L, 12a
5 cilve-gāh-ı: ḳıble-gāh-ı İ
8 ṣunanuñ: ṣūretüñ İ

130

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ḫurşīd ü māh cilvesi bir göz görincedür
Devr-i sipihr bir iki sāġar dolıncadur

2 Nerrād-ı çarḫ ivi bize bāzīçe-ḫānedür
Hengāme-i neşāṭı anuñ bir oyıncadur

3 Çün mīzbān kerīm ola bī-bergliġ ne ġam
Ḥammāl ol ki tūşe-i rāhı yolıncadur

4 Yetmez ḫamīde ḳaddüme eşk-i revānuma
Ger seyl-i nev-bahār sipihrüñ belincedür

5 Dīvāne ol ki ʿıyd ola her ḳara gün saña
Geç ʿaḳldan ki mātemi ʿaḳluñ toyıncadur

6 Ger devlet arta pāye-i miḥnet bülend olur
Ḳavsī libāsı her kişinüñ öz boyıncadur

---

130 TB, 53a; TF, 34b; İ, 30b; L, 12b
2 ivi: özi L / bize: bizi İ / bāzīçe-ḫānedür: yarıca- ḫānedür L
3 yolıncadur: boyıncadur İ
4 belincedür : yolıncadur İ
5 toyıncadur: ölincedür İ

131

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dutar āheng muṭrib çün dil-i pür-ıżṭırāb oynar
Meger bilmez mi kim defsiz bu ser-mest-i ḫarāb oynar

2 Uşaḳlar teg senüñ ḳapunda çarḫ-ı pīr illerdür
Bu ümmīd ile kim bir gün olur bir fetḥ-i bāb oynar

3 Nice eṭfāl ile dīvāne hem-raḳṣ olmasuñ yā Rab
Ki ẕevḳinden nesīm-i nev-bahāruñ şeyḫ u şāb oynar

4 Beni reşk āteşi mey teg ider bir şuʿle od sāḳī
Sipend-i şūḫ çün mestāne raḳṣ eyler kebāb oynar

5 Göñül sen çarḫ-ı bī-zinhārdan zinhāra tiz geldüñ
Ki her bir dāne başında yüz il bu āsyāb oynar

6 Özüñçün sāyebān fikr eyle çıḫ gerdūnuñ altından
Ki bir gün öz yerinden āḫir ol zerrīn-ṭınāb oynar

7 Nola ger bī-ḳarār olsam sipihrüñ pīç ü tābından
Ki başumda felāḫen teg bu aġır āsyāb oynar

8 Bu ol söz pertevidür kim Fużūlī söylemiş Ḳavsī
Niçün kim mevclenmiş suda ʿaks-i āftāb oynar

---

131 TB, 53b; TF, 35a; İ, 30b; L, 12b

1 defsiz: defdür TF

3 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır. Her iki mısraın sonu okunmuyor.

4 reşk: eşk İ

132

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Ḳadüñ ki serv-i ḫırāmān ilen berāberdür
Boyuñ belāsın alım cān ilen berāberdür

2 Feżā-yı gülşen-i kūyuñ hevāsı başumda
Hevā-yı ravża-yı rıżvān ilen berāberdür

3 İçer mi su gözüm ey nev-nihāl gülşenden
Ki sensiz āb-ı beḳā ḳan ilen berāberdür

4 Ṭabīb eger çıḫa cān çıḫmaz üstüḫᵛānumdan
Bu yerlü derd ki dermān ilen berāberdür

5 Gözüm göñül didügüñ gerçi ḳaṭredür ammā
Baṣīret ehline ʿummān ilen berāberdür

6 Sipihre tāb viren dūd-ı āhum ey nev-ḫaṭ
Kemend-i zülf-i perīşān ilen berāberdür

7 Ḥasūd ḳanumı içmek diler ne bilsüñ kim
Bu āb āteş-i sūzān ilen berāberdür

8 Men-i muḥaḳḳarı ṣayd itdi bir şikār-efken
Ki ḫāk-i rāhı anuñ ḳan ilen berāberdür

9 Diyār-ı ʿışḳda olmaz büyük kiçik Ḳavsī
Bu yerde mūr Süleymān ilen berāberdür

---

132 TB, 54a; TF, 35b; İ, 31a; L, 13a

133

Mefāʿīlüm mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Anuñ zülfin esīr-i ḥalka-i zünnār olandan ṣor
Benüm ḥālüm ḫarāb-ı nergis-i bīmār olandan ṣor

2 Gözüñ bī-dādını bir ben gibi bīmār olandan ṣor
Benüm ḥālüm ḫarāb-ı sāġar-ı ser-şār olandan ṣor

3 Bu şemʿi her yeten pervāne-i efsürdeden ṣorma
Anuñ ḥüsnin semender teg bir āteş-ḫᵛār olandan ṣor

4 Ḥaḳīḳat ʿāleminde gül deren gül ḳadrini bilmez
Onı bülbül gibi bā-dest ü pā vü zār olandan ṣor

5 Benüm peymānemüñ endāzesin sāḳī bu maḥfilde
Dehāndan ṣorma kim yoḳdur lebüñ teg var olandan ṣor

6 Ne bilsün her özinden bī-ḫaber ṣāḥib-dil aḥvālin
Bu gevher rāzını bu maḫzen-i esrār olandan ṣor

7 Onuñ mūy-miyānın ṣorma ey dil pīç u tābın gör
Beli yoḳdan suʿāl itmek ne lāzım var olandan ṣor

8 Beni tā ḳullarından saydı cānān pādişāhem ben
Bu baḫt u ṭāliʿi iḳbāl-i devlet yār olandan ṣor

9 Dehānuñ fikrini kim ġonce-i taṣvīr ider ḫalḳı
Sözin imdādı ilen hīç yerden var olandan ṣor

10 Eger olsaydı ondan ġayrı yārum ḫalḳ-ı ʿālemde
Diyerdüm ḥālümi Ḳavsī benümlen yār olandan ṣor

---

133 TB, -; TF, -; İ, -; L, 13a

134

Feilātün feilātün feilātün feilātün

1 Bu ne gözdür ki senüñ var ne belā medd-i naẓardur
Bu ne dildür men-i bī-tābda yā Rab ne cigerdür

2 İʿtibār eylemek olmaz bu fenā mülkde ʿömre
Himmet ey rūḥ-ı revān kim ser-i kūyına seferdür

3 Ṭurfe āşūbdur ey dostlar Allāhı seversiz
Gelür ol serv ḳıyāmet günidür ya ne ḫaberdür

4 ʿAraḳ-ı şerm u ḥayā çehre-i sebz üste gözümdür
ʿIḳd-ı şebnem kimi her ḳaṭresi bir dāne güherdür

5 Tā neler başuma gelsüñ seni ey şemʿ görende
Görmemekden yüzüñi göñlüm ivi zīr ü zeberdür

6 Nāle bir laḫẓa nefes çekmege virmez aña fırṣat
Ẓāhiren bülbül-i bī-tāb bilür kim ne ḫaberdür

7 Ey ḳoyan sūd u ziyān üstüne sermāye-i ʿömri
Żararuñ nefʿdür ammā sen iden nefʿ żarardur

8 Beni her bülbüle nisbet viren ādem ne bilür kim
Aña manẓūr nevādur baña maḳṣūd es̱erdür

9 Göz benüm cāmuma Ḳavsī ne tiküpsen neden ötrü
Mey-i gül-reng degül sāḳī bilür ḫūn-ı cigerdür

---

134 TB, 54a; TF, 36a; İ, 31a; L, 13b
4 gözümdür:görende İ, L
5 Görmemekden: ki görüpdür İ
6 - L, bir: her İ
7 nefʿ: -L

135

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ṣabr ile hansı derde ṭabībüm devā virür
Kim derd elinde her sümügüm bir ṣadā virür

2 Dünyā vü āhiretden ider bī-ḫaber beni
Her-gāh bir ḫaber baña senden ṣabā virür

3 Her çend kim ḫazān daġıdur āşyānını
Āḫir bahār bülbüle berg ü nevā virür

4 Ey şāḫ-ı erġuvān kim özüñ itme iltifāt
Kim serv ü gül cevābını bād-ı ṣabā virür

5 Āyīne-i murādumı ger zeng-i ġam tutar
Ammā ġubār-ı Kaʿbe-i kūyuñ ṣafā virür

6 ʿIşḳ-ı ġayūr sofra-i enʿāmı üstüne
Şāh u gedā büyük kiçige bir ṣalā virür

7 Her kim ayaġı altına baḫmaz ġurūrdan
Gerdūn-ı pīr anuñ eline tiz ʿaṣā virür

8 Kem dutma bī-nevāları Yūsufdan it ḳıyās
Kim rūzigār yaḫşılara az behā virür

9 Ḳavsī gözüm ġubār-ı ḫaṭın eyler ārzū
Her çend nūr-ı dīde alur tūtiyā virür

135
TB, 54b; TF, 36a; İ, 31b; L, 14a
1 sümügüm: kemiküm (üstte sümüküm yazılmış) L
6 büyük kiçige bir ṣalā: Kaʿbe-i kūyuñ ṣafā TF

136

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Māh-ı Kenʿānuñ gözi çāh-ı zeneḫdānuñdadur
Handa bir fermān-revā var ṭavḳ-ı fermānuñdadur

2 Laf urarlar ḥüsnden her çend gül-ruḫsārlar
Ḥaḳ bilür ol āye-i raḥmet senüñ şānuñdadur

3 Şūr-ı ḥaşr-āşūb-ı devrān fitne-i āḫir zamān
Laʿl-i şīrīn ḫāl-i müşkīn çeşm-i fettānuñdadur

4 Ol ḳadar kim āb-rū ruḫsār-ı tābānuñda var
Āb u reng ey şāḫ-ı gül gül-berg-i ḫandānuñdadur

5 Yūsufuñ dutmaz Züleyḫā teg girībānın daḫi
Elleri her pāk-dāmānuñ ki dāmānuñdadur

6 Yerden eyler ʿāḳıbet çoḫ servi ey nāz-āferīn
Şīve-i reftār kim serv-i ḫırāmānuñda var

7 Kūşe-i beytü'l-ḫazen Ḳavsī gülistāndur saña
Kim ḫayālinden anuñ Yūsuf girībānuñdadur

---

136 TB, 55a; TF, 36b; İ, 31b; L, 14a
3 Şūr-ı ḥaşr-āşūb-ı devrān: Şūr-ı ḫıżr-āşūb-ı devrān İ
5 -İ

137

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bizüm her çend uşşāḳ arasında adımuz yoḳdur
Ne gündür kim ḳapunda dādımuz bī-dādımuz yoḳdur

2 Debistānında ʿışḳuñ ṭıfl-ı ebced-ḫāndur Eflāṭun
Sanurlar bī-ḫaberler pīrimüz üstādımuz yoḳdur

3 Bize öz ser-güẕeşt-i ʿışḳ-ı bī-encāmımuz besdür
Ser-i efsāne-i Mecnūnımuz Ferhādımuz yoḳdur

4 Göñül seyl-ābdan maʿmūrlar çeksüñler endīşe
Bi-ḥamdi'lah ki biz vīrāneyüz ābādımuz yoḳdur

5 Bu vādīlerde fāriġ-bāller teşvīş çeksünler
Ki biz ṣayd olmuşuz endīşe-i ṣayyādımuz yoḳdur

6 Dolanım başuña besdür bize çeşm-i suḫan-sāzuñ
Fünūn-ı naẓmda her çend bir üstādımuz yoḳdur

7 Bu şīrīn sözlerüñ ʿāşıḳ bilür keyfiyyetin vāʿiẓ
Senüñ kim acıdur aġzuñ sanursan dadımuz yoḳdur

8 Ṭabīb-i ʿışḳdan Ḳavsī ġam u derdüñ nihān dutma
Ki bizler bir biriyle āşināyuz yādımuz yoḳdur

9 Bu ol şīrīn ġazeldür kim dimiş bir sāḥir-i māhir
Göñüldendür şiḳāyet kimseden feryādımuz yoḳdur

---

137 TB, 55b; TF, 37a; İ, 32a; L, 14b

4 İ'de 4. ve 5. beyitlerin 2. mısralarının yeri değişmiş.
çeksüñler endīşe:endīşe çeksüñler İ

6 Bu beyit L'de sayfa kenarına yazılmış.

9 -İ

138

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Bülbül-i şeydā gülüñ pervāne şemʿüñ dāġıdur
Bī-nevā göñlüm ki bir dilbilmezüñ dustaġıdur

2 Bī-mürüvvetler elinden bende ṭāḳat ḳalmadı
Ey sipihr-i bī-mürüvvet bir mürüvvet çaġıdur

3 Dostsız düşmensiz olmaz hīç kim feryād kim
Dost hem düşmen kimi dirler benümlen yaġıdur

4 Ger fireng olsam Müselmānlar beni menʿ eylemeñ
Ey ḫoşā ol kim firengī-zādeler dustaġıdur

5 Ṣubḥdur ey kevkeb-i baḫtum ne yatupsan uyan
Maṭlab almaġ vaḳtidür ʿarż-ı temennā çaġıdur

6 Gird-bād olmaz bu vādīlerde kim ser-geşteler
Savururlar başa Mecnūnuñ fenā topraġıdur

7 Kūşe-i ḫalvet ki hīç ādem aña yol bulmaya
İstedüm yoḫdur eger varise Cennet bāġıdur

8 Sāḳī-i nāz-āferīnüñ ḳoymaz elden dāmenin
Dürd-i mey gūyā eli dutmazlaruñ topraġıdur

9 Dözmedi bir tīşeye Ferhād ey bī-dādger
Sīne-i Ḳavsī sanursan Bī-sütūnuñ daġıdur

---

138 TB, 56a; TF, 37b; İ, 32a; L, 14b
3 benümlen: benümle TF, İ,L

139

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Egerçi nālem ile nālesin hezār unudupdur
Fiġān ki murġ-ı ḳafes teg beni bahār unudupdur

2 Sitem degül mi ṭabībüm bu nā-tüvānı unutmaġ
Ki senden özgeni ʿālemde her ne var unudupdur

3 Girān degül ġam-ı derd ü belāya düşdügüm ammā
Belā budur ki beni yār-ı ġam-güsār unudupdur

4 Göñül beni kim ider yād maḥfilinde anuñ kim
Özi özin unudur her kimi ki yār unudupdur

5 Unutma bülbüli ey bāġbān getür ele göñlin
Ki yüz senüñ kimi gül-çīni nev-bahār unudupdur

6 Anuñ kimi men-i bīmār hem esīr-i ḫumārem
Ne vechden beni ol çeşm-i pür-ḫumār unudupdur

7 Ġam-ı zemāneni kim naḳş-ı ʿömr düşmen-i cāndur
Unut ki çoḳları Ḳavsī bu rūzgār unudupdur

---

139 TB, 56b; TF, 38a; İ, 32b; L, 15a

1 beni: özin İ

2 TF'de 2. beytin 2. mısraı ile 3. beytin 1. mısraı yer değiştirmiş.

3 ġam-ı derd: ġam u derd TF, İ, ġam u derdüm L

5 kimi: teg İ

140

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Göñül ger rām ola devlet refīḳ u baḫt yārumdur
Ki genc-i derd ü dāġem men bu vīrān iv ḥiṣārumdur

2 Ġamum yoḫdur sirişk-i çeşm-i ḫūn-efşān hücūmından
Baña neyler bu daşḳun seyl kim deryā kenārumdur

3 Vücūdum yandurur bir nevʿ āh-ı şuʿlebārem kim
Sanasan kim bu hem odlare yanmış rūzgārumdur

4 Eger yüz mihr gösterse eger bin tīġ-i kīn çekse
Ne vechile ki var ol māh yārum ġam-güsārumdur

5 Senüñ yāduñla ey gül-çehre bir ʿālem neşāṭum var
Bu yüzdendür ki ḫalvet bāġum u ʿuzlet bahārumdur

6 Hemān öz naḳdini tārāc ider çeşmüñ bu yüzden kim
Eger dindür eger īmān senüñdür her ne varumdur

7 Sipihr-i nā-civān-merdüñ sitīzinden ne ġam Ḳavsī
Ki luṭf-ı Şāh-ı Merdān Ḥaydar-ı Ṣafder ḥiṣārumdur

---

140 TB, 57a; TF, 38a; İ, 32b; L, 15b
3 Vücūdum: -TF (tamir görmüş)
4 Eger yüz mihr: -TF (tamir görmüş)

141

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Baña manẓūrdur ḥüsnüñden ey şīrīn-zebān gözler
Belī her handa var maḫmūr olan rıṭl-ı girān gözler

2 Diler ol kākül-i müşgīni göñlüm bezm-i vaṣlında
Eger ḳuş ravża-i rıḍvāndadur kim āşiyān gözler

3 Apardı ʿaḳl u hūşum ḳoymadı nām u nişān benden
Bu gözler bilmenem yā Rab ne ey ebrū-kemān gözler

4 Eger yüz derd ü dāġum var hemān yüz intiẓārum var
Ki her çend olsa mihmān ehl-i himmet mīhmān gözler

5 Ayaġa düşmeyen bālā-nişīn olmaz göñüllerde
Ḥaḳīḳatde yaraşur ṣadr aña kim āstān gözler

6 Ey örten öz gözin dervīşlerden evc-i devletde
Ḫaberdār olginen kim ol zemīni āsumān gözler

7 Nola ger göñlümi ol ḥüsn-i bālā-dest gözler kim
Ne olsa tuḥfesin mūruñ Süleymān-ı zamān gözler

8 Ne şīrīn sözlerüñ vardur ki çeşm-i şūrdur olsuñ
Ne yaḫşı gözlerüñ var kim ʿıraġ olsuñ yamān gözler

9 Şeb-i hicrānuñ ez bes kim gözüm yollarda ḳalmışdur
Eger göñlümde eglensen seni çeşmüm hemān gözler

10 Viṣāl eyyāmı maʿẕūrem gözüm görmezse ruḫsāruñ
Ki ḳalmışdur hemān yollarda ey serv-i revān gözler

11 Bu gün danla ġubārum seyr ider bir özge ʿālemde
Eger Ḳavsī kemāndārem bu ʿālemden nişān gözler

---

141 TB, 57a; TF, 38b; İ, 33a; L, 15b

2 Eger ḳuş ravża-i rıḍvāndadur kim: Egerçi ravża-i rıḍvānda ḳuşlar İ
7 tuḥfesin: tuḥfesi L
8 yamān gözler: -TF (tamir edilmiş)
9 Şeb-i hicrānuñ: -TF (tamir edilmiş)
10 Viṣāl eyyāmı maʿẕūrem: -TF (tamir görmüş)

142

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Ṣāḫ-ı gül ey bāġbān her çend gül-gūn cāmedür
Bir ḳabādur ḫūblıġ ammā ki ol endāmedür

2 Küşte-i gül-gūn kefendür eşkimüñ her ḳaṭresi
Ey ḳıyāmet-āferīn gel kim ʿaceb hengāmedür

3 Göñlümi itmiş taṣarruf şāh-ı ʿışḳ ondan baña
Eşk ʿünvān laḫt laḫt olmuş cigerler nāmedür

4 Āb u rengüñ şerḥini gülşende taḥrīr itmege
Ġonçe bir ṭumārdur minḳār-ı bülbül ḫāmedür

5 Ey muʿallim itme çoḳ taḥvīl-i istiʿdād kim
Her ʿuşaḳ ʿışḳuñ debistānında bir ʿallāmedür

6 Çün sevād-ı dāġ-ı gül-gūn u beyāż-ı çeşmden
Bellüdür mażmūn ne ḥācet nāme vü peyġāmedür

7 Hīç kāfir bir ṭabībüñ olmasuñ bīmārı kim
Derd teşḫīṣi aña mevḳūf yüz iʿlāmedür

8 Rūzgārum ḳaradur bir nā-muşaḫḫaṣ mülkde
Kim fürūġ-i mihr ü meh maḫṣūṣ ṣubḥ u şāmedür

9 Tiz beni Ḳavsī ḫaberdār it ki cānum tapşurım
İmtiyāz-ı derd aña mevḳūf eger iʿlāmedür

---

142 TB, 57b; TF, 39a; İ, 33a; L, 16a
1 Ṣāḫ-ı gül: -TF (Tamir görmüş)
3 ʿışḳ: ḥüsn İ / baña: saña TF, İ
6 gül-gūn u: gül-gūndur İ
9 iʿlāmedür: ʿallāmedür İ

143

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Olmuşam dil-gīr özümden ġam-güsārum ḳandadur
Şāẖ u bālüm sındı yā Rab nev-bahārum ḳandadur

2 Ey beni temkīn ü ṣabr u ṭāḳat içün men iden
Gör benüm teskīnüm ārāmum ḳarārum ḳandadur

3 Nev-bahār ezbes ki bī-ḳadrem ferāmūş eylemiş
Dāne-i bī-ḥāṣılem berḳ ü bahārum ḳandadur

4 Yollar üste bes ki pāmāl olmuşam hīç olmuşam
El götür ey ṣarṣar-ı hicrān ġubārum ḳandadur

5 Var taḳṣīrüm velī Ḳavsī beni maʿẕūr dut
Ben esīrem öz elümde iẖtiyārum ḳandadur

---

143 TB, -; TF, -; İ, -; L, 16b

144

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Sipend-i bī-ḳarāruz biz velī feryādımuz yoḫdur
Eger bī-dād ile yüz yandururlar dādımuz yoḫdur

2 Sen ey çarḫ-ı sitem-ger ḳatlimüzde çekme zaḥmet kim
Şehīd-i tīġ-i ʿışḳuz ḥācet-i cellādımuz yoḫdur

3 Beterdür yüz ḳılıcdan sifle-i dūn himmet iḥsānı
Bi-ḥamdi'llah felekden minnet-i imdādımuz yoḫdur

4 Çeker her ṭıfl bir dām-ı belā Mecnūn güẕārında
Sanur āhū-yı raʿnā kim bizüm ṣayyādımuz yoḫdur

5 Gel ey pervāne şerḥ it ser-güẕeştüñ şemʿ yanında
Ki bizler bir biriyle āşināyuz yādımuz yoḳdur

6 Eger var ise inṣāfuñ taḥammül umma bizden kim
Bizüm ey saḫt-bāzū pençe-i fūlādımuz yoḫdur

7 Bu biş gün kim virüpdür ʿömr mühlet nāle çek Ḳavsī
Gelür bir gün ki bülbüller sanurlar adımuz yoḫdur

8 Bu mıṣraʿ tercümānumdur budur vird-i zebānum kim
Belā dildendür ol dildār elinden dādımuz yoḫdur

---

144 TB, 58a; Tf, 39b; İ, 33b; L, 16b
1 dādımuz yoḫdur: -TF (Tamir)
2 zaḥmet: raḥmet L / sitem-ger: sitem-kār TB / tīġ-i ʿışḳuz: tīġuz İ // cellādımuz yoḫdur: -TF (tamir)
3 sufle-i dūn: şuʿle-i dūn İ
7 L'de 7. ve 8. beyitler yer değiştirmiş.
mühlet: emān sen TF

145

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Dime bī-tāb göñül gevher-i ġalṭāne deger
Ki bu bir ḳaṭre-i kem-ḥavṣale ʿummāne deger

2 Nola ol saḫt kemān-ger baña meyl itmese kim
Mende cān yoḫdur anuñ her oḫı yüz cāne deger

3 Görmeyen Yūsufumuñ şemʿ cemālin ne bilür
Ki benüm aḫter-i baḫtum meh-i Kenʿāne deger

4 Yeri ey çārede ihmāl ḳılan ġāfil kim
Beni bir derd helāk itdi ki dermāne deger

5 Bilmeyüp ḳadrümi Ḳavsī beni odlara salur
Ne bilür ḥüsn ki yüz şemʿa bu pervāne deger

145
TB; 58b; TF, 39b; İ, 33b; L, 17a
2 yüz: bir TF,L
4 çāre: çār TB
5 Bilmeyüp: bilmedi L

146

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Diyüñ Ferhād u Mecnūn ḫᵛāb-ı ġafletden uyansunlar
Eger doġrı diyerler derdüme bir dem dayansunlar

2 Benüm ey çarḫ-ı nā-pākize-perver ṣāfdur göñlüm
Nola seyl-āb-ı eşküm birle deryālar bulansunlar

3 Anuñ tā kākülin gördüm bu sāmān ile bildüm kim
Perīşānlar gerek ʿālemde ser-gerdān dolansunlar

4 Beni bir şemʿ-i gül-ruḫsār yandurmış ki ġayretden
Gerek bülbüller ü pervāneler odlare yansunlar

5 Ölürler reşkden ger bilseler ḫūn-ı ciger ḳadrin
Bunu bī-derdler menden işitsüñler inansunlar

6 Bu ḫūblar kim cefā vü cevr ḳılmaġdan usanmazlar
İlāhī ʿāşıḳ it tā özlerinden hem usansunlar

7 Mürüvvet olmasaydı māniʿüm Ḳavsī diyerdüm kim
İlāhī ben kimi aġyār hem odlare yansunlar

146 TB, 59a; TF, 40a; İ, 34a; L, 17a
3 sāmān: āşān İ
4 ü pervāneler: virāneler İ

147

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Fiġān ki bilmenem öz göñlümüñ belāsı nedür
Bu ḥāl ile ne bilim yār müddeʿāsı nedür

2 Fiġān ki fāriġ olup el çeker ʿilācumdan
Ṭabīb bilse ki derdüm nedür devāsı nedür

3 Anuñ rıżāsı benüm maṭlabum murādumdur
Belā budur ki anuñ bilmenem rıżāsı nedür

4 İşitse nālemi zāhid hevā-yı kūyında
Bilür ki ravża-yı Rıḍvān nedür hevāsı nedür

5 Meni ḫayāl-i viṣālinde görmeyen ne bilür
Ki şemʿ-i bezmile pervāne mācerāsı nedür

6 Ben isterem seni ey māh yoḫsa dünyānuñ
Sitāresi ne vü mihri ne vü vefāsı nedür

7 Niçün mużāyaḳa ḳatlinde Ḳavsīnüñ yā Rab
Anuñ bu żāʿf ile ḳanı nedür bahāsı nedür

---

147 TB, 59a; Tf, 40b; İ, 34a; L, 17a
5 Meni: velī İ
6 mihri ne vü: mihri nedür L, mihr ü mehün İ

148

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Fāriġ olsam giryeden göñlüm ivi vīrān olur
Bir nefes ger nāle ihmāl itse baġrum ḳan olur

2 Ülfetüñ zinhār menden kesginen ey Ḫıżr kim
Āb-ı ḥayvān ṭāliʿümden āteş-i sūzān olur

3 Āh kim ger dinmesem dil nāle başlar sīneden
Ger nefes çeksem ġubār-ı ḫāṭır-ı cānān olur

4 Açılur mı göñlüm ey serv-i revān gülzārdan
Kim behişt-i cāvidān sensiz baña zindān olur

5 Bes ki ey āhū-yı kem-neẓẓāre gīrādur gözüñ
Öz nigāhuñ hem esīr-i pençe-i müjgān olur

6 Ey benüm rüsvālıġumdan incinüp ikrāh iden
Gün çıḫar ʿālem görür ʿāşıḳ haçan pinhān olur

7 Ḫᵛāh yüz döndürsen ondan ḫᵛāh iḳbāl eylesen
Āḫir ey ebrū-kemān Ḳavsī saña ḳurbān olur

---

148 TB, 59a; TF, 40b; İ, 34b; L, 17b
6 incinüp: inciyüp L // haçan: hemān İ

149

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Men-i bī-tāb eger çeksem nefes bülbül fiġān başlar
Eger men başlasam bir nāle gül hem el-emān başlar

2 Çemende serv ḳalmaz dūd-ı āhum pīç u tābından
Benümle ger bu temkīn ile ol serv-i revān başlar

3 Yaman olmaz dimeñ yaḫşılara ammā budur derdüm
Kim ol bī-dādger her çend yaḫşıdur yaman başlar

4 Geçer ʿāşıḳlara ger dād eger bī-dād ider cānān
Zemīn eyler taḥammül her revīş kim āsumān başlar

5 Benüm hem vaṣl u hicrāndan ḥesābum var kitābum var
Eger erbāb-ı dünyā ḳıṣṣa-i sūd u ziyān başlar

6 Eger ʿālem benümçün māye-i ṣabr olsa bī-tābem
Bu derd ile göñül ger sensiz ey ārām-ı cān başlar

7 Dimeñ kākül sözin bu Ḳavsī-yi sevdāyī yanında
Ki nāgeh yengiden bir intihāsız dāstān başlar

149
TB, 60a; TF, 41a; İ, 34b; L, 18a
3 -İ
6 göñül ger: göñüller İ
7 sevdāyī: sevdālu İ // yengiden: tāzeden L

150

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün(feilün)

1 Gözümde luṭf idüp eglenmesün gözüm yoḳdur
Bu bes degül mi ki ḫurşīdden gözüm yoḳdur

2 Ẕekāt-ı ḥüsnüñi ey māh menden itme dirīġ
Bu gün ki yeddi felekde bir ulduzum yoḳdur

3 Bu çeşm-i mest ile menden taḥammül istersen
Gözüm çerāġı benüm ẓāhiren gözüm yoḳdur

4 Ayaġuñ altına yüz ḳoymak isterem ammā
Meger sen üz viresen kim benüm yüzüm yoḳdur

5 Beni hemīn göz ü göñlüm cihānda yandurdı
Ve ger ne hīç cihetden odum közüm yoḳdur

6 Ḥasūd-ı gec-naẓaruñ āġzı telḫ ü bī-mezedür
Ḫayāl ider ki benüm dadum u duzum yoḳdur

7 Sen eyle 'arż-ı suḫan 'andelīb teg Ḳavsī
Benüm ki gül-ruḫum anlar sözüm sözüm yoḳdur

---

150 TB, 60a; TF, 41b; İ, 35a; L, 18a
2 Ẕekāt-ı: zekūt-ı TF
4 yüzüm: üzüm L
6 duzum: tuzum L
7 teg Ḳavsī: Ḳavsī teg İ

151

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün ārām-ı cāndur nev-bahār
Ḫānümānsız bülbüle dārü'l-emāndur nev-bahār

2 Sāḳī-yi gül-çehre zaḥmet çekmesüñ mey virmesüñ
Ben kimi maḫmūr içün raṭl-ı girāndur nev-bahār

3 Bü'l-heves bī-behredür keyfiyyet-i dīdārdan
Lālezār-ı dāġ eger yoḫdur ḫazāndur nev-bahār

4 Munca berg u bāruña ey bāġbān faḫr itme kim
Dutmaġ olmaz dāmenin genc-i revāndur nev-bahār

5 Bir nihālem kim ne bergüm var ne bārum var benüm
Sanma bī-cā ger benümle ser-girāndur nev-bahār

6 Sāḳīyā kimdür gül ü gülzāra iḳbāl eyleyen
Kim senüñ devrüñde bī-nām u nişāndur nev-bahār

7 Senden ey nev-gül benüm bāl ü perüm pejmürdedür
Yoḳsa kim bülbüllere rūḥ-ı revāndur nev-bahār

8 Her gül-i sīr-āb açar mı göñlümi ey ʿandelīb
Kim baña ez bes ki dil-gīrem girāndur nev-bahār

9 Naḫl-i āhum hīç bu il ser-sebz olup ber virmedi
Ẓāhiren Ḳavsī erācīf u yalandur nev-bahār

---

151 TB, 60b; TF, 41b; İ, 35a; L, 18b
3 dīdārdan : neẓẓāredür İ
8 İ'de 8. beytin 2. mısraı ile 9. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.

152

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Benüm cānum ki bir derd anlayan cānāne lāyıḳdur
Fiġān kim baḫt elinden āteş-i ḥırmāne lāyıḳdur

2 Men-i bī-tābdan dutmaġ kenār ey şemʿ bī-cādur
Dolanup yanmaġa ʿālem bilür pervāne lāyıḳdur

3 Ḫaṭādur üstüḫᵛānumdan benüm ḳaṭʿ-ı naẓar ḳılmaġ
Bu neyler yaḫşı neylerdür gözüm peykāne lāyıḳdur

4 Nefes çekmek ḫaṭādur merdüm-i huşyār yanında
Ne her maḥfilde ey ney nāle-i mestāne lāyıḳdur

5 Baña sensiz hilāl-i ʿıydını iẓhār ider gerdūn
Sanur gūyā ki her ebrū-kemān ḳurbāne lāyıḳdur

6 Ne ġam ger nā-tüvānem kim muḥabbet kār-sāzında
Biri kim baş ile cāndan geçer meydāne lāyıḳdur

7 Cünūn ṣāḥrāsınuñ Mecnūnları vardur velī Ḳavsī
Bu meydān bir senüñ teg āteşīn cevlāne lāyıḳdur

---

152 TB, 61a; TF, 42b; İ, 35b; L, 19a
2 -İ
4 çekmek: çek men İ
6 kār-sāzında: kār-zārında İ

153

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Bülbül kimi bahār ü ḫazān bilmenem nedür *
Mestem tefāvüt-i mey ü ḳan bilmenem nedür

2 Sāḳī müdām mey yerine ḳan virür baña
Bilmiş meger ki yaḫşı yaman bilmenem nedür

3 Ben mest lāübāli vü ben ḫānmān ḫarāb
Nāmus u neng ü nām u nişān bilmenem nedür

4 Bi'llah mundan özge ki īs̱ār-ı yār ola
ʿĀlemde ḥāṣıl-ı dil ü cān bilmenem nedür

5 Bir nāle ile faṣl-ı bahārum geçer benüm
Her dem bir özge āh u fiġān bilmenem nedür

6 Her çend şemʿ teg yanaram ṣubḥadin velī
Pervāneyem ki āh u fiġān bilmenem nedür

7 Söndürmesün mi şīşemi gerdūn-ı seng-dil
Kim sengsār iderse emān bilmenem nedür

8 Besdür şarābdan baña sāḳī bu neş'e kim
Cevr-i sipihr ü devr-i zamān bilmenem nedür

9 ʿIşḳ ile var benüm daḫi bir özge ʿālemüm
Ḳavsī cihān ü ḫalḳ-ı cihān bilmenem nedür

153
* Bu gazel TB'de sayfa kenarına yazılmış. Mısraların sonları okunmuyor.
TB, 61b; TF, 42a; İ, -; L, 19a
2 -TB
6 Bu beyit L'de sayfa kenarına yazılmış.

154

Mefūlü mefāīlün mefūlü mefāīlün

1 Hīç şemʿ ile rām olmaz pervānelerüz bizler *
Zencīre baş indürmez dīvānelerüz bizler

2 Dünyā ile ṣūretde var ülfetimüz ammā
Maʿnāda bu ʿālemden bīgānelerüz bizler

3 Seyl-āb-ı ḥavādiṡden neyler bize gerdūn kim
Ṭūfān-ı keş-ā-keşden vīrānelerüz bizler

4 Hergiz sesimüz çıḫmaz hīç kim dilimüz bilmez
Her çend ki dillerde efsānelerüz bizler

5 Yoḳ ṭāʿatimüz ammā fāriġ degülük Ḳavsī
Ol māh büt-i Çīndür büt-ḫānelerüz bizler

154
* Bu gazel İ'de sayfa kenarına yazılmış. Beyitlerin başları okunmuyor.
TB, 61b; TF, 43a; İ, 35b; L, 19b
1 ile: - TF
2 ʿālemden : ʿālemde L
5 yok: Bu ne İ / degülük: degülüz İ

155

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Ey şemʿ bu günlerde benüm ḥālümi gel gör
Hicrān gicesi ṣūret-i aḥvālümi gel gör

2 Ey sāye-i servüñ ʿalem-i sebz-i ḳıyāmet
Maḥşer günidür nāme-i aʿmālümi gel gör

3 Sīnemde elifler çeker oldum sitemüñden
Dīvān-ı muḥabbetde benüm falumı gel gör

4 Maʿlūm degül danla ṭabībüm n'olacaġdur
Zinhār bu gün bir nefes aḥvālümi gel gör

5 Her çend beni devr-i felek saldı ayaġdan
Ḳaṭʿ-ı reh-i kūyuñda per ü bālümi gel gör

6 Büt-ḫāne beni Kaʿbe kimi şemʿ ile ister
Ey ḳıble-i erbāb-ı dil iḳbālümi gel gör

7 Ḳavsī kimi ez bes ki zemīn-gīr ü żaʿīfem
Cān naḳdini tapşurmaġa ihmālümi gel gör

---

155 * Bu gazel İ'de sayfa kenarına yazımış. Redif olan "gel" hiçbir beyitte yazılmamış. Son üç beytin başı okunmuyor.
TB, 61b; TF, 43a; İ, 35b; L, 19b
3 falumı: ḫālümi İ

156

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Dehr her biş günde bir āteş-ʿinān meydānıdur
Her zamān bir sāḳī-i nāz-āferīn devrānıdur

2 Ol leb-ā-leb cām kim çeşmüñ baña teklīf ider
Mey degül yā Rab bu hansı bī-günāhuñ ḳanıdur

3 Çün kebāb olmış cigerler rızḳıdur ʿışḳ ehlinüñ
Her kimüñ mihmānı olsa ʿāşıḳ öz mihmānıdur

4 Ṭurfe rūşendür ʿiẕāruñ ḫoş uzundur kākülüñ
Hansınuñ şemʿi kimüñ yā Rab şeb-i hicrānıdur

5 Rişte-i mihr ü vefādur ʿāşıḳı zencīr iden
Kākülüñ teg öz özinüñ zār u ser-gerdānıdur

6 Vardur neẓẓārede bir raḥm bir īmān velī
Çeşm-i mestüñ teg firengüñ bende-i fermānıdur

7 Çāk-ı sīnemden benüm bilmez midür peykān çeken
Kim bu ol ebrū-kemānuñ nāvek-i müjgānıdur

8 Baġlamış bes kim ḥicāb-ı ʿışḳ Ḳavsīnüñ gözin
Günde yüz ḳurbān olur bilmez kimüñ ḳurbānıdur

9 Bu hemān raʿnā ġazeldür kim Fużūlī söylemiş
Doġrı dirler her zamān bir ʿāşıḳuñ devrānıdur

---

156 TB, 62a; TF, 43b; İ, 35b ; L , 20a
1 sāḳī-i nāz-āferīn: sāḳi-i şirin- zebān İ
2 Ol leb-ā-leb: sāḳiyā ol İ // bī-günāhuñ: bi-nevānuñ İ
8 Ḳavsīnüñ gözin: Ḳavsī gözlerin L

157

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Yā Rab bu il ne nevʿ gelüp geçdi nev-bahār
Kim men henūz açmamışam çeşm-i intiẓār

2 Ey söyleyen ki ṣabr u şekīb iḫtiyār ḳıl
Teñgri bilür ne ṣabr ḳalupdur ne iḫtiyār

3 Mecnūn özin benümle berāber ḫayāl ider
Ammā bilür tefāvütimüz kim ki ʿaḳlı var

4 Maʿlūm olurdı kim ne çeker bī-ḳarārlar
Çekseydi öz yolında gözüm nūrı intiẓār

5 Bilmem neẓārenüñ niçe dutmış ʿinānını
Ez bes siyāh-mestdür ol çeşm-i pür-ḫumār

6 Hīç kimde reng ḳoymadı ol ḥüsn-i nīm-reng
Her çend ḫalḳa tāb u ṭarāvet virür bahār

7 Zinhār ġamzesinden anuñ iḫtirāz idüñ
Kim ol belāya ḳanum içen olmasuñ duçār

8 Maʿşūḳ ʿāşıḳ olduġı sözdür fesānedür
Kim böyle intiẓār çeken virmez intiẓār

9 Ḳavsī bu ol ġazel ki dimişdür bir ehl-i dil
Āḫir gözüm ḳarasını aġ itdi intiẓār

---

157 TB, 62b; TF, 44a; İ, 35b; L, 20a
1 gelüp geçdi: geçüp geldi İ
4 nūrı: sen hem TF
8 fesānedür: bahānedür İ
9 intiẓār: rūzgār L

158

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Biz kimüz kūyında yārun bir bölük āvāreler
Ḫasteler ser-geşteler bī-tāblar bī-çāreler

2 ʿIşḳ fermānile gerdūn tīre rūz eyler beni
Ṭıfl teg kim bīm-i üstād ile meşkin ḳareler

3 Āh u nālem nāvekinden göz göz olmışdur felek
Kim diyer ḫalḳ onlara s̱ābit ü seyyāreler

4 ʿAḳldan bīgāne eyler āşinā sözler velī
ʿĀşıḳ-ı dīvāneni zencīr ider neẓẓāreler

5 Yanginen maḥfilde öz kāmınca ey pervāne sen
Kim beni āb itdiler bir pāre āteş-pāreler

6 Çekmenem el kākülinden ol sehī servüñ eger
Şāne-i şimşād teg yüz yerde bağrum yareler

7 Büt kimi varı gerekdür secde itsüñler saña
Virseler inṣāf kāfir-gīşler ḫūn-ḫᵛāreler

8 Ol kelāmıdur Nevāyīnüñ bu Ḳavsī kim dimiş
Bes ki tofraġ oldı ʿışḳuñ deştīde āvāreler

---

158 TB, 63a; TF, 44a; İ, 36a; L, 20b

2 2. beytin 1. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.
tīre rūz eyler beni: göz göz olmışdur felek İ

3 göz göz olmışdur felek: tīre rūz eyler beni İ // s̱ābit ü: s̱ābitler TF,İ

8 deştīde: deştinde TF, İ

159

Mefā'ilün feilātün mefā'ilün fa'lün

1 Men ü muḥabbet ü yüz reng bī-nevālıġlar
Sen ü ruʿūnet u ni-reng ü dil-rubālıġlar

2 Henūz ḫāne-ḫarābem hemān tehī-destem
Yolında her ne ḳadar eyledüm gedālıġlar

3 Egerçi itlerüñ ile berāberüm ammā
Henūz handadur evvelki āşnālıġlar

4 Şarāb-ı nāba gözüñ virdi bir revāc āḫir
Ki oldı zāhide hem ʿayb pārsālıġlar

5 Figān ki āhū-yı maḳṣūd bes ki vaḥşīdür
Kemend-i nāle vü āh itdi nā-resālıġlar

6 Vefā vü mihr eger yāre ḳatı müşkildür
Yüz oncadur baña düşvār bī-vefālıġlar

7 Yetişdi bir yere sevdā-yı ʿışḳ ilen Ḳavsī
Ki yüz bin il ide Mecnūna muḳtedālıġlar

---

159 TB, 63b; TF, 44b; İ, 36b; L, 21a
1 ni-reng: yüz reng İ
3 -L
4 Şarāb-ı nāba: Şarāb çünki İ
7 Mecnūna muḳtedālıġlar: Mecnūn oña gedālıġlar İ

160

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Bāde-i vaḥdet içen ʿālemi mey-ḫāne bilür
Feleküñ gerdişini gerdiş-i peymāne bilür

2 Ṭıfl-ı eşküm ġareżin ʿāḳil olan fehmetmez
Bu ʿuşaḳlar dilini ʿāşıḳ-ı dīvāne bilür

3 Doludur bes ki nifāḳ ile cihān ṣāḥib-dil
Āşinā ṣūretini maʿnā-yı bīgāne bilür

4 Ḫāl ü ḫaṭ seyrine zinhār göñül baġlama kim
Dāmdur ol ki onı ehl-i heves dāne bilür

5 Bu gün ol şemʿi ki ben merdüm-i çeşmüm bilürem
Ṣaf-ı müjgānumı bāl ü per-i pervāne bilür

6 Cigerüm ḳanını sāḳī mey-i gül-fām ṣanur
Ṭepiş-i dil sesini nāle-i mestāne bilür

7 Her kişi ʿışḳ ile pür-ḫāş idebilmez Ḳavsī
Kim ki bir ʿömr yanupdur bu oda yane bilür

---

160 TB, 63b; TF, 45a; İ, 36b; L, 21a
5 Ṣaf-ı müjgānumı:Ṣaf u müjgānumı TB
6 ṣanur: bilür TF, dutar İ

161

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ol gün ki zülfin ol ṣanemüñ şāne ḳıldılar
Zencīre çekdiler meni dīvāne ḳıldılar

2 Ol gün ki rūşen itdi felek şemʿ-i ʿārıżuñ
Mihr ile māhuñ adını pervāne ḳıldılar

3 Bir tāze gülden ötrü beni ʿandelīb teg
Ṣarf-ı nevā-yı nāle-i mestāne ḳıldılar

4 Ol gencden nişān baña bir kimse virmedi
Bilmem ne vechden beni dīvāne ḳıldılar

5 ʿIşḳ ile kim ki yandı ben oldum kebāb aña
Her şemʿi yaḫdılar beni pervāne ḳıldılar

6 Çoḫ ben kimi esīri özinden bu ḫūblar
Bir az iltifāt ile bīgāne ḳıldılar

7 Ger ḫalḳ unutsalar nola Mecnūn fesānesin
Ḳavsī bu nevʿ kim seni efsāne ḳıldılar

---

161 TB, 64a; TF, 45a; İ, 36b; L, 21b

4 dīvāne: virāne TF, İ

7 efsāne: divāne İ

162

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Yüz bin ġam ile ḫāṭırumı şād ḳıldılar
Vīrāne itdiler beni ābād ḳıldılar

2 Düşmez vaṭan senüñ ser-i kūyuñda yāduma
Gūyā bu ḫākdan beni īcād ḳıldılar

3 Yalḳuz riyāżet ile Felāṭun ben olmadum
Kim çoḫları bu ṭıfllar üstād ḳıldılar

4 ʿUşşāḳ nālesini sever bes ki rūzgār
Bī-dād ḳıldı her ne ḳadar dād ḳıldılar

5 Feryād kim yetmişdi feryād bir yere
Her çend ehl-i dil seni feryād ḳıldılar

6 Onlar gül-i murād gül-ābını dutdılar
Kim ʿandelībi bir gül ile yād ḳıldılar

7 Her yerde Ḳavsī başladı öz ser-güẕeştini
ʿUşşāḳ āh u nāleni bünyād ḳıldılar

162
TB, 64b; TF, 45b; İ, 37a; L, 21b
4 ʿUşşāḳ: üstād L // ḳıldı her: ḳıldılar L

163

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ki ḥüsnüñ ʿāşıḳuñ ḫurşīd-i ʿālem-tābıdur
Ḳıble-i ṭāʿat baña ebrūlaruñ miḥrābıdur

2 Ben senüñ bī-tābuñ ey ʿālem belā-gerdān saña
Zülf-i pür-tābuñ senüñ yā Rab kimüñ bī-tābıdur

3 Ṣūretüñ āyīne-i erbāb-ı maʿnādur velī
ʿĀşıḳ-ı bī-tāb ol āyīnenüñ sīm-ābıdur

4 Ārzū-yı bāde-i bī-ġışş ḳılan bilmez mi kim
Ḫūn-ı dil ḫum-ḫāne-i çarḫuñ şarāb-ı nābıdur

5 Ehl-i ḥālüñ bezmine hüşyār olan lāyıḳ degül
Bekleyen mey-ḫāne ḳapusın bu cennet bābıdur

6 Sīne-i ṣad-çākdur ʿışḳ-ı ciger-ḫᵛāruñ güli
Ḳanlu peykānlar bu bāġuñ ġonçe-i sīr-ābıdur

7 Zāhidem Ḳavsī men ü göñlüm ividür mescidüm
Ol yıḫılmış mescidüñ ḫam ḳāmetüm miḥrābıdur

163
TB, 65a; TF, 46a; İ, 37a; L, 22a
1 ṭāʿat : ṭāḳat İ
3 sīm-ābıdur: bimārıdur İ
7 ḳāmetüm: ḳāmetüñ L

164

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Odlu dāġumdan dem-ā-dem penbe-i merhem yanar
Āh eger ben böyle yansam ser-be-ser ʿālem yanar

2 Şuʿle-i ruḫsāruñ ile yandı çeşmüm merdümi
Bir reviş kim çeşme-i ḫurşīdden şebnem yanar

3 Ḥüsn özi fāriġ degül yanmaġdan ey pervāne kim
Ġayri yandurmaġdan artuḳ şemʿ-i şām-ı ġam yanar

4 Şemʿ teg mümkin degül bezminde yāruñ girye kim
Perde-i çeşmümde tāb-ı ʿārıżından nem yanar

5 Ger dimāġum yansa ʿayb olmaz bu ḥāl ilen benüm
Dostlar bes kim ḳalur sīnemde derd ü ġam yanar

6 Aġlaram bir reng kim bīgāneler aġlar baña
Yanaram bir nevʿ kim aḥvālüme ʿālem yanar

7 Şemʿ teg Ḳavsī eger gül yansa ʿışḳ aḥvāline
Ol oda pervāne teg elbette bülbül hem yanar

---

164 TB, 65a; TF, 46a; İ, 37b; L, 22a
2 şebnem: merhem L
4 çeşmümde: çeşmde İ, çeşminde L
7 pervāne teg: pervānevār İ

165

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ki çeşmüm ḥalḳa-i zülf-i perīşānuñdadur
‘Aḳlum u hūşum eger vardur senüñ yanuñdadur

2 Göz tiker teg ṣubḥ içün bīmār olan revzenlere
‘Ömrlerdür gözlerüm çāk-ı girībānuñdadur

3 Almamış nergislerüñ bir yerde menden göñlümi
Kim anuñ her pāresi bir nevk-i müjgānuñdadur

4 Dil-rubālıġ özgedür her çend āhūlar gözi
Ḳaredür ol sürmeden kim çeşm-i fettānuñdadur

5 Mümkin olmaz zaḫm-ı tīġ açsuñ dutulmış göñlümi
Kim bu güller ġonçe-i sīr-āb-ı peykānuñdadur

6 Sensen ol şīrīn ki her şūr olsa ṣubḥ ḥaşredin
Bir nemek-çeşdür bu duzdan kim nemekdānuñdadur

7 Bende-i her siflesen Ḳavsī hevā-yı nefs ile
Çarḫ fermānuñdadur ger nefs fermānuñdadur

---

165 TB, 65b; TF, 57b; İ, 37b; L, -

1 hūşum: hūşum hem İ/ senüñ: anuñ İ
2 tiker teg: tikerdin İ
7 fermānuñdadur: fermānuñda TF

166

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nola ger göñlümde ʿışḳ nāle-fermā gizlenür
Bu göñül bir ḳaṭredür kim onda deryā gizlenür

2 ʿĀşıḳ-ı pākize-gevher sīnesinde ḫūn-ı dil
Gizlenür ger perde-i mīnāda ṣahbā gizlenür

3 Berḳ-i ebr altında pinhān ḳalmaġı mümkin degül
Nāle-i āteş-ʿinān sīnemde nice gizlenür

4 Derd elinden dūd-ı āhum çün felek peymālenür
Yaşınur ḫurşīd-i tābān u Mesīḥā gizlenür

5 Durmayan oturmayan ḫalḳ ile bilmez kim niçün
Yer yüzünden ḳaçuban göklerde ʿĪsā gizlenür

6 Bāl ü persiz bülbülem mümkin midür görmeġ beni
Kim yuvamuñ ḫār u ḫāşākında ʿanḳā gizlenür

7 Bir perī peyveste vardur şīşesinde Ḳavsīnüñ
Seng-dil bütler gözünden sanma bī-cā gizlenür

166
TB, 66a; TF, 57b; İ , 38a; L, -
3 nice: bi-cā TF , İ
5 göklerde: göklere İ

167

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Her kime ol seng-dil ṣahbā virür ḳan aġladur
Güldürür ṣubḥ-ı viṣāl ü şām-ı hicrān aġladur

2 Fāriġ olmaġ bir nefes ġamdan baña mümkin degül
Sāḳī ḫūn-ı germ eger güldürse devrān aġladur

3 Yüz dutup miḥrāba aġlarsam dimeñ zāhid baña
Ey müselmānlar beni ol nā-müselmān aġladur

4 Ey meni bezminde yāruñ nāleden menʿ eyleyen
Bülbül-i bī-tābı neyyir teg gülistān aġladur

5 Her kimi gülmeġde görsem maḥv ider ḥayret beni
Bes ki müşkil güldürür gerdūn u āsān ağladur

6 Pīç ü tāb-ı zülf ile ol ġonçe-i ḫandān benüm
Tār u pūdum şemʿ teg eyler perīşān aġladur

7 Ravża-i rıḍvān hevāsı mende yoḫ ammā meni
Ārzū-yı ravża-i şāh-ı Ḫorāsān aġladur

8 Aġlayan Ḳavsī midür yā pīr-i Kenʿān kim onı
Kūşe-i beytü'l-ḫazende māh-ı Kenʿān aġladur

---

167 TB, 66a; TF, -; İ, 38a; L, -
2 İ'de 2. beytin 2. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.

168

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āftābı var sipihrüñ aña ḳarşu ayı var
Senden özge ḫūblardan her kim olsa tābı var

2 Nola ger yoḫdur seg-i kūyuñdan endīşem benüm
Herc ü merc-i ḥaşrde kimden kimüñ pervāyı var

3 Ḫūblardan saḳla ey kim cilvegāhuñdur göñül
Avçısı var her çölüñ kim āhū-yı raʿnāyı var

4 Rind cām-ı bāde zāhid şīr ü ʿāşıḳ ḫūn-ı dil
Pīr-i çarḫuñ sofrasından her kimüñ bir payı var

5 Dīni vü ʿuḳbā murādın bulmış ol kim ben kimi
Ṭāliʿ-i nā-sāzı var u yār-ı bī-pervāyı var

6 Ḫuşk-leb ḳoymak meni mümkin midür ol baḥr kim
Ebr feyżinden anuñ her ḳaṭrenüñ deryāyı var

7 Nā-tüvāndur Ḳavsī ammā ġāfil ondan olma kim
Ger zemīn-gīr olsa hem āh-ı felek-peymāyı var

---

168 TB, 66b; TF, -; İ, 38b; L, -

1 tābı: tāyı TB
2 sek-i kūyuñdan: senüñ kūyuñda İ
4 raʿnāyı: reftārı İ

169

Feilātün mefāilün feilün

1 ʿĀşıḳam bī-nevālıġum vardur
Yollar üste gedālıġum vardur

2 Kesmişem ülfet āşinālardan
Bī-nifāḳ āşinālıġum vardur

3 Dolanım başuña ne maṭlab içün
Men ki bī-müddeʿālıġum vardur

4 Mey müvāfıḳ degül mizācum ile
Sanma kim pārsālıġum vardur

5 Her ḳadar ʿışḳdan resāyem men
ʿAḳl ile nā-resālıġum vardur

6 Būriya ferşem ü ivüm mescid
Ne güzel ked-ḫudālıġum vardur

7 Uymışam tā senüñ ḫayālüñ ile
Öz özümden cüdālıġum vardur

8 Ġonçe-i nā-şuküfteyem ammā
Gül kimi dil-küşālıġum vardur

9 Görmenem rūy-ı āşinā Ḳavsī
Nola deyr āşinālıġum vardur

---

169 TB, 67a; TF, 46b; İ, 38b; L, 22b

5 nā-resālıġum: pārsālıġum İ

6 ü ivüm: dādum İ

9 rūy-ı āşinā Ḳavsī: rūy-ı āşinālardan L

170

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āh kim ṣabrum bināsın itdi vīrān intiẓār
Eyledi odlara yanmış baġrumı ḳan intiẓār

2 Sāye salmaz başuma bir gün güẕār itmez baña
Ey ṣabā bilmez mi ol serv-i ḫırāmān intiẓār

3 Tāb virmiş her biri bir yana cānum riştesin
Ṣubḥ-ı ümmīd ıżṭırāb u şām-ı hicrān intiẓār

4 Yollar üste ben kimi bir sen kimi bī-raḥm içün
Hīç kāfir çekmesüñ ey nā-müselmān intiẓār

5 Men bu derdi dostlar çoḫ çekmişem menden ṣoruñ
Düşmen ile olmasuñ dest ü girībān intiẓār

6 ʿĀşıḳ-ı bī-tābdan dāmen-keşān olmaġ niçün
Bes degül midür aña ey berḳ-cevlān intiẓār

7 Sīnedür bir ẕerre-i nāçiz ü ḥasret kūh kūh
Dīdedür bir ḳaṭre vü deryā-yı ʿummān intiẓār

8 Teşne-çeşm ü ḫuşk-leb ḥāṣıl ki bir ümmīd ile
ʿÖmrlerdür çekmişem ey ebr-i iḥsān intiẓār

9 Āstānuñ daşına Ḳavsī kimi yüz ṣürmege
Baġrumı āb itdi yā şāh-ı Ḫorāsān intiẓār

---

170 TB, 67b; TF, 47a; İ, 39a; L, 23a
3 riştesin: riştesi TF // şām-ı hicrān: şām u hicrān L
6 olmaġ: geçmek L
9 şāh-ı Ḫorāsān: Ḫıżr-ı beyābān L

171

Mefāilün feilātün mefāilün feilün(fa'lün)

1 Fiġān ki söz dimege doġrı sözlü yār azdur
Şeb-i siyāh çoḫ u şem'-i şām-ı tār azdur

2 Bu ġam ki var benüm cān-ı nā-tüvānumda
Tamām ḫalḳ baña olsa ġam-güsār azdur

3 Girīz çaġı sipāh-ı belā vü mihnetden
Ümīd baġlamalu arḫalu ḥiṣār azdur

4 Ḥużūr ḳadri bilen 'andelībden ṣor kim
Ḫazān bir iki nefes çoḫ yüz il bahār azdur

5 Bulunsa yār-ı vefādār ḳoymanam etegin
Elüm dilüm kimi kūtāhdur ki yār azdur

6 Vefā vü mihrde her çend imtiyāzuñ var
Henūz ol ki gerek yoḫdur ol ki var azdur

7 Bu ārzūlar ile kim iḥāṭa itdi beni
Bin il murādum ile dönse rūzgār azdur

8 Eger şarāb virürsen ayaġa dur sāḳī
Ki nā-güvār çoḫ u āb-ı ḫoş-güvār azdur

9 Egerçi bülbülem ammā bahār içün Ḳavsī
Gözümde ḥasret ü göñlümde ḫār ḫār azdur

---

171 TB, 68a; TF, 47b;İ, 39b; L, 23a
1 şem'-i şām-ı tār: şem'-i şām u tār L
3 çaġı: vaḳti L
5 yār-ı vefā-dār: yār u vefā-dār L
7 Bin il: benüm İ

172

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Şuʿle-i āteş ki dirler çehre-i cānānedür
Men-i ḫū bir āteş-perestem göñlüm āteş-ḫānedür

2 Ṣūreti var eylese bīgāneliġ cānān velī
Yār her çend āşinādur maʿnā bīgānedür

3 Ser-güẕeştüm farḳı Mecnūn mācerāsından budur
Kim bu sözler doġrı sözlerdür olar efsānedür

4 Ger sipāh-ı ʿışḳdan salsam siper ʿayb eyleme
Kim ḥarīf-i merd ile pür-ḫāş nā-merdānedür

5 Āh kim āb u hevāsından cünūn gülzārınuñ
Ġonçe-i sīr-ābı şemʿ ü bülbüli pervānedür

6 ʿĀşıḳ-ı bī-tāb seyl-āb ü taḥammül ḫār u ḫas
Ḥüsn genc ü ejdehā ʿışḳ u cihān vīrānedür

7 Yansalar odlare bī-tābāne bülbüller nola
Kim bu gülzāruñ güli hem şemʿ hem pervānedür

8 Ben teʿayyün yā tekellüf yā tevāżuʿ bilmenem
Kim ki vīrān göñlüme yol bulsa ṣāḥib-ḫānedür

9 Kaʿbe-i maḳṣūddan kim bezm-i vaṣluñdur senüñ
Baş ḳoyar ṣaḥrālara Ḳavsī meger dīvānedür

---

172 TB, 68b; TF, 48a; İ, 39b; L, 23b
2 velī: içün İ
9 meger: ʿaceb İ

173

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ey felek cāne yetürdüñ beni cānānı yetür
Derd goncāyişi yoḫdur daḫi dermānı yetür

2 Öz ayaġumla yaman gitmişem elden yā Rab
Başum üste benüm ol serv-i ḫırāmānı yetür

3 Muṭrib ü berg ü nevā vü mey-i nāb istemenem
Baña ey devr-i zamān sāḳī-i devrānı yetür

4 Suya döndi leb-i laʿlüñ hevesinden baġrum
Cigerüm başı kebāb oldı nemekdānı yetür

5 Özüñe eyleme āsān işi müşkil Ḳavsī
Saña ger yetmese cānān sen aña cānı yetür

---

173 TB, 69a; TF, 48a; İ, 40a; L, 24a

174

Mefāilün feilātün mefāilün feilün(fa‘lün)

1 Ṣabā durup yola düş var aña selām yetür
Alup cevāb-ı selāmum dönüp peyām yetür

2 Ṣabā benüm yerüme yollar üste dur nice gün
Aña selāmumı ṣubḥ u du‘āmı şām yetür

3 Mesīḥ teg ki gelüp māye-i ḥayāt virür
Yetür özüñ baña sāḳī yetince cām yetür

4 Bu niyyet ile ki ḳanum saña ḥelāl olsuñ
Eger ḥelāl ola ṣahbā eger ḥarām yetür

5 Sirişk-i āl ile laẖt-i ciger gerek Ḳavsī
Mey-i resīde yetüpdür kebāb-ı ẖām yetür

---

174 TB, 69a; TF, 48b; İ, 40a; L, 24a;
1 düş var: düşüp TF
2 L'de 2. beytin 2. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.

175

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Kūyuñda peyk-i bād-ı ṣābā hīç kāredür
Kim Kaʿbe içre ḳıble-nümā hīç kāredür

2 ʿUşşāḳ ile uzuñdur eli zülf ü kākülüñ
Ṣayd olmasa kemend-i resā hīç kāredür

3 Bezmüñde bes senüñ nedür ey seng-dil ʿilāc
Kim nāle herze-gerd ü duʿā hīç kāredür

4 Dārü'ş-şifā-yı ʿışḳda kim derddür Mesīḥ
Maʿzūldür ṭabīb u devā hīç kāredür

5 Manẓūr hansı mansıb ola mülk-i ʿışḳda
Kim onda şeh gedā vü gedā hīç kāredür

6 Faḫr itme māl ü cāha ki iḳlīm-i faḳrde
Devlet şikeste-bāl ü humā hīç kāredür

7 Tā Ḥıżr-ı rāhuñ olmaya öz ṣıdḳ niyyetüñ
Ḳavsī bu yolda rāh-nümā hīç kāredür

175
TB, 69b; TF, 48b; İ, 40a; L,
1 peyk-i bād-ı ṣābā: anuñ peyk-i ṣābā İ
2 senüñ nedür: nedür senüñ İ
7 -İ

176

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Fiġān ki anlamanam söz nedür neẓāre nedür
Niyāz u nāz u tebessüm ne vü işāre nedür

2 Dilüñ zekātı içün ey ṭabīb söyle baña
Esīr-i ʿışḳ ki bīçāre düşse çāre nedür

3 Gözüñ ger içmez ise bī-günāhlar ḳanın
Sözüñ helāki olam bes bu ḳanlu yare nedür

4 Muḥabbet ortada tā ṣāf ü pāk mümkin ola
Boyuñ belāsın alım nāz yā kenāre nedür

5 Görür nigāh ile ḳatlümde maṣlaḥat çeşmüñ
Gözüm çerāġı bu ḫayr işde istiḫᵛāre nedür

6 Baña ki bir sözi bin yol dimek henūz azdur
Bu ḥāl ile ne bilem ġamze yā işāre nedür

7 Eger gülüñ yoḫ ise iżṭırābı bülbül içün
Diyüñ aña ki girībān-ı pāre pāre nedür

8 Sipihr anuñ gözüni aġ ider gününi ḳara
Biri ki bildi bu mektebde aġ u ḳare nedür

9 Eger ne çarḫ ivi bāzīçe-ḫānedür Ḳavsī
Bu taḫte-i felek ü mühre-i sitāre nedür

---

176 TB, 69b; TF, 49a; İ, 39a; L, 24b
1 anlamanam: anlamaz ol İ // ne vü : nedür L
4 ṣāf ü pāk mümkin ola: ṣāf mümkin ola gül İ
8 -İ

177

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Cān pīç u tābı cismde cānān yetincedür
Kim derd kāmrānlığı dermān yetincedür

2 Ṣaḫn-ı çemende gülbün-i nev-ḫīz cilvesi
Ol serv-i sebz-pūş-ı ḫırāmān yetincedür

3 Ḳalmaz anuñ yanında daḫi ḫūblarda reng
Gül āb u tābı mihr-i dıraḫşān yetincedür

4 Cevlānları ʿalem kimi gül-çehre bütlerüñ
Ol şeh-süvār-ı ʿarṣa-i meydān yetincedür

5 Sāḳī eger sitem ḳıla feryāda kim yeter
Ger cevr-i devr sāḳī-i devrān yetincedür

6 Dilmacı göñlümüñ gözüm olmış haray kim
Eşk-i revānum ol gül-i ḫandān yetincedür

7 Ḳavsī vaṭanda bile ġarīb oldıġum benüm
Feryāduma ġarīb Ḫorāsān yetincedür

---

177 TB, 70a; TF, 49b; İ, 40b; L, 25a

3 -İ

6 ol gül-i ḫandān: aña ki çendān İ

7 bile ġarīb oldıġum benüm: bile ġarīb oldıġum ki ben L, oldıġuñ vechi oldur İ // ġarīb Ḫorāsān: şeh-i Ḫūbān L, ġarīb ḫāk-i Ḫorāsān İ

178

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Her dem göñülde cilve-i cānāne yaḫşıdur
Bir böyle şīşe-ḫāne perī-ḫāne yaḫşıdur

2 Ol şemʿ-i nāz kim beni yandurdı ʿömrler
Ger bir zamān benüm oduma yana yaḫşıdur

3 Sencīde naġmenüñ es̱eri ceste cestedür
Teʾs̱īr içün terāne-yi mestāne yaḫşıdur

4 Maʿşūḳ ʿāḳil olsa ḳuṣūr eylemez velī
ʿIşḳ ehli her ḳadar ola dīvāne yaḫşıdur

5 Menden kesilme özgeye bī-nisbet ötme kim
Genc-i revān yaşurmaġa vīrāne yaḫşıdur

6 Menden gözüm çerāġı ʿabes̱ yüz çevirme kim
Dönmekde şemʿ başuna pervāne yaḫşıdur

7 Taḥṣīl-i ḫᵛāb içün giceler ṣubḥadin baña
Nāṣiḥ diyen levn levn efsāne yaḫşıdur

8 Sāḳī senüñ esīrüñ olan bī-nevālara
Dārü'l-emān kūşe-i mey-ḫāne yaḫşıdur

9 Her çend olmaya sözüñe kimse āşinā
Ḳavsī telāş-ı maʿnā-yı bīgāne yaḫşıdur

---

178 TB, 70b; TF, 50a; İ, 40b; L, 25a
3 es̱eri: esīri İ
5 ötme: olma L , uyma İ
6 -L, -İ
7 -L

179

Mefūlü mefā'īlü mefā'īlü feūlün

1 Sīnemde göñül murġ-ı giriftār ile birdür
Çeşmümde benüm her müje minḳār ile birdür

2 Sözdür bu ki yāruñ dili aġyār ile birdür
Hīç ebleh inanur mı ki gül ḫār ile birdür

3 Bir şūḫ-ı sitemkāra esīrem ki büt-i Çīn
Yanında anuñ ṣūret-i dīvār ile birdür

4 Olmaz bir ola yār ile aġyār niçün kim
Ağyār ile göñlüm ikidür yār ile birdür

5 ʿĀşıḳ ki ser-i zülfüñe cān riştesi baġlar
Tesbīḥi anuñ ḥalḳa-i zünnār ile birdür

6 Ol yapduġı sāʿatde bu zīr ü zeber eyler
Seyl-āb-ı ḥavādiṣ dili miʿmār ile birdür

7 ʿIşḳ eyledi bir bāġda gül-çin meni Ḳavsī
Kim ḫārı anuñ nev-gül-i bī-ḫār ile birdür

179
TB, 71a; TF, 50a; İ, 41a; L, 25b
2 ebleh: kimse İ
4 -L

180

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Bezm-i viṣāle baḫma dil-i bī-ḳarārı gör
Başumda gül gören gel ayaġumda ḫārı gör

2 Bülbül niçün ḫazān siteminden melūlsen
Gel baḫginen benüm gözüm ile bahārı gör

3 Her çend sāye teg düşerem ḫāk-i pākine
Baḫmaz ayaġı altına bī-mihr yārı gör

4 Kūyuñda ḳadrde itüñ ile berāberem
Ḫᵛār-ı tamām-ı ʿālem iken iʿtibārı gör

5 Aldanma şekve adını şükr eyleyenlere
Şükr adını şikāyet iden ḥaḳ-güẕārı gör

6 Göñlümde mesken eyleginen ıżṭırāba baḫ
Eglenginen gözümde benüm intiẓārı gör

7 Ḳavsī ġamında āh ile yandurdı ʿālemi
Yüz berḳden ötürdi işi bir şerārı gör

180
TB, 71a; TF, 50b; İ, 41a; L, 25b
2 ile: ilen TB
4 -L

181

Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilü feūlün

1 ʿĀlemde bu gün ʿāşıḳ-ı ḫūnīn ciger azdur
Kim ḫūn-ı ciger ḳadri bilen sīm-ber azdur

2 Çoḳdur heves erbābı velī ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ
Azdur nice kim naġme-i ter çoḳ es̱er azdur

3 Ey sīne viren ḳulzüm-i ḫūn-ḫᵛārına ʿışḳın
Ġavr it ki bu deryāda ṣadef çoḫ güher azdur

4 Ol kūy soraġında virür ḫuld nişānın
Vāʿiẓde sözüñ doġrısı doġrı ḫaber azdur

5 Menden dile hergāh kebāb istese göñlüñ
Her çend bu bī-tābda sāḳī ciger azdur

6 Ger olsa sözi mihr ü vefā̄nuñ özi olmaz
Dünyā doludur lāfile ammā hüner azdur

7 Ney daḫi ḥazīn nāle ile baġrumı doġrar
Gūyā dil-i bīmār viren derd-i ser azdur

8 Endīşe-i ṭūfān çoḫ olur baḥrde ammā
Sen lenger-i teslīm ele alsan ḫaṭar azdur

9 Ol çeşm-i siyāh-mesti gören kimse bilür kim
Ḳavsī kimi ṣāḥib-dil ü bāliġ-naẓar azdur

---

181 TB, 71b; TF, 51a; İ, 41a; L, 25b
3 ḳulzüm-i ḫūn-ḫᵛārına: göñlini ḫūn-ḫᵛārına İ // çoḫ: - İ
4 soraġında virür ḫuld nişānın: nişānında viren ḫuld soraġın İ
5 -L
9 mesti: mestini İ / bilür kim: bilür mi İ

182

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Niẓām-ı gerdiş-i leyl ü nehār bir demdür
Cihānda aġ u ḳara her ne var bir demdür

2 Benüm gözümde ḳıyāmet günile tevʾemdür
Senüñ yanuñda eger intiẓār bir demdür

3 Ḳulaġ vir gözüñ aç bāġbān ġanīmet bil
Ki mevsim-i gül ü bang-ı hezār bir demdür

4 Boyuñ belāsın alım başuña dolanmaġ ile
Eger yüz il dolanur rūzigār bir demdür

5 Ne ʿayb sāḳī-i gül-çehre dāmenin dutsam
Elümde çünki benüm iḫtiyār bir demdür

6 Bu nevʿ kim görinür ilce bir nefes sensiz
Bin il senüñle böyle rūzgār bir demdür

7 Güvenme maluña aldanma iʿtibāruña kim
S̱ebāt-ı devlet-i nā-pāydār bir demdür

8 Ne reng ile öte eyyām nāle çek Ḳavsī
Ki ger ḫazāndur eger nev-bahār bir demdür

---

182 TB, 72a; TF, 51b; İ, 41b; L, 26a
3 -L
6 il: -L
7 kim : sen L
8 -L

183

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṣabā taḳṣīrümi zinhār ol bī-dādgerden ṣor
Ser-i kūyına ger yol bulmasan āh-ı seḥerden ṣor

2 Ne bilsüñ sen kimi huşyār olan bī-hūşlar ḥālin
Benüm aḥvālümi ben teg özinden bī-ḫaberden ṣor

3 Nihāl-i dūd-i āhum sebz olur ammā s̱emer virmez
Ṣabā her ikinüñ vechin bu naḫl-i bī-s̱emerden ṣor

4 Sipihrüñ teng-nāyından cünūn ṣaḥrāsınuñ farḳın
Sözüñ doġrısını ʿāḳil dimez dīvānelerden ṣor

5 Sen ey ney baġrımuñ sūrāḫ sūrāḫ olduġı vechin
Nevā-yı nālenüñ taḳṣīri yoḫdur var es̱erden ṣor

6 Ben ol dir āşinānuñ müddeʿāsın bilmenem Ḳavsī
Leb-i şīrīn-kelāmın ṣorma menden çeşm-i terden ṣor

183
TB, 72b; TF, 51b; İ, 41b; L, 26b
1 bulmasan: bulmasam İ
3 bi-s̱emerden: bā-s̱emerden TB
4 teng-nāyından: teng-nāsından L / farḳın: ḳadrin İ // āḳil: āḳiller İ
6 dir: bir İ

184

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Disem neẓẓāre ḳıl ruḫsārunı menden nihān eyler
Disem kim baġrumı bī-dād ile ḳan itme ḳan eyler

2 Büt-i Çīn ey Birehmen bende-perverliġ yolın bilmez
Bunı ol seng-dil yaḫşı bilür ammā yamān eyler

3 Onı göñlüm diler sīnemde eglenmez sitemdür bu
Ki bülbül gül sever ammā ḫas u ḫār āşiyān eyler

4 Meger ol şemʿe ḥālim rūşen olmaz kim beni yā Rab
Dirildür öldürür her günde yüz reng imtiḥān eyler

5 Vücūdum żaʿfdan emvāta reşk eyler yaḳīndür bu
Henūz ol āhenīn-dil mende cān ü dil gümān eyler

6 Ne ġam ger göñlümi ḳılsam müşebbek dāġ dāġ itsem
Ki ʿāşıḳ-pişe bir limunı yüz yerden nişān eyler

7 Teġāfül iltifāt-āmiz ü ülfet nāz ile tev'em
Bu āhū ḳanı müşk-nāb u müşk-nābı ḳan eyler

8 Ne ġam ger men zemīn-gīrem kim ol sāḥir ḫırām itgec
Virür cān ṣūret-i dīvāre vü her yan revān eyler

9 Muḥabbet kişverinde dūd-ı āh itmez es̱er Ḳavsī
Anuñ āb u hevāsı servi pāmāl-i ḫazān eyler

---

184 TB, 73a; TF, 52a; İ, 42a; L, 26b
4 Dirildür öldürür: Dirildürler beni İ
5 -L
6 Ki ʿāşıḳ-pişe bir limunı yüz: Bir ʿāşıḳ-pişe yüz limunı bir L
8 zemīn-gīrem kim: zemīn-gīr olsam İ
9 kişverinde: gülşeninde İ

185

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳaṭreni her çend dirler gevher eyler nev-bahār
Eşkimüñ her dānesin bir aḫker eyler nev-bahār

2 Göz yaşum ḫāk ile yeksāndur benüm feryād kim
Şebneme gül yapraġından bister eyler nev-bahār

3 Ḳalmışam bī-dest ü pā inṣāf ḳıl ey serv kim
Bülbüle gül bergini bāl ü per eyler nev-bahār

4 Ḥāşa li'llah kim ḳoya bī-eşk çeşmüm merdümin
Böyle kim her ḫār müjgānın ter eyler nev-bahār

5 Ger bu āb u tāb ile gül şemʿini rūşen ḳılur
Bülbülüñ bāl u perin ḫākister eyler nev-bahār

6 Dem-be-dem doġrar anuñ neẓẓāresinden baġrumı
Sebze tīġın bes ki ṣāḥib-cevher eyler nev-bahār

7 Rūşen oldı ebr-i gevherbār feyżinden baña
Kim benüm topraġumı Ḳavsī zer eyler nev-bahār

---

185 TB, 73a; TF; 52b; İ, 42a; L, 27a
1 Ḳaṭreni Ḳaṭre-i İ
3 ḳıl: vir TB, TF, İ / serv: -İ
4 -L , ḳoya: -İ / ḳoya bī-eşk çeşmüm: ben eşk çeşmüm ile İ
6 bes ki ṣāḥib-cevher : dem-be-dem bā-cevher İ
7 baña: onuñ İ

186

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿAndelīb ilen güli her çend yār eyler bahār
Bīm-i hicrān ile bir derdin hezār eyler bahār

2 Ger bu reng ilen benüm baġrum kebābın ḳan ider
ʿĀlemi bir göz yumınca lālezār eyler bahār

3 Ṣāf gevherler bilürler ʿışḳ-ı pāküñ ḳadrini
Bülbüle peyveste gül naḳdin niṣār eyler bahār

4 Baġlasuñ mey-ḫāne ḳapusın bu il mey-ḫāneci
Bes ki āb u tābdan defʿ-i ḫumār eyler bahār

5 Böyle ger çin çin ḳılur mevc-i nesīmüñ ṭurrasın
Çoḳlaruñ hūşın bu dām ilen şikār eyler bahār

6 Artırur şūrın alur ʿaḳlın üzer zencīrini
Pūd u tārın ehl-i ʿışḳuñ tār u mār eyler bahār

7 Her ḫas u ḫāşākı Ḳavsī ḳaldurur topraġdan
ʿĀşıḳı yā Rab ne yüzden ḫāksār eyler bahār

---

186 TB; 73b; TF, 52b; İ, 42b; L, 27a
2 kebābın ḳan: kebāb u ḳan TF
6 -İ
7 ʿĀşıḳı yā Rab ne yüzden ḫāksār eyler bahār: Kim benüm topraġumı Ḳavsī zer eyler nev-bahār İ

187

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Eger bir nāme menden dostlar dildāre yazsunlar
Gözüm aḥvālin aġ u eşk-i çeşmüm ḳare yazsunlar

2 Beyān-ı ṣūret-i aḥvālüme kāġıẕ vefā ḳılmaz
Meger kūyında cānānuñ der ü dīvāre yazsunlar

3 Ser-i kūyında topraġ üstüne göz yaşumuñ şerḥin
Ḳalem müjgānlarumdan eylesünler yāre yazsunlar

4 Eger Mecnūn eger Ferhād olar kim derd çekmişler
Yıġılsunlar benüm çün her biri bir çāre yazsunlar

5 Çoḫ itdüm şekve hīç şükr itmedüm yā Rab ki maḥremler
Onı bir pāre pozsunlar bunı bir pāre yazsunlar

6 Salur eşküm kimi şebnem güli gül şebnemi gözden
Senüñ ger āb u rengüñ şerḥini gülzāre yazsunlar

7 Yazanda ehl-i ʿışḳuñ ḥālini erbāb-ı dil Ḳavsī
Men-i güm-nāmuñ adın yazsalar āvāre yazsunlar

187
TB, 74a; TF, 53a; İ, 42b; L, 27b
4 çāre: nāme İ // Yıġılsunlar: Yıḳılsunlar TF, İ, L
6 İ'de bu beytin 2. mısraı karalanmış ve düzeltme yapılmış.

188

Fāilātün fāilatün fāilātün fāilün

1 İtmemişdür dostum baġruñ senüñ ḳan intiẓār
Düşmenüñle olmasuñ dest ü girībān intiẓār

2 İtmesüñ yā Rab müḳāfāt ʿamel-i rūzī saña
Kim baña çoḫ virdüñ ey serv-ı ḫırāmān intiẓār

3 Gelse ol Leylī ben ey Mecnūn ne īs̱ār eyleyim
Rūḥ-ı pākinçün ki mende ḳoymadı cān intiẓār

4 Ḥālümi yā Rab ne reng ilen aña maʿlūm idim
Kim baña düşvārdur cānāne āsān intiẓār

5 Özgeler maʿşūḳumı dirler ki ʿāşıḳdur velī
İftirādur ıżṭırāb ol māha bühtān intiẓār

6 Sevdiġüm ġayruñ ser-i rāhın dutar feryād kim
Hīç bir az ol kāfiri itmez müselmān intiẓār

7 Āb-rūy-ı ḫāk-i rāhuñçün ki Ḳavsī teg baña
Mundan artuḳ virme yā şāh-ı Ḫorāsān intiẓār

---

188 TB, 74b; TF, 53b; İ, 43a; L, 27b
2 ʿamel-i rūzı: ʿamel yā Rab İ
3 Gelse ol Leyli: gelsüñ ey bülbül (üstte "Leyli) İ
4 baña: dir TF
5 özgeler: ġayrlar L
6 az: -İ
7 baña: gelür İ // yā şāh-ı Ḫorāsān:yā şāh-ı velāyet (üstte "Ḫorāsān") İ, ey ḫūbān dürlü L

189

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ġareż göñüldür eger sīnem üzre dāġ yanar
Mezārı üste bu pervānenüñ çerāġ yanar

2 Şerāb birle nice ter-dimāġ olım ben kim
Lebümde sāġar-ı teb-ḫāle teg ayaġ yanar

3 Odına zāhid-i ḫuşkuñ nefes nefes ʿāşıḳ
Yanar ne nevʿ ki kibrītden çerāġ yanar

4 Egerçi sīneleri dāġ yandurur ammā
Ḥarāretümle benüm lāle lāle dāġ yanar

5 Kenār dutmaginen ʿışḳdan yavuḳ gel kim
Yanarsa āteş ḫurşīdden ıraġ yanar

6 Fürūġ buldı gözüm perdesinde çehre-i yār
Ki şemʿ-i şuʿle çeker her ḳadar ki yaġ yanar

7 Neẓāresinde anuñ gözlerüm fürūġ ister
Sanur ki meşʿal-i ḫurşīdden çerāġ yanar

8 Haçan temīz ḳılur ʿaşḳ küfri īmāndan
Bu ḫayra berḳ ile Ḳavsī ḳara vü aġ yanar

---

189 TB, 74b; TF, 53b; İ, 43a; L, 28a
2 sāġar-ı teb-ḫāle: sāġar-ı teb-ḫāne İ / ayaġ: çerāġ L
5 yavuḳ: yavuḫ İ
6 -L , çehre-i yār: çehre-i nāb İ
7 Neẓāresinde: Neẓāresinden TF, L

190

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿIşḳ bālā-dest ü hicrān lāzım u melzūmdur
Āteş ü dāġ-ı nümāyān lāzım u melzūmdur

2 Tīr-bārān-ı ḥavādis̱ ḳarşu vācibdür siper
Devr-i sāġar devr-i devrān lāzım u melzūmdur

3 Ḥüsn-i ḫaṭṭ devrinde olmaz ʿāşıḳa luṭf itmeye
Nev-bahār u ebr-i iḥsān lāzım u melzūmdur

4 Göñlüm eglenmez benüm zencīr ile sīnemde kim
Şūr-ı Mecnūn u beyābān lāzım u melzūmdur

5 Gözleri ṣāḥib-dilüñ giryān olur peyveste kim
Gevher-i sīr-āb u ʿummān lāzım u melzūmdur

6 Muttaṣıl āşuftedür erbāb-ı dünyā ḫāṭırı
Ārzū ḫᵛāb-ı perīşān lāzım u melzūmdur

7 Ṣubḥ-ı vaṣl ey şaḫ-kemān Ḳavsī gerek ḳulluġda kim
ʿIyd-ı ḳurbān ile ḳurbān lāzım u melzūmdur

190
TB, 75a; TF, 54a; İ, 43b; L, 28a
3 Nev-bahār u ebr-i iḥsān: Nev-bahār-ı ebr u iḥsān TF, Nev-bahār u ebr u iḥsān İ
4 Şūr-ı Mecnūn: Şūr u Mecnūn İ, L

191

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ben ḫu teslīmem saña bes daḫi istiġnā nedür
Başuñ içün maṭlabuñ ey āhū-yı ra‘nā nedür

2 Bī-tefāvüt her ne luṭf itsen baña nūş eylerem
Bilmenem ki ḫūn-ı dil gāhi mey-i ṣahbā nedür

3 Söyleyüñ menden seg-i kūyına yāruñ dostlar
Müdde‘ā ger cān ise ḳoy tapşurıa ġavġa nedür

4 Ger ṭabīb anlarsa derd iẓhārına sīmā yeter
Dil bilen yanında ġamze remz yā īmā nedür

5 ‘Ömrler besdür baña bir gün zebān-ı ḥāl ile
Ṣorsa kim ḥālüñ senüñ ey ‘āşıḳ-ı şeydā nedür

6 Fehm ider mi ‘ışḳa göñlin virmeyen bī-derd kim
Mācerā-yı ḳaṭre-i ser-geşte vü deryā nedür

7 Ḳavsīnüñ endīşesi yoḫdur ölümden bilmenem
Ol ḥayāt-ı cāvidāndan itdügi pervā nedür

---

191 TB, 75b; TF, 54b; İ, 43b; L, -

1 Ben ḫu: ben çü İ

4 ġamze remz yā īmā: ġamz u remz yā īmā TB, ġamzedür mi imān İ

5 zebān-ı ḥāl ile : zebān-ı ḥāl-i dil İ

192

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Gözümde ġonçelenmiş göñlüm ü cānān yolın gözler
Yıġılmış ḫırmen ü berḳ-i sebük-cevlān yolın gözler

2 Dil-i ḫūnīn degül sīnemde yüz derd intiẓārında
Bu ser-menzil ḫalīlu'llahıdur mihmān yolun gözler

3 Üzülmez rişte-i ümmīd-i 'āşıḳ cān üzülmekden
Ölenden soñra hem bīmārımuz dermān yolın gözler

4 Bu hamı zaḫm-ı ḫūn-efşān degül sīnemde kim göñlüm
Açupdur her ṭarafdan gözlerin peykān yolın gözler

5 Ḳalur teg ḫaste-i bī-tāb dermān intiẓārında
Benüm bī-çāre göñlüm derd-i bī-dermān yolın gözler

6 'Araḳ ḳonmış mı şebnem teg gül-i ruḫsārına yāruñ
Bu gözler birle yā bir 'āşıḳ-ı ḥayrān yolın gözler

7 Dil-i bī-tābdan kim nāvek-i bī-dāda peykāndur
Ser-ā-pā göz göz olmış Ḳavsī vü cānān yolın gözler

192
TB, 76a; TF, 54b; İ, 44a; L, -
1 ġonçelenmiş göñlüm ü: ġonçelenmişdür göñlüm İ
2 intiẓārında: intiẓārından İ
3 cān: hem İ // bi-mārımuz: bī-çāremüzTB
4 Bu hāmı: bu cām-ı İ
5 bī-tāb dermān: bī-tāblar derd İ
6 'āşıḳ-ı ḥayrān: 'āşıḳ-ı şeydā İ
7 Ser-ā-pā: ser-ā-ser İ / vü: hem İ

193

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Hevāsın ol perīnüñ ben kimi dīvānelerden ṣor
Bu genc-i rāyegānuñ ḳadrini vīrānelerden ṣor

2 Bu şemʿ-i dūdmān-ı ḥüsni her efsürdeden ṣorma
Anuñçün rūḥı pervāz eyleyen pervānelerden ṣor

3 Onı bilmezler erbāb-ı ḫıred sen ʿışḳ esrārın
Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānelerden ṣor

4 Beni bīgāne ḳılduñ āşinālardan inanmazsan
Benüm aḥvālümi ey seng-dil bīgānelerden ṣor

5 Meni gör ʿışḳı menden ṣor yeter ey Leylī-i ʿālem
İşit Mecnūnuñ aḥvālin geçen efsānelerden ṣor

6 Ne bilsüñ ḳadrini āyīne ruḫsār-ı ʿaraḳ-nākuñ
Sen ol ebr-i güherbārı bu yanmış dānelerden ṣor

7 Sipend ageh degül sūz-ı nihānumdan benüm Ḳavsī
Ṣorarsan ser-güẕeştin ʿāşıḳun pervānelerden ṣor

---

193 TB, 76a; TF, 55a; İ, 44a; L, -

2 şemʿ-i dūdmān-ı ḥüsni: şemʿ-i dūdmānı ḥüsni TF, şemʿ-i dūdmānuñ ḥüsnini İ

7 āgeh: āgāh İ / degül sūz-ı nihānumdan: dil-i sūz-ı nihānumdan TF // Ṣorarsan ser-güẕeştin ʿāşıḳun: yanan şemʿ-i ruḫına dilberüñ İ

194

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Nālem ile bes ki bülbüller sesi āheng olur
Berg-i gül mıżrāb u şāḫ-ı gül bi-ʿaynih çeng olur

2 Bü'l-heves şevḳi bulur noḳsān bülend olduġça ḫaṭṭ
Şükr kim cevher anuñ āyīnesinde zeng olur

3 Renc ü rāḥat cām-ı gül-gūn ile artar her ne var
Bāde sāḳi mende āteş sende āb u reng olur

4 Āteş-i āhumla göñlüñ hīç yumuşanmaz senüñ
Ṭāliʿümden her ḳadar ol şīşe ḳaynar seng olur

5 Her çemen ṣaḥnında kim ol pādişāh-ı ḥüsn ola
Dūd-ı āhum ebr-i gevherbār teg evreng olur

6 Kāse kāse ḫūn-ı dil kim gerdiş-i gerdūn virür
Başa bī-ikrāh eger çeksen mey-i gül-reng olur

7 Cān ḳoy ölmek dilersen nā-tüvān it cismüñi
Kim bu sāzuñ tārı bārīk olsa seyr-āheng olur

8 Gāh titrer vaḥşet ile gāh ḥayretden ḳurur
ʿĀşıḳ-ı bī-tāb eger yüz reng olur yek-reng olur

9 Açsa göñlin şūr-ı ʿışḳ-ı lā-mekān pervāz açar
Kim ki Ḳavsī teng-nāy-ı çarḫdan dil-teng olur

---

194 TB, 76b; TF, 55b; İ, 44a; L, -
1 bi-ʿaynih çeng olur: - TF (silik)
2 zeng olur: -TF (silik)
3 olur: -TF (silik)
4 seng olur: -TF (silik) // ḳaynar seng: ḳanı reng İ
7 dilersen: dirsen İ
8 yek-reng: bir reng İ

195

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Niyāzumdur namāzum ḳıblegāhum ebrū-yı ḫamdur
Baña ol ṭāʿat-i maḳbūl ezel başdan müsellemdür

2 Beni hem merdüm-i ʿālem sanup vaḥşet ḳılan āhū
Yavuḳ gel kim muḥabbet ʿālemi bir özge ʿālemdür

3 Muḥāl-i ʿaḳldur iẓhār-ı rāz-ı ʿışḳ menden kim
Bu genc üstinde ol vīrānenüñ bünyādı muḥkemdür

4 Yüzüñ ḫurşīd-i tābān ṣubḥ-ı ṣādıḳdur binā-gūşuñ
Lebüñ gül yaprağıdur dişlerüñ ḫod ʿıḳd-i şebnemdür

5 Niṡār-ı ḫāk-i rāhuñçün ki āb-ı Ḫıżrdan yegdür
Ṭabībüm mende cān yoḫdur eger yüz cān disem kemdür

6 Beni ḫandān görüp ṣūretde göñlümden ḫabersizler
Ne bilsüñler ki toydur munda ammā onda mātemdür

7 Özin şīr ü şeker ẕevḳile şīrīn-kām iden zāhid
İnanur mı ki cennet vaṣldur hicrān cehennemdür

8 Zebān-ı ḥāl ile derdüm ṣorup itdüñ ʿilāc ammā
Yaman ḥālüm perīşāndur ṭabībüm bilmemem nemdür

9 Belādur ġayr odına yanmaġ u dem urmamaġ Ḳavsī
Teraḥḥumdur aña kim ʿāşıḳuñ rāzına maḥremdür

---

195 TB, 77a; TF, 56a; İ, 44b; L, -
1 ṭāʿat-i maḳbūl: ṭāʿat-i ebrū İ
2 ḳılan: ḳılar TF // Yavuḳ: uvıḳ TF
4 binā-gūşuñ: baña gūşuñ TB
7 vaṣldur: vaṣl İ
8 Yaman: hemān TF

196

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ol ser-i kūy baña vaṣldan ey yār yeter
Gün eger görmez isem sāye-i dīvār yeter

2 Nola ʿışḳ ehli eger olmaz özinden ḫaberi
Bu ḳadar kim ola maʿşūḳ ḫaberdār yeter

3 Şemʿ pervāneye bülbüllere gül erzānī
Beni yandurmaġa ol şuʿle-i ruḫsār yeter

4 Sitemüñden senüñ eflāke fiġānum yetdi
Dime yetmez yeter ey şūḫ-ı sitemkār yeter

5 Ger ṭabīb istese fehm eyleye ʿāşıḳ derdin
Ḳanlu kirpikleri nabż-ı dil-i bīmār yeter

6 Dilberüm cevr ü cefāsın baña maḫṣūṣ itmiş
Yoḫ ise derd vefā onda bu kim var yeter

7 Eşk-ı gül-reng benüm bāġ u bahārum besdür
Baña öz dīdelerüm ebr-i güherbār yeter

8 Nā-tüvānlıġ beni her çend zemīn-gīr itdi
Kūyuña eşk revān itdügi ilḳār yeter

9 Ser-i ṭumār-ı naṣīḥat ne açarsan zāhid
Senüñ olsuñ dil ü dīn Ḳavsīye dildār yeter

---

196 TB, 77b; TF, 56a; İ, 45a; L, 28b
2 maʿşūḳ: ʿışḳile L
5 eyleye: eylese İ
6 Yoḫ ise derd vefā onda bu kim var yeter: Kūyuña eşk revān itdügi ilḳār yeter İ
7 -İ
8 -İ , zemīn-gīr itdi: zebūn itdi veli L

197

Mefāilün feilātün mefāilün feilün(fa'lün)

1 Benüm gözümde ḳıyāmet gün ile tev'emdür
Senüñ yanuñda eger intiẓār bir demdür

2 Benüm ḫu baġrumı āb itdi 'ışḳ maḥvem kim
Ne nev' rişte-i derd onda böyle muḥkemdür

3 Ṣadef mi aġzuñ u gevher midür dişüñ yā kim
Bu ġonçe-i gül ü ol ḳaṭre ḳaṭre şebnemdür

4 Döne döne nola ger yandı şem'a pervāne
Yanar benüm de murādum çerāġı 'ālemdür

5 Güvenme bāġuña ey 'andelīb kim dehrüñ
Ḳara vü aġı bahār u ḫazānı tev'emdür

6 Hemīn niṣār-ı zer ü sīm iden degül Ḥātem
Kim öz murād-ı dilinden geçerse Ḥātemdür

7 Şükūh-ı ḥüsn ile Ḳavsī görende Mecnūn teg
Siyāh-ı ḫayme-i Leylī sevād-ı a'ẓamdur

---

197 TB, 78a; ;TF, 56b; İ, 45a; L, -

2 ḫu bāġrumı āb itdi: ki baġrum eritdi İ // rişte-i derd: riştedür İ
5 tev'emdür: bir demdür İ
6 Kim öz: kimi İ
7 Mecnūn teg: Mecnūnuñ TB, İ // Siyāh-ı ḫayme-i Leyli: Siyāh-ı Leylī-i ḫayme İ

198

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Refīḳam kim ki ʿuşşāḳ içre terk-i ḫānümān eyler
Şerīkem ʿışḳ sevdāsında ben her kim ziyān eyler

2 Eger çeşm-i siyeh-mestüñ kebāb ister müheyyādur
Velī bī-ṣarfe niçün baġrumı bir ḳaṭre ḳan eyler

3 Murādı nola yā Rab nāveküñ bilmem nedür vechi
Ki tīġuñ zaḫmını yüz yerde tamġalar nişān eyler

4 Beni maʿẕūr dut ger nāle ḳılsam bezm-i vaṣlında
Ki bülbül her ḳadar gül çoḫ görür artuḳ fiġān eyler

5 Dolanup başına ol serv-i nāzuñ göz yaşın tökdüm
Uşāḫ teg kim dem-ā-dem tebrenüp dersin revān eyler

6 Ġaraż ger pīç ü tāb-ı cān ise pervāne lāzımdur
Beni öldürse hem mūy-miyānuñ kim gümān eyler

7 Çeküpsen tīġ ḳanın tök anuñ göz yaşına baḫma
Ki Ḳavsī āferīn itmek yerine el-emān eyler

198
TB, 78a; TF; 57a; İ, 45a; L, -
2 bir ḳaṭre: her laḫẓa İ
5 Uşāḫ teg: Uşāḫdin İ

199

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Gözlerüñ nergis-i maḫmūr özi ḫummār özidür
Ki ṭabīb men-i bīmār özi bīmār özidür

2 Geh meni gözden iden gāh ser-ā-pā göz iden
Māh-ı Kenʿān ki diyer ḫalḳ eger var özidür

3 Gül özi şemʿ özi bülbül ü pervāne özi
Yanan u yanduran u nāle özi nār özidür

4 Ne diyem ḥālümi baḫ zülf ü ḫaṭ u ḥāliñe kim
Kimi şāhid kimi mażmūn kimi ṭumār özidür

5 Dil-rubālıġda göz ü ḳaş u ḫaṭ ü ḥāl ü lebüñ
Hamı hem-destdür ammā buyuran yār özidür

6 Gah sāġar dutan u gāh viren tövbe baña
Men-i yek-rengini yüz reng ḳılan yār özidür

7 Meni bu bāġda Ḳavsī ne sebebden yā Rab
Ḫār-ı bī-gül sanur ol kim gül-i bī-ḫār özidür

199
TB, 78b; TF, -; İ, 45b; L, -
1 ṭabīb men-i bīmār: ṭabībüm sen-i bīmārı İ
4 Ne diyem :-TB (silik)
5 -İ, Bu beyit TB’de sayfa kenarına yazılmış.

200

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Āḫir bu derd ü dāġa ṭābībüm devā ḳılur
Her çend bilmenem diyer ammā yaḳīn bilür

2 Mey-ḫāneci teḳāmül ider fetḥ-i bābda
Zinhār salma gitme kim ol ḳapu açılur

3 Āheste sanma ʿāşıḳuñ āhını kim bu oḫ
Peykānı gerçi mum ise kim daşa sancılur

4 Bīmārem öyle günde ki gökden inüp Mesīḥ
Aḥvālümi ṣorup gözimüñ yaşını silür

5 Ney nālesiyle men daḫi bir nāle başlaram
Kim bend bendi cümlesi bir birden ayrılur

6 Cūş-ı bahār eger bu ise başla nāle kim
Bir ʿandelīb açılmaġa yüz ġonçe açılur

7 Dirler ki Ḳavsī ile senüñ var şefḳatüñ
Ḳurbān olım saña onı Allāh yeg bilür

---

200 TB, 79a; TF, -; İ, 45b; L, -
4 öyle günde: ben öyle ki İ
5 bir : -TB // birden: yerden İ

201

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ḳaradur rūzigārum rūzigārum handadur sensiz
Ḫazān pāmālıyam ẕevḳ-i bahārum handadur sensiz

2 Men-i bī-tābdan geh ṣabr umup geh ṭāḳāt istersen
Benüm ey seng-dil ṣabr u ḳarārum handadur sensiz

3 Diyer cānān ṭarīḳ-i aḳl dut ṣabr iḫtiyār eyle
Diyüñ menden aña kim iḫtiyārum handadur sensiz

4 Vücūdum gerçi olmışdur ġubār-ı ḫāṭıruñ ammā
Benüm ey gözlerüm nūrı ġubārum handadur sensiz

5 Anuñ kūyına hem Ḳavsī ḫabersiz gitmenem senden
Benüm cennetde ey ġāfil ḳarārum handadur sensiz

---

201 TB, 79b; TF, 58a; İ, 46a; L, 28b

202

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Günüm gicem kimi peyveste ḳaredur sensiz
Gözüm çerāġı gözüm hīç-ḳaredür sensiz

2 Cihānda reml ile genc aḫtaran ḥarīṣ kimi
Benüm tamām işüm istiḫāredür sensiz

3 Senüñle hem bu imiş ḳısmetüm sanurdum kim
Baña naṣīb dil-i pāre pāredür sensiz

4 ʿAceb ki merhem-i kāfūr-ı vaṣl ilen bitsüñ
Bu nevʿ kim cigerüm başı yāredür sensiz

5 Ne nevʿ Ḳavsī-i mehcūr yanmasuñ giceler
Ki her sitāre aña bir şerāredür sensiz

---

202 TB, 79b; TF, 58a; İ, 46a; L, 29a
4 bitsüñ : yetsüñ İ
5 Ne nevʿ: neden bu L

203

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Żaʿf ile gerçi ġonçelenüpdür sitāremüz
Eflāk ḫırmenine urur od şerāremüz

2 Ḳaş ile göz dilini bilen ehl-i dil bilür
Kim bir kitāb söz başıdur her işāremüz

3 Aylar geçer ki şemʿ-i viṣālüni bulmanuz
Bu il bizi ne günlere saldı sitāremüz

4 Her baḫyenüñ gözi bize bir çeşm-i zaḫmdur
Dutdum ki baḫye itmek ile bitdi yaremüz

5 Bülbüllere ḫazānda virüñ müjde kim dutar
Gül yaprağı yerin ciger-i pāre pāremüz

6 Zinhār baḫyesini çoḫ incitme kiprigüñ
Dönmez ḳılıclar ile yüzüñden neẓāremüz

7 Ger yār ser-girān ola ger çarḫ bī-emān
Bī-çāreliġden özge nedür daḫi çāremüz

8 Ger lāle bitse ḳabrimüz üstünde rāżıyuz
Yā Rab ki bitmesüñ bu bizüm ḳanlu yaremüz

9 Ḳavsī egerçi eylemedüñ ʿarż-ı ḥāl aña
Besdür bize ger anlayan olsa işāremüz

203
TB, 80a; TF, 58b; İ, 46a; L, 29a
2 söz başıdur her işāremüz: başıdur bu kenāremüz İ
6 yüzüñden: bu yüzden İ, gözüñden L
7 Ger yār ser-girān ola ger: Ger ser-girān ola bize ger İ // daḫi: şimdi L

204

Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilü feūlün

1 Her çend ġam-ı ʿışḳı nihān eylemek olmaz
Feryād ki feryād u fiġān eylemek olmaz

2 Telḫ eyler idüm göz yaşı ile mey-i nābı
Aḥbāba bu ḳan olmuşı ḳan eylemek olmaz

3 Her çend ider göz göre rüsvā beni aġzuñ
Hīç neste bu maḥcūba gümān eylemek olmaz

4 Ol nāveki ey sīne-i sūzānum eritdüñ
Yaḫşılara bī-derd yaman eylemek olmaz

5 Tā olmaya su naḳd-i dil ü cān-ı muḥaḳḳar
Ol servüñ ayaġına revān eylemek olmaz

6 Nola ki leb-i laʿlüñe cānın vire Ḳavsī
Cān terkini ey cān-ı cihān eylemek olmaz

204 TB, 80a; TF, 59a; İ, 46b; L, 29b

205

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀriżın āyīne-i gītī-nümādan saḳlamaz
Ṣāf olan öz sırrını ehl-i ṣafādan saḳlamaz

2 Saḳlar oldı her hevesden göñlümi ʿışḳuñ senüñ
Gerçi hergiz şemʿ fānūsı hevādan saḳlamaz

3 Öz gözinden ben kimi her dem içer ḫūn-ābeler
Kim ki rāzın perdelerde āşinādan saḳlamaz

4 Kāküli başında zencīr-i belādur neyleyim
Bir belādur bu ki öz başın belādan saḳlamaz

5 Zülf teg āḫir yeter bir yerde her bī-bāk kim
Yüz el ile başını ol ḫāk-i pādan saḳlamaz

6 Ḫaṭṭuñ eyyāmında göñlüm nāleden fāriġ degül
Bu ḫazān ol bülbül-i mesti nevādan saḳlamaz

7 Māhveşlerden niçün ben göñlümi pinhān dutım
Hīç kim āyīnesin Ḳavsī ṣafādan saḳlamaz

---

205 TB, 80b; TF, 59a; İ, 46b; L, 29b
6 bülbül-i: perdede TB, İ

206

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Egerçi şemʿ kimi şuʿle şuʿle od yimek olmaz
Fiġān ki ʿışḳ sözin hīç kimseye dimek olmaz

2 Şerāb ḫūn-ı ciger defʿine ne fāyide sensiz
Boyuñ belāsın alım ḳanı ḳan ile yumaḳ olmaz

3 Ṣabāya ġonçe kimi dil açardum āh ne ḥāṣıl
Ki her öten yetene ol ki vardur dimek olmaz

4 Onı görende göñülden gözüm ne ḳuvvet umarsan
Ki böyle öz günine ḳalan özgeye kömek olmaz

5 Senüñ yanuñda eger öz sözini bilmeye Ḳavsī
Anuñladur Ḥaḳ u doġrısı Ḥaḳdan incimek olmaz

---

206 TB, 81a; TF, 59b; İ, 47a; L, -

1 yimek:dimek İ

4 özgeye kömek: özge güvenmek İ

207

Mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün faʿlün

1 Şikeste göñlümi ṣubḥ-ı viṣāl yār açmaz
Niçün ki ġonçe-i taṣvīri nev-bahār açmaz

2 Baña diyen ki tesellī virür gül ol yüzden
Yeri ki göñlümi nīreng-i lālezār açmaz

3 Açıldı her ḫas u ḫāruñ dili fiġān ki henūz
Bu bülbülüñ dilini cūş-ı nev-bahār açmaz

4 Ḳadüñ helākiyem ey ḫoş-kemer neylim çemeni
Ki öz girihlerini serv-i cūybār açmaz

5 Ḳafesde bāl ü perüm varı sındı cevher teg
Niḳābın üzden ol āyīne-i bahār açmaz

6 Ġamında şeş-dere düşdüm adem ḳapusını hem
Baña mürüvvet idüp çarḫ-ı bed-ḳumār açmaz

7 Gögerdi rīk-i revān neyledüm meger yā Rab
Ki dānemüñ girihüñ ebr-i nev-bahār açmaz

8 Ne gündür ol ki senüñ ḥasretüñle ebr-i bahār
Baña teraḥḥum idüp çeşm-i eşkbār açmaz

9 Vara vara bedenüm göz göz oldı dām kimi
Henūz ayaġumı zencīr-i intiẓār açmaz

10 Gözüm haçan açılur aġzı bülbülüñ sensiz
Ki ġonçenüñ dilini cūş-ı nev-bahār açmaz

207
TB, 81a; TF, 59b; İ, 47a; L, 30a
1 nīreng-i lāle-zār: nīreng-i rūzgār L
6 çarḫ-ı bed-ḳumār: çarḫ-ı ber-ḳumār TF
7 - L , ebr-i nev-bahār: ebr ü nev-bahār TF
8 ḥasretüñle: ḥasretinde İ, L
9 - L, dām: ebr İ
11 - L
13 İ'de bu beytin 2. mısraı kenaradır.
14 - L, TB'de ve İ'de bu beyit kenardadır.
15 İ'de bu beyit kenardadır.
18 - L, derer yıġar: yıġar yine İ
24 - L

11 Açıldı tīġuñ ile sīneler ne sözdür bu
Ki hīç kimüñ yüzüne ḳapu rūzgār açmaz

12 Girih açılmaz imiş bir elile efġān kim
Köñül dögünlerini çarḫ açarsa yār açmaz

13 Raḳīb çün gelür ol kūydan ʿacebdür kim
Dutulmış öyle ki aġzını Ẕülfiḳār açmaz

14 Zebānum açmaġ içün açma ey raḳīb aġzuñ
Ki ġonçe ḳuflını nevk-i kilīd-i ḫār açmaz

15 ʿAdem diyārını her bir nefesde yād it kim
Ḳarār baġlamaz ol ḳapunı ḳarār açmaz

16 Bu gün benüm göz ü göñlümden ayru devr-i felek
Ne ḳapu ola ki leyl örtmez ü nehār açmaz

17 Diyüñ benüm per ü bālümden özge gülşende
Ne ġonçedür ki ḫazān tökmez ü bahār açmaz

18 Ḳarınca öz kaderince derer yıġar daġıdur
Hemīn benüm elümi devr-i rūzigār açmaz

19 Sözümi yār ne bilsün ki bu şikeste zebān
Anuñla söz başı hem açsa ol ki var açmaz

20 Baḫa baḫa ḳaluram şemʿ teg ḳıyāmetedin
Eger benüm dilümi mürvet ile yār açmaz

21 Döne döne beni hā ey sipend yandurduñ
Meger benüm dilüm ol āteşīn-ʿiẕār açmaz

22 Egerçi nāle ile açdı bin göñül Ḳavsī
Fiġān ki ney kimi öz ʿuḳdesi ki var açmaz

23 Fiġān ki bir gice ey māh şemʿ teg Ḳavsī
Senüñ cemālüñe çeşm-i ümīdvār açmaz

24 Yumınca açmaz u açmaz fesānedür Ḳavsī
Ne müşkil ola cihānda ki Kird-gār açmaz

208

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Miḥnetümden benüm ol mest ḫaberdār olmaz
Özi öz dāmına ṣayyād giriftār olmaz

2 Ne ḳadar uymış ola düşmen-i dīrīn yekdür
Ḳara baḫtum yuḫudan şükr ki bīdār olmaz

3 Zāhiren kim gözi görmez felek-i ḫūn-ḫᵛāruñ
Beni bu günde gören böyle sitemkār olmaz

4 Ey raḳīb eylemez iḳbāl saña göñlüm alan
Yūsufı hīçe alan dīve ḫarīdār olmaz

5 Olmadum bāġda bülbüller ile hem-destān
Belī söz anlayana cürʾet-i güftār olmaz

6 Ḫᵛārlıġdan çekinen çeksüñ özinden etegin
Kim olan öz gözine ḫᵛār daḫi ḫᵛār olmaz

7 ʿIşḳ-ı pervāne ne sözdür bu ki ʿāşıḳ Ḳavsī
Cān virür öyle ki cānānı ḫaberdār olmaz

208
TB, 82a; TF, 61a; İ, 47b; L, 30b
1 öz: özüñ L
5 söz anlayana: gülüñ sözine İ
7 ʿIşḳ-ı pervāne ʿIşḳ u pervāne TF, L

209

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Hansı gündür kim teġāfül baġrumı ḳan eylemez
Ol ki vaṣl eyler baña aġyāre hicrān eylemez

2 Cism ivinde ʿışḳsız cānı ḫaṭādur saḫlamaġ
Kimse fānūs içre şemʿ merde pinhān eylemez

3 Sen degülsen yalḳuz ey bī-dādger göñlüm yıḫan
Bu ḫarāb olmış ivi kimdür ki vīrān eylemez

4 Bāde-i gül-reng ayaġında virürsen ḫūn-ı dil
Sen iden bī-dādı sāḳī devr-i devrān eylemez

5 Ġonçe tā açılmaya āvāre olmaz bāġdan
Çeşm-i bī-dār itdügin ḫāb-ı perīşān eylemez

6 Çün görür şākird naḳşın ehl-i dīd üstāddan
Sāḳī-i ḫūñ-ḫᵛār eyler her ne devrān eylemez

7 Tā göñül vardur ne lāzım çarḫ bī-dād eyleye
Kim bu ḳaṭre eyleyen ṭuġyānı ṭūfān eylemez

8 ʿĀşıḳam zāhid beni maʿẕūr dut kim hīç kim
İḫtiyār ile vedāʿ-ı ʿaḳl u īmān eylemez

9 Kaʿbe iken eyledüm büt-ḫāne vīrān göñlümi
Bes niçün taʿmīrümi ol nā-müselmān eylemez

10 Āh bir nāşī ṭabībüñ olmuşam bīmārı kim
Her ne ister eyler ammā derde dermān eylemez

11 Menʿ idersen Ḳavsīni ey şāḫ-ı gül feryāddan
Ḫansı bülbüldür ki bu gülşende efġān eylemez

---

209 TB, 82b; TF, 61a; İ, 48a; L, 31a
4 iden: viren İ / devr-i devrān: baña devrān TF
6 ehl-i did: ehl-i dil TB
7 Bu beyit İ'de sayfa kenarındadır.
ṭuġyānı ṭūfān: ṭūfānı ṭuġyān İ
8 hīç: bi- vech L
10 -L
11 şāḫ-ı gül: ehl-i dil İ

210

Müfteilün mefāilün müfteilün mefāilün

1 ʿArşdan ötdi eylemez yāre es̱er fiġānımuz
Bir yere yetse yaḫşıdur nāle-i nā-tüvānımuz

2 Dillere dem-be-dem salup odlare yandurur bizi
Āh ki daş bağırludur āh-ı şerer-feşānımuz

3 Teng dutan bize göñül ol kemer ol dehān imiş
Hīç yoḫ idi ẕerrece onlare bu gümānımuz

4 Vaṣf-ı lebüñde yüz virür maʿnā-yı ḥayret öyle kim
Mührlenür dehānımuz ġonçelenür zebānımuz

5 Sāḳī-i serd-mihr eger göñli bizümle düz degül
Biz yine onı isterüz ḳaynar anuñla ḳanımuz

6 Baḫt-ı bed zebūnı gör ṭāliʿ-i vājgūnı gör
Her kime yaḫşı söyledük oldı bizüm yamanımuz

7 ʿĀşıḳ olanlaruñ bize Kaʿbe teg iḳtidāsı var
Ger heves ehli dinlemez nāmımuz u nişānımuz

8 Başuñ içün gel ey felek var yaḫamuzdan el götür
Bes mi degül bu keş-me-keş ẓālim üzüldi cānımuz

9 Ḳoymaz anuñla derd-i dil itmege ıżṭırāb-ı dil
Neylim onı ki odludur şemʿ gibi zebānımuz

10 Ol ser-i kūydan ḫaçan gitmek olur ki her zamān
Eşk öper rikābımuz żaʿf dutar ʿinānımuz

11 Kimdür olan ḥarīfimüz kim bizüm oldı ʿışḳdan
Ḳadd-i dū-tā kemānımuz ʿarş-ı berīn nişānımuz

12 Derdimüze devā yeter bu ki ṭabīb söyleye
Ḳavsī-i bī-zebānımuz ḫaste-i nā-tüvānımuz

---

210 TB, 83a; TF, 61b; İ, 48a; L, 31b
1 bağırludur: yüreklüdür L
5 serd-mihr: seyr-mihr İ // ḳaynar: ḳanı İ
8 felek: eyledi İ / yaḫamuzdan: yaḫamdan İ // mi: -TF / keş-me-keş: keş-be-keş TF
10 her zamān: hem-zebān İ // rikābımuz: rikābsız İ, ayağımuz L

211

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Yan ʿışḳ ile kim ʿışḳda naḳṣ u żarar olmaz
Ol baḥrde ṭūfān olur ammā ḫaṭar olmaz

2 Dīdāruña ez bes ki gözüm teşne-cigerdür
Deryālar ile dāmen-i müjgānı ter olmaz

3 Pervāz iderem tīġ ile ger başuma düşse
Her çend ki ʿāşıḳda dil olmaz ciger olmaz

4 Şebnem nola ger güllere iḳbāl ide sensiz
Her dīde-i ter ṣāḥibi ṣāḥib-naẓar olmaz

5 Ger meyl-i kebāb itse gözüm nergis-i mestüñ
Kimdür ki od olmaz nemek olmaz ciger olmaz

6 Her çend ḳulaġ olmaya hīç kim saña ey ney
Sen nāle vü āh it ki eṡer bī-eṡer olmaz

7 Ḳavsī ne gidersen ser-i kūyında özüñden
ʿĀşıḳda ser-i seyr ü hevā-yı sefer olmaz

---

211 TB, 83b; TF, 62a; İ, 48b; L, 31b
2 gözüm: senüñ (kenarda) İ / teşne-cigerdür: ḫaste-cigerdür L
4 ger güllere: göklere İ / ide: -İ
6 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.
Olmaya: dutmaya L
7 ser-i seyr: ser ü seyr L

212

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ney kimi girdārımuz bendindedür güftārımuz
Ḳulluġa bil baġlamaġdur ḳavlimüz iḳrārımuz

2 Bī-mürüvvetliġ yıḫar ḫalḳı mürüvvet bizleri
İstese vīrān ide yapsuñ bizi miʿmārımuz

3 Ey ṭabīb-i ḫurde-bīn ger derdimüz çoḫdur velī
Ehl-i ḥālüz bir işāretdür bizüm güftārımuz

4 Tökmenüz yüz suyını dünyā vü māfīhā içün
Sikkemüz vardur eger yoḫdur bizüm dīnārımuz

5 Genc-i bād-āver kimi ey ney bu vīrān dehrde
Gerçi bī-miḳdāruk ammā ḥaḳ bilür miḳdārımuz

6 Gerçi yoḫdur nāle-i mestānemüz bülbül kimi
Biz ḫarābāt ehliyüz olmaz bizüm huşyārımuz

7 İntiẓār-ı bī-mürüvvet itdi vīrān ṣabr ivin
Bilmenem niçün unutmışdur bizi miʿmārımuz

8 Reng-i zerd ü eşk-i surḫı bizden al bīnā isen
İmtiḥān lāzım degül çün arıdur dīnārımuz

9 Cevher-i pūşīdemüz āyīne baġrın āb ider
Çehreden Ḳavsī bizüm arıtsalar zengārımuz

---

212 TB, 84a; TF, 62b; İ, 49a; L, 32a
3 çoḫdur: yoḫdur İ , L
4 vü: da TF / içün: nedür İ
7 sabr ivin: göñlümi L
8 eşk-i surḫı: eşki surḫı TB,TF / bīnā: miʿmār L
9 baġrın: aġzın İ

213

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Olur her çend cān şīrīn velī cānān yerin dutmaz
Bir iki üç nefes bir ʿömr-i cāvidān yerin dutmaz

2 Beni bülbüller ile bir dutan bī-derd bilmez mi
Ki yüz bin bü'l-heves bir ʿāşıḳ-ı ḥayrān yerin dutmaz

3 Mey-i gül-gūn şeb-i hicrān ne keyfiyyet virür sāḳī
Ki sensiz çeşme-i ḥayvān bir avuc ḳan yerin dutmaz

4 Eger yüz bin ḫıyābān şāḫ-ı gül sebz olsa gülşende
Biri ey bāġbān ol serv-i ḫoş-cevlān yerin dutmaz

5 Ne ḥāṣıl mihnet arturmaġ ne lāzım derd-i ser çekmeġ
Ṭabīb ol derd-i bī-dermān meger dermān yerin dutmaz

6 Göñül her çend ʿālī-ḳadr olursa mihrüñ aʿlādur
Ṣadef ġalṭān hem olsa gevher-i ġalṭān yerin dutmaz

7 Saña erzānī Ḳavsī ağız açmaġ gülmeġ açılmaġ
Ki yüz merhem benüm zaḫmumda bir peykān yerin dutmaz

---

213 TB, 84b; TF, 63a; İ, 49a; L, 32b
2 Beni bülbüller ile: Ben bülbüller ilen İ
3 -L
4 serv-i ḫoş-cevlān: serv-i ḫoş-naẓar İ
5 lāzım derd-i ser: lāzımdur ser L

214

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Senden ne gündür ey meh mihrüñ çerāġı yanmaz
Gerdūn ḳarār dutmaz tā başuña dolanmaz

2 ʿĀşıḳ taḥammül eyler yüz virse yüz ḥavādis̱
Kim baḥr-i pāk-gevher seyl-ābdan bulanmaz

3 Her çend eylerem ben iẓhār-ı derd ammā
Bī-bākdür ṭabībüm ölsem daḫi inanmaz

4 Ey Kūhken çoḫ itme iẓhār zūr-ı bāzū
Kim ʿışḳ arḫa virse yüz Bī-sütūn dayanmaz

5 Tā saldı ḫalḳa pertev ey şāḫ-ı gül fürūġuñ
Bülbül güli unutdı pervāne şemʿi anmaz

6 Her kim öz işin işler her çend müşkil olsa
Devr-i felek anuñçün bī-dāddan usanmaz

7 Her teşne kim senüñçün olmuş şarāb sāḳī
Ger ḳana ḳana içse āb-ı ḥayāt ḳanmaz

8 Niçün anuñ yanında bir dem göz açmanam ben
Ger bī-günāh Ḳavsī maḥşer güni utanmaz

---

214 TB, 85a; TF, 63a; İ, 49b; L, 32b

1 mihrüñ: gerdūn İ
3 daḫi: ki ol L
5 ḫalḳa: cemʿa L // anmaz: danmaz TF
7 -TB, -TF, -İ

215

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Diyerler kim ʿilāc-ı derd pinhān eylemek olmaz
Olam ol derd ḳurbānı ki dermān eylemek olmaz

2 Firengī özgedür ey Berhemen ammā bizüm yerde
Müselmān-zādeler var kim müselmān eylemek olmaz

3 Gelür müşkil baña yüz ġamca bir ġam defʿi göñlümden
Belī hīç kāfirüñ cemʿin perīşān eylemek olmaz

4 İderdüm sen kimi ey ġonçe men hem rāz-ı dil pinhān
Fiġān kim çāre-i çāk-ı girībān eylemek olmaz

5 Göñül bir ḳaṭre ḳandur ʿışḳ bī-dādın yaşursuñ mı
Gözüm bir ḳaṭrede bir baḥr pinhān eylemek olmaz

6 Olupdur ʿışḳdan zīr u zeber göñlüm ne sözdür bu
Ki hīç vīrāneni bir daḫi vīrān eylemek olmaz

7 Yoluñda Ḳavsī ez bes kim zemīn-gīr ü żaʿīf olmuş
Senüñ ḳurbānuñ ey serv-i ḫırāmān eylemek olmaz

---

215 TB, 85b; TF, 63b; İ, 49b; L, 33a

3 beli: veli İ

4 kim: -İ / pinhān: nihān L // çāre-i çāk-ı girībān: çāre kār giribān L

5 mı: kim TF // baḥr: baḥri İ

216

Mefūlü mefā'īlü mefā'īlü feūlün

1 Yerden beni her serv-i ḫırāmān idebilmez
Her çehre-i gül-gūn cigerüm ḳan idebilmez

2 Her cilve-i mestāne beni elden aparmaz
Her seyl bu vīrāneni vīrān idebilmez

3 Göñlüm ki senüñ zülfüñ ucından asılupdur
Her ṭurra-i ṭarrār perīşān idebilmez

4 Ḳısmet beni bir vādī-i ḫūn-ḫᵛāre salupdur
Kim mūr işini onda Süleymān idebilmez

5 Dīdārını gördükce anuñ raġbetüm artar
Vaṣl eyleyeni ʿāşıḳa hicrān idebilmez

6 Neyler ḫaṭ-ı müşgīn gül-i ruḫsārına yāruñ
Kim perde-i şeb şuʿleni pinhān idebilmez

7 Ḳavsī çekebilmez nefes ol şemʿ yanında
Ger çekse nefes nāle vü efġān idebilmez

---

216 TB, 85b; TF, 64a; İ, 49b; L, 33a

1 her: ey L
2 vīrāneni: vīrāne İ / vīrān: vīrāne TF
5 eyleyeni: eyle beni İ
6 şuʿleni: şuʿle İ

217

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Fiġān kim medd-i āhum naḫli sebz olmaz s̱emer virmez
Uyanmaz kevkeb-i baḫtum nihāl-i ʿömr ber virmez

2 Egerçi rāz bābından benümle aġız açmazsan
Ne sözler kim baña çeşm-i siyeh-mestüñ ḫaber virmez

3 Seg-i kūyile cānānuñ dutardum üns bilseydüm
Vücūdumdan żarar yetmez fiġānum derd-i ser virmez

4 Nice āgāh olım dildārımuñ ḥāl-i dilinden kim
Baña öz göñlüm aḥvālinden ol kāfir ḫaber virmez

5 Degül mümkin dolanım başına pervāne teg yāruñ
Özi tā şemʿ teg dil-germliġden bāl ü per virmez

6 Dil-i ṣad-pāremi müjgānlarum rüsvā-yı ḫalḳ itdi
Bu sözdür ki güle ḫār ile yār olmaġ żarar virmez

7 Fiġānumdan benüm her çend yetmez kimseye noḳsān
Seg-i kūyına cānānuñ ne gündür derd-i ser virmez

8 Virür keyfiyyet-i ṣahbā elinden ḳān senüñ sāḳī
Şarāb-ı nāb sensiz neşʾe-i ḫūñ-ı ciger virmez

9 Senüñ yāduñla bes kim āşināyem dostum oldur
Ki düşmen teg benüm adum aparmaz derd-i ser virmez

10 Ġam-ı eyyāmdan Ḳavsī olur dil-teng bilmez mi
Kime kim derd virmez ḫāzin-i ḥikmet es̱er virmez

---

217 TB, 86a; TF, 64a; İ, 50a; L, 33b
2 çeşm-i siyeh-mestüñ: ol çeşm-i mestüñden İ, çeşm-i siyāhuñ bir L
3 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.
5 dil-germliġden: dil-girliġden İ, pervānelikden L / bāl ü per: bir ḫaber İ
8 -TB, -TF, -İ

218

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḫaṭ benüm ḳatlümde ger yüz dutsa te'ḫīr eylemez
Düşse fırṣat çeşm-i mestüñ hīç taḳṣīr eylemez

2 Ger umarsan ʿaḳl menden bes niçün itdüñ esīr
ʿĀḳili hīç ṭıfl hīç dīvāne zencīr eylemez

3 Ġāfil eyler şemʿ feyż-i pertev-i mehtābdan
Şükr kim vīrānemi miʿmār taʿmīr eylemez

4 Çekmenem hergiz nefes kim medd-i dūd-ı āhumı
Nā-tüvānlıġ şemʿ-i müflis teg nefes-gīr eylemez

5 Öyle kim rām eylemiş ol çeşm-i sāḥir göñlümi
Hīç āhū sāde-dil Mecnūnı tesḫīr eylemez

6 Ṣarfe yoḳdur ʿāḳıbet-bīnliġde ey erbāb-ı ʿaḳl
Kim tevekkül eyleyen imdādı tedbīr eylemez

7 Göñlini yıḫmaġda Ḳavsī bülbül-i bī-çārenüñ
Bāġbān-ı bī-mürüvvet hīç taḳṣīr eylemez

---

218 TB, 86b; TF, 64b; İ, 50a; L, 33b
4 nefes-gīr: dehen-gir L

219

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Benüm her çend bir gün ḥālümi ol bī-ḫaber ṣormaz *
Ne gündür kim icābet ḳapusın āh-ı seḥer ṣormaz

2 Eger elden ayaġdan gitmeyüp huşyārdur sāḳi
Niçün yā Rab özinden bī-ḫaberlerden ḫaber ṣormaz

3 Günüñ meşhūr-ı āfāḳ olduġı burhān-ı rūşendür
Ki destār-ı zer ister ḫalḳ-ı ẓāhir-bīn hüner ṣormaz

4 Özinçün gösterür āyīnesinden ṣūretüñ maʿnā
Bu yüzden kimsenüñ aḥvālini ṣāḥib-nazar ṣormaz

5 Eger dervīşden ṣormaz ġanī bī-cā degül Ḳavsī
Neyüñ tā bergi vardur bī-nevālardan ḫaber ṣormaz

---

219 TB, 87a; TF, 65a; İ, 50b; L, 34a
* İ'de bu gazelin redifi "sormaz" değil "virmez"dir.
2 gitmeyüp: gitmesün L
3 ḫalḳ-ı ẓāhir-bīn: ḫalḳ-ı ẓāhir teg TF
5 Neyüñ: gülüñ İ

220

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Yüz ḥüsn dil ü dīde-i ḥayrāne yetişmez
Yüz genc ḥaḳīḳatde bu vīrāne yetişmez

2 Yüz bāġ u bahār olsa benüm göñlüm açılmaz
Feryāduma tā nāle-i mestāne yetişmez

3 Ol āteş-i sūzāne ne ḥāṣıl yavuḳ olmaġ
Tā yanmaya maḳṣūdına pervāne yetişmez

4 Ey bülbül-i nādān bu ne āh ü ne fiġāndur
Kim bir yere feryād-ı żaʿīfāne yetişmez

5 Ger yetmese bülbül baña ey gül ʿaceb olmaz
Kim şāḫ-ı gül ol serv-i ḫırāmāne yetişmez

6 Bī-derd baña müjde-i dermān ne virürsen
Ḳoy ben ölem ol derde ki dermāne yetişmez

7 Ey ebr-i tünük-māye beni sanma tehī-dest
Kim baḥr-i güher dīde-i giryāne yetişmez

8 Dünyāya ḥarīṣ olma unut ʿaḳl-ı maʿāşuñ
Kim mūr bu vādīde Süleymāne yetişmez

9 Ol çeşm-i siyah-mesti gören kimse bilür kim
Yüz tīr-i ḳażā nāvek-i müjgāne yetişmez

10 Ger yandura öz varunı pervāne revādur
Kimdür ki ḳaranlıġ giceler cāne yetişmez

11 Tebrīz açar göñlümi Ḳavsī ger açılsa
Her çend ki Firdevs-i Ṣıfāhāne yetişmez

---

220 TB, 87a; TF, 65a; İ, 50b; L, 34a
3 yavuḳ: yaḳın L
4 āh: efġān İ
5 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
9 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır
10 giceler cāne: gice cānāne TF

221

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Aldı menden ʿāḳıbet cān naḳdin ol ʿayyār göz
Ẓālim-i ḫūn-rīz müjgān kāfir-i ḫūñ-ḫʷār göz

2 Öyle kim ben bir zamān senden götürmem göñlümi
Luṭf ḳıl menden götürme sen daḫi zinhār göz

3 Ey diyen kim ḫalḳ ile ḫandān gerekdür ādemi
Ben dutam kim güldüm açıldum velī aġlar göz

4 Neylesüñ ger girye-i pinhāne meşġūl olmasuñ
Çünki ḳalmış sensiz ey göz merdümi bī-kār göz

5 Derd çekmişler bilürler ehl-i derdüñ ḥālini
Vechi oldur kim ṭabībümdür benüm bīmār göz

6 Ṭurfe kim efzūn olur meyli vü artar raġbeti
Bī-günehler ḳanını içdükçe ol ḫumār göz

7 Gitmenem mey-ḫāneden tā cām-ı mey gerdişdedür
Olmanam huşyār sāḳī olmadın huşyār göz

8 Kimse olmaz böyle ḳan serḫoş şarāb-ı nābdan
Ḳan ile gūyā siyeh-mest olmış ol ḫumār göz

9 Bir işāretdür sipihrüñ s̱ābit ü seyyārı kim
Şāmlar Ḳavsī gerekdür ṣubḥadin bīdār göz

10 Bu hemān raʿnā ġazeldür kim Nevāyī söylemiş
Sürme gün tünlerde hicrān şāmı tut bīdār göz

---

221 TB, 87b; TF, 65b; İ, 51a; L, 34b

6 Bī-günehler: Bī-güneh TF / içdükçe: içdükde L

8 böyle ḳān: ḳan böyle TB // Ḳan ile: Ḳandan TF

10 tünlerde: tunada TB

222

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Görmenem bir hem-nefes tā eyleyim iẓhār söz
Yoḳsa kim ney teg benüm sīnemde hem çoḳ var söz

2 Doġrı söz her kimseye te᾽s̱īr ider nāṣiḥ velī
ʿĀşıḳı mest eyler ü ʿāḳilleri huşyār söz

3 Ṣarfesizdür gevheri isrāf ile ṣarf eylemek
Tā żarūret düşmeyince söyleme zinhār söz

4 Ḥikmet ögren uyma her efsāneye zinhār kim
Hem yuḫunı artuḳ eyler hem ḳılur bīdār söz

5 Ben onuñçün göz götürmem çeşm-i mestinden anuñ
Kim mükerrer andurur imā ile bīmār söz

6 Dīde-i bī-nūrdur te᾽s̱īrsiz güftār kim
Gevher-i ġaltān es̱erdür ebr-i gevherbār söz

7 Bü'l-heves neẓẓāresinden men de feryād itmenem
Söz bilen yanında hemvār olsa nā-hemvār söz

8 Acı aġız yeg bilür ḳand-i mükerrer ḳadrini
İtmesün menden dirīġ ol laʿl-i şekkerbār söz

9 Her nigāhından gözün bir özge maʿnā anlanur
Kim perīşān u müşevveş çoḫ diyer bīmār söz

10 Hīç dil ile şemʿ başdan eylemez pervāneni
Eyleme żāyiʿ baña ey āteşīn-ruḫsār söz

11 Bī-zebānlıġ eyledi ʿālemlere rüsvā beni
Ol reviş kim özgeler rāżın ḳılur iẓhār söz

---

222 TB, 88a; TF, 66a; İ, 51a; L, 35a
2 söz her: sözden İ
3 söyleme: söylemek L
5 andırur: andur TB, andadur İ / imā: imān İ
7 -L
8 ḳadrini : ḳandini TB, lez̠z̠etin L
10 - L , pervāneni: pervāne İ
11 rāzın: ʿarżın TB
12 ḳaṭrelerde: ḳaṭre-rīz TB
13 işit: sorun İ

12 Gevher-i sīr-ābı itmezler ḫaẕefden imtiyāz
Yoḫsa deryālarca Ḳavsī ḳaṭrelerde var söz

13 Hān sözin sencīde ḳıl Ḳavsī Fużūlīden işit
Kim ne miḳdār olsa ehlin eyler ol miḳdār söz

223

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 ʿUşşāḳ nergisinden onuñ cān esirgemez
Derd anlayan ḥaḳīḳati dermān esirgemez

2 Bir ḳapu baġlayan birini bī-gümān açar
Sāḳī şerāb esirger ise ḳan esirgemez

3 Ey herze cān çeken sen eger doġrı söylesen
Senden ʿaziz cānını cānān esirgemez

4 Ḥaḳḳā bilürse kim ne ḳadar göñlüm açılur
Menden tebessüm ol gül-i ḫandān esirgemez

5 Sāḳi baña sen itmegilen nāz-ı bī-sebeb
Ger ḫūn-ı dil murād ise devrān esirgemez

6 Zāhid eger mużāyaḳa eyler ne bāk kim
Bizden kerīm-i ravża-i rıḍ vān esirgemez

7 Ey kāfir-i fireng büt ü Behremen kimi
Ḳavsī yolunda dīn dimez īmān esirgemez

---

223 TB, 88b; TF, 67a; İ, 51b; L, 35b

224

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Tā gözüm var göñlüm eglenmez benüm dildārsız
Bī-tekellüf dostlar gün görmek olmaz yārsız

2 ʿIşḳsız ārām-ı dil hergiz baña mümkin degül
Öyle kim taʿmīr ṣūret baġlamaz miʿmārsız

3 Şemʿsiz pervāne gülsüz bülbülüñ ārāmı yoḫ
Gör nedür ḥālüm benüm ol şemʿ-i gül-ruḫsārsız

4 Derd ü ġam ḳadrin bilen ʿārif bilür kim dehrde
Āh-ı āteşbārsız bir naḫle oḫşar bārsız

5 Ṣāf dillerden eger çeksem ḫacāletler nola
Men ki bir gün görmedüm āyīnemi zengārsız

6 Sīne bī-dāġ u gözüm bī-eşk mümkindür ḳala
Ḳalsa gerdūn ṣafḥası s̱ābitsız ü seyyārsız

7 ʿĀşıḳ-ı ser-geşteyiz hercāyīdür maʿşūḳ kim
Bī-gümān ḫaṭ istiḳametsiz düşer pergārsız

8 Pādişāhem dāġ-ı dil ṭuġrā-yı fermānum benüm
Sikkesiz sanmañ beni her çend olam dinārsız

9 Ḥālümi cānān ne bilsüñ kim onuñ bezminde ben
Ḳalmışam ṣūret kimi güftārsız u girdārsız

10 Dostlar taḳrīre sıḳmaz rāz-ı pinhānum benüm
İsterem bir dil bilen derd anlayan iẓhārsız

11 Her kimüñ hīç olmasa öz göñli öz ġam-ḫᵛārıdur
Yoḫ benüm teg ġam güni ālemde bir ġam-ḫᵛārsız

12 Gör budur hicrān odı kim Ḳavsīnüñ cānındadur
Hīç kāfir ḳalmasuñ ʿālemde yā Rab yārsız

224
TB, 89a; TF, 67a; İ, 52a; L, 35b
4 Derd ü ġam: Derd-i ġam TB
6 gözüm bī-eşk mümkindür ḳala: göñül bi-ġam gözüm bi-eşkine L
8 ṭuġrā-yı fermānum: safrā-yı fermānum İ
9 ḥālümi cānān: ḥāmil-i cānān İ / ben: kim İ
10 İsterem bir dil bilen derd anlayan iẓhārsız: Sikkesiz sanmañ beni her çend olam dinārsız L

13 Bu hemān ra‘nā ġazeldür kim Fużūlī söylemiş
Pend çoḫ virdüm işitmez arsızdur arsız

225

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿÖmrlerdür ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet beklerüz
Pādişāhuz mesned-i erbāb-ı devlet beklerüz

2 ʿIşḳımuz şuġlın mecāzī sanma kim maʿnāda biz
Maʿrifet kesb itmeye bezm-i ḥaḳīḳat beklerüz

3 Geh viṣālinden bahāristān-ı ṣoḥbet gūşesin
Geh ḫayālinden nigāristān-ı ḫalvet beklerüz

4 Nām içün biz geçmişüz nāmūsdan anḳā kimi
Gūşe-i bī-tūşe-i Ḳāf-ı ḳıyāmet beklerüz

5 Ger ġubār-ālūddur āyīnemüz ʿayb itme kim
Āsyā-yı çarḫ-ı pür-gerd içre nevbet beklerüz

6 Biz anuñçün zaḫm-ı bī-dāduñla feryād itmenüz
Kim kemīn-i ruḫṣat u meydān-ı fırṣat beklerüz

7 Bir nigāh ilen bizi raḥm it götür topraġdan
Çün ser-i rāhında biz ḫāk-i meẕellet beklerüz

8 Ḫāᵛh kūyuñ ḫāᵛh ḫāk-i āsitānuñ kim yüz il
Her yere ḳılsan işāret cāne minnet beklerüz

9 Şemʿ teg her çend birdür vaḥdet ü kes̱ret bize
Virseler tevfīḳ bir gün künc-i ʿuzlet beklerüz

10 Naḳşdur āyīne-i iḫlāṣa kim āḫir nefes
Āsitān-ı ḥażret-i şāh-ı velāyet beklerüz

11 Ḳavsī ol raʿnā ġazel keyfiyyetindendür bu kim
Ey Fużūlī biz olar yatduġça ṣoḥbet beklerüz

---

225 TB, 89b; TF, 67b; İ, 52a; l, 36a

1 ṣadr-ı aṣḥāb-ı muḥabbet: ṣadr-ı erbāb-ı muḥabbet L // mesned-i erbāb-ı devlet: mesned-i aṣḥāb-ı devlet L

7 -TF

8 kim yüz il: yüz iller TB

10 -L , İ’de 10. ve 11. beyitler yer değiştirmiş.

226

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Aldı hicrān cānumı cānān meger cān istemez*
Āḫir öz mūrın meger bir gün Süleymān istemez

2 Ben dutam kim ʿışḳ-ı deryā-dil benümlen yaġıdur
Düşmenin erbāb-ı himmet böyle vīrān istemez

3 Bir ṭabībi kim esirger özgeden dermānını
Zāhiren öz derdine ʿālemde dermān istemez

4 Luṭf ḳıl yā Rab oña sen bir vefā vü mihr vir
Yoḳsa ol kāfir özin hergiz müselmān istemez

5 Baḫma zāhid ḫūblar ruḫsārına kim çeşm-i mest
ʿAḳl u hūşı müfte almaz dīn ü īmān istemez

6 Olmuşam bir yaġı-ı dil-bilmezüñ dustaġı kim
Baġrumı ḳan itmek ister çeşm-i giryān istemez

7 Ben onuñ cemʿ isterem gül ġonçesi teg ḫāṭırın
Ol benüm teg sünbül-i zülfin perīşān istemez

8 Yüz levn mażmūn onuñ her noḳṭasından bellüdür
Maḥżar-ı erbāb-ı derd ü dāġ ʿünvān istemez

9 Yār eger Ḳavsī ser-i kūyında cāvidān seni
İstese bī-cā degül kimdür ki mihmān istemez

---

226 TB, 90b; TF, 68a; İ, 52b; L, 36b

* İ'de 226. gazelin yanına sayfa kenarına 221. gazel tekrar yazılmış.

4 sen: men TB / vü: -TB, -İ

5 hūşı: hūş TB

6 -L

8 Maḥżar-ı erbāb-ı derd: Ḫıżr-ı erbāb-ı derd İ

227

Mefūlu fāilātü mefāīlü fāilün

1 Bezm-i viṣāl ravża-i rıḍvāne benzemez
Hicrān odı hīç āteş-i sūzāne benzemez

2 Ḳaddüñ helākıyam ne gidem gülsitāne kim
Her şāḫ-ı gül bu serv-i ḫırāmāne benzemez

3 Pervāne yār başına küstāḫ dönmesün
Kim āftāb şemʿ-ı şebistāne benzemez

4 Bilmem nedür piyālede ey hem piyāle kim
Ṣahbāya rengi oḳşamaz u ḳane benzemez

5 Her çend görmedümse işitdüm hevāsını
Kūyuñ ṣafāda ravża-i rıḍvāne benzemez

6 Āyīne özgedür dil-i dīvāne özgedür
Her şīşe-pāreye bu perī-ḫāne benzemez

7 Ḳavsī teʾemmül eyle söz ülfet dutınca kim
Āhū-yı Çīne maʿnā-yı bīgāne benzemez

---

227 TB, 90b; TF, 68b; İ, 53a; L, 36b
5 görmedümse: görmesem ben İ
6 - L, İ'de 6. beytin 1. mısraı ile 7. beytin 1. mısraı yer değiştirmiş.
Dil-i divāne: dile divāne TB
7 dutınca kim: dutıncadur L

228

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Kaʿbeden ḫalḳ ötdiler ṣaḥrā-neverdem men henūz*
Buldı ʿālem ḳurb-ı menzil dūr-kerdem men henūz

2 Ol Mesīḥādan tamām emvāt iḥyā buldılar
Vāy yüz bin vāy kim pāmāl-i derdem men henūz

3 Her kef-i ḫāk oldı erbāb-ı naẓardan kīmyā
Ṣarṣar-ı devrān öñünce müşt-kerdem men henūz

4 Oldı Īsā hem-ʿinān ḫurşīd-i ʿālem-tābile
Vādī-i tecrīd ḳaṭʿ itmekde ferdem men henūz

5 Düşdiler Rüstem-ṣıfatlar ḫāke Zāl-i çarḫdan
Böyle ḫūñ-ḫᵛār ile Ḳavsī hem-neberdem men henūz

---

228 TB, 91a; TF, 69a; İ, 53a; L, -

* Bu gazelin kenarına Farsça 3 beyit yazılmış.

4 Vādī-i tecrīd: Vādī-i tecrīdi İ / ferdem men: men ferdem İ

5 ḫāke: ḫāk TF, İ // böyle: ben ki İ

229

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Ne yalḳuz mende ol serv-i revān ötgeç revān ḳalmaz
Ki ger men gördügüm cānān gelür hīç kimde cān ḳalmaz

2 Şeb-i hicrān bu bīdād ile ger yaġma-yı cān eyler
Gelür bir gün ki ʿāşıḳdan gözüm nām u nişān ḳalmaz

3 Eger artar bu yüzden gün-be-gün ʿışḳuñ teb ü tābı
Senüñçün ey hümā menden bir avuç üstüḫᵛān ḳalmaz

4 Bu il yā Rab n'olur bī-ḫānmān bülbüllerüñ ḥāli
Ki hīç gülşende nālem şuʿlesinden āşiyān ḳalmaz

5 Bu hamı ḫāl vardur yār ruḫsārında ḥayrānem
Ki gün tā germ olur gülşende şebnemden nişān ḳalmaz

6 Bilürse göñlümüñ ḥālini yüz bī-tāblıḳ ḳılsam
Benüm taḳṣīrüme elbette ol ārām-ı cān ḳalmaz

7 Ne bābet var dutar Ḳavsī kimi dāmānuñ el çekmez
Menüm müşt ġubārum yerde ey serv-i revān ḳalmaz

229
TB, 91b; TF, 69a; İ, 53a; L, -
1 Ne yalḳuz mende: ne bābından kime İ
5 şebnemden: başumdan İ

230

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nükte-perdāz leb-i mey-gūn nefes çaġ eylemez
Ḳāmet-i mevẕūn gören mevẕūn nefes çaġ eylemez

2 Gāh olur ṣarsar bu ṣaḥrāda vü gāhī gird-bād
Yetmeyince Leylīye Mecnūn nefes çāġ eylemez

3 Çarḫ altından çıḫar bir yana cān-ı bī-nefes
Kim ki bilmiş ebreş-i gerdūn nefes çāġ eylemez

4 ʿIşḳ bāzūsındadur ebrū kemānlar ḳuvveti
Olmayınca Kūhken gül-gūn nefes çāġ eylemez

5 Evvel ü āḫır olur dünyā seven dünyāya ṣarf
Ḳara yer altında hem Ḳārūn nefes çāġ eylemez

6 Olmayınca bāde ṣāf u pāk düşmez cūşiden
Kim ḫum-ı gerdūnda Eflātun nefes çāġ eylemez

7 Ḳaṭʿ-ı rāh-ı ʿışḳda Ḳavsī nefes çāġ eylese
Oddaki naʿlin urar varun nefes çāġ eylemez

230
TB, 91b; TF, -; İ, 53b; L, -
2 ṣaḥrāda vü: ṣaḥrālarda İ

231

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Gerçi ḳoymaz çekmeġe kāmumca devrān bir nefes
Ben hemān nūş eylerem mey bir nefes ḳan bir nefes

2 Çün şererler var ki işler berḳ-i bī-zinhār işin
Yandurur bir ʿömr her çend olsa hicrān bir nefes

3 Ey ki dāyim bāde-i gül-rengden sīr-ābsan
Neşʾe istersen benümle içginen kan bir nefes

4 Ey nesīm-i nāle ol ḫun-ḫᵛār gelmek çāġıdur
Eyleme evrāḳ-ı terkībüm perīşān bir nefes

5 Şemʿa her dem yanduñ ey pervāne gördüñ leẕẕetin
İmtiḥān içün bizüm odlare hem yan bir nefes

6 Göz yumup açınca varı tār u pūdum yandurur
Āh eger iḳbāl ide ol berḳ-ı cevlān bir nefes

7 Özgeler ney teg iderler nāleler feryādlar
Ḳoy çekem men daḫi ey gerdūn-ı gerdān bir nefes

8 Cāne yoḳdur nisbetüñ ey derd-i bī-dermān senüñ
Sen ḥayāt-ı cāvidānsan olsa ger cān bir nefes

9 Gülşen-i īcād içinde ġonçe-i taṣvīr teg
Kim görüpdür Ḳavsī-i maḫzūnı ḫandān bir nefes

---

231 TB, 92a; TF, 69b; İ, 53b; L, 37a

6 - L, yandurur: yandurup İ

7 Özgeler: ġayrlar L

8 TF’de bu beyit sayfa kenarında ve ters olarak yazılmış.
İ’de bu beyit sayfa kenarına yazılmış. Yarısı okunmuyor.

9 Ḳavsī-i maḫzūnı: Ḳavsī-i maḫzūn TB

232

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Laʿlüñ virür ḥayāt u alur cān nefes nefes
Kim bāde curʿa curʿa virür kan nefes nefes

2 Yoḫ mende tāb virmez ışıġ rişte tābsız
Bīhūde yandurur beni devrān nefes nefes

3 Mīzān-ı ḥüsn meyl ide bir yana ḥayfdur
Vir laḥẓa laḥẓa derdüme dermān nefes nefes

4 Aç deste deste kākül-i müşkini mū-be-mū
ʿUşşāḳ cemʿin eyle perīşān nefes nefes

5 Gün intiẓārı gözlerümi meşʿal eylemez
Şām açsa yār ṣubḥ-ı girībān nefes nefes

6 Her çend üstüḫᵛānumı yandurdı derd-i dil
Yanduġca sebz olur bu ney-istān nefes nefes

7 Ḳavsī ne ʿışḳdur saña bi'llāh kim dimiş
Kim şuʿle şuʿle odlare düş yan nefes nefes

---

232 TB, 92b; TF, 70a; İ, 54a; L, 37a
1 u: -TF, -İ
3 - TF, İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
4 cemʿin: cemʿiyyetin İ

233

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Çekmişem ʿışḳuñ yolında zehr-i hicrān bir nefes
Ġam yolında bir dem ü hicrān yolında bir nefes

2 Ben dimem sālik degül Mecnūn u Ferhād u felek
Nevbet ilen beklerüz devrān yolında bir nefes

3 Böyledür çarḫuñ revişi şah ola dervīşler
Maḥşer devr-i ḳıyāmetler gelende bir nefes

4 Her kimüñ aʿmāline saʿyı virilür çoḳ u az
Ḳısmet olsa ʿāleme ecrüm yeterdür bir nefes

5 Dimedüm ger nīk ü bed ḳıldum ʿamel dünyāda Ḥaḳ
Bulmadum rāḥat yolında rāḥat onuñ bir nefes

6 Çarḫa çekdüm daşa çaldum tiġ-i ʿışḳuñ gün-be-gün
Ġam başında olmadı taḳṣir bir mū bir nefes

7 Ala āşıḳ ki yüz reng ilen ḳavs-ı ḳuzeḥ
Ḥam ḳılup devrān salupdur çarḫa anı bir nefes

8 Bilmenem nedür işüm ser-geşte gezmekdür müdām
Yoḳ ferāġat bu serāda rāḥat olmaz bir nefes

---

233 TB, -; TF, -; İ , 54a ; L , -

234

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cemālüñden senüñ ey şemʿ ḥayrānlıġ baña ḳalmış
Perīşān kākülinden bir perīşānlıġ baña ḳalmış

2 Ḥayātum naḳdini ṣarf itmedüm eyyām-ı vaṣl içre
Elümden imdi hicr almış peşīmānlıġ baña ḳalmış

3 Şeb-i hicrān asılmış her müjemden bir ciger laḫti
Belī gül-çinliġümden bu gül-efşānlıġ baña ḳalmış

4 Gözüm peyveste berḳ ü ebr teg vaṣluñ bahārından
ʿAbes̱ bī-tāblıġ bīhūde giryānlıġ baña ḳalmış

5 Ṣabā peyküm belā ḫaylüm külāhum şuʿle-i āhum
Serīrüm meskenet Ḳavsī Süleymānlıġ baña ḳalmış

---

234 TB, 93a; TF, 70a; İ, 54b; L, 37b
2 itmedüm : itdüm L // imdi: bildi İ / peşīmānlıġ: perişānlıġ İ
4 ʿAbes̱: hemişe İ

235

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ol ki Cennetdür adı kūşe-i mey-ḫāne imiş
Āb-ı Kevs̱er didügüñ bir dolu peymāne imiş

2 ʿIşḳ imiş ḥüsn-i cihān-sūz ḥaḳīḳatde onuñ
Ẓāhiri şemʿ velī bāṭını pervāne imiş

3 Tīġuñ altında nefes çekmedüm ammā bildüm
Ki bu meydānda ʿalem nāle-i mestāne imiş

4 Bu nişānlar ki menüm var virürler ondan
Oldı maʿlūm ki Mecnūn nice dīvāne imiş

5 ʿIşḳdan ġayri ki cān tāze ider şuġlı onuñ
ʿĀlemüñ işleri bāzīçe-i ṭıflāne imiş

6 Aña her çend ḳulaġ dutmaz idüm bildüm kim
Baña nāṣiḥ didügi ser-be-ser efsāne imiş

7 ʿAzm-i kūyuñ yetürür menzile her günde beni
Sālikūñ bāl ü peri himmet-i merdāne imiş

8 Müflis-i ʿālem iken duydı gözüm göñlümden
Ey gedālar yıġıluñ genc bu vīrāne imiş

9 Düşdi her daş elüme sīneme urdum ammā
Āh efsūs kim ol şişe perī-ḫāne imiş

10 ʿÖmrler ʿālem-i ṣūretde gezerdüm Ḳavsī
Āşinā ister idüm maʿnā-yı bīgāne imiş

---

235 TB, 93a; TF, 70b; İ, 54b; L, 37b

2 ʿIşḳ imiş: ʿIşḳdur TF

5 şuġlı onuñ: bildüm kim TF, İ // ʿĀlemüñ işleri bāzīçe-i ṭıflāne imiş: Baña nāsiḥ didügi ser-be-ser efsāne imiş TF

6 -TF, bildüm kim : bes bildüm İ

8 gözüm göñlümden: göñlüm göñlümden TB, gözüm ʿālemden TF, göz ü göñlümden İ

9 şişe: sineTB

236

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Fiġān ki dehrde bir āşinā bulunmaz imiş
Bu hamı şöhret ile kīmyā bulunmaz imiş

2 Cihānda olmaz imiş şād ʿāşıkuñ göñli
Ġareż bu Kaʿbede hergiz ṣafā bulunmaz imiş

3 Bu ṣūret ile gözüm nūrı oldı ṣarf-ı ṭaleb
Fiġān ki maʿnā-yı mihr ü vefā bulunmaz imiş

4 Yanup yanup geçinür eşk ü āhilen bülbül
Bu murġzārda āb u hevā bulunmaz imiş

5 Benümle kāküli kūtāhlıḳ ḳılur yāruñ
Bulunsa ṣayd kemend-resā bulunmaz imiş

6 Benüm de ʿömrüm ötüpdür es̱erlü nāle ile
Velī bu perdede ey ney nevā bulunmaz imiş

7 Dil anlayan işiden dinleyen bilen Ḳavsī
Bilür ki sen kimi bir bī-nevā bulunmaz imiş

---

236 TB, 93b; TF, 71a; İ, 55a; L, 38a

1 hamı: külli L
3 maʿnā-yı mihr: manʿā vü mihr İ
4 Yanup yanup: Yaḳup yaḳup L
6 ötüpdür: azaldı L
7 L'de bu beyit 237. gazelin ilk beyti ile karışmış.
anlayan: ānin TB

237

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dil-i bī-tāb eritmiş baġrumı gözden revān itmiş
Bu ḳan olmış baña sāḳī mey-i gül-gūnı ḳan itmiş

2 Degül bī-maṭlab ol laʿl-i tebessüm-āferīn yā Rab
Dehānuñ mende gūyā yā göñül yā cān gümān itmiş

3 Lebün ḥükmile ḫaṭṭ-ı sebz tesḫīr itdi dünyānı
Fiġān kim mūrı ol Ḥātem Süleymān-ı zamān itmiş

4 İdim hansı dil ile şükrin ol Yūsuf-nijāduñ kim
Baña zindān iken ʿālem behişt-i cāvidān itmiş

5 Nigāhın her kime tīr eylemiş geçmiş revān menden
Dimiş her kimseye bir söz baña ḫāṭır-nişān itmiş

6 Ḳanadı altına almış oḫuñ cismüm bi-ḥamdi'llāh
Hümā-yı evc-i devlet başum üste āşiyān itmiş

7 Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı sebzin sürme-i çeşm itmişem Ḳavsī
Baña ol tūtiyā Tebrīz şehrin İṣfahān itmiş

---

237 TB, 94a; TF, 71a; İ, 55a; L, 38b

1 L'de bu beyit 236. gazelin 1. beyti ile karışmış.

4 iken ʿālem: ʿālem ol İ

6 Ḳanadı altına almış: ḳatı altına almışdur İ / cismüm: cism TB

238

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ol ki ḥüsnüñden senüñ dünyānı gülzār eylemiş
Bilmenem yā Rab ne maʿnādan beni ḫᵛār eylemiş

2 Ḳanlu müjgān otlu dillerdür ki çeşmüm merdümi
Anlar ile göñlümün rāzını iẓhār eylemiş

3 Göñlümüñ her pāresi bir ayru ḥayrāndur aña
Bir ḫarīdārın bu Yūsuf-yüz ḫarīdār eylemiş

4 Gāh gāhi bir tekellüm lāʿl-i nābından senüñ
İsterem andan ki yoḫ yerden beni var eylemiş

5 Sen müselmānsan göñüller birle tār-ı kākülüñ
Sübḥa-i ṣad-dānedür kim ʿışḳ zünnār eylemiş

6 Ger Mesīḥā bilse çekmez derd-i ser dermān içün
Kim bu bīmārı ṭabīb-i ʿışḳ bīmār eylemiş

7 Özgeler teg ḳadrini ger bilmesem dutsun gözüm
Her nigāh-ı nā-müşaḫḫaṣ kim baña yār eylemiş

8 Pīç ü tāb-ı şām-ı hicrān bes degül midür baña
Kim teġāfül şīvesin ol derde ser-bār eylemiş

9 İtmenem Ḳavsī kimi seyl-i ḫavādiṡden fiġān
Kim beni vīrāneden vīrāne miʿmār eylemiş

---

238 TB, 94; TF, 71b; İ; 55a; L, 38b
2 odlu: otlu TB, TF, L
3 ḫarīdārın: ḫarīdārı İ
4 beni: seni L
7 -L

239

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1 Meger zencīr-i zülfüñ şānelenmiş
Ṣabā zencīr üzüp dīvānelenmiş

2 Ḫayāl-i tāb-ı şemʿ-i ʿārıżuñdan
Gözüm içre nigeh pervānelenmiş

3 Gül-i ruḫsāruñ üste şebnem-i ḫoy
ʿAḳīḳī nāre benzer dānelenmiş

4 Benem ṣaḥrāda hem-zencīr-i Mecnūn
Yine dīvāneler hem-ḫᵛānelenmiş

5 Yoluñ düşdükde nāgeh yapa luṭfuñ
Bu ümmīd ile dil vīrānelenmiş

6 Ḳalurken bī-mürebbī ṭıfl-ı eşküm
Muḥabbet ata mihnet anelenmiş

7 Mürüvvet ḳıl ki Ḳavsī senden ötrü
Özünden özgeden bīgānelenmiş

239
TB, 95a; TF, 72a; İ, 55b; L, 39a
3 Gül-i ruḫsāruñ: Gül ü ruḫsāruñ İ
4 hem-ḫāᵛnelenmiş: hem-ḫānelenmiş TF,İ
5 nāgeh yapa: ey ney tābe İ , tā ki yapa L

240

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ravża-i rıḍvān ki dirler ʿārıż-ı cānān imiş
Āteş-i dūzaḫ bi-ʿaynih āteş-i hicrān imiş

2 Fāriġu'l-bāl eyledi ebrū-kemānlardan beni
Allah Allah zaḫm-ı bīdāduñ ḳızıl ḳalḫan imiş

3 Acz idüp eflāke yalvardum mükerrer bilmedüm
Kim bu vādīlerde gerdūn daḫi ser-gerdān imiş

4 Ol bir avuc ḳan ki dil dirler aña erbāb-ı dil
Gördüm ü ġavr eyledüm deryā-yı bī-pāyān imiş

5 Bir sebūdur bir sudur itdüm mükerrer imtiḥān
Kim senüñle bāde-i gül-reng ü sensiz ḳan imiş

6 Yāri aġyār ile gördüm mihribān fehm eyledüm
Kim benüm kāmumca hergiz dönmeyen devrān imiş

7 Bulmaġ istersen anuñ zencīr-i zülfüñden necāt
Şükr kim Ḳavsī saña ʿaḳl u ḫired bühtān imiş

240
TB, 95a; TF, 72b; İ, 55b; L, 39a
1 ʿārıż-ı cānān: ʿārıż-ı cānāne TF
3 daḫi: bile İ
7 necāt: ḫalāṣ L

241

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Bezm-i mey sensiz hemānā bend imiş zindān imiş
Bāde-i gül-reng işitmişdüm bi-ʿaynih ḳan imiş

2 İstedüm dermān ṭabībümden fiġān kim bilmedüm
Kim anuñ her derdi yüz min derdüme dermān imiş

3 Göz yumunca cānumı cānāne teslīm eyledüm
Ben onı düşvār sanmışdum velī āsān imiş

4 Eylemezdüm ben dil-i bī-tāba pervā āh kim
Ol şerār-ı nā-tüvān berḳ-i sebük-cevlān imiş

5 Āteş-i dūzaḫ diyer zāhid ḳaradur dūd teg
Doġrı söyler Ḫaḳḳ diyer gördüm şeb-i hicrān imiş

7 Kaʿbeden büt-ḫāneden mescidden ü mey-ḫāneden
Ḫaḳḳ bilür kim hamı yerde maṭlabum cānān imiş

8 Kaʿbe ṭavfın ʿömrler bir gün dilerdüm Tengriden
Şükr kim kūyuñda her gün ʿıyd imiş ḳurbān imiş

9 Yüz dil ile çarḫa Ḳavsī yalvarup ʿacz eyleme
Kim bu vādīlerde gerdūn daḫi ser-gerdān imiş

---

241 TB, 95b; TF, 72b; İ, 56a; L, -
2 derdüme: derde TF, derdlere İ
5 söyler: söyle TB
9 yalvarup ʿacz: -TF (yanık)

242

Mefūlü fāilātü mefāilü fāilün

1 Vaṣluñ eger bulunmasa gözden nedür ġaraż *
Maṭlab arada olmasa sözden nedür ġaraż

2 Şemʿ-i murād yanmaz imiş dāġ-ı ʿışḳ ile
Yā Rab bu yanar oddan u közden nedür ġaraż

3 Dīvānenüñ düz olmaz imiş göñli şehrde
Maʿlūmum imdi oldı ki düzden nedür ġaraż

4 ʿĀşıḳ gözini aġ u günin ḳara itmese
Bes ḫāl-i sebzden ḳare gözden nedür ġaraż

5 Şīrīn sözüñ cihāne yeter şūr salmaġa
Bilmem lebüñde dad ile duzdan nedür ġaraż

6 Cānān ile tekellüm eger mümkin olmaya
Dilden murād nola vü sözden nedür ġaraż

---

242 TB, 96a; TF, 73a; İ, 56a; L, 40a

* TF’de 73a’da sayfa kenarında “ḥaris” redifli okunamayacak şekilde 7 beyit var.

2 dāġ-ı ʿışḳ ile: dāġ-ı ʿışḳdan TF // Yā Rab: yanar L

3 düz: dur L

243

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳa ni niʿmet-i elvān ne cennetdür ġaraż
İki ʿālemden aña şuġl-i muḥabbetdür ġaraż

2 Bülbül-i zār ile farḳum var benüm yerden göge
Kim aña gülbün baña ol serv-ḳāmetdür ġaraż

3 Dem-be-dem tīġuñdan ölmekdür baña maḳṣūd kim
Sāye-i bāl-i hümādan ḫalḳa devletdür ġaraż

4 Ey diyen kim telḫ olur güftārı şīrīn leblerüñ
Neş'edür maḳṣūd ṣahbādan ne leẕẕetdür ġaraż

5 Bilürem kim iʿtibār olmaz bu günden danlaya
Cān nis̱ār itmekde te'ḫīr olsa fırṣatdur ġaraż

6 İçürür cām-ı zer içre zehr-i ḳātil teşneye
Ol ki iḥsāndan aña taḥvīl-i minnetdür ġaraż

7 Maṭlabum leẕẕet degül ehl-i heves teg kim baña
Vaṣldan bir özge derd ü dāġ u miḥnetdür ġaraż

8 Meyve içün bāġbān her naḫli eyler terbiyet
Ḫilḳatinden nevʿ-i insānuñ muḥabbetdür ġaraż

9 Ġonçe-i gül sen teg ey bülbül bitürmez yārumı
Kim baña manẓūr maʿnādur ne ṣūretdür ġaraż

10 Ġayre yoḫdur nisbetüñ ey sebz-i teh-i gül-gūn senüñ
Kim perīveşlerden ancaḳ bir melāḥatdur ġaraż

11 Suya meylin teşnenüñ mevc-i serāb efzūn ider
Ḳavsīye ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳatdür ġaraż

243
TB, 96b; TF, 73b; İ, 56b; L, 39b
3 maḳṣūd: maṭlūb L
4 güftārı: güftār-ı TB
9 yārumı: yāremi L

244

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 İçüp mey ḳana ḳana baġrumı ḳan itdi ol nev-ḫaṭ
Ḥavāsum ġonçesin gül teg perīşān itdi ol nev-ḫaṭ

2 Ucaldı hansı bülbül nālesi kim sebze eṭrāfın
Ḥayādan terleyüp gül gül gülistān itdi ol nev-ḫaṭ

3 Dolandum Kaʿbe-i kūyına yüz çin tā beni bir yol
Çevirdi başa evvel ṣoñra ḳurbān itdi ol nev-ḫaṭ

4 Getürmişdüm ezelden zülfe īmān şükr kim āḫir
Getürdi āye-i ḫaṭṭın Müselmān itdi ol nev-ḫaṭ

5 Geçerken rūzgārum sāde ṣūretler ḫayālile
Beni Ḳavsī bu maʿnādan peşīmān itdi ol nev-ḫaṭ

244
TB, 97a; TF, 74a; İ, 56b; İ, 40a
1 İçüp mey: mey içüp TF
2 Ḥayādan: Ḥayā TF // itdi: oldı L
5 itdi: oldı İ

245

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sīnede göñlüm serāyın rūşen eyler şem'-i dāġ
Öz ayağı altına her çend ışıġ virmez çerāġ

2 Tā açarsan aġzuñı güftāre göñlüm açılur
Ġonçeni şebnem gibi bir ḳaṭre eyler ter dimāġ

3 Sāḳiyā mestem elim dutmaz ne tedbīr eyleyim
Ol ki ḳısmetdür yeter ammā gerekdür el ayaġ

4 'Arşdan ötmek gerek tā kūyına yetmek gerek
Sa'y ḳıl ey nāle kim yol ṣa'bdur menzil ıraġ

5 Baġlamañ zühd ehline ḳapusını mey-ḫānenüñ
Ḥürmeti lāzım gerek her çend kāfirdür ḳonaġ

6 Sanma kim bīhūde otlandum ser-ā-pā şem' teg
Vārişem yandurmışam ḳabrinde Mecnūnuñ çerāġ

7 Tā dilüm var bu çemende ey bahār-ı ārzū
'Andelīb ü gül kimi menden fiġān senden ḳulaġ

8 Gülsitāne tā nesīm-i kūyuñ ey gül gitmeye
Ġonçe-i āteş-zebānuñ aġzını açmaz bıçaġ

9 Ben ötürdüm derd-i serlü nāleni seyl-ābdan
Arḫa luṭfuñdur baña seyl-āba daġlardur dayaġ

10 Nāle bir dem yandırur bir dem saçar ḫākisterüm
Gāh olur ḫāmūş gāhī otlanur yelden çerāġ

11 Nergis-i taṣvīr ḥayrāndur saña çeşmüm kimi
Lāle teg reşk āteşinden olmayım mı seng-i dāġ

245
TB, 97a; TF, 74a; İ, 57a; L, 40b
1 her çend: hergiz İ
4 'Arşdan ötmek: 'Arşdan dutmak İ, 'arşa yetmek L
6 - L
8 - L
9 nāleni: nāle-i İ
10 - L
11 - L

12 Var ümīdüm ķoymaya peymāne-i çeşmüm tehī
Ol ki ḫᵛān-ı raḥmetindendür felek bir boş çanaġ

13 Ķavsī ol ra'nā ġazālidür Fużūlīnüñ bu kim
Ey Fużūlī çek ayaġ ol bezmden yā çek ayaġ

246

Fāilātün fāilāütn fāilātün fāilün

1 Ey ṣabā Tañrıyçün it bir dem benümle yārlıġ
Yāre ʿarż it kim gelür mi yārdan aġyārlıġ

2 Tā mey-i gül-gūn ola mest olmayan dīvānedür
Kim bilür hüşyār olan nāçārdur hüşyārlıġ

3 Ṭāḳatüñ yoḳdur ṭabībüm var menden al götür
Kim bu derdile baña düşvārdur ġam-ḫʷārlıġ

4 Ben anuñçün şükr idüp yalvarmanam gerdūne kim
Yeg gelür nā-kes devāsından baña bīmārlıġ

5 ʿĀşıḳ olmaz olmaya dil-gīr kim mümkin degül
ʿIşḳdan ḫoş-ḥāllıġ seyl-ābdan miʿmārlıġ

6 Cism ü cāndur bir birile ʿışḳ u ḥüsnüñ nisbeti
Olsa ger āzārlıġ mümkin degül bī-zārlıġ

7 Dehrde tā var Ḳavsī lāzım u melzūmdur
ʿAḳl-ı nāḳış pādşālıġ ʿışḳ-ı kāmil ḫʷārlıġ

246
TB, 97b; TF, 74b; İ, 57b; L, 40b
1 Tañrıyçün it bir dem benümle: bir dem benümle Tañrıyçün L
4 anuñçün: ān içün TF
7 ʿAḳl-ı nāḳış: ʿAḳl u nāḳış L

247

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Ḫoş şuġl-i dil-nişīndür aḥbāba mihribānlıġ
Pervāne ile birliġ şemʿ ile hem-zebānlıġ

2 Ṣūretde nā-mülāyim maʿnāda ḫoş-nümādur
ʿUşşāḳ u ser-girānlıġ maʿşūḳ u cān-feşānlıġ

3 Dirsen ki ḫūblardan kes mihrüñ ictināb it
Yaḫşılar ile zāhid yaḫşı mıdur yamanlıġ

4 Ṣorsan nedür murāduñ cām-ı cihān-nümādan
Merdāne cān-feşānlıġ mestāne mihribānlıġ

5 Başum alup çıḫardum gerdūn-ı dūn ivinden
Ger nāle teg ʿinānum dutmaydı nā-tüvānlıġ

6 Her çend cürʾet itmez ʿarż-ı niyāza ʿāşıḳ
Ammā bir odlu dildür maʿnāda bi-zebānlıġ

7 Her bir neẓāresinden yüz nükte fehm idersen
Ḳavsī saña müsellem ʿālemde ḫurdedānlıġ

247
TB, 98a; TF, 75a; İ, 57b; L, 41a
5 gerdūn-ı dūn ivünden: gerdūn ivinden çarḫ İ // dutmaydı: dutsaydı L
6 ʿarż-ı niyāza: ʿarż-ı niyāz İ, nāz u niyāza L // bi-zebānlıġ: nā-tüvānlıġ L

248

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Aldı menden yāre lāyıḳ cānı hicrān ḥayf ḥayf
Ṣarfesiz ṣarf eyledi ol naḳdi cānān ḥayf ḥayf

2 İtmedüm ben dīnümi īmānumı ondan dirīġ
Söz ḳılur menden dirīġ ol nā-müselmān ḥayf ḥayf

3 İtmedin cān riştesin peyvend tār-ı zülfüñe
Cān üzüldi ömr azaldı geçdi devrān ḥayf ḥayf

4 Her ḫas u ḫāşāk sīr-āb oldı eşkümden benüm
Başum üste gelmez ol serv-i ḫırāmān ḥayf ḥayf

5 Her özin bilmez sözi teʾs̱īr ider dildāruma
Her nesīm ol ġonçeni eyler perīşān ḥayf ḥayf

6 Görmek içün nīm ḫām olmış cigerler lez̠z̠etin
Olmaduñ sāḳi baña bir laḥża mihmān ḥayf ḥayf

7 Ḳavsīye kim āb-ı Kevs̱er dehrde şāyestedür
Ḳana ḳana gerdiş-i gerdūn virür ḳan ḥayf ḥayf

248
TB, 98b; TF, 75b; İ, 57b; L, 41a
1 yāre : cāne L
3 İtmedin: itmedüm L
5 dildāruma: cānānuma İ
6 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
içün: olmaz İ / nīm ḫām: nīm ḫᵛāb L

249

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Yoḳdur s̱ebātı faṣl-ı gülüñ ey hezār ḥayf
Bir göz yumup açınca geçer nev-bahār ḥayf

2 Düşdüm gide gide iki ʿālem belālara
Bir ḳatla ol belā baña olmaz düçār ḥayf

3 Ben daḫi bir gül olsa idi ter-zebān idüm
Ol nev-bahār unutdı beni ey hezār ḥayf

4 Bülbül kimi benüm daḫi çoḳ var sözlerüm
Lāl oldı ġonçe teg dilüm ey gül-ʿiẕār ḥayf

5 Devr-i zamān egerçi şererbārdur bu il
Bī-derddür diyen ki geçen rūzgār ḥayf

6 Miʿrāca yetdi gerçi sebüklıġ şikestelıġ
Olmadum öz murādum ile ḫāksār ḥayf

7 Hīç kimse derd ḳadrini bilmez benüm kimi
Ḳadrümi bilmedüñ ḥayf ey rūzgār ḥayf

8 Ṣayyāde ṣayd ḳadrini vaḥşet bilindürür
Ḳavsī ben ol kemende tiz oldum şikār ḥayf

249
TB, 99a; TF, 76a; İ, 58a; L, 41b
1 s̱ebātı: beḳāsı İ
2 belālara: dillere L
4 çoḳ var sözlerüm: var sözlerüm veli İ
6 gerçi: bes ki L
7 bilmedüñ : bilmedüm TB / ḥayf : benüm İ / ey : -TF
8 TB’de bu beyit iki defa yazılmış.

250

Feilātün feilātün feilātün fa'lün

1 Ḥüsn eger āyīne olsa aña cevherdür ʿışḳ
Ne reviş var ise ḥüsn ile berāberdür ʿışḳ

2 Ser-be-ser ʿālem-i īcād ṣadefdür ammā
Ḥüsndür baḥr-i girān lenger ü gevherdür ʿışḳ

3 Ḫᵛār baḫma baña ey ḥüsn-i ḳavī kim ʿāşıḳ
Nātüvān ise velī sedd-i Sikenderdür ʿışḳ

4 Ḥaẕer it başuñ içün olmayasan ʿāşıḳ kim
Görebilmem seni maẓlūm u sitem-kerdür ʿışḳ

5 Yār eger raḥm ide ʿāşıḳ özine raḥm itmez
Ḥüsn her çend müselmān ola kāfirdür ʿışḳ

6 Vaṣl ile ʿāşıḳ-ı bī-tāb odı teskīn tapmaz
Ḥüsn bir āteş-i sūzān u semenderdür ʿışḳ

7 Tūtiyā narḫınadur ehl-i naẓar yanında
Bī-baṣīretlere ḫāk ile berāberdür ʿışḳ

8 Ḥüsn her çend ola şīrīn ü şekerbār velī
Teşne-i derd olana çeşme-i kevs̱erdür ʿışḳ

9 Ne ḳadar çeşme-i sīm-āb ola ʿāşıḳ Ḳavsī
Ḥüsn bilmez mi ki deryālara lengerdür ʿışḳ

250
TB, 99a; TF, 76a; İ, 58a; L, 41b
2 ṣadefdür. Ṣadaḳdur İ
4 u: -İ, - L

251

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Ne herze miḥnet ü derd ü ġam u belādur ʿışḳ
Ki gencdür dil-i vīrāne ejdehādur ʿışḳ

2 Bir özge maṭlab içün ʿaḳl teg delīl degül
Ki aṣl-ı mesʾele vü ʿayn-ı müddeʿādur ʿışḳ

3 Od ile od suya su toprag ile topraġdur
Hevā-yı nefse uyan kimseye hevādur ʿışḳ

4 Ṣadef naṣīb bulur vüsʿatince deryādan
Eger sen olmayasan nā-resā resādur ʿışḳ

5 Nezāket ehline bāġ u bahār u niʿmetdür
Belā sevenlere ṣaḥrā-yı Kerbelādur ʿışḳ

6 Ḫıred ṣanem-gede her ārzūsı bir bütdür
Sınıḳ göñüller ivi Kaʿbe-i ṣafādur ʿışḳ

7 Egerçi ḳıble-nümādur ḫıred ʿibādet içün
Gözi görenlere āyīne-i Ḫudādur ʿışḳ

8 Onı ger ister isen faḳr dāmenin dut kim
Helāk-i ḫāl u ḫaṭ naḳş-ı būriyādur ʿışḳ

9 Sipāhdur ġam u mihnet nevā-yı nāle-i ʿalem
Cünūn vezīr ü göñül taḫt u pādişādur ʿışḳ

---

251 TB, 99b; TF, 76b; İ, 58b; L, 42a
2 teg: küll İ
3 su : - L
4 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
nā-resā resādur: nā-resādur TF
5 sevenlere: ṣavanlara TB, TF
6 - L , Kaʿbe-i ṣafādur: Kaʿbe vü ṣafādur TF
8 dut kim: dutgil L
10 düşer: düşler TF
12 hamı: ḳadar L
15 sözi: - TF
16 - L
18 - L
20 - L

10 Düşer ayaġlara ammā sipihre baş egmez
Diyār-ı ḥüsnde hem şāh u hem gedādur ʿışḳ

11 Ġam-ı cihān ile ʿāşıḳ ġam-ı cihān çekmez
Ki hem girihdür özi hem girih-güşādur ʿışḳ

12 Bu hamı ḳudret ile teşne-i taẓallümdür
Sözüñ ḥaḳīḳati sultān-ı Kerbelādur ʿışḳ

13 Ger olsa maṭlabuñ ey cān ḥayāt-ı cāvīdān
Kenār dutma ki ser-çeşme-i beḳādur ʿışḳ

14 Yeri yeri yoluña ey esīr-i devlet hey
Ki māl ile ele düşmez girān-bahādur ʿışḳ

15 Anuñ özi sözi ger derd ü dāġ-ı ālemdür
Velī ne derdüñ olursa aña devādur ʿışḳ

16 Ne ġam ger artuḳ ider ḥüsn günde yüz derdüm
Bu bes degül mi ki min derdüme devādur ʿışḳ

17 Muḫālaṭat ezelīdür muṣāḥabet ebedī
Eger sen olmayasan yād āşinādur ʿışḳ

18 Naẓarda ger görinür ʿışḳ nā-tüvān ammā
Şükūh-ı ḥüsn perkāh u kehrubādur ʿışḳ

19 Humā-yı devlet eger itmez iltifāt ne ġam
Fütādeler başına sāye-i Ḫudādur ʿışḳ

20 Peyāmı nāmesi ger ser-be-ser şikāyetdür
Ḥaḳīḳat anlar isen maẓhar-ı rıżādur ışḳ

21 Ben iḫtiyār ile ol kūya gitmenem Ḳavsī
Baña bu vādī-yi ḫun-ḫᵛāre reh-nümādur ʿışḳ

252

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Döner pervāne teg maʿşūḳınuñ başına her ʿāşıḳ
Bulunmaz ben kimi ʿālemde bir bī-bāl ü per ʿāşıḳ

2 Yolında bes ki ʿışḳ ehlin görür toprağ ilen yeksān
Sanur ol ṭıfl-ı bāzī-gūş kim yerden biter ʿāşıḳ

3 Ġarīb-i ʿālemem her yerde olsam ben bu yüzden kim
Özüm teg görmenem dünyāda bir ḫūnīn-ciger ʿāşıḳ

4 Bu hamı ṭāḳat-i feryād ile ʿāşıḳ mıdur bülbül
Ki çekmekden nefes meddin olur zīr ü zeber ʿāşıḳ

5 Aña her çend ṣūret bağlamaz cemʿiyyet-i ḫāṭır
Perīşān eylemez erbāb-ı ṣūret teg naẓar ʿāşıḳ

6 Eger ẓāhirde ʿışḳ ehli özinden bī-ḫaberlerdür
Virür maʿnāda öz cānānı göñlüñden ḫaber ʿāşıḳ

7 Anuñ maʿẕūrsan ger özgeler teg bilmesen ḳadrin
Ki Ḳavsī teg sanursan her kimi ey bī-ḫaber ʿāşıḳ

252
TB, 100b; TF, 77b; İ, 59a; L, 42b
1 Döner : Döne L
3 görmenem: görmedüm İ
4 - L, meddin: birin İ

253

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīün

1 Ne bülbüldür ne gül ne şemʿ ne pervānedür ʿāşıḳ
Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür ʿāşıḳ

2 Sanurlar ehl-i ışḳı ḫalḳ-ı ʿālem çoḫ velī azdur
Ki lafẓ-ı āşinā vü maʿnā-yı bīgānedür ʿāşıḳ

3 İki dünyāya virmez bir dem öz evḳātını ammā
Salur yazılara cānın ʿaceb cānānedür ʿāşıḳ

4 Nevā-yı ney senüñ rengin terennüm ʿandelībüñ kim
Helāk-ı hāyhāy-ı nāle-i mestānedür ʿāşıḳ

5 Olur her çend pīç-i kākülüñçün tāb-ı zülfüñçün
Esīr-i pīç ü tāb-ı āh-ı bī-tābānedür ʿāşıḳ

6 Der ü dīvār mescid secdesi zühhāde erzānī
Ki maḥv-ı Kaʿbe-i ruḫsār-ı ṣāḥib-ḫānedür ʿāşıḳ

7 Bir olmışdur ḫayāl-i yār ile ezbes leb-ā-lebdür
Bu yüzden hem ṣadef hem gevher-i yek-dānedür ʿāşıḳ

8 Alupdur hūşımı sevdāsı menden bir uşaġuñ kim
Sanur ʿışḳı erācīf u diyer efsānedür ʿāşıḳ

8 Ger ol genc-i revān ʿışḳ ehlini kimdür diyüp ṣorma
Diyüñ Ḳavsī kimi bir ḫanümān vīrānedür ʿāşıḳ

---

253 TB, 101a; TF, 77b; İ, 59b; L, 43a
3 virmez bir dem: virmezler bir L
5 - L

254

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey melāḥat genci bil ḳadrini vīrān göñlümüñ
Cānum ile sen bil ammā cān senüñ cān göñlümüñ

2 Fāriġ itdüñ özge ḫūblardan beni raḥmet saña
Eyledüñ şirāze evrāḳın perīşān göñlümüñ

3 Her gice kim oldı mihmānum ḫayāl-i merhemüñ
Dāġ ile ḳıldum der ü bāmın çerāġān göñlümüñ

4 Ol gül-i ruḫsār ile gözdür iden küstāḫlıġ
Bilmenem cürmi nedür ey nā-müselmān göñlümüñ

5 Ḳıblegāhum dutmaz afyūn bāde-i nābuñ yerin
Sensiz açmaz uḳdesin seyr-i gülistān göñlümüñ

6 Olmadın ḳanlu etek çek ey ḫayāl-i yār kim
Ṭurfe leb-rīz eylemiş peymānesin ḳan göñlümüñ

7 Āteş üzre ẓarf-ı ser-pūşīde tiz ḳaynar daşar
Ḫūb yetişdin havına ey çeşm-i giryān göñlümüñ

8 Meyl-i seyr-i gülsitān ey bülbül itmez sen kimi
Gül kimi tā var elinde bir avuç ḳan göñlümüñ

9 Ḥāl-i dilden ger ḫaberdār olsa Ḳavsī ol ṭabīb
Her yetenden gönderür derdine dermān göñlümüñ

---

254 TB, 101b; TF, 78a; İ, 59b; L, 43a
1 genci bil: - L
4 ey nā-müselmān: ammā müselmān TF
9 Ḥāl-i dilden: Ḥān u dilden İ / ṭabīb: ṭaleb TF

255

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Şemʿ teg ey eşḳ-i ḫūnīn bende sen göz ḳoymaduñ
Ḳapusında sen hem ey göz merdümi yüz ḳoymaduñ

2 Her ne itdüñ itdüñ ammā hīç bildüñ neyledüñ
Dinmedüñ dindürmedüñ yüz virmedüñ söz ḳoymaduñ

3 Ol güle şerḥ eyle dilden düşdigüm keyfiyyetin
Sen ki ey bülbül beni hīç yerde yalḳuz ḳoymaduñ

4 Terlü ruḫsārın anuñ görsen yıġarsın dāmenüñ
Sen ki ey gün yerde şebnem gögde yulduz ḳoymaduñ

5 Hansı āb u gilden ey ʿışḳ eyledin Mecnūnı ḫalḳ
Çün ezel başdan vücūdumdan benüm tuz ḳoymaduñ

6 Veh ne raʿnāsın ki bār-ı şermden Ḳavsī kimi
Bu çemende bir nihālüñ ḳāmetin düz ḳoymaduñ

---

255 TB, 102a; TF, 78b; İ, 60a; L, 43b
4 sen: bes TB

256

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Baña bī-derd ṣahbā virmesüñ derd ehli ḳan virsüñ
Bu vaṣf ehlin gören Allah içün gelsüñ nişān virsüñ

2 Gözüm bī-eşk ü dil bī-ġam beden āsūdedür yā Rab
Yetür bir yār-ı Īsī-dem ki bu emvāte cān virsüñ

3 Gözüm vardur bu il kim ebr-i gevherbār deryā-dil
Baña öz reng-i zerdümden bahār-i bī-ḫazān virsüñ

4 Benüm cānum ki bī-ārāmdur īs̱ār içün sāḳī
Yeter maḳṣūdına gerdūn ecelden ger emān virsüñ

5 Nis̱āruñçün senüñ eşk-i revān ey serv-nāz azdur
Gözüm var ḫāzin-i ḳısmet baña genc-i revān virsüñ

6 Gözüm merdümleri peyveste ister dāne-i ḫālüñ
Bu mūr-ı nā-tüvān rızḳın Süleymān-ı zamān virsüñ

7 Eger devrān benüm rāyumca dönmez bir zamān Ḳavsī
Ümīdüm var ki göñlüm maṭlabın ṣāḥib-zamān virsüñ

---

256 TB, 102a; TF, 78b; İ; 60a; L; 43b

257

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Bülbül ẕevḳüm nişīmen eylemiş ḥüsnüñ senüñ
ʿĀlemi bend eylemiş ol kūşe-i zülfüñ senüñ

2 Bu metāʿ-ı rāygān ile düzübdür ser-be-ser
Ḳıṭʿa-i ḫoş-ḫaṭ ile rengīn olup ḫālüñ senüñ

3 Sebz-reng ḳābil düşer bu ṣafḥa-i ruḫsārile
Görsedüp levḥ-i Cennetden hilālüñ senüñ

4 Devr-i gerdūn revnaḳ eyler tā ola bir gün içün
İde ḫiẕmet dergehüñde ola iḥsānuñ senüñ

5 Çetr olup ḳavs-ı ḳuzeḫ gökden yere taʿzīm çün
Poşt ḫam ḳılmış derinde bende fermānuñ senüñ

6 Ṣan ki ḳurşanmış kemer biline baḳlamış niçün
Doldurup oḳlar ṣadaḳ birle bu ḳurbānuñ senüñ

7 Derd bilmez dilbere ḳılmaz meded ol ṭabīb
Olmasun żāyiʿ cünūn defʿine dermānuñ senüñ

8 Gözlerüm pür-ḫūn ḥarāretden olup maʿlūmdur
Su yerine içmek ile eylemiş ḳanunuñ senüñ

9 Bu ġazel cuʿbe olup Ḳavsī   adına vaḳf idüp
Yādigār olmaḳ içün ʿişret bu iḥsānuñ senüñ

---

257 TB, - ; TF, - ; İ, 60a; L, -

258

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün-feilün

1 Elümden aldı gözüm sāḳi iḫtiyār gözüñ
Şerāb daḫi ne ḥācet baña ki var gözüñ

2 Ḳaşuñ ne tīġ-i belā kiprigüñ ne gīrādur
Gözüñ ne ḳanludur ey āteşīn-'iẕār gözüñ

3 Haçan ider teh-i mīnā 'ilāc-ı deryā-keş
Ne nev' ḳanum ile sındırur ḫumār gözüñ

4 Hem aldı şīrlerüñ āhūlar gözi odını
Hem itdi āhūya Leylīleri şikār gözüñ

5 Şerāb-ı nāb ider īcād özinden ol sāġar
Niçün henūz çeker zaḫmet-i ḫumār gözüñ

6 Medār-ı devr-i zamān gerdiş-i felek netsüñ
Gözüm çerāġı beni itdi bī-ḳarār gözüñ

7 Seni bu ḥüsn ile Ya'ḳūb görse ey Yūsuf
Diyer ḳıyāmetedin Ḳavsīye ki var gözüñ

---

258 TB, 102b; TF, 79a; İ, 60b; L, 44a
4 gözi: gözin L // şikār: nigār İ

259

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Göñlümüñ ḥālin benüm ol serv-i bālādan ṣoruñ
Varuñ ol bīmāruñ aḥvālin Mesīḥādan ṣoruñ

2 Gāh otlar ḫānümānum geh çerāġum yandırur
Her ikinüñ vechin ol gül-berg-i raʿnādan ṣoruñ

3 Vāṣıl oldı her ḥabāb-ı pūç öz maḳṣūdına
Ḳaṭre-i ser-geşte taḳṣīrini deryādan ṣoruñ

4 Derd çekmiş kimseler derdüñ bilürler çāresin
Dostlar dermānumı Mecnūn-ı şeydādan ṣoruñ

5 Ṣormaġa aḥvālümi mümkin degül bulmaġ beni
Vaṣf-ı ḥālüm ʿālem-i vaḥdetde ʿanḳādan ṣoruñ

6 Sāḳi-i bī-bāk elinde seng-i ḫārā mūm olur
Ger dil anlarsız bunuñ aṣlını mīnādan ṣorun

7 Teng-nā-yı deşt-i imkān ḳābil-i cevlān degül
Ḳavsī-yi Mecnūn nişānın özge ṣaḥrādan ṣoruñ

---

259 TB, 103a; TF, 79b; İ, 60b; L, 44a
2 otlar: odlar İ, āteş L

260

Feilātün feilātün feilātün faʿlün

1 Żaʿfdan düşdüm ayaġdan men-i ser-gerdānuñ
Yeri ey kākül-i yār öz elüñ öz dāmānuñ

2 Ḫıred ü dīn ü dil ü cānumı alduñ sāḳi
Yoḳdur ey kāfir-i ḫūn-ḫᵛār henūz īmānuñ

3 Ol ser-i kūy ki dūzaḫ kimi yandurdı beni
Ne revā ṭaʿne ura ravżasına rıḍvānuñ

4 Sende kim derd-i vefā yoḫ ne deyim derd saña
Sende kim mihr bulunmaz ne dutım dāmānuñ

5 Āh kim āteş-i sūzında iken āb kimi
Her hevādan üzülür silsile-i peymānuñ

6 Cümlenüñ kāmı inen döndüñ ü menden döndüñ
Ey felek dön ki ʿaceb dönmelüdür devrānuñ

7 Men-i bī-dil seni büt-ḫāne-i Çīn bilmez idüm
Yoḳsa ey Kaʿbe-i ʿışḳ olmaz idüm ḳurbānuñ

8 Nice bir beyhude heẕyān-ı müselsel Ḳavsī
Ne olubsan yeter ey ḫaste üzülsüñ cānuñ

---

260 TB, 103b; TF, 79b; İ, 61a; L, 44b

1 düşdüm: düşdi İ

3 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.

5 āteş-i sūzında: āteş-i sūzānda İ

7 idüm: idi TF

261

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey diyen Mecnūn hani Mecnūn menem Leylī gerek
Ṣūret-i dīvār çoḳdur dehrde maʿnā gerek

2 Her kimi görsen muḥabbetden vefādan dem urur
Daʿvā-yı bāṭıl ne ḥāṣıl şāhid-i daʿvā gerek

3 Āşıḳa temkīn ü istiġnā u ṭāḳat pīnedür
Kim diyüpdür kim gedānuñ ṭabʿı müstaġnī gerek

4 Ben semūm-ı hicrden ber-bādem ey bād-ı bahār
Yā nesīm-i ṣubḥ-ı maḥşer yā dem-i ʿĪsī gerek

5 ʿIşḳ iṡbātında ey pervāne yanduñ bilmedüñ
Kim bu ṣūret-ḫānede daʿvā-yı bī-maʿnā gerek

6 Ḥüsne ʿışḳ aḥvālini ʿarż itmek āsāndur velī
Arada neẓẓāre teg bir dil bilen ilçi gerek

7 Ey cünūn bil ḳadrini çoḳ çalma daşdan daşa kim
Sehldür Mecnūn u Ferhād olmasa Ḳavsī gerek

---

261 TB, 103b; TF, 80a; İ, 61a; L, 45a

1 dehrde: maʿnāda İ
2 dem: laf TF, L
4 bād-ı bahār: ebr-i bahār L

262

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Ḫarāb-ı çeşmüñem ey mest-i bī-ḫumār senüñ
Helāk-i ḳaddüñem ey serv-i cūybār senüñ

2 Ne āb u renglü yāḳutdur lebüñ yā Rab
Sözüñ ne şuʿledür ey āteşīn-ʿiẕār senüñ

3 Bu cān ki mende var ezbes ḥaḳīrdür su olur
Nihāl-i dil-keşüñe eylesem nis̱ār senüñ

4 Boyun belāsın alım ey nihāl-i bār-āver
Ölim mürüvvetüñe ey vefālu yār senüñ

5 Nizāʿ u reşk ne lāzım benümle ey bülbül
Bu serv-i sebz ḫırāmān benüm bahār senüñ

6 Bu ḳanlu dāġlar ey bāġbān benüm malum
Neẓāre-i gül ü gül-geşt lālezār senüñ

7 Cünūn-ı kāmil ü bed-nāmlıġ benüm zāhid
Bu ʿaḳl-ı nāḳıṣ u nāmus u neng ü ʿār senüñ

8 Behişt içün beni āvāre eyleyen vāʿiẓ
Yeri ki yār benüm daḫi her ne var senüñ

9 Yetende kūyına yāruñ ṣabā yetür menden
Ki ḫāk-ı rāhuñem ey evc-i iʿtibār senüñ

10 Benüm dilümden aña ey sipend ʿarż it kim
Gözüm çerāġı senüñdür bu bī-ḳarār senüñ

11 Dutım ki her ne sen itdüñ taḥammül itdüm ben
Hani mürüvvetüñ ey çarḫ-ı şuʿlebār senüñ

12 Fiġān ki serkeş ü maġrūr u ḫāmsan Ḳavsī
Egerçi varunı yandurdı rūzgār senüñ

---

262 TB, 104a; TF, 80b; İ, 61b; L, 45a
3 - L
5 TF’de 5. beytin 2. mısraı yerine 6. beytin 2. mısraı yazılmış.
6 - TF
8 Yeri ki: var imdi L / daḫi: ġayr L
10 - L
11 - L

263

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 ʿĀşıḳlara ne şemʿ kimi tāc-ı zer gerek
Onlara ḳanlu dīde vü odlu ciger gerek

2 Kūy-ı muġān u büt-gede vü mescid üḥarem
Nūr-ı ḥaḳīḳat ile doludur naẓar gerek

3 Bu teng-nāda bāl ü perüñ varı sınmadın
Ey murġ-ı dil beden ḳafesinden sefer gerek

4 Ey nāle yār kūyına yetmeġ ne fāyide
Neylim bunı ki ʿarşdan ötdüñ es̱er gerek

5 Ey her nefes bir özge ṣabādan ḫaber ṣoran
ʿIşḳ ehli bā-ḫaber gerek ü bī-ḫaber gerek

6 Baġrum çü iltifātı ile oldı ḳan anuñ
Tīġ-i teġāfüline bir özge ciger gerek

7 Gün ṣafḥasında yazılu gördüm bu mıṣraʿı
Kim handa olsa pāk güher der-be-der gerek

8 Hīç derd-i hicrden beter olur mı ey diyen
Yan hicr odına kim saña bundan beter gerek

9 Ḳavsī gerek ki çekmeye ʿömrinde hīç nefes
Deryā-yı ʿışḳı boylıyana ger güher gerek

---

263 TB, 104b; TF, 81a; İ, 62a; L, 45b
2 Kūy-ı muġān: Kūy-ı maḳām İ
3 varı sınmadın: sınmadın veli İ
4 yetmeġ: gitmek İ, varmaġ L
6 - L, çü:- TF, ḫū TB
7 İ'de 7. beytin 2. mısraı ile 8. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.
8 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
9 ger güher: bir ciger İ

264

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Her çend yetmese baña devrānı sāḳinüñ *
Besdür neẓāre-i leb-i ḫandānı sāḳinüñ

2 Ger şūr-i eşk-i telḫümi görse kebāb teg
Ḳaynar baña şerāb kimi ḳanı sāḳinüñ

3 Dutmaz dilüm mey istemeġe bu ḫumār ile
Pīr-i muġan kimi uludur şānı sāḳinüñ

4 Çün farḳ ayaġdan elüm itmem ne fāyide
Ger düşse bir zamān ele dāmānı sāḳinüñ

5 Ḳavsī ḫumārdan aparur cān eger ḳoya
Başın ayaġına ola ḳurbānı sāḳinüñ

---

264 TB, 105a; TF, 81b; İ, 62a; L, 45b

* TF'de bu gazelden önce TB 115a'da olan 262. gazel var.

265

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Varuñ ey servler ol şīve-i reftārı görüñ
Yıġıluñ ġonçeler ol laʿl-i güherbārı görüñ

2 Derd-i serler baña her laḥẓa viren bülbüller
Gül kimi gūş oluñ ol lehce-i güftārı görüñ

3 Ṭāliʿüm yulduzını ben kimi yandurmaġ içün
Şuʿle çekmiş göge ol āteş-i ruḫsārı görüñ

4 Ey benüm rengüme bī-vech gülen ġāfiller
Varuñ ol çehre ile yār-ı sitemkārı görüñ

5 Ey benüm nāleme efsūs ḳılan nādānlar
Gelüñ ol seng-dilüñ kūyına zinhārı görüñ

6 Ḳara günlerde özüni itüren ʿāşıḳlar
Kim dimişdi size ol ṭurre-i ṭarrārı görüñ

7 Özgeye gūşe-i çeşm ile virürken sāġar
Baña ḳanlar içüren sāḳi-i ḫun-ḫᵛārı görüñ

8 Her kimi yaḫdı kebāb itdi beni āteş-i reşk
Özgeni yapmaġa yıḫdı beni miʿmārı görüñ

9 Söyle bülbüllere pervānelere bād-ı ṣabā
Ki gidüñ Tañrı içün Ḳāvsī-yi bī-mārı görüñ

---

265 TB, 105b; TF, 82a; İ, 62a; L, 46a
1 şīve-i reftārı: şīve-i ḫandānı İ
4 rengüme: vechüme L
5 zinhārı: zünnārı İ
7 Özgeye: ġayrıya L
8 Her kimi yaḫdı: her kime baḫdı İ // Özgeni yapmaġa: özge yaptı vü İ , ġayrını yapmaġa L

266

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Niḳāb aç vāʿiẓüñ baġla dükānın şöhretin gitsüñ
Yıġup zülfüñ perīşān it anuñ cemʿiyyetin gitsüñ

2 Göñül olma anuñ āb-ı ḥayāt-ı tīġına teşne
Çıḫar başuñdan ol emr-i muḥālüñ raġbetin gitsüñ

3 Semendersen saña pervāne vü bülbül ne nisbetdür
Bu dilbilmezlerüñ terk eyle ey dil soḥbetin gitsüñ

4 Ger istersen ola ẓāhir saña her nükte ṣahbā teg
Ḫum-ı mey dāmenin dut ḳoy Felāṭūn ḥikmetin gitsüñ

5 Eger bir mihr gösterse çeker bin tīġ-i kin gerdūn
Saḳın aġuludur tök bu ḥarīfüñ şerbetin gitsüñ

6 Nigār-ı Türk mihri Zāl-i dünyā ile cemʿ olmaz
Eger Rüstem seversen kes bu dīvüñ ülfetin gitsüñ

7 Bu Ḳavsī göñlidür salma ayaġa ʿizzetin saḳla
Eger lāyıḳ degül nā-mihribān vir ruḫṣatın gitsüñ

---

266 TB, 106a; TF, 82b; İ, 62b; L, 46b
1 dükānın şöhretin: dikānın şöhreti L , dükān TB, TF, İ
4 -L
5 tīğ-i kin gerdūn: tīğ-i gerdūn kim L
7 L'de bu beyit 267. gazelin ilk mısraı gibi yazılmış.

267

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Düşmedin dilden göñül dildāre yalvarmaġ gerek
Tā nefes var sāḳi-i ḫun-ḫᵛāre yalvarmaġ gerek

2 Bir dil ile ʿāşıḳ-ı bī-çāre nitsüñ neylesüñ
Yāre yalvarmaġ gerek aġyāre yalvarmaġ gerek

3 Derdümi tā her yeten bī-derde iẓhār itmeye
Laḫẓa laḫẓa āh-ı āteşbāre yalvarmaġ gerek

4 Rāḥat istersen muḳayyed olmayup pervāne teg
Her nefes bir āteşīn-ruḫsāre yalvarmaġ gerek

5 Her gice ol serv-ḳad yādile şemʿüñ başına
Bir havur dönmek gerek bir pāre yalvarmaġ gerek

6 ʿAczüme aldanma zinhār öldür ey ḳātil beni
Kim ölünce āşıḳ-ı bī-çāre yalvarmaġ gerek

7 Gāh güftār ile Ḳavsī geh nigāh-i ʿacz ile
Her dil ile kim bilürsen yāre yalvarmaġ gerek

---

267 TB, 106a; TF, 82b; İ, 62b; L, 46b
1 dildāre yalvarmaġ: dildāre göndermek L
3 itmeye: itme kim TF
4 āteşīn: āteş-i İ
5 havur: zamān L / pāre: daḫi L
6 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.

268

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Yaḫşı ʿıyşum var oḫuñ zaḫmıyla ger cān çıḫmasuñ
İsterem yā Rab ki ger cān çıḫsa peykān çıḫmasuñ

2 Ben nice rüsvāy-ı āfāḳ olmayam ʿışḳuñda kim
Böyle mühlik zaḫmdan mümkin degül ḳan çıḫmasuñ

3 Ol ḳadarlar isterem sevdā-yı zülf-i kākülüñ
Kim cünūnum ʿuhdesinden hiç beyābān çıhmasuñ

4 İsterem bir ḳanlu zaḫm-ı tāze senden gün-be-gün
Bir reviş kim oḫ sesi ey nā-müselmān çıḫmasuñ

5 Her gice ey māh nālemden benüm mümkin degül
Göklere yerden ṣadā-yı āh u efġān çıḫmasuñ

6 Ben dimem kim eyleme bed-mihrlik ʿuşşāḳ ile
Kāş mihrüñ cāndan ey ḫurşīd-i tābān çıḫmasuñ

7 Yaḫdı cismüm ḫāl-i Hindū ben nice āh itmeyüm
Od yanar mı kim tütün ey berḳ-i cevlān çıḫmasuñ

8 Ger dilersen kim seni göz yaşı rüsvā itmeye
Pāre pāre göñlümi kes öyle kim ḳan çıḫmasuñ

9 Ḳavsīnüñ āhından it endīşe bī-dād itme kim
Nāgehān oḫ yāydan ey çarḫ-ı gerdān çı ḫmasuñ

---

268 TB, 106b; TF, 83a; İ, 63a; L, 46b

1 zaḫmıyla: zaḫmına TB
2 mühlik : mümkin İ / zaḫmdan: yāreden TF, zaḫm ile İ
3 hiç beyābān: pīç-i beyābān TB
4 bir: bin TF, İ, L / ḳanlu zaḫm-ı tāze: zaḫm ḳanlu tāze İ / gün-be-gün: dem-be-dem İ
7 - L
8 - L

269

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Bilmez idüm kim alur cān dāġ-ı hicrānuñ senüñ
Yoḳsa eylerdüm onı vaṣluñda ḳurbānuñ senüñ

2 ʿĀşıḳuñ ey seng-dil hīç bir dimezsen ḥāli ne
Kāş göñlüñ teg olaydı ʿahd ü peymānuñ senüñ

3 ʿÖmr azaldı geçdi devrān sāḳi ey bī-dādger
Hīç baña yetmez midür bir laḫẓa devrānuñ senüñ

4 Berḳ hem pertevsiz olmaz neyçün ey berḳ-i belā
Sāye salmaz başuma serv-i ḫırāmānuñ senüñ

5 Her nefes neẓẓāresi ʿālemlere iḥyā virür
Ṣubḥ-ı maḥşerdür meger çāk-i girībānuñ senüñ

6 Gitdi dīn ü dil elümden ḳalmışam sermāyesiz
Hīç zāhid yoḳ mıdur bir ẕerre īmānuñ senüñ

7 Ger tehī-destem ne ġam kim tūşe-i rāhum benüm
Besdür ey deryā-yı raḥmet medd-i iḥsānuñ senüñ

8 Küşte-i gül-gūn kefendür eşkimüñ her ḳaṭresi
Kim dutarlar her biri maḥşerde dāmānuñ senüñ

9 Virse Ḳavsī sāḳi-i ḫūn-ḫʷār bir sāġar saña
Mey kimi yā Rab ḥelāl olsuñ aña ḳanuñ senüñ

269
TB, 107a; TF, 83b; İ, 63a; L, 47a
4 - L
5 ʿālemlere iḥyā virür: iḥyā virür ʿālemlere İ

270

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nola ey sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār eger ḳaynar baña ḳanuñ
Ki ḳanumdan benüm sīr-ābdur gül-berg-i ḫandānuñ

2 Lebüñ bā noḳṭa ḫālüñ dişlerüñ sin mim aġzuñdur
Bi-ʿaynih medd-i bismillāhdur serv-i ḫırāmānuñ

3 Yetürdüm bir yere bāzīçe-i zünnārı kim mence
Birehmenler arasında deyilmez adı Sanʿānuñ

4 Şerāb-ı lāle-reng ü ḫūn-ı dil dāḫil virür sāḳi
Meger ḫūblar yanında farḳı olmaz derd ü dermānuñ

5 Aparmışdı beni elden ayaġdan nā-tüvānlıġlar
Mürüvvet eyleyüp sāḳī elümden dutdı dāmānuñ

6 Göñül tā vardur derd ü belā eksük degül benden
Meger bilmez yolın seyl-i fenā yā Rāb bu vīrānuñ

7 Ḫas u ḫāşāk hergiz saḳlamaz seyl-āb öñin Ḳavsī
Ne ümmīd ile dutduñ dāmenin ol berḳ-i cevlānuñ

---

270 TB, 107b; TF, 84a; İ, 63b; L, 47b
3 mence: bunca L
5 - L
7 öñin: ögin İ, L, ögün TF

271

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 İsterem rāyınca olsuñ devr-i devrān sāḳinüñ
Kāküli teg olmasuñ göñli perīşān sāḳinüñ

2 Göñlümi tapşur aña ey devr-i devrān söyle kim
Cān bu mīnā-yı şikeste-ḫāṭıruñ cān sāḳinüñ

3 Ben anuñçün gāh mestem geh ḫarāb-ı dehr kim
Cem'dür her sāġarında bāde vü ḳan sāḳinüñ

4 Cilve-i mestāne eyler her yana mīnā kimi
Görmemişken ḳāmetin serv-i ḫırāmān sāḳinüñ

5 Bāde-i pür-zūr eger meclisde mīnā boynını
Baş eger fermānına gerdūn-ı gerdān sāḳinüñ

6 Veh ne rengīn bādedür şerm ü edeb ṣahbāsı kim
'Ālem oldı āb-rūyından gülistān sāḳīnüñ

7 Öyle kim Ḳavsī beni dünyāda sīr-āb eyledi
El benümdür āb-ı Kevs̱er üste dāmān sāḳinüñ

---

271 TB, 108a; TF, 84a; İ, 63b; L, 47b

3 ḫarāb-ı dehr: ḫarāb-ı deyr L

5 gerdūn-ı gerdān: gerdūnlar dūn TF

272

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne şīrīndür sözüñ kim Teñgri ondan göz ḳulaġ olsuñ
Ne yaḫşı gözlerüñ var kim yaman gözden ıraġ olsuñ

2 Çeküp bir sāġar-ı gül-gūn ayaġ gülzāre ḳoy sāḳī
Ki güller āb u rengüñden ḳızarsuñ lāle dāġ olsuñ

3 Ayaġumdan elüm farḳ itmenem ezbes ki mestem ben
Fiġān kim böyle menzilde gerek reh-rev uyaġ olsuñ

4 Göz ü göñlüm benüm sāḳī saña lāyıḳ degül ammā
Eger mey ferd-i evveldür ne ġam sāġar çanaġ olsuñ

5 Tefāvüt eylemez sensiz baña ey serv-i sengīn-dil
Mekānum ḫᵛāh külḫan ḫᵛāh ṣaḥrā ḫᵛāh bāġ olsuñ

6 Ümīd-i iltifāt-ı yār ile kesmez dilin ʿāşıḳ
Ki seyl efġān ider her çend kim daġlar dayaġ olsuñ

7 Viṣālüñ gör nedür bir yerde kim ey āteşīn cevlān
Ḫayālüñ ṣubḥ-ı ḫurşīd ü şeb-i hicrān çerāġ olsuñ

8 Göze noḳsān yetişmez ḫᵛābdan bīdār ise göñlüñ
Raʿiyyet yatsa ʿayb olmaz eger sulṭān uyaġ olsuñ

9 Tırāş it her ne var başında ḳoy dursuñ hemān kākül
Ḳırılsa ġam degül leşker gerek serdār saġ olsuñ

10 Ne yaḫşı söylemiş Ḳavsī Vahīd-i pāk-gevher kim
Beni yandurdı bir āteş ki düşmenden ıraġ olsuñ

---

272 TB, 108a; Tf, 84b; İ, 64a; L, 48a

2 ḳızarsuñ: ḳararuñ İ // āb u rengüñden: āb-ı rūyuñdan L
3 Fiġān kim: Fiġānum İ
5 serv-i sengīn-dil : serv-i seng-dil TF, şūḫ-ı sengin-dil İ // Mekānum ḫāᵛh: Mekānum gāh L
6 - L
7 - TB, - TF, - İ
9 TB'de bu beyit sayfa kenarındadır.
- TF, - İ, - L

273

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Yerlü yerden siz ey erbāb-ı ṭarab varı duruñ
Ele sāzıñuzı aluñ çarḫ ḳulaġını buruñ

2 Gelür ol merdüm-i çeşm ey bu çemen servleri
Yıġıluñ bir yere müjgān kimi ḳulluġda duruñ

3 Ser-i kūyuñdan öten yerde ey aḥbāb anuñ
Dil-i bīmārumuñ aḥvālini zinhār ṣoruñ

4 Yetmez erbāb-ı hevā bir yere ey ehl-i heves
Ol ḳadarlar yügürüñ herze ki atuñzı yoruñ

5 Rindler zāhid-i şeyyād gelür dīv kimi
Şīşe ile mey-i gül-rengi perī teg yaşuruñ

6 Sitem-i ḫārdan endīşe çeken bülbüller
Kim dimişdi size ol nev-gül-i bī-ḫārı görüñ

7 Mest maʿẕūrdur aṣḥāb-ı ḫıred yanında
Ḫūblar Ḳavsī-i bī-tāb günāhın ötürüñ

---

273 TB, 108b; TF, 85a; İ, 64a; L, 48a

2 Gelür ol merdüm-i çeşm ey bu çemen servleri: Ey sehi servler ol merdüm-i çeşmüm gelse TF, L

4 herze ki atuñzı yoruñ : ki atuñzı herze yoruñ TF, herze ki atuñzı görüñ İ

7 günāhın ötürüñ: günāhını görüñ L

274

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nāle ile sızlaram her gāh mūsiḳār teg
Çenksiz āheng-i gerdūn şīven eyler tār teg

2 Bir söz ile nāle-i maẓlūma virmezler cevāb
Kāş olaydı baġrı sengīn-dillerüñ kuhsār teg

3 Noḳṭa-i ḫālüñ temāşāsında ey göz merdümi
Durmışam bir yerde vü ser-geşteyem pergār teg

4 Eylerem zāhid ʿibādet ravża-i rıḍvān içün
Bir nihāli var ise ol serv-i ḫūş-reftār teg

5 Ben senüñ Yaʿḳūbuñam ey Yūsuf-ı gül-pīrehen
Kim batar sensiz göze her kiprigüm bir ḫār teg

6 Öz diyāruñdur göñüller mülki bes her dem niçün
Çāl u çāp eyler ḫayālüñ yāġı-ı ḫun-ḫᵛār teg

7 Maḥv olur ḫurşīd ruḫsār-ı ʿaraḳ-nāküñ görüp
Merdüm-i çeşmümle eşküm s̱ābit ü seyyār teg

8 Gevher-i sīr-āb Ḳavsī ister isen dehrde
Her ḫas u ḫāşāka ḳatlan baḥr-i lengerdār teg

274
TB, 108a; TF, 85a; İ, 64b; L, 48b
1 şīven: nāle İ
2 olaydı: oldı TF
5 - L , kiprigüm: kiprigümüñ İ
6 bes: sen TF

275

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āb-ı ḥayvāndur leb-i laʿl-i dür-efşānuñ senüñ
Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur serv-i ḫırāmānuñ senüñ

2 Zaḫm-ı ḫun-efşān degül sīnemde ey ebrū-kemān
Eylemiş gül ġonçe-i sīr-ābı peykānuñ senüñ

3 Ey perī boynumda zencīr-i cünūnumdur benüm
Rişte-i mihr ü vefā vü ʿahd ü peymānuñ senüñ

4 Nola ger sīr-āb kılsan ġonçe-i ümmīdümi
Çeşme-i ḫurşīddür ruḫsār-ı tābānuñ senüñ

5 Kāş olaydı yüz bin il sermāye-i ʿömrüm benüm
Tā olaydım her nefes çekmekde ḳurbānuñ senüñ

6 Teşne-i cāvīddür yā Rab ne yüzden ḳanuma
Çünki sīr-āb-ı ezeldür tīġ-i müjgānuñ senüñ

7 Nola ger yanmaġda şemʿ-i bezm teg ḫandān olım
Dil-güşādur ṣubḥ teg çāk-ı girībānuñ senüñ

8 Vaṣf-ı ḥālümdür benüm Ḳavsī bu ki sāḥir demiş
Öldürür āḫır beni ol çeşm-i fettānuñ senüñ

---

275 TB, 109b; TF, 85b; İ, 64b; l, 48b
1 Medd-i ʿömr-i Ḫıżrdur: ʿömr-i medd-i Ḫıżrdur L
4 ruḫsār-ı tābānuñ: ḫurşid-i tābānuñ İ
6 yüzden: yoldan L
8 bu ki sāḥir demiş : sāḥir söylemiş L

276

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿÖmre yoḳdur iʿtibār ey cān nis̱ār olmaġ gerek
Fırṣatuñ tā elde var teslīm-i yār olmaġ gerek

2 Āḫır olmaġ çāġıdur bülbül ḫazān eyyāmınuñ
Nāle meşḳ it kim müheyyā-yı bahār olmaġ gerek

3 Gül yanında ʿizzet istersen eger bülbül kimi
ʿÖmrler zāġ u zaġan çeşminde ḫᵛār olmaḳ gerek

4 Ger dilersen defter-i ʿışḳ içre aduñ yazıla
Taḫte-i meşḳ-i cünūn-ı nev-bahār olmaġ gerek

5 El çıḫardup āstīnden dāv çekdüm bilmedüm
Kim ḫarīf-i rūzigār-ı bed-ḳumār olmaġ gerek

6 Ey yed-i beyżā-yı maʿnā gösteren siḥr-āferīn
Ḫalḳ elinde pāymāl ü ḫāḳsār olmaġ gerek

7 Tā meger hem-cinsliġden yār olup iḳbāl ide
Rūzigār ilen bi-ʿaynih rūzigār olmaġ gerek

8 Olmuşam bī-ṣarfe ṣāf ü pāk ü bī-ġışş āh kim
Dehr bāzārında ḳalb ü kem-ʿayār olmaġ gerek

9 Rāḥat istersen hünerden ʿārī ol zinhār kim
Berk ü bār olduġca Ḳavsī sengsār olmaġ gerek

---

276 TB, 109b; TF, 86a; İ, 65a; L, 49a
1 cān: dil TF
4 - L
5 - L , āstīnden: āstīnüñden TF, āstīnde İ
6 yed-i beyżā-yı maʿnā: yed-i beyżā vü maʿnā İ
8 - L
9 ʿāri: ʿāli TB

277

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Göñlümi sāḳī kebāb u dāġ u büryān eyledüñ
Ol ḳadar mey virmedüñ kim baġrumı ḳan eyledüñ

2 Göñlümüñ si pāresin her çend yıġduñ bir yere
ʿĀḳibet bir yerde evrāḳın perīşān eyledüñ

3 Daḫi niçün el götürmezsen dil-i bī-tābduñ
Kim anı seyl-āb-ı teşvīş ile vīrān eyledüñ

4 Evvel alduñ göñlümi āḫir buraḳduñ yazıya
Ḫāṭırum cemʿ eyledüñ ammā perīşān eyledüñ

5 Ben anuñçün ey Mesīḥā rāżıyam dermāne kim
Derdüm arturduñ benüm her çend dermān eyledüñ

6 Sen ki yer gülşende virmezdüñ baña ey bāġbān
Pes niçün öz āşiyānum bend ü zindān eyledüñ

7 Dutmasuñ mı ey felek āyīnemi zengār kim
Körler şehrinde bāzārında ḥayrān eyledüñ

8 Bir niçe dilbilmez ile hem-sevād itdüñ beni
Men ki Eflāṭun idüm ṭıfl-i debistān eyledüñ

9 Başuñı dāġ eylemek Ḳavsī münāsibdür ki sen
Bī-başīretler şebistānın çerāġān eyledüñ

---

277 TB, 110a; TF, 86b; İ, 65a; L, 49a
3 - TB, - TF, - İ
4 yazıya: ḳahr ile L
5 - L , arturduñ: arturdum İ
7 - L , Körler: gözler TF

278

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nola ger telḫ-kām olsam men-i yek-reng ṣahbā teg
Ki yüz āl ile sāḳī baġrumı ḳan itdi mīnā teg

2 Yazarlar ḳatlüme bī-raḥmler ḳanumla maḥżarlar
Dem-i cān-baḫş ile iḥyā-yı ḫalḳ itsem Mesīḥā teg

3 Beni ṣaḥrāya ey seyl-āb-ı eşküm sen revān it kim
Sevād-ı şehr olmış teng-çeşm ehl-i dünyā teg

4 Mey-i gül-gūn ḫumārı sāḳī-i gül-çehre hicrānı
Beni ol iki sengīn-dil ayaġdan saldı mīnā teg

5 Fiġān kim her ḳadar tedrīc ile keyfiyyetüm artar
Töker topraġa sāḳī eşkümi sercūş-ı ṣahbā teg

6 Beni gerdūn hemān gün şūr-baḫt u telḫ-kām itdi
Ki sīnem gevher ile oldı mālāmāl deryā teg

7 Ġubār-ı ḫāṭır-ı gerdūn nā-inṣāf olur Ḳavsī
Ṣabā göñlüm ġubārın ger perīşān itse ṣaḥrā teg

278
TB, 110b; TF, 86b; İ, 65b; L, 49b
3 - L
5 ḳadar: zamān İ
6 - L

279

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ḫᵛār u ẕelīl zār u perīşānuñam senüñ
Kūyında itlerüñ kimi nālānuñam senüñ

2 Ger günde yüz çin öldüresen tīġ-i nāz ile
Ḳurbānuñam senüñ yine ḳurbānuñam senüñ

3 Her çend hīçe satduñ ise ʿāḳibet beni
Teñgri bilür ki bende-i fermānuñam senüñ

4 Gerdūn gözümde sebzce yoḫdur ḥesābda
Tā pāymāl-i serv-i ḫırāmānuñam senüñ

5 Her şāhbāz ṣayd idebilmez revān beni
Kim ben esīr-i pençe-i müjgānuñam senüñ

6 Yüz bin söz ile bir söze hem bulmanam mecāl
Ezbes ki maḥv-i çeşm-i suḫandānuñam senüñ

7 Geh şükr gāh şükūh-ı ʿarż her dil ile var
Ḳavsī kimi hemīşe s̱enā-ḫᵛānuñam senüñ

---

279 TB, 111a; TF, 87a; İ, 65b; L, 49b
3 - L
4 gözümde: gözümle TB, gözünde İ
5 - L

280

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āb-rū ezbes ki ruḫsāruñda peydādur senüñ
ʿĀşıḳuñ yüz perdede ey şemʿ rüsvādur senüñ

2 Gözlerüñ iḥyā virür emvāta her neẓẓāreden
Ol Mesīḥāsan ki bīmāruñ Mesīḥādur senüñ

3 Ser-be-ser ʿālem göñül bir kāse ḳandur şükr kim
Her yana ʿazm eylesen rızḳuñ müheyyādur senüñ

4 Bilginen zinhār erbāb-ı başīret ḳadrini
Ey dür-i ter ḳıymetüñ çün çeşm-i bīnādur senüñ

5 Kākülüñ teg baş çekir yüz ol ḳadar āhum benüm
Medd-i serv-i ḳāmetüñ her çend raʿnādur senüñ

6 Daġdan çıḫmaz ṣadā tā bir hem āvāz olmaya
ʿĀşıḳa kūyuñda itler nāle-fermādur senüñ

7 Ol ġazel feyżinden üz virmiş baña Ḳavsī bu kim
Tā Fużūlī ḫasteye vaṣluñ temennādur senüñ

280
TB, 111b; TF, 87b; İ, 66a; L, 50a
4 - L
6 - L , ṣadā: sesi İ / olmaya: olmasa İ

281

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ‘Işḳ-ı deryā-dil benüm göñlümde pinhān olsa yeg
Genc ü gevher menzili her çend vīrān olsa yeg

2 Eylemez bī-ḳadr ‘āşıḳ göñlini bī-tāblıġ
Gevher-i sīr-āb her miḳdār ġalṭān olsa yeg

3 Ey dem-ā-dem çeşm-i pür-ḫūnumdan ikrāh eyleyen
Her ḳadar kim ebr-i gevherbār giryān olsa yeg

4 Nā-münāsibdür bitürmek zaḫm-ı peykānuñ senüñ
Ġonçe-i ümmīdimüz açılsa ḫandān olsa yeg

5 İnḳılāb-ı dehrden āgāh olan ‘ārif bilür
Taḫt u tācından cihānuñ bend ü zindān olsa yeg

6 Çünki men göz açmanam ger tīre-rūz ister beni
Perde-i çeşmümde ol ḫurşīd pinhān olsa yeg

7 Her zamān kūyında Ḳavsī nālesin ‘ayb itme kim
Öyle bülbül böyle gülzār içre nālān olsa yeg

---

281 TB, 111b; Tf ,87b; İ, 66a; L, 50a

1 Genc ü gevher menzili: Genc ü gevheri anuñ İ, Genc-i gevher menzili TB
3 ḳadar kim: ḳadarlar L
4 ḫandān: peykān İ
6 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.

282

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nāveküñ sīnemde ey ebrū-kemān ḫam bolmasuñ
Göz bulaġından nihāl-i ḳāmetüñ kem bolmasuñ

2 İtmek ister bü'l-heves āvāre kūyından beni
Öyle kim şeyṭān diler Cennetde Ādem bolmasuñ

3 ʿAybdur ʿār eylemek eşk-i revānumdan benüm
Kim deyüpdür Kaʿbe-i kūyuñda zemzem bolmasuñ

4 Ḫāne-zād-ı ʿaḳl kim peyveste öz bendindedür
Düşmesüñ ṣaḥrālara bir özge ʿālem bolmasuñ

5 Sehldür ger pīç ü tāb-ı hicrden bī-tāb olam
Kāş derd ü dāġuñ ey ārām-ı cān kem bolmasuñ

6 ʿĀrıżuñ ey sebz-i teh-i gül-gūn ḫuy-efşān olsa yeg
Ḥayfdur kim sebze vü gül birle şebnem bolmasuñ

7 Eşkden Ḳavsī ġubār-ı ġam dutupdur çeşmümi
Pākdur zengārdan āyīne tā nem bolmasuñ

282
TB, 112a; TF, 88a; İ, 66a; L, 50b
4 - L
6 sebze vü: peyveste L

283

Mefūlü fāilātü mefā'īlü fāilün

1 Ger nāle çekmesüñ dil-i bīmār neylesüñ
ʿĀşıḳ gözüm ger aġlamasuñ zār neylesüñ

2 Seyr-i gül itmek ile işüñ nāledür senüñ
Ey ʿandelīb bes bu giriftār neylesüñ

3 Ey ʿāşıḳı dem-ā-dem iden menʿ nāleden
Bir böyle derdi itmesüñ izhār neylesüñ

4 Derd ü belāya öz göz ü göñlüm salur beni
Yāruñ ne cürmi var ola aġyār neylesüñ

5 Bāl ü per açmasuñ ser-i kūyuñ dolanmasuñ
Āḫır bu bülbül ey gül-i bī-ḫār neylesüñ

6 Sensen egerçi ʿāşıḳa bī-dād iden velī
Yüz bin günāha itmesüñ iḳrār neylesüñ

7 Ḳavsī senüñ mi ḫālüñe bir ehl-i dil demiş
Ḳoymaz beni felek göz açım yār neylesüñ

---

283 TB, 112b; TF, 88b; İ, 66b; L, 50b
1 aġlamasuñ: aġlamasa L

284

Mefūlü fāilātü mefāilü fāilün

1 Düşdüm esīr-i ʿışḳ oluben çāre neylesün
Merhem degül çe ġamze-i ḫūn-ḫᵛāre neylesün

2 Her dem görüp çe yār ile aġyār rū-be-rū
Ṣabr u ḳarār olmasa dildāre neylesün

3 Ḳılsan nigāh leşker-i ġam fevc fevc olur
ʿAzm-i şikār eyleseler ḳara neylesün

4 Hem yandurup beni yaḫalar fitneler idüp
Bir şūḫveşüñ ʿasker ile çāre neylesün

5 Tenler onuñ velāyetdür cān ilen gezer
Cānlar anuñ olanda göñül çāre neylesün

6 Dervīş ider duʿā vü yeter pādişāha kim
Muhtāc u bī-nevā vü gedā vare neylesün

7 Manṣūr olup özi özile virse nuṣreti
Yerden çeküp ayaġ el ol vare neylesün

8 Ḳavsī meger bu baḥre düşüp çıḳmasan meger
Gülzār bāġ olsa belī ḥāre neylesün

9 Bir ḥarfe yüzçe maʿnā-yı tekrār ḳarşu var
ʿİşret olup bāġınca gülzāre neylesün

---

284 TB, -; TF, -; İ, 66b; L, -

285

Mefāilün feilātün mefāilün feilün-fa'lün

1 Esīr-i ʿışḳ olana dāyim odlu dāġ gerek
Ṣabāḥadin giceler ḫasteye çerāġ gerek

2 Benümle Teñgri içün sözde iḫtiṣār it kim
Uzun fesāneye vāʿiz dil ü dimāġ gerek

3 Gerek cihānda hemīn yār u kūy-ı yār baña
Niçüñ ki bülbüle gül bāġbāna bāġ gerek

4 Nevā-yı nāle yolın menden ögrenür bülbül
Velīk gül kimi ol ġonçe-leb ḳulaġ gerek

5 Bu ḥālile benüm aḥvālümi ṣoran söz uman
Yeri ki aġlamaġa hem dimāġ çaġ gerek

6 Fiġān ki tiz yeter encāme dostlar şeb-i vaṣl
Refīk çoḫ ki şefīḳ oldı yol ıraġ gerek

7 Yeter teġāfül idüp böyle ser-girān ötmeġ
Elüñ taṣadduḳı sāḳī baña ayaġ gerek

8 Erinmeyince göñül bī-fürūġdur maʿnā
Söz ile virmez ışıġ şemʿ-i bezme yaġ gerek

9 Ḫayāl ile giceler pīç ü tāb bes Ḳavsī
Göz açuḳ oldı ne ḥāṣıl göñül uyaġ gerek

---

285 TB, 112b; TF, 88b; İ, 67a; L, 51a
5 - TB, - TF, - İ
6 - L

286

Fāilātün fāilātün fāilāütün fāilün

1 Ey kemend-i zülf-i cānān kim resādur himmetüñ
Ben kimi yā Rab perīşān olmasuñ cem'iyyetüñ

2 Ben gedā-yı 'ışḳam u sen pādşāh-ı ḥüsnsen
İtmesüñ kem sāye başumdan humā-yı devletüñ

3 Ey dürr-i ter ḥācet-i mīzān istiġnā degül
Bilsin öz ḳadrüñ benüm yanumda çoḫdur ḳıymetüñ

4 Hīç yerde çarḫ-ı müsta'cel nefes çaġ eylemez
Eyleme bī-dād eger bī-dāda yoḫdur ṭāḳatüñ

5 Ġam degül ey dil eger bī-ṣāḥib ü vīrānesen
Pāsbān bes gencüñe öz ejdehā-yı ġayretüñ

6 Sāḳiyā ger bī-tekellüf bī-te'ayyünsen velī
Āb-rūyuñdan felek ẓarfında sıġmaz şevketüñ

7 Ḳaṭresen gerdūn ṣadefdür gevher olmaġ çaġıdur
'Ömrüñi pūç itme tā var iḫtiyār-ı fırṣatuñ

8 Şāl-ı aṭlasdur saña Ḳavsī ne giysen yaraşur
Nā-muvāfıḳ düşmeyüpdür ṣūretüñle sīretüñ

286
TB, 113a; TF, 89a; İ, 67a; L, 51a
1 kem: kim İ
5 - L
7 iḫtiyāruñ fırṣatuñ L

287

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 ʿIşḳuñda terk-i ser ḳıluram neylemek gerek
Āḫır ne olduġuñ bilürem neylemek gerek

2 Her kimse bir bahāne ile ey ṭabīb ölür
Ben hem bu derdile ölürem neylemek gerek

3 Peyveste ġāyibāne ben ol derdbilmeze
Yüz bin dil ile yalvaruram neylemek gerek

4 Dāġ-ı ġamuñ ki sikke-i naḳd-i ḥayātdur
Her narḫa satsalar alıram neylemek gerek

5 Ey maṣlaḥat bilen baña taḳṣīr dutma kim
Ben kāfirem eger bilürem neylemek gerek

6 Ey hoş-ḫırām serv-i revānuñ belāsını
Naḳd-i revān virüp aluram neylemek gerek

7 Ol mest-i nāze kim bilürem öldürür beni
Ḳavsī ölünce yalvaruram neylemek gerek

287
TB, 113b; TF, 89b; İ, 67b; L, 51b
2 ṭabīb: ḥekim L

288

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Niçün menden yüzüñ döndürdüñ ü ebrūya çīn urduñ
Melāmet tīġını çekdüñ teġāfül yāyını ḳurduñ

2 Göñül kūyında yāruñ sīne-i sūzānı yād eyler
Ḳonan menzilde reh-rev fehm ider ḳadrin köçen yurduñ

3 Gözüm bir ʿömr eger ḳan aġladuñ kim sildi müjgānuñ
Bu hamı mihr gösterdüñ göñül kimden vefā gördüñ

4 Ser-i rāhında bir ümmīdile ey nāle ḳonmuşken
Sitem ḳılduñ benüm ṭopraġumı eflāke savurduñ

5 Beñi yüz bin ṭabībüñ minnetinden eyledin fāriġ
Nigāh-ı gūşe-i çeşm ile tā aḥvālümi ṣorduñ

6 Yüz u ḫāl ü leb çāh-ı zeneḫdān ü buḫāġuñla
Beni ey āteş-i sūzān ġarīb odlare ḳavurduñ

7 Benüm Mecnūna Ḳavsī hīç yoldan nisbetüm yoḫdur
Hemīn daʿvā degül bu onı işitdüñ beni gördüñ

---

288 TB, 114a; TF, 89b; İ, 67b; L, -

1 çin: sen İ

4 ey nāle ḳonmuşken: sen rāy ḳoymuşsan İ // ṭopraġumı: aḫkerümi İ

6 ḳavurduñ: yandurduñ İ

7 bu onı: bunı İ / beni : onı İ

289

Mefūlü mefā̄ilü mefā̄ilü feūlün

1 Ey nāle yaman göñline yāruñ es̱er itdüñ
Gitdüñ ki ḫaberdār idesen bī-ḫaber itdüñ

2 ʿĀşıḳlar içün ḳabri anuñ oldı naẓargāh
Bu gözler ile her kime bir yol naẓar itdüñ

3 Ey ebr-i bahār eyleme su göñlümi sen kim
Her ḳaṭreni deryā-yı keremden güher itdüñ

4 Āhum yeli teg yandırur eflāki nesīmüñ
Ey bād kimüñ kūyına yā Rab güẕer itdüñ

5 Ruḫsār-ı ʿaraḳ-nāk ile ötdüñ mi çemenden
Kim lāleni dāġ u güli ḫūnīn-ciger itdüñ

6 Ḳan yaşuma itmezdi vefā dīdelerüm kim
Her zaḫm-ı şererbārumı bir çeşm-i ter itdüñ

7 Geh seyl-i sirişk ile gehī āh ile Ḳavsī
Gerdūnuñ ivin yıḫduñ u zīr ü zeber itdüñ

---

289 TB, 114b; TF, 90a; İ, 68a; L, -

2 Bu gözler: yüzler İ / bir yol : kim sen bir İ
3 eyleme: eyle TF
4 bād: bāde TF
5 lāleni: lāle TF / ḫūnīn-ciger: ciger TF

290

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Gerçi şevḳ itmiş beni āteş-ʿinān seyl-āb teg
Durmışam bir yerde vü ser-geşteyem gird-āb teg

2 Ol nefes kim görmenem āyīne-i ruḫsāruñı
ʿUżv ʿużvum bir birinden ayrılur sīm-āb teg

3 Kāse kāse ḳan ki sensiz içdüm u dem urmadum
Ḳaṭre ḳaṭre geldi çeşmümden şerāb-ı nāb teg

4 Tīz yeter encame rūz-ı vaṣl ki ben dostlar
Yaḫşı günler görmüşem ammā ḫayāl ü ḫᵛāb teg

5 Nola başum ötse göklerden ki ḫāk-i kūyuña
Her seḥer yüz sürterem ḫurşīd-i ʿālem-tāb teg

6 Zāhid-i efsürde ʿāşıḳ ṣoḥbetinden germ olur
Bāde-i gül-gūn ile memzūc olunmış āb teg

7 Ṣubḥ-ı vaṣl u şām-ı hicrānum benüm yeksān geçir
Hīç kāfir olmasuñ Ḳavsī men-i bī-tāb teg

290
TB, 114b; TF, 90b; İ, 68a; L, -
1 āteş-ʿinān: āteş-feşān İ
4 İ'de 4. ve 5. beyitler yer değiştirmiş.
5 yüz: ki İ
6 olunmış: dolunmış İ

291

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Baġrumı yüz yerde artuḳ deldi müjgānuñ senüñ
Sīnemi göz göz zireh teg itdi peykānuñ senüñ

2 Gör dil-i ṣad-pāremi müjgān-ı ḫūn-ḫᵛārumda kim
Yeg bilür bu dilleri çeşm-i suḫendānuñ senüñ

3 Ġonçe-i taṣvīr açılmazken ne muʿcizdür bu kim
Açdı göñlüm ʿuḳdesin gül-berg-i ḫandānuñ senüñ

4 Bir bire ezbes ki oḳşar farḳ ḳılmaz bāġbān
Medd-i nālemden benüm serv-i ḫırāmānuñ senüñ

5 Ebr yilden daġılur yā Rab ne yüzdendür bu kim
Āhum ile cemʿ olur zülf-i perīşānuñ senüñ

6 Ḳanı dolmışlar kimi ārām bulmaz bir nefes
Olmayınca Ḳavsī-i ser-geşte ḳurbānuñ senüñ

---

291 TB, 115a; TF, 81b; İ, 68b; L, -

2 müjgān-ı ḫūn-ḫᵛārumda: müjgān-ı ḫūn-bārumda TF // çeşm-i suḫen-dānuñ : çeşm-i zeneḫ-dānuñ TB

6 ḳurbānuñ: ḥayrānuñ İ

292

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ḫoş āb u tābludur ebr-i nev-bahār bu il
Ümīd kim ola kāmumca rūzigār bu il

2 Bu āb-rūy ki gülşende var ġarīb degül
Ger olsa nev-gül-i bī-ḫār nevk-i ḫār bu il

3 Düçār olur baña ben hem aña düçār oluram
Ol āhū gözliye kim olmışam düçār bu il

4 Gözümde mesken ider hāle içre māh kimi
Baña gözüm ışıġı virmez intiẓār bu il

5 Egerçi bir nice gün ḫār zaḥmetin çekdüñ
Velī yeg oldı günüñ günden ey hezār bu il

6 Kemend-i nāle ile şīrler esīrüm iken
Beni bir āhū-yı çīn eyledi şikār bu il

7 Gözüm çerāġı gözüm var kim vüṣūle yete
Ne ārzū ki benüm gözlerümde var bu il

8 Ayaġ başa çeküp baş ayaġuña ḳoyaram
Gözüñ sebū-keşiyem çekmenem ḫumār bu il

9 Nigār-ḫāne-i Çīn oldı gözlerüm Ḳavsī
Bu āb u reng ile kim geldi nev-bahār bu il

---

292 TB, 115b; TF, 94b; İ, 68b; L, 54a
4 - L
5 - L
6 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.
7 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.
9 kim: - TB

293

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sāḳiyā baġrum mey-i gül-gūn içün ḳan oldı gel
Ṣabr ivi sensiz tezelzül buldı vīrān oldı gel

2 Baḫyesinden zaḫmumuñ ikrāh iderdüñ şükr kim
Açılup ol ġonçe-i pejmürde ḫandān oldı gel

3 Ḫāṭıruñ ḥālüm perīşān olmaġ ile cemʿ olur
Ondan artuḳ kim sen istersen perīşān oldı gel

4 Ey dil ü dīn düşmeni bī-raḥm kāfir-kīş hey
İmdi kim göñlüm diyār-ı kāfir-istān oldı gel

5 Kūşe-i ḫalvet açarken açmaz oldı göñlümi
Ol behişt-i cāvidānum bend ü zindān oldı gel

6 Ey yüzüñ şemʿ-i tecellī kākülüñ şām-ı belā
Rūzigārum ḳara aḥvālüm perīşān oldı gel

7 Vaḳt içün Ḳavsī çekerdüñ intiẓār-ı cām-ı mey
Ebr-i gevherbārdan ʿālem gülistān oldu gel

---

293 TB, 115b; TF, 93a; İ, 68b; L, 53b
3 Ḫāṭıruñ: Ḫāṭır-ı İ // istersen: isterdüñ İ
4 diyār-ı: diyārı İ, L
5 - L
7 intiẓār-ı cām-ı mey: intiẓārum cām-ı mey L

294

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳa ṣubḥ-ı ümīd ü şām-ı hicrāndur ḫayāl
Bülbül-i mehcūra hem gül hem gülistāndur ḫayāl

2 Derd dermān ile tevʾemdür eger bīnā isen
Her ḳadar kim vaṣldur düşvār āsāndur ḫayāl

3 Gāh yoḫ yerden açar yüz ġam niḳābın çehreden
Gāh yüz bin derd-i bī-dermāna dermāndur ḫayāl

4 Her kimüñ ḥālince manẓūrınca maḳṣūdıncadur
Gāh keştī gāh lenger gāh ṭūfāndur ḫayāl

5 Bilmenem kim ḥandayam men yerdeyem yā gökdeyem
Bes müşevveşdür dimāġ ezbes perīşāndur ḫayāl

6 Ehl-i himmet mīhmānsız ḳalmaġı düşvārdur
Şükr-i li'llāh kim göz ü göñlümde mihmāndur ḫayāl

7 Her ne gelse ʿāşıḳa dildārdan dildārdur
Düşmese cānān ele cān çekme cānāndur ḫayāl

8 İns ü cinn ü dīv ü ded varı muṣaḫḫardur aña
Ẓāhiren kim Ḥātem-i mülk-i Süleymāndur ḫayāl

9 Anlayan bir nuḳaṭdan yüz bin kitāb anlar sözüm
Kim göñül bir ḳaṭredür deryā-yı ʿummāndur ḫayāl

10 Ẕerre ẕerre ʿużv ʿużvum her biri bir yerdedür
Bes ki Ḳavsī ārzū cem ü perīşāndur ḫayāl

---

294 TB, 116a; TF, 94a; İ, 69b; L; 53b

4 - TB, İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
5 - L ,yā : ayā TF
8 İns ü cinn ü dīv ü ded: İns ü cān u cinn ü dīv İ
9 ḳaṭredür : ḳaṭre TF, ḳaṭre vü TB,TF

295

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Çarḫ-ı ser-gerdān ile dest ü girībāndur göñül
Gird-bād-ı dāmen-i ṣaḥrā-yı imkāndur göñül

2 Sīnede hem ḳaṭre hem deryā-yı ʿummāndur göñül
Gāh bir mey-ḫāne gāhī bir avuc ḳandur göñül

3 Kākülüñ teg kim döner öz maṭlabınca başına
Bir ṭarafdan cemʿ ü yüz yandan perīşāndur göñül

4 Göz yumunca eglenüp bir yerde durmaz sīnede
Sanasan sīm-ābdan sīr-āb-ı peykāndur göñül

5 Luṭf idüp miʿmār onı yüz reng taʿmīr eyledi
Bilmenem yā Rab ne yüzdendür ki vīrāndur göñül

6 Gevher-i ġalṭānı ṣarf itmekde imsāk eylemez
Dīdedür ebr-i bahār u baḥr-i ʿummāndur göñül

7 Āh kim ḫurşīd-i ʿālem-tāb ṣubḥ-ı vaṣl iken
Şemʿ-i bezm-i bī-fürūġ u şām-ı hicrāndur göñül

8 Öz ivin bī-cā degül men teg ferāmūş eylese
ʿÖmrlerdür kim senüñ kūyuñda mihmāndur göñül

9 Ẕevḳsiz sanmañ onı ger ʿazm-i cevlān eylemez
Böyle kim ʿālemde Ḳavsī teng-meydāndur göñül

295
TB, 116b; TF, 94a; İ, 69a; L, 54a
4 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.
5 onı: ivin İ
8 - L

296

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Gitme başuñ ṣadḳası ey serv-i ḫoş-reftār gel
Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār gel

2 Geldi eyyām-ı bahār u şūr saldı ʿāleme
Gel ne durmışsañ daḫi ey sāḳī-i ḫūn-ḫᵛār gel

3 Nā-tüvānlıġdan yaman düşdüm men-i bī-dest ü pā
Gel elümden dut ayaġuñ ṣadḳası ey yār gel

4 Ġonçeye pervāne teg bülbül dönüp tekrār ider
Kim yerüñ boşdur senüñ ey şemʿ-i gül-ruḫsār gel

5 Cān nis̱ār itmekde bir ʿömr intiẓāruñ çekmişem
Ey ṭabīb-i bī-mürüvvet tā ḥayātum var gel

6 Nālesinden derd-i ser çekdüñ müdārā eyledüñ
İmdi kim dilden düşüpdür Ḳavsī-i bīmār gel

296
TB, 117a; TF, 90b; İ, 69b; L, 51b
4 tekrār ider: feryād ider İ, elden gider L
6 derd-i ser: derdler İ // İmdi kim: şimdi ki L

297

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḫande-i zīr-lebi içün olma ḫūnīn-dil göñül
Açılur ol ġonçe-i sīr-āb sen açıl göñül

2 Baġruña bas dāġını zaḫm içre yaşur baḫyesin
Ḫūblar iḥsānınuñ zinhār ḳadrin bil göñül

3 Günde bir neẓẓāre besdür çeşm-i mestüñden baña
Bir söz ü bin ḥarf birdür anlar isen dil göñül

4 Cām-ı meyden oldı ḫurşīd-i ḳıyāmet āşikār
Yatmış isen aç gözüñ ger mest isen ayıl göñül

5 Çekmek istersen nefes bezminde yāruñ āh kim
Bir nefesdür vaṣl eyyāmında ay u il göñül

6 Çün bilür aḥvālüñi dāniste ṣormaz ḥālüñi
Özgedür ḫūblar dili ger bilmez isen bil göñül

7 Ḳavsīnüñ yüz yerde ġam tīġi söküpdür sīnesin
Sen daḫi bu raḫnelerden aç gözüñ açıl göñül

---

297 TB, 117b; TF, 93b; İ, 69b; L, -

1 Ḫande-i zīr-lebi içün: Ḫande-i lebriz içün gel İ

3 Bir söz ü bin ḥarf: Bin söz ü bir ḥarf İ

298

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Kūyuñda Ḫıżr dīde-i bī-dārdur göñül
Tevfīḳ yārdur aña kim yārdur göñül

2 Hansı dil ile kimse göñül vaṣfın eylesüñ
Kim her ḳadar disen dimesen vardur göñül

3 Bī-hūşlar teʾemmüli huşyāre benzemez
Kim bī-ḫaberliġince ḫaberdārdur göñül

4 Çoḳ ıżṭırāb kūyına gitmeġde eyleme
Āheste ey refīḳ ki bī-mārdur göñül

5 Ey şāḫ-ı gül senüñ ser-i kūyuñ esīridür
Her çend būy-ı gül kimi seyyārdur göñül

6 Ḳavsī ayaġ gider mi ser-i kūy-ı yārdan
Ey murġ-ı per-şikeste giriftārdur göñül

298
TB, 117b; TF, 91a; İ, 70a; L, 52a
2 eylesüñ: eylese L
3 bī-ḫaberliġince: bī-ḫaberliġümce İ / ḫaber-dārdur: ḫaber-dār L

299

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Salupdur odlara tā şem'-i ruḫsāruñ beni ey gül
Benümçün hem yanar pervāne hem efġān ider bülbül

2 Eger cān tāzeler çeşmüñ nigāhuñ cān alur ammā
Eger zencīr ola zülfüñ velī zencīr üzer kākül

3 Çerāġı yandı 'ışḳuñ benden ü ben 'ışḳdan yandum
Beli meşhūrdur külden od olmaġ zāhir oddan kül

4 Münāsibdür gözümde eglenüp ārām eger dutsan
Ki sen serv ü benüm kirpiklerümdür sebze çeşmüm göl

5 Baña yol gösterüp ṣaḥrā yolın ol başladı evvel
Ki Mecnūnuñ ivi göñlüm kimi yā Rab çöl olsuñ çöl

6 Eger ḫalḳı nesīm-i sünbül-istān ter-dimāġ eyler
Velī ol zülf ü kākül nükhetinden āb olur sünbül

7 Ne bāküm var eger ser-geştedür dil ḳadd dütā Ḳavsī
Ki deryālarda göñlüm keştīdür çaylarda cismüm pül

---

299 TB, 118a; TF, 91b; İ, 70a; L,52a

2 üzer: urur TF, ola İ,

3 külden od olmaġ: gökden od urulmaġ TF / zāhir : hem İ

6 nesīm-i sünbül-istān: nesīm-i sünbülinden İ

7 göñlüm keştīdür : keştī göñlümdür L / cismüm: çeşmüm İ

300

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Egerçi ḫoş-nesīm ü tāze vü pür-tāb olur sünbül
Velī ol zülf ile kākül yanında āb olur sünbül

2 Beni pervāne teg reşk āteşi bī-tāb ider ol gün
Ki ḫaṭṭuñ pīç u tābından ser-ā-pā tāb olur sünbül

3 Ne yaḫşı gündür ol günler ki ḫaṭṭ-ı sebz reşkinden
Binā-gūşuñ görüp şemʿ-i şeb-i mehtāb olur sünbül

4 Nice ol kākül-i pür-tāb ile olsuñ ber-ā-ber kim
Nesīm-i ḫāk-i rāhından senüñ bī-tāb olur sünbül

5 Perīşān kākül ilen sen gülistāndan giden yerde
Dem-ā-dem dāmenüñden dutmaġa ḳullāb olur sünbül

6 Ḥasedden gül düşer odlara ben teg dāġ olur lāle
Ki zülfüñ nükhetinden sebze teg sīr-āb olur sünbül

7 Ne ümmīd ile Ḳavsī ġonçe iken açılım gül teg
Ki bu gülşende āḫır ḫarc-ı pīç u tāb olur sünbül

---

300 TB, 118b; TF, 91b; İ, 70b; L, -

1 vü : - TB

2 āteşi: odına İ

4 kākül-i pür-tāb: kākül-i pür-kāb TF

301

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Egerçi kem suḫan ü bī-nevāyem ey bülbül
Kenār dutma ki ben āşināyem ey bülbül

2 Saña müyesser olan berg ü ber zekātı içün
Yetiş harayuma kim bī-nevāyem ey bülbül

3 Getürmişem iki dünyānı dād u bī-dāda
Ne ġam eger ben özüm bī-ṣadāyem ey bülbül

4 Getür eger gül eger berg-i sebz her ne ola
Beni tīz almaġ olur kem-behāyem ey bülbül

5 Egerçi micmere temkīni benden ögrendi
Sipend-i ma'reke-i hay-hayem ey bülbül

6 Durup oturmışam ezbes çemende güller ile
Tamām berg-i ser-ā-pā nevāyem ey bülbül

7 Yaman es̱erlü olur gerçi nāle rāst-be-rāst
Helāk-i gūşe vü ṭarz u edāyem ey bülbül

8 Benüm yanumda sipihr-i bülend kūtahdur
Egerçi ṣūret ile nā-resāyem ey bülbül

9 Gel olma bu ciger-i pāre pāreden ġāfil
Ki yüz çemen gül içün ḫūn-behāyem ey bülbül

10 Ḫaḳīr baḫma baña ḳīl u ḳāl bilmez isem
Ki ehl-i ḥāl arasında belāyem ey bülbül

11 Yetişse 'arşa eger nāle ile başum kim
Hemān fütāde hemān ḫāk-i pāyem ey bülbül

12 Apardı hūşumı Ḳavsī fiġān ile ammā
Ḫarāb-ı zemzeme-i āh u vāyem ey bülbül

301
TB, 118b; TF, 92a; İ, 70b; L, 52b
1 āşināyem: bā-nevāyem İ
2 zekātı: zekānı TF, İ
4 - L , berg-i sebz: bergsiz ki İ
7 - L
9 ḫūn-behāyem: çün behāyem İ
11 - L

302

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bāġ-ı Cennetden eger göz yumsa Ādem ġam degül
Ravża-i kūyuñ senüñ terk eyleyen ādem degül

2 Ey dolanım başuña bilsem ki sen ġam-ḫᵛārsan
Yüz ġam u mihnet girībānum dutarsa ġam degül

3 ʿIşḳ derdin bü'l-heves yanında iẓhār itme kim
Her özin bilmez bu gencüñ sırrına maḥrem degül

4 Şebnemi ey çeşme-i ḫurşīd gözden ḳoyma kim
Az düşer ṣāḥib-naẓar her çend ʿāşıḳ kem degül

5 Teşne-çeşmem ben meger göñlüm beni sīr-āb ide
Yoḳsa deryālar ḥarīf-i dīde-i pür-nem degül

6 Ḥātem oldur kim günāhından geçer bir mücrimüñ
ʿĀlemüñ māl ü menālinden geçen Ḥātem degül

7 El ayaġ çoḳ çalma teslīm ol özüñ incitme kim
Böyle mühlik zaḫm Ḳavsī ḳābil-i merhem degül

---

302 TB, 119a; TF, 92b; İ, 71a; l, 53a
1 göz: yüz İ // terk: temkin İ
3 Her özin bilmez bu gencüñ sırrına maḥrem degül: Az düşer ṣāḥib-naẓar her çend ʿāşıḳ kem degül İ
4 - L , İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
6 Ḥātem: ādem L
7 Ḳavsī: olan TF

303

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Zaḫm-ı tīġuñ ḫalḳdan beyhūde yaşurmış göñül
Mümkin olmaz itmeye ol ġonçe-i sīr-āb göñül

2 Şemʿ teg zinhār od yandurmañ ey ḫurşīd ü māh
Kim ider tedrīc ile her aḫteri eflāk kül

3 Bī-tekellüflerden ol bī-bāk ötmez ser-girān
Bilse kim inṣāf mīzānında aġırdur yüñül

4 Özge ḫūblar hem dutar çeşmümde ol servüñ yerin
Bülbül-i mehcūr eger şemʿ isteye pervāne gül

5 Gelme ey Mecnūn benüm ardumca ʿaḳluñ var ise
Āhūdan ḳaṭʿ-ı naẓar ḳıl kim yaman çöldür bu çöl

6 Sensiz ey serv-i sehī-ḳāmet bu aġlar ol güler
Göñlümi almaġdan ötrü gāh bülbül gāh gül

7 Ḳāmet-i ḫam nola ger eşküm ʿinānın dutmasa
Baġlamaġ mümkin degül deryā-yı bī-pāyāne pül

8 Ol ġazel feyżinden üz virmiş saña Ḳavsī bu kim
“Bu imiş ḳısmet Fużūlī ḫᵛāh aġla ḫᵛāh gül

---

303 TB, 119b; TF, 93a; İ, 71a; L, 53a
3 yüñül: yünül TB, bu gül İ
4 Bülbül-i mehcūr: Bülbül-i ġam-ḫᵛār İ
5 - L
7 Ḳāmet-i ḫam: Ḳāmet-i ġam L
8 saña: baña L

304

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Men imtiyāz-ı mescid ü mey-ḫāne bilmenem
Ya'ni ki ġayr-i sāḳi vü peymāne bilmenem

2 Lāl eylemiş benüm dilümi ḥayret ey ṣābā
Bülbül sanur ki nāle-i mestāne bilmenem

3 Tā bir piyāle sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār virmese
Yüz kase ḳan eger içerem ḳane bilmenem

4 Ey Ḫıżr ʿışḳ kūyına yāruñ apar beni
Kim bes ki serḫoşem reh-i mey-ḫāne bilmenem

5 Ey şemʿ ben ol āteş-i ruḫsārı isterem
Pervāne teg neylim her oda yane bilmenem

6 Ey nāle söyle Tengri içün handadur göñül
Vīrānemüñ yolın men-i dīvāne bilmenem

7 Ben peykerem gül olmaġ içün eylerem şitāb
Ol nāzenīn sanur oda ḳatlane bilmenem

8 Yüz bin dil ile derdümi ol zülf ü kākülе
Sen söyle ben bu dilleri ey şāne bilmenem

9 Ben virmişem rıżāmı anuñ öz rıżāsına
Gerdūn sanur ki āh-ı ġarībāne bilmenem

10 Ben āşinālıġuñ revişinden ki ʿumdedür
Bīgāneyem velī seni bīgāne bilmenem

304
TB, 120a; TF, 95a; İ, 71b; L, 54b
4 reh-i mey-ḫāne: reh-i peymāne L
6 söyle Tengri içün: Tengri içün söyle İ // Vīrānemüñ : Vīrānenüñ TB, TF
7 - L
8 - TF , derdümi: ḫālümi İ
9 - L
10 ʿumdedür: ġam degül İ // seni: saña L
11 intiḫāb-ı Kaʿbe: imtiyāz-ı Kaʿbe İ
12 - L
14 öz: ben İ

11 Her yane dönse ḳıble-nümā secdedür işüm
Ben intiḫāb-ı Ka'be vü büt-ḫāne bilmenem

12 Bezminde ey sipend yanup anginen beni
Ben ḫod bu günde dostları anabilmenem

13 Ey 'ışḳ anuñ yanında aradan götür beni
Kim ben özümden özgeni bigāne bilmenem

14 Ey berḳ itmedüñ baña bir ḳatla iltifāt
Sanduñ meger ki öz oduma yanebilmenem

15 Seyl-i fenā yetürdi tozın 'arşa göñlümüñ
Ḳavsī henūz ben onı vīrāne bilmenem

305

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Vaṣluñı peyveste ey āşūb-ı devrān isterem
İltifātuñ dem-be-dem ey berḳ-cevlān isterem

2 İstemezler Behremenler hiç büt-i Çīn vaṣlını
Ol ḳadar kim ben seni ey nā-müselmān isterem

3 Ḳıblegāhum eyle bir ta'mīr gāhī göñlümi
Ben bu vīrān olmışı her çend vīrān isterem

4 Men ki nev-güller gözüñden düşmişem şebnem kimi
Bir teveccüh senden ey ḫurşīd-i tābān isterem

5 Tā ola maḳdūr-ı bī-tābāne dönmek başuña
Kākülüñ teg göñlümüñ ḥālin perīşān isterem

6 Gül saña erzānī ey bülbül ki ben ma'ẕūrumı
Fitne-i āḫir-zamān āşūb-ı devrān isterem

7 Bilmişem kim derd-i 'ışḳuñ ḳābil-i dermān degül
Men ki her bī-derdden ol derde dermān isterem

8 Olmasuñ kem sāḳinüñ hergiz başumdan sāyesi
Kim mey-i gül-gūn virür ger bir avuc ḳan isterem

9 Ḳoymadı cismümde müşkīn ḫāllerüñ bir ḳaṭre ḳan
Ben hemān ser-pençe-i şāhīn-i müjgān isterem

10 Senden özge gerçi Yūsuf 'arż-ı ruḫsār eyleye
Kāfirem kāfir eger ey nā-müselmān isterem

11 Bir avuc topraġumı raḥm it zemīn-gīr eyleme
Kim ben onı gird-bād-ı deşt-i imkān isterem

---

305 TB, 120b; TF, 95b; İ, 72a; L, 55a
7 - L
8 - L , mey-i gül-gūn: gül-i gül-gūn İ
10 - L
11 - L
13 - L
14 Ḳāmet-i mevzūnuñ: Ḳāmet-i mevzūndan İ
15 - L , şeb-i hicrānuñı: şeb-i hicrānı TF / eyleyim: itmeyeyim İ
16 - L , isterem ki ben: istedüm baña İ // derdüñ: derdüm İ
17 aḫar: açar İ

12 Rūḥ-ı Mecnūnı seversen bir dem ey zencīr açıl
Kim dutulmış şehrden göñlüm beyābān isterem

13 Ey nesīm-i kūy-ı cānān bir teveccüh kıl ki ben
Çarẖ ile toprağumı dest ü girībān isterem

14 Mıṣraʿ-ı raʿnā süver teg ṣāḥib-i ṭabʿ-ı bülend
Ḳāmet-i mevzūnuñ ey serv-i ẖırāmān isterem

15 Tā şeb-i hicrānuñı her gün ferāmūş eyleyim
Ṭāḳ-ı nisyān olmışam ezbes ki nisyān isterem

16 Virdi öz kāmumca gerdūn her ne isterem ki ben
Derdüñ artuḳ isterem her çend dermān isterem

17 Ben ki Ḳavsī sözlerümden ẖūn-ı derd ü dāġ aẖar
Derd-senc dāġ-perdāz süẖandān isterem

306

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Hemīşe şemʿ kimi ṣarf-ı pīç ü tāb oldum
Zemāne her kimi yandurdı ben kebāb oldum

2 Göñülden ötrü güzel ʿömrümi tebāh itdüm
Bu bir ḫarābe içün ḫānümān-ḫarāb oldum

3 Anuñ cemāline her kim ki baḫdı ben eridüm
Çemende özgesi gül derdi ben gül-āb oldum

4 Egerçi ḫalḳ diyer gün çıḫar görür ʿālem
Baña göz açmadı hīç kim ger āftāb oldum

5 Fiġān ki dehrde bir pul behāma virmediler
Egerçi ḫūn-ı ciger birle laʿl-i nāb oldum

6 Oda düşen od olur baḫt-ı vājgūnı görüñ
Ki ben bu odlar içinde erindüm āb oldum

7 Yaḫamdan el götür ey dil ne āşinālıġdur
Ki ben senüñ oduña yandum u kebāb oldum

8 Niçe görim senüñ ile berāber aġyārı
Gözüm sen āyīne alduñ ele ben āb oldum

9 Bu ıżṭırāb ile hicrān hikāyetin Ḳavsī
Dime dime ki senüñ ḥālüñe kebāb oldum

---

306 TB, 121b; TF, 96b; İ, 72b; L; 55a

3 özgesi: ġayrısı L
5 pul: şey L
6 erindüm: eridüm L
8 ile: gibi L

307

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Pīç u tāb-ı cevher-i te'ṡīrden bīgāneyem
Gerçi ben mevc-i nesīm-i nāle-i mestāneyem

2 Ṣubḥlar ma'mūreyem aḫşamlar vīrāneyem
Men ki bir ḫurşīd-i tābān şem'ine pervāneyem

3 Ṣoḥbetüm ol Leylī ile baġlamaz ṣūret ki ben
Bir özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvāneyem

4 Çoḳ baña teklīf-i mescīd itme ey zāhid ki ben
Bu ḫamīde ḳad ile miḥrāb-ı āteş-ḫāneyem

5 Tük aġardı vü ḳaradur rūzigārum 'ışḳdan
Geçdi eyyām-ı bahār u ben hemān dīvāneyem

6 Cuġd teg ḳānūn-ı teklīf ü tevāżu' bilmenem
Her ḫarābuñ kim olam mihmānı ṣāḥib-ḫāneyem

7 Nola ḳadrüm bilmeyüp ger salsa gözlerden beni
Kim felek kütāh-bīn ben ma'nā-yı bīgāneyem

8 İtme Ḳavsī bāde-i gül-reng teklīfin baña
Mey sen iç kim ben ḫarāb-ı cilve-i mestāneyem

---

307 TB, 122a; TF, 97a; İ, 72b; L, 55b

4 teklīf-i mescīd: teklīf-i secde İ // miḥrāb-ı āteş-ḫāneyem: miḥrāb-ı āteş-ḫāᵛneyem TB, TF, miḥrāb-ı āteş-ḫᵛāreyem İ

6 ḫarābuñ kim: kime ḥāżır İ

7 - L

8 - L , ḫarāb-ı cilve-i mestāneyem: ḫarāb-ı bāde-i mestāneyem İ

308

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Bāġbān gül senüñ ol şuʿle-i ruḫsār benüm
Bāde-i nāb senüñ sāḳī-i ḫun-ḫᵛār benüm

2 Çemenüñ servleri varı saña erzāni
Ol nihāl-i ḳad ü ol şīve-i reftār benüm

3 Ser-be-ser ravża-i rıḍvān senüñ olsuñ zāhid
Bir avuc ḫāk-i der-i yār u vefādār benüm

4 İltifāt eyle gözüñ ṣadḳası göñlüñ ḫayrı
Sil gözüm yaşını al göñlümi ey yār benüm

5 Her bilür bilmeze ezbes ki beni yalvardur
Aparur ʿırżumı āḫir dil-i bīmār benüm

6 Ḫod-nümālıġ yeter ey nāle ne ġavġadur bu
Ġamumı her yetene eyledüñ iẓhār benüm

7 Her öten kimse güler gül kimi sensiz günüme
Giceme şemʿ kimi her yeten aġlar benüm

8 Ne ḳadar uymış ola düşmen-i dīrīn yegdür
Ḳara baḫtum yuḫudan olmaya bīdār benüm

9 Nola ger aġzumı şīrīn ide bir gün yā Rab
Bir iki ḥarf ile ol laʿl-i şekerbār benüm

10 Eridür daġları dūd-ı nefesüm şemʿ kimi
Kāş aḥvālümi hīç ṣormaya dildār benüm

11 Ney-i bī-berg ü berem gerçi vücūdum yoḳdur
Ne ḳadar derd disen yoḳ dimenem var benüm

12 Ḳorḫaram kim dönüp insāf virüp yār olalar
Ġam-ı pinhānumı ger bilseler aġyār benüm

308
TB, 122b; TF, 97a; İ, 73a; L, -
4 gözüñ: gözüm TF
7 gül kimi sensiz günüme: ḥālüme her dem sensiz İ
11 disen: dilüñ İ

13 Ḳara baġrum su olar göñlüm açılmaz Ḳavsī
Dilümi ḫāme kimi açmasa güftār benüm

14 Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Nāle ile başum aġrıtdı bu bīmār benüm

309

Mefūlü mefā'īlü mefā'īlü feūlün

1 Yıḫduñ beni ey sāḳī-i devrān nelemişdüm
Yaḫduñ beni ey āteş-i hicrān nelemişdüm

2 Āvāre-i deyr ü ḥaremem ḳaşuñ ucundan
Ey ḳıble-i her gebr ü müselmān nelemişdüm

3 Ḥasret beni öldürdi naṣīb olmadı tīġuñ
Ey rūḥ u revānum saña ḳurbān nelemişdüm

4 Pervāne kimi dün gice varı per ü bālüm
Yandurmaduñ ey āteş-i sūzān nelemişdüm

5 Dindürmedi vü dinmedi vü ṣormadı ḥālüm
Yā Rab ne dimişdüm men-i ḥayrān nelemişdüm

6 Döndi başuña kākül ü pā-būsına yetdi
Bilmem ki men-i zār u perīşān nelemişdüm

7 Ol āyīne-rū āyīnemüñ sildi ġubārın
Ḳavsī aña lāyıḳ men-i ḥayrān nelemişdüm

309
TF, 123a; TF, 98a; İ, 73b; L, -
3 - İ
4 - İ

310

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Neylerdüm eger baġrumı ḳan eylemeseydüm
Gözden onı kūyuñda revān eylemeseydüm

2 Derd-i dilümi ney kimi taḳrīr idebilmem
Ey vāy eger āh u fiġān eylemeseydüm

3 Güller gözüme şemʿ teg eylerdi muḥabbet
Odlu dil ile şerḥ ü beyān eylemeseydüm

4 Hicrānuñ elinden beni yā Rab kim alurdı
Cān terkini ey cān-ı cihān eylemeseydüm

5 Bes neyler idüm dīn ü dil ü rūḥ-ı revānı
Ḳurbān saña ey serv-i revān eylemeseydüm

6 Göñlümde yaşurdum ġamuñı müşkil olurdı
Ol genci bu vīrānda nihān eylemeseydüm

7 Hicrān güni meyl itmez idüm bādeye Ḳavsī
Eşk ile bu ḳan olmışı ḳan eylemeseydüm

310
TB, 123b; TF; 98a; İ, 73b; L, -
4 yā Rab: alup İ
5 rūḥ-ı revānı: rūḥ u revānı TB, TF // serv-i revān: rūḥ-ı revān İ
6 nihān: pinhan TF

311

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nice bir yā Rab sehī-ḳāmetlere ḥayrān olım
Kim diyüpdür kim gerek peyveste ser-gerdān olım

2 Veh ki miʿmār-ı ezel bu nevʿ taṣvīr eylemiş
Kim ġamuñ seyl-āb ola sen genc ü ben vīrān olım

3 ʿÖmrlerdür kim olupsan ol büt-i Çīn meskeni
Ey ḥarīm-i Kaʿbe-i dil ben saña ḳurbān olım

4 İstemez ol şemʿ kim pervāne fāriġ-bāl ola
Göñlümi incitme hem-dem ḳoy beni giryān olım

5 Bālümi yandurmagıl ey şemʿ cānum yaḫmadın
İsterem kim döne döne başuña ḳurbān olım

6 Her gice yüz bin ġam u derdüñ ḳonaġumdur benüm
Bir gice yā Rab nola ben hem saña mihmān olım

7 Ḳāmetüm Ḳavsī felek bükdiyse budur vechi kim
ʿIşḳ meydānında ben hem gūy hem çevgān olım

---

311 TB, 124a; TF, 98b; İ, 73b; L, 56a
6 hem: kim İ

312

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ney kimi leb-rīz-i feryādem es̱er müştāḳıyam
Nev-nihāl-i gülşen-i derdem s̱emer müştāḳıyam

2 İller ü aylar vaṭandan ayrılañ āvāre teg
Bir zemān kūyuñdan ayrılsam ḫaber müştāḳıyam

3 Öyle kim bī-bāl ü per ḳuş meyl-i pervāz eyleye
El ayaġum baġludur ammā sefer müştāḳıyam

4 Var derdüm çoḳ velī derd ehli azdur dehrde
Gevher-i bī-ḳıymetem ṣāḥib-naẓar müştāḳıyam

5 Serv-ḳadler çeşmüme ḫār-ı ser-i dīvārdur
Bes ki ben ol nev-nihāl-i sīm-ber müştāḳıyam

6 Bāl ü persiz ḳuşlaruñ öz āşiyānı damdur
Bu sebebdendür ki kūyuñdan sefer müştāḳıyam

7 Odlanur bāl ü perüm Ḳavsī ḫayāl-i şemʿden
Ḫūb müheyyā ḫirmenüm var bir şerer müştāḳıyam

---

312 TB, 124a; TF, 99a; İ, 74a; L, 56a

4 derdüm çoḳ: çoḳ derdüm İ

7 ḫayāl-i şemʿden: ḫayāl-i dehrde TB, L

313

Mefūlü mefāīlün mefūlü mefāilün

1 Çoḳ Kaʿbede saʿy itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm *
Tā her ikiden geçdüm cānāneye tuş geldüm

2 Cehd ile naṣībinden kimse geçemez zāhid
Ben mescide ʿazm itdüm mey-ḫāneye tuş geldüm

3 Bir yaġı-ı dilbilmez adını göñül ḳoymuş
Zencīre baş indürmez dīvāneye tuş geldüm

4 Öz şemʿini unutdı yandı benüm odumġa
Hicrān gicesi ger men pervāneye tuş geldüm

5 Ülfetlü perīveşler şükrin dimemeklerden
Āḫir bir özinden hem bīgāneye tuş geldüm

6 Öz bābını her kimse her yerde tapar Ḳavsī
Ben her yane kim gitdüm dīvāneye tuş geldüm

---

313 TB, 124b; TF, 99a; İ, 74a; L, -
* İ'de bu gazelin redifi "tuş oldum"dur.
1 Kaʿbede: Kaʿbe TF
3 ḳoymuş : itmiş TF
5 dimemeklerden: dimeklerden İ

314

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ki hergiz sehv birle itmedüñ yādum benüm
Yāduñ ile ḫāṭırumdan oldı maḥv adum benüm

2 Göñlümi ḳoydum göz üste oldı vīrān dostlar
ʿĀḳıbet ol raḫneden bu miḥnet-ābādum benüm

3 Ṣubḥ-ı maḥşer kim kime pervā ḳılur hicrān güni
Nola ölsem itmese bir kimse imdādum benüm

4 Iżṭırābum ḳayd-ı bīminden degül ḳorḫum budur
Kim çıḫa cān olmaya āgāh ṣayyādum benüm

5 Tīġi tünd ü dest ü bāzūsı ḳavīdür ḥayf kim
Eylemez pervā öter bī-bāk cellādum benüm

6 Tā ġam artar ʿömrüm artar çıḫsa ġam cānum çıḫar
Bes ki ḫū salmış ġamuñla cān-ı nā-şādum benüm

7 Ḳāmetüñ yādile her geh nāle vü āh eylerem
Ḫam bulup gerdūn ider taʿẓīm-i feryādum benüm

8 Ḳanlusıdur göñlümüñ Ḳavsī vü eşküm şāhidüm
Yetdi tīġuñ ġavruma sen daḫi vir dādum benüm

---

314 TB, 125a; TF, 99b; İ, 74b; L, 56b
1 yādum: yāduñ İ
3 Nola ölsem itmese bir kimse: ola ölsem itmeye bir kimseye İ
5 - L
6 ġamuñla: cānumla L
9 ġavruma: baġruma İ

315

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḫaṭṭ-ı yāḳūt lebüñden baş çıḫarmaz hīç kim
Bes ki çāh-ı ġabġabuñdan baş çıḫarmaz hīç kim

2 Çarḫ kimi geh yıḫarsan geh yaparsan göñlümi
Bu müşevveş maṭlabuñdan baş çıḫarmaz hīç kim

3 Günde ḫālüñ yüz siyeh-baḫtuñ günin eyler ḳara
Ol zevāllü kevkebüñden baş çıḫarmaz hīç kim

4 Eşiginde hīç sulṭānuñ gedādan farḳı yoḫ
Pādişāhum manṣıbuñdan baş çıḫarmaz hīç kim

5 Şekve-i bī-cā eyleme Ḳavsī icabetden utan
Sen ki yā Rab yār benden baş çıḫarmaz hīç kim

---

315 TB, 125a; Tf, 100a; İ, 74b; L, 56b

2 geh…geh: gāh…gāh TB, TF, L / kimi: teg L

4 gedādan: gedānuñ İ // baş çıḫarmaz: el götürmez L

5 yār benden baş çıḫarmaz hīç kim : - TF, yā Rabuñdan baş çıḳarmaz hiç kim TB, İ

316

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Firāḳuñdan senüñ ey nev-gül efġān itmeyim neylim
Özüm teg ʿandelībüñ baġrını ḳan itmeyim neylim

2 Egerçi gün çıḫar ʿālem görür meşhūrdur sāḳi
Ḫayālüñ perde-i çeşmümde pinhān itmeyim neylim

3 Benüm var ü yoḫından ʿālemüñ bir naḳd-i cānum var
Saña teslīm onı ey düşmen-i cān itmeyim neylim

4 Vedāʿ-ı cān ise āsān firāḳ-ı yār müşkildür
Ṭabībüm ger bu mühlik derde dermān itmeyim neylim

5 Egerçi żaʿfdan cismümde yoḫdur bir avuc ḳan hem
Onı ger Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān itmeyim neylim

6 Anuñ ṣubḥ-ı viṣālin kim ḥayātum teg beḳāsızdur
Ḫayāl-i şām-ı bī-encām-ı hicrān itmeyim neylim

7 Görende bülbül ile güllerüñ āmīzişin ben hem
Fiġān ile aña gülzārı zindān itmeyim neylim

8 Egerçi bī-devādur derd-i rūz-efzūnı ʿuşşāḳuñ
Ḥayātum naḳdini ger ṣarf-ı dermān itmeyim neylim

9 Benüm göñlüm olupdur seng-dil bütler ivi Ḳavsī
S̱evāb içün onı ben daḫi vīrān itmeyim neylim

---

316 TB, 125b; TF, 100a; İ, 74b; L, 56b

3 - L
5 avuc: ḳaṭre L
6 - L , Ḫayāl-i: Ḫayālüm TF
7 İ’de bu beyit kenardadır.
8 - L , ʿuşşāḳuñ: hicrādur anuñ İ // ṣarf-ı dermān: ṣarf-ı cānān İ

317

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Saña neẓẓāre girāndur boyuñ belāsın alım
Meger bu şīve yamandur boyuñ belāsın alım

2 Raḳībe görme revā sürme ḫāḳ-i rāhuñdan
Ki gözlerine ziyāndur boyuñ belāsın alım

3 Kenār dutmasa yegdür gözüm bulaġından
Ḳadüñ ki serv-i revāndur boyuñ belāsın alım

4 Gözümde yer saña hem ḳalmamışdur ez bes kim
Ḫayālüñ onda nihāndur boyuñ belāsın alım

5 Virür ḥayāt-ı ebed Ḳavsīye tekellüm ile
Lebüñ ki düşmen-i cāndur boyuñ belāsın alım

---

317 TB, 126a; TF, 100b; İ, 75a; L, 57a
3 Kenār: Kenāre İ / yegdür: lāzım L

318

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Her çend reşkden men-i bī-çāre yanaram
Hicrānuñ oduna yanan aġyāre yanaram

2 Her gün bir özge reng ile ol āftāb öter
Kim gün-be-gün levn levn odlare yanaram

3 Bir yanmaġ ile cānını pervāne ḳurtarur
Ben yazuġam ki her gice bir pāre yanaram

4 Ben daḫi bī-kesem ḫaberüm var derdden
Kim şemʿ yerine dil-i bīmāre yanaram

5 Kimisi mihrüñe güvenür kimi nāzuña
Bī-çāre ben ki hem yoḫa hem vare yanaram

6 Ṣabr eylerem bu teşneliġe her reviş ki var
Ammā temīz-i ebr-i güherbāre yanaram

7 Tesbīḥ açdı zāhid-i efsürde müşkilin
Ḳavsī senüñ belüñdeki zünnāre yanaram

318
TB, 126a; TF, 101a; İ, 75a; L, 57a
1 yanan aġyāre: men-i bī-çāre L
2 gün : kim TB // levn levn: levn-be- levn L
3 - L
4 - L
5 - İ , Kimisi: kimi TF
7 açdı: açar TF

319

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gice şemʿ-i ruḫuñ yād eyleyüp mehtāba yalvardum
Seḥer mihrüñ anup ḫurşīd-i ʿālem-tāba yalvardum

2 Nemāzumdan benüm ṭāʿat degüldi maṭlabum sāḳi
Ḫam-ı ebrūlaruñ manẓūr idüp miḥrāba yalvardum

3 Benüm her kipriġüm bir odlu dildür şemʿ teg ammā
Gözümi baġlayandan ṣoñra ol ḳaṣṣāba yalvardum

4 Tesellī virmedi ṣubḥ-ı girībānından ol şemʿüñ
Çerāġı yanmamış vīrānede mehtāba yalvardum

5 Ṣabā bir sözbaşı bī-tāblardan açdı ammā ben
İki yüz dil töküp ol sünbül-i pür-tāba yalvardum

6 Şeb-i hicrān usanmaz hīç vechile ṣabāḥ olmaz
Dünin her çend ben ḫurşīd-i ʿālem-tāba yalvardum

7 Eger düşmenlere yalvarsa idüm raḥm iderlerdi
Bu reng ile ki ben yavancıdum aḥbāba yalvardum

8 Sipend itdi beni her çend kim bezminde cānānuñ
Zebān-i ḥāl ile Ḳavsī dil-i bī-tāba yalvardum

---

319 TB, 126b; TF, 101a; İ, 75b; L, 57b

2 - İ

3 - L

4 virmedi: virmeyüp L

7 raḥm: ben İ // Bu reng ile ki ben: ki bu reng ile kim İ, Bu vech ile ki ben L

8 Sipend itdi beni her çend kim bezminde cānānuñ: fedā itdi beni her çend kim ol ḫāk-i rāhında L // dil-i bī-tāba : beni ḳassāba L

320

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Dün kūyına yāruñ delü vardum dolu geldüm
Ammā bu gün onda diri gitdüm ölü geldüm

2 Başdan aparan ʿaḳlumı başdan aparupdur
Ben bu yire ṣaḥrā-yı ʿademden delü geldüm

3 Her çend kiçikler naẓarında kiçik oldum
Kem baḫma baña kim ululardan ulu geldüm

4 Ġaflet siteminden ḳıluram başuma küller
Bilsem ki ne yerden neden ötrü nelü geldüm

5 Ḳavsī mey-i gül-reng sen iç dehrde kim ben
Teb-ḫāl-i teb-i ʿışḳ ile odlu sulu geldüm

---

320 TB, 127a; TF, 101b; İ, 75b; L, -

321

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Teraḥḥum itmedi her çend yandum yāre yalvardum
Dilüm lāl olsa idi kim dönüp aġyāre yalvardum

2 Bu gice ey göñül sen handa idin kim men-i bī-kes *
Dolandum başına şemʿüñ der ü dīvāre yalvardum

3 Aġız açup gözüm yumdum gözine ḳarşu aġyāruñ
İtine bir havur yavancıdum bir pāre yalvardum

4 Ben ol bī-mihr ilen yā Rab ne tedbīr eyleyim neylim
Eger ʿāşıḳ gerek maʿşūḳına yalvare yalvardum

5 Cünūn-ı bī-mürüvvet bes ki çaldı daşlara başum
Düşüp topraġlara seyl-āb teg kuhsāre yalvardum

6 Baña pervāne teg bir laḥẓa iḳbāl itmedi her çend
Zebān-ı ḥāl ile ol āteşīn-ruḫsāre yalvardum

7 Eger ẓāhirde dutmazdı dilüm ṭuġyān-ı ḥayretden
Velī maʿnāda bir özge dil ile yāre yalvardum

8 Ḳanāʿat eyledüm öz üstüḫᵛānum nālesi birle
Ne neyden bir nevā umdum ne mūsiḳāre yalvardum

9 Girībān çāk olup ḳan oldı Ḳavsī ġonçenüñ baġrı
Bu rengile ki ben ol laʿl-i gevherbāre yalvardum

---

321 TB, 127a; TF, 101b; İ, 75b; L, 57b
1 kim dönüp aġyāre yalvardum : - TF
* TF'de bu beyitten itibaren gazel yok. Sayfa düşmüş.
3 İ'de 3. beytin 1. mısraı ile 4. beytin 1. mısraı yer değiştirmiş.
5 - L , kuhsāre: rūḫsāre İ
6 - L
8 neyden bir nevā umdum: benden bir nevā buldum İ / umdum: buldum L

322

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Handa bir derd ehli var bāġ u bahārumdur benüm
Her kimüñ bir dāġı olsa lālezārumdur benüm

2 Çeşm-i ümmīdüm çerāġıdur yanan pervāneler
Nāle-i bülbül nesīm-i nev-bahārumdur benüm

3 Laḫt laḫt olmuş cigerlerdür kebābum bezmde
Kāse kāse ḫūn-ı dil āb-ı ḫumārumdur benüm

4 Ḳaṭʿ-ı rāh-ı Kaʿbe-i kūyuñda tenhāyam velī
Himmet-i erbāb derd ü dāġ yārumdur benüm

5 Ger sen ey Leylī men-i Mecnūnı zencīr itmesen
Şīrler āhū-yı müşkīn teg şikārumdur benüm

6 İltifāt itmek ne lāzımdur ṭabībüm özgeye
Her ḳadar dermānuñ olsa derd varumdur benüm

7 Yār netsüñ neylesüñ aġyār kim her dem beni
Yanduran odlara yanmış rūzigārumdur benüm

8 Ey belā-yı ehl-i dil bī-çāreyem vir göñlümi
Kim bu vīrān iv belālardan ḥiṣārumdur benüm

9 Ger yamandur ḫᵛārlıġ Ḳavsī sen it pervā ki ben
ʿĀşıḳam ʿāşıḳ bu evc-i iʿtibārumdur benüm

---

322 TB, 127b; TF, - ; İ, 76a; L, 58a
5 men-i Mecnūnı: men-i Mecnūna İ
7 - İ

323

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Ben mest idüm ol mest ile āḫir bele düşdüm *
Düş fikrüme sāḳī ki yaman müşkile düşdüm

2 Pervāne vü bülbül kimi bī-tāb degüldüm
Bilmem niçün oddan oda dilden dile düşdüm

3 Ḳudsīler ile ʿālem-i aḳdesde gezerken
Yā Rab nelemişdüm ki bu āb u kile düşdüm

4 Ne cinslerüñ ṣoḥbetini benden işit kim
Ben bir nice gün bir nice huşyār ile düşdüm

5 Ol kūyı didüm terk eleyüm terk-i ser itdüm
Çün öz gücüm ile öle durdum bele düşdüm

6 Mecnūn olup ol Leylī-i ʿālem ṭalebinde
İvden ive çölden çöle ilden ile düşdüm

7 Ṣordı ki benüm derdüme Ḳavsī nice düşdüñ
Baş ḳoydum ayaġına ki sāḳī bele düşdüm

323
TB, 128a; TF, 102 a; İ, 76b; L, 58a
* TF'de bu gazelin yalnızca son iki beyti bulunmaktadır.
1 Düş fikrüme: ḳıl fikrümi L
5 eleyüm: ideyüm İ // bele: öle L

324

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sanma kim Mecnūn kimi āhūlaruñ dustāḳıyam
Ben eli ḳanlu gözi ḳanlularuñ dustāḳıyam

2 Görmemişsen ḫūblardan pīç u tāb zülf ü ḫaṭ
Bil ki men zāhid olardan bunlaruñ dustāḳıyam

3 Bir gün ol bī-raḥmdan bir gūşe-i çeşm istedüm
ʿÖmrlerdür gūşe-i ebrūlaruñ dustāḳıyam

4 Ḫāl-i ruḫsārı beni yıḫdı müselmānlar görüñ
Rum içinde göz göre hindūlaruñ dustāḳıyam

5 Mende çün Ḳavsī kimi ol dil-rübā dil ḳoymamış
Bilmenem yā Rab niçün dil-cūlaruñ dustāḳıyam

324 TB, 128b; TF, 102a; İ, 76b; L, 58b

2 olardan: olaruñ L / bunlaruñ : bularuñ TB, TF
4 Rum: rām İ
5 çün: çoḳ L / dil-rubā dil: dil-rubādan L, nā-rübā cān İ / ḳoymamış: ḳoymadı İ

325

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Her çend geçdi bülbül yüz rengile bahārum
Bir nāle ile yetdi encāma rūzigārum

2 Geldi vü gitdi sāḳī eyyām-ı nev-bahārum
Bir sāġar ile ẓālim sındurmaduñ ḫumārum

3 Tā iltifāt odına yandurmaġ ola mümkin
Lāyıḳ degül teġāfül ey āteşīn-ʿiẕārum

4 ʿIşḳ içre āftābem ammā senüñ yanuñda
Ey kāşki olaydı bir ẕerre iʿtibārum

5 Ben handa şehr handa ey Leylī aç ayaġum
Kim āhūlar çekerler çöllerde intiẓārum

6 Başum alup çıḫardum dünyā-yı bī-vefādan
Olsaydı öz elümde bir laḥẓa iḫtiyārum

7 Bir ʿömr ben yanınca odlare miḥnet ile
Bir gün n'olurdı yā Rab yansaydı rūzgārum

8 Ey nāle tār u pūdum ol bezmde daġıtma
Kim başa savururlar pervāneler ġubārum

9 Sen virmeyince sāḳi bir sāġar öz elüñden
Deryālar ile dolmaz peymāne-i ḫumārum

10 Ol rūzigārdan kim Mecnūn salup gidüpdür
Deşt-i cünūn çeküpdür peyveste intiẓārum

11 Ben bilmenem tekellüf her kim ḳonaġum olsa
Mey-ḫāneler ivümdür vīrāneler ḥiṣārum

12 Ḳavsī bu ol ġazeldür kim söylemiş Fużūlī
Ha böyle mihnet ile geçsüñ mi rūzgārum

325
TB, 129a; TF, 102a; İ, 76b; L, 58b
3 - L
5 Leylī: ʿışḳ L
6 öz: ger L
7 - L
9 - L
10 salup: çıḳup L
11 ḳonaġum olsa: misāfirümdür L
12 bu ol ġazeldür: naôiredür L

326

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫazān faṣlında girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm
Sirişk-i āl ile ol ser-zemīni lālezār itdüm

2 Ne güller dermedüm her berg-i zerd ü sürḫden sāḳī
Ḫazān bāġında yāduñla senüñ seyr-i bahār itdüm

3 Daġıtdı her nihāl öz sürḫ ü zerdin men de yāduñla
Dil-i ṣad-pāremüñ her pāresin bir yol niṡār itdüm

4 Ne bāġ u āşiyān ḳaydında ḳalmışsan ki ben bülbül
Vücūdum tār u pūdın gülsitān teg tār u mār itdüm

5 Yolum ger ravża-i rıḍvāna düşse göñlüm eglenmez
Ser-i kūyına yāruñ ol zemāndan kim güẕār itdüm

6 Fiġānumdan ḳızardı laʿl teg ol sebz-i teh-i gül-gūn
Şerār-ı āhile ebr-i bahārı şuʿlebār itdüm

7 Didüm bir nāle ile bülbülüñ Ḳavsī alam göñlin
Fiġān kim ol belā-keş ʿāşıḳuñ derdin hezār itdüm

---

326 TB, 129b; TF, 102b; İ, 77a; L, 59a
3 - L, yol: tel İ
4 gülsitān teg: gülsitānuñ İ
5 - L , zemāndan: zemān İ

327

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ben āḫir göñlümi çün zülfine ey yār baġlardum
Ezelden ḳāş ki Ṣanʿān kimi zünnār baġlardum

2 Elinde ʿāciz oldum el götürdüm öz ḫarābemden
Ki ben seyl-āb öñin ey baḥr-i lengerdār baġlardum

3 Ayaġdan saldı mīnā teg beni peymāne-i çeşmün
Ki ben gerdūn elin ey sāḳī-i ḫūn-ḫᵛār baġlardum

4 Nevā-yı nālemi ger isteseydi kim ne ḳānundur
Çalardı çarḫ ol ṭanbūrı kim ben tār baġlardum

5 Haçan tesbīḥe zāhid ʿāşıḳ-ı ḥāyrān göñül baġlar
Elüm dutsaydı ey bī-ʿāḳibet zünnār baġlardum

6 Ḫaberdār olmadum göz ʿārıżuñ evvel gören yerde
Ki ben ol raḫneni her rengile kim var baġlardum

7 Hemān sen yandururduñ göñlümi odlare sīnemde
Eger ben göz yolın ey ʿāteşīn-ruḫsār baġlardum

8 Delerdi sīnemi göñlüm benüm peykān kimi Ḳavsī
Eger ben ʿışḳ rāzından leb-i iẓhār baġlardum

---

327 TB, 129b; TF, 103a; İ, 77a; L,
4 isteseydi: anlasaydı TF, İ
6 raḫneni: raḫne İ
8 kimi: teg İ

328

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ney kimi çün bī-nevālar nālesin yād eylerem
Sen teg ey bülbül dilüm dutduġça feryād eylerem

2 ʿÖmrümi her çend dem urduġça berbād eylerem
Ney kimi dilsizlere bir nāle imdād eylerem

3 Āh kim daġlarda seyl-āb eyleyen şīven kimi
Hīç kim raḥm eylemez herçend feryād eylerem

4 Bir cünūn ser-geştesi derd ehli yoḳdur şehrde
Ben varup ṣaḥrālara Mecnūnı üstād eylerem

5 Çün göz ü göñlümde senden ġayri yoḫdur hīç kim
Her kimi yād eylesem sāḳi seni yād eylerem

6 Naġme-i ter bilmenem her çend bülbüller kimi
Nāle eyle gāh gāh öz göñlümi şād eylerem

7 Dostlar bir dem götürmez ol ḫarāb ābādlıḳ
Göñlümüñ vīrānesin her çend ābād eylerem

8 Gerçi Ḳavsī ġayrsan sen hem velī bīçāresen
Bir sifāriş ger elümden gelse imdād eylerem

---

328 TB, 130a; TF, 103b; İ, 77b; L, 59a

3 seyl-āb eyleyen şīven kimi: şiven eyleyen seyl-āb teg İ
4 cünūn: gün ol İ
6 - L

329

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Yoḫ özümden ḫaberüm ney kimi tā var es̱erüm
Yanaram şemʿ kimi yoḫdur özümden ḫaberüm

2 Ġonçe-i lāle kimi baġlıdur aġzum ammā
Görünür perdede ḫūn-ı dil ü dāġ-ı cigerüm

3 Yandırur nālem ü hīç vechile taḳṣīr itmez
Ḫār u ḫas mı bilür ol şuʿle benüm bāl ü perüm

4 Cüst ü cūyında anuñ gerçi itürdüm özümi
Benüm ol gevher-i yek-dāne itürmez naẓarum

5 Gitdüm ü bir yere yetdüm ki bu ṣāḥrālarda
İsteyenler beni Mecnūndan alurlar ḫaberüm

6 Gerçi aḥvāl-i ḫarābum saña pūşīde degül
Göñlümüñ ḥālini bir ṣorginen ey dīdelerüm

7 Ser-i sevdā-zede efsūnile gelmez özine
Yeri ey dāġ-ı cünūn virmeginen derd-i serüm

8 Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Nece āh eyleyim āh yanupdur cigerüm

329
TB, 130b; TF, 104a; İ, 77b; L, 59b
2 ḫūn-ı dil: ḫūn TF / gerçi: bes ki L
4 Cüst ü cūyında anuñ: Cüst ü cūy bilür ol İ

330

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Eyle kim ben olmışam ser-mest hüşyār olmanam
Yüz ḳıyāmet gelse vü gitse ḫaberdār olmanam

2 Eyle ser-mestem ki tīġ-i ġamze ile ḫūblar
Yüz ṭarafdan yarsalar baġrum ḫaberdār olmanam

3 Eyle kim ben olmışam ḫᵛāb u ḫayāl-i yār ile
Var özin incitme ey nāṣiḥ ki bīdār olmanam

4 Bir nigāh-i gūşe-i çeşm ile tā aldun beni
Satsalar bin Yūsuf-ı Mıṣrı ḫarīdār olmanam

5 Tā esīr itmiş beni çīn-i kemend-i kākülüñ
Çekseler zencīre yüz yandan giriftār olmanam

6 Gerçi men bir müşt ḫākem sīm ü zerdür özgeler
Her metāʿ içün olar teg ḫarc-ı bāzār olmanam

7 İtmişem her ṣāf u dürdi bir birinden imtiyāz
Yāre aġyār olmanam aġyār ile yār olmanam

8 El götür ey Brehmen yüz salma ey zāhid ki men
Ṣayd-ı deyr ü Kaʿbe vü tesbīḥ ü zünnār olmanam

9 Bir avuç topraġumı kūyında eylerdüm niṣār
Ger bileydüm kim ġubār-ı ḫāṭır-ı yār olmanam

10 Gerçi Ḳavsī saldı zaḫm-ı ḫūn-çekān işden beni
Tā elüm var oynaram ḳanumla bī-kār olmanam

---

330 TB, 131a; TF, 104a; İ, 78a; L, 60a

2 tīġ-i ġamze ile ḫūblar: tedric ile huşyār TF, L , tiġ ile ursalar ḫūblar İ // Yüz ṭarafdan yarsalar: dilseler yüz yerde ger TF, L

4 - L

6 - L , ḫarc-ı bāzār: çarḫ-ı bāzār İ

8 Brehmen: Ehremen TB

9 - L

331

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ayaġdan gerçi farḳ olmaz benüm ḫurşīd teg başum
Yeter ammā benümle menzile bir günde yoldaşum

2 Çekende ṣūretüm ger istese çeksün göñül ṭarḥın
Gerek itsün benüm kipriklerümden ḫame naḳḳāşum

3 Baña hem-kāse olmaġ isteyen bī-derd bilsün kim
Şehīd-i ʿışḳam ü ḳan ile yoḳrulmış benüm aşum

4 Fiġān itmez beni ḫāli hevā-yı ʿışḳdan ney teg
Dem-ā-dem nāle-i bī-cā ʿabes̱ aġrıtmasuñ başum

5 Saña bir nāle imdād eylerem her çend kim bülbül
Henūz azdur eger aġlar benümçün yār u yoldaşum

6 Baña gevher degül maḳṣūd ammā var ümmīdüm kim
Ferāmūş itmesüñ topraḳumı ebr-i güher-pāşum

7 Yüz ildür kim baña ḫurşīd iḳbāl eylemiş Ḳavsī
Egerçi ḳaṭre-i şebnemden eksikdür benüm yaşum

331
TB, 131b; TF, 104b; İ, 78b; L, 60a
4 - L
5 aġlar: aġla TF / benümçün: benüm bir İ
6 - L

332

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 İtmedüñ endīşe ey gerdūn fiġānumdan benüm
Ẓāhiren dolmış ḳulaġuñ el-emānumdan benüm

2 Ben ölenden ṣoñra benden ey humā endīşe ḳıl
Kim onuñ peykānı çıḫmaz üstüḫᵛānumdan benüm

3 Ṣubḥ-ı vaṣl u şām-ı hicrān nāle vü āh eylerem
Ney kimi bir maṭlab anlanmaz fiġānımdan benüm

4 Eylerem efġān u ḫīzān hem-ʿinānlıġlar saña
Ger nişānuñ var ṣabā serv-i revānumdan benüm

5 Gerçi her bīmāruñ aḥvālin bilürler nabżdan
Derdümi anlar ṭabībüm üstüḫᵛānumdan benüm

6 Pādişāh-ı mülk-i faḳrem her yana ʿazm eylesem
Devlet ü iḳbāl ayrılmaz ʿinānumdan benüm

7 Maġz-ı cānum yandırupdur faḳr dutmañ ḫᵛār añı
Kim humā ister saʿādet üstüḫᵛānumdan benüm

8 Pīç ü tāb-ı şerm-i vaṣlun mende çün cān ḳoymadı
Bilmenem yā Rab ne ister hicr cānumdan benüm

9 Çünki ḥayret el ayaġum baġlamış zencīr ilen
Ey ḥayā sen hem ne dutmuşsan ʿinānumdan benüm

10 Ey nişān-ı ḫānümānum isteyen bī-derdler
Eylemiş pervāz ʿanḳā āşiyānumdan benüm

---

332 TB, 132a; TF, 105a; İ, 78b, L, 60a
2 ölenden ṣoñra: ölende ṣora TB
3 - İ
4 hem-ʿinānlıġlar: hem-ʿinān olmaz İ
5 her : - TF // anlar: anla TF, İ
7 - L
9 L , Ey ḥayā sen hem ne dutmuşsan: ey sabā sen hem ne istersen İ
10 L'de 9. beytin 2. mısraı 10. beytin 2. mısraı olarak yazılmış.
11 - TB, āsān: mümkin L
12 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır. alur: - TB
13 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır. - TB, - L
14 - L , şaḫ: şeyḫ TB, ʿāşıḳ İ

11 Bu kemāl-i żaʿf ile görmek beni āsān degül
Kim humā gāhi göz örter üstüḫᵛānumdan benüm

12 Ger bu rengile mey-i gül-gūn alur benden beni
Sāḳiyā ḳalmaz es̱er nām u nişānumdan benüm

13 Göñlümi āsitān şevḳiyle gözden salmışam
Kūyuñ artuḳdur baña öz ḫānümānımdan benüm

14 Geçmek olmaz nā-tüvānlardan ne yüzden nāveküñ
Yan virür ey şaḫ kemān geçdükde yanumdan benüm

15 Tīġuña ger cān nis̱ār itsem ger imsāk eylesem
Her günāh itsem geç ammā geçme ḳanumdan benüm

16 Ḳavsī añdan ġayri kim göñlüm onuñ yanındadur
Hīç kim vāḳıf degül yaḫşı yamanumdan benüm

333

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Ne bir gün rāḥatım vardur ne bir dem ṣabr u ārāmum
Bu reng ilen benüm yā Rab n'ola āḫir ser-encāmum

2 Fiġān kim tā men-i nādān ḳaradan aġı farḳ itdüm
Ne doġrı ṣubḥdur ṣubḥum ne bellü şāmdur şāmum

3 Dolupdur çoḫlarun peymānesi ey dil şitāb itme
Ki çarḫ-ı seng-dil bir yerde āḫir doldırur cāmum

4 Nedür tedbīr çün her başda var bir ʿaḳl ey Mecnūn
Ki bir āhū-yı vaḫşīdür benüm göñlümde ārāmum

5 Sen ey bād-ı ṣabā çün dil bilürsen maṭlab anlarsan
Duʿādan ġayrı yoḫdur ol gül-i bī-ḫāre peyġāmum

6 Men-i deryā-keşi mey-ḫāneler mest eylemez ammā
Tebessümden tekellümden benüm leb-rīz olur cāmum

7 Meni her çend güm-nām itdi ʿışḳ āvāzesi Ḳavsī
Ümīdüm var muḥabbet-nāmeden maḥv olmasuñ nāmum

---

333 TB, 132b; TF, 105b; İ, 79a; L, 60b
1 dem: gün İ / ilen: ile İ, L
2 ṣubḥum ne bellü şāmdur şāmum : ne bellü şāmdur benüm şāmum TB
3 - L
5 ol gül-i bī-ḫāre: hiç benüm ol nāre İ
7 Ümīdüm var: Ümīd vāram İ

334

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nā-tüvānlıġlar benüm ez bes eritmiş peykerüm
Eyler aġırlıġ baña ser-bār teg bāl ü perüm

2 Ben daḫi ʿuşşāḳ içinde nola ger mümtāz olam
Dil-rübālar arasında çün ʿalemdür dilberüm

3 Şemʿ-i her pervāneyem tā şemʿüñe pervāneyem
Tūtiyā-yı dīde-i ahbābdur ḫākisterüm

4 Ben muḥaḳḳar zerreyem ey māh sen ḫurşīdsen
Olmasa ger pertev-i ḥüsnüñ görünmez peykerüm

5 Kevkeb-i iḳbālümi sanmun ḳaradur çarḫda
Kim olur perverde ol ḫākister içre aḫkerüm

6 Gün fürūġından olur teg s̱ābit ü seyyār maḥv
Cism ü cānum ʿışḳdan yanmış daġılmış leşkerüm

7 Sengsār eylerdi çarḫ-ı teng-çeşm āyīnemi
Şükr kim sīm-āb teg gözden nihāndur cevherüm

8 Āh bilmem neyleyim bir böyle kāsid mülkde
Kim göz örtüp hīçe hem satmam girāndur gevherüm

9 Ḳavsī ol raʿnā ġazelidür Fużūlīnüñ bu kim
Şāh-ı mülk-i mihnetem dutmış cihānı leşkerüm

---

334 TB, 133a; TF, 106a; İ, 79a; L, 61a

1 ser-bār: bir bār İ
5 perverde: perverd TB
6 seyyār: seyyāre TF
7 - L
8 hīçe hem satmam: hīçe hem satsam TF , nice ben salsam İ
9 bu kim: dimiş L

335

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āh bilmem neyleyim kim yārdan ayrılmışam
Yār-ı şīrīnkār-ı ḫoş-güftārdan ayrılmışam

2 İltifāt eyler miyem ey nāzenīnler sizlere
Men ki bir nāz-āferīn dildārdan ayrılmışam

3 Āh kim candan olur teg cism-i ġam-perver cüdā
Benden ayrılmış göñül ben yārdan ayrılmışam

4 Gel kafes çākinden ey bülbül hem-āvāz ol baña
Kim senüñ teg ben de bir gülzārdan ayrılmışam

5 Gel bu külden savur ey pervāne sen hem başa kim
Men daḫi bir āteşīn-ruḫsārdan ayrılmışam

6 Nola dutsam şīşeye mīnā-yı gerdūn ḳanını
Nīm-mestem sāḳī-i ḫūn-ḫᵛārdan ayrılmışam

7 Çeşmüme şāḫ-ı gül-i bī-ḫār nevk-i ḫārdur
Tā men ol serv-i sebük-reftārdan ayrılmışam

8 Bir zamān ḳoymazsız ey ġamlar girībānum benüm
Bu baña yetmez mi kim ġam-ḫᵛārdan ayrılmışam

9 Benden ögren saḫt-cānlıḳ şīvesin Ḳavsī ki ben
ʿÖmrlerdür kim dil ü dildārdan ayrılmışam

---

335 TB, 133b; TF, 106b; İ, 79b; L, 61a

2 nāzenīnler sizlere: nāzenīn mehveşlere İ

6 şīşeye mīnā-yı gerdūn: şīşe-i mīnāyı gerdūn TB, şişeye her laḥôa gerdūn İ

7 - L

336

Feilātün feilātün feilātün feilün-fa'lün

1 'Ömrler bağrumı mīnā kimi ḳan eylemişem
Kim onı sāḳī ayağına revān eylemişem

2 Hīç kim göñlümi bilmez kim aparmış ammā
Ben anuñ ağzına bir ẕerre gümān eylemişem

3 Dil-nişīn nāveküñi kimse benüm teg tanımaz
Ki anuñ zaḫmını yüz yerde nişān eylemişem

4 Kime kim naḳd-i revānum diyesen tapşurıram
Ki saña neẕr onı ey serv-i revān eylemişem

5 Basmışam bağruma peykānın ile zaḫmın anuñ
Birinüñ dil birinüñ adını cān eylemişem

6 Bir nefes fāriġ oturmaz benüm āzārumdan
Bilmenem çarḫ ile Ḳavsī ne yaman eylemişem

336
TB, 134a; TF, 107a; İ, 79b; L, 61b
4 tapşurıram: dapşurdum İ // onı : olan İ
5 Basmışam: basmazam İ

337

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Bu aġır derdile ser-geşte vü bī-ṣabr u bī-tābem
Eger deryā-yı bī-pāyānem ammā ʿayn-ı gird-ābem

2 Ḫubāb-ı bī-başar teg ḫod-nümālıġ menden ummañ kim
Eger gevher hem olsam öz yanumda ḳaṭre-i ābem

4 Eger rīġ-i revān teg teşne-çeşmem sāḳiyā ammā
Ḫayāl-i laʿl-i nābuñdan senüñ yāḳut-ı sīr-ābem

5 Eger cān çıḫsa tenden ey ṭabīb-i derd-i bī-dermān
Kim olmaz ıżṭırābı nabżımuñ ez bes ki bī-tābem

6 Gelür zinhāre daġ u daş menden nev-bahār olgec
Meni Mecnūna beñzetmeñ ki men hem-çeşm-i seyl-ābem

7 Ne bilsüñ cevherüm ol kim onuñ ruḫsārı yanında
Fürūġum zāhir olmaz şemʿ-i rūz u ṣubḥ-ı mehtābem

8 Mey-i gül-gūn sen iç defʿ-i ġam-ı dünyā içün Ḳavsī
Ki men eşk-i revāndan pādşāh-ı ʿālem-i ābem

---

337 TB, 134a; TF, 107a; İ, 80a; L, 61b
2 İ'de 2. beytin 1. mısraıile 3. beytin 1. mısra aynıdır.
5 - L , bī-tābem: sir-ābem İ
6 - L , hem-çeşm seyl-ābem : ben bi- cism-i seyl-ābem İ

338

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu ṣaḥrālarda ger ḫār-ı muġaylāndan cefā gördüm
Seni ey Kaʿbe-i maḳṣūd ḫoş gördüm ṣafā gördüm

2 Sipihr-i sifleden ʿömrümde tā gördüm cefā gördüm
Ne bir mihr āftābından ne māhından vefā gördüm

3 Hemīn iksīr teg bir ad işitdüm āşinālıġdan
Ḥaḳīḳat menzilinde kāfirem ger āşinā gördüm

4 Muḥabbet ṣāf u bī-ġışş kimyādur düşse bil ḳadrin
Ki çoḳ bī-müddeʿālar çehresinden müddeʿā gördüm

5 Cihān ḫalḳından ummañ eşk ü āh ey ehl-i dil kim men
Anuñ şāh u gedāsın bende-i āb u hevā gördüm

6 Bes ol genc-i nihān kim aḫtarurlar handadur yā Rab
Ki her vīrāneye baş çekdüm onda ejdehā gördüm

7 Dolanım başına ol mest-i nāzuñ kim anuñ Ḳavsī
Seg-i kūyına ger bir mihr gösterdüm vefā gördüm

---

338 TB, 134b; TF, 107b; İ, 80a; L, 62a

1 ḫār-ı muġaylāndan: ḫāk-i muġaylāndan İ, ḫār-ı muġaylāndur L // Kaʿbe-i maḳṣūd: Kaʿbe-i ḫurşid İ

L'de 1. beytin 2. mısraı olarak 2. beytin 2. mısraı yazılmış.

4 bī-ġışş kimyādur düşse bil ḳadrin : bī-ġışşdur düşse ḳadrini bil gel İ // çehresinden: çehresinde L

5 - L , İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.

7 vefā: cefā İ

339

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳam ben devlet ü māl ü menāli neylerem
Berg ü berden yummışam göz şāḫ u bāli neylerem

2 Yeg gelür bir ġonçe-i mestūr yüz gülden baña
Yār-ı ṣāḥib-dil gerek ṣāḥib-cemāli neylerem

3 Handa olsam būy-ı gül teg ravża-i kūyuñdayam
Nāme vü peyġām içün bād-ı şimāli neylerem

4 Sebzeler üstünde şebnemden dolupdur gözlerüm
Ḥüsn-i maʿnā isterem ben ḫaṭṭ u ḫāli neylerem

5 İsterem vaṣluñ ki yāduñ āşinā olmaz baña
Ger ḫayālüñ rām ola bezm-i viṣāli neylerem

6 Sen nefes çaġ eyle ey ney ger usanduñ nāleden
Ben hevā-yı kūy-ı ʿışḳam iʿtidāli neylerem

7 Ger virürsen devlet-i dīdār-ı cānān vir felek
Yoḳsa ben mihmān-ı faḳrem mülk ü māli neylerem

8 Tār u pūdı ʿālemüñ efsāne vü nireng imiş
Ben bu bāṭıl ḫᵛāb u bī-ḥāṣıl ḫayāli neylerem

9 Leẕẕet-i dīdārdan Ḳavsī baña ḥayret yeter
Elde tā āyīne var āb-ı zülāli neylerem

---

339 TB, 135a; TF, 107b; İ, 80b; L, 62a
7 - L
8 - L

340

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sanma göñlüm teg benüm derd ehli çoḳ var ey ḥekīm
Var ammā az düşer bir böyle bīmār ey ḥekīm

2 Ḳorḥum oldur kim ṭabībüm el çeküp bī-kār ola
Yoḳsa pinhān derdümi eylerdüm iẓhār ey ḥekīm

3 Anlamaz her kimse dilsiz ḫastenüñ īmāsını
Teñgri içün olginen menden ḫaberdār ey ḥekīm

4 Ger devādur cām-ı mey evvel beni mest eyle kim
İçmek olmaz böyle acı suyı hüşyār ey ḥekīm

5 Gerçi müşkildür bu ḳānūn tārını sāz eylemek
Odlu nabżumdan benüm el çekme zinhār ey ḥekīm

6 İt ʿilācuñ var ise dermān sun bīmāruña
Kim beni bir özge derd itmiş giriftār ey ḥekīm

7 Lāf besdür ger ʿilācın Ḳavsī-i bī-çārenüñ
Eylesen eyler Felāṭun ʿacze iḳrār ey ḥekīm

8 Bilmezem her çend ol bi-tāb ḳadrin şīşe teg
Dīv elinden ḳurtarup dapşur dil-zār ey ḥekīm

---

340 TB, 135a; TF, 108a; İ, 80b; L, 62b
2 çeküp bī-kār: çeke bimār İ , çeküp bi-dār L
4 - L
8 - TB, - TF, - L

341

Mefʿūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Herçend bezm-i vaṣlda cānāne yetmişem
Tā cānı tapşurınca aña cāne yetmişem

2 Tā ʿazm-i kūyuñ eylemişem bir ümīd ile
Evvel ḳademde ravża-i rıḍvāne yetmişem

3 Herçend bilmenem dil-i bī-tāb ḳadrini
Yüz genc geçmişem ki bu vīrāne yetmişem

4 Seyl-i bahār gerdüme yetmez şitābdan
Āsūdeyem henūz ki ʿummāne yetmişem

5 Ger yana yana başuña dönsem ʿaceb degül
Pervāneyem ki şemʿ-i şebistāne yetmişem

6 Çoḳ ebr teg kenārda göz yaşı tökmişem
Tā baḥr içinde gevher-i ġalṭāne yetmişem

7 Zinhār göz götürmeginen ḳanlu dāġdan
Kim ben bu şemʿ ile meh-i Kenʿāne yetmişem

8 Tā oldı dāġ lāle kimi dil-nişīn baña
Ḳavsī şükufteyem ki gülistāne yetmişem

341
TB, 135b; TF, 108b; İ, 81a; L, 62b
7 - L
8 şükufteyem: şükufte TF

342

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Anuñ ḳaddin nihāl-i ʿömr-i cāvidāne benzetdüm
Sözin āb-ı ḥayāt u laʿl-i nābın cāne benzetdüm

2 Anuñ cān tazelerken nevk-i müjgānın ḫaṭā ḳıldum
Ki zehr-i çeşmile sīr-āb olan peykāne benzetdüm

3 Ezel başdan bu sehvi itdi Mecnūn sanma kim yalḳuz
Gözin āhūya cānānuñ men-i dīvāne benzetdüm

4 Senüñ ey şāḫ-ı gül serv-i revānuñ intiẓārında
Bu bāġuñ şebnemin göz sebzesin müjgāne benzetdüm

5 Eger ẓāhirde göñlüm teng-ẓarf u mest ü rüsvādur
Onı bir genc-i gevher yaşuran vīrāne benzetdüm

6 Murādum maṭlabum pervāne göñlin şād ḳılmaġdur
Eger her şuʿleni ol āteşin cevlāne benzetdüm

7 Gözüm herçend sīr-āb oldı sāḳī doymadı göñlüm
Bu vīrān olmışı deryā-yı bī-pāyāne benzetdüm

8 Ḳad-i mevẓūnuña Ḳavsī uyup maḥv olduġındandur
Ki her bir mıṣraʿın maʿnāda bir dīvāne benzetdüm

---

342 TB, 136a; TF, 109a; İ, 81a; L, 63a
3 -L
4 sebzesin: sebze TF // göz sebzesin: eşke bezesin İ
6 - L , şuʿleni: şuʿle İ
7 sīr-āb: - İ // deryā-yı bī-pāyāne: deryāyı çün ʿummāne İ

343

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Mende cān olsaydı ey ḳātil nis̱ār itmez midüm
Mende cism olsaydı bir avuc ġubār itmez midüm

2 Geçdügiçün rūzigārum ʿışḳ-ı ḫoş-fercām ile
Ger dilüm dutsaydı şükr-i rūzgār itmez midüm

3 Yār olup devlet eger düşseydi bir gün fırṣatum
Saḳlayınca cānumı teslīm-i yār itmez midüm

4 Men ki ḫāk-i āstānuñ iḫtiyār itdüm senüñ
İḫtiyār olsaydı terk-i iḫtiyār itmez midüm

5 Ḫūn-ı dil keyfiyyetin ger bilse idüm ġonçe teg
Gülmeġ ü açılmaġı ben hem şiʿār itmez midüm

6 Şemʿ-i şām-ı hicr eger yandurmasaydı cānumı
Āftāb-ı vaṣluña bir gün nis̱ār itmez midüm

7 Ḳoysa idi sende ās̱ār-ı vücūd üftādeliġ
Ben seni Ḳavsī özüm teg ḫāksār itmez midüm

---

343 TB, 136b; TF, 109a; İ, 81b; L, 63a
1 ḳātil: ġāfil TB
2 ʿışḳ-ı ḫoş-fercām: ʿayş-ı ḫoş-fercām TF
6 eger: - L
7 Ḳavsī: - İ

344

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Olmaduñ mesrūr tā men zār u giryān olmadum
Ḫāṭıruñ cemʿ olmadı tā men perīşān olmadum

2 Lāle teg ey ġonçe sensiz oddadur naʿlüm ki ben
Gül kimi açılmadum gülşende ḫandān olmadum

3 Yıḫdı bir genc-i revān öz cüst ü cūyından beni
Yoḳsa seyl-āb-ı havādiṣ birle vīrān olmadum

4 Her gice bin yol döner pervāne şemʿüñ başına
Veh ki ben bir gün anuñ bezminde mihmān olmadum

5 Öldürür āḫir beni bir gün bu ḥasret kim saña
Cānumı tapşurmadum kūyuñda ḳurbān olmadum

6 Düşmen-i nā-merd ile perḫāş ḳılmaġ nengdür
Ben anuñçün çarḫ ile dest ü girībān olmadum

7 Naḳd-i ʿömrüm ṣarfesiz ḫarc eyledüm bāzārda
Sen teg ey Mecnūn eger ṣarf-ı beyābān olmadum

8 Ḳoyma ey ḫurşīdveş gözden beni şebnem kimi
Men ki her nev-gül temāşāsında ḥayrān olmadum

9 Sāye teg herçend yeksān olmışam topraġ ile
Āh kim pāmālüñ ey serv-i ḫırāmān olmadum

10 Her ḳadar Ḳavsī ṭabīb-i ʿışḳ iḳbāl eyledi
Başladum derd ile ben meftūn-ı dermān olmadum

344
TB, 137a; TF, 109b; İ, 81b; L, 63b
2 oddadur: odlara İ
İ'de 2. beytin 2. mısraı olarak 3. beytin 2. mısraı yazılmış.
5 - İ, - L
6 - L
9 topraġ ile: topraġda İ
10 meftūn-ı dermān: maḳbūl-i dermān İ

345

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Herçend göñülden yetişür derd-i girānum
Öldürdi ṭabībüm beni çeşm-i nigerānum

2 Ġavġa-yı ḳıyāmet güni hem virmeyeceġdür
Ger böyle beni elden alur serv-i revānum

3 Ger böyle gelür tīr-i sitem ḳaşuñ ucından
Ḳalmaz dil-i bī-tāb kimi nām ü nişānum

4 Ben daḫi bu gülzārda bir nāle çekerdüm
Bülbül kimi bir gül ger işitseydi fiġānum

5 Öz cānum içün āh u fiġān eylemenem ben
Feryād eger virmeye derdin ala cānum

6 Herçend dehān itdi beni mūy-miyān teg
Ammā yine yoḫdur bulara hīç gümānum

7 Yüz şükr ki ger żaʿf beni saldı ayaġdan
Kuyına revān itdi yine eşk-i revānum

8 Yandursa beni şemʿ teg ol gül ne ʿaceb kim
Ne el ne ayaġum ne sözüm var ne zebānum

9 Ey derdüme beyhūde viren müjde-i dermān
Bī-derd ṭabībüm ne bilür derd-i nihānum

10 Ben āyīne teg sāde-dil ü pāk-żamīrem
Yaḫşi vü yaman cümle bilür yaḫşı yamanum

11 Bu żaʿf ile Ḳavsī beni yazılara salmaz
Ger mūr dilin bilse Süleymān-ı zamānum

345
TB, 137b; TF, 110a; İ, 82a ; L, 63b
3 ucından: oḳundan İ / gelür: bir L
4 bir gül ger: ger bir gül TF
5 - L
6 mūy-miyān teg: mūy-miyānuñ İ
7 - L
10 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır. pāk-żamīrem: ṣāf-żamīrem İ, pāk- naôirem L
11 mūr dilin: mūrlıgın İ

346

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sāḳiyā pervāne-i şemʿ-i şeb-i hicrānuñam
Düşdüm ey bī-derd ayaġdan men ki ser-gerdānuñam

2 Kaʿbe-i kūyuñ ṭavāfından beni menʿ itme kim
Her ḳadar olsam żaʿīf āḫir senüñ ḳurbānuñam

3 Müddet-i ʿıyd-ı viṣālüm göz yumup açıncadur
Sen bahār u ben senüñ berḳ-i sebük-cevlānuñam

4 Nola ger yetsem senüñ pā-būsuña kākül kimi
Ben ki bir ʿömr-i ebeddür zār u ser-gerdānuñam

5 Ey ṭabīb-i derd-i bī-dermān ʿilācuñ var ise
Neyleyim ben kim esīr-i pence-i müjgānuñam

6 Ḳoyma minnet ger dil-i bī-tābı taʿmīr eylesen
Kim bu vīrān iv senüñdür ben senüñ mihmānuñam

7 Bes ki ey ebrū-kemān sensiz gülüp açılmanam
Merdüm-i ʿālem sanurlar ġonçe-i peykānunam

8 Derd-mendem ben işüm yoḫdur gül ü gülzār ile
Nāle çek bülbül ki maḥv-i nāle vü efġānuñam

9 Her özin bilmezden umduñ derd ü yanduñ aġladuñ
Ben senüñ Ḳavsī kebāb u dāġuñam büryānuñam

---

346 TB, 138a; TF, 110b; İ, 82a; L, 64a
3 ʿıyd-ı viṣālüm: ʿıyd-ı viṣālüñ L
6 taʿmīr: maʿmūr İ
7 - L

347

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿÖmrlerdür yār içün pāmāl-i aġyār olmışam
Āh kim āḫir ġubār-ı ḫāṭır-ı yār olmışam

2 Yaḫşılar ḳurbile sözdür söz ʿazīz olmaġ ki ben
Ol gülüñ dāmānını tā dutmışam ḫār olmışam

3 İçmenem öz iḫtiyārum birle zāhid bāde kim
Sāḳi eyler bī-ḫaber tā men ḫaberdār olmışam

4 Secde-i büt hem baña ey Berhemen mümkin degül
Böyle kim men maḥv-i pīç u tāb-ı zünnār olmışam

5 Ey Mesīḥā el götür zinhār başumdan ki men
Çoḳ devālar itmişem żāyiʿ ki bīmār olmışam

6 Cismüm olmış gevher-i eşküm kimi bir ḳaṭre su
Bes ki men şermende-i ebr-i güherbār olmışam

7 Seyr-i gülşen yalḳuz itsüñ bülbül-i şeydā bu il
Kim men-i nālān-i ser-gerdān giriftār olmışam

8 Gelmemiş ṣubḥ-ı ḳıyāmet yitmemiş şām-i ecel
Bilmenem sāḳi neden sanmış ki hüşyār olmışam

9 ʿIşḳ fermānındadur Ḳavsī ʿinānum āh kim
Keştī-i bī-lenger-i deryā-yı ḫūn-ḫᵛār olmışam

347
TB, 138a; TF, 111a; İ, 82a; L, 64a
2 ki ben : gerek L
3 kim: men L // tā men: tā men tā men TF, tā kim L
4 - L
6 - L
7 - L
9 deryā-yı ḫūn-ḫᵛār: deryā-yı ṭūfān L

348

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿilün

1 Ezel başdan ki naḳd-i cānumı cānāne tapşurdum
Anuñ derd ü belāsın cümle yıġdum cāne tapşurdum

2 Göñül virdüm ġamına derdine dāġına ḫoş-ḥālüm
Ki genc-i rāygān aldum aña vīrāne tapşurdum

3 Yaḫam bir laḫẓa ḳurtulmaz keş-ā-keşden ne ḥāṣıl kim
Bu keştīnün girībānın dutup ṭūfāne tapşurdum

4 Anuñ ḫāk-i derin öz gözlerümden saḫlaram ben kim
Eger düşmenlerüm cān istedi merdāne tapşurdum

5 Bileydim kāş ġammāz olduġın āyīnenin ol gün
Ki ben yāruñ ḫayālin dīde-i ḥayrāne tapurdum

6 Per-i pervāne teg her kiprigüm bir şuʿledür tā men
ʿİnānın göñlümüñ ol āteşīn cevlāne tapşurdum

7 Muḥabbetden görüñ yaḫşı yamanın göñlümüñ kim ben
Özüm çıḫdum aralıġdan ivi mihmāne tapşurdum

8 Daġıldı tār u pūdum tā dil-i ṣad-pāremi yıġdum
Anuñ her pāresin bir nāvek-i müjgāne tapşurdum

9 Nolaydı naḳd-i cānum tapşuraydum öyle kim Ḳavsī
ʿİnān-ı iḫtiyārum sāḳiyā mestāne tapşurdum

348
TB, 138b; TF, - ; İ, 83b; L, 64b
4 - L
5 - L , Bileydim: bilseydim İ
6 kiprigüm bir şuʿledür tā men: kim görürken şuʿleler her su İ
7 L'de 6. ve 7. beyitler yer değiştirmiş.
ivi: adı İ

349

Feilātün mefāilün feilün

1 Men ki senden neẓāre isterdüm
Ciger-i pāre pāre isterdüm

2 Gözlerüñ cān dilerdi ammā ben
Ḳaşlaruñdan işāre isterdüm

3 Bulmaġa vaṣl-ı ḫal-i ruḫsāruñ
Teñgriden bir sitāre isterdüm

4 Şuʿle şuʿle od urdı ḫırmenüme
ʿIşḳdan bir şerāre isterdüm

5 Görürem kimlerüñ yüzin ben kim
Öz gözümden kenāre isterdüm

6 Sāḳi ile muvāfıḳ olmaġ içün
Şişemi seng-i ḫāre isterdüm

7 İmdi derd ile bismilem Ḳavsī
Gitdi ol gün ki çāre isterdüm

349
TB, 139a; TF, - ; İ, 83a; L, 65a
2 Ḳaşlaruñdan işāre: Ḳaşlaruñ teg neẓẓāre L
7 İmdi: şimdi L

350

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Cāne doydum bilmenem aġyār elinden neyleyim
Ger bulardan hem göz örtüm yār elinden neyleyim

2 Cürʿa cürʿa zehr-i ḳātil kāse kāse ḫūn-ı dil
İçmeyim ger sāḳī-i ḫūn-ḫᵛār elinden neyleyim

3 İncimiş acı devālardan ṭabībüm söyle kim
Ben bu dil-bilmez dil-i bīmār elinden neyleyim

4 Ḳāniʿ olmaz günde yüz bin yol beni yandurmaġa
Çarḫ-ı nā-inṣāf-ı āteşbār elinden neyleyim

5 Ey benüm āh-ı şererbārumdan ikrāh eyleyen
Yanmayım ol āteşīn-ruḫsār elinden neyleyim

6 Rūzigārum dūd-ı āhından ḳaradur Ḳavsīnüñ
Bilmenem yā Rab ben ol bīmār elinden neyleyim

350
TB, 139b; TF, - ; İ, 83a; L, 65a
1 doydum: yetdim L
2 sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār: sāḳi-i devrān İ
3 - İ
4 - L

351

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Gelüñ ey ehl-i ṭarab sāġar-ı mey nūş idelim
İki dünyāsını bir yerde ferāmūş idelim

2 ʿAḳlumı hūşumı ol sāḳī alupdur ki diyer
Hūş çün kimsede yoḫ biz kimi bī-hūş idelim

3 Niçe bir ṣabr gelüñ nāle-i mestāne ile
Ġonçe teg bāġda bülbülleri ḫᵛāmūş idelim

4 Yıġıluñ bezmde yeg-reng olalım sāḳī ile
Kim ki huşyār ola evvel onı medhūş idelim

5 Ḥayfdur kim yuḫuya ṣarf ola eyyām-ı bahār
Yaḫşıdur tevbeni biz ḫᵛāb-ı ferāmūş idelim

6 Giceler ḫāᵛba uyınca uyalım sāḳiye biz
Kesb-i feyż-i naẓar-ı ṣubḥ bīnāgūş idelim

7 Ger kenār eylese sāḳīden ü meyden Ḳavsī
Onı ḫamyāze ile ser-be-ser āġūş idelim

---

351 TB, 140a; TF, 122a; İ, 83b; L, -
4 İ’de bu beyit sayfa kenarındadır.

352

Feilātün felātün feilātün feilün

1 Bāde-i nāb-güvārā baña olmaz neylim
Her ḳadar ḳan içerem göñlüm açılmaz neylim

2 Ger idüp raḥm ṭabībüm baña ġam-ḫᵛār olsa
Bilse bir derdümi yüz derdümi bilmez neylim

3 Āstīn bilse gözüm yaşını hicrān gicesi
Göñül āyīnesinüñ zengini silmez neylim

4 Benüm aḥvālümi ʿışḳ içre ṣoran hem-demler
Var derd-i dilüm ammā dile gelmez neylim

5 Beni gül seyrine teklīf idüp āvāre ḳılan
Gözüm açılsa benüm göñlüm açılmaz neylim

6 Baña hicrān gicesi cānı yanan pervāne
Bī-zebānlar dilin ol şemʿ ki bilmez neylim

7 Ey ki maḳṣūd saña Ḳavsīni öldürmekdür
Saḫt cāndur geçinür derd ile ölmez neylim

352
TB, 140a; TF, 111b; İ, 83b; L, 65b
3 zengini : rengini L / silmez: bilmez İ
5 - L
6 - L

353

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ḫaṭuñla ʿārıżuñ reyhān ü nesrīnüm benüm
Ḫāl-i sebzüñ merdüm-i çeşm-i cihān-bīnüm benüm

2 ʿIşḳdan ol ḥüsn miḳdārınca bī-tāb olmuşum
Var idi her çend öz ḳadrümce temkīnüm benüm

3 Ey baña teklīf-i istiġnā iden ṣāḥib-ḫıred
Meyldür menden teġāfül mihrdür kīnüm benüm

4 Ol tebessüm-āferīn lebler revādur ger ala
Acı acı sözler ile cān-ı şīrīnüm benüm

5 Ser-girān geçsün baña ey dil-rübā bī-cā degül
Kim ne ʿaḳlum var ne ṣabrum var ne temkīnüm benüm

6 Āh kim Mecnūn olup ṣaḥrāya düşdüm bilmedüm
ʿAḳl umar dīvāneden āhū-yı müşkinüm benüm

7 Şūrlar Ferhād teg ben hem ṣalardum ʿāleme
Ger baña yüz virse idi laʿl-i Şīrīnüm benüm

8 Derd ü dāġumdan suʿāl it olma ġāfil kim dolar
Lāle-i sīr-āb ile dāmān-ı gül-çīnüm benüm

9 Sāḳi-i ter-dest elinden almamışken bir ayaġ
Gitdi elden ʿaḳlum u īmānum u dīnüm benüm

10 Çarḫ-ı ḫūn-ḫᵛāruñ baş indürmez ḫaṭṭ-ı fermānına
Sen disen ger Ḳavsī-i miskīne miskīnüm benüm

---

353 TB, 140b; TF, 111b; İ, 84a; L, 65b
1 Ḫāl-i sebzüñ: Ḫāl-i müşküñ L
5 dil-rübā: dilberüm L
6 - L
7 yüz virse idi laʿl-i Şīrīnüm: bir yüz virseydi Şirinüm TF , bir özge yüz virseydi Şirinüm L
8 Lāle-i sīr-āb: Lāl ile sīr-āb İ
9 Sāḳi-i ter-dest: Sāḳi-i ser-hūş L

354

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Muḳīm-i Kaʿbe vü ser-geşte-i büt-ḫānedür göñlüm
Bu yüzdendür ki gāhi şemʿ ü geh pervānedür göñlüm

2 Viṣālinden içer hem bāde hem ḳan gözlerüm sāḳi
Ḫayālüñden senüñ hem genc hem vīrānedür göñlüm

3 Nigāh-ı zīr-çeşmüñden leb-i şīrīn-kelāmuñdan
Özin bilmez sözin żabṭ eylemez dīvānedür göñlüm

4 Benüm yoḫdur mey-i gül-fāme zāhid raġbetüm ammā
Ḫarāb-ı pīç ü tāb-ı nāle-i mestānedür göñlüm

5 Senüñ mihrāb-ı ebrū laʿl-i nābuñ ārzūsından
Çerāġ-ı mescid ü pervāne-i mey-ḫānedür göñlüm

6 Dutup ārām bir dem onda ol bī-derd eglenmez
Bilür gūyā ki vīrān olmalu ġam-ḫˇānedür göñlüm

7 Özüm ben nā-Ḫudāyam gözlerüm deryā-yı bī-pāyān
Ṣadefdür sīne Ḳavsī gevher-i yek-dānedür göñlüm

---

354 TB, 141a; TF, 112a; İ, 84a; L, 66a

2 genc hem: - İ
5 pervāne-i mey-ḫānedür: pervāne-i büt-ḫānedür L
6 - L

355

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ol sitem-ger dilberüñ cevrince iḥsān görmişem
Derdini çoḫ çekmişem derdince dermān görmişem

2 Rūz-ı maḥşerden ʿabes̱ korḫutma ey vāʿiẓ beni
Ben mükerrer ṣubḥ-ı vaṣl u şām-ı hicrān görmişem

3 Bu çemende senden özge bir nihāl-i dil-nişīn
Görmesüñ çeşmüm ger ey serv-i ḫırāmān görmişem

4 ʿÖmrlerdür kim dem-ā-dem sīnemi çāk eylerem
Men ki senden bir güzer çāk-i girībān görmişem

5 Ger öterse rūzigārum pīç u tāb ilen nola
Kim kemend-i kākül ü zülf-i perīşān görmişem

6 Bāver itmem göñlümi herçend taʿmīr eyledüñ
Ben bu vīrān olmışı ezbes ki vīrān görmişem

7 Bir yere mümkin degül cemʿ eyleye zencīr-i zülf
Bes ki Ḳavsī göñlümüñ ḥālin perīşān görmişem

355
TB, 141b; TF, 112b; İ, 84b; L, 66a
2 mükerrer: meger İ
6 eyledüñ: eylesün L

356

Mefʿūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 ʿIşḳuñda ger yüz il yanar olsam ki yanmanam
Ey ġam-güsār usansa ġamuñ ben usanmanam

2 Ey bir zemān dilinde meni yād ḳılmayan
Hansı nefes ki ben seni gönlümde anmanam

3 Ḫoş virdüm arḫa sāye-i dīvāruña senüñ
Ben kim doḳuz ḥiṣārına çarḫuñ dayanmanam

4 Bes kim bu ḫalḳ göñli ile ḳavli bir degül
Görsem ki vaʿde üste gelürsen inanmanam

5 Nāṣiḥ baña naṣīḥat-i bī-cā ne fāʿide
Öldürseler beni bu yuḫudan uyanmanam

6 ʿIşḳ ehli ad idüp beni ʿayb eyleyen faḳīh
ʿIşḳuñ şehīdiyem hünerümden utanmanam

7 Ey söyleyen ki ʿışḳı nihān saḫla ḫalḳdan
Ben bu günāhı ʿarṣa-i maḥşerde danmanam

8 Pervāne teg dönüp yanaram şāmlar velī
Gör ṭāliʿi ki başuña bir gün dolanmanam

9 Dirler ki gūşe-i naẓaruñ var Ḳāvsīye
Gāhī bunı inanuram ammā inanmanam

---

356 TB, 141b; TF, 113a; İ, 84b; L, 66b

1 usansa: usanma L
3 - L , doḳuz: düz TF
5 Öldürseler: Öldürürseler TF
6 ad idüp beni :edeb adını İ // hünerümden : seni menden TB, İ

357

Mefʿūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Cānānımuñ rıżāsını ben candan isterem
Öz maṭlab u murādumı cānāndan isterem

2 Maʿẕūr dut göñülden eger göz götürmenem
Ol genc-i rāygānı bu vīrāndan isterem

3 Herçend açıldı ġonçe-i gül ben göz açmadum
Ammā telāfi ol gül-i ḫandāndan isterem

4 Bī-mihr-i ḥüsnden dilerem pīç ü tāb-ı ʿışḳ
Ol derd neşʾesini bu dermāndan isterem

5 Dörd olsa gözlerüm ʿaceb olmaz ki muttaṣıl
Āyīne-i viṣālüñi dört yandan isterem

6 Āsāyiş-i ebed dilerem derd-i ʿışḳdan
Bād-ı murād mevce-i ṭūfāndan isterem

7 Bir āşinā ki Kaʿbe-i maḳṣūda Ḫıżr ola
Ḳavsī ġarīb-i ḫāk-i Ḫorāsāndan isterem

---

357 TB, 142a; TF, 113a; İ , 85a; L, 66b

3 ġonçe-i gül: ġonçe vü gül İ / pīç ü tāb-ı ʿışḳ

4 Bī-mihr-i ḥüsnden: bim-i mihr-i ḥüsnden İ / pīç ü tāb-ı ʿışḳ: necāt-ı ʿışḳ İ

7 ġarīb-i ḫāk-i Ḫorāsāndan: kerim-i ḥażret-i Ġufrāndan L

358

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Senüñ tā ḳāmet-i mevzūnuña maḥv-i nigāh oldum
Ser-ā-pā kākül-i pür-tāb teg bir medd-i āh oldum

2 Degül āsān benüm teg ḫāksār ü pāymāl olmaġ
Ki oldı üstüḫāˇnum tūtiyā tā ḫāk-i rāh oldum

3 Bu yetmez mi delīl-i şerm ü ʿışḳ-ı ṣāf-gevher kim
Baña sen eyledüñ yüz bin cefā ben ʿöẕr-ḫˇāh oldum

4 Ser-ā-pā ʿöẕr-i taḳṣīrem günehkārem günāhım bu
Ki bī-taḳṣīr ayaġdan başadin ʿöẕr-i günāh oldum

5 Sanurlar seng-i sevdāyem görenler peykerüm bes kim
Gögerdüm taʿne daşından sefīd oldum siyāh oldum

6 Degül tūl-ı emel sīnemde ger var ārzūlar kim
Ḳanatsız ḳuşlar içün āşiyān tikdüm penāh oldum

7 Baña herçend Ḳavsī kimse menzilden nişān virmez
Ġanīmetdür bu hem kim ḳudretümce ṣarf-ı rāh oldum

---

358 TB, 142b; TF, 113b; İ, 85a; L, 67a

1 maḥv-i nigāh: medd-i nigāh L
2 tā: teg TB
3 bin: çin L

359

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ser-geşte göñlümi iki dünyāya virmenem
Ḥaḳḳā ki men bu ḳaṭreni deryāya virmenem

2 Tesḫīrüme kemend-i muḥabbet gerek ki men
Dil ḫaṭṭ-ı sebz ü zülf-i semen-sāye virmenem

3 Ṣaḥrāya baş virür beni Leylī bilür meger
Kim ben ʿinān her āhū-yı raʿnāya virmenem

4 Zaḥmet çeküp ʿilācuma saʿy eyleyen ṭabīb
Git git ki ben bu derdi Mesīhāya virmenem

5 Topraġa mest olup tökerem cürʿa cürʿa mey
Kim bir piyāle zāhid-i ḫod-rāya virmenem

6 Gülzārdan benüm ġarażum gül degül ki men
Bir ʿandelībi yüz gül-i raʿnāya virmenem

7 Ḳavsī eger bin il çekerem cān ḫumār ile
Yüz suyı cām-ı bī-ġışş-ı ṣahbāya virmenem

---

359 TB, 143a; TF, 114a; İ, 85a; L, 67a
7 il: - İ / ḫumār ile: ile ḫumār TF

360

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sāḳiyā yeksān dut āġāz ile encāmum benüm
Her ḳadar bī-hūş olam leb-rīzdür cāmum benüm

2 Göñlümüñ ārāmı sensen sen benüm göñlümdesen
Bes niçün yā Rab ne ṣabrum var ne ārāmum benüm

3 Var ümīdüm pīç ü tābından kemend-i nālenüñ
Vara vara āhū-yı maḳṣūd ola rāmum benüm

4 Ṭurre-i zer-tārı eyler dūd-ı āh-ı şuʿlebār
Kākülüñ sevdāsı ey şemʿ-i gül-endāmum benüm

5 Yanmayım oddan oda neylim ki dāġ-ı ʿışḳ ile
Şemʿ iken pervānelenmiş yār-ı ḫod-kāmum benüm

6 Āh kim öz ṭāḳatin bir yerde virmiş ġārete
Ol ki tedrīc ile tārāc itdi ārāmum benüm

7 Ẕerreyem herçend ammā āftāb-ı şöhretem
Tā onuñ laʿlinde Ḳavsī naḳşdur nāmum benüm

360
TB, 143b; TF, 114a; İ, 85b; L, 67b
3 L'de 3. ve 4. beyitler yer değiştirmiş.
4 Ṭurre-i zer-tārı: Şuʿle-i zer-tārı İ
5 Yanmayım: yanmışam İ

361

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Ey kāş ʿışḳı evvel bāzīçe sanmasaydum
Tā vara vara āḫır odlara yanmasaydum

2 Dün başuña dönerken ḫᵛāb u ḫayāl içinde
Ey kāş uyanmasaydum ey kāş uyanmasaydum

3 Ḳılmazdı ġayret-i ʿışḳ āḫır beni fesāne
Mecnūn hikāyetin ben efsāne sanmasaydum

4 Tīz cānı tapşururdum tiz kāmumı alurdım
Endīşe çekmeseydüm bī-cā utanmasaydum

5 Ruḫsār-ı zerd birle rüsvā-yı ḫalḳ olurdum
Ḫūn-ı cigerle her dem gül teg boyanmasaydum

6 Olmaz ki merg yādı telḫ itmesüñ ḥayātı
Ey kāş vaṣl içinde hicrānuñ anmasaydum

7 Yā Rab n'olurdı Ḳāvsī her ṭıfl-ı bī-temīzüñ
Mihrine uymasaydum ʿahdin inanmasaydum

---

361 TB, 143b; TF, 114b; İ, 85b; L, 67b
3 Ḳılmazdı: itmezdi L
6 yādı: adı İ / ḥayātı: ḥayāli TF
7 her : bir TB

362

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Elüñden içse idüm cām ü bāde ḳansa idüm
Ayaġuñ öpse idüm başuña dolansa idüm

2 Döne döne dolanup şemʿa yandı pervāne
N’olurdı men daḫi bir böyle odda yansa idüm

3 Emānet ile baña dost ʿışḳı tapşurdı
Ḫıyānet idi eger ben bu şuġlı dansa idüm

4 Zamān zamān es̱er-i nāle vü fiġānumdan
Usandı ḫalḳ-ı cihān kāş ben uṣansa idüm

5 Deyirler imdi ki mihr ü vefāya rāġıbsan
Birin inanmaz idüm ger birin inansa idüm

6 Yoḫ idi hīç ġamum ḫᵛāb-ı mergden Ḳavsī
Bu yuḫudan göz açup āḳıbet uyansa idüm

362
TB, 144a; TF, 115a; İ, 86a; L, 68a
2 - L , odda: - İ
5 Deyirler imdi: Deyirlerdi TF

363

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿÖmrlerdür yollar üste zār u nālān ḳalmışam
Ey ṣabā yol bilmenem hīç yana ḥayrān ḳalmışam

2 Ey biraz iḥsān ile ʿālemleri taʿmīr iden
Ben ne taḳṣīr ile yā Rab böyle vīrān ḳalmışam

3 Var iken cān cānumı cānāne ḳurbān itmedüm
İmdi elden fırṣatum gitmiş peşīmān ḳalmışam

4 Şemʿ teg bir āftābuñ ḥasretiyle ṣubḥadin
Şuʿle-nūş u sīne büryān dīde giryān ḳalmışam

5 Laʿl-i nāb u zülf-i pür-tābına īs̱ār olmaġa
Ġonçe teg cemʿ olmışam gül teg perīşān ḳalmışam

6 Bir yuḫaru baḫginen zinhār ey miʿmār hey
Gör ne yoldan el ayaġ altında vīrān ḳalmışam

7 Rū-be-rū oldı senüñle Ḳavsī vü āb olmadı
Ol sınıḳ āyīnenüñ tābına ḥāyrān ḳalmışam

363
TB, 144b; TF, 114a; İ, 86a; L, 68a
1 ḳalmışam: olmışam TF
5 ḳalmışam: olmışam L
7 sınıḳ āyīnenüñ: āyīne teg L

364

Mefʿūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Bir ʿömrdür ki āteş-i hicrānda ḳalmışam
Bi-raḥm yār hīç dimez handa ḳalmışam

2 Her handadur özin yitürür cān-ı bī-nefes
Bād-ı murād bilse ne ṭūfānda ḳalmışam

3 Dünyā ivinde handa benüm göñlüm eglenür
Bir genc içün bu çölde bu vīrānda ḳalmışam

4 Pervāne şemʿa yandı vü yetdi murādına
Bīçāre men ki āteş-i hicrānda ḳalmışam

5 Yüz yol yetişdi menzile menden soraġ alan
Ey Ḫıżr ben henūz beyābānda ḳalmışam

6 Sāḳi şerāb-ı nāz ile ezbes ki mestdür
Bilmez özin meni ne bilür handa ḳalmışam

7 Ḳavsī sipāh-ı ʿışḳda bir hem-neberd yoḫ
Yalḳuz bu gün ʿalem kimi meydānda ḳalmışam

364
TB, 144b; TF, 115b; İ, 86a; L, 68b
1 āteş-i hicrānda: āteş-i sūzānda L
2 yitürür: yitüre L
3 bu: - TF
5 - L , yetişdi: irişti İ

365

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Cism-i zārumdan benüm hicrān ne ister bilmenem
Bu sınıḳ keştīden ol ṭūfān ne ister bilmenem

2 Mende yoḫ hīç ārzū göñlüm hemān bī-tābdur
Zaḫm yoḫdur sīnede peykān ne ister bilmenem

3 Çeşm-i ḫūn-ḫᵛāruñ senüñ cismümde çün ḳan ḳoymadı
Ḳanı dolmış dīde-i giryān ne ister bilmenem

4 Kāse kāse ḳan virür şükr eyleyüp nūş eylerem
Daḫi menden gerdiş-i devrān ne ister bilmenem

5 Çünki yoḫdur ḥāṣılum tā iltifāt itsüñ baña
Menden ol berḳ-i sebük-cevlān ne ister bilmenem

6 Her ne var ʿālemde bir birden beter ser-geştedür
Ḳaṭre ʿummān aḫtarur ʿummān ne ister bilmenem

7 Lāle ister dāġına merhem nesīm-i ṣubḥdan
Aġız açmış ġonçe-i ḫandān ne ister bilmenem

8 Āşıḳuñ zencīri tār-ı zülf ü kākülden gerek
Rişte-i zünnārdan Ṣanʿān ne ister bilmenem

9 Cān ḫu cānān malıdur bes daḫi menden dostlar
Cān ne ister bilmenem cānān ne ister bilmenem

10 Gevher-i ġalṭān gözi tāc-ı bülend-aḫterdedür
Ḳaṭre-i güm-nām-ı ser-gerdān ne ister bilmenem

11 ʿIşḳ ider göñlümde cevlān men ḥarīf-i bismilem
Şeh-süvār-ı ʿarṣa-i meydān ne ister bilmenem

12 Ben ḫu tapşurdum aña yüz cāndan artuḳ göñlümi
Daḫi cānumdan benüm cānān ne ister bilmenem

365
TB, 145a; TF, 116a; İ, 86b; L, 68b
5 - L
6 Ḳaṭre: Ḳaṭre-i TF
7 Aġız: azġın İ
9 - L , ḫu: çe İ
11 - L
12 - L
13 ister bilmenem: - TF

13 Ḳaş-ı yāyından anuñ yā Rab bu hamı ḳurb ile
Nāvek-i ber-geşte-i müjgān ne ister bilmenem

14 Ey dem-ā-dem eyleyen teklīf-i mescid Ḳavsīye
ʿĀşıḳ-ı bī-tābda īmān ne ister bilmenem

366

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Nāle ile bes ki yaġmā-yı dil ü hūş eyledüm
Bī-nevā bülbülleri gülşende ḫᵛāmūş eyledüm

2 İstedüm cānānuma ʿarż eyleyem aḥvālümi
Düşti çoḫ söz yāduma ammā ferāmūş eyledüm

3 Ey muʿallim sen kimi medresede ben ʿömrler
Eyledüm meşḳ-i cünūn u adını hūş eyledüm

4 Ben anuñçün olmışam güftārdan bigāne kim
Her ne ögrendüm hemān sāʿat ferāmūş eyledüm

5 Ḫaṭṭ-ı sebzüñ ism ü resmi şām-ı rūz-ı vaṣl iken
Adını ben maṭlaʿ-ı ṣubḥ-ı bināgūş eyledüm

6 Her kimüñ inṣāfı yoḫdur sāḳiyā īmānı yoḫ
Ben dutam kim her ne sen virdüñ baña nūş eyledüm

7 N'ola Ḳavsī ger naṣībüm gün-be-gün efzūn ola
Şükrini itdüm edā her nīşi kim nūş eyledüm

---

366 TB, 145b; TF, 116b; İ, 87a; L, 69a

2 istedüm: isterem T
3 meşḳ-i cünūn: ʿaşḳ-ı cünūn TB
4 bigāne kim: bnigāneyem TF
6 - L
7 edā her nīşi: her niş TF

367

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Yā Rab ol bī-derdi derdümden ḫaberdār isterem
Bir özi teg yaġıya men teg giriftār isterem

2 Yetmesüñ āsīb-i devrān nāz-perver cismine
Göñlini ammā żaʿīf ü zār u bīmār isterem

3 Düşmenini kimse sevmez bilmenem yā Rab niçün
Ben seni ʿālemce ey bī-raḥm-i ḫūn-ḫʷār isterem

4 İste her bābet ki istersen beni herçend men
Tā cihān vardur seni var isterem yār isterem

5 Olsa ḫarc-ı kūçe vü bāzār göz yaşum nola
Gevher-i sīr-āb var mıdur ḫarīdār isterem

6 ʿAḳlı noḳṣān arturur feryād kim bir ʿömrdür
ʿÖmr naḳdin gün-be-gün ṣarf eylerem yār isterem

7 Kāfire vardur emān yā Rab nedür dīnüm benüm
Kim baña zinhār yoḫ herçend zinhār isterem

8 Yollar üste böyle bī-miḳdār salmazsan beni
Ey sitem-ger ben seni bilsen ne miḳdār isterem

9 Dāġ-ı ʿışḳum var münāsibdür eger ḥüsn istesem
Yanmışam ḫurşīdden ebr-i güherbār isterem

10 İsterem ben hem nemāz u ṭāʿat ey zāhid velī
Mescidi mey-ḫāne vü tesbīḥi zünnār isterem

11 Sīm-i ḳalb-i nāzı başuñ ṣadḳası ṣarf itme kim
Ben gedā-yı ṣāf u pākem arı dīnār isterem

12 Ḳavsīye erzāni olsun şemʿ-i bezm-efrūz kim
Teñgriden ben dīde-i bīdār-ı ḫūnbār isterem

---

367 TB, 146a; TF, 116b; İ, 87a; L, 69a
5 - L
6 - L , yār : - İ
9 - L
11 Sīm-i ḳalb-i nāzı: - TF
12 dīde-i bīdār-ı ḫūn-bār: dīde-i ḫūn-bār-ı bīdār L

368

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ḫaṭuñ sevādına gāhī neẓāre eylemişem
Bu sürme ile göz ağını ḳare eylemişem

2 Ne herze rişte-i tesbīḥi üzmişem zāhid
Ki men bu ḫayr işe yüz istiḫāre eylemişem

3 Elümde subḥa-i ṣad-dāne şāhidümdür kim
Anuñla dāġ-ı nihānum şumāre eylemişem

4 Degül sitāre ki ben nāvek-i fiġānum ile
Bütün sipihri sitāre sitāre eylemişem

5 Göñül diyārını ger herc ü merc yıḫsa nola
Ki ʿaḳl ḥākimini hīç-kāre eylemişem

6 Gözüm çerāğı gözüm bes ki eşk ile doludur
Cihānı seyl dutar tā işāre eylemişem

7 Neẓāre ḳıl baña ey kim yolında çeşmümde
Neẓāre ḳalmamış ezbes neẓāre eylemişem

9 ʿAbeṣ yavuncama Ḳavsī bu diller ile aña
Ki ben anuñ cigerin seng-i ḫāre eylemişem

---

368 TB, 146b; TF, 117b; İ, 87b; L, 69b
5 - L
7 - L

369

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bu gün döne döne aña yalvare bilmenem
Bī-çāreliġ yolın men-i bī-çāre bilmenem

2 Dinmekde söylemekde yamān ser-girānlanur
Ben netmişem ne söylemişem yāre bilmenem

3 Her kimseden soraġ alur olsam sebeb budur
Kim ben özümden özgeni āvāre bilmenem

4 Menden bunuñ anuñ kimi gül dermek umma kim
Dil-ḫaste bülbülüñ cigerin yare bilmenem

5 Bir ʿömrdür ki cān cigerüm derd-i ʿışḳ ile
Ondan henūz cānumı ḳurtare bilmenem

6 Bezmüñde bilmenem özümi ḳılma ʿayb eger
Söz bilmenem ṭarīḳa-i neẓẓāre bilmenem

7 Ḳavsī ne gelse ʿışḳda teslīm ḳıl ki ben
Ol derde bundan özge daḫi çāre bilmenem

---

369 TB, 147a; TF, 117b; İ, 87b; L, 70a
2 söylemekde: söylemege İ
3 - L
5 - L
7 ḳıl: ol İ

370

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḫᵛān-ḫᵛāh-ı faḳrem ü ṣaḥrā otaġumdur benüm
Çarḫ fānūsumdur ay ü gün çerāġumdur benüm

2 Gāh eger mihmān olım kūyuñda minnet ḳoyma kim
Her gice yüz bin ġam u derdüñ ḳonaġumdur benüm

3 Āh kim Ferhād teg ʿışḳında ol Şīrīn-lebüñ
Bī-sütūn-ı ṣabrumı sandum dayaġumdur benüm

4 Nev-nihālin nālenüñ sīr-āb u ser-sebz itmege
Bāġbānumdur ṭabībüm derd bāġumdur benüm

5 Sāḳi nāz-āferīnüñ minnetinden fāriġam
Kim şerābum ḫūn-ı dil çeşmüm ayaġumdur benüm

6 Dūd-ı āhum sünbülümdür zaḫm-ı ḫūñ-efşān gülüm
Lāledür çeşmüm sevād-ı dīde dāġumdur benüm

7 Ḫalḳdan yaşurmaġa dāġ-ı nihānum ḳaresin
Āhū-yı müşkīn kimi çöller yataġumdur benüm

8 Her yeten bī-maġz çekmez başa ben nūş itdügüm
Kim felek ser-pūşum u ʿālem çanaġumdur benüm

9 Ḳavsī olmaz yār-ı bī-pervā baña raḥm itmeye
ʿIşḳda bī-dest ü pālıġ el ayaġumdur benüm

---

370 TB, 147b; TF, 118a; İ, 88a; L, 70a

1 Ḫᵛān-ḫᵛāh-ı faḳrem: ḫūñ-ḫᵛāre faḳrem TF, Ḫᵛān-ḫᵛāre-i faḳrem İ, ḫān-ḳāh-ı faḳrem L
4 - TF
6 zaḫm-ı ḫūñ-efşān: zaḫm-efşān TB, zaḫm-efşāndur İ

371

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫazān eyyāmı girdüm bāġa yād-ı nev-bahār itdüm*
Nevā-yı nāle ile bülbülüñ derdin hezār itdüm

2 Gerek bin cānı teslīm eylemek cānāne bir yerde
Fiġān kim ben aña bir cānı yüz bin yol nis̱ār itdüm

3 Mükerrer üstüḫᵛānum sürme oldı maġz-ı cānum teg
Ki bu bāzārda āyīnemi ben bī-ġubār itdüm

4 Beni göz yaşum ile nāle-i zārum civān itdi
Bu ebru ol nesīm ile ḫazān faṣlın bahār itdüm

5 Aña tapşur ʿinānuñ müddeʿālardan kesil kim ben
Özümden eyledüm ḳaṭʿ-ı naẓar tā yārı yār itdüm

6 Baña erbāb-ı dil tapşurdılar genc-i revān Ḳavsī
Özümçün her yeten vīrāneni bes kim ḥiṣār itdüm

---

371 TB, 148a; TF, 120b; İ, 88a; L, -
* İ'de bu gazel sayfa kenarındadır.
5 - İ

372

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Nihāl-i sebz-i bilā-bāruñ isterem neylim
Bu rengile gül-i ruḫsāruñ isterem neylim

2 Dilümde ʿarż-ı niyāz u elimde dāmānuñ
Belümde ḥalḳa-i zünnāruñ isterem neylim

3 Hemīşe serv ile ger ser-girān olım yeri var
Çemende şīve-i reftāruñ isterem neylim

4 Benüm suālüme gāhī cevāb söylemeyen
Ḥadīs̱-i laʿl-i güherbāruñ isterem neylim

5 Benüm fesāneme iḳbāl ḳılmayan bī-derd
Cevāb-ı çeşm-i füsūnkāruñ isterem neylim

6 Benüm ḳara günüme iltifāt eylemeyen
Zamān zamān meh-i ruḫsāruñ isterem neylim

7 Nefes nefes beni yüz bin dil ile yalvardan
Sözüñ taṣadduḳı güftāruñ isterem neylim

8 Gözüm bu ḥālile kim şermden gözüm görmez
Doyınca niʿmet-i dīdāruñ isterem neylim

9 Senüñ ger istemesem çāre derdüñe Ḳavsī
Dil-i şikeste-i bīmārun isterem neylim

---

372 TB, 148a; TF , 118b; İ, 88a; L, 70b
5 L'de 3. beyit , 5. beyit olarak yazılmış.
6 - L
8 - L
9 Dil-i şikeste-i bīmārun: Dil-i şevke ne bahāruñ İ

373

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 İsterem laʿl-i şekerbāruña ḳurbān olayım
Olayım aġzuña güftāruña ḳurbān olayım

2 Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḫāl ü ḫaṭuña
Ḥüsnüñe rengüñe ruḫsāruña ḳurbān olayım

3 Ḫāl teg dāne-i tesbīḥüñe cānum ṣadaḳa
Zülf teg ḥalḳa-i zünnāruña ḳurbān olayım

4 Resmdür ḫasteye ʿālemde taṣadduḳ ben hem
Nola ger nergis-i bīmāruña ḳurbān olayım

5 Bir zamān serv-i ḳadüñ ṣadḳası olsun ḳoy kim
Dolanım başuña reftāruña ḳurbān olayım

6 Ey beni böyle ḳara günlere dāniste salan
Ben senüñ ṭurra-i ṭarrāruña ḳurbān olayım

7 Ey beni ḳulzüm-i ḫūn-ḫᵛārda bī-lenger iden
Ne gühersen ki ḫarīdāruña ḳurbān olayım

8 Ne çemendür bu ne şebnem bu ne gevher yā Rab
Ki senüñ ebr-i güherbāruña ḳurbān olayım

9 Bu ne güldür bu ne bülbül bu ne ḥüsn ü bu ne ʿışḳ
Bāġbān bāġuña gülzāruña ḳurbān olayım

10 Beni āḫir ne yaman cāne yetürdüñ Ḳavsī
Ki senüñ yāruña dildāruña ḳurbān olayım

---

373 TB, 148b; TF, 119a; İ, 88b; L, 70b
1 Olayım: dilüñe L
5 - L , ḳoy kim: Ḳavsi İ
6 senüñ: - L
7 - L

374

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ḫaṭṭ-ı sebz ü leb-i ḫandānuña ḳurbān olayım
Gözüñe ḳaşuña müjgānuña ḳurbān olayım

2 Şūrile ʿālemi leb-rīz ḳılan şīrīn söz
Ne nemeksen ki nemekdānuña ḳurbān olayım

3 Aduña yāduña başdan ayaġa peykerüñe
Özüñe şevketüñe şānuña ḳurbān olayım

4 Ey benüm ḥālüme dāniste nigāh eylemeyen
Ben senüñ çeşm-i süḫandānuña ḳurbān olayım

5 Ey benüm gözlerümi yolda ḳoyan bī-pervā
Ben senüñ serv-i ḫırāmānuña ḳurbān olayım

6 Sen benüm sīne-i ṣad-çākümi gözden ḳoyma
Ben senüñ çāk-ı girībānuña ḳurbān olayım

7 Ḳavsīnüñ ġonçe kimi göñlini cemʿ eyle ki ben
Sünbül-i zülf-i perīşānuña ḳurbān olayım

374
TB, 149a; TF, 119a; İ, 89a; L, 71a
2 Şūrile: Sözile TB, İ

375

Fāilātün fāilāytün fāilātün fāilün

1 Fikr-ārā her-gāh aġzuñ ġonçesin yād eylerem
Hīçden yüz nükte-i ser-beste īcād eylerem

2 Bir uşaġuñ ʿışḳı ile bilmenem öz adumı
Men ki Eflāṭūnı ṭıfl u ṭıflı üstād eylerem

3 Ṣubḥlar bülbüllere herçend dem-sāz olmanam
Şāmlar pervāneye yanmaġda imdād eylerem

4 Ey teġāfül-pīşe men kim fāriġ olmam nāleden
Ger yetişsen dāduma gel gör ne bīdād eylerem

5 Şāhid-i ṭabʿum eger yaşursa yüzden perdesin
Leylīni Mecnūn ḳılup Şīrīni Ferhād eylerem

6 Şād ḳılmaġ kimseni bes kim baña merġūbdur
Açılur göñlüm eger bir kāfiri şād eylerem

7 Ben göñül almaġda Ḳavsī dost düşmen bilmenem
Her nedür ger Kaʿbe ger büt-ḫāne ābād eylerem

---

375 TB, 149b; TF, 119b; İ, 89a; L, 71a
3 yanmaġda imdād: yanduġında feryād İ
4 men: sen TB, İ / olmam: olsam TB, İ
6 kimseni: kimseye İ

376

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Eger bir ʿömr cānānuñ ḫayālin cāne tapşurdum
Bi-ḥamdi'llāh ki āḫir cānumı cānāne tapşurdum

2 Ser-i zülfüñ dutup tesbīḥden zünnārdan geçdüm
Birini zāhide virdüm birin Ṣanʿāne tapşurdum

3 Dil-i ṣad-pāremi cemʿ itdi zülfüñ bir yere ammā
Kimin neẓẓāreye virdüm kimin müjgāne tapşurdum

4 Eger derdüñ alup virdümse göñlüm ṣarfesiz ṣanma
Baña sen genc virdün ben saña vīrāne tapşurdum

5 Ḳaşuñ miḥrābına kim ḳıble-i erbāb-ı ḥācetdür
Baña çün şemʿ maḳdūr olmadı pervāne tapşurdum

6 Ḥesāb-ı derd ü dāġ isterse cānān vāy cānumçün
Ki ben ol seng-dilden her ne aldum cāne tapşurdum

7 İdüpdür göñlümi bir ḳaṭre su hīç bir diyen yoḫ kim
Saña ey bī-mürüvvet gevher-i yek-dāne tapşurdum

8 Eger ser-geşte çoḫ gezdümse vādīlerde ben Ḳavsī
Apardum ḳaṭreni deryā-yı bī-pāyāne tapşurdum

---

376 TB, 150a; TF, 120a; İ, 89b; L, 71b
3 kimin: birin TB
4 - L , derdüñ: derdüm İ
6 Ḥesāb-ı derd: Ḥabāb-ı derd İ
7 - L , bir diyen: yerden TF, İ
8 ḳaṭreni: ḳaṭre-i İ

377

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿIşḳ-ı deryā-dil ḫaṭarlarda penāhumdur benüm
Ben anuñ dervīşiyem ol pādişāhumdur benüm

2 Nāle her yerden durur gözler ser-i kūyın senüñ
Bu sebebden öz fiġānum Ḫıżr-ı rāhumdur benüm

3 Bilmenem ḫaṭṭ-ı bināgūş içre ol meh-ṭalʿatuñ
Ḫāldür yā kevkeb-i baḫt-ı siyāhumdur benüm

4 Bilmenem ḳoymuş ġubār āyīne-i ruḫsārına
Yā ḫaṭṭ-ı müşgīn ola yā dūd-ı āhumdur benüm

5 Baġrumı sen ḳan idüpsen ġayre töhmet ḳoyma kim
Handa gitsem çehre-i ālüñ güvāhumdur benüm

6 Nola olsa cān-ı şīrīnüm belā-gerdān saña
Kim belālardan ser-i kūyuñ penāhumdur benüm

7 Günde yüz taḳṣīr eger ḳılsam peşīmān olmanam
Kim anuñ iḥsānı Ḳavsī ʿöẕr-ḫᵛāhumdur benüm

---

377 TB, 150b; TF, 120b; İ, 89b; L, -

378

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Mende ey kāşki yüz cān ola ḳurbānuñ olım
Hamı bir bir saña ḳurbān ola ḳurbānuñ olım

2 Göñlümüñ raḫnelerin dutmaga iḥmāl itme
Ne ki tedrīc ile vīrān ola ḳurbānuñ olım

3 Göz ü göñlüm saña maḥv oldı ise ʻayb itme
Ki gerek āyīne ḥayrān ola ḳurbānuñ olım

4 Pāy-būsuñ gözüm ister göñül andan artuḳ
Ḳorḫaram kim arada ḳan ola ḳurbānuñ olım

5 Nergis-i mest yaman ḳatlümi te'ḫīre ṣalur
Ḳorḫum odur ki peşīmān ola ḳurbānuñ olım

6 Baḫmaduñ göñlüme vü alduñ aparduñ dimedüñ
Belki sinemdeki peykān ola ḳurbānuñ olım

7 Ne ḳadar derdüñ ola Ḳavsīye vir mümkindür
Ki anuñ derdine dermān ola ḳurbānuñ olım

378
TB, 150b; TF, 121a; İ, 89b; L, -
5 ḳatlümi te'ḫīre: ḳatlüme te'ḫīr TF
6 - TB, -İ

379

Mefūlü mefāilü mefāilü feūlün

1 Aġyār ile yār olıcı ben yār ile neylim
Ger yār ile teslīm olım aġyār ile neylim

2 Ne derd ḳılur göñlümi ḫursend ne dermān
Sen söyle ṭabībüm ki bu bīmār ile neylim

3 Men kim güher-i baḥr-girān lenger-i derdüm
Her himmeti kūtāh ḫarīdār ile neylim

4 Ger göñlümi ḳān eylemeyim baġrumı biryān
Bes ḳanum içen sāḳi-i ḫūñ-ḫᵛār ile neylim

5 Dutım ki ġam u derdümi pinhān dutım ilden
Müjgān-ı tord āh-ı şererbār ile neylim

6 Ḥırmān odına yanmayım ol leblere ḳarşu
Ḫāl ile ḫaṭṭ u şuʿle-i ruḫsār ile neylim

7 Ḳavsi dilerem terk-i ʿalāyıḳ idim ammā
Tesbiḥi özim ḥalḳa-i zünnār ile neylim

---

379 TB, - ; TF, 121a; İ, - ; L, -

380

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ey ḫoş ol gün ki gele Yūsuf-ı gül-pīrehenüm
Ayına ḫāne ola kūşe-i beytü'l ḥazenüm

2 Görünür göñlümüñ aḥvāli ki bu gülşende
Doludur ġonce kimi laḫt-i dil ile dehenüm

3 Gül gül ey serv-i revān kim cigerüm laḫtinden
Gül-i bī-ḫār ile ferş oldı ser-ā-ser çemenüm

4 Yine bir ġonce-lebüñ küştesiyem men ki gerek
Meh-i Ken'ān gül-i pirāhenin itsüñ kefenüm

5 Dolanım başuña cān baña hem aġırlıġ ider
Kākülüñ riştesi ez bes ki eritmiş bedenüm

6 Meni derd ile żaʿif itdi ki taṣvir kimi
Bedenüm pirehenüm pirehenümdür bedenüm

7 Şükr yüz şükr ki herçend ʿġarībüm Ḳavsi
Ser-i kūyında anuñ yāduma düşmez vatanum

---

380 TB, -; TF, 121b; İ, - ; L , -

381

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ol zamāndan kim ser-i kūyuñ mekānumdur benüm
Mesnedüm ʿarş u felek ger āsitānumdur benüm

2 Bend-bendüm birbirinden ġam degül ayrılsa kim
Iżṭırāb ol bezmde ārām-ı cānumdur benüm

3 Cānımuñ cānānı çeşmüm nūrı ʿömrüm ḥāṣılı
Göñlümüñ ārāmı ol serv-i revānumdur benüm

4 Göz götürme menden ey göz merdümi zinhār kim
Men anuñ bimārıyam ol nā-tüvānumdur benüm

5 Öyle derd ile sızıldar öyle eyler nāle ney
Kim sanasan bend-bend üstüḫᵛānumdur benüm

6 ʿĀlem-i ẓāhirde ger göz tikmişem miḥrāba men
Ḥaḳ bilür ḳıblem kim ol ebrū-kemānumdur benüm

7 Ey ṣoran bīgānelerden adumı aḥvālümi
Var ondan ṣor ki nāmumdur nişānumdur benüm

8 Ney kimi herçend men bi-berg ü bār-ı ʿālemüm
Handa gitsem āh u nālem armaġanumdur benüm

9 Ḳavsini salduñ ayaġdan imdi dutmazsan elin
Ḳıblegāhum hiç dimezsen nā-tüvānumdur benüm

---

381 TB, - ; TF, 122a; İ, - ; L ,-

382

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳoymaz elden ʿışḳ dāmānını ʿaḳlı var olan
İtmez ol ṣahbā-yı bī-ġışş terkini hüşyār olan

2 Derd ü dāġ-ı ʿışḳı menden ṣor ne her bī-derdden
Kim ṭabīb-i ḥāẕıḳuñ ḳadrin bilür bīmār olan

3 Her gice bīdār ider feryād ile yüz kimseni
Bir gice āh u fiġānumdan benüm bīdār olan

4 Ḥüsn-i bī-ġışş ḳarşu ışḳ-ı ṣāf-dil āyīnedür
Maḥv-ı dūd-ı āh olur her āteşīn-ruḫsār olan

5 Faḳr dāmānını elden ḳoyma kim bī-behredür
Ḫᵛāb-ı rāḥatdan esīr-i devlet-i bīdār olan

6 Ḫāk-i dāmen-gīr-i ışḳem dil-nişīndür ṣoḥbetüm
Yār olur bir ʿömr bir sāʿat benümle yār olan

7 Hīç yoldan çekme ġam Ḳavsī eger bīnā isen
Ġam niçün çeksüñ ġulām-ı Ḥaydar-ı Kerrār olan

382
TB, 151a; TF, 137b; İ, 89b; L, -
2 dāġ-ı ʿışḳı: dāġ-ı ʿışḳ İ
6 yār : yā TF

383

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Gedā-yı kūyuñam baş egmenem gerdūna naḫvetden
Ki yegdür nāveküñ bāl-i humā-yı evc-i devletden

2 Ne ḥācetdür baña zāhid ḫaber virmek ḳıyāmetden
Kim itmişdür ḳıyāmetler ḳıyām ol serv-i ḳāmetden

3 Ḫayālüñden peri şīşemde var endīşem ondandur
Ve ger ne ölmeyince dönmenem seng-i melāmetden

4 Yüzüñle ger muḳābil düşse āyīnem ne bāküm var
Ki ger āb olsa hem āḫır olur āyīne ḥayretden

5 Meger ol şeḫ kemānuñ ġonçe-i peykānı ḳalmışdur
Ki gül gül ḳan aḫar sīnemdeki mühlik cerāḥatden

6 Ṭabībüm itmedüñ kem sāye-i iḳbāl başumdan
İlāhī düşmesüñ hergiz mizācuñ istiḳāmetden

383
TB, 151b; TF, 138a; İ, 90a; L, -
4 Yüzüñle: ne rengile İ
5 ol şeḫ: o şaḳḳ İ

384

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Veh ki göñlüm raḫnesin bir bir yaşurdum dāġ ilen
Āteş-i sūzānı ḫas-pūş eyledüm toprağ ilen

2 Her kimüñ kim göñli rūşen rūzigārı ḳaradur
Terk-i ʿādetdür sözi aġ üste yazmaġ aġ ilen

3 Ger bilürsen çeşm-i ḫūn-barum ḳılur ġammāzlıġ
Bes bu iki raḫneni dut bir avuc toprağ ilen

4 ʿIşḳ olur bāzīçe düşmen dāġ dāġum kim niçün
ʿÖmrler Ferhād āteş dest oynar dāġ ilen

5 Cām-ı meyden rūze ger mühr-i leb olsa ġam degül
Kim onı bir gün hilāl-i ʿıyd açar dırnaġ ilen

6 Savururam başa sensiz her dem öz ḫākisterüm
Ṭıfl-ı nādān teg dem-ā-dem oynaram toprağ ilen

7 Sen anuñla dinmesen ey şāḫ-ı gül açılmasun
Açılur mı Ḳavsīnüñ göñli bahār u bāġ ilen

---

384 TB, 151b; TF, 138b; İ, 90b; L, -
1 göñlüm: göñül TB
2 göñli: göñül İ
3 raḫneni: raḫne İ

385

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ey bī-ḳarār sīnede neşter misen nesen
Peykān mısan göñül misen aḫker misen nesen

2 Bir dem seni ol āteş-i ruḫsār yaḫmadı
Sen ey ḥicāb sedd-i Sikender misen nesen

3 Raḥm eylemez fiġānuña ol dil-rubā göñül
Sen gebr mi fireng mi kāfir misen nesen

4 Hīç kimse sende eylemez iḳbāl kimseye
Ey kūy-ı yār ʿarṣa-i maḥşer misen nesen

5 Kesdüñ çerāġımuñ ışıġın şām-ı hicrde
Ey dūd-ı nāle girde-i ṣarṣar mısan nesen

6 Maḥv itdi cāvidān beni şīrīn tekellümüñ
Ey laʿl-i yār çeşme-i Kevs̱er misen nesen

7 Her dem bir özge ṣūret ile baġladuñ gözüm
Ey āb u reng-i ḥüsn füsūn-ger misen nesen

8 Bir nāle nālem ile hem-āheng itmedüñ
Ey ʿandelīb lāl misen ker misen nesen

9 Ey ḳanlu dāġ açılmaduñ efsürdelenmedüñ
Taṣvīr-i berg-i lāle-i aḫmer misen nesen

10 Herçend yanduñ odlara Ḳavsī usanmaduñ
Āḫır sen ey od ivlü semender misen nesen

385
TB, 152a; TF, 122b; İ, 90b; L, 71b
5 - TF
7 baġladuñ: baġladum L
10 ey od: ey ot TB, āteş L

386

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 İlāhī göñlümi ḳurtar bu ʿālem mācerāsından
Beni döndür anuñ bīgānesinden āşināsından

2 İlāhī göñlüm it rūşen beni göster baña yā Rab
Anuñ āyīne-i deryā-dil-i ʿālem-nümāsından

3 İlāhī göñlümi öz ʿışḳuñ ile it leb-ā-leb kim
Usandum ḳadrbilmezler ġam u derd ü belāsından

4 İlāhī rūşen eyle çeşmümi öz ḫāk-i rāhuñdan
Ki yegdür zülf ü ḫaṭṭuñ sürmesinden tūtiyāsından

5 Hevālandur beni erbāb-ı dil evc-i maḳāmında
Bu dūn fıṭratlaruñ ḳurtar ser-i kūy-ı hevāsından

6 Mükedder eyledi āyīnemi ġaflet tozı yā Rab
Ḫaberdār it beni öz Kaʿbe-i kūyuñ ṣafāsından

7 İlāhī bir maḳām it Ḳavsī-i bī-çāreye rūzī
Ki yeg gelsüñ aña derdüñ senüñ ġayruñ devāsından

---

386 TB, 152b; TF, 123a; İ, 91a; L, 72a
3 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
5 fıṭratlaruñ: himmetlerüñ İ
6 Kaʿbe-i kūyuñ: Kaʿbe-i kūyuñdan İ
7 ġayruñ: ġayrı İ

387

Mefʿūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ey ebr-i āteşīn varaḳ-ı gül misen nesen
Ey berḳ medd-i nāle-i bülbül misen nesen

2 Ey ebr-i āteşīn varaḳ-ı gül misen nesen
Yā mevc-i ḫūn-ı dīde-i bülbül misen nesen

3 Ey şām ider ḳara ʿalemüñ tīre ʿālemi
Sen hicr leşkerine ḳaravul mısan nesen

4 Ey bār-ı dil ḫamīdesi ebrū-yı pür-gireh
Bāzū-yı āhenīn-i teġāfül misen nesen

5 Ey bir avuc ġubārumı bin yane daġıdan
Seyl-āb-ı ḫānümān-ı tahammül misen nesen

6 Ey ḫāl vay tereşşuḥ-ı ḫūy ey ʿiẕār-ı yār
Şebnem misen gül-āb mısan gül misen nesen

7 Ey nīm ḳaṭre ḫūn ki göñül koydun adını
Kūh-ı şekīb ü baḥr-i tahammül misen nesen

8 Her bir nefesde tāzelenür nükteñle cān
Ey dūd-ı āh deste-i sünbül misen nesen

9 Ḳaddüñ büküldi olmadı kem yaşı gözlerüñ
Ḳavsī bu ḳanlu çaylara sen pül misen nesen

387
TB, 153a; TF, 123b; İ, 91a; L, 72a
2 - TF, - İ
7 baḥr-i tahammül: sabr u tahammül İ

388

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Beni yalḳuzladı derd ü belā-yı yār bir yandan
Sipihr endīşesi bir yandan u aġyār bir yandan

2 İki yandan urırsan tīġ bes niçün bülend olmış
Ṣadā-yı āferīn bir yandan u zinhār bir yandan

3 Beni teklīf iden gülzārdan ṣaḥrāya bilmez kim
Dutar dāmānumı gül bir ṭarafdan ḫār bir yandan

4 Keş-ā-keş āteşinde ol kebāb-ı ḫām sūzam men
Kim añı mest bir yandan çeker hüşyār bir yandan

5 Meger kāfī degül ol seng-dil göñlüm şikestinde
Ki sen hem havladın ey çarḫ-ı bī-zinhār bir yandan

6 Nice ben olmayım rüsvā kim eyler şerḥ-i aḥvālüm
Bir üzden reng-i zerd ü āh-ı āteşbār bir yandan

7 Beni yandurdı bir yandan nevā-yı şuʿlebār-ı ney
Şarāb-ı pāk-sūz-ı sāḳī-i ḫūn-ḫᵛār bir yandan

8 Cünūn şehbāzıyam şehr ile ṣaḥrā iki bālümdür
Der ü dīvārlar bir yandan u kuhsār bir yandan

9 Bināsın gönlümüñ sīm-āb iderken nā-şekībālıġ
Teġāfül birle yıḫma sen hem ey dildār bir yandan

10 Başīretsizlerüñ ṭaʿnile bağrum dāġ iken Ḳavsī
Fiġān kim başladılar pend ulü'l-ebṣār bir yandan

388
TB, 153b; TF, 124a; İ, 91b; L, 72b
6 - L , çarḫ-ı bī-zinhār: bi-vefā zinhār İ
10 Fiġān kim: fiḳānum İ

389

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey baña bāġ u bahārı bend ü zindān eyleyen
Özgeye dünyānı ser-tā-ser gülistān eyleyen

2 Ey ḳafesde bülbül-i ḫoş-lehceni dilsiz ḳoyan
Bir nice dilbilmez ile seyr-i bostān eyleyen

3 Ey tekellümden iki gül yapraġın īcād iden
Hīç yerden ḳanlu baġrın bülbülüñ ḳan eyleyen

4 Ey nesīm-i lehce-i güftār ile bülbül kimi
Ġonçenün evrāḳını gül teg perīşān eyleyen

5 Ey iden şām-ı ġarībān şemʿ-i bezm-efrūzumı
Gün çerāġın dāġ-ı ʿālem-sūz-ı hicrān eyleyen

6 Ey öten bizden ṣabā teg rūy-ı āteş-nākile
Su kimi topraḳ ile ʿuşşāḳı yeksān eyleyen

7 Ey ḳoyan dermān bir özge derd-i bī-dermān adın
Adumı bed-nām idüp derdüme dermān eyleyen

8 İster olsun bāde-i gül-reng ister ḫūn-ı dil
Her nedür leb-rīz vir ey baġrumı ḳan eyleyen

9 Düşmesüñ hicrāne yā Rab āteş-i hicrān ile
Ḳavsīnün baġrın kebāb u dāġ u büryān eyleyen

389
TB, 154a; TF, 124a; İ, 91b; L, 73a
1 bahārı: bahārın İ
2 bülbül-i ḫoş-lehceni: bülbül-i dil-ḫasteyi İ
3 yapraġın: topraġın İ
6 - L

390

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nice gündür gözlerüm maḥrūmdur dīdārdan
İtme nevmīd ey felek hīç bülbüli gülzārdan

2 Ey gül-i ter ḳoyma gözden müdde'āsız bülbüli
Gerçi 'ayn-i müdde'ādur her ne gelse yārdan

3 Yandurur göz perdesin sāḳī ḫayāl-i 'ārıżuñ
Tā neler görmüş niḳāb ol şu'le-i ruḫsārdan

4 Bundan özge kim meni rüsvāy-ı āfāḳ eyledi
Görmedüm bir özge te'ṣīr āh-ı āteşbārdan

5 Nāmuma yā Rab ne yazsunlar kirāmü'l-kātibīn
İtmek olmaz farḳ çün tesbīḥümi zünnārdan

6 Ger alur göñlüm eger almaz ne vechilen ki var
Ḳıbleden dönsün yüzi her kim döner dildārdan

7 Açmanam Ḳavsī gözüm ḫalvetde hem ez bes meni
Āh u efġānum utandurdı der ü dīvārdan

390
TB, 154a; TF, 124b; İ, 92a; L, 73a
1 nevmīd: maḥrūm İ
3 Yandurur: Yandur TB
6 - L

391

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Müselmānlar men-i nā-kām çekdüm yār hicrānın
İlāhī dutmasuñ hīç kāfirüñ hicrān girībānın

2 Beni her laḥẓa bir nāşī ṭabībe yār yalvardur
Meger gönderdügi derdüñ özi bilmez mi dermānın

3 Olupdur pāre pāre bülbülün bāġrı ki ʿāşıḳdur
Ne yüzden eylemiş ṣad-çāk gül hem öz girībānın

4 Ne oḫ kim bü'l-heves ṣaydına ḳadrin bilmeyüp atsan
Dutar ey seng-dil bu ʿāşıḳ-ı bī-çārenüñ yanın

5 Bu bir bayram iki oldı men-i nā-kāme tā bildüm
Kim ister Kaʿbe-i kūyuñ żaʿīf u zār ḳurbānın

6 Olupdur būtesi ol nāzenīnüñ hansı sengīn-dil
Ki bī-kemāne bizden dönderüpdür nevk-i müjgānın

7 Senün Ḳavsī ne bilsün sözlerin ol ṭıfl-ı mekteb kim
Felāṭūn anlamaz bīmār-ı derd-i ʿışḳ her yanın

---

391 TB, 154b; TF, 125a; İ, 92a; L, 73b

1 men-i nā-kām: meni nā-kām İ
3 bülbülün baġrı ki ʿāşıḳdur: ʿāşıḳuñ baġrı ki bülbül teg İ
4 - L , ḳadrin bilmeyüp atsan : ḳadrin bilmeyüp āteş TB atsan bilmeyüp ḳadrin İ
5 bir : il İ / oldı: evvel İ // żaʿīf u zār: żaʿīf-i zār TB, żaʿf u zār TF, L
6 - L , bi-raḥmāne : bī-kemāne TB

392

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Geh zülfüñi geh kākülüñi şāne ḳılursan
Her dem beni bir rengile dīvāne ḳılursan

2 Ne göñlümi alduñ ne gözüm yaşını sildüñ
Bī-derd meger ʿālemi vīrāne ḳılursan

3 Ben ʿışḳ odına bin yanaram biri yanınca
Her şemʿi yaḫarsan beni pervāne ḳılursan

4 Ol ḥalḳa-i zülfün yine başında bir iş var
Ey vāy baña kim beni dīvāne ḳılursan

5 Ey göñlümi yapmaġda iden nāz u bahāne
Bismi'llāh eger bir daḫi virāne ḳılursan

6 Gül şemʿini ger reşk odına böyle yaḫarsan
Vara vara bülbülleri pervāne ḳılursan

7 Mehtābda mey vir ḳara günlülere sāḳī
Ay hālesini çün ḫaṭ-ı peymāne ḳılursan

8 Yaḫşi vü yaman uydı ḳamu yuḫuya Ḳavsī
Vaḳtidür eger nāle-i mestāne ḳılursan

---

392 TB, 155a; TF, 125b; İ, 92b; L, 73b
3 - L , ʿışḳ: reşk TF, İ
4 ḥalḳa-i zülfün: zülfüñ eger kim İ
6 L'de son üç beyit silik, okunmuyor.
7 mey : - TF

393

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṣubḥ-ı viṣāl içün gezerem şemʿ-i dāġ ilen*
Ol āftābı aḫtaruram bu çerāġ ilen

2 Göz yaşı ile sīne-i pür-dāġı beslerem
Bu lālezāre su virürem ol bulaġ ilen

3 Bir ẓālimüñ ki arḫası var ʿālemi yıḫar
Olmış bir ivlü çāh-ı zeneḫdān buḫaġ ilen

4 Ḳan içe içe yaşlu gözüm laʿlüñi görür
Kim şemʿ çek çekile yanar duzlu yaġ ilen

5 Yaḫşi metāʿ içinde yaman gerçi ḫarc olur
Ṣarf itme acı sözleri datlu dudaġ ilen

6 Bezm-i viṣālde yaşur üzden niḳābuñı
Yüzsüzlüḳ eyleme göze ḳarşu ḳonaġ ilen

7 Zühd ehli ḳorḫudan çekinür bezm-i bādeden
Her ḳatı başlu elleşebilmez ayaġ ilen

8 Çarḫ-ı ḫasīs el virene virmez āstīn
Ḳalmış çemende ġonçe dutulmış dimāġ ilen

9 Tapduġda şemʿ-i vaṣlın onuñ göz götürme kim
Kimse geçen güni tapabilmez soraġ ilen

10 Ḳābil ḳulaġda gevher olur yaḫşi söz ki ben
Bu nükteni ṣadefden işitdüm ḳulaġ ilen

11 Sen Ḳavsīnüñ ḥayātda ḳadrini bilmedüñ
Çoḫ ḳabri üste aḫtaracaksan çerāġ ilen

12 Bu ol ġazel cevābı ki Aḳa Rāżī didi
Bu yolı başa aparuram bir ayaġ ilen

393
TB, 155b; TF, 126a; İ, 92b; L, 74a
* L'de bu gazel silik, okunmuyor.
4 ile : - TB / yaġ: dāġ İ
7 - L
9 soraġ: çerāġ İ
11 aḫtaracaksan: aḫtaracaġdur İ
12 - TF, -L

394

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Kimdür ol bī-bāk yaġmā-yı dil ü hūş eyleyen
Göñlüñi ḫalḳuñ alan sāʿat ferāmūş eyleyen

2 Bir iki egricenüñ ʿünvān-ı ḫaṭṭ adın ḳoyan
Sāde-dil ʿāşıḳları egrilere tūş eyleyen

3 Geh girüp mescidlere öz ḳaşuñı miḥrāb iden
Geh şerāb öz ṭāḳ-ı ebrūsın anup nūş eyleyen

4 Şemʿ teg hīç yanmayan dilsizlerüñ aḥvāline
Bir nice dilbilmezüñ ḥarfin dür-i gūş eyleyen

5 Bilmeyüp öz ḳadrini aġyār ile hem-bezm olan
Sādeliḳden şuʿle-i deryāsını ḫas-pūş eyleyen

6 Sebzenüñ başın yetürmiş iftiḫār ilen göge
Ol behiştüñ sebzesin ḫaṭṭ-ı bināgūş eyleyen

7 Bilmenem bilmiş ḳara günlülerin ḥālin meger
Gice teg ṣubḥ-ı bināgūşın siyeh-pūş eyleyen

8 Nola ger bir gice çeşmüm şemʿini rūşen ḳıla
Ol ḳıyāmet ṣubḥınuñ adın bināgūş eyleyen

9 Āḳibet Ḳavsī kebāde eyledi ḫamyāzdan
Ḳāmetüm yayın ayaġdan başa āġūş eyleyen

394
TB, 156a; TF, 126a; İ, 93a; L, 74b
2 ʿāşıḳları: ʿāşıḳlaruñ İ
4 - L
7 Bilmenem: Bilmem TF // Gice teg: gicede İ
8 - L
9 ḫamyāzeden: ḫamyāzdan TB // yayın: yaġın TB

395

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gerçi bilmez zülfün aḥvālüm perīşān olduġın
Leblerüñden ṣor ki bilmiş baġrımuñ ḳan olduġın

2 Baḫye vü merhem cefāsın çekmez idüm ʿömrler
Bilse idüm zaḫm-ı nāsūrumda peykān olduġın

3 Görmek istersen men-i dīvānenüñ eṭvārını
Berḳ-i ḫandān olduġın gör ebr-i giryān olduġın

5 Olduġıçün çöl kimi bir sen teg āhū meskeni
Eyledüm maʿlūm göñlüm şehri virān olduġın

6 İtmeyüm mi żaʿf-ı rūz-efzūna yüz min şükr kim
Kimse görmez göñlümüñ ʿışḳında nālān olduġın

7 Eyledüm öz eşk-i surḫ u reng-i zerdümden ḳıyās
Nev-bahār ilen ḫazān dest ü girībān olduġın

8 Sen özüñ bilmezsen ammā nergis-i mestüñ bilür
Ḳavsīnüñ göñli kebāb u dāġ u büryān olduġın

395
TB, 156b; TF, 126b; İ, 93a; L, 74b
3 - L
6 mi: kim İ
7 ḳıyās: nişān İ

396

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cihāne şūr salmış duzlu güftāruñ edālardan
Seni ey cān-ı şīrīn saḫlasun Tengri belālardan

2 İşüm peyveste būy-ı zülfüñ almaḳdur ṣabālardan
Gedālıḳ eylerem ezbes ki dervīşem gedālardan

3 Ḫaberdār olmayan miʿrāc-ı maʿnādan ne bilsün kim
Senüñ yerden göge var imtiyāzuñ dil-rubālardan

4 Güneş iḳbālini gör ḳaṭre-i şebnemle kim ḥüsnüñ
Yetişse ʿarşa başı göz götürmez bī-nevālardan

5 Kerem ḳıl rişte-i medd-i nigāhuñ kesme benden kim
Üzüldi rişte-i cān tā üzüldüm āşinālardan

6 Hevā-yı nefse zinhār ey Züleyhā ḳoyma ʿışḳ adın
Ki ḥüsn-i pāk çekmez dāmenin bī-müddeʿālardan

7 Oña naḳd-i ḥayātuñ öz elüñle tapşur āzād ol
Ki ben düşdüm belāya her ḳadar ḳaçdum belālardan

8 Göñül āyīnesin göz nola çalsa daşdan daşa
Ki farż-ı ʿayndur ḳaṭʿ-ı taʿalluḳ ḫod-nümālardan

9 Nigāh-ı āşinādan vaḥşet-i tīr eylerem Ḳavsī
İşitdüm bes ki men bīgāne sözler āşinālardan

---

396 TB, 157a; TF, 127a; İ, 93b; L, 75a
1 Cihāne: çarḫ L / edālardan: edālaruñ L
2 būy-ı zülfün: çöl būyı İ
4 gör: göz İ / kim ḥüsnüñ: ḥüsnüñ kim İ
6 Hevā-yı nefse: hevā-yı ʿaşḳa İ
7 - L

397

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Eger götürse benüm mehveşüm niḳāb yüzinden
Revān olur ʿaraḳ-ı şerm āftāb yüzinden

2 Yeter bir evce ki gün başı āstānına yetmez
Hilāl ẕerrece ger bulsa āb u tāb yüzinden

3 Nigeh şerāre olur merdümek sipend bu yüzden
Dolarsa su gözüne ḫalḳuñ āftāb yüzinden

4 Naẓīr ḥüsnüñe yoḫ kim ezel muḥarriri yazmış
Bu nusḫanı nice yüz müntaḫab kitāb yüzinden

5 Bin il müṭāla'a her noḳṭasında eylemek azdur
Kitāb-ı ḥüsnüñe çoḫ baḫdum intiḫāb yüzinden

6 Ne mende var ne gün ü ayda ḫāk-būsuña cürʿet
Olur bu durmaġ u düşmeġler ıżṭırāb yüzinden

7 Ne yüzden ola ciger ḳanı bilmenem bu ne sırdur
Aḫar mı ḳan bir avuc kül olan kebāb yüzinden

8 Senüñle var sözüm çoḫ fiġān ki hīç dinebilmem
Ḥicāb bir yane dutmaz dilüm şitāb yüzinden

9 Benümle bir nice söz Allah içün müvācih söyle
Çenān ki lāyıḳ-ı luṭf olmasam ʿitāb yüzinden

10 Nola ki dīni vü ʿuḳbāda bī-niyāz ola Ḳavsī
Zekāt-ı ḥüsnüñi virsen oña niṣāb yüzinden

---

397 TB, 157a; TF , 127b; İ, 94a; L, 75a
2 āb u tāb: āftāb TB
3 - L , merdümek: merdümüñ TF // su: şūr TB
4 ḥüsnüñe: saña TF, ḥüsña İ
8 Senüñle: senile TB / dinebilmem: diyebilmem İ
9 - L , bir nice: birce TF, İ // Çenān ki: Çenānçe TF, İ / olmasam: olmuşam TF
10 Zekāt-ı ḥüsnüñi: Zāt-ı ḥüsnüñi TB

398

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Ne ḳanlar ola ki dil içmemiş ʿiẕāruñ elinden
Neler ki görmemiş ola göz intiẓāruñ elinden

2 Ne fitne kim ola ḳaş u gözüñ olur aña bāʿiṡ
Naẓarsız ol kim ider nāle rūzigāruñ elinden

3 Yüñül ḳılur yükini gerçi dağıdup telef eyler
Göñül ʿabeṡ doludur çeşm-i eşkbāruñ elinden

4 Birisi dāġların eyler benüm kimi kemerin ḫam
Bu dāġlar ki benüm var rūzgāruñ elinden

5 Kebāb-ı laḫt-ı ciger kāse kāse ḳanumı içmez
Ġarīb nişānesi var her ne gelse yāruñ elinden

6 Buyurma nāle sitem itme çoḫ ki ḳapuña her gün
Sipihr dāde gele Ḳavsī -i figāruñ elinden

---

398 TB, 157b; TF, 128a; İ, 94a; L, 75b

1 Neler: meger İ
2 Naẓarsız: Naẓirsiz İ
3 ʿabeṡ: daşup TB
4 L'de 4.beytin 2. mısraı yerine 5. beytin 2. mısraı yazılmış.
Bu dāġlar ki : O dāġ-ı ġuṣṣa TB
5 - L

399

Feilātün feilātün feilātün fa'lün

1 Sāḳiyā eyle benüm cāmumı pür-ḫūn pür-ḫūn
İtmedi çehremi çün bāde-i gül-gūn gül-gūn

2 'Işḳ ehlinde gerek ḥavṣala deryā deryā
Ne ḳadar şūr cünūn yüz ḳoya hāmūn hāmūn

3 Diyerem nāle vü āh eyle ki cānān cānān
Ġam güni ḫalḳ diyen yirde ki gerdūn gerdūn

4 'Işk ṣarrafı ḳılur nāle ki bīnā bīnā
Çaḳırur ḥüsn ḫarīdārı ki maġbūn maġbūn

5 'Akl ister ola dīvāne-i Leylī Leylī
'Işḳ yanında gerek Leylī-i Mecnūn Mecnūn

6 Baña artuḫ gelür ol ḳāmet-i ra'nā ra'nā
Yeg bilür mertebe-i mıṣra'-ı mevzūn mevzūn

7 Ola bir gün diye ol māh ki Ḳavsī Ḳavsī
Söyleyen vaḳdde derd ehli ki Mecnūn Mecnūn

399
TB, 158a; TF, 128a; İ, 94a; L, 75b
3 Diyerem: dilerem İ, söylerem L

400

Feilātün feilātün feilātün feilātün

1 Böyle mest olduġumı sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār ne bilsün
Ben özüm bilmenem aḥvālümi dildār ne bilsün

2 Nāle iẓhār ḳılur maṭlabını bülbül-i mestüñ
Ben ki lālem dilümi ol gül-i bī-ḫār ne bilsün

3 ʿÖmrler gevher alup satmayan ehl-i naẓar olmaz
Ṭıfldur ṭıfl göñül ḳadrini dildār ne bilsün

4 Virse ger ruḫsat-ı neẓẓāre temāşā idebilmem
Reviş-i seyr-i çemen murġ-ı giriftār ne bilsün

5 Eşk-i çeşmüm yügürür ḫār u ḫacil her yane Ḳavsī
Belī öz ḳıymetini gevher-i şehvār ne bilsün

400
TB, 158b; TF, 128b; İ, 94b; L, 76a
3 olmaz: olmañ TB
4 - TB
5 gevher-i şehvār: lüʾlüʾ-i şehvār İ

401

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün-feilün

1 Nevā-yı nālem ile olduñ ey eṡer düşmen
Belī olur hüner ehline bī-hüner düşmen

2 Egerçi doġruya meşhūrdur zevāl olmaz
Fiġān ki dostları doġrı söz ider düşmen

3 Tamām ʿālem ile sīne-ṣāf u yek-rengem
Daḫi benümle olur mı ḥarīf-i her düşmen

4 Cihānda her kişi öz ekdügin biçer āḫir
Nedāmetini yaman sözlerin çeker düşmen

5 Ḥaṣūd öz cigerin doġrar ü içer ḳanın
Bu işde düşmenine eylemez ciger düşmen

6 Fütādeliġ siperin salma çekme endīşe
Ki hīç bu maʿrekede baġlamaz kemer düşmen

7 Dil-i dūnım ile iki cihān ḥarīf olmaz
Bulur mı Ḳavsī-i bī-çāreye ẓafer düşmen

401
TB, 158b; TF, 128b; İ, 94b; L, 76a
5 - L

402

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey binā-yı ʿahdi bī-dād ile berbād eyleyen
El virüp ʿaġyār ile ʿuşşāḳa bī-dād eyleyen

2 Ey beni yıḫmaġda hem her dem iden üstādeliġ
Bī-tekellüf özgenüñ göñlüni ābād eyleyen

3 Ey beni yandurmaġa eflāk olanda şuʿlebār
Dem-be-dem bir ṭarf-ı dāmān ile imdād eyleyen

4 Nāle-i āteş-feşān ile tutuşdum ney kimi
Hīç ṣormazsan ki kimdür munca feryād eyleyen

5 Göñlümi ol zülf ḳaydından ṣabā ḳurtara gör
Kim bu iş ecrini bulmaz bin ḳul āzād eyleyen

6 Yād iden çoḳdur beni ol āşinādan āh kim
Yoḳ beni yanında bir taḳrīb ile yād eyleyen

7 Eylemiş Ferhād u Mecnūn vāriṡi Ḳavsī beni
Kimini Mecnūn idüp kimini Ferhād eyleyen

402
TB, 159a; TF, 129a; İ, 95a; L, 76a
2 her dem: merdüm İ

403

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Ey sünbül-i zülf ol gül-i ruḫsāre düşersen
Öz başuña fikr it ki ayaġlare düşersen

2 Zinhār elüñe āyīne ey seng-dil alma
Öz cānuña raḥm eyle ki odlare düşersen

3 Te'ḫīr ü şekībüñ daḫi goncāyişi yoḳdur
Ger fikr-i devā-yı dil-i bīmāre düşersen

4 Ger virse göñül ṭāḳat-i neẓẓāre-firībüñ
Zinhār aña aldanma ki zinhāre düşersen

5 Ben dām-ı belāyam yeri benden ḥaẕer eyle
Kim odıma ey Ḳavsī-i bī-çāre düşersen

---

403 TB, 159b; TF, 129b; İ, 95a; L, 76b

404

Fāilātün fāilātün fāilātün fāīlün

1 Cān sözüñ ḳurbānı ey īcād-ı güftār eyleyen
Kim dehānuñdur senüñ yoḫdan beni var eyleyen

2 İsterem kim kākülüñden üzmesüñ cān riştesin
Bir birine şemʿ ile pervāneni yār eyleyen

3 Var ümīdüm itmeye nevmīd ol gülden beni
ʿĀlemi gülzār iden bülbülleri zār eyleyen

4 Hīç lafẓ olmaz libās ol maʿnā-yı bīgāneye
Bilmenem yā Rab ne söyler ʿışḳı izhār eyleyen

5 Gerçi nāḳışdur vücūdum feyżsiz olmaz vücūd
Göz götürme benden ey yoḫdan beni var eyleyen

6 Nāle ger imdāduma her laḥẓa her dem yetmese
Hāl-i zārumdan seni kimdür ḫaberdār eyleyen

7 Nola yā Rab ḥāl ivinde açsa bir gün söz başı
Ḳavsī-i āteş-zebānı maḥv-i güftār eyleyen

---

404 TB, 159b; TF, 129b; İ, 95b; L, 76b

2 pervāneni: pervāneden İ

3 itmeye: itme kim TF

7 ḥāl: ḥālüñ İ

405

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Ḳoydum elden iki ʿālemde ne kim var etegin
Böyle merdāne dutar kim ki dutar yār etegin

2 Söylemeñ derdümi zinhār Mesīhāya ki ben
Ölürem ḳoymanam elden dil-i bīmār etegin

3 Nisbetüñ hīç güle yoḫdur senüñ ey gül ki dutar
Gülleruñ bülbül-i şeydā kimi her ḫār etegin

4 Göñlümi dāġlaruñ dutdı vü tesḫīr itdi
Öyle kim sikke dutar dirhem ü dīnār etegin

5 Ḳanı öz boynuña mīnā kimi ol seng-dilüñ
Kim olup mest dutar sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār etegin

6 Nice Mecnūn ile Ferhāda diyerler ʿāşıḳ
Ki dutupdur biri ṣaḥrā biri kuhsār etegin

7 Gözümi vaṣl güni ḥayret eger baġlamasa
Dutaram pençe-i müjgān ile dildār etegin

8 Beni çün elden ayaġdan aparur ḫᵛāb-ı ʿadem
Ne ümīd ile dutım devlet-i bīdār etegin

9 Dutabilmez etegin çarḫ-ı muʿallā Ḳavsī
Kim ki ṣıdḳ ile dutar Ḥaydar-ı Kerrār etegin

---

405 TB, 160a; TF, 130a; İ, 95b; L, 77a
6 nice: niye TF
7 pençe-i müjgān: nice müjgān İ
8 - L
9 Ḥaydar-ı Kerrār: ṣıdḳ ile yār L

406

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün-feilün

1 Ḥalīl gülşeni içre nihāl-i dil-keşsen
Egerçi ʿālem-i ẓāhirde naḫl-i āteşsen

2 Senüñ yanında mey-i lāle-gūn nedür sāḳī
Ki sen ben istedügüm ṣāf u pāk u bī-ġışşsan

3 Fiġān ki şekveye oḳşar bu reng söz verene
Egerçi ḫāksan ey ʿışḳ maḥż-ı āteşsen

4 Hemīşe istedügün derd ü dāġ yetdi saña
Henūz ey dil-i ḫūnīn niçün müşevveşsen

5 Seni ben oḳşadayım hansı yāye ey ebrū
Ki sen kemān-ı felek teg hemīşe per-keşsen

6 Egerçi şāḫ-ı gül ü serv-i nāz raʿnādur
Boyuñ belāsın alım yüz olarca ser-keşsen

7 Diyār-ı ʿışḳda Ḳavsī ki toprağı ḳandur
Saña yaman dimek olmaz yaman belā-keşsen

---

406 TB, 160b; TF, 130b; İ, 96a; L, 77a

3 söz verene: sözdür ne İ
4 yetdi: itdi İ
5 per-keşsen: ser-keşsen L
6 şāḫ-ı gül ü serv-i nāz raʿnādur: bir degül ü serv-i nāz ruḫsāruñ İ

407

Mefāʿīlün mefāʿilün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Aparmışdur beni bir yerde ol serv-i revān menden
Ne istersiz diyüñ ey dostlar ummañ yalan menden

2 Bu yoldan kim yerüñ boş ḳalmasuñ ṣaḥrāda ey Mecnūn
Gelür bir gün ki ḳalmaz sen kimi nām ü nişān menden

3 Beni hicrāna yandurma hemīn daḫi sen ey gerdūn
Sitem senden taḥammül menden ü tāb ü tüvān menden

4 Bu ṣaḥrālarda ey aḥbāb itersiz gelmeñ ardumca
Ḳalursuz varı bī-nām u nişān ṣormañ nişān menden

5 Üzüldi cānum u cismüm per-kāh oldı miḥnetden
Ne istersen ne virdüñ almaduñ ey āsmān menden

6 Hedef teg başum olsuñ tercümān kütāhlıġ itsem
Gel ey ebrū-kemān meydāne oḫ senden nişān menden

7 Benümçün ḥaḳ bilür kim ʿömr-i cāvidāndan artuḳdur
Eger naḳd-i ḥayātum alsañ ey serv-i revān menden

8 Yazılmışdur ezel başdan menüm anlumda bir mıṣraʿ
Ki senden ey humā iḳbāl ü müşt-i üstüḫᵛānmenden

9 Ġubār-ı rāhuñam ey cān-ı şirīn cism ü zārum bu
Ḫırām-ı bī-ṣadā senden nigāh-ı bī-zebān menden

10 Dilüm yoḫdur benüm ey ney saña hīç nisbetüm yoḫdur
Virüpdürler baña derdi alupdurlar fiġān menden

11 Temevvüç çaġıdur ey baḥr-i māl-ā-māl raḥmet hey
ʿAṭā-yı bī-cihet senden günāh-ı bī-girān menden

407
YB, 160b; TF, 130b; İ, 96a; L, 77b
1 istersiz diyüñ: ister serv teg İ
3 daḫi sen: ü daḫi TF, L
5 cānum u: cān-ı İ
6 - TB
7 - TB
9 Ġubār-ı rāhuñam : Ġubār-ı rāhum TB
10 derdi: derd ü TF, İ / alupdurlar: alupdur TB
11 çaġıdur : ḫīnidür TB // ʿAṭā-yı bī-cihet: ʿAṭā-yı bī-ʿadet L
16 şāh-ı velāyet Ḥayder-i Ṣafder yeter: ol şāfiʿ-i rūz-ı cezānuñ luṭfı bes L

12 Günehkārem men ammā sen teraḥḥum kānısan kesme
Teveccüh bābını ey Ka'be-i emn ü emān menden

13 Ümīdüm var Betūlüñ ḫānedānından ümīdüm kim
Teveccüh kesmesün ol maḫzen-i genc-i nihān menden

14 Cigergāh-ı Ḥasandan isterem kim iki 'ālemde
Ḫabersiz olmasun ol ḳıblegāh-ı ins ü cān menden

15 Ümīdüm var yetişsün Kerbelā deştine toprağum
Alanda virdügi cānını ol cān-ı cihān menden

16 Baña şāh-ı velāyet Ḥayder-i Ṣafder yeter Ḳavsī
Eger gerdūn-ı bī-zinhār işitmez el'emān menden

408

Fāilātün fāilāütün fāilātün fāilün

1 Sehldür tasḫīr ḳılmaḳ ser-be-ser dünyā yüzin
Pādişāh oldur ki Mecnūn teg dutar ṣaḥrā yüzin

2 Ey ki dutmış pertevüñ ḫurşīd teg dünyā yüzin
Ẕerrece gör arada bir gün bu ḫāk-i pā yüzin

3 Olmuşam bir Leylī-i nāz-āferīn Mecnūnı kim
İtleri toprağa sürter āhū-yı raʿnā yüzin

4 Ol ḥicāb-ālūd gül ruḫsārı görsüñ görmeyen
Perde-i ebr içre ḫurşīd-i cihān-ārā yüzin

5 Ey firengī ḥüsnlü bu rengile kim mende var
Görmek olmaz hīç gebr ü kāfir ü tersā yüzin

6 Dostlar ol nīm-rengüñ bes ki men yek-rengiyem
Gözlerüm mümkin degül görsüñ gül-i raʿnā yüzin

7 Bü'l-heves ger ʿışḳdan lāf ursa dut maʿẕūr kim
Ḫār u ḫas hem mevc teg dutmaḳ diler deryā yüzin

8 Bilmenem yā Rab ne söyler sebz-i teh-i gül-gūnuma
Her gören ġāfil bu reng ilen men-i şeydā yüzin

9 ʿĀlemi Mecnūn idüpdür ḥüsni yüz min perdede
Āh eger maḳdūr olaydı görmek ol Leylā yüzin

10 Her ḫas u ḫāre taḥammül eyleyen deryā kimi
Gevher-i sīr-āb ile āḫir dutar dünyā yüzin

11 Dīde-i āhū bi-ʿaynih dāġ-ı berg-i lāledür
Bes ki Ḳavsī dūd-ı āhum yaşurur ṣaḥrā yüzin

408
TB, 161b; TF, 131b; İ, 96b; L, 78a
1 ṣaḥrā: dünyā TB
5 mende: sende İ
7 diler: ile İ
10 - İ , dünyā: deryā L

409

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿIşḳ deryāsında evreng-i sipihr-i bī-sütūn
Her kef-i bī-maġz-ı deryā bir ḥabāb-ı ser-nigūn

2 Ol leb-ā-leb sofradan kim ben onuñ mihmānıyam
Çarḫdur bir sini vü ḫurşīddür bir tas ḫūn

3 Yer gök ü gök yer gerek maʿḳūs-ı ṣadr u āstān
Öz yerinde cā-be-cā eglense her ālī u dūn

4 Ḫᵛār baḫmañ ger żaʿīfem kim bükülmiş ḳāmetüm
Ḫalḳa-i zencīr-i Mecnūndur ey erbāb-ı cünūn

5 Ey sözi Şīrīn benüm Ferhāda yoḫdur nisbetüm
Kim senüñ müjgānuña bir laḥża düzmez Bī-sütūn

6 Bes degül mi zīr-dest ü pāymāl itmek beni
Bir yuḫaru baḫginen ey çarḫ-ı dūn-ı ser-nigūn

7 Gelse ol serv-i sehī bes handa yā Rab eglenür
Sīnedür ṣaḥrā-yı āteş dīdedür deryā-yı ḫūn

8 Ol ḫas u ḫāşāk teg kim seyl-i fermānındadur
Bir zamān öz ḥālüme Ḳavsī beni ḳoymaz cünūn

---

409 TB, 162a; TF, 132a; İ, 96b; L, 78b
1 evreng-i sipihr-i bī-sütūn: evreng-i sipihr-i nil-gūn İ
3 ü gök yer gerek: bir gerek onda İ
4 ey erbāb-ı cünūn: eger bāb-ı cünūn L
5 düzmez: düzmiş TB

410

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sāḳi-yi ḫūn-ḫᵛār kimdür baġrumı ḳan eyleyen
Din alan dil virmeyen yaġmā-yı īmān eyleyen

2 Mümkin olmaz kim ḫas u ḫāşāki od yandurmasun
İḫtiyār ilen degül ol berḳ-i cevlān eyleyen

3 Dil-rubālıġ siz daḫi eylersiz ammā özgedür
Ey firengī-zādeler ol nā-müselmān eyleyen

4 Teñgri içün günde bir yol dostlar kimdür beni
Ol firengüñ Kaʿbe-i kūyında ḳurbān eyleyen

5 Bilmenem yā Rab ne oddur ʿışḳ-ı maġz-efrūz kim
Arturur ol derd-i bī-dermānı dermān eyleyen

6 Aç tebessümden tekellümden dutulmış göñlümi
Ey ḥavāsum ġonçesin gül teg perīşān eyleyen

7 İntiẓāruñ perde-i çeşmümde pinhān eylemiş
Berḳ-i ʿālem-sūzı ebr altında pinhān eyleyen

8 Laʿl ü tāb u ʿārıż u çeşm ü nigāhuñdur senüñ
Ḳan içürden ḳan içen ḳan aġladan ḳan eyleyen

9 Yaşururlar bülbülüñ Ḳavsī nevā-yı nālesin
Bes ki var gülşende bī-āheng efġān eyleyen

410
TB, 162b; TF, 132b; İ, 97a; L, 78b
5 arturur: azdurur TB
7 ebr: yer TB
8 laʿl-i nāb: Laʿl ü tāb TB

411

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sāḳiyā mey vir ki baġruñ ben kimi ḳan olmasun
Kākülüñ teg ħāṭır-ı cemʿüñ perīşān olmasun

2 Olmasun kim hergiz ol serv-i revānuñ sāyesi
Yā Rab ol miḥrāb-ı ebrū ṭāḳ-ı nisyān olmasun

3 Cān ħū yoħdur nā-tüvānlıġdan men-i bī-tābda
Kim diyem her yerde cānān olmasa cān olmasun

4 Bir göñül kim olmış ey genc-i revān mesken saña
İsterem seyl-āb-ı teşvīş ile vīrān olmasun

5 Kim ki bilmez zemzem-i eşk-i revān keyfiyyetin
ʿIşḳ-ı pāküñ Kaʿbe-i kūyında ḳurbān olmasun

6 Yandı baġrum ʿandelīb-i bī-nevānuñ ḥāline
Kim yolında hīç esīrüñ ħār-ı hicrān olmasun

7 Çarħ ile per-ħāş Ḳavsī neng-i himmetdür baña
Kimse nā-merd ile yā Rab merd-i meydān olmasun

---

411 TB, 163a; TF, 132b; İ, 97b; L, 79a
1 ben: ney İ
2 sāyesi: gölgesi TB
3 ħū: çe İ
4 genc-i revān: serv-i revān İ
6 ħār-ı hicrān: bend ü zindān İ

412

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gözüm herçend ḳanlar tökdi çarḫuñ odlu dāġından
Bi-ḥamdi'llāh ki āḫır yandı şemʿüm gün çerāġından

2 Ne maḥv olmışsan ey şebnem gül ü ḫurşīd arasında
Ki görsen göz götürmezsen onuñ semīn buḫağından

3 Ṣadefde dāne-i gevher dişüñle baḥs̱ ider ammā
Gerekdür kim bunı deryā çıḫarsun öz ḳulaġından

4 Bināgūş u ḫaṭṭ-ı sebzin ne beñzer ṣubḥa kim ṣubḥun
Temiz olmaz ḳarası ḳarasından aġı aġından

5 Bu gülẕār içre ey gül-pīrehen şebnem ḫayāl itme
Ki düşmiş ġonçe bī-ḫod ḳan aḫar her dem dimāġından

6 Bulanur çünki su ser-çeşmeden şāhid ne lāzımdur
Ki rūşendür benüm ḥāl-i dilüm çeşmüm bulaġından

7 Şerāb-ı lāle-gūn pür-zūrdur maʿẕūr dut sāḳī
Eger farḳ eylemez öz başını Ḳavsī ayaġından

---

412 TB, 163a; TF, 133a; İ, 97b; L, 79b
1 ḳanlar: ḳanlu İ // şemʿüm: şebnem L
2 gül ü: gül-i TB // götürmezsen: götürsen TF
5 - L
6 çünki su: su ki çün İ
7 maʿẕūr dut sāḳi: sāḳi maʿẕūr dut TF // öz: - İ

413

Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

1 Göñlümdeki murādum ey yār sen bilürsen
Her dil ki bilmenem ben dildār sen bilürsen

2 Herçend bī-zebānem leb-rīz-i el-ʾemānem
Ben mest-i cāvidānem huşyār sen bilürsen

3 Ben sanma mey-perestem sāḳīden ötrü mestem
Ben bir binā-yı pestem miʿmār sen bilürsen

4 Ġamzen atanda bir oḫ ḳaşuñ yāyın çeker çoḫ
Göñlümde tāb ger yoḫ ger var sen bilürsen

5 Gelmez fiġān elümden ʿöẕr iste ḳātilümden
Ey ney benüm dilümden yalvar sen bilürsen

6 Ger göñlümi alursan ger yüz çīn öldürürsen
Dildār sen bilürsen ġam-ḫᵛār sen bilürsen

7 Ḳavsī senüñ ḫarābuñ içmiş senüñ şerābuñ
Olmış senüñ kebābuñ ḫūn-ḫᵛār sen bilürsen

413
TB, 163b; Tf, 133b; İ, 97b; L, 79b
1 murādum: murādumı TB
3 mey-perestem: mestem L

414

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gözlerüñ bīmārıyam sāḳī ki bīmār olmasun
Çeşm-i mestinden siyeh-mestem ki huşyār olmasun

2 Böyle kim men görmişem zülfüñ göñüller kişverin
Öyle dutsun kim ḫaṭṭ-ı müşkīn ḫaberdār olmasun

3 Ger Birehmen derd bilmez bütlerüñ meftūnıdur
Dil bilür bilmezlere kāfir giriftār olmasun

4 Öz gözümle dostlar görmeñ beni zinhār kim
Hīç düşmen ben kimi ḫᵛār olmasun ẓār olmasun

5 Ben ne derdüm söyleyim sāḳī ki ḥāli her kimüñ
Çehresinden bellüdür herçend iẓhār olmasun

6 Dāne-i merdüm şikār-ı ḫāl ü dām-ı zülfüñe
Ḥaḳ bilür ādem degül her kim giriftār olmasun

7 Sözlerüñ gevherdür ey göz baġlayan sāḥir senüñ
Bī-baṣīretler oña yā Rab ḫarīdār olmasun

8 Çoḫlaruñ var Ḳavsīden ġayri senüñ ammā anuñ
Senden özge kimsesi ger var ise var olmasun

414
TB, 163b; TF, 133b; İ, 98a; L, 80a
4 İ'de 4. beytin 2. mısraı yerine 5. beytin 2. mısraı yazılmış.
5 - İ
7 Sözlerüñ: yüzlerüñ L

415

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Hicrān güni sūz-ı dil ü tāb-ı cigerümden
Pervānelenür şemʿ-i felek bāl ü perümden

2 Bilmek dil-i bīmār mizācını çoḫ işdür
Billāh ṭabībüm nicesen derd-i serümden

3 Görmez gözüm ey merdüm-i çeşm-i nigerānum
Ger şemʿ-i celālüñ ola ġāyib naẓarumdan

4 Men daḫi bir ümmīd ile ḫāk-i rehüñ oldum
Ey serv dirīġ itmegilen sāye serümden

5 Aġyār çeker zaḥmet-i bī-cā ne bilür kim
Yüz dutmaz ayırmaġ beni öz dīdelerümden

6 Ey çarḫ-ı denī pās-ı edeb saḫlaginen kim
Durmaz daḫi her kim ki düşüpdür naẓarumdan

7 Kem dutmaginen kevkeb-i baḫt-ı siyehüm kim
Endīşe ḳılur baḥr-i belā ol şererümden

8 Yandurmadı hīç kimse men-i zārı ki cismüm
Od dutdı semender kimi öz bāl ü perümden

9 Her bir müje bir nīş-i reg ü ebr-i belādur
Ey şemʿ ḫaber ṣormaginen çeşm-i terümden

10 Pūşīde degül ḥāl-i ḫarābum saña ammā
Hīç vechile gūyā ḫaberüñ yoḫ ḫaberümden

11 Ḳāvsī bu hemāndur ki dimiş sāḥir-i māhir
Ger yaḳmasa ḥasret yaḳışı çeşm-i terümden

---

415 TB, 164a; TF, 134a; İ, 98a; L, 80a

1 ü tāb-ı cigerümden: bi-tāb-ı cigerümden İ
3 - L
4 ḫāk-i rehüñ: ḫāk-i rāhuñ TB
5 dutmaz: dutmaḳ İ
6 - L
7 - TF , kevkeb-i baḫt-ı siyehüm: kevkeb-i baḫtum siyehüm İ // baḥr-i belā: berḳ-i belā İ, L
8 - L , cismüm: çeşmüm İ
10 - L , ammā: Ḳavsi TF

416

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Cümle-i ʿālem baña aġyār olupdur yār içün
Āh kim aġyārum olmış yār hem aġyār içün

2 Gün-be-gün düşdüm gözinden ʿāḳibet şebnem kimi
Men ki ḫᵛār-ı ʿālem oldum ol gül-i bī-ḫār içün

3 Kāse kāse ḳan içüp odlare saldım göñlümi
Tā kebāb itdüm muheyyā sāḳī-i ḫūn-ḫᵛār içün

4 El götürdüm sübḥa vü seccādeden Ṣanʿān kimi
Ey firengī-zādeler bil baġladum zünnār içün

5 ʿÖmrümi ṣarf-ı hüner ḳıldum bu kāsid mülkde
Kim hüner taḥṣīl iderler dirhem ü dīnār içün

6 Şuʿle-i hicrān beni yandurdı āḫir āh kim
Saḫlamışdum cānumı ol āteşīn-ruḫsār içün

7 Çeşm-i şūr-ı çarḫ-ı mīnā-reng Ḳāvsī bāde teg
Telḫ-i kām itmiş beni bir şūḫ-ı şīrīnkār içün

416
TB, 164a; TF, 134b; İ, 98b; L, 80b
3 - İ
6 - L

417

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey benüm ẓulmile göñlüm kişverin vīrān iden
Dem-be-dem bir özge nīreng ile baġrum ḳan iden

2 Ey beni bin derd ü dāġ ile ferāmūş eyleyen
Bī-tekellüf her yeten bī-derde yüz dermān iden

3 Ey beni gözden ḳoyan aḫşamadin pervāne teg
Tār u pūdum ṣubḥadin şemʿ-i şeb-i hicrān iden

4 Ey dem-ā-dem ṭıfl-ı bāzī-gūş-ı bī-pervā kimi
Bī-sebeb yüz zaḥmet ile yapduġın vīrān iden

5 Gūşe-i çeşm-i teraḥḥum kesti menden ʿāḳibet
Rūz-ı evvelden beni şermende-i iḥṣān iden

6 Ḫūb ḳurubdur ṭāḳ-ı ebrū teg teġāfül yāyını
Sīnemi āmācgāh-ı nāvek-i müjgān iden

7 Ger ṭabīb-i luṭfuñ iḳbāl itse yā Rab çaġıdur
Kim ne bir derdüm ṣoran vardur ne bir dermān iden

8 Nāḫun-ı saʿy ile Ḳavsīnün açılmaz ʿuḳdesi
Sen yetiş feryāde ey her müşkili āsān iden

---

417 TB, 164b; TF, 135a; İ, 98b; L, 80b
2 bī-derde: bī-derd TB / yüz: de İ
3 - İ , şemʿ-i şeb-i hicrān: şerḥ-i şeb-i hicrān L
5 Rūz-ı evvelden: Rūz-ı evvelde TB, rūz-ı evvelinden İ
7 - L

418

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Çıḫanda cān-ı ḫazīn cism-i nā-tüvānumdan
Ḥadengi çıḫmaz onuñ maġz-ı üstüḫᵛāumdan

2 Ne ḫᵛāb-ı nāze uyupsan çemende ey gül kim
Uyandı ġonçe-i taṣvīr elʾemānumdan

3 Fiġān ki bi-per ü bī-bāllıġ ġamında iken
Zamāne eyledi āvāre āşiyānumdan

4 Gider ki eyleye dermānum artırur derdüm
Meger ṭabībüm usanmaz menüm fiġānumdan

5 Ümīd ü bīm ile bülbül teg ötmez eyyāmum
Eger bahārumı farḳ eylesem ḫazānumdan

6 Şeb-i viṣālümi zinhār dostlar ṣormañ
Bu gün ki şemʿ kimi od çıḫar zebānumdan

7 Naṣīb-i düşmen-i ḫūn-ḫᵛārum olmasun yā Rab
Bu ġam ki yetdi maña yār-ı mihribānumdan

8 Bu ol ġazel ki Fużūlī beyān ider Ḳavsī
Zamān zamān tökülen ḳaṭre ḳaṭre ḳanumdan

---

418 TB, 164b; TF, 135a; İ, 99a; L, 81a
5 eylesem: eylemez L
6 - L

419

Fāilātün fāʿilātün fāilātün fāilün

1 Ḫalḳ yā Rab āḫiret daşını atmışlar niçün
Dīn ü dil naḳdin fenā dünyāya satmışlar niçün

2 Menzil-i maḳṣūd kim bir iki kām artuḳ degül
Bī-ṭarīḳatler keş-ā-keşden uzatmışlar niçün

3 Ḫalḳa kim gerdūnı pāmāl eylemek maḳdūr ola
Ḥırṣ ile Ḳārūn kimi toprağa batmışlar niçün

4 Nūr-ı ẓulmet bir degül ʿışḳ özgedür ʿaḳl özgedür
Bir birile ḫalḳ ṣāf ü dürdi ḳatmışlar niçün

5 ʿIşḳ tīġından eger maʿşūḳ fāriġ-bāl ise
Bes ḳızıl ḳan ile gül raḫtın boyatmışlar niçün

6 Nāleden bī-ṣarfe bülbüller bu bāġuñ ġonçesin
Göçmeġ içün ḫᵛāb-ı rāḥatden uyatmışlar niçün

7 Saldı Ḳavsī ʿāleme şūr-ı ḳıyāmet ʿışḳdan
Bilmenem Mecnūn ile Ferhād yatmışlar niçün

---

419 TB, 165a; TF, 135b; İ, 99a; L, 81a
1 naḳdin: naḳdini TB
2 İ'de 2. beytin 2. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.
3 maḳdūr: mümkin İ
4 bir: bes L // ṣāf ü: ṣāfī İ
5 - L , tīġından: tīġı ile TF / ise: ola İ // gül: kim İ
6 ḫᵛāb-ı rāḥatden: ḫᵛāb-ı ġafletden İ, L

420

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṣabr u ḳarārum aldı bir ārām-ı cān bu gün
Bir yaḫşı yāre göñlümi virdüm yaman bu gün

2 Bildüm nigāh-i gūşe-i çeşmi ne şīvedür
Maʿlūmum oldı fitne-i āḫir-zamān bu gün

3 Ey kim naṣīb-i rıṭl-ı girān itdiler saña
Maḫmūrlardan ötmeginen ser-girān bu gün

4 Bī-intiẓār danla virür cürʿa cürʿa mey
Devr-i sipihr her kime içdürse ḳan bu gün

5 Her kim bu gün ne ekse biçer danla bī-gümān
Zinhār itme yaḫşılar ile yaman bu gün

6 Bir ḳaş yāyı elinde çekersen nedāmetin
Öldürme nāz ile beni ey şaḳ kemān bu gün

7 Ḳavsī dünen çemen saña dām-ı belā iken
Yā Rab ne yüzden oldı ḳafes āşiyān bu gün

---

420 TB, 165b; TF, 136a; İ, 99b; L, 81b
2 TF'de 2. beytin 2. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş
3 - L
6 şaḳ: şaḫ TB
7 āşiyān: āşinā L

421

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Gel bu meyden sāḳiyā iç bir nefes kan bir zamān
İmtiḥān içün bizim odlare hem yan bir zamān

2 ʿĀḳibet cānāne teslīm eyledüm cān naḳdini
Şükr kim kāmumca āḫir döndi devrān bir zamān

3 Tīz ümīdüm mezraʿı sīr-āb olup ser-sebz olur
Eylesün üstādeliġ ey ebr-i iḥsān bir zamān

4 Maġz-ı cānum yandırur bu sürʿat ile āh eger
Öz ʿinānın saḳlaya ol berḳ-i cevlān bir zamān

5 Ol ki bir ʿömr āteş-i hicrāne yandurmış beni
Çekmesüñ yā Rab benüm teg dāġ-ı hicrān bir zamān

6 Çekseler inṣāf mīzānında artuḳdur henūz
Ṣubḥ-ı vaṣl-ı cāvidāndan şām-ı hicrān bir zamān

7 Tā nefes vardur seni Ḳavsī unutmaz bir nefes
Sen hem ondan ġāfil olma yād idüp an bir zamān

421
TB, 166a; TF, 136a; İ, 99b; L, 81b
3 sīr-āb olup ser-sebz: ser-sebz olup sīr-āb L // ebr-i iḥsān: ebr-i raḥmet L
5 bir : - L
6 - L

422

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳ oldum yeñi başdan bir perī ruḫsāre men
Mest men bī-ʿaḳl men divāne men bīçāre men

2 Bir sipend-i şūḫ yüz micmerde yanmaġ seyri var
Nola virsem göñlümi her günde bir dildāre men

3 İsterem pervāne sūzın sevmişem bülbül sözin
Kim ʿinānum virmişem ol şemʿ-i gül-ruḫsāre men

4 ʿĀḳibet bir yerde bī-fikrem ferāmūş eylerem
Kāş tapşursam ḥayātum naḳdini dildāre men

5 Gözleri ḳan içmek ü ḳan tökmek ister kiprigi
Cānumı bu ḳorḫudan teslīm ḳıldum yāre men

6 Görmedüm bir ẕerre ʿayb aġzında ol şīrīn-lebüñ
Diḳḳat ile eyledüm herçend aña neẓẓāre men

7 Noḳta-i ḫālüñden ey göz merdümi pergār çek
Eşk-rīzān olmışam ser-geşte men āvāre men

8 Şenbe vü ādīne çoḫ gördüm velī gün görmedüm
Tā bu mekteb-ḫānede farḳ itdüm aġ u ḳare men

9 Eylemez Ḳavsī tedārik bir nefes ʿişyānumı
ʿÖmr-i cāvidān eger ṣarf itsem istiġfāre men

---

422 TB, 166a; TF, 136b; İ, 100a; L, 82a
3 virmişem: görmişem L
4 - L
5 Gözleri: gözlerden İ
6 - L
7 çek: tek İ, L

423

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Sızıldar üstüḫᵛānum bilmem ey cān sen ne sızlarsan
Yanar berḳ-i belādan ol ney-istān sen ne sızlarsan

2 Göñül ḫūn-ı cigerden cām-ı gül-gūnuñ leb-ā-lebdür
Bu hamı ʿayş ile ḫāne-vīrān sen ne sızlarsan

3 Bu gün men bī-zebānem bend bendüm yansa ʿayb olmaz
Saña mümkindür ey ney āh u efġān sen ne sızlarsan

4 Yanarsan maṭlabınca ey sipend-i şūḫ odlarda
Benüm teg görmemişsen dāġ-ı hicrān sen ne sızlarsan

5 Ben ey ney olmuşam bī-tāb öz feryād u nālemden
Bu yanar od beni itmiş neyistān sen ne sızlarsan

6 Gerekdür kim ḳafes ḳaydında ben feryād idem bülbül
Müyesserdür saña seyr-i gülistān sen ne sızlarsan

7 Sınup mīnā kimi ben sızlasam bī-cā degül Ḳavsī
Bükülmiş ḳadd ile ey ṭāḳ-ı nisyān sen ne sızlarsan

---

423 TB, 166b; TF, 137a; İ, 100a; L, 82a

3 yansa: kesse İ

4 odlarda: odlara İ // teg: - L

7 Sınup : sınuḳ İ, L / sızlasam: lāl isem İ

424

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īln mefā'īlün

1 İlāhī göñlümi yā bāde yā ḳan isterem senden
Bu vīrān mülki ey mi'mār vīrān isterem senden

2 Zemīn-gir olmuşam bī-mihrlikden sāye teg yā Rab
Bu yoldan bir yegin serv-i ḫırāmān isterem senden

3 Senüñ ben kākülüñ tārına göñlüm baġlaram āḫir
Onı zülfüñ kimi ammā perīşān isterem senden

4 Göñül bir ḳaṭre ḳan artuḳ degül virdüm saña ammā
Gözüm ol ḳaṭreni deryā-yı 'ummān isterem senden

5 Ġaraż sensen ṭabībüm her ne istersem budur vechi
Ki hem derd isterem hem derde dermān isterem senden

6 Bitürmek ḥayfdur zaḫm-ı nümāyānuñ bu yüzdendür
Ki evvel merhem ondan ṣoñra peykān isterem senden

7 Diyerler öldürüpsen Ḳāvsīni hicrān ilen ammā
Anuñ ḳanını ben ey nā-müselmān isterem senden

---

424 TB, 167a; TF, 137b; İ, 100b; L, 82b

1 vīrān: ābād L
2 TB'de 2. beytin kenarında "Bu yoldan bir ṭulū' mihr-i cūlān" yazısı var .
4 degül virdüm saña ammā: dil niçün degül virdüm İ
6 ondan: olandan İ / peykān: dermān İ
7 öldürüpsen Ḳavsīni hicrān ilen ammā: saña kim Ḳavsini hicrān ile öldürdüñ İ

425

Mefūlü mefāīlün mefūlü mefāīlün

1 Bir sen kimi gül yoḫdur bu güller arasında
Yoḫ ben kimi bülbül hem bülbüller arasında

2 Herçend siyeh-baḫtem bil ḳadrümi yaḫşı kim
Perverde olur dāyim od küller arasında

3 Terk itme göz ü göñlüm kim ṣuna dutar mesken
Yā çeşmeler üstünde yā göller arasında

4 Geh vaṣl beni saḫlar geh hicr ḳılur pinhān
Bu odlaruñ içinde ol küller arasında

5 Ol çehre midür yā Rab bu kākül-i müşgīn mi
Yā ḳalmış ola nesrīn sünbüller arasında

6 Herçend meh-i Kenʿān ḥüsn ile ser-āmeddür
Lāyıḳdur onı saysan ger ḳullar arasında

7 Ol niʿmetüñ ey bülbül bil ḳadrini şükr eyle
Feryād nedür kāfir nev-güller arasında

8 Peyveste olurduñ sen āhūlar ile hem-dem
Men yalḳuzam ey Mecnūn bu çöller arasında

9 Ol şāh saña āḫir bir sāye salur Ḳavsī
Sāyil kimi ḳoy başuñ yat yollar arasında

425
TB, 167b; TF, 138b, İ , 100b; L, 82b
2 yaḫşı kim: yaḫşı sen TF
5 çehre midür: çehresidür TB, İ / mi : kim İ
8 olurduñ: olursan İ

426

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāilün

1 Nola ger farḳ ola nā-merdlerden merd dünyada
Egerçi bellüdür her merd ü her nā-merd dünyada

2 İderdüm nīk ü bed farḳın bilürdüm yaḫşılar ḳadrin
Fiġān kim açmadum göz bir nefes nā-merd dünyada

3 İçerler ḫalḳ-ı ʿālem sāġar-ı zerrīn ile ṣahbā
Baña ḳalmış mı eşk-i sürḫ u reng-i zerd dünyada

4 Beterdür tīġdan bī-āb-rūlar ṣūretin görmek
Ki olsuñ ṭuʿme-i şemşīr her nā-merd dünyada

5 Cihānda būy-ı derd ü dāġ hīç bir kimseden gelmez
Anuñçün gün görürler merdüm-i bī-derd dünyada

6 Yetişmez mihr-i ʿālem-tāba çıḫsa göklere şebnem
Viṣālinden gülüñ ger olmasa dil-serd dünyada

7 Nice yıġsuñ külüm yā Rab nesīm-i ṣubḥ-ı maḥşer kim
Beni yandurdı bī-raḥmāne ol bī-derd dünyada

8 Olar kim ol ṭabībüñ ḥikmetinden ġāfil olmışlar
Ne bilsüñler ki ʿayn-ı ʿāfiyetdür derd dünyada

9 Nice ben bilmeyüm Ḳavsī bu vīrān olmışuñ ḳadrin
Ki öz göñlümden ayru bulmadum hem-derd dünyada

---

426 TB, 167b; TF, 139a; İ, 1001a; L, 83a
2 göz : ben İ
3 eşk-i sürḫ u reng-i zerd: eşk-i zerd ü reng-i sürḫ L
6 - L , mihr-i ʿālem-tāba: mihr-i ʿālem tā ki İ// olmasa: olmaya TB
7 - L
8 ʿayn-ı ʿāfiyetdür: ʿayn-ı ʿāḳibetdür İ, L
9 bilmeyüm: bilmenem TF, L

427

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Herçend tīġ kimi ḳadüñ ḫalḳı doġrıya
Doġra ki yoḳ zevāl iki ʿālemde doġrıya

2 Fettān gözüñ uġurladı uġrı nigāhdan
Bin göñli kim ḥelāldür uġrıdan uġrıya

3 Müjgān dimeñ aña ki men sāde uġradum
Bir çalıcı ḥarāmīye bir egri uġrıya

4 Yā Rab duyınca bir daḫi ol ḳanlu mey görem
Kim öte ḳan dutanlara doğrıya doġrıya

5 Ḳavsī kimi ḳıyāmetedin tanımaz özin
Ol terk-i mest her kime bir ḳatla uġrıya

427
TB, 168a; TF, 139b; İ, 101a; L, -
2 göñli: göñlimi İ
4 öte: oña İ

428

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Yeter mi rişte-i cān gevher-i yegānesine
Ki gün kemendi anuñ yetmez āstānesine

2 Men-i muḥaḳḳarı ṣayd itdi ol hilāl-ebrū
Ki çarḫ reşk aparur yāyına nişānesine

3 Nedür ḥayāt u dil ü dīn ki itmeyüm bir bir
Fedā kirişmesine nāzına bahānesine

4 Ḥarāmī göñlüme tapşurdı zer-nişān oḫlar
Ki her birisi deger pādşāh ḫizānesine

5 Nola fiġānum işit sen ki gül ḳulaġ olmuş
Ayaġdan başadin bülbülüñ terānesine

6 Ġam-ı beden yeter ey dil ki nev-bahār geçer
Virince murġ-ı çemen revnaḳ āşiyānesine

7 Eger ḫaber bula ḳuş kūşe ẕevḳiden Ḳavsī
Belā-yı dāmı ider iḫtiyār dānesine

---

428 TB, 168b; TF, 139b; i, 101b; L, 83a
1 yetmez: tiz yetmez İ
5 işit sen : işitse L / ki gül: göñül İ

429

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bir ʿömr baġladum naẓarum mehliḳālara
Ṣarf eyledüm gözüm ışıġın tūtiyālara

2 Saldı tekellümüñ beni aġzuñ ḫayāline
Çoḳlar düşer söz üste görünmez belālara

3 Bizden esirgeme diler isen beḳā-yı ḥüsn
Niʿmetden ol ḳalur ki virürler gedālara

4 Yād itmeġ āşināları ʿayb olmaz ey ṣabā
Söyle bizümle yādlanan āşinālara

5 Āḫir ḫayāl-i mūy-miyānuñ senüñ beni
Uġratdı göz göre ne görünmez belālara

6 Ol cism-i nā-tüvān bu reg ü üstüḫᵛānmıdur
Ya bir ġubār ḳonmış ola būriyālara

7 Nem yerde nemlü perde çürür sermedin güne
Vechi budur ki göz tikerem dil-rübālara

8 Yāy arḫasın çevirmedin almaz nişānını
Ḳavsī duʿāda arḫa çevir müddeʿālara

429
TB, 169a; TF, 140a; i, 101b; L, 83b
2 görünmez belālara: götürmez cefālara İ
4 Söyle: Söyler İ
5 göre: göze İ / ne: göre TF
7 yerde: perde L / güne: gözüm TF, ki ben İ // dil-rübālara : mehliḳālara L
8 yāy: yār L

430

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ger cān dilerse laʿl-i lebüñ cānum üstüne
Dil ister ise dīde-i giryānum üstüne

2 Gözden ne görmiş ola dil-i pāre pāre kim
Ṣaf baġlamış gelür ṣaf-ı müjgānum üstüne

3 Tebḫāl olur sitāreleri mihr ilen felek
Bir el basarsa sīne-i sūzānum üstüne

4 Ter-dāmenem cihānda velī bī-taʿalluḳam
Dünya tozı yapuşmadı dāmānum üstüne

5 Lengerlü tīġden nice zaḫmum göz örte kim
Şebnem girāndur ol gül-i ḫandānum üstüne

6 Topraġdan beni götüren ḫāksār olur
Toz ḳondı bes ki gevher-i ġalṭānum üstüne

7 Ḳavsī dimem lebinden anuñ ol gerek baña
Düşnām u būse her ne gelür cānum üstüne

---

430 TB, 169a; TF, 140b; İ, 102a; L, 84a
6 ḫāksār: ser-girān İ

431

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Müyesser oldı bu gün vaṣl-ı yār kāmumca
Açıldı ġonçe vü oldı bahār kāmumca

2 Henūz azdur eger şükr idem ḳıyāmetedin
Ki bir gün oldı benüm rūzigār kāmumca

3 Fürūġ-ı vaṣldan otlandı şemʿ-i müjgānum
Kül itdi ʿāḳıbet ol nevḳ-i ḫār kāmumca

4 İlāhī nālem ile şām-ı hicr yanmayasan
Ki döndüñ ey felek-i bī-medār kāmumca

5 Ḫaṭādır ol ki diyer bir gül ile yaz olmaz
Ki oldı bir nefes ol nev-bahār kāmumca

6 Bir arḫa kim gele su var ümīd birde gele
Olursa ʿömr olur bir de yār kāmumca

7 Senüñ murāduñ ile oldı ger zamān Ḳavsī
Benümde bir gün olur rūzigār kāmumca

---

431 TB, 169b; TF, 140b; İ, 102a L, 84a

2 ḳıyāmetedin: ḳıyāmete dek L
3 otlandı: ivlendi İ, odlandı L // nevḳ-i ḫār: vaṣl-ı ḫār L
7 rūzgār: nev-bahār İ

432

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Sözüm yoḫdur felek ger baḫmasa gözden aḫan yaşa
Budur ḳorḫum kim ol seyl-i belā bu körpüden aşa

2 Nigāh u dīde bir birin unutdı sen niḳāb açgec
Belī maḥşer güni kimdür baḫan her yāre yoldaşa

3 Birin zāhid birin miḥrāb sandum cānı tapşurdum
Emānet mi virürdüm ol ḥarāmi göz ile ḳaşa

4 Bu yüzden dutmanam yaşum ʿinānın kim degül kāmil
Biri kim degmemiş ʿālemde başı daşdan daşa

5 Teʿaccüb yoḳ çekerse gõñlüme göz tīġ-i müjgānın
Ki dāyim dehrde ḳan yuddurur ḳardaş ḳardaşa

6 Nola ger bulmasa taġyīr zāhid gõñli ḥüsnüñden
Ne te's̱īr eylesüñ ḫurşīd-i rūşen-ger ḳara daşa

7 Şikeste Ḳavsīye gösterme istiġnā yüzin munca
Kiçikdür ẓarf odın çoḳ güclü itme olmaya daşa

---

432 TB, 170a; TF, 141a; İ, 102a; L, 84b
1 bu: bir L / aşa: daşa L
2 unutdı: unutduñ İ / açgeç : açsañ İ // yāre: yār u İ, L
3 ile : bile TB
4 yüzden: yoldan L
5 - L , yoḳ: çoḳ İ // ḳardaş ḳardaşa: yoldaş yoldaşa İ
7 çoḳ güclü itme: āheste-raḳ it L

433

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Baḫan kimdür gül ü gülzāre ol ruḫsār olan yerde *
Ḥas ü ḫāşāke kim iḳbāl ider gülzār olan yerde

2 Ġam-ı ʿışḳuñ beni dünyā ġamından fāriġ itmiş kim
Şerer bī-dest ü pādur berḳ-i bī-zinhār olan yerde

3 Anuñ yanında ey göz tökme eşk ü içme ḳan ey dil
Mey ü sāġar ne lāzım sāḳī-i ḫūn-ḫᵛār olan yerde

4 Belādur iḫtilāṭ-ı merdüm-i efsürde-dil vāʿiẓ
Beni mey-ḫāneler mest eylemez huşyār olan yerde

5 Ben elden gitmişem ey ḫūblar menden ne istersiz
Ki himmet ehli hergiz yoḫ dimezler var olan yerde

6 Göñülden iş gelür herçend ṣūret nā-tüvān olsa
Beden bī-kārdur ammā göñül bīmār olan yerde

7 Mey-i gül-fām olanda tā dilüm var hāy u hūyum var
Velī aġzum açılmaz zāhid istiġfār olan yerde

8 Ḥoş ol sāʿat ki çeşm-i zaḫm içün bī-tāblıġ Ḳāvsī
Sipend itsüñ beni ol āteşīn-ruḫsār olan yerde

---

433 TB, 170b; TF, 141b; İ, 103b; L, 84b
* L'de 433. gazel ile 434. gazel yer değiştirmiş.
1 baḫan: yaḫan L
6 - L

434

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Neşāṭ-ı mey ġanīmetdür ġam-ı hicrān olan yerde
Ḫumār-ālūde ṣahbā şükrin eyler ḳan olan yerde

2 Ḫayālüñ sīnede göñlüm ayaġ altındadur sāḳī
Oturmaz ṣadrda iv ṣāḥibi mihmān olan yerde

3 Cünūna teng-nā-yı kūçe vü bāzār āfetdür
Benüm cevlānumı görmek gerek meydān olan yerde

4 Dime berḳ-i bahārāndur ki ebr-i dūd-ı āhumdan
Şererlerdür çıḫan ol āteşīn cevlān olan yerde

5 Ben ol miḳdār vaḥşet eylerem aġyār yanından
Ki ārām ile göñlüm eglenür cānān olan yerde

6 Refīḳinden olur yaḫşı yamanı her kimüñ ẓāhir
Ki zencīr ile eglenmez melek şeyṭān olan yerde

7 Bu żaʿf ile benüm ḳaddüm nice ḫam bulmasuñ Ḳavsī
Sipihr saḫt-bāzū ḳāmeti çevgān olan yerde

---

434 TB, 170b; TF, 141b; İ, 102b; L, 84b

3 āfetdür: el virmez L

4 - L , cevlān: ruḫsār İ

5 - L

7 - L

435

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bi-ḥamdi'llah yatupdur sīnem içre dāġ dāġ üste
Belī meşhūr sözdür ol mes̱el kim yaġ yaġ üste

2 Ḳaradur rūzigārı her kimüñ kim göñli rūşendür
Bilür her ṭıfl-ı mekteb kim yazılmaz aġ aġ üste

3 Ḳıyāmet hem olursa durmanam ol serv ayaġından
Saña erzānī bülbül gül gül üste bāġ bāġ üste

4 Ayaġdan salmayup mīnā-yı gerdūn mühletüm virse
Yüz il el baġlaram ḳulluġda sāḳi bir ayaġ üste

5 Ne te's̱īr eylesüñ yā Rab ne vech ilen görüñsüñ kim
Felekde yulduzum bir lāledür bir ḳarlu daġ üste

6 Dime ki bilmenem ʿışḳuñda derd ü dāġ ḳadrin kim
Göñül titrer gözüm pervāneler teg bu çerāġ üste

7 Ne gülşendür bu bir gülşen ki tā işler gözüm Ḳavsī
Hemīn bülbül görür bülbül yanında zāġ zāġ üste

---

435 TB, 171a; TF, 142a; İ, 103a; L, 85a

1 sīnem: şebnem L / içre: üste İ

5 - L , eylesüñ: olmasun İ / görüñsüñ: görüñ TF

6 Göñül: gözüm İ

436

Mefā'īlün mefā'ilün mefā'īlün mefā'īlün

1 Sipend-i bī-ṣadāyem şuʿle-i āvāz olan yerde
Neyem ney āteş-i berg ü nevāyem sāz olan yerde

2 Bu dilsizler dilin herçend ney hem menden ögrendi
Nevā-yı nālemi görmek gerek dem-sāz olan yerde

3 Ben ol bī-bāl ü per murġam ben ol bī-dest ü pā ṣaydem
Ki pervāz eylemez rūḥum meger şehbāz olan yerde

4 Anuñ yanında siz pāmālsiz ey serv-ḳāmetler
Görünmez sebze-i ḫᵛābīde serv-i nāz olan yerde

5 Teveccüh şuʿlesi sözinde terdür ser-girānlıġdan
Ḥaḳīḳat ʿāleminde nāz yoḫdur nāz olan yerde

6 Senüñ devrüñde kāfir bütlere īmān getürmez kim
Füsūn u siḥr bāṭıl nāmedür iʿcāz olan yerde

7 Maḥabbet ʿāleminden dostlar her maʿnā üz virse
Diyüñ kim göñlüm eglenmez bu sözler az olan yerde

8 Sanur bülbül beni bī-bāl ü per ammā ne bilsüñ kim
Yüz il pervāz ider şevḳ ehli hem pervāz olan yerde

9 Aña aḥvālümi sen ey nigāh-ı ʿacz şerḥ it kim
Dilüm dutmaz benüm çeşm-i süḫan-perdāz olan yerde

10 Ne bilsüñ ʿandelīb āyīnedür gül-çehreler göñli
Ki feryād u fiġān eyler nefes ġammāz olan yerde

11 Ümīdüm var şehīd-i Kerbelādan bir naẓar Ḳavsī
Ṣaf-ı maḥşerde her yaḫşı yaman mümtāz olan yerde

---

436 TB, 171b; TF, 142b; i, 103a; L, 85a

1 Neyem: benüm İ
2 hem: - İ // Nevā-yı nālemi görmek gerek dem-sāz: nevā-yı āteş berg-i nevāyem sāz İ
3 Ben ol bī-bāl ü per murġam ben ol bī-dest ü pā-ṣaydem : ben ol bī-dest ü pā-ṣaydem Ben ol bī-bāl ü per murġam L
4 pāmālsiz: pāymāli İ
5 - L
6 devrüñde : vaḳtüñde L // iʿcāz: ġammāz İ
7 - L
8 İ'de 8. beytin 2. mısraı yerine 9. beytin 2. mısraı yazılmış.
9 - İ
10 - L
11 şehīd-i Kerbelādan: ḳıyāmet ṣāḥibinden L

437

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Teşne-i gülzār u dāġ-ı lālezārem āh āh
Taḫte-i meşḳ cünūn-ı nev-bahārem āh āh

2 Seyl vīrān eyleyen iv ḳābil-i ta'mīrdür
Neyleyüm ben kim ḫarāb-ı rūzigārem āh āh

3 Ḳudretüm yoḫ çarḫ ivinden başum alup çıḫmaġa
Bir üzi baġlu gözi baġlu şikārem āh āh

4 Nāleden ḫālī ḳılur gāhi sipend öz göñlini
Āh kim men bī-zebānem bī-ḳarārem āh āh

5 Öyle kim seyl-āb öñinde ḫār u ḫas pāmāl olur
Pāymāl-i girye-i bī-iḫtiyārem āh āh

6 Ṣayd eger yüz yerde zencīr olsa mümkindür ḫalāṣ
Men giriftār-ı kemend-i zülf-i yārem āh āh

7 Ḥayf Ḳavsī çarḫ-ı ṣubḥ-ı pīç u tābem ḥayf ḥayf
Āh neylim şem'-i şām-ı intiẓārem āh āh

---

437 TB, 172a; TF, 143a; i, 103b; L , 85b
3 üzi: eli L
4 bī-zebānem: bī-zebān İ

438

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫafīf ü ḫᵛārdur herçend bülbül ḫᵛār yanında
Anuñ pervāzını görmek gerek gülzār yanında

2 Yeten bī-derde derd-i dil dimeñ kim zehr-i ḳātildür
Mey-i gül-reng-i leẕẕet-āferīn huşyār yanında

3 Serāb-ı ḫuşk teg zāhid beni ger hīçe hem almaz
Girāmī gevherem deryā-yı lengerdār yanında

4 Dözür mi sīne-i sūzānına ḫurşīd ʿuşşāḳuñ
Ki gerdūn bir tütündür āh-ı āteşbār yanında

5 Ferāmūş eylesem dünyā vü māfīhānı ʿayb olmaz
Benüm kim yādum u hūşum ḳalupdur yār yanında

6 Ḳara günlülerüñ ḫurşīd-i ʿālem-tābdur göñli
Ne ḥācet şemʿ maḥfil dīde-i bīdār yanında

7 Mey-i gül-fāmdan sāḳī beni mest eyledi Ḳavsī
Ki āb-ı Kevs̱er içsüñ sāḳī-i ebrār yanında

438
TB, 172b; TF, 143a; İ, 103b, L , 86a
1 Ḫafīf: ḫayf TF
3 Serāb-ı ḫuşk: Şerāb-ı ḫuşk İ // yanında: olan yanında L
4 İ’de sayfa düşmüş . Bu sebeple gazelin gerisi yok.
5 - İ, - L

439

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Aġırmaz bü'l-heves 'ışḳ ehli ḫᵛār u zār olan yerde
Nedür zāġ u zeġan miḳdārı bülbül ḫār olan yerde

2 Baña her bir sözi bin yol dimek sāḳī henūz azdur
İşāret yaḫşıdur ammā ṭaraf hüşyār olan yerde

4 Diyerler ḫalḳ kim dermānı var 'ālemde her derdüñ
Ṭabībüm bes nedür dermān göñül bīmār olan yerde

5 Benüm şebnem kimi dünyāda āsāyiş gözüm yoḫdur
Umar mı kimse rāḥat çarḫ āteşbār olan yerde

6 Temennā eylemeñ ey ḫūblar dil-germliġ menden
Ki men pervāneyem ol āteşīn-ruḫsār olan yerde

7 Gözümden yār hergiz ġāyib olmaz tā görem ġayri
Dimeñ kim göñlüm eglenmiş benüm aġyār olan yerde

8 Ne bākum var benüm gerdūn-ı mīnā-fāmdan Ḳavsī
Ki devrān yārdur sāḳī benümlen yār olan yerde

439
TB, 172b; TF, 143b; İ, 108a , L, 86a
1 aġırmaz: aḳarmaz L
6 - L , menden : sizden İ
7 - L

440

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Saldı ol serv-i revān sāye hevā-ḫᵛāhlara
Ayaġı baġlulara elleri kūtāhlara

2 Ḳanı öz boynınadur geçmeyen öz ḳanından
Ger nigāhuñ düşe maḥşer güni ḫūn-ḫᵛāhlara

3 Kākülüñ fikrine ben öyle ki çulḳaşmış idüm
Çıḫar idüm göge yapışsa idüm āhlara

4 Sāye-i luṭf salur başuma bir ser-keş kim
Boyuñ egmez ser-i kūyında gedā şāhlara

5 ʿĀlemüñ derd-i seri ʿaḳl imiş ey bī-ḫodlar
Bunı benden işidürsiz diyüñ āgāhlara

6 Ey ceres her ḳadem öz başına reh-zen çaġırur
Kim ki bu vādīde yol göstere güm-rāhlara

7 Her ḳadar yandurur od şām-ı ġarībān Ḳavsī
Virürem şemʿ kimi arḫa seḥergāhlara

440
TB, 173a; TF, 144a; İ, 108a; L, 86a
5 - L , āgāhlara: āhlara İ
6 ey: bil L

441

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Kūyında yāruñ itler yetmez baña vefāda
Kim bend-i pīrehendür boynumdaki ḳılāde

2 Devr-i ruḫuñda ḫaṭṭuñ var özge āb u tābı
Kim sebzesiz çemendür ruḫsār-ı ṣāf u sāde

3 Ger mihrüñi yaşurmaġ mühr-i leb olmasaydı
Ḫākisterin sipihrüñ nālem virürdi bāde

4 Pervāne ḳāniʿ olsa meh-tāb şemʿi besdür
Tā var yād-ı vaṣluñ düşmez viṣāl yāde

5 Yandurdı maġż-ı cānum ney şemʿ teg ne bilsüñ
Kim tāb-ı nāle olmaz ʿuşşāḳ-ı bī-nevāda

6 Tesḫīr-i eşk ü āh it āb u hevāya uyma
Kim bāġ-ı dehr ḳalmaz dört faṣl bir hevāda

7 Boynumda ḫoş-nümādur zencīr yoḳsa Ḳavsī
Bir it ki ḫū salupdur ḥācet degül ḳılāde

441
TB, 173b; TF, 144b; İ, 108b; L, 86b
4 viṣāl: viṣāli TF
6 it: - İ

442

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Hani menden diyen ol serv-i sehī-bālāya
Ki keş-ā-keş ne revādur bu bükülmiş yāya

2 ʿĀşıḳ oldum yine bir şemʿ-i sehī-ḳāmete kim
Meh-i tābānı begenmez güne salmaz sāye

3 Derd sevdā-geriyem ʿışḳ iledür bāzārum
Var başumdan savul ey aḳl-ı teng sermāye

4 Çekmez el nāṣiḥ-i bī-derd girībānumdan
Ne virüpdür alabilmez men-i ġam-fersāya

5 Ḥarf-i ġammāz meger virdi dehānuñ ḫaberin
Ki vücūdum yine peyġām aparur ʿanḳāya

6 Sebze teg men de bir ümmīd ile pāmāl oldum
Nola ey serv-i revān başuma salsan sāye

7 Yeri yanumda çoḫ ey seyl-i bahārān daşma
Ki bu bir ḳaṭre boyın egse eger deryāya

8 Bilmenem dehrde yā Rab ne vefā görmiş ola
Biri kim göñlüni baġlar bu fenā dünyāya

9 Güvenür ḳaṣrına eyvānına dünyası olan
Ḫāne-ber-dūş gezen ʿarş iledür hem-sāye

10 Nāz ider ẕerreye ḫurşīd meger bilmez kim
Pest olduġça bu miʿrācda artar pāye

11 Boyamış yazı yüzin lālesitān sanma ki ben
Gösterüp dāġumı ḳan aġladuram ṣaḥrāya

---

442 TB, 173b; TF, 145a; İ, 108b (devamı 104a'da); L, 86b
2 şemʿ-i sehī-ḳāmete: serv-i sehi-bālāya L // güne: sāye L
3 ʿışḳ iledür: derd ile İ
5 deh ānuñ: vücūdum İ
7 - L
10 - L
11 yazı: nāz İ
12 - L , pestce dīvār: pençe-i divār İ
13 yā Rab: Kavsi TB // ile . olan L

12 Ḳatlanur cism gözüm yaşına ḥayrānem kim
Dözer ol pestce dīvār bu daşḳun çaya

13 (174b)Giceler nāle-i dil-sūz belādur yā Rab
Olmasun ʿāşıḳ ile kāfir olan hem-sāye

14 Gül-ruẖ-ı serv-ḳadüm cāme-i elvān n'eyler
Ki yeter ẖūn-ı dil-i Ḳavsī aña pirāye

443

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

1 Ey vāy ki elden giderem yār gelince
Dilden düşerem başuma dildār gelince

2 Her kim ne bilür ben kimi mey ķadrini kim ben
Ķanlar içerem sāķī-i ħūn-ħ˅ār gelince

3 Maʿẕūr dutan ger bu ħumār ile çemende
Ṣabr eylemenem ebr-i güherbār gelince

4 Yā Rab bu ķadar yol ki beni żaʿf aparupdur
Gelseydi ṭabībüm men-i bīmār gelince

5 Pervāne kimi günlerüm ezbes ki ķaradur
ʿÖmrüm yeter encāma şeb-i tār gelince

6 Feryād ki seyl-āb-ı sebük-seyr-i ḥavādiŝ
Dağıtdı beni üstüme miʿmār gelince

7 Elbette neşāṭ öldüreceğdür beni Ķavsī
Herçend ġam öldürmese ġam-ħ˅ār gelince

---

443 TB, 174b; TF, 146a; İ, 104a; L, 87a

444

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṭabībüm başuma bir gün gelür va’llāh bi’llāh
Baña tapşurduġı cānı alur va’llāh bi’llāh

2 Diyerler ḥālümi ṣormaz ṣorar bir özge dildür bu
Sanurlar derdümi bilmez bilür va’llāh bi’llāh

3 Beni ey şūḫ-ı sengīn-dil ki tīġuñçün helāk oldum
Sen öldür yoḳsa ḥasret öldürür va’llāh bi’llāh

4 Benüm herçend göñlüm ravża-i rıḍvāndan açılmaz
Eger sen açılursan açılur va’llāh bi’llāh

5 Diyerler ʿömr-i müstaʿcel gider gelmez ne sözdür bu
Ki sen gelsen geçen günler gelür va’llāh bi’llāh

6 Sen al ey iltifāt-ı yār menden naḳd-i cānum kim
Teġāfül ondan ötrü yalvarur va’llāh bi’llāh

7 Elüñ rengīndür ey bülbül ayaġ altına baḫmazsan
Telāfiler tedārikler olur va’llāh bi’llāh

8 Gözüm herçend Ḳavsī derdini pinhān dutar senden
Ḥaberdār ol kim ol bī-dār olur va’llāh bi’llāh

444
TB, 175a; TF, 146a; İ, 104a; L, 87b
2 özge: ġayr L
3 tīġuñçün: tīrüñçün İ
4 açılursan: - L
5 - L
6 - L
7 - L
8 bīdār: bi-derd İ, L

445

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 İstemez mi ol sitem-ger kim beni şād eyleye
Göñlümi taʿmīr ide yüz Kaʿbe ābād eyleye

2 Yıḫduġıçün göñlümi küffāre vācibdür gerek
Yā beni āzād ide yā bin ḳul āzād eyleye

3 Pādişehler eylemezler özleri cellādlıġ
Tā felek vardur ne lāzım yār bī-dād eyleye

4 Her ele yüz tīġ dutmaġ hansı ḳātilden gelür
Çeşm-i mestüñ itdügin ḥāşā ki cellād eyleye

5 Olmasuñ yā Rab ferāmūş ol mürüvvet-pīşe kim
Bī-mürüvvet yārumı görgec beni yād eyleye

6 Eylese bīmār-ı ʿışḳuñ derd ider dermānını
Ḳorḫum oldur kim ṭabībüm terk-i bī-dād eyleye

7 Bāde-i gül-gūnca keyfiyyet virür her-gāh kim
Sāḳi-i nāz-āferīn Ḳavsī beni yād eyleye

445
TB, 175a; TF, 146b; İ, 104b; L, 87b
1 mi: kim İ
2 ḳul: - İ
5 - L
7 beni : seni TF

446

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Men ki elden gitdüm ol serv-i revān gel gör gele
Ḳalmadın cān mende ol ārām-ı cān gel gör gele

2 Acı itmişken bu gün ṣafrā-yı hicrān aġzumı
Dostlar ol dilber-i şīrīn-zebān gel gör gele

3 Gelmemişken kimsede ārām u ṭāḳat ḳoymadı
Ol belā-yı cān-ı ʿāşıḳ nāgehān gel gör gele

4 Eylemişken nāvek-i hicrān müşebbek sīnemi
Nāgehān bir gūşeden ol şaḳḳ kemān gel gör gele

5 Aġlamaġ ḳan eylemekdür dostlar ol bezmde
Göz yolından eşk seyl-ābile ḳan gel gör gele

6 Cānumı hicrān odı yandurmamışken pāk u ṣāf
Üstüme ol āteş-i āteş-feşān gel gör gele

7 Hamı yandan derd ü ġam Ḳavsī alurken cānumı
Bir ṭarafdan ol ḥayāt-ı cāvidān gel gör gele

---

446 TB, 175b; TF , 147a; İ, 104b; L, 88a

1 ārām-ı cān: serv-i revān L
2 itmişken bu gün: itmiş gün-be-gün L
3 ṭāḳat ḳoymadı: rāḥat ḳalmadı İ
4 İ'de 4. beytin 2. mısraı ile 5. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş. sīnemi: cismümi İ // şaḳḳ: şaḫ L
5 ol: bu TB
6 āteş-i āteş-feşān: āteş-i āteş nişān TB
7 Hamı yandan: şeş cihetden L

447

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Fiġān ki dāġ-ı dil efsürdelendi yār gelince
Bu gül açıldı vü daġıldı nev-bahār gelince

2 Yetince yār beni intiẓār cāne yetürdi
Borāne virdi ḫazān ḥāṣılum bāhār gelince

3 Dime ki ḳurtaruram intiẓārdan gelür olsan
Ki gözlerem yoluñı çeşmüme ġubār gelince

4 Ne berḳ var şeb-i hicrān ne şemʿ bes bu ne oddur
Ki yandurur beni ol āteşīn-ʿiẕār gelince

5 Gelende yār üzülür medd-i nāle riştesi veh kim
Kemend-i fırṣatum elden gider şikār gelince

6 Bu pīç ü tābile mümkin midür üzülmeye cānum
Keş-ā-keş-i şeb-i hicrān gidince yār gelince

7 Bu nevʿ kim onı elden nevā-yı bülbül aparmış
Gelüp bahār geçer Ḳavsī-i figār gelince

---

447 TB, 176a; TF, 147b; İ 105a; L, 88a

2 Borāne: berāte TF, İ
3 - L
4 ne oddur : nedür İ
5 - İ

448

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Ḳan içme göñül sāḳi-i ḫūn-ḫᵛār gelince
Ṣabr eyle gözüm nevbet-i dīdār gelince

2 Elbette bu yol ʿarż iderem derd-i nihānum
Ġam salmasa dilden beni ġam-ḫᵛār gelince

3 Güller düşeceġdür gözüme ḫūn-ı cigerden
Gül seyrine ol nev-gül-i bī-ḫār gelince

4 Feryād ki hicrān beni berbād ideceġdür
Ol āteş-i sūzān-ı şererbār gelince

5 Ey vāy ki ḥayret beni dilden salacaġdur
Ol nūş-leb-i āyīne-ruḫsār gelince

6 Efsūs ki ḥasret meni menden alacaġdur
Bāzāruma ol arıca dīnār gelince

7 Birdür baña merhem gele yā gelmeye Ḳavsī
Kim tazelenür yārelerüm yār gelince

---

448 TB, 176b; TF, 148a; İ, 195b; L, 88b
4 TF'de 4. beytin 2.mısraı 6. beytin 2. mısraı olarak yazılmış.
āteş-i sūzān-ı şerer-bār: āteş-i hicān-ı şerer-bār İ
5 TF'de 5. beytin 2. mısraı 4. beytin 2. mısraı olarak yazılmış.
6 TF'de 6. beytin 2. mısraı 5. beytin 2. mısraı olarak yazılmış .
menden alacaġdur: elden ele saldı İ

449

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Ḫayāl-i ʿārıżuñ kim vaṣldur hicrān libāsında
Virür her dem baña sahbā-yı bī-ġışş ḳan libāsında

2 Viṣāl ilen ʿilāc-ı ʿışḳ-ı rūz-efzūn degül mümkin
Devā-yı nā-münāsib derddür dermān libāsında

3 Ne maʿnādur bu yā Rab kim men-i ḥayrānda cān ḳalmaz
Görende özgeni hem nāgehān cānān libāsında

4 Bu ṣūret-ḫānda her ṣūret-i bī-cāne aldanma
Ki çoḳdur bü'l-hevesler ʿāşıḳ-ı ḥayrān libāsında

5 Leb-i ḫandān ārā berḳ-i belā mestūrdur ammā
Nihāndur ebr-i raḥmet dīde-i giryān libāsında

6 Ṭamaʿ kes māl ü cāhından cihānuñ kim saña gerdūn
İçürdür ḫūn-ı nā-ḫaḳ niʿmet-i elvān libāsında

7 Tevāżuʿ ber-ṭarāf Ḳavsī muḥabbet ittiḥādından
Ser-i kūyuñda ṣāḥib-ḫānedür mihmān libāsında

449
TB, 176b; TF, 148b; İ, 105b; L, 88b

1 Ḫayāl-i ʿārıżuñ: Ḫayālüñ ʿārıżuñ İ

6 cāhından: cihāndan TF

450

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Peyveste ḫār olur gül-i ḫandān ilen bile
Ṣubḥ-ı viṣāl öter şeb-i hicrān ilen bile

2 Cānāne cānı virmez isem vechi var ki ben
Çoḫ derd ü dāġ beslemişem cān ilen bile

3 Bir gün bunı vü bir gün onı virse ġam degül
Devrān baña şerāb virür ḳan ilen bile

4 Dervīşe ḫār baḫma ki Ḳur'ānda s̱ebtdür
Mūr-ı żaʿīfüñ adı Süleymān ilen bile

5 Yer ḳalmadı ki gezmedüm ü yārı bulmadum
Deyr ü ḥaremde gebr ü müselmān ilen bile

6 Öldür beni vü göñlümi al kim bu Kaʿbede
Ḥacı gerek fedā ola ḳurbān ilen bile

7 Yā Rab lebüñ ne siḥr ile bir yerde cemʿ ider
Āb-ı ḥayātı āteş-i sūzān ilen bile

8 Ḳorḫum budur ki çün çıḫa peykānı yāreden
Cān-ı żaʿīf çıḫmaya peykān ilen bile

9 Dünyāda daḫi cennet olurmış ki bir nefes
Durdum oturdum āḫiri cānān ilen bile

10 Ḳavsīni yalḳuz ol iki üç ẓālim öldürür
Çeşm ü neẓāre nāvek-i müjgān ilen bile

---

450 TB, 177a; TF, 148b; İ, 106a; L, 89a

1 öter: özi L
7 ne: - İ / ider: olur İ
8 peykānı: peykān TF / yāreden: sineden L
9 - L

451

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḥüsn ʿışḳ ile berāberdür giriftār olmasa
Kim güher ḫāk ile yeksāndur ḫarīdār olmasa

2 Eyleme ikrāh menden kim ṭabīb-i ḥāẕıḳuñ
Ḳadri nā-maʿlūmdur her yerde bīmār olmasa

3 Dāne-i ḫālüñ ḳılur zühhādı fāriġ subḥadin
Rişte-i zülfüñ yeter tersāya zünnār olmasa

4 Rūz-ı hicrān ummasuñ menden muḥabbet kimse kim
Ḳaynamaz ḳanum benüm tā çeşm-i ḫūn-ḫᵛār olmasa

5 Tār u pūdum bir birinden ayrılur sīm-āb teg
Māye-i ārāmem ol āyīne-ruḫsār olmasa

6 Ḫırmen-i ümmīdüme öz şuʿle-i āhum yeter
S̱ābit ü seyyārden gerdūn şererbār olmasa

7 ʿIşḳ terkin itmeyen bilmez bu devlet pāyesin
Mestliġ ḳadrin ne bilsüñ kim ki huşyār olmasa

8 Üzdi cānum riştesin ġam kimse āġāh olmadı
Vāy yüz bin vāy cānān hem ḫaberdār olmasa

9 Bes ki müddetlerdür ögrenmiş kemend-i zülf ile
Baş ḳoyar ṣaḥrālara Ḳavsī giriftār olmasa

451
TB, 177b; TF, 149a; İ, 106a; L, -
6 gerdūn: girdi İ
7 bilmez: bulmaz İ

452

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṣabā sen ʿarż ḳıl bir rengile aḥvālümi yāre
Velī yavuncaya yavuncaya yalvare yalvare

2 Saña ol ḳāmet-i mevzūn ile mümkin degül hem-tā
Belī muḥtāc olur mı mıṣraʿ-ı sencīde tekrāre

3 Eger müʾmin eger kāfir esīr-i tār-ı zülfüñdür
Kimi tesbīḥe oḳşatmış onı vü kimi zünnāre

4 Gel ey nev-ḫaṭṭ revā görme ki sensiz böyle gülşende
Çeküp her sebze bir tīġ-i cefā vü baġrumı yare

5 Ölüp ḳurtardı öz cānın ʿaceb bī-derd imiş Mecnūn
Yaḳīn kim derdbilmez böyle derde isteyen çāre

6 Ḫaṭ u ḫālüñden özge kim ḳaradur rūzigārum teg
Kimüñ ben teg günin ḫurşīd-i tābān eylemiş ḳare

7 Zebān-ı ḥālile ṣordum lebüñden ḳanlumı Ḳavsī
Didüm gözdür didüm sözdür didi neẓẓāre neẓẓāre

---

452 TB, 178a; TF, 144a; İ, 106b; L, -
2 mümkin degül: ḫalḳ olmamış TF
5 isteyen: istemez İ
6 rūzgārum: rūzgār TF

453

Mefāilün feilātün mefāilün feilün-faʿlün

1 Benümle sāḳi-i gül-çehre yār ola ne ola
Başumda sāye-i ebr-i bahār ola ne ola

2 Bahār faṣlı murādınca bülbülüñ geldi
Benüm de kāmum ile rūzgār ola ne ola

3 Egerçi göñlüm ivin yıḫdı yaḫdı yandurdı
Bu derd tā ki cihān var var ola ne ola

4 Ḳarār u ṣabrum alan nāzenīnüm öz göñlin
Benüm kimi ütüzüp bī-ḳarār ola ne ola

5 Ḳavurdı bağrumı reşk āteşi budur derdüm
Ki ġayr ġayr oluban yār yār ola ne ola

6 Bu āb u rengile ger sen güle güle gelesen
Gülüp çemen açılup gül bahār ola ne ola

7 Müşevveşem bu cihetten ki naḳd-i cānum aña
Nişār olmaya yā Rab nişār ola ne ola

8 Yaman ḳavurdı meni āftāb-ı mey Ḳavsī
Başumda sāye-i ebr-i bahār ola ne ola

---

453 TB, 178b; TF, 147a; İ, 106b; L, -

1 sāye-i ebr-i bahār: neşée-i ebr-i bahār İ

5 oluban: ola TF, ola vü İ

454

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Zīnhār atma sitem daşını dīvānelere
Ki perīler yıġılupdur bu perī-ḫānelere

2 ʿIşḳ herçend gezer ḥüsn diyüp ḳapu ḳapu
Öz ayaġile gelür genc bu vīrānelere

3 Göz ü göñlüm seni ey Leylī-yi āfāḳ ister
Nola bassan ayaġuñ ger bu siyeh-ḫānelere

4 Zülf ü kākül sözi ile gicemi ṣubḥ iderem
Ṭıfl-ı nādān kimi ögrenmişem efsānelere

5 Bu ḫumār ile nola bāde içün yalvarsam
Boyı mīnā özi sāḳi gözi mey-ḫānelere

6 Ḳaralupdur bir iki şemʿa gözüñ maḥfilde
Ütmemişsen şeb-i mehtābda vīrānelere

7 Gül degül şemʿ degül Ḳavsīye manẓūr ammā
Ṣubḥ bülbüllere beñzer gice pervānelere

454
TB, 178b; TF, 145b; İ, 107a; L, -
3 Nola: Nola ger TF, İ / bu: ger bu TF, İ
6 gözüñ: gözüm İ

455

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 ʿÖmrler ḫūn-ı dil içdüm gül-ʿiẕārum senden ötrü
Āḫiri dāġlara düşdüm lālezārum senden ötrü

2 Sīnemi oḫlar delüpdür ḳanlu peykānlar ḳalupdur
Cānumı ġamlar alupdur ġam-güsārum senden ötrü

3 ʿĀşıḳ olan geçer ilden baş u cāndan cān u dilden
Dāmenüñ teg gitdi elden iḫtiyārum senden ötrü

4 Gözlerüm ḳanile doldı bilmenem göñlüme n'oldı
Kākülüñ teg ḳara oldı rūzigārum senden ötrü

5 Ḳavsī ile hem-dem oldum hem-dem-i derd-ġam oldum
Ḫār u zār-ı ʿālem oldum nāzlu yārum senden ötrü

---

455 TB, 179a; TF, 149b; İ, 107a; L, 89a

456

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Dilden dile düşdüm dil-i dīvāneden ötrü
Urdum özümi odlare pervāneden ötrü

2 Bī-ṭāḳat olur ʿāşıḳ içün ḥüsn-i ze-ber-dest
Seyl-āb düşer daġlare vīrāneden ötrü

3 Benzetme beni bülbül-i bī-derde ki ney teg
Dilden düşerem nāle-i mestāneden ötrü

4 Bir avuc unumdan benüm eflāk ne ister
Dirler ki degirmen dolanur dāneden ötrü

5 Ṣayyād kimi āhū-yı raʿnā ṭalebinde
Ḳavsī dolanur maʿnā-yı bīgāneden ötrü

456
TB, 179b; TF, 149b; İ, 107b; L, 89b
3 bülbül-i bī-derde: bülbül-i bī-derd İ
4 avuc: müşt L

457

Mefāīlün mefāilün mefāīlün mefāīlün

1 Yıħar vīrānemi gerdūn sanur kim ħānümāndur bu
Ne bilsüñ kim ķanatsız ķuşlar içün āşiyāndur bu

2 Müselmānlar leb-i mey-gūna aldanmañ ki ķandur bu
Göñül yaħşılara zinhār virmeñ kim yamandur bu

3 Yıġup dāmānuñı ʿāşıķdan ey serv-i revān ötme
Ki ḥüsnüñ çāġı beş gündür öter genc-i revāndur bu

4 Diyerler kim nişān bulmaġ dehānuñdan müyesserdür
Ġalaṭdur iftirādur maḥż sözdür bu yalandur bu

5 Geçer müjgānlaruñ daşdan çekende göz ķaşuñ yāyın
Egerçi bir ħamīde oħdur ol bir nā-tüvāndur bu

6 Beni mest itdi devr-i ħaṭṭuñ ey bed-mest huşyār ol
Bahār ise baña ammā saña faṣl-ı ħazāndur bu

7 Diyerdüm kim senüñ mūy-miyānuñ var ola ammā
Yetişdüm ol ħayālüñ sırrına maḥż gümāndur bu

8 Bahār ötmeġdedür Ķavsī gözüñ aç ġonçe teg uyma
Yetişür göçmeġe nevbet saña hem kārvāndur bu

---

457 TB, 179b; TF,150a; İ , 107b; L, 89b
1 ķanatsız: ġanatsız TF // āşiyāndur: ħānümāndur L
2 yamandur: ziyāndur İ
3 çāġı: vaķti L / öter: geçer L
4 - L
6 baña: bahār İ
7 - L
8 ötmeġdedür: olmaġdadur İ // Yetişür: irişür İ

458

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1 Düşüpdür ḫaste göñlüm benden ü ben yārdan ayru
İlāhī düşmesüñ kāfir dil ü dildārdan ayru

2 İlāhī aġzı şīrīn olmasuñ ẕevḳ-i viṣāl ile
Ḥayātum telḫ iden ol laʿl-i şekerbārdan ayru

3 Ḳılur gülşende gül yanında bülbül nā-şekībālıġ
Nice ṣabr eyleyem ben ol gül-i ruḫsārdan ayru

4 Çemen ṣaḥnında ḫūn-ı mürde teg efsürdedür sāḳi
Şarāb-ı lāle-reng ol nergis-i ḫumārdan ayru

5 Gül ü gülşenden ey bülbül cüdā düşdüñse şükr it kim
Benüm teg düşmedüñ ol serv-i ḫoş-reftārdan ayru

6 Göñül hem-rāzlardan bes ki görmüş bī-mürüvvetliġ
Şeb-i hicrān içer ḳan dīde-i bīdārdan ayru

7 Neşāṭ-ı vaṣl umar bī-derd olanlar kim benüm Ḳavsī
Ḳaradur rūzigārum āh-ı āteşbārdan ayru

458
TB, 180a; TF, 150b; İ, 107b (devamı 103b); L, 89b
4 İ'de bu beyit sayfa kenarındadır.
5 gülşenden: gülşende İ, L
6 görmüş: itdüñ L

459

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫaberdār olginen mīnā degül sāḳi göñüldür bu
Aġır ḳıymetlüdür herçend gevher teg yüñüldür bu

2 Degül müjgānlarumda laḫt laḫt olmış ciger kim ben
Maḥabbet gülşeninden dermişem bir deste güldür bu

3 Bilür herçend göñlüm ḥālini ol āhū-yı raʿnā
Velī Mecnūn olanlar yeg bilürler kim ne çöldür bu

4 Doludur dāmenüm ey bāġ-bān ammā cidāl itme
Buña dirler ciger pergālesi bir özge güldür bu

5 Benüm mey-ḫaneden ey zāhid-i ġāfil yolum urma
Ḫaẕer ḳıl benzemez şemşīr-i lengerdāre yoldur bu

6 Niçün ey āteşīn-ruḫsār bilmezsen göñül ḳadrin
Ki ṣāḥib-dil yanında tūtiyādur gerçi küldür bu

7 Olur maḳdūr Ḳavsī saḫlamaġ seyl-āb öñin ammā
ʿİnānın dutmak olmaz hīç vechilen göñüldür bu

---

459 TB, 180b; TF, 150b; İ, 109b; L, 90a
1 mīnā degül: aġyār-ı gül İ
3 ne: ki TF
4 özge: ġayri L
5 urma: üzme İ
7 maḳdūr: miḳdār İ

460

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 ʿİnānum aldılar elden dil-i zār ayru yār ayru
Meni dīvāne itmişler ḫaẓān ayru bahār ayru

2 Cigergāhum sökerler tāb u ṭāḳat menden isterler
Sipihr ayru şeb-i hicrānuñ ayru rūzigār ayru

3 Ḫazān faṣlında bülbül gūş senden el-ʾemān menden
Ki ayru şīvedür ṣabr u taḥammül zīnhār ayru

4 Ḫayāl-i ʿārıżuñ göñlümde pinhān dāġ gögsümde
Meni mest eyledi seyr-i gül ayru lālezār ayru

5 Bu il yā Rab ne güller dermesüñ gülzārdan bülbül
Eger men ayru töksem göz yaşı ebr-i bahār ayru

6 Nice ḫāmūş olım ey ġonçe sen teg men bu gülşende
Ki menden nāle ister bülbül ayru nev-bahār ayru

7 Boyuñdan ayru naḳş-ı pay teg elden gider Ḳavsī
Ḫırāmuñdan senüñ ey āhū-yı merdüm-şikār ayru

460
TB, 180b; TF, 151a; İ, 109a; L, 90b
4 seyr-i gül ayru: seyr-i gülistān L

461

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Şerābuñ baġrı ḳandur sāḳi-i ḫūn-ḫᵛārdan ötrü
Kebāb olmış kebāb ol āteşīn-ruḫsārdan ötrü

2 Diyerdüm kim dutım dāmenüñ ey serv-i revān ötsün
Fiġān kim gitdüm elden şīve-i reftārdan ötrü

3 Niçün irşāduma bil baġlamazsan ey Birehmen kim
Üzüldi rişte-i cānum benüm zünnārdan ötrü

4 Aña artar mürüvvet ʿāleminde yüz bin ümmīdüm
Eger yüz ġam girībānum dutar ġam-ḫᵛārdan ötrü

5 Ḫas u ḫāşāk dutmaz şuʿle-i bī-bāk dāmānın
ʿAbeş dutmış ġubār āyīnemi aġyārdan ötrü

6 Hüner teg düşmen olmaz ey hünerver hān ḫaberdār ol
Ki şemʿi yandırurlar dīde-i bīdārdan ötrü

7 Benüm teg hīç kim pervāne vü bülbül dilin bilmez
Ki ben odlare yandım ol gül-i ruḫsārdan ötrü

8 Bu ol şīrīn ġazeldür kim dimiş bir söz bilen Ḳavsī
Ḥaḳīḳatsiz mürüvvetsiz vefāsız yārdan ötrü

---

461 TB, 181a; TF, 151b; İ, 109b; L, 90b
2 dāmenüñ ey serv-i revān ötsün: dāmānuñı serv-i revān olsuñ İ
3 rişte-i cānum: rişte-i ʿömrüm İ
4 ġam: bin L
6 - L , teg: -TF

462

Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

1 Hīç bilmenem ne ʿārıż yā Rab ne rengdür bu
Bi’llāh küfr olur mı dirsem firengdür bu

2 Ger dīn ü dil aparsa ol ḫaṭṭ u ḫāl senden
Zinhār aparma adın zāhid ki nengdür bu

3 Çün ʿaḳl u dīn alurlar ṣaḥrāya baş virürler
Gül-çehreler bilürler resm-i firengdür bu

4 Dünya bir ejdehā vü dūd-ı demi felekdür
Leyl ü nehār sanmañ mār-ı dü-rengdür bu

5 Gelmezsen ʿuhdesinden çarḫ ile itme perḫāş
Ṣulḥına hem inanma kim pīş-i cengdür bu

6 Gerdūn-ı dūn feżāsın dārü’s-sürūr sanma
Kim ehl-i dil yanında kām-ı nehengdür bu

7 Ḳavsī ġubār-ı ġamdan ḫaṭ göñlüm itdi sāde
Āyīnesine ġayruñ herçend zengdür bu

---

462 TB, 181b; TF, 151b; İ, 109b; L, 91a
4 ejdehā vü: ejdehādur İ // mār-ı dü-rengdür: yār u dü-rengdür İ
6 - L
7 ġayruñ: nireng İ

463

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Dīde-i ümmīd kim dīdāruñ eyler ārzū
Tūtiyā-yı ḫaṭṭ-ı ʿanberbāruñ eyler ārzū

2 Ḳaṭre-i şebnem degül kim gül ser-ā-pā gūş olup
Göz tiküpdür aġzuña güftāruñ eyler ārzū

3 Sīnesin eyler müşebbek ḫār ḫār iştiyāḳ
Kim ki ben teg nāvek-i ḫūn-ḫᵛāruñ eyler ārzū

4 Olmasuñ mı şerḥa şerḥa bir şikāruñ baġrı kim
Cevher-i şemşīr-i lengerdāruñ eyler ārzū

5 Göñlüm ey ḳātil benüm ol ṣayd-ı nāvek-ḫurdedür
Kim ölince tīġ-i bī-zinhāruñ eyler ārzū

6 Ey büt-i Çīn nola ger ḳulluġda ben bil baġlasam
Kim Birehmen hem senüñ zünnāruñ eyler ārzū

7 Ḫırmenümde dāneler olmış sipend-i bī-ḳarār
Bes ki her dem ebr-i āteşbāruñ eyler ārzū

8 Çün semender-ṭīnet ü pervāne-meşrebdür göñül
Yana yana şuʿle-i ruḫsāruñ eyler ārzū

9 İtmesüñ mi ārzū Ḳavsī bükülmiş ḳadd ile
Serv-i raʿnā hem senüñ reftāruñ eyler ārzū

---

463 TB, 182a; TF, 152a; İ, 110a; L, 91a
4 - L
5 ḳātil: ġāfil İ
6 - L
7 ebr-i āteş-bāruñ: eşk-i āteş-bāruñ İ

464

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 ʿĀşıḳ sen olduñ ey dil-i şeydā men olmalu
İnsāf vir sen olmalısan yā men olmalu

2 Çoḳlar hevā-yı ʿışḳ ile dīvāne oldılar
Yalḳuz bu işde olmışam ammā men olmalu

3 Zaḫmum yetürse çarḫ-ı şererbāre el-ʿaṭaş
Tīġuñ aña ger eyleye pervā men olmalu

4 Ey nāle pīç ü tāb kemendüñden el götür
Rām olmasa ol āhū-yı raʿnā men olmalu

5 Ger sende ṣıdḳ-ı niyyet ola āb olur serāb
Sen iste ger bulunmasa ʿanḳā men olmalu

6 Öldürmeyince ʿāşıḳı derd-girān rikāb
Dermāne vāḳıf olsa Mesīḥā men olmalu

7 Sen tīġ çekme ḳatline zinhār Ḳavsīnüñ
Öldürmese onı bu temennā men olmalu

464
TB, 182a; TF, 152b; İ, 110a; L, -
5 ʿanḳā: ʿanḳā ʿanḳā TF

465

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ne ġam ger her nefes ḫūn-ı dil içsem ʿādetümdür bu
Nola ölsem dirilsem dem-be-dem ḫāṣiyyetümdür bu

2 Beni sāyemden olmaz farḳ ḳılmaġ bes ki pāmālem
Belī fermān-revā-yı mülk-i faḳrem şevketümdür bu

3 ʿİnānumdan dutar eşk-i revānum ḳaṭʿ-ı rāhuñdan
Baña temkīn satar sīm-āb ṣabr u ṭāḳatümdür bu

4 Beyābān-ı cünūn mülküm palās-ı faḳrdur mālum
Yıġılmış derd ü dāġuñ başuma cemʿiyyetümdür bu

5 Nola ger ḫāksār ü nā-tüvān ü pāymālem kim
Diyār-ı ʿışḳda miʿrāc şān u şevketümdür bu

6 Kemāl-i ḫᵛārlıġ evc-i ḳabūl-i ʿışḳdur Ḳavsī
Sanurlar ḫalḳ kim noḳsān ḳadr ü ḳıymetümdür bu

465
TB, 182b; TF, 152b; İ, 110b; L, 91b
2 sāyemden: sāyenden TB
3 satar sīm-āb: ṣabā esdükce İ

466

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Sanursan ḫāk-i rāh ammā benüm ḫākisterümdür bu
Ḥayāl-i naḳş-ı pā eylersen ammā peykerümdür bu

2 Göñül bī-tābdur men ṣāf-dil eşk-i revān ġammāz
Özüm āyīneyem sīm-ābum oldur cevherümdür bu

3 Özüñ bil cism ü cān-ı zārile ey serv-i nāz ammā
Dil-i bī-tābumı sındurma kim bāl ü perümdür bu

4 Fiġān ü nāle vü āh u ġam u derd ü belā sanma
Ki tesḫīr itmege gerdūn ḥiṣārın leşkerümdür bu

5 Sipihrüñ gerdişüñden özgeler endīşe çeksüñler
Ben ol deryā-keşem kim bir muḥaḳḳar sāġarumdur bu

6 Alursan göñlümi vīrān idersen hīç dimezsen kim
Ne lāzım çāl u çāp itmek benüm öz kişverümdür bu

7 Görürsen yollar üste Ḳavsīni dāniste baḫmazsan
Dimezsen bī-vefā kim bir ḳadīmī çākerümdür bu

466
TB, 183a; TF, 153a; İ, 110b; L, 91b
3 - L , cān-ı zārile: cānum ile İ / serv-i nāz: serv-i revān İ
5 - L

467

Fāilātün fāʿlātün fāilātün fāilün

1 Nola bī-taḳrīb eger eylersem iẓhār ārzū
Nev-niyāzem ʿışḳda göñlümde çoḳ var ārzū

2 Ben kimi tā cān ü dilden kimse bī-zār olmaya
Cān u dilden eylemez ʿālemde dildār ārzū

3 Ārzūlar derd ü ġamdur böyle ġamlar defʿine
Sāḳi vü ṣahbādan özge itme zinhār ārzū

4 Bes ki bir ṣāḥib-basīret dehr bāzārında yoḫ
Yūsuf-ı gül-pirehen itmez ḫarīdār ārzū

5 ʿAyb olmaz ārzū maʿẕūr dutsunlar meni
Ḳılsa ḥasret gözlerüm maṭlabca dīdār ārzū

6 Geh tebessüm geh tekellümden gül-istān olmaġa
Baġrumı ḳan itdi ey laʿl-i şekerbār ārzū

7 Ben bu ḥāl ilen nice yā Rab çekim hicrān yükin
Kim olupdur żaʿf elinden göñlüme yār ārzū

8 Bes ki Ḳavsī ārzū dört yandan almış çevremi
Fırṣatum yoḫdur idem cānāne izhār ārzū

---

467 183b; TF, 153b; İ, 111a; L, 91b
1 çoḳ var: çoḳdur TF
2 olmaya: olmasa İ
4 - L
6 geh tekellümden: eylerem göñlüm İ

468

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Ne lebdür veh ne aġızdur bu yā Rab veh ne sözdür bu
Iraġ olsun yaman gözden ne müjgāndur ne gözdür bu

2 O ruḫṣārile ḳarşu āb olmaz durduġı yerde
Ne yüzdür bu gözüm āyīnede yā Rab ne yüzdür bu

3 Dem-ā-dem ḥasretüñden baġrumuñ ḳan olduġı vechin
İnanur gözlerüñ ammā lebüñ sanur ki sözdür bu

4 Degül noḳṣān iki dünyāya alsan ʻāşıḳuñ göñlin
Men ü Teñgri vü mīẓān-ı muḥabbet kim ucuzdur bu

5 Eger gerdūna Ḳavsī ʻacz idüp yalvarsa ʻayb olmaz
Kim ol bīçāre bir yalḳuz belā-keşdür doḳuzdur bu

468
TB, 183b; TF, 153b; İ; 111a; L, 92a
2 - L

469

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Gördüm yuḫuda yāri ʿaceb yār imiş yuḫu
Çeşm ü çerāġ-ı devlet-i bīdār imiş yuḫu

2 Ondan nigār-ḫāne-i Çīn oldı gözlerüm
Peh peh ne āb u renglü gülzār imiş yuḫu

3 Vaṣluñla tā ḳara gicemi rūşen eyledi
Bildüm ki nūr-ı dīde-i bīdār imiş yuḫu

4 Ben ḫuşk-kāmı eyledi sīr-āb-ı cāvidān
Āb-ı ḥayāt-ı teşne-i dīdār imiş yuḫu

5 Gösterdi ʿaks-i çehre-i cānānı bī-ḥicāb
Āyīnedār-ı şuʿle-i ruḫsār imiş yuḫu

6 Ḳavsī getürdi başuma āḫır ṭabībi
Dārü'ş-şifā-yı ʿāşıḳ-ı bīmār imiş yuḫu

469
TB, 184a; TF, 154a; İ, 111a; L, 92a
1 yuḫuda yāri: yāri yuḫuda L
2 renglü: gül ü L
3 - L

470

Mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün faʿlün(feʿilün)

1 Esīr-i ʿışḳ olanlar yetişdi yār haray
Ḫazān şikesteleri geldi nev-bahār haray

2 Yetişdi bülbül-i dil-ḫastenüñ harayına gül
Yetiş yetiş bu günümde haray yār haray

3 Saña gözüm ışıġı ʿarż-ı ḥāl itmek içün
Bir ittifāḳ ile hem olmadum düçār haray

4 Ne ḥāl-i zārumı ṣorduñ ne göñlümi alduñ
Boyuñ belāsın alım geçdi rūzigār haray

5 Beni bu günde salup yār geçdi ʿömr kimi
Haray kim yoḫ imiş ʿömre iʿtibār haray

6 Seni bu rengile gülşende görmeyen ne bilür
Ki ben kimi neden ötrü ḳılur hezār haray

7 Nevā-yı nāle sevenler dilüm açıldı gelüñ
Cünūn esīrleri geldi nev-bahār haray

8 Yolunda durmaġ idi maṭlabum ḳıyāmetedin
Fiġān ki yıḫdı beni derd-i intiẓār haray

9 Yetürdi şemʿine pervāne naḳd-i cān Ḳavsī
Ben öz muḥaḳḳarumı itmedüm niṡār haray

---

470 TB, 184b; TF, 154b; İ, 111b; L, 92b

2 Yetişdi: irişti İ
4 - L
6 - L , hezār: haray İ
8 - L

471

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Baġrumı ḳan itdi devrān nāle-i ser-şār hey
Cānumı yandurdı gerdūn āh-ı āteşbār hey

2 Cāne yetdüm pīç ü tāb-ı hicrden ey yār hey
Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār hey

3 İltifāt it sāḳi-i ebrār Ḥaydar ʿışḳına
Baḫ ayaġuñ altına ey sāki-i ḫūn-ḫˇār hey

4 Gerçi ber-bād eyledüñ pervāne teg ḫākisterüm
Ḫām-sūzem şemʿ teg ey āteşīn-ruḫsār hey

5 Gitdi ol günler ki tesbīḥ ile hem-destān idüm
Gel bu gün nevbet senüñdür ḥalḳa-i zünnār hey

6 ʿIrżını derd ehlinüñ yıḫduñ diyār-ı ṣabrda
Nāle-i cān-sūz besdür ey dil-i bīmār hey

7 Sen ki yetdüñ luṭfile her şūre-zāruñ ġavrine
Yet benüm hem daduma ey ebr-i güherbār hey

8 Ekdi biçdi her kimüñ toḫm-ı ümīdi var idi
Gitdi fırṣat geçdi devrān dīde-i ḫūñbār hey

9 Yaḫşıdur bī-keslerüñ gahi yetişmek ḥāline
Ḳavsī-yi bī-çāre hem bī-yārdur ġam-ḫˇār hey

---

471 TB, 184b; TF, 154b; İ, 111b; L, 92b

2 tāb-ı hicrden: tāb-ı zülfden İ

3 - L

4 eyledüñ: eyledüm L / pervāne teg ḫākisterüm: ḫākisterüm pervāne teg İ // Ḫām-sūzem: Ḫām-sūz İ

5 - L

7 - L

8 - L , dīde-i ḫūñ-bār : dīde-i ḫūñ-ḫˇār İ

9 ḥāline: āhına İ

472

Feilātün feilātün feilātün feilün(fa'lün)

1 Göz ü göñlüm gibi sāḳi severem mīnānı
Ki anuñ cümleden artuḳ baña ḳaynar ḳanı

2 ʿÖmrlerdür iderem dāne-i ḫālüñ vaṣfın
Men ki bir noḳṭada tefsīr iderem Ḳurʾānı

3 ʿIşḳ bir şuʿle-i oddur ki anuñ her şereri
Baş virür ḫırmenüme berḳ-i sebük-cevlānı

4 Gerçi aġyār muḥabbetden olurlar māniʿ
İltifāt eylemeyüp öldüre gör şeyṭānı

5 Dolanup yanmaġa pervāneden eksük degülem
Dolanım başuña ḳurtar men-i ser-gerdānı

6 Çekdi mīzān-ı naẓar bir ser-i mū farḳ itmez
Zülf ü ḫāl ü ḫaṭ ile dīn ü dil ü īmānı

7 Bü'l-heves teg es̱er-i dāġ degül sīnemde
Yıġılur lāle kimi bir yere baġrum ḳanı

8 Ḳavsī bu ol ġazel-i naġz-ı Fużūlīdür kim
Yene devr itdi perīşān men-i ser-gerdānı

---

472 TB, 185a; TF, 155a; İ, 112a; L, 93a
1 gibi : ile L / sāḳi: ben hem İ
2 noḳṭada: noḳṭa İ
7 - L
8 devr: çarḫ İ

473

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Tā evc dutdı bülbül-i destān-serā sesi
Gāhī gelür ḳulaġuma bir āşinā sesi

2 Nālem göñüller açdı vü göñlüm açılmadı
Ney uḳdesin ḫaçan açar öz dil-güşā sesi

3 İtdi beni delük delük ol ġamze bī-ḫaber
Çıḫmaz gelen zamānda ḫadenk-i ḳażā sesi

4 Her kimse ṭabl-ı göçüñ işitmez sesin ki gül
Dārı ḳulaġdurur aña yetmez ṣabā sesi

5 Levs̱-i ġaraždan arınuban eyle nāle kim
Teʾs̱īr ider bu ḳapıda bī-müddeʿā sesi

6 Birdür baña ki gölgesi başumdan aşmasuñ
Ol nāveküñ ḳıjultusı bāl-i humā sesi

7 İḫfā-yı rāz-ı dil beni rüsvā-ter itdi kim
Dil yıġmaġ ile artuk ucaldı derā sesi

8 Rehzen bu yolda Ḫıżr libāsında ön virür
Ḳavsī nice temīz bula reh-nümā sesi

---

473 TB, 185b; TF, 156a; İ, 112a; L, 93a
1 bülbül-i destān-serā: bülbül-i destān-nevā İ
2 dil-güşā: dil-güsā TF, dil-rubā L
4 - L , ki gül: göñül İ // dārı: vārı TF, İ
5 Levs̱-i ġaraždan: kūs-ı ġaraždan İ
6 ḳıjultusı: ḳurıltusı İ
7 ucaldı: uzandı İ
8 Ḫıżr: ḫaṣm İ

474

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳurtar ey ḥayret belā-yı vaṣl u hicrāndan beni
Kim yaman yalḳuzladı her biri bir yandan beni

2 Cānumı tapşurdı tā laʿl-i leb-i cān-baḫşuña
Eyledüm maʿlūm kim ʿışḳuñ sever cāndan beni

3 ʿÖmrler ṣarf itmişem tā dutmuşam dāmānını
Teñgri içün ey felek ayırma cānāndan beni

4 Tökmek içün ḳanumı yerden göge minnet ḳoyar
Ol gül-i raʿnā sanursan ḳurtarur ḳandan beni

5 Gerçi yoḳdur bilde zünnār elde tesbīḥüm benüm
Ehl-i maʿnā eylemezler farḳ Ṣanʿāndan beni

6 Ḥüsn yā Rab bes degül mi ʿālemi yandurmaġa
Kim çıḫarmış ʿışḳ-ı ʿālem-sūz bir yandan beni

7 Dur vir ey Mecnūn özüñ inṣāf kim ben dinmenem
Ger sayarlar ʿışḳda evvel seni andan beni

8 Çetr-i ebrū ferş-i sebze cūş-ı gül nireng-i mey
Havladılar seng-diller dörtlü dört yandan beni

9 İtmek içün Türk naẓmile musaḫḫar ʿālemi
Tapdılar erbāb-ı maʿnā bilmenem handan beni

10 Bilmenem kim yerdeyem yā gögdeyem Ḳavsī kimi
ʿIşḳ īcād eylemiş ḫᵛāb-ı perīşāndan beni

---

474 TB, 186a; TF, 156b; İ, 112b; L, 93b
4 - L , ḳoyar: çeker İ // ḳandan: ḳan TF
6 - L
7 - L , dinmenem: dimeyeyim İ
8 Çetr-i ebrū: TB'de "pür-müjgān"satır altına eklenmiş.
9 - L

475

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1 Bülbül benüm efġānuma ḳatlanmadı uçdı
Yarum gice ġonçe yuḫudan durdı vü göçdi

2 Ben tāk tiküp mey yerine ḫūn-ı dil içdüm
Sözdür bu ki her kimse ne ekdi onı biçdi

3 Hicrān gicesi geldi yine başuma ey vāy
Herçend yaman geçdi günüm şükr ki geçdi

4 Ḳurtulmadı yā Rab cigerüm ḳanı ne sırdur
Herçend ki göz tökdi ayaġa göñül içdi

5 Vaṣf-ı ruḫ-ı gül-rengin anuñ başladı Ḳavsī
Gülzārda bülbül yine gül defterin açdı

---

475 TB, 186b; TF, 157a; İ, 112b; L, 93b

476

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Geç teġāfül birle benden ey iden şeydā beni
Kim bu günde görmesüñ hīç kāfir ü tersā beni

2 Zülf teg çulḳaşdum ol mūy-miyānuñ fikrine
Saldı bir ince ḫayāle bu uzun sevdā beni

3 Mest olan sāḳi elinden şīşeni almaġ gerek
Göñlümi al kim yaman aldı bu istiġnā beni

4 Düşdüm ü durdum yoluñda her ḳadar mīnā kimi
Bir ayaġ topraġına yetürmedi ṣahbā beni

5 Żaʿf-ı rūz-efzūn ider ger böyle pinhān cismümi
Sen teg ey Mecnūn çoḳ ister az tapar ṣaḥrā beni

6 Ḳaṭreyem herçend ammā var saña bir niṣbetüm
Nola ḳurtarsan bu vādīlerde ey deryā beni

7 Ḥacılar bayramıdur sen daḫi ʿuşşāḳuñ birin
Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān itginen ammā beni

8 Çarḫ yāyın çenber itdüm ḳuvvet-i teslīm ile
Yüz yıḫıldı durdı bir yol yıḫmadı mīnā beni

9 Tā ayaġa başumı yetürmedi rām olmadı
Ḥalḳa-ı dām eyledi ol āhū-yı raʿnā beni

10 İtdi Ḳavsī cevherüm peydā beni āyīne teg
Her ḳadar sīm-āb teg baḫt itdi nā-peydā beni

---

476 TB, 187a; TF, 157b; İ, 113a; L, 93b
2 uzun: özüñ TB, TF, İ
6 - L
7 bayramıdur: bayram ider İ, L
8 - L , yol: kez İ
9 - L , ayaġa başumı: ayaġuñ başuma İ
10 Her ḳadar: çü kez her İ

477

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Sen ki salduñ çöllere Mecnūn teg ey Leylā beni
Ḳoyma kim ṣayd eylesüñ her āhū-yı ra'nā beni

2 Yüz ḫaṭā ḳılsam ümīdüm var göñülden salmasuñ
Salsa gözden yüz gezer ol nergis-i şehlā beni

3 Āḫır ey 'ışḳ-ı sitem-ger göñlümi virdüñ aña
Dimedüñ kim öldürür ẓālim bu bī-pervā beni

4 Tā bilüpsen kim senüñ cevrüñden ey māh incimem
İncidürsen bu sebebden her nefes bī-cā beni

5 Ḳanlu isterler kebābı rindler mey-ḫᵛāreler
Çoḳ daḫi yandurmagil ey mest-i bī-pervā beni

6 Var ümīdüm kim elümden sāḳi-i Kevs̱er duta
Her ḳadar salsa ayaġdan künbet-i mīnā beni

7 Āstānuñdan senüñ öz āstānuñ isterem
Ḳavsī teg mehcūr ḳoyma böyle yā Mevlā beni

---

477 TB, 187b; TF, 157b; İ, 113a; L, 94a
1 teg: - TF
2 salmasuñ: salmaya L
4 - L
5 - L
7 böyle: dur TF

478

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Herçend hīçe satdı ise āsumān beni
Ol Yūsufam ki bir daḫi satmaz alan beni

2 Ey żaʿf vara vara nihān itme peykerüm
Kim bir gün aḫtarur yine gözden salan beni

3 Ey dest ü tīġi tünd degül maṭlabum ḥayāt
Teñgri içün göz açmaġa ḳoy bir zamān beni

4 Muṭrib yeter ki mende fiġān hūş ḳoymadı
Sāḳi yetiş kim aldı bu sāġar yaman beni

5 Gel yeñi ilde bir nice ḳul başuña çevir
Evvel beni yine beni āḫir hemān beni

6 Herçend kim sitemger ise düşmesüñ özi
Bī-dād idüp bu günlere yā Rab salan beni

7 Her zaḫm çeşm-i ḥasret olur özge zaḫm içün
Bir ʿömr būte itse ger ol şaḳ kemān beni

8 Ḳavsī meger duta elümi ṣāḥibü'z-zamān
Kim saldı çoḳ ayaġlara devr-i zamān beni

---

478 TB, 187b; TF, 158a; İ, 113b; L, 94a
2 aḫtarur: aḫtara İ, arayur L
6 - L , düşmesüñ: düşmenüñ TB
7 şaḳ: şaḫ TF, L
8 devr-i zamān: ṣāḥib-i zamān L

479

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Żaʿf-ı ġamında ol kemerüñ ṣorma ḥālümi
Bir mūy pīç ü tāba salupdur ḫayālümi

2 Her naḫl egerçi başın eger berg ü bārdan
Bī-berg ü bārlıġ benüm egdi nihālümi

3 ʿIşḳ āteşinde ṣūret-i ḥālüm ṣoran benüm
Gör yār ṣūretini ḳıyās eyle ḥālümi

4 Gel gel ki sensiz ey gül-i raʿnā ḳafes kimi
Sındurdı teng-nā-yı çemen şāḫ u bālümi

5 Çulḳaşmak isterem biline tār-ı zülf teg
Sevdāyīyem görüñ bu ḫayāl-i muḥālümi

6 Ḳavsī bu vechden ki var ol ḳaşa nisbetüm
Gerdūnuñ āftābına virmem hilālümi

479
TB, 188a; TF, 158b; İ, 113b; L, 94b
3 āteşinde ṣūret-i ḥālüm: odından ṣūret-i ḥālüm İ
4 - İ
5 - İ
6 - İ

480

Fāilātün fāilātün fāilāütün fāilün

1 İtdügüñ cevri baña ʿamden ḳılayduñ kāşki
Öz dilüñ ey ṭıfl-ı dilbilmez bileydüñ kāşki

2 Handa kim ben gelsem ondan sen gidersen nāz ile
Ben özümden gitdügüm yerde geleydüñ kāş ki

3 Aġız açup açmaduñ bir dem göz ü göñlüm benüm
Ey göz ü göñlüm benüm sen açılayduñ kāş ki

4 Cevr dāyim olsa yegdür luṭf-ı bī-encāmdan
Gözlemezsen çün beni gözden salayduñ kāş ki

5 Dostlar yanında ölmekden beterdür ḫᵛārlıġ
Göñlümi çün almaduñ cānım alayduñ kāş ki

6 Tā göreydüñ kim neler hicrān getürmiş başuma
Ey sitem-ger gitdügüñ sāʿat geleydüñ kāş ki

7 Cām elüñden çekmedi herçend çekdüñ dāmenin
Munca cān çekmek nedür Ḳavsī öleydüñ kāş ki

480
TB, 188b; TF, 158b; İ, - ; L, 94b
4 luṭf-ı bī-encāmdan: luṭf-ı bī-endāzedür L
6 - L
7 dāmenin: dāyın TB

481

Müfteilün mefāilün müfteilün mefāilün

1 Yüz vireli yüzüñdeki ḫāl ü ḫaṭuñ neẓāresi
Gözlerimüñ biri bire ḳarışur aġ u ḳaresi

2 Sīnem ivi sipihrdür şemʿ-i ḫayālüñ ay ü gün
Ḳanlu dögünlerüm anuñ her biri bir sitāresi

3 Ben nice yā Rab anlayım ḳaş ile göz dilini kim
Ol ṣanemüñ çeker beni bin yane her işāresi

4 Bin gül-i eşk saçdı göz bir gül-i vaṣl dermedi
Oldı bahār-ı ʿömrümüñ lālesi ḳanlu pāresi

5 Çarḫ kimine āyīne kimine ḳara daşdur
Kevkeb ü mihr ü māh anuñ cevheri vü şerāresi

6 ʿIşḳda tā ben itmedüm sīne siper belālara
Dāġ-ı çerāġı yanmadı işlemedi sitāresi

7 Ḳavsī çāre-i düşmenüñ dāġ-ı nihānın anladuñ
Çāre nedür ṭabīb eger bitmelü olsa yāresi

---

481 TB, 188b; TF, 159a; İ, - ; L, 95a
3 yā Rab anlayım: anlayım anuñ L
4 dermedi: virmedi TF
5 - L

482

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 İstedüm hergāh laʿlüñ vaṣlını ṣahbā kimi
Bağrumı ḳan eyledüñ bir āl ile mīnā kimi

2 Nāme-i aʿmālüm ezbes doldı vaṣf-ı zülf ile
Baş çıḫarmaz hīç kim andan ḫaṭ-ı tersā kimi

3 Āhen ü fulādı od ser-keşliġ ile yumşadur
Ḫūbları rām eylemez yalvarmaġ istiġnā kimi

4 Kimse sāġar teg baş indürmez ḫaṭ-ı fermānuña
Pāk-dāmenler ayağın öpmesüñ mīnā kimi

5 Sīneni çoḳ dağlara ḳarşu siper ḳılmaġ gerek
Tā senüñle ülfet āhūlar duta ṣaḥrā kimi

6 Ḳanı ḳaynar bāde teg ol laʿl-i sīr-ābuñ saña
Ger sen odlu kürelerde ḳaynasan mīnā kimi

7 Munca her daşdan daşa seyl-āb teg degmez başuñ
Ger ayaġuñ yıġsan öz dāmānuña deryā kimi

8 Yetmeyen söz sūzına şūrın ne bilsüñ maʿnānuñ
Aġzı şīrīn eylemez ḥelvā dimek ḥelvā kimi

9 Göz yumup açınca gevherler dutar dünyā yüzin
Her ḫas u ḫāre taḥammül eyleyen deryā kimi

10 Ben kimi Ḳavsī yeterdi ʿarşa bülbül nālesi
Olsa idi şāḫ-ı gül ol ḳāmet-i raʿnā kimi

---

482 TB, 189a; TF, 159b; İ, - ; L, 95a
3 - L
5 - L
6 laʿl-i sīr-ābuñ: laʿl-i serābuñ L
7 - L

483

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Zencīr ḥalḳası baña dīvāneler gibi
Yegdür ki ḫalḳ ṣoḥbeti ferzāneler gibi

2 Zülf ile kākülinden anuñ dil götürmenem
Yüz yerde yarsalar cigerüm şāneler gibi

3 Ger şemʿ-i bezmüm olsa daḫi serv-i ḳāmetüñ
Ṭāḳat gerek dolanmaġa pervāneler gibi

4 Ẓāhirde gerçi olmamışam āşinā saña
Maʿnāda baḫma kem baña bīgāneler gibi

5 Herçend reşk-i büt-gededür göñli Ḳavsīnüñ
Bin naḳş yoḳdur onda ṣanem-ḫāneler gibi

---

483 TB, 189b; TF, 160a; İ, - ; L, 95b
1 baña: gibi L

484

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bir zamān al göñlüm ey dildār başuñ ṣadḳası
Gel ki elden gitdi ol bīmār başuñ ṣadḳası

2 Żaʿf-ı rūz-efzūn beni sāḳī zemīn-gīr eyledi
Dut elümden tā ayaġuñ var başuñ ṣadḳası

3 Ol ḳadar sāʿat ki çeşmüm şemʿini rūşen ḳılam
Durginen ey āteşīn-ruḫsār başuñ ṣadḳası

4 Bir daḫi yaḫşı degül yıḫmaġ felek yıḫmışların
Baḫ ayaġuñ altına ey yār başuñ ṣadḳası

5 Ebr-i gevherbār teg çün sāye salduñ başuma
Geçme tiz ey tīġ-i lengerdār başuñ ṣadḳası

6 Durginen sen bir zamān sen daḫi bir dem gitginen
Yār başuñ ṣadḳası aġyār başuñ ṣadḳası

7 İntiẓārın çekmişem bir ʿömr ey ḥayret anuñ
Olma bir dem perde-i dīdār başuñ ṣadḳası

8 Ey ṭabīb ol cān-ı şīrīn olmaya dilgīr ola
Eyleme derdüm aña iẓhār başuñ ṣadḳası

9 Ol zamān kim benden ol serv-i sehī-bālā öter
Çekme baş ey āh-ı āteşbār başuñ ṣadḳası

10 Çekse ġayret gül ayaġından beni ṣaḥrālara
Dāmenümden dutginen ey ḫār başuñ ṣadḳası

11 Nāṣiḥā virmez tesellī böyle sözler ʿāşıḳa
Var başumdan savul ey bī-ār başuñ ṣadḳası

12 Bir gice ger olsa Ḳavsī şemʿ bālīnüñ ṭabīb
İtme çoḳ telvāse ey bīmār başuñ ṣadḳası

---

484 TB, 190a; TF, 160a; İ, - ; L, 95b
3 şemʿini: yaşını L
5 - L
6 L’de 6. ve 7. beyitler yer değiştirmiş.
8 - L
9 - L

485

fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḫūb yetişdüñ yaḫşı alduñ göñlümi ey yār hey
Ey dolanım başuña ey nāzenīn dildār hey

2 Āb-ı ḥayvān rūḥ-ı Kudsī yā Mesīḥāsan ne sen
Her nesen cānum fidā olsuñ saña ey yār hey

3 Cāvidān yansuñ çerāġ-ı devletüñ ḫurşīd teg
Rūşen itdüñ çeşmümi ey āteşīn-ruḫsār hey

4 Çekmedin ebr-i bahāruñ minnetin raḥmet saña
Sebz ḳılduñ dānemi ey berḳ-i bī-zinhār hey

5 Aġız açup ġonçe teg açduñ göz ü göñlüm benüm
Öz sözüñ teg ʿāşıḳı hīç yerden itdüñ var hey

6 Baḥr-i raḥmet mevce geldi el-ʿaṭaş besdür göñül
Āb-ı Kevs̱er başdan aşdı murġ-ı āteş-ḫᵛār hey

7 Ḳanumı mey baġrumı ḳan göñlümi itdüñ kebāb
Çeşm hey neẓẓāre hey ey şuʿle-i ruḫsār hey

8 Servi ḳılduñ pāy-bend ü bülbüli lāl eyledüñ
Şīve-i reftār hey ey lehce-i güftār hey

9 Gerçi bin yol şemʿ teg öldüm dirildüm şermden
Yaḫşı girdüñ ḳanuma ey ṭāḳat-ı dīdār hey

10 Fāriġ itdüñ mergden Ḫıżr u Mesīḥā teg beni
Ey ḥayāt-ı cāvidān ser-çeşmesi güftār hey

11 Dost öldürdi beni ey düşmen ölmek çāġıdur
Yār yandurdı beni yan imdi ey aġyār hey

12 Ben unutsam ʿāşıḳam ammā unutmañ siz beni
Kaʿbe hey büt-ḫāne hey tesbīḥ hey zünnār hey

13 Ger saḳalmaġ göñli derdüñ Ḳavsī olmaz olmasuñ
Çün ṭabībüñ ḳarşu geldi besdür ey bīmār hey

485
TB , 190b; TF, 160b; İ, - ; L, 96a
3 - L
4 ebr-i bahāruñ: āb-ı ḥayātuñ L
5 açup: açduñ L / açduñ: itdüñ L
6 murġ-ı āteş-ḫᵛār: murġ-ı āteş-bār L
9 - L

486

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Aġyār dutdı çevremi cānān haray hāy
Aldı bu derdler beni dermān haray hāy

2 Bī-tāb iken dolanmaġa başına sāḳīnüñ
Saldı ayaġdan beni devrān haray hāy

3 Zinhār tā dilüm dutar u gözlerüm görür
Bir dem yetiş harayuma cānān haray hāy

4 Ey serv ḥasret ile kemān oldı ḳāmetüm
Bir ḳatla olmadum saña ḳurbān haray hāy

5 Hicr ü ḫumār u medrese günci esīriyem
Sāḳi vü cām u ṣaḥn-ı gülistān haray hāy

6 Zāġ u zeġandan oldı çemen teng ġonçeye
Gül-bang-ı 'andelīb-i ḫoş-elhān haray hāy

7 Kāfirdür ol egerçi müselmān uşaġıdur
Tersā haray hāy müselmān haray hāy

8 Göñlüm dutuldı ḫāk-i vatandan yaman benüm
Ey Meşhed-i ġarīb Ḫorāsān haray hāy

9 Zengār-ı ġam göz āyīnesin dutdı Ḳavsīnüñ
Ey ḫāk-i sürme-ḫīz-i Ṣıfāhān haray hāy

486
TB, 191a; TF, 161a; İ, - ; L, 96b
4 oldı: ile L
8 - L

487

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 İster gözüm ki göstere dildāre göñlümi
Kimdür ki bir yere yıġa ṣad-pāre göñlümi

2 Ne tābı var viṣāle ne hicrāne ṭāḳati
Saldı felek ne odlare bī-çāre göñlümi

3 Bilmem ki harda buldı senüñ mest gözlerüñ
Mey-ḫāneler sebū-keşi āvāre göñlümi

4 Ey şemʿ sen ki maḫrem-i bezm-i viṣālsen
Zinhār bir sifāriş ele yāre göñlümi

5 İmdād ḳare günlülere yaḫşıdur ṣabā
Ol kākül arasında benüm ara göñlümi

6 Raḥm eyle girme ḳanına ol ḳanı dolmuşuñ
Ey ḫāl virme ġamze-i ḫūn-ḫᵛāre göñlümi

7 Ḳavsī şikāyet özge elüñden revā degül
Kim saldı öz gözüm benüm odlare göñlümi

---

487 TB, 191b; TF, 161b; İ, 114a; L, 96b
1 - İ
2 ne tābı: ni tābı TB, L, ne tāb İ
3 Mey-ḫāneler: Mey-ḫāne TF
4 - L

488

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Baġrımuñ ġonçesini ḥasret ile ḳan ḳılıcı
Nola ger ḳanum ile itse gül-efşān ḳılıcı

2 Ḳaralur göz üregüm titrer ü ḳanum ḳaynar
Ele ḳanlu ḳılıcın çün alur ol ḳan ḳılıcı

3 Ne rig-i ebr-i bahār olsa gerek kim eyler
Ḳanımuñ ḳaṭrelerin gevher-i ġalṭān ḳılıcı

4 Bülbül ü gül-revişi şebnem ü ḫurşīd gibi
Dīde-i ḥayret olupdur beni ḥayrān ḳılıcı

5 Emegüñ eyleme żāyiʿ özüñe raḥm eyle
Ey baña raḥm eyleyüp derdüme dermān ḳılıcı

6 Ey ḳoyan bülbüli peyveste ḳafes ḳaydında
Nice dilbilmez ile seyr-i gülistān ḳılıcı

7 Eyle ḳurbān beni kūyuñda ki bulmaz bu şeref
İlde bir ḳoç ḳuzını Kaʿbede ḳurbān ḳılıcı

8 Benzemez tīġ-i zebān zaḫmı ḳılıc yāresine
Yaḫar öldürdügini şemʿ-i şebistān ḳılıcı

9 Hīç iş dehrde bī-maṣlaḥat olmaz Ḳavsī
İtmiş ābād cihānı beni vīrān ḳılıcı

488
TB, 192a; TF, 162a; İ, 114a; L, 97a
4 olupdur: idüpdür İ
7 TF'de 2. mısra olarak 8. beytin 2. mısraı yazılmış.

489

Mefāilün feilātün mefāilün feilātün

1 Esās-ı tevbe-i mey üstüvār böyle ḳalur mı
Bize müdām ṣudā'-ı ḫumār böyle ḳalur mı

2 Gelür bir özge zamāne döner felek dolanur gün
Raḳībe bā-şeref-i i'tibār böyle ḳalur mı

3 Şarāb narḫına ey bāġbān ki sirke satarsan
Çemen hemīşe bahār u bahār böyle ḳalur mı

4 Döne döne içürürse baṣīret ehline ḳanlar
Sipihre hem bu ḳarār u medār böyle ḳalur mı

5 Libās u ṣūrete maġrūr olup tefāḫur idenler
Size bu devlet-i nā-pāyidār böyle ḳalur mı

6 Geçer teġāfül idüp yār nāz ile saña Ḳavsī
Geçer bu bir nice gün rūzgār böyle ḳalur mı

489
TB, 192b; TF, 162b; İ, 114a; L, 97a
2 - L , bā-şeref-i i'tibār: bā-şeref-i rūzgār İ
4 içürürse: içürürsen İ

490

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Gel öz elüñle rūşen eyle şem'-i dāġumı
Ey āftāb bir gice yandur çerāġumı

2 Hem-çeşmler ḫacāleti sāḳi yaman olur
Mey ger yoḫ ise ḳan ile doldur ayaġumı

3 Güm-nām ḳıldı bes ki men-i ḫāksārı 'ışḳ
'Anḳā-yı bī-nişāndan alurlar ṣoraġumı

4 Çıḫmaz nevā-yı çeng gibi perdeden sesüm
Ustād-ı 'ışḳ bes ki burupdur ḳulaġumı

5 Tā dāġ ḳanlu zaḫmına kül basdı lālenüñ
Reşk āteşi ḳavurdı sızıldatdı dāġumı

6 Oldı füzūn gözüm ışıġı āh u eşkden
Yandurdı ġonçe gibi yil ü su çerāġumı

7 Ser-çeşmeye bulanmaġı suyuñ delīldür
Ḥāl-i dilüm ṣorunca görüñ göz bulaġumı

8 Bir bezmde ki farḳ oluna ṣadr u āstān
Zencīr-i zülf baġlayabilmez ayaġumı

9 Ḳavsī yaḫardı nesl ġamı cāvidān beni
Yandurmasaydı mıṣra'-ı rengīn çerāġumı

---

490 TB, 192b; TF, 162b; İ, 114b; L, 97b

3 Güm-nām: ger nām İ

4 nevā-yı çeng: nidā-yı çeng İ

5 ḳavurdı: ḳurutdı İ

6 Yandurdı: Yandurdı lik İ / ü su: - İ

7 Ser-çeşmeye bulanmaġı: Ser-çeşmde bulan ma'nā İ // Ḥāl-i dilüm: Ḥālüm dilüm TF / görüñ göz: gözüm gör İ

491

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilātün

1 Ger behişte māyil olsam kūy-ı yārum bes degül mi
Dūzaḫa ger ḳāyil olsam intiẓārum bes degül mi

2 Deşt u kūha ger cünūnum olmadıysa reh-nümūnum
Şāhid-i sūz-ı derūnum āh u zārum bes degül mi

3 İstesem bāġ u bahārı cūybārı lālezārı
Sebz-ḫaṭṭum serv-ḳaddum gül-ʿiẕārum bes degül mi

4 Nice bir nā-mihribānlıġ bī-vefālıġ ser-girānlıġ
Ger sezāvār-ı cefāyem rūzigārum bes degül mi

5 Ṣād u fāriġ çaḳlamışsan kīnüme bil baġlamışsan
Ey sipihr-i bī-mürüvvet baña yārum bes degül mi

6 Ger anuñ yanında ḫᵛārem itler ile sāzkārem
Bu ḳadar kūyında yāruñ iʿtibārum bes degül mi

7 Kām bulmaz ṣoḥbetüñden fāriġ olmaz miḥnetüñden
Ḳavsīye aġyār cevri ġam-güsārum bes degül mi

---

491 TB, 193a; TF, 163a; İ, 114b; L, 97b

7 miḥnetüñden :muḫabbetüñden TB

492

Mefāilün feilātün mefāilün faʿlün

1 Felek kim idi eger yār yārum olsaydı
Ne ġam çekerdüm eger ġam-güsārum olsaydı

2 Bu gün ki eyledi ḫᵛār u ẕelīl ʿışḳ beni
Ḳapunda yaḫşı idi iʿtibārum olsaydı

3 Beni yaḫar gice pervāne reşk oduna velī
Benüm de bir günüm ü rūzigārum olsaydı

4 Bu il saña içürürdüm ne ḳanlar ey bülbül
Eger benüm daḫi bir nev-bahārum olsaydı

5 Egerçi ruḫṣat-ı iẓhār derd-i dil virmez
N'olurdı ger bu günümde düçārum olsaydı

6 Bir özge rāh u reviş iḫtiyār iderdüm ben
Elümde bir iki gün iḫtiyārum olsaydı

7 Anuñ ḳarārın elinden alurdı temkīnüm
Eger sipendce Ḳavsī ḳarārum olsaydı

---

492 TB, 193b; TF, 163b; İ, 115a; L, 98a
2 eyledi ḫᵛār u: ḫār ḳılupdur İ
3 - L , velī: eger İ
5 N'olurdı: n'olaydı İ
6 - L

493

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Şīrīn uyar lebüñ bele ḫaṭṭuñ kināyesi
Şānına gögden indi mi ol raḥmet āyesi

2 Maḥşer güni şehīdlere sāye salmanam
Bir gün mezārum üste anuñ düşse sāyesi

3 Aġzuñ vücūdını ider is̱bāt sözlerüñ
Var olanuñ yoḫa ne ʿaceb yetse vāyesi

4 Mecnūn cünūn bināsını ger muḥkem eyledi
Ammā benüm kemālüm ile artdı pāyesi

5 Ḳavsī gelende şemʿ gibi yanduñ aġladuñ
Geldi meger sipāh-ı cünūnuñ ṭelāyesi

493
TB, 194a; TF, 164a; İ, 115a; L, 98a
2 bir:her İ
5 yanduñ: güldüñ İ

494

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Her ḳadar yanduñ özüñ reşk ile yandurduñ beni
Ey sipend ol şemʿ-i maḥfilden utandurduñ beni

2 Bilmez idüm kim bilürsen derd-i bī-dermānumı
Luṭf ḳılduñ cānumı alduñ inandurduñ beni

3 İtmedüñ rūşen serāyım bir gice ol şemʿ ile
Yanasan ey aḫter-i ṭāliʿ ki yandurduñ beni

4 İmdi dönmek çāġıdur ol kec-külāhuñ başına
Ey felek öz başuma besdür dolandurduñ beni

5 Sen ki ey göz ḳılmaduñ baḫt-ı siyāhum çāresin
Lāle teg al ḳanlare neyçün boyandurduñ beni

6 Teñgri yandursuñ çerāġuñ cāvidān ḫurşīd teg
Kim anuñ bezminde ey pervāne andurduñ beni

7 Bir birinden farḳı yoḳdur cān u cānānuñ göñül
Yoḳsa söylerdüm ki cānumdan usandurduñ beni

8 Oldı Ḳavsī peykerüm bir ḳaṭre su şebnem gibi
Bes ki ol ḫurşīd-i maḥşerden utandurduñ beni

---

494 TB, 194a; TF, 164a; İ, 115b; L, 98b

6 - L , ḫurşīd teg: ḫurşīdden İ // andurduñ: yandurduñ İ

7 bir: her İ

495

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Baña Mecnūn diyen ol āhū-yı raʿnāyı görseydi
Beni ḳan aġladan ol nergis-i şehlāyı görseydi

2 Baña her daş baġırlu kim güler giryān gören sāʿat
Elinde sāḳinüñ cām-ı mey ü mīnāyı görseydi

3 İlāhī ol büt-i nāz-āferīn kim ḳan ider baġrum
Bir özi gibi dilbilmezden istiġnāyı görseydi

4 Benüm göz yumduġum iki cihāndan menʿ iden nāṣiḥ
Yumup açınca göz kāş ol gül-i raʿnāyı görseydi

5 Nice bī-derd ile gül yapraġı teg ḳavuşan yā Rab
Gözi şebnem gibi yolda men-i tenhāyı görseydi

6 Benüm teg āyīne baġlardı bin zünnār cevherden
Yüzünde ḥalḳa ḥalḳa ol ḫaṭ-ı tersāyı görseydi

7 Olurdı ḥalḳa-ı gird-ābdan ser-geşte-ter deryā
Bilinde pīç ü tāb-ı zülf-i ʿanber-sāyı görseydi

8 Çıḫup ṣaḥrālara āhūları rām eyleyen Mecnūn
Bu āhūlar kemendinde men-i şeydāyı görseydi

9 Daḫi maḥşer günin Ḳavsī gözüm görmezdi ḥayretden
Ḳıyāmetde eger ol ḳāmet-i raʿnāyı görseydi

495
TB, 194b; TF, 164b; İ, 115b; L, 98b
1 Beni ḳan aġladan: Onuñ ḳan aġlardı İ
4 - L , nāṣiḥ: zāhid İ
5 - İ

496

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Āteşīn-ruẖsārımuñ hercāyidür neẓẓāresi
Bu sebebden bü'l-heves ilen yegindür aresi

2 Ben kimi yā Rab kimüñ var sen teg āteş-pāresi
Hīç kimüñ var mı senüñ teg ben kimi bīçāresi

3 Ey ṭabīb-i bī-mürüvvet ḳoyma merhem kim benüm
Göñlümüñ eglencesidür dāġ u baġrum pāresi

4 Rāżıyam hergiz baña ger itmez ise iltifāt
Kāş yāruñ düşmesüñ aġyāre hem neẓẓāresi

5 Kimdür ol bī-bāk baġrın ḳan iden Leylīlerüñ
Ben kimem Mecnūn kimi mülk-i cünūn āvāresi

6 Bir felekdür sīnem ü onda ẖayālüñ ay ü gün
Ḳanlu ḳanlu dāġlardur s̱ābit ü seyyāresi

7 Ḫālüñ āẖir tāzeletdi köhne dāġın Ḳavsīnüñ
Āh kim nāsūr olur āhū-yı müşkīn yāresi

496
TB, 195a; TF, 165a; İ, 115b; l, 99a
1 ruẖsārımuñ: ruẖsāruñ İ
2 kimi: kimüñ L / kimüñ: kimi L

497

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Luṭf ile ey āteşīn-ruḫsār āb itdüñ beni
Bes ki yüz virdüñ bu yüzden hem kebāb itdüñ beni

2 Bu ne sırdur kim mey-i gül-gūn elinden içmedin
Ey göñül eglencesi sāḳī ḫarāb itdüñ beni

3 Kārvān-ı ʿışḳ içinde ẕerre-i güm-nām iken
Mihr ile ey māh-ı Kenʿān āftāb itdüñ beni

4 Pāy-ı būsuñ ḥasretinden ey dolanım başuña
Kākülüñ teg varı ṣarf-ı pīç ü tāb itdüñ beni

5 Yüz yaşurma benden ey genc-i melāḥat çünki sen
Cilve-i mestāne seylinden ḫarāb itdüñ beni

6 Alduñ elden gün-be-gün ṣabr u ḳarār u tābumı
Lāyıḳ-ı zencīr-i zülf-i nīm-tāb itdüñ beni

7 Ḳavsī-i ḫam-geşte-i ser-geşte-i āvāre teg
Ḥalḳa-i gird-āb-ı baḥr-i ıżṭırāb itdüñ beni

---

497 TB, 195b; TF, 165a; İ, 116a; L, 99a

2 ḫarāb: kebāb İ

5 TF'de 5. ve 6. beyitler yer değiştirmiş.
Seylinden: meylinden İ

6 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor.

498

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Gide gide aralıġdan götürmişem özümi
Ki ḫāk-i pāyına yāruñ yetürmişem özümi

2 Ölim bu ḥasret ile görmeyim cemālüñ eger
Seni görende gözüm nūrı görmişem özümi

3 Fiġān ki aḫtaruram tapmanam ḳıyāmetedin
Bu nevʿ kim men-i ḥayrān itürmişem özümi

4 Gel imdi it ben-i maḫmūrı bī-ḫaber sāḳī
Ki sen aparmaġ içün ben getürmişem özümi

5 Sözüm özüm kimi ger nā-mülāyim olsa nola
İtürmişem sözümi çün itürmişem özümi

6 Vüṣūl kūyuña mümkin degül ḫayāl ile hem
Düşüp durup yügürüp bes ki yormışam özümi

7 Yeter mi gerdüme bāzīçe ile pervāne
Ki ben levün levün odlare urmışam özümi

8 Ayaġ başuñ içün dutma ey ḥarīf baña
Kim öz ayaġum ile ben itürmişem özümi

9 Sen imdi git reh-i nāmūs u neng dut Ḳavsī
Ki ben bu merḥalelerden ötürmişem özümi

498
TB, 195b; TF, 165b; İ, 116a; L, -
6 degül: - TF / durup: urup TF

499

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Żaʿīf ü zerd eyledi reng-i sebz-i yār beni
Ḫazān müsveddesi itdi nev-bahār beni

2 Teraḥḥum it ser-i kūyına ey nesīm yetür
Bu gün ki bir per-kāh itdi intiẓār beni

3 Gözüm teg eyle ciger ḳanı ile muʿtādem
Ki düşmese elüme öldürür ḫumār beni

4 Bir iki gün daḫi mihmānuñam senüñ sāḳi
Revā mıdur ki ayaġdan sala ḫumār beni

5 Egerçi seyl aparur gerd ü ḫāk u ḫāşākı
Ġubār-ı ḫāṭır ider çeşm-i eşkbār beni

6 Ḳabūl-ı ʿāmm-ı belādur ne çāre eyler idüm
Ger itmeseydi felek ḫalḳa nā-güvār beni

7 Bu ḫāksārlıġa rāzı eylemiş Ḳavsī
Denāʾet-i heves evc-i iʿtibār beni

499
TB, 196a; TF, 166a; İ, 116a; L, 99b
1 reng-i sebz-i yār: çü rengiz bahār İ
4 - L

500

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 Hīç yaḫmaz öz elile sīnemde şemʿ-i dāġı
Yandurdı ol beni kim yansuñ anuñ çerāġı

2 Bir yol işitmez ol māh efġānumı ne sözdür
Kim güllerüñ hemīşe bülbüldedür ḳulaġı

3 Maġlūb-ı ḥüsndür ʿışḳ ger Rüstem-i zamāndur
Ferhādı çapdı Şīrīn Ferhād çapdı dāġı

4 Ḫaṭ leşgerüñe çoḳ hem yüz virme ey güzel kim
Bir dahi yoḳ anuñ teg sulṭān-ı ḥüsne yaġı

5 Şām-ı firāḳ-ı ḥālin hicrān telāfīsinde
Bir ṣubḥ-dem suʾāl it ey gözlerüm çerāġı

6 Ben ʿışḳ vādīsinde ser-geşte olmayım mı
Kim bu çölüñ görünmez hīç bir ucı bucaġı

7 Her kime devr-i gerdūn ger bāde virdi ger ḫūn
Bir bir benüm başumda sındurdı boş çanaġı

8 Aldanma virse gerdūn tāc u külāh-ı devlet
Kim bu ḥarīf oynar peyveste daġı daġı

9 Ḳaṣdına bir ilandur leyl ü nehār-ı ʿālem
Her kim ki farḳ eyler Ḳavsī ḳaradan aġı

500
TB, 196b; TF, 166a; İ, 116b; L, 99b
1 L'de bu beyit okunmuyor.
2 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor.
3 L'de bu beyit okunmuyor
Maġlūb-ı ḥüsndür ʿışḳ : Maġlūb eger ḥüsndür İ // Ferhād çapdı: çapdı Ferhād TF
4 - L
5 L'de bu beyit okunmuyor
6 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
görünmez: bulunmaz İ
7 İ'de 2. mısra olarak 8. beytin 2. mısraı yazılmış.
ger bāde virdi ger ḫūn: tāc u külāh u devlet İ
8 - İ

501

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nola ol gül bilse ben teg bī-nevālar ḳadrini
Kim bilür bī-müddeʿā bī-müddeʿālar ḳadrini

2 Ḳara daş ile güher birdür ḫarīdār olmasa
Pādişāhum bilginen ben teg gedālar ḳadrini

3 Ben ḥarīf-i dūr-bīnem kimse bilmez ben kimi
Şīve vü ṭarz u temāşā vü edālar ḳadrini

4 Pādişehler ṣarf iderler ṣadḳa içün gencler
Bilginen devletlü sulṭānum gedālar ḳadrini

5 Hem-nefesler ḳadrini hicrān güni benden ṣoruñ
Düşmeyen deryāya bilmez nā-Ḫudālar ḳadrini

6 Şekve hem bir şīvedür ʿışḳ ehli içre yoksa kim
Bilmeyen ʿāşıḳ degül cevr ü cefālar ḳadrini

7 Nola vāʿiẓ dönmese kūyuñda itler başına
Ol özin bilmez ne bilsüñ āşinālar ḳadrini

8 Ḫāk-i rāhuñdan gözüm zühd ehli eyler ictināb
Kör-ı māder-zād bilmez tūtiyālar ḳadrini

9 Serv-ḳadler ʿışḳınuñ ẓevḳini benden ḳıl suʾāl
Yeg bilürler pīrler Ḳavsī ʿaṣālar ḳadrini

---

501 TB, 197a; Tf, 166b; İ, 117a; L, 100a
3 İ'de 3. beyit ile 4. beytin L'de bu beyit okunmuyor
6 bir şīvedür: pūşidedür İ
7 - L
8 L'de bu beyit okunmuyor
9 L'de bu beyit okunmuyor
suéāl: ḳıyās İ

502

Mefāʿīlün mfāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Teẓallümden usandum ẓulmden dildār usanmaz mı
Cefā vü cevrden aġyār usandı yār usanmaz mı

2 Usandı bāde-i gül-rengden mey-ḫāne evbāşı
Meger maẓlūmlar ḳanından ol ḫūn-ḫᵛār usanmaz mı

3 Tutuşdı şemʿ-i göñli dem-be-dem pervāne yaḫmaġdan
Bu maʿnādan meger ol āteşīn-ruḫsār usanmaz mı

4 Sipihr-i āhenīn-dil -āhumla mūm oldı
Senüñ göñlüñ sitemden āḫir ey dildār usanmaz mı

5 Çemende cāne yetdi bāġ-bān bülbül nevāsından
Benüm feryād u āhumdan meger aġyār usanmaz mı

6 Olur āḫır mükerrer ger ḥayāt-ı cāvidān olsa
Bu bī-encām işden ʿāşıḳ-ı bī-ār usanmaz mı

7 Yuḫu ʿālemlere telḫ oldı Ḳavsīnüñ fiġānından
Bu ʿāciz nāllıġdan yā Rab ol bīmār usanmaz mı

---

502 TB, 197b; TF, 167a; İ, 117a; L, 100a

1 L'de 1. mısra okunmuyor.
dil-dār: kim yār İ
2 L'de 1. mısra okunmuyor.
4 āteşīn: āteş-i İ
7 nāllıġdan: nā-tüvānlıġdan İ

503

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Göñül adlu ṣabā kūyuñda bir dīvāne gördüñ mi
Anuñ bezminde bir bī-bāl ü per pervāne gördüñ mi

2 İtürdüm özümi hīç kimse benden bir ḫaber virmez
Sen ey āhū bu ṣaḥrālarda bir dīvāne gördüñ mi

3 Alupdur baş virüpdür göñlümi ṣaḥrāya bir āhū
Sen ey seyl-āb bī-zinhār hīç vīrāne gördüñ mi

4 Benüm teg böyle bī-tābāne hergiz şemʿa yanmazduñ
Meger ol şuʿle-i ruḫsārı ey pervāne gördüñ mi

5 Yaman düşdüñ ayaġdan bilmenem Ḳavsī saña n'oldı
Meger ol servden bir cilve-i mestāne gördüñ mi

503
TB, 198a; TF, 167b; İ, 117b; L, 100b
2 özümi: kendümi L
3 ey: - TF

504

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Yā Rab kim ola ṣūret-i bī-cān iden beni
Her gün bir özge muʿīne ḥayrān iden beni

2 Seyl-āb teg özi daḫi bilmez ne işdedür
Ezbes öter şitāb ile vīrān iden beni

3 Eczāmı daḫi eyleyebilmez yüz ilde cemʿ
Bir göz yumup açınca perīşān iden beni

4 Bilmem bu iv ṣanem-gede yā Kaʿbedür nedür
Kim gözlerümi bağladı ḳurbān iden beni

5 Bilmiş ki hīç elde daḫi dutmanam ḳarār
Kim hīçe satdı gevher-i ġalṭān iden beni

6 Hergāh bilse hansı çemen lālezārıyam
Salmaz ayaġlara cigerüm ḳan iden beni

7 Virmez daḫi feşār eger bilse bismilem
Ḳavsī şikār-ı pençe-i müjgān iden beni

504
TB, 198a; TF, 167b; İ, 117b; L, 100b
3 bir: her İ
5 - L

505

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Yıḫılmış çünki bir seyl-ābdan vīrāneler varı
Bu maʿnādan severler bir birin dīvāneler varı

2 Beni her yerde kim ol şuʿle-i ruḫsār yandurdı
Benümçün birce birce yandılar pervāneler varı

3 Suʾāl itmeñ men-i ser-geşteden Mecnūnuñ aḥvālin
Ki göñlümden ferāmūş oldı ol efsāneler varı

4 Nice olsuñ ber-ā-ber ʿārıżuñla şemʿ-i maḥfil kim
Bu oddan bir şerer hem olmaz āteş-ḫāneler varı

5 Virür herçend keyfiyyet şerāb-ı lāle-reng ammā
Gözüñ bir yana sāḳi bir yana mey-ḫāneler varı

6 İderler ʿışḳda bülbüller ü pervāneler daʿvā
Sanurlar özlerini āşinā bīgāneler varı

7 Benüm göñlümde hem hīç ārzū yoḳdur mı ey deryā
Ki ebr raḥmetinden gevher oldı dāneler varı

8 Ne bağlarsan göñül vīrāneye ey cuġd-ı ġāfil kim
Ḳonaġdurlar fenā dünyāda ṣāḥib-ḫāneler varı

9 Göñül ol maʿnā-yı bīgānedür āgāh yanında
Ki bir ṣūretdür ondan Kaʿbeler büt-ḫāneler varı

10 Eger ser-ḫayldür Mecnūn velī pīr-i cünūnam ben
Uşaġlar teg benüm ardumcadur dīvāneler varı

11 Sızıldar bir ṭarafda bülbül ü bir yanda ney Ḳavsī
Benüm bāl ü perümdür nāle-i mestāneler varı

---

505 TB, 198b; TF, 168a; İ, 118a; L, 101a
2 şuʿle-i ruḫsār: şemʿ-i ruḫsār TF
3 itmeñ: itme TB, TF, İ / men-i ser-geşteden: men-i ser-geşte TF // oldı ol efsāneler: oldılar pervāneler L
4 - L
5 şerāb-ı lāle-reng: şerāb-ı lāle-gūn İ
6 - L
7 - L
9 ondan: anda İ
10 Uşaġlar teg: Uşaġlardur L

506

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Böyle ger ṣūretde bārīk ol nihāl eyler beni
Żaʿfdan her kim görür maʿnā ḫayāl eyler beni

2 İsterem hergāh ḥālim söyleyim cānānuma
Bilmenem yā Rab ne maʿnādur ki lāl eyler beni

3 Hīç ʿāḳil öz özin dīvāne iẓhār eylemez
Çöllerüñ ser-geştesi ol nev-ġazāl eyler beni

4 Her ḳadar kim yengi aylar bedr olur ḫurşīdden
Ol ḳadar ḫurşīd-i tābānum hilāl eyler beni

5 Gözden aġlar ḫalḳ ammā ben göñülden aġlaram
Pāymāl ol ḳaṭre-i deryā-miṣāl eyler beni

6 Sen özüñ ḥükm it ki ben ey nāle-fermā neyleyem
Ḫalḳa rüsvā nāle-i bī-iʿtidāl eyler beni

7 Böyle ger sevdā-yı zülfüñ cismüm eyler nā-tüvān
Vara vara ol kemer teg bir ḫayāl eyler beni

8 Ġonçe teg bülbül baña bād-ı ṣabā ḥācet degül
Kim nesīm-i nāle hem āşüfte-ḥāl eyler beni

9 Ol ġazeldendür bu Ḳavsī kim Fużūlī söylemiş
Sāye teg sevdā-yı zülfüñ pāymāl eyler beni

506
TB, 199a; TF, 168b; İ, 118a; L, 101a
3 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor.
4 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor
5 - L
6 - L , nāle-fermā: nāle-fermān İ
7 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor
bir ḫayāl: nā-tüvān İ
8 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor.
bülbül baña bād-ı ṣabā: bād-ı ṣabā bülbül baña İ
9 pāymāl: maḥv-ı ḥāl İ

507

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ey odlu nāle kūçe vü bāzār emāneti *
Ey āh-ı āteşīn der ü dīvār emāneti

2 Ey her kime bir özge ‘ilāc eyleyen ṭabīb
Cān işi sehldür dil-i bīmār emāneti

3 Gül kimi göñli nāzik olur bī-nevālaruñ
Ey şāẖ-ı gül bu murġ-ı giriftār emāneti

4 ‘Ömrüm ne günde geçse benüm ġam degül velī
Ey kām-baẖş ṣubḥ-ı ezel yār emāneti

5 Mecnūn-ı ‘ışḳ ayaġını zencīr baġlamaz
Ey pīr-i deyr rişte-i zünnār emāneti

6 Gülzār-ı ‘ışḳ ravża-i rıḍvāne benzemez
Ey bāġ-bān bu bāġda her ẖār emāneti

7 Cāndan usandum incidüm ezbes ki saẖladum
Gel imdi benden alginen ey yār emāneti

8 Sīnemde ḳaldı teşne ciger ḳanlu dāġlar
Ey ebr-i nev-bahār bu gülzār emāneti

9 Kimdür diyen ṭabībüme bir özge reng ile
Kim Ḳavsī-i şikeste-i bīmār emāneti

---

507 TB, 199b; TF, 169a; İ, 118b; L, 101b;
* L’de bu gazelin ilk beyitleri hiç okunmuyor.
3 Gül kimi: zinhār TF, L
4 ne günde geçse benüm: benüm ne günler ile geçse TF / veli: - TF
5 zencīr: zencīre İ
7 - L
9 L’de bu beyit okunmuyor.

508

Mefūlü fāilātün mefūlü fāilātün

1 ʿIşḳında ol perīnüñ efsāne olmayam mı *
Zencīr üzmeyem mi dīvāne olmayam mı

2 Öz rütbesince her kim ẕillet çeker cihānda
Ben genc-i rāygānem vīrāne olmayam mı

3 Ben özgeden özümden öz göñlüm ü gözümden
Ol āşinādan ötrü bīgāne olmayam mı

4 Ol cilve salmasuñ mı her gün beni ayaġdan
Bir böyle seyl öñünde vīrāne olmayam mı

5 Ey gülbün-i neẓāket herçend bülbülem ben
Sen şemʿ-i maḥfil olsan pervāne olmayam mı

6 Çöllerde varmayam mı Mecnūn ile ser-ā-ser
Dīvāneyem anuñla hem-ḫāne olmayam mı

7 Leylilenür ol āhū tedrīc birle Ḳavsī
Ben daḫi vara vara dīvāne olmayam mı

---

508 TB, 200a; TF, 169b; İ, 118b; L, 102a

* L'de bu gazelin 2. mısraları okunmuyor.

2 ẕillet: leẕẕet İ

3 özgeden: özge TF / özgeden özümden öz göñlüm ü: kendü kendü özümden öz L

6 ile : kimi İ

509

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nā-tüvānlıġlar beni sāḳi zemīn-gīr eyledi *
Dīde-i ḥayrān beni hem-çeşm-i taṣvīr eyledi

2 Cān niṣār itmekde taḳṣīr itmeñ ey ʿuşşāḳ kim
Yetmedi maḳṣūdına her kim ki taḳṣīr eyledi

3 Sökdi peykān teg cigergāhum benüm her kiprigi
Ol kemān-ebrū nigāhın çün baña tīr eyledi

4 Ay ü gün teg ḥüsn maʿnāsın sen itdüñ āşikār
Gerçi her Yūsuf onı bir reng taʿbīr eyledi

5 Gāh zülfüñ pīç u tābum virdi gāhi kākülüñ
ʿIşḳ bir dīvāneni yüz yerde zencīr eyledi

6 Ben mükerrer cānumı cānānuma tapşurmaġa
Eyledüm iḳbāl ammā baḫt taḳṣīr eyledi

7 Ben berāber bilmenem topraġile öz ḳanumı
Ḫūn-ı dil topraġumı herçend iksīr eyledi

8 Çoḳ baña ey serv-i ḫoş-ḳāmet ruʿūnet satma kim
Çoḳları Ḳavsī teg ol raʿnā igit pīr eyledi

---

509 TB, 200a; TF, 169b; i, 119a; L, 102a
* L'de bu gazelin 2. mısraları okunmuyor.
3 - L
4 taʿbīr: taʿmīr TF,İ
7 - L
8 L'de bu beyit okunmuyor.

510

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 Göñül ol serv-i sebük-seyr ḫırāmān oldı *
Müjde ey keştī-i teslīm ki ṭūfān oldı

2 ʿĀlem-i nūrdan īcād olalı ṣubḥ-ı viṣāl
Yıġılup ẓulmet-i ʿālem şeb-i hicrān oldı

3 Dil-i bī-tāba ezelden bu gümānum yoḫ idi
Vara vara bu şerer āteş-i sūzān oldı

4 Mende yoḫdur göñül ey dīde ki sen gördügüñ iv
Tapdı bir raḫne vü tedrīc ile vīrān oldı

5 Bu degül muṣḥaf-ı evrāḳ ki şirāze idem
Cemʿ olmaz daḫi her dil ki perīşān oldı

6 Dehenüñ nisbeti hīç ġonçeye ey gül yoḫdur
Ġonçe her ḫār ile açıldı vü ḫandān oldı

7 Girdi ebr altına ḫurşīd yüzüñ şerminden
Gözümüñ nūrı kimi perdede pinhān oldı

8 Dem-i şemşīr ile açıldı dutulmış göñlüm
Şükr-i li'llāh baña ol ġonçe gül-istān oldı

9 Vaṣluña teşne-ter oldı seni gördükce gözüm
Bāde ol kāse-i varında dönüp ḳān oldı

10 Hansı dāġuñ ben idem şükrüni hansı dil ilen
Ki anuñ her biri bir derdüme dermān oldı

11 Mende mescid gibi teklīf ü tevāżuʿ yoḫdur
Oldı iv ṣāḥibi her kim baña mihmān oldı

12 Odlara közlere Ḳavsī su seperken sāḳī
Yetişince baña bir āteş-i sūzān oldı

510
TB, 200b; TF, 170a; İ, 119a; L, 102b
* L'de bu gazelin 2. mısraları okunmuyor.
1 ol: ey TB
4 İ'de 4. beytin 1. mısraı şu şekildedir: "Ben yoḫ dide ki sen gördügin hem göre ol"
7 ebr: ay İ / yüzüñ: ruḫuñ İ
9 - L , kāse-i varında: kāse-i devrāna İ
11 - L
12 sāḳi: Ḳavsi İ

511

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Diler büt-ḫāneni tersā vü ister Kaʿbeni ḥācı
Ser-i kūyuñdur ey raʿnā dil-i bītāb miʿrācı

2 Dimez hīç kimseye herçend ʿışḳ anlar dilin ḥüsnüñ
Belī pervānelerdür şemʿ-i bezm-efrūz dilmacı

3 Çanaġ ilen virür herçend göñlüm ḳan gözüm doymaz
Müselmānlar ıraġ olsuñ belādur ḳonşınuñ acı

4 Ne raʿnā ḳāmetüñ vardur ki iḳbālüñ bülend olsuñ
Ne şīrīndür sözüñ sāḳi ki aġzuñ olmasuñ acı

5 Hemān ister ki başın āsitānuñ daşına ḳoysuñ
Eger ḳandīl ʿarş-ı aʿẓām olsa ʿāşıḳuñ tācı

6 Dem-i Rūḥu'l-Ḳuds yā āb-ı ḥayvān ġayra erzāni
Ki bīmāruñ senüñ olmaz Mesīḥ ü Ḫıżr muḥtācı

7 Beni bülbül görende ġonçe teg ḫāmūş gülşende
Nola ger itmese iḳbāl kim toḫ tanımaz acı

8 Ne yaḫşı söylemiş Ḳavsī Vaḥīd-i ʿālem-i maʿnā
Nigāh-ı bī-muḥābādur dil-i bītāb dilmacı

---

511 TB, 201a; TF, 170b; İ, 119b; L, 102b
1 büt-ḫāneni: büt-ḫāne-i İ / Kaʿbeni: Kaʿbe-i İ
2 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor.
3 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor
herçend: zehr İ
4 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor
- L
5 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
6 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
ġayra: Ḫıżra İ
7 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
kim toḫ: toḫdan İ

512

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ḳadrüñi bildüm senüñ ey dil nis̠ār itdüm seni
ʿĀlemüñ var u yoḫundan iḫtiyār itdüm seni

2 Sende yandurdum göñül öz maṭlabumca dāġlar
Ey zemīn-i sāde āḫır lālezār itdüm seni

3 Başladum bir nāle ey gerdūn seni maḥv eyledüm
Āḫir ey deryā-yı āteş bir şerār itdüm seni

4 Sen hemān maġrūrsan ey nefs āteşsen nesen
Tā elümden geldi ẓālim ḫāksār itdüm seni

5 Tā işitdi nālemi ol şāḫ-ı gül bülbül kimi
Nāle ile ey ḫazān faṣl-ı bahār itdüm seni

6 Sen hemān gevher nis̠ār itdüñ benüm topraġuma
Her ḳadar ey ebr-i raḥmet şuʿlebār itdüm seni

7 Ḳavsī asdum yāyuñı ṭāḳ-ı bülend-i çarḫdan
Tā esīr-i gūşe-i ebrū-yı yār itdüm seni

---

512 TB, 201b; TF, 171a; İ, 120a; L, 103a

1 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor.
Ḳadrüñi Ḳadrin İ
2 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
3 - L
4 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
5 L'de bu beytin 2. mısraı okunmuyor
6 - L
7 L'de bu beyit okunmuyor.
esīr-i gūşe-i ebrū-yı yār: müéessir-i gūşe-i ebrū-yı yār İ

513

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Aparmaz hīç kim elden beni dildārdan ġayrı
Özümden özge nem var yā kimüm var yārdan ġayrı

2 Eger tiksem göñül bāġında yüz bin naḫl-i bār-āver
Biri sebz olmaz ol serv-i sebük-reftārdan ġayrı

3 Ne ʿarż eylersen ey pervāne şemʿ-i meclis-efrūzuñ
Beni kim yandurur ol āteşīn-ruḫsārdan ġayrı

4 Ne bī-zinhārsan ey derd-i bī-dermān-ı hicrān kim
İşitmez kimse benden hīç söz zinhārdan ġayrı

5 Şeb-i hicrān benüm herçend dāġum var çerāġum var
Çerāġum yanduran yoḫ āh-ı āteşbārdan ġayrı

6 Bu bir hem-derd elinden cāne yetdüm āh neylerdüm
Eger bir kimsem olsaydı dil-i bīmārdan ġayrı

7 Dolanmaġ başuña pervāneler teg yanmaġ u ölmek
Elümden varı mümkindür gele güftārdan ġayrı

8 Benümle kūh-ken dāġlarda ger hemkārdur ammā
Hem-āvāzum bulunmaz seyl teg kūhsārdan ġayrı

9 Belādur özgeni hem-ḫāne görmek yār ilen Ḳavsī
Bi-ḥamdi'llāh göz ü göñlümde yoḳdur yārdan ġayrı

---

513 TB, 202a; TF, 171a; İ, 120a; L, 103a
1 L'de bu beyit okunmuyor.
özge: özüm İ
2 L'de bu beyit okunmuyor
3 L'de bu beyit okunmuyor
4 L'de bu beyit okunmuyor
8 - L
9 özgeni: ġayrı L

514

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Olmayınca şerḥa şerḥa ḳanlu baġruñ gül kimi
Hīç kim dutmaz ḳulaġ efġānuña bülbül kimi

2 Ḳoy dolanım başuña ey seng-dil kākül kimi
Sen ki ẖarc-ı pīç ü tāb itdüñ beni sünbül kimi

3 Yaẖşı Mecnūñlar görüpdür göñlüm ey Leylī benüm
Olmaġ olmaz ʿālem-i inṣāfda bu çöl kimi

4 Ötse sālik bād-ı ṣarṣardan yetişmez menzile
Her ayaġ altında pāmāl olmayınca yol kimi

5 Aẖtarup ẖurşīd-i ruẖsāruñ nesīm-i āh ile
Ḫırmenin gerdūn-ı ẖūn-ẖᵛāruñ savurdum kül kimi

6 Öyle göñlüm seyr-i çeşm itmiş men-i deryā-keşi
Kim gelür deryā-yı aẖżar çeşmüme bir gül kimi

7 Gerçi zencīr-i cünūn Mecnūn ayaġın baġladı
Olmaz ammā Ḳavsīni zencīr iden kākül kimi

---

514 TB, 202b; TF, 171b; İ, 120b; L, 103b
2 ẖarc-ı pīç: çarẖ-ı piç İ
3 - L , Olmaġ: ölmek İ / ʿālem-i inṣāfda: ʿālem-i evṣāfda İ
4 menzile: girdüme İ
5 ẖurşīd-i ruẖsāruñ: ruẖsāruñ eyler bir İ
6 göñlüm : çeşmüm L / men-i deryā-keşi: men-i deryā gibi İ

515

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀşıḳam ʿālemde bir ʿāşıḳ bulunmaz ben kimi
Çünki ṣūret baġlamaz maʿnāda bir büt sen kimi

2 İtmenem endīşe çarḫ-ı seng-dilden çün benüm
Ṭaʿne daşuñdan gögermiş peykerüm cevşen kimi

3 Dostsan ey dost ammā çeşm-i ḫūn-ḫᵛāruñ senüñ
Tīġ-i müjgānile doġrar baġrumı düşmen kimi

4 Çarḫ urur daşdan daşa herçend feryād eylerem
Ḳarlu daġlar içre seyl-āb eyleyen şīven kimi

5 Gerçi göñlüm bādbān ü sīne ḳan deryāsıdur
Her hevādan her yana meyl eylemez yelken kimi

6 Ger sen iḳbāl itsen ey Yūsuf ıraġlıġdan ne ġam
Öz işin işler muḥabbet būy-ı pīrāhen kimi

7 Ḳoymaduñ elden ʿinānum tā dolanım başuña
Dostlar hergiz yol urmazlar gözüm düşmen kimi

8 Boynum olmış ḳıl kimi yā Rab niçün zencīrden
Çünki incitmez bu āhen bend-i pīrāhen kimi

9 Perde-i çeşmümde ārām itse ol ḫurşīdveş
Bes ki maḥv olmış göñül görmez gözüm revzen kimi

10 Olma her dem çarḫ ile ey tīr-i āhum rū-be-rū
Kim yüzi ol dil-siyāhuñ berkdür āhen kimi

11 Ben daḫi bir nāle imdād eylerem bülbüllere
Tīre-dil kec naġmeler lāl olsalar sūsen kimi

12 Ḳavsī ol raʿnā ġazālidür Fużūlīnüñ bu kim
Geh el öpmeġ āstīn teg geh ayaġ dāmen kimi

515
TB, 203a; TF, 172a; İ, 120b; L, 103b
2 - L
7 - L , yol urmazlar: yorulmazlar İ
8 - L
9 itse : itmez L // göñül görmez gözüm: gözüm görmez göñül İ
10 - L
11 - İ
12 Geh el: yā geh İ

516

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Eritdi baġrumı ḥasret neẓāre hāy haray
Haray hāy tebessüm işāre hāy haray

2 Yetişdi sāḳi-i nāz-āferīn yaman ser-ḫūş
Kebāb olan ciger-i pāre pāre hāy haray

3 Yanup sipend beni reşk dāġı yandurdı
Ne rāhat ile yatupsan sitāre hāy haray

4 Anuñ kimi ki alurlar araya bīmārı
İḥāṭa itdi beni derd çāre hāy haray

5 Yetişdi bir nice pervānenüñ harayına şemʿ
Benüm de ḫırmenüme bir şerāre hāy haray

6 Benüm sefīneme gird-āb-ı dil-nişīn oldı
Bu baḥrdan yetişenler kenāre hāy haray

7 Fiġān ki olmaz imiş hīç vech ilen Ḳavsī
ʿİlāc-ı nāle-i bī-iḫtiyāre hāy haray

---

516 TB, 203b; TF, 172b; İ, 121a; L, 104a

2 sāḳi-i nāz-āferīn: nāz-āferīn TF
3 Yanup: yaḳup İ
4 çāre: çār İ, L

517

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Felek peymālıġı ey Nūḥ ṭūfān menden ögrendi
Girān lengerliġi deryā-yı ʿummān menden ögrendi

2 Benüm her müşt ḫāküm seyr ider bir özge ʿālemde
Bu ser-gerdānlıġı gerdūn-ı gerdān menden ögrendi

3 Girüp büt-ḫāneye āsān degül zünnār ḳurşanmaġ
Duʿā tekbīri var kim pīr-i Sanʿān menden ögrendi

4 Şeb-i tārīkden zeng-i kudūret baġlamaz göñlüm
Ki ṣayḳalgerliġi ḫurşīd-i raḫşān menden ögrendi

5 Per ü bālüm görenler ġonçelenmiş sensiz ey nev-gül
Ne bilsüñler ki gül çāk-i girībān menden ögrendi

6 Baña yol başlayan gülzāre ey serv-i revān sensiz
Ne bilsüñ kim ṣabā rāh-ı gülistān menden ögrendi

7 Ḳad-i ḫam-geşte ile nola ger olsam ʿalem Ḳavsī
Ki öz nām u nişānın ṭāḳ-ı nisyān menden ögrendi

---

517 TB, 203b; TF, 173a; İ, 121a; L, 104a
1 Girān lengerliġi: Bu ser-gerdānlıġı İ
3 var kim: kim var İ
4 zeng-i kudūret: reng-i kudūret TF
5 gül: gök TF, İ

518

Mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün faʿlün

1 Kenār dutmaġı dīvāne menden ögrendi
Yanup dolanmaġı pervāne menden ögrendi

2 Terāne satma baña ey sipend kim bülbül
Nevā-yı nāle-i mestāne menden ögrendi

3 Egerçi çarḫ-ı zemīn-gīr ḳıldı topraġum
Sipihr cilve-i mestāne menden ögrendi

4 Ġam-ı nihānumı zinhār dostlar ṣormañ
Ki genc ḥıfẓını vīrāne menden ögrendi

5 Fiġān ki başuña bir yol dolanmadum sāḳi
Egerçi gerdişi peymāne menden ögrendi

6 Fusūn yeter yeri başumdan al götür nāṣiḥ
Ki yüz senüñ kimi efsāne menden ögrendi

7 Baña naṣīḥat iden zühd ehli hem Ḳavsī
Temiz-i mescid ü mey-ḫāne menden ögrendi

518
TB, 204a; TF, 173a; İ, 121b; L, 104b
3 ḳıldı: oldı İ
4 vīrāne: divāne TB

519

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

1 Yüz virdi tā yüzüñdeki ḫālüñ neẓẓāresi
Ḳarışdı bir bire gözümüñ aġı ḳarası

2 Ṣubḥ-ı viṣāldür şeb-i hicrān nihāyeti
Dāġ işledükce 'āşıḳuñ işler sitāresi

3 Şükr eylerem ki cānum anuñ ḳabżasındadur
Herçend ıraġdur men ü cānānuñ arası

4 Ey mevsim-i ḫazānda gül ü lāle isteyen
Yetmez mi bülbülüñ ciger-i pāre pāresi

5 Zinhār çıḫma 'ışḳ arasından ḳıraġa kim
Gird-ābdur bu baḥr-ı belānuñ kenāresi

6 Ey adı ḳanlu Ḳavsīye ḥācet degül kemend
Kim asdı yāyı göz göre ḳaşuñ işāresi

519
TB, 204b; TF, 173b; İ, 121b; L, 105a
5 ḳıraġa: kenāra L
6 adı: vāy TF, İ, avı TB

520

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ruʿūnet şāḫ-ı gül ey serv-i bālā senden ögrendi
Ḫırām ey nāzenīn āhū-yı raʿnā senden ögrendi

2 Baña bīmār çeşmüñ ṣadḳası içün bir nigāh eyle
Ki dermān itmegi yüz bin Mesīḥā senden ögrendi

3 Ne yüzdendür beni gül ġonçesi teg bī-zebān ḳoymaġ
Ki bülbül nāleni ey nāle-fermā senden ögrendi

4 Benüm teg şemʿsiz pervāneden pertev dirīġ itme
Ki seyr ü devr-i māh-ı ʿālem-ārā senden ögrendi

5 Bu ṣūret-ḫānede ger maʿnā-yı bīgānedür Ḳavsī
Vefā vü āşiñālıġ resmin ammā senden ögrendi

520
TB, 205a; TF, 174a; İ, 121b; L, 105a
1 şāḫ-ı gül: satma gül L / ögrendi : - L
2 bir: ter L // itmegi: itmegdi İ
3 ḳoymaġ: ḳoyma İ

521

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Göñül ger ʿömr-i cāvidān dilersen yār yetmez mi
Bahār-ı bī-ḫazān istersen ol ruḫsār yetmez mi

2 Ne lāzım lāle teg ḫūñ-ı dil içmek dāġ yandurmaġ
Saña ol āb u reng ü şuʿle-i ruḫsār yetmez mi

3 Ġaraż ger cām-ı mā-lā-mālden bī-hūş düşmekdür
Nigāh-ı nīm-mest-i sāḳi-i ḫūñ-ḫᵛār yetmez mi

4 Eger bülbül kimi elden ayaġdan gitmek istersen
Ne ḥācet şāḫ-ı gül ol serv-i ḫoş-reftār yetmez mi

5 Büt-i Çīn bende-perverliġ ṭarīḳın ondan ögrendi
Bu sözde şāhid-i ḥālüm özi dildār yetmez mi

6 Yaman toz basmış ey vīrāne ruḫsāruñ nedür ḥālüñ
Meger zinhāruña seyl-āb-ı bī-zinhār yetmez mi

7 Gül ilen cūş urursan daḫi ey bülbül ne sızlarsan
Ḳulaġ virmez mi gül feryāduña gülzār yetmez mi

8 Teb ü tābum benüm fāş itmege ey dil ne titrersen
Leb-i teb-ḫāle cūş u āh-ı āteşbār yetmez mi

9 Eger Ḥaḳdan göz örtüp ḳatlümi inkār ider ḳaşuñ
Ṭabībüm çeşm-i mestüñ itdügi iḳrār yetmez mi

10 Disem pervāneyem Ḳavsi degül mi şāhidüm şemʿüm
Disem şemʿem güvāhum dīde-i ḫūn-ḫᵛār yetmez mi

---

521 TB, 205a; TF, 174a; İ, 122a; L, 105a

6 zinhāruña seyl-āb-ı bī-zinhār: seyl-ābuña zinhār-ı bi- zinhār İ

7 urursan: idersen İ

10 Ḳavsi: Ḥaḳdur TF

522

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Zāhid gerek bu gün göre ol serv-ḳāmeti
Her bī-başar ki danla inanmaz ḳıyāmeti

2 N'olur ki şerḥ-i ḥüsnüñ ola dil varaḳ varaḳ
Ḳur'ānda s̱ebtdür meh-i Ken'ān ḥikāyeti

3 Her dem bir özge şāḫ-ı gülüñ ḫᵛār u zār ider
Bülbül mi'zācınuñ yoḫ imiş istiḳāmeti

4 Gelmez girān fiġānum aña bilse yār eger
Kim şükrdür libāsda 'āşıḳ şikāyeti

5 Bin serv-nāz nāzı anuñ ḳāmetindedür
Vardur yüzinde yüz gül-i ra'nā nezāketi

6 Gül-bāng-ı 'andelīb alur elden 'inān velī
Bendindedür nevā-yı neyüñ hūş ġāreti

7 Ben başladum ilān sözi teg kākülüñ sözin
Her-çend bilmişem ki bulunmaz nihāyeti

8 Tevfīḳ-i nāle vir baña yā Rab ki ṣa'bdur
Zāġ u zeġān şemāteti bülbül ḫacāleti

9 Ḳavsī egerçi cān-ı muḥaḳḳar żaʿīfdür
Bī-derd kimse böyle mi saḫlar emāneti

---

522 TB, 205b; TF, 174b; İ, 122a; L, 105b

2 şerḥ-i ḥüsnüñ: şerḥ senüñ İ

5 nezāketi: ḳıyāmeti L

6 ġāreti: 'ādeti İ

523

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ki hicrānuñda ārām u ḳarārum ḳalmadı
Gel ki ṣabrum gitdi elden iḫtiyārum ḳalmadı

2 ʿAḳl başdan göñlüm elden gitdi cānum cismden
Neyleyem yā Rab ki esbāb-ı nis̱ārum ḳalmadı

3 Sen yetür kūyına yāruñ bir avuc topraġumı
Ey nesīm-i nāle senden ġayrı yārum ḳalmadı

4 Meyve içün naḫli eylerler uşaḳlar sengsār
Saḫla ey gerdūn elüñ kim berg ü bārum ḳalmadı

5 Ḳanıḳ almazsan gözüm mey-ḫānelerden şükr kim
Gerdiş-i çeşmüñle mest oldum ḫumārum ḳalmadı

6 Gözlerüm çoḳ çekdi ḫāk-i pāyuña ḥasret velī
Cānumı tapşurdum āḫir intiẓārum ḳalmadı

7 Vara vara gitdi elden düşdi dilden āh kim
Ḳavsīden hīç bir es̱er ey gül-ʿiẕārum ḳalmadı

523
TB, 206a; Tf, 175a; İ, 122b; L, 106a
5 almazsan: almazken L

524

Feilātün feilātün feilātün feilün

1 İkidür gerçi perī-çehrelerüñ güftārı
Bir imiş bunlaruñ iḳrārı ile inkārı

2 Fikr ta'mīre göñül baġlamayan vīrāne
Çekmez endīşe eger seyl aparur mi'mārı

3 Ḳafesi kūşe-i Cennet bilür ol bülbül kim
Doludur sebze-i bīgāne ile gülzārı

4 Şeb ü rūzum nola yeksān ola bir mülkde kim
İmtiyāz olmaya yārından anuñ aġyārı

5 Bize tuş gelmedi bir Yūsuf-ı pākize-güher
'Ömrlerdür ki 'abeṡ beklemişüz bāzārı

6 Derd-i dil şerḥine bir derd bilen yār gerek
Çün sevād ehli bulunmaz ne açım ṭumārı

7 Ḳavsī bu ol ki Fużūlī dimiş öz ḥāline kim
Müşterī yoḫ nice bir bekleyelim bāzārı

---

524 TB, 206b; TF, 175a; İ, 122b; L, 106a
1 vīrāne: divāne İ
3 L'de bu beytin 1. mısraı okunmuyor.
sebze-i bīgāne: sine-i bīgāne İ, sebze-i virāne L
6 Çün sevād : çünki derd İ
7 bir: biz İ. L

525

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ey ḫoş ol günler ki göñlüm teg ḥiṣārum var idi
'Aḳl-ı hercāyī kimi dārü'l-ḳarārum var idi

2 Ey ḫoş ol günler ki bir nāmūs u 'ārum var idi
'Aḳl u hūş u ṣabr u ārām u ḳarārum var idi

3 'Arż ḳıl menden seg-i kūyına cānānuñ ṣabā
Kim benüm hem onda bir gün i'tibārum var idi

4 Var idi ḫūn-ı dil içmeġlerde ṣabrum ṭāḳatüm
Her ḳadar deryā idüm ammā ḳenārum var idi

5 Şīşe-i çarḫ ol mey-i pür-zūre dözmez āh kim
Sāḳi-i bī-dil sanur kim iḫtiyārum var idi

6 Ey cünūn yoḳdur mı ġayret sende neng olsuñ saña
'Aḳl elinde bir günüm bir rūzigārum var idi

7 Yandı sūz-ı sīneden gögsümde bir bir āhlar
Gitdi ol günler ki āh-ı şu'lebārum var idi

8 Yollar üste bes ki pāmāl olmuşam hīç olmuşam
Hani ol günler ki bir avuc ġubārum var idi

9 Şāḫ u bālüm noldı Ḳavsī yā Rab ol günler hani
Kim nihāl-i derd idüm ben berg ü bārum var idi

---

525 TB, 206b; Tf, 175b; İ, 123a; L, 106b
4 ṣabrum: ṣabr u İ , L
5 dözmez: dönmez L
6 İ'de 6. ve 7. beyitlerin ilk mısraları yer değiştirmiş.
9 ben: min TB

526

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Benüm şūḫ-ı sitemkārum teġāfülden usanmaz mı
Ferāmūş olmayan yārum meni bir ḳatla anmaz mı

2 Mey-i gül-fām içen mehveş iden āzār derdi keş
Şarāb-ı ṣāfī-i bī-ġışş meger bir gün bulanmaz mı

3 Harayumdan sipihr-i dūn töker encüm gözüñden ḫūn
Usandı cevrden gerdūn henūz ol mah usanmaz mı

4 Tabīb-i fāriġu'l-bālem ki sındurmış per u bālüm
Benüm bilmez mi aḥvālüm disem yā Rab inanmaz mı

5 Dilinde bülbül-i zāruñ revādur vaṣfı gülzāruñ
Görende ʿārıżın yāruñ yüzi yüzden utanmaz mı

6 Gelüp ol serv-i nāz ötdi dil-i bī-tābı maḥv itdi
Ḳıyāmet geldi vü gitdi bu ġāfil hīç uyanmaz mı

7 Nedür taḳṣīrüm ey kāfir sözi nīreng özi sāḥir
Bu Ḳavsī başuña āḫir dolanur mı dolanmaz mı

---

526 TB, 207a; Tf, 176a; İ, 123a; L, 107a
1 olmayan: olmasa İ / ḳatla: ḳanda İ / ammaz mı : sanmaz mı İ
2 mehveş: bi-hūş İ // Şarāb-ı ṣāfī-i bī-ġışş: Şarāb-ı ṣāḳī-i bī-ġışş İ

527

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Ḥicāb-ı şuʿle-i ruḫsāruñ itdi āb beni
Fiġān ki perdede yandurdı āftāb beni

2 Henūz kākül-i pür-tābuñ olmamışdı kemend
Kim itdi mūy-miyān ṣarf-ı pīç ü tāb beni

3 Baña żarūr degül şuʿle şuʿle od sāḳi
Ki ben kebāb oluram itmesüñ kebāb beni

4 Nesīm-i nāle ki ārām-baḫş-ı ʿāşıḳdur
Ḳılur sefīne-i deryā-yı ıżṭırāb beni

5 Fiġān ki itmiş iken yaḫşılar arasında
Ġam-ı zamāne yamān ḳıldı intiḫāb beni

6 Seni görende saña yaḫşı mı diyer ne diyer
Gören bu rengile ey ḫānümān ḫarāb beni

7 Çemende ḳatre-i şebnemden eksükem Ḳavsī
Yerindedür ki salur gözden āftāb beni

---

527 TB, 207b; Tf, 176b; İ, 123b; L, 107a

528

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

1 Ümmīdvār ḳılmış iken berg ü ber beni
Cūş-ı bahār eyledi zir ü zeber beni

2 Yüz yerde dildi baġrumı elmās-ı imtiḥān
Ol gün ki itdi ḫāzin-i ḥikmet-güher beni

3 Nālem yetürdi göglere cismüm ġubārını
Āh u fiġān ki itdi es̱er bī-es̱er beni

4 Sāḳī ayaġa ḳanumı ger tökmek istesen
Bāri şerāb-ı nāb ile it bi-ḫaber beni

5 Bir ʿömr aña kebāb-ı ser-encām virmişem
Ser-ḫoş gözüñ henūz sanur bī-ciger beni

6 ʿAşıḳda ʿaḳl u hūş gerekdür nis̱ār içün
Çoḳ daḫi itme bi-ḫaber ey bī-ḫaber beni

7 Devr-i zamān ü gerdiş-i eflāk neylesüñ
Ḳavsī salupdur öz naẓarum der-be-der beni

---

528 TB, 208a; TF, 177a; İ, 123b: L, 107b
2 gün ki: göge TF
4 bī-ciger: bi-ḫaber İ
5 gözüñ henūz sanur bī-ciger: sanur gözüñ ü ne her biri beni L
7 - L

529

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṭabībüm bir zamān yā Rab men-i bīmāre yetseydi
Bu mühlik derd elinde ölmemişken çare yetseydi

2 Bu oddan kim beni pervāne teg yandurdı ey bülbül
N’olaydı bir şerer ol şemʿ-i gül-ruḫsāre yetseydi

3 Yanardı ʿömrler herçend bī-bāk ü sitem-gerdür
Eger aḥvālimüñ bir şemmesi dildāre yetseydi

4 Benümçün ḳan içerdi gerçi daşdur bağrı mīnānuñ
Ḫumārum ser-güẕeşti sāḳi-i ḫūn-ḫᵛāre yetseydi

5 Onı yā nāme yā peyġām ile āgāh iderdüm ben
Eger bād-ı ṣabā ol serv-i ḫoş-reftāre yetseydi

6 İderdüm cürʾet-i iẓhār ü derd ü nāle başlardum
Ger ol bī-dādger söz ġavr idüp zinhāre yetseydi

7 Dil-i ṣad-pāremüñ her pāresin bir daşa çalmazdı
Eger feryāduma ol seng-dil bir pāre yetseydi

8 Baña rahm eyleyüp aḥvālüme ağlardı ḳan Ḳavsī
Fiġānum ol fireng-i kāfir-i ḫūn-ḫᵛāre yetseydi

---

529 TB, 208b; TF, 177a; İ, - ; L, 107b
7 - L

530

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Mende yoḳdur hīç cān olsaydı yüz cān kāş ki
Her birin bir reng ile alsaydı cānān kāş ki

2 Rāżıyam yansuñ vücūd-i bī-vücūdum ḫırmeni
Ötmesüñ bī-iltifāt ol berḳ-i cevlān kāş ki

3 Ger ḫumār-ālūd ḳalsam ḳalmasam ben sehldür
Sāḳiyā dönsüñ senüñ re᾽yüñle devrān kāş ki

4 Ḫāṭıruñ cemʿ oldı tā oldum perīşān ḫāṭıruñ
Olmasuñ yā Rab senüñ göñlüñ perīşān kāş ki

5 Olsa ger göñlüm ivi vīrān ṭabībüm ġam degül
Ḳalmasuñ derdüñ senüñ bī-ḫān u bī-mān kāş ki

6 Tā olaydum belki öz kāmumca pāmālüñ senüñ
Ḫāk-i rāh olsaydum ey serv-i ḫırāmān kāş ki

7 Her ne kim sen istemezsen istemez göñlüm benüm
İsteseydüñ dīn ü dil ey nā-Müselmān kāş ki

8 Düşdüm ol gün kim senüñ zencīr-i zülfüñ ḳaydına
Yā Rab olsaydum esīr-i kāfiristān kāş ki

9 Sīneme ger düşse yüz bin raḫne yüz döñdürmenem
Dönmesüñ peykānuñ ey ber-geşte müjgān kāş ki

10 Ol zamān kim var idi cismüñde bir cān Ḳavsīnüñ
Ey kemān-ebrūsına olsaydı ḳurbān kāş ki

---

530 TB, 208b; TF, 177b; İ, - ; L, 108a
5 -L
10 - TB

531

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Bülbül menüm harayıma yetseydi kāş ki
Yüz ḳanlu yāremüñ biri bitseydi kāş ki

2 Bir ġonçe ile ʿömrüm öter ʿandelīb teg
Bir ehl-i dil harayum işitseydi kāş ki

3 Leb-teşne dānemi benüm ebr-i şerer-feşān
Yā Rab bu ser-zemīnde unutsaydı kāş ki

4 Yalḳuz salup beni göz ü göñlümden ol perī
Gitmiş özi ḫayāli de gitseydi kāş ki

5 Nāḳıs ümīdden yeg olur nā-ümīdliġ
Ser-rişte çün bulunmadı itseydi kāş ki

6 Bī-berg ü bārlıġ ekdi benüm nihālümi
Eyyām-ı nev-bahār tiz ötseydi kāş ki

7 Her-çend anlamaz dilini kimse Ḳāvsīnün
İẓhār-ı derd içün dili dutsaydı kāş ki

---

531 TB, 209a; TF, 177b; İ, - ; L, 108a
6 ekdi benüm: benüm ekdi TF

532

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṣabr eyle ʿāḳibet mey olur ḳan didükleri
Ṣubḥ-ı viṣāl olur şeb-i hicrān didükleri

2 Tā men yetişmedüm dil-i bī-tābe bilmedüm
Kim genc imiş libāsda vīrān didükleri

3 ʿArş-i berīn ġubārın anuñ tūtiyā ḳılur
Her-çend müşt-i ḫākdür insān didükleri

4 Bī-şūr sanma ʿāşıḳ eger ārāmīdedür
Kim ġonçedür bu ḳaṭrede ṭūfān didükleri

5 Laʿlüñde cām-ı bāde kimi cemʿdür senüñ
Āb-ı ḥayāt u āteş-i sūzān didükleri

6 Bezm içre başladum yine bir odlu nāle kim
Pervānelendi şemʿ-i şeb-istān didükleri

7 Ḳavsī gerek ki Kaʿbe diyüp iḳtidā ḳıla
Tebrīz ḳullesine Ṣıfāhān didükleri

---

532 TB, 209b; TF, 178a; İ, - ; L, 108b
2 men: - TF

533

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿÖmrlerdür ṣayd-ı nāvek ḫurdeyem ṣayyād hey
Nim-bismil ḳoyma başuñçün beni cellād hey

2 Naḳşumı kem dutma dāvumdan benüm göz yumma kim
Ben ḥarīf-i pākbāz sādeyem nerrād hey

3 Bī-mürüvvet bī-ḥaḳīḳat yār elinden dostlar
Āh u feryād u fiġān hey dād hey bī-dād hey

4 Eşk-i şūr ile ʿabeṣ telḫ eyleme eyyāmuñı
Ḫūblardan kām-ı Şīrīn olmaz ey Ferhād hey

5 Her ḳadar Ḳavsī fiġān u nāle vü āh eylerem
Hīç kim yetmez benüm feryāduma feryād hey

---

533 TB, 210a; TF, 178b; İ, - ; L, 108b

534

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Eger sen böyle beklersen bu ruḫsār ile bāzārı
Ḫarīdārāne Yūsuf aḫtarur tapmaz ḫarīdārı

2 Dutım kim anlamazsan derd yā dermān esirgersen
Gelüp bir ḫoş dil ile ṣorginen bāri bu bīmārı

3 Daḫi maḥşer günin görmez gözi ṭuġyān-ı ḥayretden
Benüm çeşmümle her kim görse ol āyīne-ruḫsārı

4 Anuñ bezminde hem bir intihāsız intiẓārum var
Gözüm ezbes ki ʿādet eylemiş aḫtarmaġa yārı

5 Çemen seyrine ʿazm itmiş mi ol gül pīrehen yā Rab
Ki bülbül nāleden ḳan aġladur ebr-i güherbārı

6 Aña bir göz yumunca cānı virdüm gerçi müşkildür
Belī āsān ider tevfīḳ iḳbāl itse düşvārı

7 Baña ol seng-dil raḥm itmedi her-çend ben Ḳavsī
Getürdüm nāleden seyl-āb teg feryāda kūhsārı

---

534 TB, 210a; TF, 178b; İ, - ; L, 109a
4 - L

535

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 ʿĀḳibet yavancıdur yüz bin dil ile dil beni
Āḫır ol bī-derde yalvardur bu lā-yaʿḳil beni

2 Ḳanı çıḫmaz zaḫmımuñ yüz ḫançer-i bī-dād ile
Ḥasret ile bes ki ḳan aġlatduñ ey ḳātil beni

3 Bes ki yāduñ perde-i ḥayret çeküpdür çeşmüme
Āh kim senden yavuḳdur eyleye ġāfil beni

4 Bilmenem sāġarda meydür ḫūn-ı dildür yā nedür
Bes ki sāḳi itmiş öz ruḫsārına māyil beni

5 Baḥr-i raḥmet seyl-i eşk-i lāle-gūn bendindedür
İtme ondan bī-naṣīb ey çeşm-i deryā-dil beni

6 Āh kim bī-ḥāṣılam her-çend berg ü bār içün
İtdi dihḳān-ı ezel meşġūl-i āb u gil beni

7 Tīşe-i Ferhād teg ḫam buldı Ḳavsī ḳāmetüm
Bes ki daşdan daşa çaldı çarḫ-ı sengīn-dil beni

535
TB, 210b; TF, 179a; İ, - ; L, 109a
3 - L
5 - L
7 daşdan: başdan L

536

Mefāilün feilātün mefāilün feilün

1 Gözüm çerāġısan aġlatma zār zār beni
Ki yollar üste çoḳ aġlattı intiẓār beni

2 İmām-ı şehre uyup iʿtiḳād ḳılmaz iken
Fiġān ki ʿışḳ fireng ile itdi yār beni

3 Boyuñ belāsın alım günde bir ḫırām baña
Ḳarār vir özüñe eyle bī-ḳarār beni

4 Ġubār-ı rāhuñ ile rūşen oldı dīdelerüm
Yetürdi menzil-i maḳṣūda intiẓār beni

5 Senüñ ḫayālüñ ile çoḳ unutmışam özümi
Unutma kūşe-i ʿuzletde zīnhār beni

6 Fiġān ki zer kimi rengüm saraldı ḥasretden
Henūz ayaġına yār eylemez niṣār beni

7 Ḳaşuñ hilāline Ḳavsī teg uymuşam tā ben
Ḫamīde ḳadd ile ṭāḳ itdi rūzigār beni

---

536 TB, 211a; TF, 179b; İ, -; L, -
5 çoḳ: çün TB

537

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Ne gitdüñ elden ayaġdan dil-figārum hey
Saña ne oldı benüm küll-i iḫtiyārum hey

2 Belā vü mihnete her-çend men sezāvārem
Velī meded günidür devr-i rūzgārum hey

3 Beni ḥarāret-i ḫurşīd-i ʿışḳ yandurdı
Sitādeliġ çāġıdur ebr-i nev-bahārum hey

4 Benüm peyāmumı ey peyk eşk-i yāre yetür
Ki intiẓār yeter çeşm-i intiẓārum hey

5 Beni bu ḥāl ile gör kimseye göñül virme
Ḳarār u ṣabrum alan ṣabrum u ḳarārum hey

6 Anuñ ʿilācını itmezsen ey ṭabīb ammā
Diye diye ḳalasan Ḳavsī-i figārum hey

---

537 TB, 211a; TF, 179b; İ, - ; L, 109b
4 - L
5 Beni bu ḥāl ile: bu ḥāl ile beni L
6 ḳalasan: ḳalsan TB, TF

538

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Geçme menden sāḳiyā serv-i revānuñ ṣadḳası
Çekme başumdan ayaġuñ āstānuñ ṣadḳası

2 Görginen çeşmüñ zekātı rengümi aḥvālümi
Var ise raḥmuñ baña raḥm eyle cānuñ ṣadḳası

3 Āşiyānsız ḳuşlaruñ aḥvāline ey bāġbān
Gāh gāhi iltifāt it ḫānümānuñ ṣadḳası

4 Ḫaste-dil bī-çāre bī-berg ü nevā bülbülleri
Yād idüp an bir gül ile gülsitānuñ ṣadḳası

5 Ötme ġāfil ġāfil olma pīç u tābumdan benüm
Üzme cānum riştesin mūy-miyānuñ ṣadḳası

6 Bī-zebānlardan suāl itmekde taḳṣīr eyleme
Ol leb-i cān-baḫşdan şīrīn zebānuñ ṣadḳası

7 Çoḳ beni Ḳavsī anuñ yanında rüsvā eyleme
Olma bī-ārām ol ārām-ı cānuñ ṣadḳası

538
TB, 211b; TF, 180a; İ, - ; L, 109b
2 rengümi: bir zamān L
3 - L
5 Ötme: geçme L

539

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Eyledi ser-geşte Mecnūndan beter ṣaḥrā beni
Hīç farḳum yoḫdur ondan hā onı gör hā beni

2 Veh ki ser-gerdān idüp başumdaki sevdā beni
Eyledi pergār teg kūyuñda pā-ber-cā beni

3 Ey büt-i ḫūn-ḫᵛār niçün tanımazsan sen henūz
Kim bilür bu şehrde her kāfir ü tersā beni

4 Başuña dönmekde bī-tābem nedür tedbīr kim
Eylemiş ser-geşte ol kāküldeki sevdā beni

5 Zülf-i zencīr ile yüz yerden dil-i ṣad-pāremi
Bir yere yıġduñ perīşān eyledüñ ammā beni

6 Böyle kim ʿālemde bī-nām u nişānem dostlar
Ger ben itsem żaʿfdan kimdür ḳılan peydā beni

7 Bir baṣīretlü ḫarīdār aḫtarurken dehrde
Aldı menden hīçe Ḳavsī yār-ı bī-pervā beni

539
TB, 212a; TF, 180b; İ, 124a; L, 109b
2 idüp: idüpdür L
7 Bir baṣīretlü: bi-şebāt-ı dil İ

540

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Çeşm-i mestüñ hīç kimde dīn ü īmān ḳoymadı
Dehrde ol nā-müselmān bir müselmān ḳoymadı

2 Mende cānān dostlar dil ḳoymadı cān ḳoymadı
Gāh eger raḥm üste cānān geldi devrān ḳoymadı

3 Vaṣl yā Rab tā nola kim va'de-i dīdār ile
Ārzū göñlümde ol serv-i ḫırāmān ḳoymadı

4 Geh teġāfül gāh ülfet her zamān bir rengile
Hansı gün ol nā-müselmān baġruma ḳan ḳoymadı

5 Göñlümi ol sāḥir-i ter-dest-i nīreng-āferīn
Günde yüz yol yıḫdı ammā yapdı vīrān ḳoymadı

6 Vara vara yıġdı yüz yandan dil-i ṣad-pāremi
Kākülüñ ser-geşteler cem'in perīşān ḳoymadı

7 Ḳavsīye iḳbāl it ey kim ebr-i iḥsānuñ senüñ
Kimseni 'ālemde topraġ ile yeksān ḳoymadı

---

540 TB, 212b; TF, 180b; İ, 124a; L, 110a
1 TF'de 1. beytin 2. mısraı ile 2. beytin 2. mısraı yer değiştirmiş.
2 dil: ol İ // cānān: - İ, - L / devrān: devr-i devrān İ, yād-ı devrān L
4 ülfet : miḥnet L // baġruma: göñlüme İ
5 - L

541

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Nola ger luṭf eyleyüp ṣormazsa bir gün ḥālümi
Kim özümden yeg bilür cānān benüm aḥvālümi

2 Eyleyem kim Leylī itmez bir birinden imtiyāz
Çekseler bir ṣafḥada Mecnūn ile tims̱ālümi

3 Ey gül-i raʿnā baña sensiz nedür tedbīr kim
Teng-nā-yı gülsitān sındurdı şāḫ u bālümi

4 Ger yanarsa odlare pervāne şemʿ ilen yanar
Yanaram ben şemʿsizliġden görüñ aḥvālümi

5 Tāb virmiş mū-be-mū ezbes ki çarḫ-ı pīr aña
Ger yüz il çeksen üzülmez rişte-i āmālümi

6 Cān nis̱ār itmekde teʾḫīr olsa fırṣat gözlerem
Mende yoḫdur ṣabr sanmañ ṣabrdan ihmālümi

7 Sanma Ḳavsī ḳavlümi kirdārsız teʾs̱īrsiz
Kim dutarlar ehl-i dil ḥāl ile yeksān ḳālümi

---

541 TB, 212b; TF, 181a; İ, 124b; L, 110a
3 L'de bu beyit okunmuyor.
4 L'de bu beyit okunmuyor.
5 L'de bu beyit okunmuyor
rişte-i āmālümi: rişte-i zünnārumı İ
6 itmekde: olmaġa İ
7 ile: - İ

542

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Elinden cāne yetdüm göñlümüñ dildār yetmez mi *
Bu vīrān olmuşuñ imdādına miʿmār yetmez mi

2 Güvāh-ı ḥāl içün çıḫmazsa peykānuñ cerāḥatden
Benüm ḳatlümde çeşmüñ itdügi iḳrār yetmez mi

3 Henūz inṣāf idüp cevr ü cefādan el götürmezsen
Bu hamı itdügüñ ey çarḫ-ı kec-reftār yetmez mi

4 Bu gün menden saralmış rengimüñ vechin ṣoran ġāfil
Eger bīnā isen ol şuʿle-i ruḫsār yetmez mi

5 Ne lāzım her yeten bī-derde ey göz derd iẓhārı
Eger hem-derd istersen dil-i bimār yetmez mi

6 Bu hamı buʿd ile zinhāre geldi çarḫ-ı sengīn-dil
Saña feryādum ey ḫūn-ḫᵛār-ı bī-zinhār yetmez mi

7 Dutupsan yeñi başdan ʿışḳda Mecnūn yolın Ḳavsī
Saña bir ʿömr ol bāzīçe ey bī-ʿār yetmez mi

542
TB, 213a; TF, 181b; İ, 124b; L, 110b
* TF'de yapılan tamirat sebebiyle 2. mısraların yarısı okunmuyor.
3 hamı: cümle L
6 - L

543

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

1 Bahār eyyāmı ebr dūd-ı āhum şuʿlebār itdi *
Nesīm-i nāle cismüm pūd u tārın tār ü mār itdi

2 Felekden bes ki itdüm dem-be-dem bī-cā şikāyetler
Beni bir kāfir-i bī-raḥme ol ẓālim düçār itdi

3 Niçün ʿuşşāḳa ol gül pīrehen luṭf eylemez yā Rab
Ki gül bülbüllere gülşende öz naḳdin nişār itdi

4 Fiġān kim ʿışḳını bāzīçe sanmışken anuñ başdan
Muḥabbet vara vara ḳaṭreni seyl-i bahār itdi

5 Benümçün ḳanlu baġrı dāġ olup ebr-i güherbāruñ
Cihānı ser-be-ser göz yaşı ile lālezār itdi

6 Kesüñ ey Kaʿbe-rū yoldaşlar menden refāḳat kim
Bu çöllerde beni bir āhū-yı raʿnā şikār itdi

7 Diyerdüm kim bahār eyyāmı Ḳavsī açılur göñlüm
Fiġān kim bülbülüñ feryādı bir derdüm hezār itdi

---

543 TB, 213b; TF, 181b; İ, 124b; L, 110b

* TF'de ilk dört beytin 2. mısralarının yaısıtamirat sebebiyle okunmuyor.

3 luṭf: raḥm İ

5 - L

544

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün faʿlün

1 Ne cūşdur ne ḫurūş bahārdur hey hey
Ne yaḫşı il ne güzel rūzgārdur hey hey

2 Cihānı eyledi sīr-āb eşk-i gül-gūnum
Ne dīdedür bu ne ebr-i bahārdur hey hey

3 Ne gül ne sebze ne āb u hevā ne bülbüldür
Ne nāledür ne nesīm-i bahārdur hey hey

4 Araya aldı beni çār mevce dörd yandan
Buña henūz diyerler kenārdur hey hey

5 Yavuḳdur eyleye meyl-i şerāb zāhid-i ḫuşk
Ne āb u tāblu ebr-i bahārdur hey hey

6 Egerçi ben ṭalebinde ayaġdan düşdüm
Velī gelen öz ayaġile yārdur hey hey

7 Sipihr saḫlayabilmez anuñ öñin Ḳavsī
Ne odlu nāle-i bī-iḫtiyārdur hey hey

---

544 TB, 213b; TF, 182a; İ, 125a; L, 111a

3 nāledür: lāledür L

6 ṭalebinde: ṭalebinden İ

545

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Başum üstinden ṭabībüm gitme cānuñ ṣadḳası
Üzme cānum riştesin mūy-miyānuñ ṣadḳası

2 Tā ayaġdan salmamışdur żaʿf-ı rūz-efzūn beni
Ḳoy dolanım başuñaserv-i revānuñ ṣadḳası

3 Bāl ü persiz āşiyānsız ʿandelībem bāġ-bān
Çoḫ da menden ġāfil olma ḫānümānuñ ṣadḳası

4 Anginen bir deste-i gül birle öz bīmāruñı
Bāġ u būstānuñ zekātı gülsitānuñ ṣadḳası

5 Kūşe-i ʿuzletde güm-nāmuñ ferāmūş eyleme
İsm ü resm ü şöhret ü nām u nişānuñ ṣadḳası

6 Her ne itsen göñlüm ile eyle kim ben ḳılmışam
Ol bir avuc ḳanı ḫāk-i āstānuñ ṣadḳası

7 ʿIyd-ı ḳurbān geldi sen hem nīm-bismil Ḳavsīni
Kaʿbe-i kūyuñda ḳurbān eyle cānuñ ṣadḳası

---

545 TB, 214a; TF, 182b; İ, 125a; L, -

546

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Rişte-i cānum benüm mūy-miyāndur doġrusı
Pīç ü tāb ol riştede ārām-ı cāndur doġrusı

2 Ey beni ser-mest ü bī-pervā gören reşk eyleyen
Bāde-i gül-gūn degül cāmumda ḳandur doġrusı

4 Dem-be-dem ġayretden ey hem-çeşmler hicrān güni
Eylerem iẓhār-ı tāb ammā yalandur doġrusı

5 Gerçi yüz derd ü belā avlaġıdur kūyuñ senüñ
ʿĀşıḳ-ı bī-tāb içün dārü'l-ʾemāndur doġrusı

6 Ġayr teg ẓāhirde ben hem dutmışam yüz Kaʿbeye
Ḳıble-i erbāb-ı dil ol āsitāndur doġrusı

7 Bir birinden ʿālem-i ṣūretde ger bīgānedür
Kaʿbe vü büt-ḫāne zāhid tevʾemāndur doġrusı

8 Ḫūblar ʿışḳında Ḳavsī derd-i ser çoḫdur velī
Yaḫşıdan ḳaṭʿ-ı naẓar ḳılmaġ yamandur doġrusı

---

546 TB, 214b; TF, 182b; İ, 125b; L, -

1 riştede: rişte-i İ

2 gören: görüñ İ // cāmumda: cāmında İ

5 Gerçi yüz: her ḳadar TF

547

Feilātün mefāilün feilün (faʿlün)

1 Baña mümkin degül maḳāl dili
Āh eger olmasaydı ḥāl dili

2 Perdeye maḥrem olmayan ne bilür
Ki ne dildür neyüñ bu lāl dili

3 Maḥv olup vaṣfın itmege ḳaşuñ
Nola ger lāl ola hilāl dili

4 Gerçi siḥr olsa eylemez teʾs̱īr
Ḥīle vü şeyd ü mekr ü āl dili

5 İtmez iẓhār rāz-ı kāmil-i ʿışḳ
Līk ġammāz olur kemāl dili

6 Berg-i gül özidür dil anlayana
ʿAndelīb-i şikeste-bāl dili

7 Biri yüz dil bilür velī birdür
Ḳaş ile göz ḫaṭṭ ile ḫāl dili

8 Dilüñe āferīn iderdi eger
Ġonçenüñ olmasaydı lāl dili

9 Ṣūretin maʿnā itginen yā Rab
Ḳavsīye dil vir ondan al dili

---

547 TB, 215a; TF, - ; İ, 125b; L, -
2 neyüñ: diyer İ
3 İ'de 3. ve 4 . beyitler yer değiştirmiş.
4 şeyd ü mekr: mekr ü şeyd İ
8 eger: veli İ
9 dil vir: virdi İ

548

Mütefāilün mütefāilün mütefāilün mütefāilün

1 Nola yā Rab eger gele sevdigüm sile eşk-i şerāre-feşānumı
Göre rengümi ṣora ḥālümi vire derdini ala cānumı

2 Ne ḫuceste mekān ola ol mekān ki yetince şevḳ tamām ile
Ura dāmenin böyle ḳātilüm çeke tīġini töke ḳanumı

3 Göz ile ḳaşuñ helāki olım nice bir gözüñ nice bir ḳaşuñ
Ata bü'l-heveslere nāvekin dele baġrumı duta yanumı

4 Ḳadd-i pür-ḫam ile nefes nefes aluram belāsını ḳāmetüñ
Ola kim bahāre mübeddel ide bu nihāl-i tāze ḫazānumı

5 Ne çıḫar sesi ne revān olur durur ele bes ki ḥayret ider
Görür olsa seyl-i bahār onuñ yolı üste eşk-i revānumı

6 Saña āh u nālesi ʿāşıḳuñ es̱er eylemez esīrüñ olım
Kime yalvaram kime ʿacz idem saña virdi ʿışḳ ʿinānumı

7 Hevesinde ḳaşuñ hilālinüñ menem ol ḳapundaki Ḳavsī kim
Yorulur ḳolı bükülür bili çeker olsa sipihr kemānumı

548
TB, 215a; TF, 155b; İ, 126a; L, -
2 mekān ola ol: mekāndurur ol TF
5 TF'de 5. ve 6. beyitler yer değiştirmiş.

549

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Bes ki ser-mest itdi vaṣl eyyāmı devrānuñ meni
Sāḳiyā men bī-ḫaber yandurdı hicrānuñ meni

2 Günde bin söz eylerem meşḳ ü velī yetgec saña
Bir söz ile aldadur çeşm-i süḫandānuñ meni

3 Her hevādan bir hevā-yı tāze saldı başuma
Eyledi āḫir şerābı ebr-i iḥsānuñ meni

4 Gün çıḫup ʿālem görür teg ḫoş çıḫartdı perdeden
Āḫir ey gül-pīrehen çāk-ı girībānuñ meni

5 Sen de daşdan daşa çalma kim urupdur ʿömrler
Sāye teg yerden yere serv-i ḫırāmānuñ meni

6 Bilmenem maḳbūl u merdūd olduġın dāġum ki ʿışḳ
Başuña çevrülmemişken itdi ḳurbānuñ meni

7 Cemʿ olur dörd yanuma aḥbāb bes kim şemʿ teg
Güldürürken aġladur gül-berg-i ḫandānuñ meni

8 Āfet-i cāndur belā-yı ḫānümāndur bād-dest
Geh yıġar geh daġıdur zülf-i perīşānuñ meni

9 Ḳaşlaruñ yayına sen kim ṣadḳa itdüñ Ḳavsīni
Eyle başuñ ṣadḳası zinhār ḳurbānuñ meni

549
TB, 215b; TF, 156a; İ, 126a; L, -
5 daşdan: daşa İ
6 - İ
7 aḥbāb: yaḫmaġa İ

550

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Ol kebābem kim beni yandurmamış köz ḳalmadı
Zaḫm-ı ḫūn-efşānuma ṣarf olmamış duz ḳalmadı

2 Āhūlar Mecnūn ile rām oldılar feryād kim
Kimse bu çöllerde benden ġayri yalḳuz ḳalmadı

3 ʿArż-ı ḥāl itmek dilerdüm āh kim yetgec ṭabīb
Derdler bir bir ferāmūş oldı vü söz ḳalmadı

4 Tā sen ey ḫurşīd-i tābān rūşen itdüñ yer yüzin
Düşdi gerdūnuñ gözinden gökde ulduz ḳalmadı

5 ʿIşḳ başdan ḳālıb-ı efsürdemi ḫāk eyledi
Vara vara öyle ber-bād itdi kim toz ḳalmadı

6 Bes ki bī-taḳrīb sensiz nāle çekdim aġladım
Bende ey göz merdümi göz ḳalmadı söz ḳalmadı

7 Gāh vaṣluñdan ṭabībüm geh ḫayālüñden senüñ
Hīç yerde Ḳavsī-i dil-ḫaste yalḳuz ḳalmadı

---

550 TB, 216a; TF, - ; İ, - ; L , -
* Bu gazel TB'de sayfa kenarına yazılmış. Başka nüshalarda yoktur.

551

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1 Aġlamaġda şemʿ teg herçend ihmāl olmadı
Reng-i zerdüm eşk-i gül-gūn kimi hem al olmadı

2 Oldı ondan ʿāḳıbet rengīn nigārın ellerüñ
Şükr kim ger ḳanumı tökdünse pāmāl olmadı

3 Işḳ ḳaydı var ʿālemlerce ammā dehrde
Hīç kim ʿāşıḳdan özge fāriġu'l-bāl olmadı

4 Taḫt u tāca baş eger mi himmetüm kim faḳrda
Aṭlas-ı gerdūn ki dirlerdi baña şāl olmadı

5 Şemʿ teg ḫᵛāmūş isem bezmüñde ḥayretden nola
Kim seni ol çehre ile gördi kim lāl olmadı

6 Türk naẓmı Fārisī lafẓile sözler söyledim
Āh kim bir şemme Ḳavsī şerḥ-i aḥvāl olmadı

---

551 TB; 216a; TF, - ; İ, 126b; L, -

2 tökdünse: tökdiyse İ

5 bezmüñde: ben bezm-i İ // çehre: ḥayret İ

6 şemme: şetme İ

552

Mefāilün feilātün mefāilün fa'lün

1 Kebāb iken beni sāḳī ḫumār yandurdı
Ḳavurdı bağrumı hicr intiẓār yandurdı

2 Nefes nefes ne yaman yanmaġa müheyyāyem
Ki lāle teg meni bād-ı bahār yandurdı

3 Fiġān ki dözmez iken ıżṭırāba vaṣl güni
Firāḳ odında beni intiẓār yandurdı

4 Mürūr ile nola nāsūr ola ki dāġ üste
Bu tāze dāġı ḫaṭ-ı müşkbār yandurdı

5 Ne zaḫm ḳaldı ne merhem ne penbe ḳaldı ne dāġ
Ki varumı yoḫumı rūzgār yandurdı

6 Didim sipendden öz göñlimüñ neşātın alam
Yana yana meni ol bī-ḳarār yandurdı

7 Fiġān ki tevbem ivin ḫānümān-ı ṣabr kimi
Hevā-yı ḥavṣala sūz-ı bahār yandurdı

8 Ḳarār u ṣabr ivin ıżṭırāb idüp berbād
Ḳalanca ḥavṣalamı intiẓār yandurdı

9 Fürūġ-ı ḥüsn-i cihān-sūz ʿışḳ odundandur
Ki gül çeraġını Ḳavsī hezār yandurdı

---

552 TB, 216b; TF, - ; İ, 126b; L, -

TERKĪB-İ BEND
1

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

I

1 Ey vāy ki elden giderem yār gelince *
Dilden düşerem başuma dildār gelince

2 Feryād ki seyl-āb-ı sebük-seyr-i ḥavādiş
Daġıtdı beni üstüme miʿmār gelince

3 Pervāne kimi günlerüm ezbes ki ḳaradur
ʿÖmrüm yeter encāma şeb-i tār gelince

4 Yā Rab bu ḳadar yol ki beni żaʿf aparupdur
Gelseydi ṭabībüm men-i bīmār gelince

5 Güller düşeceġdür gözüme ḫūn-ı cigerden
Gül seyrine ol nev-gül-i bī-ḫār gelince

6 Topraġumı hicrān odı berbād ideceġdür
Bir gün yol azup ebr-i güherbār gelince

7 Efsūs ki ḥasret meni menden alacaġdur
Bāzāruma ol arıca dīnār gelince

8 Herçend ki ḥayret beni dilden salacaġdur
Ol nūş-leb āyine-i ruḫsār gelince

9 Feryād iderem kimse eger dāduma yetse
Nālem sebebin ṣorsa vü feryāduma yetse

II

1 Ol nāşī ṭabībüñ ele düşmezse devāsı
Besdür baña yüz ben kimine derd ü belāsı

2 Sevdāyī idüpdür beni ser-geşte ḳılupdur
Başumdaki ol kākül-i pür-tāb hevāsı

---

1 TB, 217a; TF, 183a; İ, 127a; L, 111a
* L'de "Terciʿāt" diye başlık var.
I - İ
I-4 aparupdur: apardı L
II-3 yüz: göz İ

3 Hansı yüz ile ʿārıżına ḳarşu durım kim
Gün gözgüsi hem olmaz anuñ rūy-nümāsı

4 Yā Rab bu ne ḳaddür bu ne reftār kim olmış
Her cilvesi yüz ʿāşıḳ-ı bī-tāb behāsı[1]

5 Ol şāḫ-ı gülüñ yādı ile āh iderem ben
Çün evc dutar bülbül-i bī-berg nevāsı

6 Meydür lebi ammā bu meyüñ neşʾesi cāvīd
Güldür yüzi ammā bu gülüñ var beḳāsı

7 Ger baḫmasa aḥvālüme cānān ne sözüm var
Kim ben kimi çoḳdur ser-i kūyında gedāsı

8 Kūyında eger eşk ile āhum bele artar
Ger bāġ u bahāruñ bu ise āb u hevāsı

9 Ey hāy ki bülbül yine nālān olacaġdur
ʿĀlem hamı bir ḳıṭʿa gülistān olacaġdur

III

1 Nolur baña ger virmese ḫam-yāze bahārum
Kim neşʾe virür bāde-i Şīrāze bahārum

2 ʿĀşıḳ gözine ḳāmet-i raʿnā işin işler
Bes kim getürür serv aḳacın tāze bahārum

3 Gül nusḫası teg bāl ü perüm oldı perīşān
Tā ġonçe kimi eyleye şīrāze bahārum

4 Bir ġonçe-lebüñ bülbüliyem ben ʿaceb olmaz
Gel adumı gül defterine yaza bahārum

5 Ben handa bu vīrānede ol handa meger kim
Nāgāh ṣabā teg yolunı aza bahārum

6 Sanmañ menem āheng dutan kim getürüpdür
Mecnūn-ı żaʿīfüñ sümügin saze bahārum

II-4 behāsı: devāsı L
II-7 cānān ne: cānāne İ
II-8 āhum: çün İ
II-9 ḳıṭʿa: ḳaṭre İ, tāze L
III-2 işin: āteşin İ
III-7 ile: - TF

7 Ben bilmenem aḥvālümi her reng ile bilse
ʿArż eylesüñ ol nev-gül-i ṭannāze bahārum

8 Herçend diyer ʿāşıḳ-ı bī-tāb dilinden
Bülbül teh-i dilden diyer ey tāze bahārum

9 Yüz böyle çemen ġonçe-i ḫandānuña ḳurbān
Bin şāḫ-ı gül ol serv-i ḫırāmānuña ḳurbān

IV

1 Ey āyine-rū ʿāşıḳ-ı ḥayrāne naẓar ḳıl[1]
Ḫandān leb ile dide-i giryāne naẓar ḳıl

2 Sen kim mey-i gül-renge gözüm rāżı degülsen
Cāmumda benüm başuñ içün ḳane naẓar ḳıl

3 Her niʿmete bir şükr gerek ḳılma teġāfül
Bir özüñe baḫ bir daḫi dört yane naẓar ḳıl

4 Ṣor ḥālümi ammā elüñe āyine hem al
Gör dūd-i dilüm zülf-i perīşāne naẓar ḳıl

5 Gülşende ḳadüñ yādı ile nālem işitme
Başuña dönim serv-i ḫırāmāne naẓar ḳıl

6 Bülbül kimi gül yüz levn odlare düşüpdür
Öz ʿārıżuña baḫma gülistāne naẓar ḳıl

7 Ey gevher-i ġalṭān göz ü göñlümde maḳām it
Gör ḳaṭre-i ser-geşteni ʿummāne naẓar ḳıl

8 Tā rūşen ola dāġ-ı mükāfāt ne oddur
Pervāne ile şemʿ-i şebistāne naẓar ḳıl

9 Yandurma benüm cānumı öz cānuña raḥm it
Su sep oduma şemʿ-i şebistānuña raḥm it

IV-2 dide-i giryāne: girye-i giryāne L
IV-3 özüñe: kendüñe L
IV-4 dūd-i dilüm: derd-i dilüm İ, L
IV-5 işitme: işitse L

V

1 Ḳurbānuñ olım Ḳavsī-i mehcūr senüñdür
Şīrīn söz ile ḫalḳa salan şūr senüñdür

2 ʿĀşıḳ ki żaʿīf olsa onı yazıya salma
Herçend Süleymān olasan mūr senüñdür

3 Mest olsam u dursam dolanup başuña dönsem
Taḳṣīrüme ḳalma mey-i pür-zūr senüñdür

4 Ger öldürür olsan eger iḥyā virür olsan
Öz istedigün eyle ki destūr senüñdür[1]

5 Yandursan eger cismümi yandur ne sözüm var
Dīdār senüñ şuʿle senüñ Ṭūr senüñdür

6 Yāduñla gözüm merdümidür ḳaṭre-i eşküm
Ger var çerāġumda benüm nūr senüñdür

7 Ey genc-i revān gūşe-i bī-tūşeden ötme
Gelgil ki bu gencīne vü gencūr senüñdür

8 Herçend ki her gūşede her bāġda ey gül
Bülbül benem ü ġonçe-i mestūr senüñdür

9 Ben eylemenem ʿarż-ı temennā sözüm anla
Dindürme beni dilsizem ammā sözüm anla

V-2 salma: atma İ
V-3 - TF , dönsem: olsam TB
V-3 öldürür: öldür TB,
V-4 virür: ider L
V-8 Herçend ki: her dāġda vü İ / ey gül: gülsen İ

TERKĪB-İ BEND
2 [1]

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

I

1 Eyyām-ı bahār oldı fiġān başladı bülbül*
Bir nev‘ ki gül-bangına maḥv oldı anuñ gül

2 Ġam kişveri göñlüm kimi zīr ü zeber olmış
Tā oldı ṭarab leşkerine sebze ḳaravul

3 Ger ebr-i kerem böyle yaġar sebzeler üste
Seyl-āba gider ḫār u ḫas-ı ṣabr u tahammül

4 Mīnā kimi ḳaldurdı ‘alem şāḫ-ı gül ammā
Ḳalbine salur tevbenüñ ol reng-i tezelzül

5 Kim nāle-i mestāne-i muṭrib es̱erinden
Yüz yerden ider ġonçe-i sīr-āb-ı ḳadeh gül

6 Bir böyle bahār ayı ki hengām-ı ṭarabdur
Sāḳī dolanım başuña ey baḥr-i teġāfül

7 Sen bāde-i gül-reng yetür tā ḫaberüm var
Kim hūş aparur kākül-i müşkīn kimi sünbül

8 Peh peh bu ne bāġ u bu ne gülşen bu ne güldür
Kim şebnemi göz ġonçe-i sīr-ābı göñüldür

II

1 Ṣahbā ḳızarur gül kimi sünbüllere ḳarşu
Sünbül gögerür sebze kimi güllere ḳarşu

2 İs̱ār içün açmış girehin ġonçe-i pür-zer
Kim ‘arż-ı taḥammül ḳıla bülbüllere ḳarşu

3 Reşk āteşi dāġ itdi beni lāle-ṣıfat kim

---

2 TB, 224a; TF, 188a; İ, 131a; L, 115b
* L'de "velehū terci" diye başlık var.
I-4 reng-i tezelzül: tezelzül TF
II-3 dāġ: teg İ
II-4 āhengimi: āhengiñi İ, L

Nergis niçün açmış gözini yollara ḳarşu

4 Ol gül beni ger ġonçe kimi salmasa dilden
Görmek gerek āhengimi bülbüllere ḳarşu

5 Mey-ḫāne yolın başladılar il sanasan kim[1]
Pervāz ḳılurlar ṣunalar göllere ḳarşu

6 Sāḳī dolanım başuña ey şūḫ-ı sitemger
Gör ʿacz u niyāzum bu teġāfüllere ḳarşu

7 Dur lāle kimi ḳoymaya gör elden ayaġı
Kim yeg görinür sāġar-ı mey güllere ḳarşu

8 Peh peh bu ne āb u bu ne tāb u ne çemendür
Kim ḫārı anuñ gül ḫas u ḫāşākı semendür

III

1 Ey ḥüsni firengī ʿarabī ḫālleri hindū
Reftārı dil-ārā özi nāzik ḳadi dil-cū

2 Yā Rab bu ne nāvek bu ne müjgān-ı resādur
Veh bu ne kemāndur bu ne ebrū bu ne bāzu

3 Ser-geşte ḳılupdur beni ol deste-i kākül
Gird-āba salupdur beni ol ḥalḳa-i gīsū

4 Mecnūn ile Ferhād benüm girdüme yetmez
Ey lebleri Şīrīn sözi Leylī gözi āhū

5 Ol çeşm-i siyeh-mest benüm ʿaḳlum apardı
Maʿẕūrem eger eylemişem cām ile yek-rū

6 Her-çend ki cām-ı mey ü gül hūş-rübādur
Sāḳī dolanım başuña ey gözleri āhū

7 Ammā nice aḥvālümi senden yaşurım kim
Dīvāne idüpdür meni ol nergis-i cādū

8 Peh peh bu ne sāḥir bu ne nergis bu ne gözdür
Kim her müjesi bir dil ü neẓẓāresi sözdür

II-6 -İ , teġāfüllere: yeñi illere L

IV

1 Yā Rab nola ger derdümi cānāne disünler
Aḥvālümi ol zülf-i perīşāne disünler

2 Ser-geşteliġi vaṣfını bir mūr-ı żaʿīfüñ
Erbāb-ı kerem nola Süleymāne disünler

3 Ol Leylīye ḳurbān oluram ben teh-i dilden [1]
Ḳoy bir nice bī-teh baña dīvāne disünler

4 Pervāneler ögrendi dönüp yanmaġı menden
Rāżı degülem kim baña pervāne disünler

5 Onlar ki diyerler bu ne feryād u fiġāndur
Bāri bu sözi ol gül-i ḫandāne disünler

6 Sāḳī dolanım başuña ey ḥavṣala düşmen
Tā il saña genc ü baña vīrāne disünler

7 Her yerde ola dut mey ü ḳoy zāhid ü vāʿiẓ
Deyr ü ḥarem ü mescid ü mey-ḫāne disünler

8 Peh peh bu ne maḥfil bu ne mey-ḫāne ne meydür
Kim ʿābidi muṭribdür anuñ vāʿiẓi neydür

V

1 Gül-zārda yüz bin dil ile bülbül-i ḫoş-ḫᵛān
Tekrār ḳılur midḥat-i nüvvāb-ı zamān ḫān

2 Gencūr-i hüner dürr-i ḫıred maḫzen-i dāniş
Deryā-yı kerem baḥr-i seḫā menbaʿ-ı iḥsān

3 Ḫulḳ-ı ḥaseni bezm güni ebr-i güherbār
Mevc-i ġażabı rezm güni āteş-i sūzān

4 Vaṣfından anuñ ʿācizem ammā dilerem kim

IV-1 Yā Rab nola ger derdümi: - TF (silik)
IV-2 Ser-geşteliġi vaṣfını bir: -TF (silik) // nola: şāh-ı İ
IV-3 bī-teh: bi-ʿaḳl L
IV-6 - İ
V-1 zamān: cihān L
V-3 Ḫulḳ-ı ḥaseni: Ḫulḳ-ı ḥasen ü İ

Tā dāyir ola dāyire-i ʿālem-i imkān

5 Öz istedügince ola ol ʿarş cenābuñ
Seyr-i felek ü devr-i zamān gerdiş-i devrān

6 Her-çend tünük ḥavṣala vü mest ü ḫarābem
Sāḳī dolanım başuña ey serv-i ḫırāmān

7 Öz başuñ içün dur bir ayaġ ile elim dut
Kim elden apardı beni ol murġ-ı ḫoş-elḥān

8 Peh peh bu ne bülbül bu ne efġān ne nevādur
Kim şeddi dü-bālādur anuñ meddi resādur

VI

1 Ey kim utanur çarḫ senüñ şānuñı görgeç[1]
Keyvān egilür rifʿat-i eyvānuñı görgeç

2 Ger tevsen-i gerdūn sebük-seyr yegindür
Ḥayretde ḳalur sāḥat-i meydānuñı görgeç

3 Gizlense eger baḥr ḥubāb içre revādur
Deryā-yı muḥīṭ kef-i iḥsānuñı görgeç

4 Od dutsa ṣabā gird-i rehüñden ʿaceb olmaz
Kim berḳ erir āteş-i cevlānuñı görgeç

5 Kimdür ki mey ü sāḳī vü ṣahbā heves itmez
ʿAyş u ṭarab-ı bezmüñi devrānuñı görgeç

6 Sāḳī dolanım başuña ey mest-güẕāre
Her-çend ötersen men-i nālānuñı görgeç

7 Ammā meni gör kim ne ḳadar gitse ayaġum
Elden giderem serv-i ḫırāmānuñı görgeç

8 Peh peh ne güzel serv-i revāndur bu ne ḳaddür
Kim sāyesi cāndur s̱emeri ʿömri ebeddür

V-4 dilerem: diyerem İ
V-5 ola:ol TF
V-7 elim dut: dutagör İ VI-1 rifʿat-i eyvānuñı: rifʿat ile şānuñı L
VI-2 yegindür: kimindür TB
VI-6 mest-güẕāre: mest-güdāze TB
VI-8 İ'de 8. beyit şudur: Peh peh bu ne bülbül bu ne efġān ne nevādur
Kim şeddi dü-bālādur anuñ meddi resādur

VII

1 Her-çend siyeh mestdür ol nergis-i şehlā
Kesmez naẓarın Ḳavsī-i kem-ẓarfdan ammā

2 Āyine-i sīr-ābuñ açar ḥüsn niḳābuñ
Ger teşne-i ʿışḳ āb-ı ḥayāt itse temennā

3 Feryād ki bir vādīye düşmiş güẕerüm kim
Şūrından onuñ ġonçelenür ḳaṭre-i deryā

4 Yā Rab bu ne ʿālem ne tereşşuḥ ne hevādur
Bilmem bu ne maḥfil bu ne meydür bu ne mīnā

5 Yüz şükr kim itmiş naẓar-ı sāḳī-i Kevs̱er [1]
Tevfīḳ müyesser bize esbāb müheyyā

6 Bir pāre kebāb u mey-i gül-gūn men ü sen
Sāḳī dolanım başuña ey āhū-yı raʿnā

7 Bir böyle güzel faṣl ki leb-rīz-i cünūndur
Gel başuñ içün gel dutalım dāmen-i ṣaḥrā

8 Peh peh bu ne ṣaḥrā bu ne firdevs-i berīndür
Kim avı beşer avçıları āhū-yı Çīndür

VII-3 kim: kim men zār TB // ġonçelenür: ġonce-i tasvir L / ḳaṭre-i : ḳaṭrede TB
VII-8 avı: adı İ

TERCĪ-İ BEND

1[1]

Mefūlü fāilātü mefāīlü fāilün

I

1 Ey hāy kim açıldı yine ey hezār gül
Çeşm-i terümden eyledi ebr-i bahār gül

2 Ezbes ki āb u tāb ile leb-rīzdür çemen
Sanmañ ġarīb eger ola her nevk-i ḫār gül

3 Ger lāle lāle göz yaşuma baḫmasan nola
Kim öz özin ayaġuña eyler niṡār gül

4 Şebnem teg üz yaşurmaġ içün naʿli oddadur
Bes kim yüzüñden oldı senüñ şermsār gül

5 Tā olmışam ḫayālüñe ey reşk-i nev-bahār
Tā maḥvem āb u rengüñe ey ābdār gül

6 Eyler mi ġonçe teg beni bī-dār ʿandelīb
Bülbül kimi ḳılur mı beni bī-ḳarār gül

7 Devr-i felek bu sürʿat ile nennidür baña
Seyl-āb nālesi tenenā tennidür baña

II

1 Gül birle itdi ʿālemi leb-rīz-i zer bahār
Her bāġ küncin eyledi genc-i güher bahār

2 Āb-ı revānı eyledi sīmīn şükūfeden
Toprağı ḳıldı sebze ile müşk-ter bahār

3 Bī-dest ü pā ḳoyar mı beni ol nigār kim
Gül bergin itdi bülbül içün bāl ü per bahār

4 Ol gül-ʿiẕāra ḳarşu meger göñlüm açıla
Virmez tesellī ʿāşıḳ-ı bī-tāba her bahār

---

[1] TB, 220b; TF, 185a; İ, 129a; L, 113a
I-2 u tāb: āb İ / leb-rīzdür çemen : leb-rīz çemendür L // ola: o TF
I-4 naʿli: laʿl İ // yüzüñden: yüzüñde L
II-1 gül: ey İ / leb-rīz-i zer bahār: mānend-i zer bahār İ, lebriz nev-bahār L // bāġ: - İ

5 Maḥv-i neẓẓare olsa gözüm ʿayb görme kim
Ondan baña ḫaber virür ey bī-ḫaber bahār

6 Vāʿiẓ yeter fesāne ki tā ferşdür çemen[1]
Muṭrib çoḳ itme nāle ki tā cūş urur bahār

7 Devr-i felek bu sürʿat ile nennidür baña
Seyl-āb nālesi tenenā tennidür baña

III

1 Her kim ki ol sitem-ger ile yār ider beni
İḥyā virür baña yoḫ iken var ider beni

2 Şerm-i neẓāre-i gül-i rūyuñ nefes nefes
Gel gör ne āb u renglü gülzār ider beni

3 Bes kim çemende yāduñ ile eşk tökmişem
Her gül ḫayāl-i ebr-i güherbār ider beni

4 Her-gāh bir göz açmaġa āheng ider göñül
Nīreng-i tāze ṣūret-i dīvār ider beni

5 Āyine teg ser-ā-ser bāzār-ı dehrde
Ḥayret bu hamı şuġl ile bi-kār ider beni

6 Ebr-i bahār u nāle-i bülbül nesīm-i ṣubḥ
Her-çend laḥẓa laḥẓa ḫaberdār ider beni

7 Devr-i felek bu surʿat ile nennidür baña
Seyl-āb nālesi tenenā tennidür baña

IV

1 ʿUşşāḳa vāʿiẓüñ nefesinden ne fāyide
Menzilde kārvān ceresinden ne fāyide

2 İki cihānda zāhide çün mey ḥarām imiş
Cennet hevāsınuñ hevesinden ne fāyide

3 Nāsiḥ müdām tevbeye terġīb ider beni
Yā Rab aña bu mültemisinden ne fāyide

II-6 fesāne: bahāne L / urur: ider İ
III-1 iken: ilen L
III-5 hamı: cümle L
IV-3 tevbeye: tevbe-i İ

4 Bī-kārdur beden dil-i pür-şūr olmasa
Çün ʿandelīb yoḫ ḳafesinden ne fāyide

5 Zülfüñ ne lāzım eyleye zencīr göñlümi
Ol ṣayd-ı bismilüñ meresinden ne fāyide

6 Ey hem-sefer benüm kimi bir ṭıfl-meşrebe[1]
Bī-derd ṭabl-i kūç sesinden ne fāyide

7 Devr-i felek bu surʿat ile nennidür baña
Seyl-āb nālesi tenenā tennidür baña

V

1 Sāḳī getür şerāb içelüm hāy hāy ilen
Geçsüñ bahārımuz nice bir āh u vāy ilen

2 Öz sīnem itmişem siper ü ḳarşu durmışam
Bir gözleri ḥarāmī ilen ḳaşı yāy ilen

3 ʿUşşāḳ gün görür mi bu devrānda kim çıḫar
Ol āftāb geh il ilen gāh ay ilen

4 Bir ehl-i dil bilür ne çeker dīdeden göñül
Kim ḳonşı olmış ola gözi ac gedāy ilen

5 Baḫmazsan eşk-i ālüme ey seng-dil ki ben
Deryāya raḫne salmışam ol ḳanlu çay ilen

6 Maṭlab beni uyatmaġ ise bir usanginen
Aġrıtma ḫalḳ başını Ḳavsī haray ilen

7 Devr-i felek bu surʿat ile nennidür baña
Seyl-āb nālesi tenenā tennidür baña

IV-6 benüm: ben İ // Bī-derd: Bī-derde İ
V-6 usanginen: usan göñül İ

TERCĪ-İ BEND

2

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

I[1]

1 Zāhid dolu cāmumdaki leb-rīz ṣafādur *
Dürd-i mey-i gül-reng degül āb-ı beḳādur

2 Tesbīḥümi zünnārumı gizletmenem ilden
Kim terk-i riyā ʿālem-i maʿnāda riyādur

3 Şebnem kimi bir gün gözüñ aç gör bu çemende
ʿÖmr öyle öter kim sanasan bād-ı ṣabādur

4 ʿArż itdi ṭabīb-i dil-i bīmāre mükerrer
Aḥvālümi sāḳī vü didi bāde devādur

5 Gülşende ki her lāle dolu sāġare benzer
Kāfir nice maḫmūr gezim gör ne hevādur

6 Her-çend şeb-i cumʿa gerek ṭāʿate maḫṣūṣ
Her-çend ki ādīne güni rūz-ı duʿādur

Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaġa gör elden ayaġı

II

1 Sāḳī ki yegin ḳadd ü resā ḳāmeti vardur
Ol ḳāmet-i raʿnāya göre himmeti vardur

2 Her-çend lebüñ her kimi öldürse dirildür
Öldürmege ʿuşşāḳı ʿaceb raġbeti vardur

3 Eşküm güherin bāde kimi tökme ayaġa
Ey ẓālim anuñ ḳadrini bil ḳıymeti vardur

---

1 TB, 229a; Tf, 192a; İ, 134b; L, 117b
* L’de “velehū terciʿ-i taʿrif-i bāġ-ı Mirza Tāhir” başlığı var.
I-3 öter: geçer L
I-4 bāde: derde İ
II-1 yegin: kimüñ İ, güzel L

4 Her bī-teh ü bī-derd göñül ḳadrini bilmez
Al saḫla bu yāḳūtı ki ḫāṣṣiyyeti vardur

5 Sīnemde göñül bāde-i gül-reng içün oynar
Ḳan içmege her-çend anuñ ʻādeti vardur

6 Her-çend diyerler Ramażān ayı yavuḳdur [1]
Her-çend ki māh-ı Recebüñ ḥürmeti vardur

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

III

1 Ez bes ki bu maḥfilde fiġān eyledi muṭrib
Āyīnemüzi āb-ı revān eyledi muṭrib

2 Bezm ehlini yandurdı sızıldatdı ḳavurdı
Yaḫşı oḫıdı līk yaman eyledi muṭrib

3 ʻÖmr itsüñ ü pīr olsuñ u tapsuñ meze-i ʻömr
Kim pīrleri varı civān eyledi muṭrib

4 Bir reng tamām itdi semāʻı vü revānı
Kim cismimüzi rūḥ-ı revān eyledi muṭrib

5 Men hem ele āheng ile feryād eyledüm kim
Yavuncıdı yalvardı emān eyledi muṭrib

6 Çün naġme-i ter itdi vücūdum bir avuc su
Çün nāle ile baġrumı ḳan eyledi muṭrib

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

IV

1 Tā göñlümi āsān aparup müşkile salduñ
Dilden meni salduñ meni dilden dile salduñ

2 Sāḳī dolu mīnānı vü ben ḫāne- ḫarābı
Nīrengile sındurduñ ayaġdan bele salduñ

II-6 yavuḳdur: yaḳındur L
III-2 yandurdı: yaḳdı L
III-3 varı: cümle L
III-4 revānı: aḥvāli L
IV-3 neden ötrü: ne sebebden L

3 Eglenmiş iken ravża-i Rıḍvān arasında
Yā Rab neden ötrü beni āb u gile salduñ

4 Yüz ḫalḳa idüp zülf-i perīşānuñı çīn çīn
Her ḫalḳa ile boynuma bir silsile salduñ

5 Ol bādeni kim aḳlumı başdan aparupdur[1]
Dutduñ baña ben sāde-dili eşkile salduñ

6 Her-çend tünüg ḥavṣalayam bezm-i belāda
Her-çend ayaġdan meni bir cām ile salduñ

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

V

1 Ol bāġda ki eyledi Mirzā onı ẓāhir
Mirẓā ki anuñ Ḥaḳḳ laḳabın eyledi Ṭāhir

2 Ol bāġda kim āyīne-i devr-nümādur
Firdevs anuñ teg ola rifʿatde ne ḳādir

3 Taṣvīr idebilmez onı yüz reng ile Mānī
Taḳlīd idebilmez onı nīreng ile Sāḥir

4 Hīç farḳı anuñ ravża-i Rıḍvān ile yoḫdur
Ol cennet-i ġāyibdür ü bu cennet-i ḥāżır

5 Dünyāda bu rif-ʿatde mekān kim işidüpdür
Kim ʿāleme manẓūr ola vü ʿāleme nāẓır

6 Bir vaḳtde kim ebr-i bahār ola güherbār
Ol bāġda kim bāde çeker müʾmin ü kāfir

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

IV-5 eşkile: müşkile İ // Dutduñ: ṣunduñ L
IV-7 öz: gel L
V-1 ḥaḳḳ laḳabın: ḥaḳḳına Ḥaḳḳ İ, Ḥaḳḳ yaḳin L
V-4 cennet-i ḥāżır: cennet-i ôāhir İ, L
V-5 ʿāleme manẓūr: ʿālem-i manẓūr TF

VI

1 Ol bāġda kim eyledi Tebrīzi gülistān
Ol bāġ ki bir gūşesidür ravża-i Rıḍvān

2 Bir ḥaddi Sehend olmış u bir ḥaddi Urūmī
İki yanı Sürḫābdur ol kūh-ı Bedeḫşān

3 Fevvāreleri çeşme-i ḫurşīde töker su
Deryāçeleri reşkile deryāya virür ḳan

4 Mīnā-yı mey ü lāle vü ḫaşḫāş u şaḳāyıḳ
Bir reng bular itdiler ol bāġı çerāġān

5 Kim pertev-i ḫurşīd kimi bāġ fürūġı[1]
İtdi felegüñ s̱ābit üseyyārını pinhān

6 Ol bāġda kim göller ider baḥr-i güher-ḫīz
Bir vaḳtde kim ebr-i bahār ola dür-efşān

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

VII

1 Ol bāġda kim ḳullesi eflāke çeküp ser
Ol ḳullede kim var sipihr ile berāber

2 Cūş-ı gül ü nesrīn ü reyāḥīn ü ḳaranfil
Dünyā yüzini eyledi rengīn ü muʿaṭṭar

3 Peh peh ne güzel servleri var bu bāġuñ
Kim fāḫitesi kerkes-i gerdūn ile oynar

4 Gül būteleri dil-keş ü ʿarʿarları mevzūn
Cennet yoludur çār ḫıyābānı ser-ā-ser

5 Āḫır nice huşyār oturım ben bu çemende
Kim ġonçesi mīnā kimidür lālesi sāġar

6 Ol ḳullede kim bāġ kenārında düşüpdür
Dört cānibi bī-şübhe sekkiz cennete benzer

VI-5 felegüñ: arada İ
VI-6 dür-efşān : dür-feşān İ
VI - L
VII - L

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

VIII

1 Muṭrib bele gül-zār-ı ṭarab-ḫāne gerekdür
Mey nūş eyle kim nāle-i mestāne gerekdür

2 Hem maʿbedi hem mey-gedesi var bu bāġuñ
Kim özgeye mescid bize mey-ḫāne gerekdür

3 Her naḫl bu gül-zārda bir Leylīye benzer [1]
Her kim ki ne Mecnūn ola dīvāne gerekdür

4 Bu āb u hevādan ki virür ʿāşıḳa iḥyā
Var cānımuz ammā bize cānāne gerekdür

5 Ol bāġda ben sīnemi ṣad-çāk iderdüm
Sünbüllerinüñ kāküline şāne gerekdür

6 Bir faṣlda kim sebze siler zeng göñülden
Ol bāġda kim bülbül ü pervāne gerekdür

7 Hey hey dolanım başuña ey sāḳī-i yaġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayaġı

IX

1 Hicrān sitemi baġrumı ḳan eyledi ey vāy
Ey dilber-i hercāyī-i ḫūn-ḫᵛār meded hāy

2 Ḳavsī nice dursuñ ḫam-ı ebrūlara ḳarşu
Ol bāzū-yı pür-zūr ile nitsüñ bu sınıḳ yāy

3 Ez-bes ki erindüm leb-i laʿlüñ hevesinden
Deryā-yı muḥīṭ oldı göñül dīdelerüm çay

4 Mīnā kimi n'olur bu sınıḳ göñlümi alsan
Bir sāġar-ı leb-rīz ile ey kāfir-i ḫod-rāy

VIII-3 naḫl: ġonçe TF, naḫli İ // ne : - TF
VIII-5 ben: kim TF, İ / iderdüm: eylerdüm TF, iderüm ben İ
VIII-6 faṣlda kim: faṣldur kim TF , faṣldadur İ // bülbül ü: bülbül-i TB
VIII - L
IX-3 göñül: gözüm TF, İ
IX-4 kāfir-i ḫod-rāy: kāfir-i ḫūn-ḫᵛār ey İ
IX-5 Gel gel: kākül TF

5 Gel gel ki içüp mey döşenek berg-i ḫazān teg
Her bāġda kim bād-ı bahār ola semen-sāy

6 Mehtābda var ṣāf meyüñ özge ṣafāsı
Dirler ki yavuḳdur ola on dört gicelik ay

7 Hey hey dolanım bAşuña ey sāḳī-i yāġı
Öz başuñ içün ḳoymaya gör elden ayāġı

TERCİ-İ BEND

3[1]

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

I

1 Getür sāḳī ḳadeḥ kim nev-bahār-ı ʿayş u ʿişretdür
Bu günden böyle cūş-ı ʿışḳ u ṭuġyān-ı muḥabbetdür

2 Bu gün kim cām-ı gülden bang-ı nūş-ā-nūş urur bülbül
Mey-i gül-rengden her kim ki ġāfil mest-i ġafletdür

3 Virür bād-ı bahār emvāte iḥyā ṣubḥ-dem sen hem
Uyaġ ol fırṣatı fevt itme kim fırṣat ġanīmetdür

4 N'ola ger cām-ı mīnādan düşerse ʿāleme ġavġa
Ki bu ḫurşīd-i maḥşer ol ḳıyām itmiş ḳıyāmetdür

5 Getür ṣahbā ki bāḳīdür ṣalāḥ u tevbenüñ çāġı
Bu biş gün kim ḳalem yoḫdur bize eyyām-ı mühletdür

6 Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāḥib rūzgārında
Ki ḫāk-i reh-güẕārı sürme-i çeşm-i baṣīretdür

7 Bi-ḥamdi'llāh ki dūd-ı āhımuz ebr-i bahār oldı
Ḳaradan çıḫdı daġ u bāġ u ṣaḥrā lālezār oldı

II

1 Getür sāḳī şarāb u vir baña emvāte iḥyā teg
Leb-i cān-baḫşuñı menden dirīġ itme Mesīḥā teg

2 Ne ḫoş güller düşüpdür çeşmüme gülzārdan sensiz
ʿAcāyib daġlar var lāleden sīnemde ṣaḥrā teg

3 Beni maʿẕūr dut ger olmışam mest isterem senden
Vefā kim adı var yoḫdur özi ʿālemde ʿanḳā teg

---

3 TB, 233a; TF, 196a ; İ, 137a; L, -
I-2 ki ġāfil: ġāfil olur İ
I-4 N'ola: n'olur İ
I-6 sürme-i çeşm-i baṣīretdür: sürme-i ehl-i baṣīretdür TF, İ
II-3 var: - İ

4 Nola ger reşkden bülbül töküp göz yaşı ḳan aġlar
Ki maḥv olmış güle şebnem bi-ʿaynih çeşm-i bīnā teg

5 Benüm teg n'ola ger mestāne söyler bülbül ü ḳumru
Ki gül cām-ı mey-i gül-gūn kimidür serv mīnā teg[1]

6 Uġurlu Ḫāñ Ziyād oġlı Muṣāḥib rūzgārında
Ki dāniş gevherile var māl-ā-māl deryā teg

7 Bi-ḥamdi'llāh ki dūd-ı āhımuz ebr-i bahār oldı
Ḳaradan çıḫdı dāġ u bāġ u ṣaḥrā lālezār oldı

III

1 Getür sāḳi ḳadeḥ kim ārzū baġrum kebāb itmiş
Mey-i gül-reng teg ġayrı beni ḥasret ḫarāb itmiş

2 Benüm göz yaşumı zinhār ġavr it ser-girān baḫma
Ki sūz-ı dil anuñ her ḳaṭresin bir laʿl-i nāb itmiş

3 Benüm her mıṣraʿ-ı āhum urur dīvān ilen pehlū
Ki dīvān-ı ḳıyāmetden beni ʿışḳ intiḥāb itmiş

4 O günler kim geçüpdür tevbe vü zühd ü veraʿ birle
Fiġān kim ḫāme-i taḳdīr ʿömrümden ḥesāb itmiş

5 Bahār eyyāmı olma nāle-i mestāneden ġāfil
Ki raḥmet nālesin mestüñ duʿā-yı müstecāb itmiş

6 Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāḥib rūzgārında
Ki her bir ẕerreni şefḳat göziyle āftāb itmiş

7 Bi-ḥamdi'llāh ki dūd-ı āhımuz ebr-i bahār oldı
Ḳaradan çıḫdı dāġ u bāġ u ṣaḥrā lālezār oldı

IV

1 Getür sākī şarāb-ı nāb kim ʿömrüñ hezār olsuñ
Açılsuñ ġonçeler teg ḫāṭıruñ dāyim bahār olsuñ

2 Ayaġdan düşmüşem dutsan elümden bir ayaġ ile
İlāhī başadin eyyām-ı ʿayşuñ pāyidār olsuñ

II-5 serv mīnā: serv simā İ
III-1 Mey-i gül-reng teg ġayrı: Mey-i gül-reng ġayrı vü TB
III-4 geçüpdür: geçüp TF
III-5 duʿā-yı müstecāb: duʿāsın müstecāb TF, İ
III-6 İ'de 6. beytin 1. mısraı ile 7. beytin 2. mısraı bir beyit olarak yazılmış.

3 Baña müşkil geçir devrān ḳadeh seyrile āsān kim
Bīnā-yı ḫāṭır-ı müşkil-pesendüñ üstüvᵛār olsuñ

4 Ḳara dünlerde ḳaṭʿ-ı rāh iderken tevsen-i ʿömrüm
Getür gül-gūn-i mey kim ebreşüñ gerdūn-suvār olsuñ

5 Kemend-i pīç ü tābı rişte-i sāz olmadın muṭrib[1]
Maḥāll-i ʿaḳldur ol āhū-yı müşgin şikār olsuñ

6 Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāḥib rūzgārında
Ki olsun devlet ile cāvidāñ tā rūzgār olsuñ

7 Bi-ḥamdi'llāh ki dūd-ı āhımuz ebr-i bahār oldı
Ḳaradan çıḫdı dāġ u bāġ u ṣaḥrā lālezār oldı

V

1 Getür sāḳī ḳadeḥ vir kim bu devrān yaḫşı devrāndur
Göñüller ġonçesi açılmaġa ʿālem gülistāndur

2 Pey-ā-pey dut ayaġuñ ṣadḳası tīz geçme menden kim
Ḥayāt onsız baña müşkil gelür ger ġayre āsāndur

3 Behişt naḳd olupdur gerçi ʿālem lāleden gülden
Velī ṣahbā-yı gül-gūn olmayınca bend ü zindāndur

4 Nola Tebrīzi ger Ḳavsī behişte iḫtiyār itse
Kim anuñ ḫāk-i pāki sürme-yi çeşm-i Sifāhāndur

5 Hevā-yı Gence ol Firdevs-i s̱ānī var başumda
Fiġān kim nā-tüvānlıġ māniʿ u cemʿüm perīşāndur

6 Uġurlu Ḫān Ziyād oġlı Muṣāhib rūzgārında
Ki biz anuñ ḳulı ol bende-i Sulṭān Süleymāndur

7 Bi-ḥamdi'llāh ki dūd-ı āhımuz ebr-i bahār oldı
Ḳaradan çıḫdı dāġ u bāġ u ṣāḥrā lālezār oldı

IV-5 āhū-yı müşgin: āhū-yı raʿnā TB
V TF'de bu bend sayfa kenarındadır.
V-3 lāleden: lāle vü TF, İ
V-4 ḫāk-i pāki: ḫāk-i pāyi TF, İ
V-6 - İ
V-7 ebr-i bahār: faṣl-ı bahār İ

MURABBA

1[1]

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

I

1 Göñlüm ister kim ola ol āteşīn-ruḫsār u men
Fırṣat-ı ʿarż u niyāz u ḫalvet-i dīdār u men
2 Nev-bahār u ʿandelīb ü gūşe-i gül-ẕār u men
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şerāb u yār u men

II

1 İkimüz ol mehveş ile bir ḳadeḥden mest olak
Bir nihālün sāyesinde eglenüp pā-best olak
2 Bağlaruk gerdūn elin ger bir nefes hem-dest olak
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şarāb u yār u men

III

1 Ol baña manẓūr oña seyr-i çemen manẓūr ola
Añul ü bī-gāne nā-peydā vü maḥrem dūr ola
2 Muṭrib u ḫoş-lehçe vü çeng ü ney ü ṭanbūr ola
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şarāb u yār u men

IV

1 Biz diyār-ı ʿışḳda çeşm ü çerāġ-ı ʿālemük
Biz cihān endūh ile bī-bāk ü rind ü bī-ġamük
2 Saḫlasuñ Teñgri yaman gözden ki yaḫşı hem-demük
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şarāb u yār u men

V

1 Berg ü bār ilen müheyyādur bahāruñ tūşesi
Bir ṭaraf gül ḫırmeni bir yanda sünbül ḫūşesi
2 Künc ü deyr ü Behremen zühhād u mescid gūşesi
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şarāb u yār u men

---

1 TB, 227b; TF, 191a; İ, 133a; L, -
I, II, … ebr-i: ebr ü TB
III-1 maḥrem: maḫrūm İ
III-2 Muṭrib-i :Muṭrib u TB

VI

1 Biz kimüz ṣūretde vü maʿnāda lāyıḳ dostlar[1]
Dostluḳ daʿvāsı itmeklerde ṣādıḳ dostlar
2 Bir birile az düşer biz teg muvāfıḳ dostlar
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şarāb u yār u men

VII

1 Ey ḫoş ol sāʿat ki bizden germ ola bāzār-ı ʿışḳ
Adımuzdan sikke-i rāyic bula dīnār-ı ʿışḳ
2 Ḳavsī vü tekrār-ı şiʿr-i ḥāli vü iẓhār-ı ʿışḳ
Ebr-i gevherbār u sāḳī vü şarāb u yār u men

VI-2 kimüz: ikimüz TB
VII-2 - TF

MUHAMMESLER

1[1]

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

I

1 Meni hicr eylemiş zīr ü zeber va'llāh bi'llāh
2 Göñül āb u kebāb olmış ciger va'llāh bi'llāh
3 Muḥabbet ḳoymamış menden es̱er va'llāh bi'llāh
4 Diyüñ menden aña ey dostlar va'llāh bi'llāh
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

II

1 Gülüñ peyveste göñli açılur feryād-ı bülbülden
2 Ki göñli ġonçe olsuñ bülbüli men' eyleyen gülden
3 Yıḫupdur ṣabr ivin 'ışḳ u ötüpdür iş taḥammülden
4 Saña maḳṣūd eger 'uşşāḳı yıḫmaġdur teġāfülden
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

III

1 Bu kim göñlümde od göz perdesinde teh-be-teh ḳandur
2 Senüñle içdiġüm meydür ki adı āb-ı ḥayvāndur
3 Egerçi 'āşıḳa ma'şūḳdan her derd dermāndur
4 Cefā senden vefādur cevr senden gerçi iḥsāndur
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

IV

1 Seni kim dūr-bīnler 'āşıḳ ile ser-girān dirler
2 Bu ẓāhir ẓulme hīç bilmem niçün lutf-ı nihān dirler
3 Velī aġyār ile var küşe-i çeşmüñ yaman dirler
4 Nigāhuñ ṣadḳası kim fitne-i āḫır-zamān dirler
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

---

1 TB, 219a; TF, - ; İ, 128a; L, -
IV-2 lutf-ı nihān: ẓulm-i nihān İ
IV-4 fitne-i āḫır-zamān: ṣadḳası āḫır-zamān İ

V

1 Meger görmez mi ḥālüm çarḫ feryādum işitmez mi
2 Teraḥḥum eyleyüp bīdādın āḫir āḫir itmez mi
3 Gelüp ṣubḥ-ı viṣāl ü şām-ı ḫūn-āşām gitmez mi [1]
4 Benüm nālem ki yetmez kūyuña eflāke yetmez mi
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

VI

1 Bilür ben teg gezen Mecnūn-ı bī-pervā libāsında
2 Ki Leylī cilve eyler āhū-yı ra'nā libāsında
3 Bu menden şükrdür ger şekve-i bī-cā libāsında
4 Bu senden luṭfdur her-çend istiġnā libāsında
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

VII

1 Baña her-çend bī-dād eyler ü imdāduma yetmez
2 Eger çarḫuñ bināsın sel aparsa yāduma yetmez
3 Sipihr-i seng-dil biş gün eger feryāduma yetmez
4 Sanursan Ḳavsīnüñ feryādı bir gün dāduma yetmez
5 Yeter ẓālim yeter kāfir yeter va'llāh bi'llāh

V-4 yetmez: gitmez İ
VII-2 yāduma: dāduma İ
VII-4 feryādı bir gün: her gün gelüp hem İ

2[1]

Mefūlü mefāīlü mefāīlü feūlün

I

1 Ey şām-ı ġamum zülf-i perīşānuña ḳurbān
2 Ṣubḥ-ı ṭarabum çāk-ı girībānuña ḳurbān
3 Sevdā-zede başum ḫaṭṭ-ı fermānuña ḳurbān
4 Ey naḳd-i ḥayātum leb-i ḫandānuña ḳurbān
5 Şīrīn sözüñe laʿl-i dür-efşānuña ḳurbān

II

1 Baḫ bir naẓar-ı luṭf ile sīnemdeki dāġa
2 Raḥm eyle baña ġamzen oḫın atma ḳıraġa
3 Ey hīçe satan bülbül-i ḫoş-lehceni zāġa
4 Yā Rab ola bir gün kim olam başdan ayaġa
5 Başdan ayaġa serv-i ḫırāmānuña ḳurbān

III

1 Ey başum iyesi olayım başuña ṣadḳa
2 Hem özüñe hem yāruña yoldaşuña ṣadḳa
3 Ey āhū-yı Çīn daġuña vü daşuña ṣadḳa
4 Ey ʿaḳlum u hūşum gözüñe ḳaşuña ṣadḳa
5 Ḫāl ü ḫaṭṭuña çāh-ı zeneḫdānuña ḳurbān

IV

1 Her-çend ġarīb itdi meni ʿışḳ vaṭanda
2 Bir sen kimi nev-gül bulunur hansı çemende
3 Beyhūde degül besler isem cānı bedende
4 Ey kāş ki tük başına bir cān ola mende
5 Tā bir bir ola nāvek-i müjgānuña ḳurbān

V

1 Her-çend virüp derd ü devānı unudursan
2 Ḳavsī kimi bir suḫte-i cānı unudursan
3 Ol ʿāşıḳ-ı bī-nām u nişānı unudursan
4 Her-çend ki tīz mihr ü vefānı unudursan
5 Ey baġrı bütün ʿahdüñe peymānuña ḳurbān

---

2 TB, 220a; TF, - ; İ, 128a; L, -
II-3 bülbül-i ḫoş-lehceni: bülbül-i ḫoş-lehce-i İ
IV-3 besler isem: beslemişem İ

3[1]

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

I

1 Dāne-i leb-teşneyem ey ebr-i gevherbār hey
2 Āşiyānsız bülbülem ey şemʿ-i gül-ruḫsār hey
3 Yüz ġam ü derd ü belā pāmālıyam ġam-ḫᵛār hey
4 Cāne yetdüm pīç ü tāb-ı ʿışḳdan ey yār hey
5 Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār hey

II

1 Ehl-i dil kim çeşm-i terden ḳan ḳatarlar aşuma
2 Eşküme seyl-āb-ı ḫūn u pül dimişler ḳaşuma
3 Sen ki şemʿ-i bezm teg raḥm eyleyüp göz yaşuma
4 Ol ḳad-i raʿnā ile her gāh geldüñ başuma
5 Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār hey

III

1 Başumı tā şemʿ teg sevdā odıyla daġladum
2 Gāh bī-taḳrīb güldüm gāh bī-cā aġladum
3 Her ne dutdum destüme dāmān-ı fırṣat çaḳladum
4 Tā ki durdum ḳulluḳında el el üste baġladum
5 Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār hey

IV

1 Ey ḫoş ol sāʿat ki şemʿ-i bezmüm ol ruḫsār idi
2 Bülbül ü pervāneden meclis dolu aġyār idi
3 Ol nefes kim gūşe-i çeşmüñ benümle var idi
4 Sen elim dutdun veli ben tā ayaġum var idi
5 Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār hey

V

1 Ḫastedür Ḳavsī ṭabībüm derd bilmek çaġıdur
2 Çāre ḳılmaḳ kām virmek göñlin almaḳ çaġıdur
3 Çünki gelmek çeşm-i eyvānında ḳalmaḳ çaġıdur
4 İntiẓāruñ çekdüm ü gördüm ki gelmek çaġıdur
5 Gitdüm elden ey dolanım başuña dildār hey

---

3 TB, 226b; Tf, 190b; İ, 132b; L, -
I-5 dildār: ġam-ḫᵛār İ (üstünde "dildār)
II-4 her gāh: her gāh ki İ
III - İ
III-2 güldüm: egilem TB / aġladum: baġladum TB
IV-2 pervāneden: mestāneden TB
IV-3 var: yār TF

4

Feilātün feilātün feilātün feilün

I[1]

1 İsterem laʿl-i güherbāruña ḳurbān olayım *
2 Dilüñe aġzuña güftāruña ḳurbān olayım
3 Ḳad-i mevzūnuña reftāruña ḳurbān olayım
4 Nergis-i mest-i füsūn-kāruña ḳurbān olayım
5 Ḫaṭuña ḫālüñe ruḫsāruña ḳurbān olayım

II

1 Ey hevā-yı ser-i zülfin baña bāl ü per iden
2 ʿIşḳ odında perümi bālümi ḫākister iden
3 Dil-i ṣad-pāremi āb eyleyen ü gevher iden
4 Beni bu ḳulzüm-i ḫūñ-ḫᵛārda bī-lenger iden
5 Ne gühersen ki ḫarīdāruña ḳurbān olayım

III

1 Nola ger el vire ey serv-ḳad-i sīm-endām
2 Dolanup başuña öpmeġ ayaġuñ almaġ kām
3 Ey ki olmış iki zülfüñ her iki ʿāleme dām
4 Ey benüm şāmumı ṣubḥ eyleyen ü ṣubḥumı şām
5 Ben senüñ ṭurrā-i ṭarrāruña ḳurbān olayım

IV

1 Ol ki bī-derdlerüñ derdine tīmār itmiş
2 Beni bu rengile yüz derde giriftār itmiş
3 Ey ṣabā söyle aña kim beni efkār itmiş
4 Ol ki adını ṭabīb-i dil-i bīmār itmiş
5 Ki senüñ nergis-i bīmāruña ḳurbān olayım

V

1 Serv-ḳadler saña ey serv-i revānum ṣadḳa
2 Saña ey serv-i revān rūḥ-ı revānum ṣadḳa
3 Aduña yāduña nām ile nişānum ṣadḳa

---

4 TB, 228a; TF, 192a; İ, 133b; L, -
* TF'de bu muhammesin yalnızca IX. bendi var.
II-2 odında: odıyla İ
III-3 ʿāleme dām: ʿālemde İ
IV-5 nergis-i bīmāruña: nergis-i reftāruña İ

4 Ḫāl olan dāne-i tesbīḥüñe cānum ṣadḳa
5 Zülf olan ḫalḳa-i zünnāruña ḳurbān olayım

VI

1 Dil-i dīvāne-i bī-bākumı gözden ḳoyma
2 Şuʿle çekmiş ḫas u ḫāşākumı gözden ḳoyma
3 ʿIşḳ ber-bād ḳılan ḫākümi gözden ḳoyma
4 Sen benüm sīne-i ṣad-çākümi gözden ḳoyma
5 Men senüñ nāvek-i ḫūn-ḫᵛāruña ḳurbān olayım

VII

1 Ey ki ḥüsn ile yetürdüñ meh-i Kenʿāne neseb
2 Bu ne sözdür ne dehāndur bu ne dişdür bu ne leb
3 Bu ne ḫaṭdur bu ne ḫāl ü bu ne ṭavḳ-ı ġabġab
4 Ne çemendür bu ne şebnem bu ne gevher yā Rab
5 Ki senüñ ebr-i güherbāruña ḳurbān olayım

VIII[1]

1 Bāġbāñ bāġuña vü renc aparmış elüñe
2 Naḫlüñe ḥāṣıluña servüñe vü sünbülüne
3 Dest-i gül-çīnüñe cīb ü baġal-i pür-gülüñe
4 Luṭfuña ḳahruña vü zāġuña vü bülbülüñe
5 Gülüñe gülşenüñe ḫāruña ḳurbān olayım

IX

1 Sen ü şīrīn dil ü Ḳavsī vü besī rengīn söz
2 Gāh od yanduran ü gāh viren teskīn söz
3 Āh eger laʿlüñ aña eylemeye telḳin söz
4 Şūr ile ʿālemi leb-rīz ḳılan şīrīn söz
5 Ne nemeksen ki nemek-zāruña ḳurbān olayım

VIII-3 baġal-i pür-gülüñe: baġal-i dāmına İ

5

Mefāīlün mefāīlün mefāīlün mefāīlün

I [1]

Beni salduñ ayaġdan ey sebük-cevlān günāhum ne
Elümden dutmaduñ ey sāḳī-i devrān günāhum ne
Ezelden mey virüp āḫir virürsen ḳan günāhum ne
Viṣāl eyyāmın eylersen şeb-i hicrān günāhum ne
Günāhum ne dolanım başuña cānān günāhum ne

II

Teh-i mīnāda tā mey var ola baġrumdaki ḳan teg
Ne lāzım ḫūn-ı dil virmek men-i maḫmūra devrān teg
Mükerrer tār u pūdum daġıdup zülf-i perīşān teg
Vefā ḳānūnınuñ tārını üzdüñ rişte-i cān teg
Günāhum ne dolanım başuña cānān günāhum ne

III

Bir iki gün benümle bi-tekellüf durduñ oturduñ
Dönüp topraġumı bī-dād ile eflāke savurduñ
Melāmet tīġini çekdüñ teġāfül yayını ḳurduñ
Ne bir gün rengümi gördüñ ne bir yol ḥālümi ṣorduñ
Günāhum ne dolanım başuña cānān günāhum ne

IV

Özüñ sen yaḫşısan ammā yamandur böyle başuñçün
Cefā vü cevr senden ʿaybdur terk eyle başuñçün
Niçün vīrānumı yā Rab virürsen söyle başuñçün
Eger var ise cürmüm bilmenem sen söyle başuñçün
Günāhum ne dolanım başuña cānān günāhum ne

V

Beni çün ʿāḳibet Ḳavsī kimi cāndan usandırduñ
Ezel başdan niçün bes cānumı alduñ inandırduñ
Ḳılurken ṣāf döndüñ çeşme-i ʿayşum bulandırduñ
Çerāġum yandururken dāġum üste dāġ yandırduñ
Günāhum ne dolanım başuña cānān günāhum ne

---

5 TB, 232b; TF, 194b; İ, 136b; L, -
IV-2 İ'de 2. mısra ile 4 mısra yer değiştirmiş.
V-1 ʿāḳibet: ḳāmeti İ
V-3 çeşme-i ʿayşum: çeşme-i çeşmüm İ, teşne-i cism TF

MÜSEDDES

1[1]

Feilātün feilātün feilātün feilün

I

1 Gelüñ ey ehl-i veraʿ ʿāşıḳ u ḫumār olalım *
Hamı bir muġbeçe yanında giriftār olalım
2 Ney kimi nāle çeküp çeng kimi zār olalım
Nice bir böyle güzel faṣlda huş-yār olalım
3 İçelim bir nice gün bāde vü ser-şār olalım
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalım

II

1 Cāmlar zehr ile memlū şeb-i hicrān içdük
Eyledük tevbe eger göz göre pinhān içdük
2 Her ne kim virdi bize sāḳī-i devrān içdük
Bu fenā dehrde besdür bu ḳadar ḳan içdük
3 İçelüm bir nice gün bāde vü ser-şār olalum
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalum

III

1 Nice bir şām u seher ḫᵛāb u ḫayāl ilen öte
Nice bir aḫter-i mesʿūd zevāl ilen öte
2 Yüz neşāṭ ile gelüp ʿömr melāl ilen öte
Ḥayfdur böyle bahār ayı bu ḥāl ilen öte
3 İçelüm bir nice gün bāde vü ser-şār olalum
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalum

IV

1 Ḫūblar varı çemen seyrine zinhār gelüñ
Cemʿ oluñ ġonçe kimi gül kimi bir dem açıluñ
2 İşidüñ bülbülüñ āhengini ḳadrini bilüñ
Dostlar mevsim-i gül gitmedin elden yıġıluñ
3 İçelüm bir nice gün bāde vü ser-şār olalum
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalım

---

1 TB, 222b; TF, 186b; İ, 130a; L, 114b
* L'de bu şiirin başında "velehū müseddes" başlığı var.
I-3 bāde vü: bāde-i İ, L
II-1 tevbe: pinhān İ
III ilen: ile İ, L

V [1]

1 Yāre cān eylerük īs̱ār budur niyyetimüz
Dutaruk dāmenini yār ola ger devletimüz
2 Biz anuñ bendesiyük secdesidür ṭāʿatimüz
ʿÖmr eger mühletimüz virse felek fırṣatımuz
3 İçelum bir nice gün bāde vü ser-şār olalum
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalum

VI

1 Fāriġ olmañ felek-i mübrimüñ ibrāmından
Hīç kim saʿy ile ḳurtulmaz anuñ dāmından
2 Dostlar devr-i zamān gerdiş-i eyyāmından
İtmemişken bizi bī-hūş ecel cāmından
3 İçelüm bir nice gün bāde vü ser-şār olalum
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalum

VII

1 Nola ger çarḫ ile yek-rū ḳıluram ben Ḳavsī
Dost ger yār ola neyler baña düşmen Ḳavsī
2 Büt ile ḫalvet iden yerde Birehmen Ḳavsī
Gel ki bir gūşede sāḳī vü men ü sen Ḳavsī
3 İçelüm bir nice gün bāde vü ser-şār olalum
Bize yār olmasa sāḳī biz aña yār olalum

V-1 eylerük: eylemek İ
V-2 Biz anuñ bendesiyük: Ne anuñ bendesiyüz İ, Biz anuñ bendesiyüz L
VI-1 felek-i mübrimüñ: felek bezminüñ İ, felek-i mübrim L
VII-1 neyler baña düşmen: düşmen baña neyler İ

RUBĀʿĪ

1[1]

Ey ʿışḳ emānetinde sırdaşum gel
Gel ey delülikde yār u yoldaşum gel
Mecnūna yetersen söyle ey bād-ı ṣabā
Ḳavsī didi ey oḫşama ḳardaşum gel

2

Raḥm eyle Ḫudāyā ben bed-girdāre *
Müstevcib dūzaḫ u sezā-yı nāre
Her çend ki ben tevbe idüp sendirdüm
Muḥtāc degül raḥmetüñ istiġfāre

3

Ḳavsī kimi bu dehrde bi-ʿār olmaz
Dām-ı ġam dünyāya giriftār olmaz
Göc çaġıdurur çalındı kūs-ı rıḥlet
Ġaflet yuḥusından gözi bī-dār olmaz

4

Bir Brehmenem dehrde deyrüm yoḫdur
Mey-ḫānede hem girift ü girüm yoḫdur
Her çend ʿaṣā ḳadd-i gümāne reh olur
Ne fāyide şıḳḳumda çūb u tīrüm yoḫdur

---

1 TB, 235a; TF, - ; İ, - ; L, -
* TF'de rubailer sayfa kenarındadır.
2 TB, - ; TF, 195b; İ, 138a ; L, -
3 TB, - ; TF, 195b; İ, 138a ; L, -

5

Ḳavsī dimek eşʿār-ı mükerrer besdür
Dil āyīnesin itme mükedder besdür
Ḳıl tevbe ümidvār ol luṭf cihetine
Evṣāf-ı mey ü sāḳī vü sāġar besdür

6

Şād it dil-i ġam-nāki müşevveş ḳılma
Gül-zār-ı cemālüñ baña āteş ḳılma
Bir baġrı şikeste yaya beñzer ḳaddimüz[1]
Raḥm eyle aña çoḳ da keş-ā-keş ḳılma

7

Şerḥ dilini Ḳavsī çü taḳrīr itmez
Cānāneye cān virmege taḳṣīr itmez
Maʿşūḳa ʿayāndur ʿāşıḳuñ aḥvāli
Ḥāl dilini nāmede taḥrīr itmez

8

Vīrāne göñül ḫānesi taʿmīr olmaz
Yüz cevr ü cefā çekerse taʿyir olmaz
İncitme beni çoḳ ḥaẕer it āhumdan
Meşhūr durur kemān ki bī-tīr olmaz

9

Ḳavsī nice gün dehrde oldun mihmān
Endūh ġam u mihnet içürdi saña ḳan
Ādem çü olur bir olur ḳaddi dū-tā
Sen ṭıfl-ı żaʿīf iken ḳaddüñ oldı kemān

10

Ḳavsī o zamān ki basdı dünyāya ḳadem
Geldi çü vücūda buraḫup ketm-i ʿadem
Taṣvīrini çekende ḳażā naḳḳāşı
Bār- ġam u miḥnetden idüp ḳaddini ḫam

---

6 TB, - ; TF, 195b; İ, 138b ; L, -
ḳaddimüz: ḳaddim TF
7 TB, - ; TF, 195b; İ, 138b ; L, -
8 TB, - ; TF, 195b; İ, 138b ; L, -
9 TB, - ; TF, 195b; İ, 138b ; L, -
10 TB, - ; TF, 196a; İ, 138b ; L, -

11[1]

Bir nice rubāʿī bu ḥazin itdi raḳam
Ḳavsi adına libāsda çekdi ḳalem
Ḫalḳ içre bu bī-biżāʿatüñ şöhreti yoḫ
Bu şehrde eşʿārı anuñ oldı ʿalem

11 TB, -; TF, 196a; İ, 138b; L, -

KİŞİ VE YER ADLARI DİZİNİ

SÖZLÜK

A

Âble, âbile: Çiçek hastalığı, su toplaması, uçuk, meme ucu, su toplamış

Âdîne: Cuma günü

Aġırmaķ: Anırmak, haykırmak, kükremek

Aġrımaz: Dertsiz

Ağız açmak: Rica etmek, ricada bulunmak, ağıt söylemek

Ahtarmak: Aramak, sormak, araştırmak, incelemek, teftiş etmek, kontrol etmek, tecessüs etmek, merak etmek, sorgulamak, ummak, beklemek, bir şeyi aramak, sormak, fazlaca düşünmek,yere yıkmak, devirmek, alt etmek, yenmek, altını üstüne getirmek

Âk: Korku, sakınma, kaygı

Aķl-ı maʿâş: Aklın en alt tabakası, dünyada geçimi düşünen akıl

Âmâc-gâh: Nişan yeri , nişan atılacak yer

ʿAmd: Niyet, kasıt, istek, arzu, direk koymak

ʿAmden: Kasten, bile bile isteyerek

Andıran: bildiren, belirten, gösteren

Ânîn: Yayık, küçük küp

Anlanmak: Anlaşılmak, takdir olunmak,

Añul-añıl: yavaş, sakin, hafif

Aparmak: Götürmek, taşımak, uygulamak, yürütmek, kılavuzluk etmek, vermek, idare etmek, yönetmek, önde götürmek, çalmak, aşırmak, başarmak, kazanmak, uyutmak, bayıltmak

Araşmak: aramak

Araya almak: kuşatmak, muhasara etmek

Artıg: fazla, yukarı, üstünde, artan, fazla, fazlalık, önemli, mühim, daha, daha ziyade, daha fazla, yemek artıkları, bilahare, bundan sonra

Aşmak: Geçmek, yükselmek, haddi aşmak, ileri gitmek, ters dönmek, takla atmak, dolmak, taşmak, geçmek, sona ermek, yalpalamak, hazır olmak, son bulmak

Avlaķ: Av yeri, avlanacak yer

Ayaga düşmek: Ayağına düşmek, ucuzlamak, itibarını yitirmek

Ayagdan düşmek: elden ayaktan düşmek

Ayaglamak: ezmek, çiğnemek, ayak basmak, ayak koymak, ayaklamak, baskı yapmak, çiğnemek

Ayagdan salmak: Yormak, bitkin düşürmek, takatsiz bırakmak

Ayağını çekmek: ayağını çekmek, ilgiyi kesmek, aksamak

Ayak açmak: Baba evini ilk ziyaret (gelin olan kızın)

Ayak dutmak: Yürümeye başlamak, gelişmek, büyümek, yarışmak, boy ölçüşmek, nakarat tekrarlamak

B

Babet: Münasib, müsait, uygun,hakkında, konusunda, şöyle böyle, eş, layık, konu, husus, bakımından, elmas madeni

Bağal: koltuk

Bağrı kan olmak: İçi kan ağlamak

Bağrını kan elemek: çok incitmek, içini sızlatmak

Baḫye: Dikiş, teyel, oyulgalama

Bâlîn: Yastık, başucu

Bâm: Çatı, dam, kubbe

Bâr: Kere, kez, defa, kat, misli, yük, ağırlık, meyve, ekin, cenin, servet, meşakkat, sıkıntı, kabızlık, sorumluluk, izin, kıyı

Bârîk: İnce, dar, zayıf, cılız, nazik

Baş çekmek: Görmeye gelmek, ziyaretine gelmek, göz atmak, bakıvermek, gözetmek, nezaret etmek

Baş çıkarmak: Anlamak, kavramak, başaklanmak

Baş vermek: Vuku bulmak, vaki olmak, canını feda etmek, tomurcuklanmak, çimlenmek

Başa aparmak: Yaşamak, geçinmek, sürmek , geçirmek(hayat)

Başa düşmek: Anlamak, kavramak

Başdan elemek: Başdan savmak, terk etmek, salıvermek, şaşırtmak, yanıltmak

Başına çekmek: bir nefeste içmek

Başına dolanım: Sevgili, aziz, güzelim, canım, ciğerim, gözümün nuru, kuzum, canım feda sana

Başına dolanmak (Başına dönmek): dikkat ve ihtimam göstermek, yalvararak kandırmak

Başına düşmek: hatırlayıvermek, aklına gelmek

Başını daşlamak: rezil etmek, telef etmek

Bāver: Tasdik, inanma, sağlam, pek doğru

Bed-kumar: kumarda hile yapan, eziyetçi, her yolla para elde eden

Bel bağlamak: Kemer bağlamak, ümit bağlamak, itimat etmek, gönül başlamak

Belâ-gerdân: sadaka

Bele: böyle, bile, hatta, bu gibi, benzeri

Bend-bend: boğum boğum, boğumlu, mafsallı, madde madde, bend bend, bendler halinde

Bend: bağ , yular, rabıta, bağlama

Besî: Çok, birçok, yeterli

Betûl: Erkeklerden çekinen namuslu kadın,Hz. Muhammed'in kızı Fātımatü'z-zehrā ile Hz. Meryem'in lakapları

Bî-berg ü nevâ: Elde avuçta yok

Biçmek: Biçmek, tıraş etmek, dermek, toplamak, katliam yapmak

Bî-ġışş: hilesiz, karışıksız, samimi

Bî-muḥâbâ: Edepsiz, korkusuz, gözünü kırpmadan, çekinmeden, gözünü budaktan esirgemeyerek

Binâ-gûş: kulak memesi, kulak tozu

Bir evli: bir aileden, bir haneden, sıkı fıkı, can ciger

Bir hovur(bir havur): bir dakika, bir an, bir lahza

Birce-birce: birer birer, teker teker

birde: Başka defa, diğer, bundan başka, ansızın

Bismil: Kesilmiş boğazlanmış (hayvan)

Bister: yatak

Bî-te:Geceleme, gece kalma, geceleyiş

Boylamak: Boy ölçmek, ölçüşmek, boylu boyunca dalmak, sürekli olarak izlemek

Börk: Başa giyilen külah, kalpak gibi şeyler

Buḫaġ: Sakak, Çene altı, gerdan

Bulak: Kaynak, pınar, çeşme

Bûte: Kökünden çıkar çıkmaz dal ve yaprakları yere yayılan gövdesiz ve kısa saplı nebâtlar , kuyumcuların altın ve gümüş erittikleri kap, kuyumcu kalıbı, pota, çeşme,

mezar taşı, sebil gibi mermer veya değerli taşlardan yapılan eserler üzerine ucu kıvrık bir yaprak şeklinde oyma motif.

Buyurmak: Buyurmak, emretmek, demek, söylemek, şereflendirmek, etmek, eylemek

Bükmek: Hareket etmek, oynamak, raksetmek

C

Can çekmek: Can çekişmek, can vermek, üşenmek, erinmek

Cana doymak: Bıkmak, usanmak, bezmek

Cana yetirmek: Sıkmak, bıktırmak, canlandırmak, iyileştirmek

Canını koymak: fedakarlık etmek, var gücüyle çalışmak

Cânişîn: birinin yerine geçen, birinin yerine oturan, vekil

Ceste: Azar

Cuʿbe (caʿbe): Kutu, sandık, okluk, bir tür müzik aleti

Cuġd: Baykuş

Ç

Çâçî: Çaç şehri malı, Çaçlı

Çâġ (çâk) : Tâ, tam, tamam, sırf, salt, sade, yalnız, saf, halis

Çâġ: 1. Zaman, vakit, mevsim,devir, yaş, yüzyıl, asır, 2. su deliği, çağlayan

Çaġlamak(caġlamak): Tahmin, takdir etmek, hesaplamak, tasarlamak, zamanını beklemek, bulmak

Çağlamak: Sarmak, kuşatmak, çitlemek, korkuluk çekmek

Çapmak: Kesmek, doğramak, hızlı sürmek, koşturmak, çapullamak, yağmalamak, soymak, yaralamak

Çāş: hububat, tahıl yığını

Çaş: şaşı, eğri, şaşkın, sersem

Çaşmak: Şaşmak

Çe: ne, ne…, niçin, niye, nasıl, çünkü, hangi, ne kadar, ya ne

Çeb u râst: Sağa sola

Çin vurmak: Nakış işlemek

Çulgalaşmak: Birbiriyle karışmak

Çulğalanmak: Bürünmek, örtünmek

Çulğamak, çulğalamak: Sarmak, paketlemek, bürümek, kaplamak, örtmek

Çü: -ince, -diği zaman, mademki, -e göre, -diğine göre, gibi, benzeri, çünki, zirâ

Çün: çünkü, zira, gibi, -diği için, -den dolayı, mademki, -e göre, -diğine göre, -diği zaman, -ince,nasıl, ne zaman, misli

D

Dâʿ: hastalık, derd

Dadlı-duzlu: sempatik, sevimli

Dağı: Dahi, de, bundan başka , aynı zamanda, hem de, başka, diğer, daha, daha ziyade, daha çok, henüz, hala, sonra, bundan sonra, artık, bir daha, yine, yine de

Dağ dağ: dağ gibi, çok sıcak, kaynar, çok derdli

Dağa daşa düşmek:Dağlara düşmek

Daldalanmak: (Duldalanmak): İltica etmek, sığınmak, siper almak

Dâm: evcil hayvan, yırtıcı olmayan vahşi hayvan

Dânisten : bilmek

Danla(tanla): Sabahleyin, sabah vakti, sabah olur olmaz

Danlaya koymak: Yarına bırakmak, sabaha bırakmak

Danmak:İnkar etmek, saklamak, gizlemek

Danmak(ţanmak): Danışmak, istişâre etmek, hayrette kalmak, şaşmak, şaşırtmak

Daş atmak: yitirmek, kaybetmek

Dâv: Satranç, dama, tavla gibi oyunlarda tutulan sıra, nöbet, oyunda sürülen para, sövme, dava, duvar sırası, alacak, istek

Dava çekmek: mahkemeye vermek

Dayag olmak: Arka çıkmak, desteklemek, korumak

Dâyin: Alacaklı

Ded: Et yiyen yabanî hayvan

Denâʿet: Alçaklık, çok fena hareket, zillet, kötü mizaç, asılsızlık, aslı olmamak

Derâ: Çan, çıngırak

Derbeder düşmek: iflas etmek, serserilik etmek

Derd almak: Sıkıntısını çekmek, acısıyla kıvranmak, dert etmek

Dest-bord: Çalma, hırsızlık, kudret, tasarruf, el çabukluğu, zafer, fetih, tasarruf

Dil açmak: Dillenmek, yalvarmak, yakarmak, konuşmaya başlamak, ağız açmak

Dil vermemek: Konuşma fırsatı vermeyen

Dilbilmez: Bilinçsiz, anlama, cahil, aptal

Dilden düşmek: Yorulmak, takattan kesilmek

Dilden salmak: Takatten düşürmek

Diline salmak: Diline düşürmek(birini başkasının)

Dilleşmek: Söyleşmek, sohbet etmek, münakaşa etmek, tartışmak, sözbirliği etmek, anlaşmak

Dilmac: Vasıtacı, aracı, hoş sohbet

Dinmek: Konuşmak, söylemek, çınlamak, işitilmek, duyulmak, dinlemek, paylamak, azarlamak

Dögün: Yakı, dağlamakla açılan yara, dövme, dögünme, yas, matem

Dözmek: Katlanmak, sabretmek, rıza göstermek, uzlaşmak, anlaşmak

Dûr-kerden: uzaklaştırmak, işten çıkarmak, yol vermek, kovmak

Dustaġ: Hapis, tutuklu, mahpus, mevkuf

Dün: gece

Dünin: Geceleyin

Dünya biri birine değmek: Ortalık karışmak, dünya başına yıkılmak

Düşmek: Düşmek, inmek, ulaşmak, varmak, yetişmek, yaramak, faydalı olmak, yakışmak, uymak, görmek, ilişmek, rastlamak, yemeğe başlamak, ilk defa yemek, kalmak, konaklamak

Düz: düz, namuslu, iffetli, dürüst, doğru, düzgün, dik vaziyette, dosdoğru, sapmadan, sessiz, akıllı, uslu, isabetli, karavanasız, tam, doğru, gerçek (konuşmada), eksiksiz, tam, helalinden, dürüst olarak, alın terinden

Düzmek: dizmek, kurmak, saf bağlatmak, dizgi yapmak Yapmak, işlemek, tertip ve tanzim etmek vücūda getirmek icat etmek

E

Ebreş: Beyaz ve kırmızıdan meydana gelen alaca renk, alaca benekli at

Efyûn: Afyon

Egrice: Büvelek denilen sinek, davarların arka ayaklarının dirseğindeki sinir denilen aşil veteri

El ayağın itirmek: Eli ayağına dolaşmak, telaşlanmak

El ayak çalmak: Çabalamak, çırpınmak, can çekişmek

El götürmek: Vaz geçmek, el çekmek

El vermek: El sıkışmak, elverişli olmak, teşekkül etmek, oluşmak

Elce: Minnacık, parça, lokma

Elden ayaktan gitmek: Aşkından deliye dönmek, çok sevmek

Elden gitmek: Aşık olmak, arzu duymak, elden gitmek

Elden koymak: Fırsatı kaçırmak, vazgeçmek, kaçırmak

Eli kesilmek: Yoksun olmak, mahrum kalmak

Elleşmek: Kamulaşmak, çalışıp çabalamak, çekişmek, uğraşmak, kıpırdaşmak

Erinmek: Tembellik etmek, üşenmek, gevşek davranmak, arıklamak, zayıflamak, utanmak, sıkılmak

Eser elemek: Tesir etmek

Esersiz: Tesirsiz, eseri olmayan, eser vermeyen

Eteğin tutmak: Yalvarıp yakarmak, ayaklarına kapanmak

Eteğini çekmek: Yol vermemek, engellemek, mani olmak

Eteklemek: Eteğinden tutmak, eteğine doldurmak, yarılamak, ayrısını yürümek, etekle körüklemek, yalvarıp yakarmak

Evbâş: Mahalle çapkını, şahısların rezilleri, muhtelif yerlerden gelmiş,toplanmış cemaat, bir bölük

Evreng: Taht, şeref, süs, akıl ve irfan, hālin hoşluğu, ağaç kurdu, yakışıklılık, hīle

Ey: ey, iyi, güzel, hoş, yahşi

Eyin(egin): Sırt, arka

Eyinti: Büklüm, büküntü, dirsek, ifrat, aşırılık, sapma, ayrılma

Ezbes ki: Zira, çünki, yeterince bolca

Fâriġü'l-bâl: Kalbi âsûde ve müsterih

Felâhen: Taş atmaya mahsus alet, sapan

Feryada yetmek: İmdada koşmak

Fevvāre: Fıskiye

Firistâden: Göndermek, yollamak

Fülemek: Üfürmek

G

Gahdan bir: bazen, arada sırada

Gâret: Çapul, yaġma, akın,düşman toprağına yağma için yapılan saldırış

Geçinmek: Yaşamak, ömür sürmek, ölmek, kendini…..gibi saymak, …gibi görmek

Ġırbâl: Kalbur, iri delikli elek

Gıya bahmak: Süzgün bakmak, mahmur bakmak

Girîz: Kaçma, firar

Giyâh: Nebat, bitki, taze ot

Goncâyiş: Kapasite, hacim, kabiliyet, istidat,

Gönlü tutulmak: Kederlenmek

Götürmek: Almak, kaldırmak, cenaze taşımak, götürmek, birlikte gitmek, öğrenmek, kavramak, hıfzetmek, işe almak, toplamak, hasat etmek, ürün kaldırmak, bürümek, yayılmak, örneklemek, örnek vermek, tutmak, başlamak, öfkelendirmek, almak, aktarmak, dayanmak, katlanmak, çıkarmak, tatmak, yapmak, bina etmek, seçmek

Göz açmak: Doğmak, fırsat bulmak, imkan bulmak

Göz götürmek: Vazgeçmek, bakmamak, el çekmek

Göz üste: hay hay, baş üstüne

Gözden koymamak: Yabana atmamak, göz önünde bulundurmak

Gözden salmak: Unutmak, ihmal etmek, uzaklaştırmak, yoksun bırakmak, mahrum etmek

Gözgü: Ayna

Gözü olmak: Korumak, göz kulak olmak

Gözü örtülmek: Basireti bağlanmak, gözü bağlanmak

Gözü tikan bağlamak: Gözlerinde şimşek çakmak, öfkelenmek

Gözünü ag itmek: Göz ağartmak: göz dağı vermek, tehdit etmek, yıldırmak

Gurşanmak: Kuşanmak, girişmek, başlamak, tahrik olmak, alışmak, kışkırtılmak, kendini kaptırmak

Güvârâ: lezzetli, leziz, hazmı kolay

güvârâ-bâd: Afiyet olsun

Güzer: Çare, tedavi,ilaç, çaresini bulmak, düzeltmek

H

Ḫˇābîde: Uyumuş, uykuya dalmış

Ḫˇar: Hor, hakir, aşağı, bayağı, yiyici, yiyen

Haçan: ne zaman ne vakit

Hamı: herkes, hepsi

Hâmûn: Büyük sahra, düz ova, bozkır, çöl, alçak zemin, kara, yerküre, düzgün,

H̱am-yāze: Esnek, elastik, esneme, kötü hareket, fena iş

Hân: sakın, aman, hey, çabuk, acele et, ha, tamam

Harây: Çığlık, feryat, alarm, tehlike sinyali, imdat, yardım

Harîf: Sanat arkadaşı, hem-meslek, işret ve cümbüş arkadaşı, âdî ve bayağı adam

Havlamag: hohlamak, havlamak, ürümek

Havlamah: nüksetmek, açılmak

Hay hay: takat, güç, hay hay, sütlü yufka

Hây:Vay, eyvah

H̱ayl: At, at sürüsü, atlı sürüsü, zümre, takım, güruh

H̱az̲ef: Çamurdan yapılmış olup ateşte pişirilen şeyler, çanak, çömlek

Hâzık: Hazakatli, işinin ehli , usta ,eli uz (Dilimizde daha çok doktorlar için kullanılır.)

H̱âzin: Hazinedâr, muhafız

H̱azîn: hüzünlü, hazin

heman gün: o gün

Hemânâ: Sanki

Herçend: her ne kadar, ise de, rağmen, gerçi, ama, lakin, fakat

Hergiz: asla, katiyen

Herze: boş lakırdı, saçma, yersiz, avare, derbeder, sayıklama, fesat

Hîn: An, zaman, vakit, sıra

Ḥîzân: kalkan, sıçrayan

H̱or: Derbend, boğaz, menfur, iğrenç, aşağılık, an, lahza

Hoşa: Ne iyi, ne güzel, zehi, ne hoş, ne kadar latif

H̱oy,hey: ter, tükürük

H̱û: Huy, adet, alışkanlık, tabiat

H̱ûd: Zırh, başlık, miğfer

H̱ursend: Kanaatkar, razı, memnun, mutlu

Hûşe: Başak, salkım

H̱uşk: Kaba, soğuk, yâbis, kuru

Huşyar olmak: dikkatli olmak, uyanık olmak

Hûy: miğfer, huy

Ḫūy: Ter, tabiat, mizaç, ahlak, âdet

Ḫużû‘: Alçak gönüllülük, gönül alçaklığı

Hüveydā: Belli, aşikar, zahir, ayan

İ

İlgar: Ahit, yemin, antlaşma, kontrat, saygı, hürmet, adak

İlķâr: Düşman topraklarına yapılan saldırı, akın, hayvanın başıboş dörtnala koşması

İncimek: Acımak, ağrımak, sızlamak, gücenmek, küsmek

İntizar çekmek: Kaygılanmak, endişe etmek

İtkin: Kayıp

İye: Mâlik, sahip, efendi

K

Kadar: Az, biraz, azıcık

Kalanca: Kalan kısım, geri kalan

Kan elemek: Katil olmak, zarara uğratmak, yıkıma yol açmak, felakete uğratmak

Kan olmak: Kan akmak

Kan tutmak: Kan tutmak, ahı tutmak, ilenci tutmak

Kan yaş: ağlama, gözyaşı, yas

Ķanıķ: İçeceğe kanmış, ikna etmek

Kara günlü: bahtsız, talihsiz, uğursuz

Karalmak: kararmak, karanlık çökmek, sönmek, görünmek(siyah şey), tutulmak, tıkanmak, morarmak, kısılmak, bedbaht olmak, kötüleşmek, fenalaşmak, mutsuzlaşmak

Karavul: Gözcü , nöbetçi, karakol

Kâre: İş sahibi, odun yükü, örümcek ağı

Kâsid: Sürümsüz, geçmez, aranmaz

Ķatla: kat, defa, kere

Kebâde: Talim yayı, kebaze, gevşek yay, bir tür zincirli spor aleti

Kebûd: Gök rengi, mavi

Kemer bağlamak: hizmete hazır olmak

Kem-zarf: kapasitesiz, sabırsız, tahammülsüz

Kenar etmek: Azl etmek

Kenâre: Kıyı, kenar, kucak, kasap çengeli kayış, asılan çengel

Ker: Saġır, kuvvet, kudret, meram ve maksat

Kesilmek: Kesilmek, vurulmak, soyulmak, başaramamak, sünnet edilmek, meyl etmek

Keş: çekiş, çeken, çek, çekme/ ki o, ki ona, ki onu, ki onun

Kiş: defa, kez, / köşe, göğüs,

Ketm: şimşir, saklama, gizleme

Key: hissiz, duygusuz, aptal, alık, mıymıntı, ne zaman, ne vakit

Keyvân: Zuhal gezegeni, satürn

Ḳılâde: gerdanlık, akarsu

Ḳırâḳ: (ḳırân): Kenar, kıyı, uç, sınır, çevre, ufuk

Ḳıya bakmak: Öfkeyle, kıyasıya bakmak, öldüresiye bakmak, dikkatle keskin bakmak

Kulağından çıkmak: Aklından çıkmak

Kulak olmak: Gizlice gözetlemek, çaktırmadan izlemek

Ḳullâb: Çengel, kanca, ucu eğri nesne

Ḳulle: Doruk, dağ tepesi, zirve, kule, bazı harp gemilerinin güvertelerinde bulunan ve makine ile hareket eden ağır top

Kurşak: kuşak

Küy: Bağırtı, gürültü, yalan,sedasız, ünsüz(gramer)

Küymek: Sabretmek, beklemek, çevreyi gözetlemek

L

Lâġar: Arık, zayıf, cılız

Leng: Topal, aksak, yolculuk sırsında kafilenin bir iki gün kalması

Lenger: Gemi demiri, çapa, çipo, aşevi, hankâh, sarkaç, vakar, ağırbaşlılık, temkin, dilenci

Leng-lengân: aksayarak, topallayarak

M

Maʿreke: Meydān-ı harp, cenk mevkii

Maḥmil: Mahfe, deve üzerine konulan iki kişinin bineği, sepet, her yıl Harameyne hacı kafilesiyle gönderilen armağanlar

Maḥżar: Hazır olma, gösteriş, görünüş, huzur yeri, büyük bir insanını önü, birçok kimse tarafından imzalı dilekçe, mahkeme sicili

Mebâdâ: sakın, olmaya ki, olmasın, aman ha

Meger: yoksa, ancak, meğer, her nasılsa, acaba, belki, olur da, yani, -den başka, sadece, yalnız, peki

Mehd: beşik

Meres: İp, urgan, köpek ve aslanın boynuna takılan ip

Meydana çekmek: Ortaya koymak, söz konusu etmek

Minnet koymak: Başına kakmak

Mirza: katip, münşi, molla, okuryazar

Mîzbân: Misafiri, konuğu ağırlayan, ev sahibi

Muġâylân: Deve dikeni

Mûm: Mum, yumuşak

Mużâyaḳa: Darlık, sıkıntı, güçlük müşkilat, yokluk, züğürtlük

Mübrem: kaçınılmaz, vazgeçilmez, önlenemez,sağlam, bol, çok, iki kat dokunmuş kumaş

Müft (müfte): Bedelsiz, bâd-hevâ, beleş, parasız, bedava

Mühre: Her nev yuvarlak şey, camdan boncuk, Deniz böceği kabuğu

Mürvet: Merhamet

Müşebbek: Ağ ve kafes gibi örülmüş olan, küçük tahta parçalarından yapılan oymalı kafes

N

Naġz: güzel, iyi, göze hoş görünen

Nâ-Ḫudâ: Allahsız, Allah'tan korkmaz, gemi kaptanı

Nâl: Nale, ney, kamış kalem, boru, inilti, inleyiş, ırmak, nal, bağış,

Narḫ (nirḫ) : Nark, çarşıda pazarda satılan şeyler için resmī makamlarca gösterilen fiyat

Nâ-sâz: Münasebetsiz

Nâsûr: Göz pınarında, makat havalisinde, diş etinde olur bir hastalık, iltihap, enfeksiyon

Neheng: Timsah

Nemek-dân: Tuzluk, tuz kabı, sevgilinin ağzı, güzel kimse,

Nemek-zâr: tuzla, tuz madeni

Nenni: Beşik

Nerrâd: çok güzel tavla oynayan

Nesaķ: Tarz, şekil, üslup, yol

Neste: şey, nesne, bir şey, hiçbir şey

Ni: Değil, hayır, yok, ne

Nîreng: dini ibadet, kısa dua, sihir tılsım, hilekarlık, hile, düzen, taslak, plan,resim

Nisbet vermek: Benzetmek, bir tutmak

Nîş: iğne (böceklerde), diken, zehir, ağı

O

O ki var: iyice, adamakıllı

Odlanmak: yanmak, ateş edilmek, öfkelenmek

Odlu: ateşli, kırmızı

Otlanmak: Ot yemek, yayılmak

Oynar: çabuk, çevik, hareket eden, sarkaç

Ö

Ögrenmek: Ülfet etmek, alışmak

Ön virmek: Meydan vermek

Ötmek: Geçmek, aşmak, teke melemek, yüksekten atmak

Ötürmek: Uğurlamak, yolcu etmek, elden ele vermek, gizlemek saklamak, gözden kaçırmak, atlamak, tıkıştırarak yemek, terk etmek, katılmamak, yetişememek, kaçırmak, yellenmek

Özünü yetürmek: Vaktinde yetişmek

P

Pâ-ber-câ: sağlam dayanıklı, devamlı, kalıcı, kararlı, yerinde

Pâ-best: ayak bağı, aşık, bağlı, bina temeli

Pâs: gecenin sekizde biri, bekleme, gözetleme, gam, keder, gönül üzüntüsü, iç sıkıntısı

Pehlû: Vücudun iki yanından biri, yan

Pelle: Derece, merdiven basamağı

Penbe: Pamuk, açık kırmızı

Per keşîden: kanat çırpmak, uçmak, kanat açmak

Pergâle: Kaba iplikden yapılan bir cins dokuma, parça

Perḫâş: harp, savaş, kavga, çıkışma, azarlama

Perkâh: saman çöpü

pervâ: korku, güç, takat, hal, fırsat, istek, kasıt, sükun,

Pîne: yama

Poşt: arka, arkasında, dış, dışarı, sırt, geri, hami, yardımcı, üst, üstünde, başında, devam, iç,

Pûç: Boş, faydasız şey hiç, çirkin, kaba, iç boş kavlak

Pül: Köprü

R

Rahne: Gedik, yarık, gemilerin bordalarında veya su kesimlerinin altında mermi isabetiyle veya herhangi bir tesirle açılan delikler yarıklar, yara, bozukluk, zarar

Raḫt: at takımı, yol levazımı, döşeme ve ev takımı, kapı ve pencere kanatlarının menteşe takımı

Ram etmek: Tabi kılmak

Reg: Damar, asıl, nesep, istila, halıda düğüm, dizi

Rıṭl: eski bir ölçü, litre, şarap kadehi, piyale

Rîg: toz, yazı kurutmaya yarayan kum, kum

S

Saʿb: Güç, zor, çetin kuvvetli, zorlu

Saġalmaġ: Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek, şifa bulmak

Sağalmaz: Onulmaz

Sâḥat: meydan alan, dergah

Sancılmak: Batırılmak, çakılmak, takılmak, geçirilmek, batmak, geçmek, girmek, gurub etmek, batmak, dikilmek, çevrilmek (göz, bakış)

Ṣavmak: Geçiştirmek, def etmek, bastırmak, atlatmak, uzaklaştırmak, gidermek,bertaraf etmek, (durgun suya) yol vermek

Savulmak: Savuşturulmak, geçiştirilmek, atlatılmak, ber-taraf edilmek, dağilmak, uzaklaşmak, bir tarafa çekilmek, yol vermek üzere çekilmek, çağı, vakti geçmek

Saz etmek: Yapmak, düzeltmek

Sehend: Azerbaycan’da Tebriz kurbunda bir meşhur dağdır. Bulunduğu yerin adıdır.

Semîn: semiz, şişman, besli, yağlı

Semûm: sam yeli, sıcak rüzgar, zehirli şey

Sencîde: Tartılı, ölçülü yerinde (söz), değerli, bilgili, tezhible ilgili bir terim

Senderemek, sendiremek: sendelemek, sarsılmak

Ser-âmed: İleri gelen seçkin

Ser-cûş: Nargile, başı, evveli, özet, hülasa, tadımlık, kaynayan yemeğin üstündeki köpük

Ser-şâr: Ağzına kadar dolu, taşkın, sınırı aşan, ileri giden

Sıġmak: Yeri olmak, yakışmak, uymak

Sığmaz: Bağdaşmaz

Sifariş: Ismarlama, tavsiye öneri, ödev, vazife

sipend: Çörotu, nazar otu üzerlik tohumu, tütsü olarak kullanılır

Soraġ: Haber, malumat,eser, iz, nişane

Söze gelmek(güftare gelmek): söze başlamak, tartışmaya başlamak

Susen: Susam

Suya dönmek: Su gibi olmak

Sübha: Çekilen tesbih, tesbih tanesi

Sürḫâb: Kabil yakınında bir nehir, Tebriz cenubunda bir şehir

Ş

Şāḫ-ı velâyet: Hazret-i Aliyyü’l-Murtazâ

Şaḳ: Dik, dikilmiş, sertleşmiş

Şaḳḳ: Eziyetli, zahmet verici, güç

Şaḳḳ: Yarık, çatlama, yarılma, çatlak, yırtılma,kırma

Şânelenmek: Parçalanmak, delik deşik olmak

Şeḫ: Dağ zirvesi, doruk, sert zemin, sağlam , çetin, dal, boynuz

Şel: Topal, sakat

Şelâyîn: İsteğinde çok ısrar eden, ısrarlı

Şemme: Bir defa koklamak, en küçük miktar

Şeng: zarif, güzel, sevinçli, hırsız, haydut, hilekar

Şeşder: Tavlada altı kapının da kapalı olması, çok sıkışmak, güç durumda kalmak Dünya ve cihât-ı siteden kinaye.

Şeyd, şiyd: Sıvama, hile, düzen, aldatma

Şıḳḳ: Yöre, çevre, yamaç, yol, şık, parça

Şur: coşku, heyecan, ıztırab, feryad, tuzlu acı: Tozlu, çorak yer, kavga, gürültü, patırtı

T

Tapmak: İtaat etmek, tabi olmak, boyun eğmek, bağlanmak, takdim etmek, sunmak, bulmak, hâiz olmak, anlamak, bilmek, icat etmek, meydana çıkarmak, görmek, hissetmek

Tapşurmak: Teslim etmek tevdi etmek, emanet etmek, yetiştirmek, ulaştırmak, sipariş etmek, ısmarlamak, yaptırmak

Târ u pûd: atkı, çözgü, dokuma, doku, asıl, esas , öz

Târ: Karanlık, tel, saç teli

Ţarf: göz ucu, son, yengeç burcu,

Tarfe: Bir lahzada, göz yumup açıncaya kadar

Tay: Hayvanın yükünün bir dengi, deng, eş , misl, bir, tek, benzer, çuval, taraf, semt, öte, ötesi, sahil, kenar

Teb: Ateş, vücut sıcaklığı, sıtma

Tebâh: Bozuk, çürük, berbat, harab, mahfolma, yıkılmış, yıkıntı, tükenme

Teb-hâl: uçuk, dudak kabartısı

Ţelâye: Öncü, keşif kolu

Telvâse: Çırpınma, ızdırap, telaş, bî-karar,-tedavi, himaye, endişe

Tene: gövde, ağaç gövdesi, örümcek ağı, kulak memesi, küpe

Tepiş: Atış, vuruş, çarpış, çarpıntı

Tereng: Saz sesi

Tev'em: İkiz, eş

Ţınâb: Çadır ipi

Tord: Gevrek, kırılgan

Tummag: Düşünceye dalmak

Turna: İp, kemer, tasma, kayış

Ţurre: Alın saçı, dilberden sarkan kıvırcık saç lulesi

Tuş eylemek: Rast getirmek, karşı karşıya getirmek, nail etmek, müptela kılmak, uğratmak, havale etmek

Tük: (dü, tü, tüg): Tüy , kıl, yün, at kakülü, at yelesi, alın tüyü, göz

Tünd: Sert, şiddetli, şedîd, katı

Tünük: İnce, latìf, seyrek, aralı, az, hacimsiz, yaygın

Tütün : Duman, tütsü, tütün

U

Ucundan: yüzünden

Uġurlamak(uğrılamak): Çalmak, sirkat eylemek

Ulü'l-ebşâr: Görüş kabiliyetinde olan kimseler

Umde: İnanılacak şey, prensib, temel fikir, Dostluk, güvenilecek yer veya kimse , reis, serasker

Usañ: Gafil, gevşek, tembel, isteksiz

Ut, ud: Haya edeb, ar, hicab, utanma, kaygı, tasa, şeref, onur

Utlu: utangaç

Uyâġ: Uyanık, uykusuz, uykusuzluk

Uyatmak: Uyarmak

Uymak: Çatmak, sataşmak

Uzağa düşmek: Yalnız kalmak, uzak düşmek

Ü

Üns dutmak: Dostluk kurmak

Ütüzmek(utuzmak): Kumarda oyunu kaybetmek, yutulmak, oyunda kaybetmek

Üz görmek: Taraf tutmak, tarafgirlik etmek

Üz koymak: Yola koyulmak, harekete geçmek

Üz tutmag: Konuşmak, hitap etmek, azimet etmek, yola çıkmak

Üz vermek: Yüz vermek, baş göstermek

Üzmek: Yüzmek, suda hareket etmek, koparmak, toplamak, kesmek, kesip atmak, ayırmak, ,bırakmak, ödeşmek, eskitmek, yıpratmak, yormak, bitab etmek, akmak(su)

Üzülmek: zayıflamak, bitab olmak, yıpranmak, eskimek, kopmak, ayrılmak, bitmek, tükenmek, üzülmek

V

Vadi-i Eymen: Musa Peygamberin Tur dağında Tanrı tecellisine mazhar olduğu yer

Vâjgûn: Ters, tersine dönmüş, zebūn

Vara-vara: Gitgide, yavaş yavaş

Vârı turmak: Sürekli olarak gitmek

Verne: yoksa, aksi taktirde

Y

Yadlanmak: yabancılaşmak

Yahasından el götürmek: Yakasını bırakmak, peşini bırakmak

Yalgızlamak: Yalnız kalmak, yalnız bırakmak

Yaman: Kötü, merhametsiz, insafsız, küfür, sövgü, kötü tabiatli, çok, hayli, tehlikeli, korkunç, kurnaz, hilekar, lanet, beddua, at hastalığı

Yan vermek: Yan çizmek, uzak durmak, arka çevirmek , kaçınmak

Yana: İçin, sebebiyle, vasıtasıyla, konusunda, yine

Yaşurmak: Saklamak, gizlemek, örtmek, kapatmak, örtülmek, kapanmak

Yatmag: Yatmak, yatışmak, uyuşmak, karıncalanmak, satılmamak, habersiz olmak, gafil olmak, faaliyeti durmak, bulunmak, yatışmak, sukunet bulmak

Yavancı: Muhtaç

Yavuķ: Yakın

Yavunçlık: Kötü davranış, zarar

Yazuķ: Günah, cürüm, suç

Yegân: Birler, tekler

Yegin(yigin): Üstün, baskın, galip, kuvvetli, şiddetli çabuk, acele, tez

Yegin: Her halde, galiba, anlaşılan

Yengi: Yeni, taze, yeni yıl

Yerli yerinde: Mufassalan, detaylı olarak

Yetmek: Yetişmek, ulaşmak, geçmek, sirayet etmek, gücü yetmek, değmek, dokunmak, olgunlaşmak (meyve)

Yıġmak: Men etmek, engel olmak, esirgemek, yoksun bırakmak

Yığılmak: Toplanmak, çekmek, kısalmak(kumaş) ,buruşmak, büzüşmek, devşirilmek (mahsül), bitmek, son bulmak, biriktirilmek

Yol azmak: Yolunu şaşırmak, doğru yoldan sapmak, yanlış yola gitmek

Yoldan azmak: Doğruluktan ayrılmak, sapıtmak

Yolvuran: Yol kesen, haydut, eşkiya

Yormak: Alıkoymak

Yort, yortma: dört nala

Yortmak: Koşmak, sürekli yol yürümek, sefer etmek

Yügürmek: Hucum etmek, seğirtmek, koşmak, hızlı gitmek

Yünül: Yeyni, hafif

Yüz vermek: yüzvermek, baş göstermek

Zemzeme: ezgili, nağmeli ses, nağme, bir makam

Zengâr: Bakır pası nevinden bir maden

zinhâr: Sakın, aman, sakınma, iltica

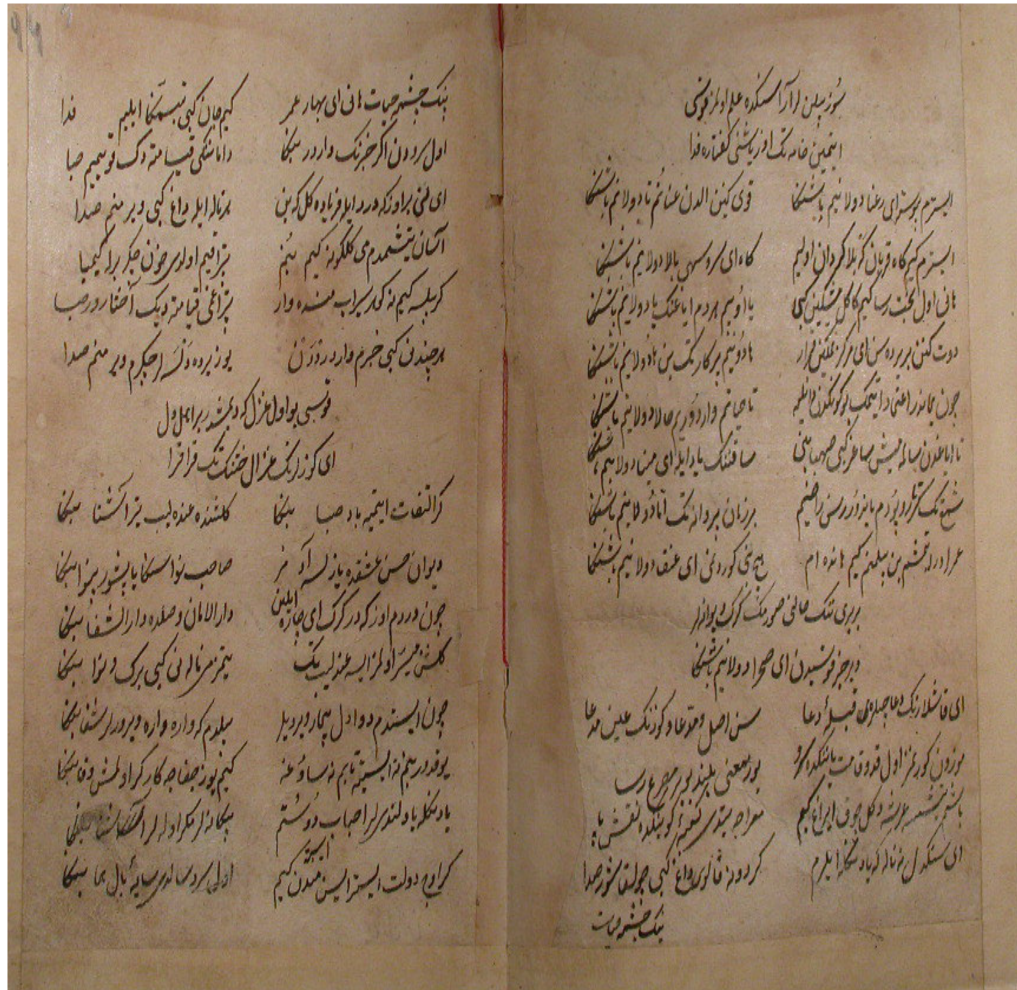
Zinhara gelmek: Sıkılmak, bıkmak, daralmak

Zireh: Zırh

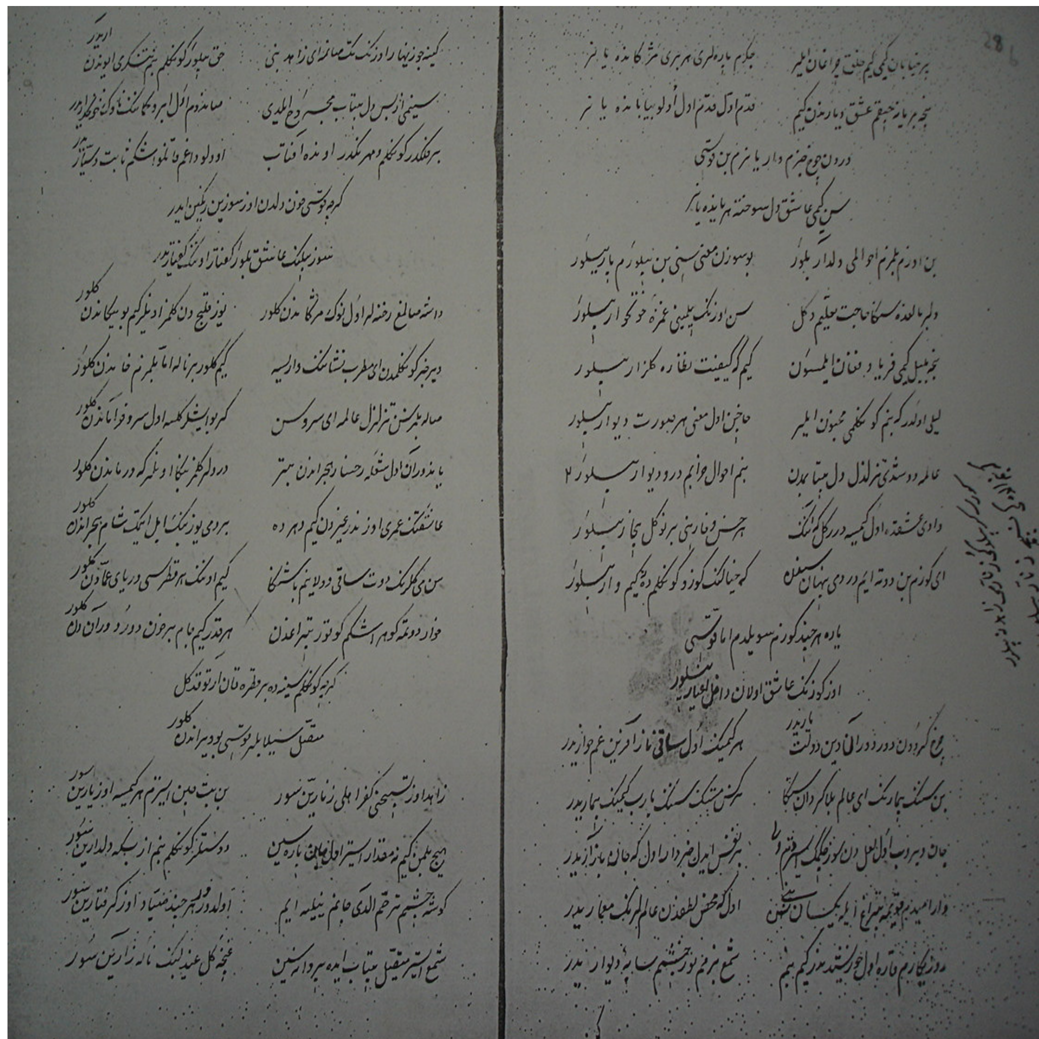
EKLER

Ek-1: Tebriz nüshası 1b-2a

Ek-2: Tiflis nüshası (4b-5a)

Ek-3: İstanbul Üniversitesi nüshası (28b-29a)

Ek-4: Londra nüshası (42b-43a)

ÖZET

ÇAKIR, Mümine, Kavsî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin), Doktora Tezi, Ankara 2007

Tezimizin amacı Türkiye'de tanınmayan Kavsî isimli Türk şairinin ve Dîvânı'nın ilim alemine tanıtılmasıdır. Tezin kapsamı; Kavsî'nin hayatı, edebî yönü, getirdiği yenilikler, Dîvân'ı ve Dîvân'ın incelenmesidir. Bunun için inceleme ve tenkit yöntemlerine başvurulmuştur.

Kavsî, 17, asırda yaşamış, Tebrizli bir divan şairidir. Eğitim almak için İsfahan'a gitmiştir. Devrin ileri gelenleriyle dostluk kurmuştur. Önemli şairlerin eserlerini okumuş ve kendisini şiir alanında yetiştirmiştir. Kendisinden önce yaşamış olan Fuzûlî'nin şiirlerine nazireler yazmış ve onun şiir anlayışını takip etmiştir. Nazireleri başarılıdır. Lirik bir şairdir. Şiirlerinde çeşitli sanatları kullanmıştır. En çok gazel nazım şekliyle şiirler yazmıştır. Şiirleri klasik Divan şiiri anlayışına uygundur. Sade bir dil kullanmış, deyim ve atasözlerine çokça yer vermiştir. Türk dilinin önemini vurgulamak için halkın söyleyişlerini kullanmıştır. Arapça ve Farsça kelimeler yerine Türkçe kelimeleri tercih etmiştir. Aruz veznini başarıyla uygulamıştır. Şiirlerinde kullandığı kafiye ve redifler dikkat çekicidir. Kavsî'nin şiirlerinde din ve tasavvufa ait unsurlar çok değildir. Bazı tasavvufî ifadeleri kullanmış, fakat birkaç gazelin dışında tasavvufî şiir yazmamıştır. Şiirlerinde sosyal hayatın izlerini, Türklere ait gelenekleri görmek mümkündür. Âşık, sevgili ve rakip üçgeninde en çok âşık ve sevgili üzerinde durmuştur. Âşık, diğer Divan şairlerinde olduğu gibi sevgiliye kavuşmak için çeşitli sıkıntılar çeker, onun hasretiyle ağlayıp inler. Sevgili âşığa zulmeden, kaşıyla, gözüyle, gamzesiyle, ağzıyla âşığa acı çektiren bir kişidir. Âşık, sevgilinin zulümlerine sabreder ve ona kavuşma hayali kurar. Tabiat da şiirlerde fazlaca yer alır. Tabiattaki unsurlar âşığın ve sevgilinin çeşitli yönlerine benzetilir. Beyitlerde sıklıkla felekten, kaderden şikayet edilir. Bütün bu insana, tabiata, sosyal hayata ait unsurlar devrin divan şiiri anlayışına uygundur. Kavsî Dîvânı'nın değişik coğrafyalarda nüshaları vardır. Bu da onun sevildiğinin bir işaretidir.

Anahtar kelimeler: Kavsî, Tebriz, Lirik şiir, Gazel, Deyim ve Atasözleri

ABSTRACT

ÇAKIR, Mümine, Kavsî, Life, Literary Figure and his Ottoman Divan (Analysis-Review-Directory), Postgraduate Thesis, Ankara 2007

The aim of our thesis is to introduce Turkish Poet and his Ottoman Divan, Kavsi, who is not known in Turkey, to science world. The scope of thesis is the Life and literary profile of Kavsi, his innovations, examining the Ottoman Divan and his Ottoman Divan. For this purpose, analysing and reviewing methods have been used.

Kavsi is an Ottoman Divan poet from Tabriz, who lived in the 17th century. He went to Esfahan for his education and engaged in science. He built good relationships with notables of the period. He read important poets' works and educated himself. He cross-referred to Fuzuli, who lived before his age, and following Fuzuli's poet concept. However, he did not imitate Fuzuli. His cross-referrals are quite successful. He is a lyrical poet. He used several arts in his poems. He mostly produced poems in ghazal verse. His poets fit to classical Ottoman Divan concept. He used simple language on his poets, and frequently gave space to proverbs and idioms. In order to stress the importance the Turkish language, he used folk pronunciation and expression. He preferred to use Turkish words instead of Farsi and Arabic words. He successfully applied Aruz meter in his poems. His rhymes are notable. Religious and Sufism elements did not take so many places in Kavsi's poems. He did use some expressions of Sufism, however did not write in mystical style, except several ghazal poetries. In his poems, it is possible to see Turkish traditions and traces of social life. He mostly emphasised the lover and beau in his poems among the lover, beau and rival triangle. Lover has hard times to reach his/her beau, shed tears for him/her as in the other Ottoman Divan poets. Lover forbears cruelty of beau and dreams to reaching at him/her. Nature also takes place in poems frequently. Elements of nature associate with the different aspects of lover and beau. There are frequent complaints about fate and destiny. All the elements of human, nature, social life fit to Ottoman Divan poem concept. There are many copies of Kavsi's Divan in much geography. This is an indication of love towards him.

Key words: Kavsî, Tabriz, Lyrical poem, Ghazel, Idioms and Proverbs